

مختصر

صحیح البخاری

المسمى بـ:

التجريد الكريه

دانراوی: ابی العباس زین الدین الزبیدی

به کوردی کردن و لیکۆلینه وهی

نوری فارس همه خان

به گوێرهی ته خریجی (د. مصطفی دیب البغا) ته خریج کراوه

محمود احمد محمد

پیدا چۆته وهو سه ره په رشتی ته چا پدانی کردوه

دارالمعرفه

بیروت - لبنان

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

📖 ناوی کتیب: مختصر صحیح البخاری المسمى بـ (التجريد الصريح).

📖 دانراوی: ابي العباس زين الدين الزبيدي.

📖 ودرگیرانی: نوری فارس همه خان.

📖 تیراژ (۲۵۰۰) دوووهزارو پینج سهد دانه.

📖 ژماردی سپاردن: (۲۴۶۴ سالی ۲۰۰۹).

📖 سالی چاپ: ۲۰۱۰ ز ۱۴۳۱ ک

📖 کۆمپیوترو هه نه چنن : (روبر حسين / کۆمپیوته ری شانيا)

📖 له سه ره نه رکى کتیبخانه ی نارام له سلیمانی چاپ کراوه. مافی چاپکردنه وهی بو

کتیبخانه ی ناوبراوه.

مُخْتَصَرُ صَحِيحِ الْبُخَارِيِّ

المُسَمَّى

بِالتَّجْرِيدِ الصَّرِيحِ

دانراوی: اَبی العباس زین الدین الزبیدی

به کوردی کردن و لیکۆلینه وهی

نوری فارس همه خان

به گویرهی ته خریجی (د. مصطفى ديب البغا) ته خریج کراوه

محمود أحمد محمد

پیییدا چۆته وهو سه ره په رشتی له چاپدانی کردووه

1431 ك

2010 ز

به رگی به کهم

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

لەپاش سوپاس و ستایشی بێ پایان بۆخودای گەورەو میهرەبان، ھەزەدەکەم
کەئەم چەند خالە بۆ خوێنەرانی ئازیز روون بکەمەو:

۱- بەدەستی خۆم لەپاکنووس و ھەلەبژێری ئەم چاپە نوێیە ئەم
بەرگی یەکەمە بوومەو، لەم کتێبە پیرۆزە، کە موختەصەری
صەحیحی بوخارییە، کەناسراوە بەتەجربیدی بوخاری.

۲- بەپێی تەوانا، ئەو ھەڵانە کە لەچاپی یەکەما ھەبوو، ئەوانەشم
بەسەر گرتەووە راستم کردنەو، کە لەزۆر شوێن لەچاپی یەکەما
ھەڵای گەورە ھەبوو.

۳- لەم چاپەدا:

۱- تەخریجی ھەدیثەکان، وەك چاپە کۆنەکە بەپێی تەخریجی
(د.مصطفی دیب البغا) کراوە.

ب- تەخریجی ھەدیثەکان بەپێی تەخریجی مامۆستا (شیخ خلیل مامون
شیخا) لەسەر شەرحی نەووەی لەسەر صەحیحی موسلیم: (دار المعرفة:
لبنان - بیروت. ط/۱۲—۱۴۴۷ھ-۲۰۰۶م).

۴- ئاماژەم بۆ جێگەو ژمارە فەرموودەکان، لە (ریاض الصالحین و تاج
الأصول) دا کردوو، بەپێی چاپە نوێکانیان، بەتایبەتی چاپی
چوارەمی تاج الأصول بەپێی ئەم رونکردنەو و لەدواوە.

وەرگێڕ

نوری فارس ھەمە خان

کوردستان. سلیمانی. مامۆستایان

مالی خۆمان - ۲۰۰۹/۷/۲۰

پیشہ کی

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، أَحْمَدُهُ حَمْدًا كَثِيرًا طَيِّبًا مُبَارَكًا فِيهِ وَأَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، صَلَوَاتُ اللَّهِ وَسَلَامُهُ عَلَيْهِ وَعَلَى سَائِرِ الْأَنْبِيَاءِ وَالْمُرْسَلِينَ، وَآلِ كُلِّ، وَسَائِرِ عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ، وَمَنْ تَبِعَهُمْ يَاحْسَنَ إِلَى يَوْمِ الدِّينِ.

لہ پاش سوپاس و ستایشی خودای گہورہ و ناردنی دروودو سلاوی بیپایان
بؤ سہر گیانی پیروزی پتہ مہری زیدہ خوشہ ویست، وہ بؤ سہر گیانی
ہاوری نازدارہ کانی، عہرزم نہمہیہ:

۱. لہ ۳۱-۷-۱۹۷۲ دەستم کردووہ بہ و مرگیپانی نہم کتیبہ پیروزد، لہ شاری
کہرکووی خوشہ ویست، بؤ سہر زمانی شیرینی کوردی، وہلہو ساکہوہ
ہہتا نہم دہمہ ہہر خہریکی نہم جوڑہ تہرجہ مانہم، مہگہر ہہر خوا
بوخوی بزانی کہ چہندہ ہہوئی ساخ کردنہ وہیان و خزمہ تیان بووم،
لہ خوا داوادہ کہم و دہپاریمہوہ کہ قہ بووئیان بفرموی، وہبیان کا
بہمایہی رہحمہت و بہسہرچاوی خیرو خوشی بؤ ولات و خوینہرو
بیسہرو ہہرگہسی بؤ رہزای خودا بہہہر شیوہی خزمہ تیان بکات.

۲. نہم تہرجہ مہیہ، ہہتا بلئی نہمین و بی گہردہ، بہپی سہرچاوی
بتمانہ پیکراو واتای فہرموودہ کان کراوہ، بگرہ نہم تہرجہ مہیہ دادہ نری
بہشہر حیکی کورتی پوخت، کہ بہ کہ مترین نہرک خوینہر بہ جوانی
لہ واتای فہرموودہ کان حالی دہکات.

۳. لہم و مرگہر انہدا بہہرم لہسہرچاوہ کانی و مرگیپانی تاجول نوصول و
ریاض الصالحین و فیکہی ناسان و إصابہ و إستیعاب و تہذیب و تہذیبی
عہسقہ لانی و مرگرتووہ.

٤. دھق بہ پئی تہ خریجی مامؤستا (دکتور مصطفیٰ دیب البغا) فہرموودہ کانم لہصہ حیجی موسلیم دا تہ خریج کردوود، بہ لّام زور فہرموودہ ھہیہ کہئو لییان بی دھنگ بوود، وئہ وانیش ژماردیہ کی زورن، لہ بہ رئہوہ من خوم لہ موسلیما تہ خریجہم کردوون، وہ ئامازہم بو سہرچاودی تہ خریجہ گہم کردوود، کہ عہینییہ، یا فہتھول بارییہ، یا ھەر سہرچاودیہ کی ترہ، تہ نانہت ئامازہم بو بہرگ و لاپہرہی سہرچاودی تہ خریجہ کہ کردوود، ھہتا خوازیار لہ کاتی پئویستا موتالای بکا. لہم چاپہ نوئیہ دا، فہرموودہ کانم لہصہ حیجی موسلیم دا تہ خریج و تہرقیم کردوود، بہ پئی تہ خریجی مامؤستا شیخ خلیل مأمون شیحا (دار المعرفہ: بیروت. لبنان. لسنہ ۱۴۲۷ھ-۲۰۰۶م).

٥. ژیاننامہ یہ کی کورت و پوختہم بو ھہموو صہحابہ یئ نویسوود، لہو شوینہ دا کہ یہ کہم جار ناوی لہ تہ جریدہ کہ دا دی. گہ لی جار نہ وادرو کہ رامات و خہواریقی پیوانی رشتہ (سند) ھکانم نویسوود، کہ گومانم لہ وودا نییہ کہ ریجالی صہ حیجی بوخاری شہریف ھہموویان ئہولیا بوون، خوا لہ گہل ئہوانا لہ ھہردوو جیہانا لہ گہل ھہموو خوشہ ویستانمانا ھہشرمان بفہرموی. بپروانہ ئہم ژمارانہ تاهہندی لہ حالی ئہم پیاو چاکانہ حالی بی: (۳۰، ۴۹، ۶۶، ۷۵، ۸۳، ۸۹، ۹۷، ۱۱۷، ۱۷۷، ۲۸۵، ۳۴۹، ۴۳۴، ۴۱۹، ...).

٦. بہ پئی حال، لہ کاتی پئویستا کورتہ شہرح و پونکردنہ وہ یہ کہم لہ سہر فہرموودہ کان نویسوود، وہ زورترین کات ئامازہم بو جیگہی فہرموودہ کہ کردوود لہ تاجول ئوصول و ریاچ الصالحین دا، بہ تاییبہ تی کوردیہ کہی، زورترین ئاوا بہ ھیمّا {ت-۳ ل-۲۶۵ ز-۱۰۱ ف-۱} = {تاجول ئوصول بہرگی سیئہم لاپہرہ-۲۶۵ زنجیرہ-۱۰۱ فہرموودہ یہ کہم لہو زنجیرہ یہ}. ئیتر ھہروہا... گہ لی جار لہ تاجا دہفہرموی: ئہم فہرموودہ یہ بوخاری یا موسلیم یا..... ریوایہ تی کردوود، من بو ئہم زاتانہ ئہم نیشانانہم داناوہ:

{ب=بوخاری، م=موسلیم، ش=شەپخان، ت=ترمذی، د=ئەبو داوود، ن=نەسائی} چونکە ئەمە بۆکەسی خۆی زۆر گەرم و سوود بەخشە، بەتایبەتی بۆھەڵە بژیری لەو مرگەراوە کوردیەکان لە چاپی نایبەندەدا.

٧. وردەکارییەکی زۆرم لەبابەت زانستی فەرموودە شوناسییەو، بۆ یەکەم جار لە کوردی دا پیادەکردوو.

٨. بەپێی (طەبعە یەکەمی فتح الباری — دار الریان للتراث القاهرة - ١٩٨٦) ئاماژەم بۆ ئەترافەکانیشی نوسیوە، هەیه خۆم ئاماژەم بۆ ئەترافەکانی کردوو، بەناوی (المترجم)، وە هەموو فەرموودەیی دوو ژمارەم بۆداناو، لەسەرەتاوە ژمارە ی فەرموودەکە لەتەجریدا، لەکۆتاییشەو ژمارە ی ئەو فەرموودەییە لەفتح الباری دا، بەپێی چاپی ناوبراو. وەگەلی وردەکاری تریشم نوسیوە وەك سەرباس دانان بۆ بابەتەکان چونکە گەلی جار خۆینەر وا هەستەت دەکات فەرموودەکە پەيوەندی بەبابەتە سەرەکییەکەو نییە.

٩. هەمیشە من دوای خێر دەکەم بۆ ئەو بەرپێزانە ی کە ئەرکی پەخش و چاپکردنی ئەم کتێبە پێرۆزانە دەگرنە ئەستۆ، بەبەشتی خودا بۆیان دەبێ بەمایە ی پیت و فەر، هەتا بۆ ئەو چاپخانەییەش کەتیایدا لەچاپ دەدرێن، بەتایبەتی جەنابی (مامۆستا محمود أحمد محمد) خوا بە لوتفی خۆی سەربەرز ی دین و دینیای بفەرموێ.

١٠. ئەم پەراوە پێرۆزیە کەواين لەخزمەتیدا خوا بەکەرەمی خۆی لەپیت و فەر ی بێبەشمان نەکات، جوانترین پوختە ی صەحیحی بوخارییە، کەناوێدارە بە موختەصەری زوبەیدی. صەحیحی بوخاری خۆی (٧٢٥٧) فەرموودەییە، بەشیکی زۆری فەرموودە ی موسنەدی متصلی پێغەمبەر خۆیەتی، کەبەریتییه لەم تەجریدە صەریحە. پێشەوا بوخاری (پەزاو) پەحمەتی خودای لی بێ) بەشازدە سال صەحیحی بوخاری داناو، گەشتیکی گەورە ی بۆ ئەم مەبەستە پێرۆزە ئەنجام داو، لەسەرەتاوە

له بوخاراو سه مه رقه ندو دهورو به ريانه وه دهستی پيكر دووه، ههتا له ته مه نی ههژده سالی دا له خزمهت دایکی و نه حمه دی برای دا دهچن بۆ چهج، به سهر ساری قرم و نه فغانستان و ئیران و عیراق و شام و دمریای سووردا دهرۆن ههتا دهگه نه حیجاز!

دهبی چ سۆزو نه شق و شهوق پالی پیوه نابن که سه فه ریکی ئاوا دورو دریژو پر مه ترسی بگرنه بهر. جا له پاش چهج دایکی و نه حمه دی برای گه رانه وه بۆ بوخارا، پیشه و بوخاری برپاری دا که له مه که له خزمهت بهیتا بمینیته وه، بۆ وهرگرتنی زانست، ماوه یه کی باش له زاناکانی مه که وه مه دینه، فه رمووده یه کی زۆری وهرگرت، نه و جا به ره و عیراق دریژه ی به گه شته که ی دا، ماوه ی له کووفه و به صره و به غدا مایه وه، پینچ سال له به صره بوو، ههر پینچ ساله که چهج و عه مره ی کرد، له به غدا به خزمهت ئیمامی نه حمه دهگا، دهبی به فه قی، کاتی ئیمامی نه حمه دهری، بوخاری له چیگه ی نه و کرا به مامۆستای زانستگای هه دیت له به غدا.

به ئی جه نابی شیخی بوخاری له پیانوی خزمهت و پاژه ی سوننه تی پیغه مبه ردا ساخ بۆ رهزای خوداو بهس، بوخاراو سه مه رقه ندو حیجازو شام و عیراق و میصرو زوربه ی ولاته گانی ئاسیا گه راوه، قه بوولی غه ربی و ئاواره یی و برسیتی و تونیتی و خه ته ری ریگه و بانی پر خه ته ری کردووه، به هه زاران میل ریگه ی برپوه، سه رماو گه رمای زۆری چه شتوووه، به هه زاران کوۆری زانستی به ستوه، به سه دان مامۆستا و فه قی بووه، هه موو جار یکیش له پاش کوۆشو و لی کوۆینه وه یه کی باش، کاتی فه رمووده یه کی به دلی خو ی ده ست ده که وت، که ده فه که ی بی گه ردبی و رسته که ی (واته: سه نه ده که ی) بی نه نگ بی، ده سنیژیکی جوانی ده گرت، غوسلیکی سوننه تی ده کرد، نه و جا دوو رکات نویژی سوننه تی سوپاسی خوای له سهر نه م به هره گه وره یه ده کرد، که نه و فه رمووده یه ی ده ست که وتوووه، نه و جا فه رمووده که ی له بهر ده کردو

لەپاشا لەناو بوخاری شەریفا دەینووسی، وەك گەنجی گەوهەری دۆزیبێتەو
ئاوا بگرە زیاتریش.

لەموقەدیمەى فتح الباری دا ئەم زانیاریانەى سەبارەت بەشیخی بوخاری
واتیادا: { ... بوخاری بەمنائى باوكى دەمرى، سامانى باشى بۆ بەجى دەهیلى
... دەیدا بەقازانچ بەهاوبەشى، هەرچى لەو دەست دەكەوى دىكا بەخیر ...
دايكى بەمنائى گەورەى دەكا، هەر بەمندالى بوخاری كوێر دەبى، حەزەرەتى
ئىبراهیم (سلاوى خوى لى بى) دەچیتە خەوى دایكى، پێى دەفەرموى: (بەبەرەكەتى
دوووعای زۆرى تۆ خودا چاوى كۆرەكەتى چاك كەردەو) .. (هەموو سى
شەوى لەپەمەزانا خەتمەیهكى قورئانى دەكرد، لەكاتى بەرەبەیاندا تەواوى
دەكرد، هەموو پەكەتى بیست ئایەتى تیا دا دەخویند، تا لەسەر ئەو شیوەیهى
لەشەوانى پەمەزانا خەتمەیهكى تریشى دەكرد... ئەمەش بەشەو، بەپۆزیش
هەموو پۆزى خەتمەیهكى تریشى دەكرد، لەكاتى بەربانگا تەواوى دەكرد! ...
بوخاری زۆر زۆر سەخى بوو، هەتا تەسەوور بكەى زاهیدو موتەقىو بى
هەواو خاكى و كەمخۆرو كەم خەوو حەلال خۆر بوو ... خۆى دەیفەرموو شك
نابەم یەك درەهەمى حەرام لەمالەكەم دا هەبى ... زۆر جار لەخەودا
بەخزمەتى پێغەمبەر (دروى خودای لەسەر بى) گەیشتوو، بەهرەى لەو خەوانە
وهرگرتوو، لەخەودا دەبینى، باوەشینیكى واپى میش لەپێغەمبەر (دروى خودای لەسەر
بى) دوور دەخاتەو، ئەم خەونە دەبى بەهۆى دانانى صەحیحى بوخاری ...
چونكە مانای خەونەكەى ئەو بوو كە درۆ لەپێغەمبەر دوور دەخاتەو زۆر
زۆر موسالیمو بى وەى بوو، خۆى دەیفەرموو: گومان نابەم كە لە قیامەتا
كەسى هەبى داواى لەسەرم هەبى ... وە دەیفەرموو: چل سال نایم بەبى
پێخۆر خواردوو! ... لەبەر ئەو زۆر لاواز بوو بوو }.

كورتو پوخت باشتەرىن پێناسە بۆ بوخاری ئەمەیه (كَانَ خُلُقُهُ صَاحِبَ
الْبَخَارِي) بەسیشە بۆ پەسنو مەدحى صەحیحى بوخاری كە دووهمین كەتیبى

صەحیح و موقەددەسە لەئىسلاما، يەكەم: قورئان، دووم: صەحیحى بوخارى، سىيەم: صەحیحى موسلىم.

هەروا لەموقەددەسە فەتحوالبارى دا دەفەرموى: (... لەھەر سەخەلەتى و تەنگانەيەکا، خەتمەى صەحیحى بوخارى کرابى، خودا دەرۆى لىيان کردۆتەو، ئەو پاپۆرەشى کە صەحیحى بوخارى تىادا بووبى قەت نەبوو کە غەرق بوو بى...).

منیش لىردەدا عەرزى نازىزانى خۆم دەکەم: (... باشترین فرىا پەسەم لەکاتى مەینەت و تەنگانەو سەخەلەتى و کێشەو بەرمو خەم و خەفەت و ترس دا ئەم کتیبە پىرۆزانە بوو، شەوى وا بوو تا بەيانی بەرگىكى تاج الأصول لەسەر دڵم بوو، فەرامۆشىم بۆ ھاتوو، قەت نەبوو لەخودا داواکەم و بلىم: خوايە، بەبەرەکەتى ئەم کتیبانە لەم تەنگانەيە پزگارم بکەو پزگارى نەکردبم (...). ئومىد دەکەم کە موسوڵمانانى تىرىش لەکاتى وادا خودا بەبەرەکەتى خزمەتى ئەم کتیبانە نزيان قەبوول بکا.

لەپايانى ئەم پيشەکىيەدا بەدلىكى پەرەو لەخوداى گەرە دەپارپمەو دەلىم: ... خوايە گيان! خۆت ئاگات لەحالىمانە، واسبەينى من و ھوسەرم دايكى صەلاح زەکىە کریم على لەخزمەت کۆمەلىكى موبارەك دا لەپياوو لەژن دەکەوينە پى بۆ سەفەرى حەج، خودايە! بە نصیبمانى بفرموو، وەلىمان قەبوول بکە، لەناو ئەو کۆمەلە موبارەکانەدا ئەم زاتانەى واتىادا: مامۇستا مەلا عوزەير حافىظ نەزىر کە نىمام و خەتیبى مزگەوتى حاجى عوسمانى عەلافە لەمزرگەتە لەسلىمانى لەگەل براى بەپىزمان مامۇستا شەمال موفتى لەگەل مامۇستا مەلا ئەحمەدى شافىعى، بەراستى سى مامۇستای مچاھىدو موبارەکن. خوايە لەمردوو زىندومان خۆش بە، بەرەحمەتى خۆت کارى دىن و دىنامان بۆ ئاسان بفرموو، لەدايک و باوکمان خۆش بە خوايە! چاوى پەرحمەتت لەخۆمان و مال و منال و ھوسەرو براو خوشک و کەسوکارو دۆستو برادەرمەن بى، (يَا حَيُّ يَا قَيُّوْمُ بِرَحْمَتِكَ أَسْتَغِيْثُ)

خوایه: بهر چه مەتی خۆت فریامان بکەوه، لە مائەوه، لە دەشت، لە دەر، لە سەفەر، لە هەر کوێ بووین، چاوی پەحمەتت لێمان بێ، کارمان بۆ ئاسان بفرموو، خودایە! بە بەرەگەتی ئەم کتێبە و ئەو دوایەیی کە ئیمامی بوخاری کردوویەتی بۆ خوێنەری ئەم کتێبە خەم و ترسمان بپەرەینەوه، مەزمان بەد، نرای خێرمان بۆ خۆمان و کەسوکارمان و دوستان و برادەر و خوێنەر و ولاتمان گیرا بفرموو. خودایە! نا ئومێدمان نەکە، بە خرابی خۆمان لە گەڵ نەکە، خودایە! لە دنیاو لە قیامەتا لە گەڵ پیغەمبەرەکان و زانیان و پیاوچاکان و شیخ و مەلا و صوفی و دەرویش و حاجی و فەقی و نوێژکەر و روژووگەر و خونا سانا حەشرمان بکە، خودایە! بە تەبەیی بە بەرەگەتی ئەم کتێبە پیرۆزە لەم سەفەرەدا دایکی سەلاح لەش ساخ بفرموو، باری لەشی سووک بفرموو، بە راستی هەقی زۆری بە سەر من و بە سەر ئەم کتێبانەوه هەیه.

خودایە! چاوی پەحمەتت لێمان بێ، پەنجە پۆمان نەکە، پوو زەردی دیوانی خۆتمان نەکە، خودایە! ئاواتی دین و دنیا مان بەینە دی.

خودایە! کوردستان پێکە لە خێرو خوشی و ئازادی و سەربەستی و ئاششتی و بێ بێ و کار بە دەستی دادپەر وەر و لەزانای کارای دانای لە خواترس و لە مەلای بەهەق مەلا، و مەپاکێ بکەیتەوه لە کار بە دەستی ناعادل و مەلای نامەلا.

چەندەم خوش دەوێ مەلای مەردی کورد

خزمەتی کورد کا، لە سەر خو، ورد ورد!!

غَفَرَ اللَّهُ لِي وَلِلْإِلَهِ وَلِلْمُسْلِمِينَ، وَصَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَصَحْبِهِ وَسَلَّمَ، وَآخِرُ دَعْوَانَا أَنْ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ.

وەرگیر

نوری فارس حەمە خان حەسەن

سلیمان/مامۆستایان/مالی خۆمان

کاتژمێر دەی شەو ۲۳/۲/۲۰۰۱

بسم الله الرحمن الرحيم

۱- باسی نه وهی سرووش (وهی) چۆن چۆنی دهستی به هاتن کرد
بۆ پیغه مبهری خوا، چه زهتی موجه ممه (درودی خودای له سه ربی)
(باب کیف کان بدء الوهی إلى رسول الله (صلى الله عليه وسلم))

۱- عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: (إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ وَإِنَّمَا لِكُلِّ امْرِئٍ مَا نَوَى فَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَى دُنْيَا يُصِيبُهَا أَوْ إِلَى امْرَأَةٍ يَنْكِحُهَا فَهِجْرَتُهُ إِلَى مَا هَاجَرَ إِلَيْهِ). (الحديث رقم: ۱ في فتح الباري)^(۱)

فهو مانه وهی موسولمانان، نه میرلوئیمین عومهری کوری خه ططاب (پروزی
خوای له بی) دهفه رموی به گوئی خۆم له زاری پروزی چه زهتی پیغه مبهرم بیست
(دروودو سهلاتو سهلامی خوای گه وره له سه ربی) دهیغه رموو: (هه موو
کارو کرده وهی به پیی نیازو نییه ته که یه تی و هیج کاری به بی نیازو خواستی
دل دانامه زری، وهه موو که سیکیش به پاداشی نیازو نییه تی خوی دهگا، چ
چاک چ خراب، که وابوو هه که سی مه بهستی له کوچ کردن و هه جره ته که ی
له مه که که وه بۆ مه دینه رمزای خوداو پیغه مبهرم بی نهوا کوچ کردنه که ی
قه بوو له و به پاداشی گه وره دهگا، وهه که سیکیش کوچ کردنه که ی له بهر
کاریکی دنیایی بی که دهستی بکه وی، یاخو له بهر ئافه رتی بی که ماره ی بکا،
ئه وه کوچ کردنه که ی به پیی نیازمه که یه تی و هیج خیری ناگا له سه ربی).

(۱) أخرجه مسلم في كتاب الامارة، باب قوله (صلى الله عليه وسلم) انما الاعمال بالنية.
رقم: ۱۹۰۷ = ۴۹۰۴ حسب ترقيم الشيخ خليل مأمون شيحا لصحيح مسلم بشرح النووي.
دار المعرفة. بيروت. لبنان. ۱۴۲۷هـ-۲۰۰۶م.

شیگردنه وه:

کرده وهی جهستهیی (عه مهلی بهدنی) فهرزی یان سونهت بهبی نیت و نیاز لیهینان دانامه زری، بهلام نه مه به زوری وایه دنا هندی کرده وه بهبی نیت لیهینانیش داده مه زری، وهک قورثانخویندن و زیکرو یادی خودا کردن و بانگ دان، بهبی نیاز هینانیش وه وازهینان له حهرام داده مه زری، هوئی روودان (ورود) ی نه مه فهرمووده یه سهرگورشته که ی ئومموقه یسه که پایوی به ناوی کوچ کردنه وه شوینی که وتبوو بو مه دینه، جا خودا کوچه که ی دایه وه به سهریدا چونکه نیاز که ی پاک نه بوو. نه مه فهرمووده یه یه کیکه لهو فهرموودانه ی که دهن به سوورگه و مه دار بو نیسلام. نه مه فهرمووده یه موسلیم و نه بوداودو تیر میذی و نه سائیش (هرزی خودمان لری بی) گیراویانه ته وه. نیت و نیاز خواستی دل، گوتنیا به دهم سووننه ته: (تاج-ل ۶۵) موسلیم (هرزی خوی لری بی) له نامه ی فهرمانره واییدا گیراوییه ته وه باسی (انما الأعمال بالنية) ژماره: ۱۹۰۷ = ۹۰۴ شیحا (رقم الحديث في فتح الباری بشرح صحيح البخاري ۱- أطرافه في: ۲۵۲۹، ۳۸۹۸، ۵۰۷۰، ۶۶۸۹، ۶۹۵۳).

۲- عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ الْحَارِثَ بْنَ هِشَامٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ كَيْفَ يَأْتِيكَ الْوَحْيُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (أَحْيَانًا يَأْتِينِي مِثْلَ صَلَاطَةِ الْجَرَسِ وَهُوَ أَشَدُّ عَلَيَّ فَيَقْصِمُ عَنِّي وَقَدْ وَعَيْتُ عَنْهُ مَا قَالَ وَأَحْيَانًا يَتَمَثَّلُ لِي الْمَلَكُ رَجُلًا فَيَكَلِّمُنِي فَأَعْيِي مَا يَقُولُ، قَالَتْ: عَائِشَةُ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا): وَلَقَدْ رَأَيْتُهُ يُنْزِلُ عَلَيْهِ الْوَحْيُ فِي الْيَوْمِ الشَّدِيدِ الْبَرْدِ فَيَقْصِمُ عَنْهُ، وَإِنْ جَبِينَهُ لَيَتَفَصَّدُ عَرَقًا). (الحديث ۲- طرفه في: ۳۲۱۵). (۲)

(۲) أخرجه مسلم في الفضائل، باب طيب عرق النبي (صلى الله عليه وسلم) في البرد وحين يأتيه الوحي، رقم: ۲۳۳۳ = ۶۰۱۳ شیحا.

عائیشه (همزای خوی لی بی) فہرمووی: حاریشی کوری ہیشام لہ پیغہمبہری پرسى، فہرمووی: ئەى پیغہمبہرى خودا! سروشت چۆن بۆدى؟ پیغہمبہر (درویدی خودی لەسەر بی) فہرمووی: (گەلێ جار بەویئەى زینگەى زەنگ بۆم دى، ئەم جۆرمیان سەختەى شێوہیەتى لەلام، جا کەفریشتەى سرووش (یا سرووشەکە خۆی) بەرم دەداو بارى لەشم سووک دەبێ، ئیتەر فریشتەکە ھەرچى فہرمووہ پیئم گشتى وەك خۆى دیتە بەرم و باش دەیزانم و لى تى دەگەم، زۆرجارانیش فریشتەکە (کەجوبرائیلە) لەشیوہى پیاویکا، وەك دەحیەى کەلى خۆى دەردەخا بۆم و قسەم لەگەل دەکاو ھەرچى دەفہرموئى وەرى دەگرم و دیتەبەرم، عائیشە (همزای خوی لی بی) فہرمووی: بەخودا خۆم پیغہمبہرم دیوہ، وەھا سەخلەت دەبوو، کەسروشى بۆ دەھات، لەپۆژى سەرماو سۆلەدا کەسروش دەھاتە خواروہ بۆى، لەوکاتەدا کەبەرى دەدا چۆراوگەى ئارەق بەناوچاوانى دا خور خور دەھاتە خواروہ).

رافەو شیکردنەوہ:

سرووش (وہحی) فەرمانیکە، یا فەرمايشتيکە بەھۆى فریشتەوہ لەخواوہ بى بۆ پیغہمبہران (درویدی خوندیان لەسەر بی) سرووش جۆریکی تری بەخەونەو جۆریکی تریش بەخستە ناو دڵە کەپیی دەکوترئ ئیلاھام، دیمەن و روالەتى فہرموودەکە وادەگەییەنئى کە (متصل) بى، نەك (مرسلى صحابی)، ئەویش بەلگەى ئەوہیە کەژن بۆى ھەیە ئامادەى کۆرى پیاوان بى و گوئى لەقسەو گفتوگوئیان رابگریئ و ھاوبەشى کۆرى زانستى زانایان بکا، چوونکە ئەوہتا شتى وا لەخزمەت پیغہمبەر خۆیدا رووی داوہ، بەلئى ئەمە وایە بەمەرچى مەترسى ئاژاوہ نەبى، وەك بەشداریکردنى ئافرمتى کوردەوارىی خۆمان، لەلادى، لەزۆربەى کارو فرمانەکانا، ھەتا لەدەرو دەشتیش وەك مەلۆ کردن و شارا کردن و کۆلکیشان و بزارکردن و شتى وا، وەمەترسى ئاژاوہیش زۆر زۆر

کہہ۔ موسلیم و تیر میزیش نہم فہر موود مدیہ یان گپراوہ تہ وہ (برغزای خود بیان لہ بر)
(بروانہ: تاج/ ۴/ ل/ ۲۹۱/ ز/ ۹۸/ ز/ ۳۱۴۷/ بہرگی/ ۳/ چاپی جوارہم) موسلیم لہ
فضائل دا، لہ باسی طیب العرق النبی (صلی اللہ علیہ وسلم) و حین یاتیہ
الوحي)، دا گپراوہ تہ وہ۔ ژمارہ: ۲۳۳۳ = ۲۳۳۳ شیخا.

۳- عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (كَانَ أَوَّلُ مَا بُدِئَ بِهِ رَسُولُ
اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الرُّؤْيَا الصَّالِحَةَ فِي النَّوْمِ فَكَانَ لَا يَرَى رُؤْيَا إِلَّا جَاءَتْ مِثْلَ
فَلَقِ الصُّبْحِ ثُمَّ حُبِّبَ إِلَيْهِ الْخَلَاءُ فَكَانَ يَخْلُو بِغَارِ حِرَاءٍ يَتَحَنَّنُ فِيهِ - وَهُوَ التَّعَبُّدُ -
اللَّيَالِيَ ذَوَاتِ الْعَدَدِ قَبْلَ أَنْ يَرْجِعَ إِلَى أَهْلِهِ وَيَتَزَوَّدُ لِدَلِكْ ثُمَّ يَرْجِعُ إِلَى خَدِيجَةَ
فَيَتَزَوَّدُ لِمِثْلِهَا حَتَّى فَجَنَّهُ الْحَقُّ وَهُوَ فِي غَارِ حِرَاءٍ جَاءَهُ الْمَلَكُ فَقَالَ اقْرَأْ قَالَ مَا أَنَا
بِقَارِئٍ قَالَ فَأَخَذَنِي فَطَعَنِي حَتَّى بَلَغَ مِنِّي الْجَهْدَ ثُمَّ أَرْسَلَنِي فَقَالَ اقْرَأْ قَالَ قُلْتُ مَا
أَنَا بِقَارِئٍ قَالَ فَأَخَذَنِي فَطَعَنِي الثَّانِيَةَ حَتَّى بَلَغَ مِنِّي الْجَهْدَ ثُمَّ أَرْسَلَنِي فَقَالَ اقْرَأْ
فَقُلْتُ مَا أَنَا بِقَارِئٍ فَأَخَذَنِي فَطَعَنِي الثَّالِثَةَ ثُمَّ أَرْسَلَنِي فَقَالَ { اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي
خَلَقَ. خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ. اقْرَأْ وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا
لَمْ يَعْلَمْ } فَرَجَعَ بِهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَرْجُفُ فَوَادِهِ حَتَّى دَخَلَ عَلَى
خَدِيجَةَ بِنْتِ خُوَيْلِدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) فَقَالَ: زَمِّلُونِي زَمِّلُونِي فَزَمِّلُوهُ حَتَّى ذَهَبَ عَنْهُ
الرَّوْعُ ثُمَّ قَالَ وَأَخْبَرَهَا الْخَبَرَ: لَقَدْ خَشِيتُ عَلَى نَفْسِي فَقَالَتْ خَدِيجَةُ كُلَّا وَاللَّهِ مَا
يُخْزِيكَ اللَّهُ أَبَدًا وَإِنَّكَ لَتَصِلُ الرَّحِمَ وَتَحْمِلُ الْكَلَّ وَتَكْسِبُ الْمَعْدُومَ وَتَقْرِي
الضِّيفَ وَتُعِينُ عَلَى نَوَائِبِ الْحَقِّ فَاطْلُقَتْ بِهِ خَدِيجَةُ حَتَّى أَتَتْ بِهِ وَرَقَةَ بْنَ نَوْفَلٍ بْنِ
أَسَدِ بْنِ عَبْدِ الْعُزَّى ابْنِ عَمِّ خَدِيجَةَ وَكَانَ امْرَأً تَنَصَّرَ فِي الْجَاهِلِيَّةِ وَكَانَ يَكْتُبُ
الْكِتَابَ الْعَرَبِيَّ وَيَكْتُبُ مِنَ الْإِنْجِيلِ بِالْعَرَبِيَّةِ مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَكْتُبَ وَكَانَ شَيْخًا
كَبِيرًا قَدْ عَمِيَ فَقَالَتْ لَهُ خَدِيجَةُ يَا بَنَ عَمِّ، اسْمَعْ مِنْ ابْنِ أَخِيكَ فَقَالَ لَهُ: وَرَقَةُ بْنُ
نَوْفَلٍ يَا ابْنَ أَخِي مَاذَا تَرَى؟ فَأَخْبَرَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَبَرَ مَا رَأَى
فَقَالَ لَهُ وَرَقَةُ: هَذَا النَّامُوسُ الَّذِي نَزَلَ اللَّهُ عَلَى مُوسَى (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) لَيْتَنِي

فِيهَا جَدَّعَ يَا لَيْتَنِي أَكُونُ حَيًّا إِذْ يُخْرِجُكَ قَوْمُكَ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (أَوْ مُخْرِجِي هُمْ). قَالَ وَرَقَّةُ: نَعَمْ، لَمْ يَأْتِ رَجُلٌ قَطُّ بِمِثْلِ مَا جِئْتَ بِهِ إِلَّا عُودِي، وَإِنْ يُدْرِكُنِي يَوْمُكَ أَلْصُرُّكَ نَصْرًا مُؤَزَّرًا، ثُمَّ لَمْ يَنْشَبْ وَرَقَّةُ أَنْ تُرْفِيَ وَفَرَ الوحي). (الحديث ٣ - أطرافه في: ٣٣٩٢، ٤٩٥٣، ٤٩٥٥، ٤٩٥٦، ٤٩٥٧، ٦٩٨٢) (٣)

عائشہی دایکی موسولمانان (درویدی خودی لہ بے) فہرمووی: لہسہرہتاوہ کہسرووش دہستی پیکرد بو پیغہمبہر (درویدی خودی لہسہر بے) خہونی باش بوو، پیغہمبہر (درویدی خودی لہسہر بے) ہہر خہونیکہ دہدی بہوینہی شہبہقی بہیان دہہاتہدی، لہپاشا بہرہ بہرہ حہزی لہتہنہایی و گویشہگیری و خہلوہکیشان بوو، جا دہست دہکا بہخہلوہ کیشان لہئہشکہوتی حیراء دا، وہ لہوئی ہہموو جاری چہند شہوئی بہزمارہ دہمایہوہو ئی دہبرا بو خوا (واتہ: خواپہرستی دہکرد) وہلہوماوہیہدا تاسہو ئہلہای کہسو و کاری نہدہکردو نہدہچوہوہو بؤلایان، وہبو ئہمہیش تویشہی لہگہل خویا دہبرد، ئینجا دہگہپایہوہ بو مالہوہ بؤلای خہدیجہی ہاوسہری و سہرلہنوئی تویشہی ئہوہندہی تریشی دہکردہوہو دہگہپایہوہ بو ئہشکہوتہکہ، جا ئاوا ہہتا ماوہیی لہسہر ئہم حالہ دہوامی کرد، ہہتا لہپر لہئہشکہوتی حیراء دا بہم شیوہیہ سرووشی بوئی، فریشتہکہ دیتہلای و پیی دہفہرموئی: بخوینہ، پیغہمبہر (درویدی خودی لہسہر بے) فہرمووی: گوتم: من خویندہوار نیم، فہرمووی: جا جوہرائیل گرتمی و گوشیمی بہسینگی خویہوہ تاہیز یی بریم، ئہوجا بہری دامو فہرمووی: بخوینہ، حہزرت (درویدی خودی لہسہر بے) فہرمووی گوتم: چی بخوینم خو من خوینہوار نیم، دیسانہوہ گرتمی و گوشیمیہوہ بہخویہوہ تا وزہم ئی براو تہواو شہکت بووم، دیسان بہری دامہوہو فہرموویہوہ: بخوینہ: گوتمہوہ: من

خویندهوار نیم، دیسانه وه بۆجاری سییه م گرتمی و گوشیمی به خۆیه وه
 تاتاقه تم ئی بپا، ئه و جا بهری دامه وه وه فهرمووی: { اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ.
 خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ. اقْرَأْ وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ
 يَعْلَمْ } بخوینه به یارمه تی و پیروزی ناوی پهرومردگاری خۆته وه که هه موو شتی
 ئه و دروستی کردووه، مرؤفی دروست کردو له تنۆکی خوین و له پارچه یی
 خوینپاره که له تنۆکی تۆمه وه پهیدا ده بی، بخوینه و بزانه که خودای تۆ
 خودایه کی وایه که له هه موو که سی به خشنده تره. ئنجا هه زهرمت (دروودی خودای له سه ر
 بی) به م ئایه تانه وه ده گهرپته وه بۆ ماله وه و سام دای ده گری و دلی ده له رزی و
 ده واته وه بۆلای خه دیجه ی کچی خووه یلید، که یه که م ژنی بوو، ده فهرموئ:
 دام پۆشن، دام پۆشن، ئه وانیش دای ده پۆشن، تا ترس و سامه که ی ده نیشتیه وه،
 ئه و جا ئه م باسه ده گهرپته وه بۆ خه دیجه و ده فهرموئ: به خودا مه ترسیم
 له خۆم کرد که بمرم ئه وه نده سامی گرانم ئی نیشت، خه دیجه یش (ده زای خوی له بی)
 ده فهرموئ: دووربا شتی وامه فهرموو، به خودا هه رگیز خودا شتی وانا کاو تۆ
 ریسوا نا کا، چونکه به هره وه ری تۆ بی وینه یه، تۆ بیاویکی خزم دۆستی و
 خزمه تی خزم و خویش ده که یت و بیاوی کوئی و ده سه وسان ده گریته مل
 خۆت و باری ئازاری خه لک ده خه یته سه رشانی خۆت و دالده ی بی نه و او
 هه ژارانی و خاوه ن نان و دیوه خانی و شتی و اچاک به خه لک ده به خشی
 به هه موو که سی نابه خشری و میوانداری به میوان ده که ی و یاری ده ی
 لیقه و ماوان ده ده ی، یارمه تی مه ردوم ده ده ی و به کورتی و پوختی: بیا وه تی و
 کۆمه کیت کردووه به پیشه و به ئه رکی سه رشانی خۆت. ئه و جا خه دیجه
 له خزمه تی دا ده چی بۆلای وه ره قه ی کوپی نه و فه لی کوپی ئه سه ده ی کوپی
 عه بدو له و ززا، که ئامۆزای خه دیجه بوو، و له سه رده می نه زانی دا بوو بوو
 به مه سیحی، وه نووسینی عییرانی ده زانی، ئه وه نده ی خوا هه زکا، ئینجیلی
 به عییرانی ده نووسییه وه، خۆی پیره می ردی کی ئیختیار بوو کویر بوو بوو، جا

خەدیجە پێی دەلی: ئامۆزا! گوێ لەبرازاکەت بگرە بزانە دەلی چی، وەرەقەیش دەلی: ئەو کۆری بڕام! ئادە پێم بلێ چی دەبینیت؟ پێغەمبەریش (دروودی خودی لەسەر بێ) چی دیبوو بۆی گیرایەو، وەرەقە پێی دەلی: ئەمە هەمان فریشتەیه کەئەمبندارو پیرۆزە، کەلەکاتی خۆیا خوای گەورە ناردبووی بۆلای موساو بۆلای عیسا (علیهما السلام)، ئەووە جوبرائیلە ئەمبنداری سڕوشە، ناسراوە لەناو خاوەن نامەکانا بەنامووسی ئەکبەر، خۆزگەم لەکاتی ئاشکرابوونی پێغەمبەرایەتی تۆدا من جەهیل دەبووم. خۆزگەم ئەو سەردەمە من دەمام، بریا نەدەمردم، تا ئەو رۆژە کەگەلەکەت لەمەککە دەتکەنە دەرەو، پێغەمبەر (دروودی خودی لەسەر بێ) دەفەرموێ: بۆچی خزمانی من شتی وادەکەن و لەمەککەم دەکەنە دەرەو؟ دەلی: بەلی، چونکە هەر پیاویک داوایەکی وەکوو ئەم داوا رەوایەتی تۆی هیئابی، مسۆگەر گیچەئیان پێ کردوو دوژمنایەتی یان تی بەستوو، ئەگەر من فریای ئەو رۆژە پیرۆزمت دەکەوتم کەبانگەوازەکەت ئاشکرا دەکە، یارمەتیەکی زۆر باشم دەدا، ئیتەر وەرەقە ئەوەندە نەبرد کەمردو بەرەحمەتی خودا بوو، ئیتەر لەدوا ئەمجارە تاماوەی سی سال سڕوش وەستاو کپ بوو، لەو ماوەیەدا جوبرائیل نەهاتەو بۆ خزمەت پێغەمبەر (دروودی خودی لەسەر بێ). (تاج/٤/ل ٢٩١ = تاج/٣/ ژ ٣١٤٧/ج ٤) لەم جوێرە شوینانەدا (ل) نیشانەی تەرجمە کوردییەکە (تاجول ئوصول)ە.

رافەو شیکردنەو:

عائیشە کچی ئەبوبەکری صدیقە، خیزانی پێغەمبەرە (دروودی خودی لەسەر بێ)، بەپێی ئایەتی (وَأَزَاجَهُ أَمْهَاتُهُمْ) بەهەموو یەکی لەهاوسەرەکانی پێغەمبەر (دروودی خودی لەسەر بێ) دەگوترێ: ئومومولوئەمینین، واتە: دایکی موسوئەلمانان، عائیشە (رەزای خوای لێ بێ) یەکیکە لەزانا گەورەکانی ئیسلام، شەریعەتزانێکی چاک بوو، فەرموودە پێغەمبەری زۆر گیراوتەو، خوینەوار بوو، دووھەزارو

دووسه دو ده حه دیتی ریوایهت کردوه، (٢٢٨) حه دیتی له بووخاریدا ههیه، (٢٣٢) حه دیتی له صه حیجی موسلیم دا ههیه لهه حه دیتانه سه دو حه فتا و چواریان موته فقه قوعه له یهین، واته: ههه بوخاری و ههه موسلیم گیراویان نه ته وه، ته مه نی شه ست و پینج سال بووه، منالی نه بووه، ده وری نو سال له ها وری پیغه مبهردا بووه، له مانگی رهمه زانی سالی په نجا و پینجی کوچی دا له مه دینه زایه ده بی، ئه به و هره ریه نو یزی له سه ر ده کا، له سه ر فه رمانی خو ی به شه و له پاش نو یزی و متر له گورستانی به قیغ به خاک ده سپی دردی، رمزای خوی لی بی و پر گورده که ی له نوور بی. عیرانی زمانی جووله که یه، خه لوه کی شانی سو فی یان لهه حه دیته و مرگیراوه. (ت/٤ ل/١٥٢) = تاج بهرگی جوارهم لاپه ره/١٥٢ ههروه ها = تاج/٣ ز/٣١٤٧ ج/٤.

٤- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْأَنْصَارِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) وَهُوَ يُحَدِّثُ عَنْ فَتْرَةِ الْوَحْيِ فَقَالَ: فِي حَدِيثِهِ: قَبِينَا أَنَا أُمِّشِي إِذْ سَمِعْتُ صَوْتًا مِنَ السَّمَاءِ فَرَفَعْتُ بَصْرِي، فَإِذَا الْمَلِكُ الَّذِي جَاءَنِي بِحِرَاءٍ جَالِسٌ عَلَى كُرْسِيِّ بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ فَرَعَيْتُ مِنْهُ فَرَجَعْتُ فَقُلْتُ: زَمِّلُونِي زَمِّلُونِي، فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: (يَا أَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ قُمْ فَأَنْذِرْ وَرَبِّكَ فَكَبِّرْ وَتِبَارَكَ فَطَهَّرْ وَالرُّجْزُ فَاهْجُرْ). فحمى الوحى وتتابع). (الحديث ٤ أطرافه في: ٣٢٣٨، ٤٩٢٢، ٤٩٢٣، ٤٩٢٤، ٤٩٢٥، ٤٩٢٦، ٤٩٥٤، ٦٢١٤).^(٤)

جابیری کوپی عه بدوللای ئه نصاری (رمزای خوی لی بی) باسی ئه و ماوه یه ی ده گیرایه وه که سروس بران بوو، سروس نه ده هات بو پیغه مبهر (دروودی خودی له سه ر بی) گوئی: پیغه مبهر (دروودی خودی له سه ر بی) فه رمووی: ئه و به ریووم ده روم، له پر ده نگیکم بهر گوئی که وت له ناسمانه وه ده هات، که سه رم هه لپری روانیم و ئه و

(٤) أخرجه مسلم في الايمان، باب: بدء الوحى إلى رسول الله (صلى الله عليه وسلم)، رقم: ١٦١ = ٤٠٤ شيحا.

فریشتەى كەلەئەشكەوتى حیراء ھات بۆلەم، لەسەر كورسییەك لەبەینی ئاسمان و زەوى دا دانىشتوو، جوبرائیل بوو بەحەواو دانىشتبوو بانگى كردم و فەرمووی: ئەى موحەممەد! ئیتر منیش لەو تۆقىم و گەرامەو بۆ مائەو و گۆتم: دامپۆشن، دامپۆشن! ئەوانیش دایان پۆشیم ھەتا ترسەكەم رەویيەو، ئەوجا خۆى گەورە ئەم ئایەتانەى ناردە خوارەو فەرمووی: (یا ایھا المدثر، قم فأنذر، وثيابك فطهر، والرجز فأهجر) (۵۱/۷۴) واتە: ئەى رەبەرئ كەخۆت بەنوینی ناوماڵ پێچاوئەو، ھەئسە تێكۆشە، كەى كاتى نووستن و پالکەوتنە، راپەر ئەو خەلكە بى ئاگایە بێدار كەرەو، لەسزای خوا بیانترسینە، تەنیا خۆدای خۆت بەگەورە بگرە، ھەر ئەو بەخۆدای خۆت بزانە، وەجەل و بەرگى خۆت پاك و تەمیز رابگرە، وە وەك ھەمیشەو تاسەر واز لەبت و بتكارى بێنە، یا دەست لەگوناھ ھەلگرە. ئیتر لەو بەدوا سرووش بەگەرمى دەھات و پەیتا پەیتا بەرودوا دەھاتە خوارئ.

رافە و شیکردنەو:

جابر خۆى و عەبدوڵلای باوكى ھاورپى پێغەمبەر بوون، ئەمیش وەك عانیشە یەكێكە لەو شەش ھاورپییەى كەفەرموودى زۆرتریان گێراوئەو، ھەزارو پێنج سەدو چەل فەرموودەى گێراوئەو، دووسەدو دەیان ھى بوخارى و موسلیم، پەنجاو ھەشتیان پەسندى ھەردوولایە، بیستو شەشیان ھى بوخارى یە، سەدو بیستو شەشیان بەتەنھا ھى موسلیمە، كاتى مرد كوێر بوو بوو، تەمەنى نەوودو چوار سال بوو، دوا ھاورپى پێغەمبەر بوو كەلەمەدینە مردوو، ئەم فەرموودەى پى دەگوترئ موعەللەق، واتە: بەتەعلیق رپوایەت كراو، تەعلیق ئەویدە سەرەتای رشتەى فەرموودەكە كرتینرابئ، تەعلیقى صەحیحى بوخارى ھەمووى موسنەدە، واتە: بەرشتەى ساخ و بەئیسنادى صەحیح رپوایەت كراو، یا لەلایەن بوخارى خۆیەو یا

له لایهن فهرمووده زانیکی تری متمانه پیکاراوهوه، بوخاری پشتهی ئهم فهرموودهیهی لهئه دهبو له تهفسیردا لهم زاتانهوه دهیگیرپتهوه تادهگاتهوه سهر پیغه مبههر (دروودی خودی لسمهر بی): لهیه حیاوه، له لهیتهوه، له عوقه یلهوه، له ئیبنو شه هابهوه، لهئه بوسه له مهوه، له جابیرهوه، له پیغه مبههرهوه: (تاج/ ۴/ ل/ ۲۹۴ ز/ ۹۸ ژ/ ۳۱۴۷، ۳۱۴۸ تاج/ ۳/ چاپی/ ۴) + (ت/ ۵/ ل/ ۱۸۱).

۵- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) فِي قَوْلِهِ عَزَّ وَجَلَّ {لَا تُحْرِكْ بِهِ لِسَانَكَ} قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يُعَالِجُ مِنَ الرِّتِيلِ شِدَّةً وَكَانَ مِمَّا يَحْرُكُ شَفَتَيْهِ فَقَالَ: ابْنُ عَبَّاسٍ فَأَنَا أَحْرَكُهُمَا لَكُمْ كَمَا كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يُحْرِكُهُمَا فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى: {لَا تُحْرِكْ بِهِ لِسَانَكَ لِتَعْجَلَ بِهِ، إِنَّ عَلَيْنَا جَمْعَهُ وَقُرْآنَهُ} قَالَ: جَمَعَهُ لَهُ فِي صَدْرِكَ وَقُرْأَهُ فَإِذَا قَرَأْتَهُ فَاتَّبِعْ قُرْآنَهُ. قَالَ: فَاسْتَمِعْ لَهُ وَأَنْصِتْ. (ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا بَيَانَهُ) ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا أَنْ تَقْرَأَهُ فَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) بَعْدَ ذَلِكَ إِذَا أَتَاهُ جِبْرِيلُ اسْتَمَعَ فَإِذَا انْطَلَقَ جِبْرِيلَ قَرَأَهُ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) كَمَا قَرَأَهُ. (الحديث ۵ - أطرافه في: ۴۹۲۷، ۴۹۲۸، ۴۹۲۹، ۵۰۴۴، ۷۵۲۴) (۵)

ئیبنوعه بباس (دروودی خودی لسمهر بی) دهیغه مووو: له پیش دا کاتی جویرائیل - دروودی خودای له سهر بی - سرووشی دهیئا بو پیغه مبههر (دروودی خودای لسمهر بی) گهلی جار پیغه مبههر (دروودی خودای لسمهر بی) په له پهل دهکردو خوش خوش لیوو زمانی بو ده بزواندو ئهم حاله زور په ریشانی دهکرد، له بهرتهوه ئهم حاله ی پیوه دیار بوو، ئیبنوعه بباس به سه عیدی کوری جوبهیری فهرموو: وهکوو چوون پیغه مبههر (دروودی خودای لسمهر بی) لیوی بو ئه جولان منیش ئاوا لیو بو تو ده جولینم ههتا لهو حالته ی پیغه مبههر (دروودی خودای لسمهر بی) به باشی حال بی، جا خودای بالادهست و خاوهن شکو ئهم نایه تانه ی نارد خواره وه بو: {لَا تُحْرِكْ بِهِ لِسَانَكَ لِتَعْجَلَ بِهِ، إِنَّ عَلَيْنَا جَمْعَهُ وَقُرْآنَهُ} (۷۵/ ۱۶-۱۷) له کاتی و مرگرتنی

قورئان دا، کاتئ جوبرائیل بهسروش دهیپینئ بؤت، پهله پهلی لی مهکهو دومت نهیه بهیهکاو مهترسی نهومت نهبی کهبؤت رهوان ناکرئ، چوونکه ئیمه بهپئی بهئینیک کهداومانه پیئت لهئایهتی (سنقرئک فلا تنسی) دا، بهپئی ئهم بهئینه لهسهرمانه کهکؤی بکهینهوهو لهفهوتان پرزگاری بکهینو زؤر جوانیش بهتؤی رهوان بکهین، ئیبنوعهیباس (پرمزی خوبیان لی بی) فهرمووی: (واته: ئیمه لهسهرمانهوه بهئینهوه دمیدمین بهتؤ کهئهم قورئانه بهجوانی بهتؤ رهوان بکهینو لهسهر زمانت ئاسانی بکهینو بهدلّ باش باش تی ی بگهیت، ههتا تۆپش گهلی خۆت فیئری خویندنو مانای قورئان بکهی! ئیبنوعهیباس (پرمزی خوبیان لی بی) فهرمووی: ئیتیر لهوه دوا کهجوبرائیل سرووشی بؤی دمهینا، کهدهپخویندهوه بؤی ئهو مات دمبوو، گوئی دهگرتو قسهی نهدهکرد، کاتئ دهرؤیشت ههزومت (دروودی خودای لهسهر بی) قورئانهکهی بهرهوانی و بهشیئنهیی دهخویند، وهک خوا بهئینو مژدهی ئهوهی پی دابوو (تاج/۷ ل/ ۲۲۹ ز/ ۵۸ = تاج/۴ ز/ ۴۱۹۵) = (تاج بهرگی/۷ ل/ ۲۲۹ زنجیره/ ۵۸ فهرموودهی/ ۱).

رافه و شیکردنهوه:

ئیبنوعهیباس ناوی عهبدوئللائی کورپی عهیباسه، ههق ئامؤزای پیغهمبهره، باسی فهضل و گهورهیی لهبهرگی پینجهمی تاج دا له لاپهپه (۱۲۱) دا ههیه. ئهم زاته پایه بهرزه ناسراوه بهحییری ئوممهتو تهرجومانی قورئان، چونکه بهراستی دهریای زانستو رافهکاری قورئانه، پهکیکه لهو شهش هاوړی یانه کهفهرموودهی زؤریان گیراوتهوه، ئهم ههدهیتهی مورسهلی سهحابی یه، حوکمی مهرفووعی ههیه، چوونکه لهکاتی هاتنی ئهم سوورمهتا ئیبنوعهیباس هیشتا لهدایک نهبووه، کهواته بهدیار رووداوهکهوه نهبووه، شتی وایش لهخۆوه ناگوترئ، کهوابی دهبی ئیبنوعهیباس ئهم باسهی یا له پیغهمبهر خۆی بیستبئ، یا لهیهکی لهو هاوړی یانهی کهئانگایان لهم حاله

بووه، مورسه لی صه حابی بؤیه حوکه و برپاری مهرفووعی ههیه چوونکه
 هاوړپیانې پیڅه مېهر (دروودی خودی لیسر بی) هه موویان راستو راستال و بهداد بوون،
 چوونکه هاوړپیتی پیڅه مېهر (دروودی خودی لیسر بی) دل و دهر وونیانې رووناك گردبؤوه،
 ئیبنوعه بباس (۱۶۶۰) هه دیتی له پیڅه مېهر وه (دروودی خودی لیسر بی) گپړاوه ته وه،
 له بوخاری دا (۲۱۵) فهرمووده ی ههیه، له موسلیم دا (۱۴۲) هه دیتی ههیه،
 نه وه دوپینجیان په سندی هه ردوولایه، له ته مهنی (۷۱) سالیډا له طائف کؤچی
 دواپی کردوه، له کؤتایی ته مهنی دا کوپر بووه، نه م هه دیشه به لگه یه کی
 گه ورمیه له سهر نه وه که پیڅه مېهر خو ی رافه ی قورنانی بو موسولمانان
 کردوه، هاوړپیانیشی هه روا. مامؤستا مه لا رهشید بهگی بابان له رافه و
 و مرگپرانې نه م فهرمووده یه دا دهفه رموی: (له م هه دیشه دا ئادابی موعه للیم و
 موعه للیم به بیان کراوه = له م فهرمووده یه دا دهستووری نیوان مامؤستا و
 فپرخواز دیاری کراوه).

۶- وَعَنْهُ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ):
 (أَجُودَ النَّاسِ وَكَانَ أَجُودَ مَا يَكُونُ فِي رَمَضَانَ حِينَ يَلْقَاهُ جَبْرِيلُ (عَلَيْهِ السَّلَامُ)
 وَكَانَ يَلْقَاهُ فِي كُلِّ لَيْلَةٍ مِنْ رَمَضَانَ فَيُدَارِسُهُ الْقُرْآنَ، فَلِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
 وَسَلَّمَ أَجُودُ بِالْخَيْرِ مِنَ الرِّيحِ الْمُرْسَلَةِ). (الحديث ۶ - أطرافه في: ۱۹۰۲،
 ۳۲۲۰، ۳۵۵۴، ۴۹۹۷)^(۱)

ديسان ئیبنوعه بباس (هزی خولمان لیسر بی) فهرمووی: پیڅه مېهر (دروودی خودی لیسر بی) بو
 به خشنده یی و پیاوه تی له ویننه ی خو ی نه بوو، له رهمه زانانیشا جوبرائیل (سلاوی خوی
 ن بی) دههات بؤلای، دهوری قورنانی بو دهکردوه، جاله م کاته دا له هه موو کاتیکی
 تر زیاتر خپری دهکردو شتی دهبه خشی، جوبرائیلیش (سلاوی خوی ن بی) دهستووری
 و ابوو له مانگی رهمه زانا هه تا مانگ ته و او دبوو، هه موو شهوی دههات بو

(۱) أخرجه مسلم في الفضائل، باب: كان النبي (صلى الله عليه وسلم) أجود الناس بالخير رقم: (۲۰۸) = ۵۹۶۷ شیحجا.

خرمه‌تی دهوری قورئانی به پیغمبهر (دروودی خودی لمسر بی) ده‌کرده‌وه، هه‌تا به‌باشی ره‌وانی بکاو له‌بیری نه‌چیته‌وه، له‌ماوه‌ی ته‌شریف هیئانی جویرائیل دا پیغمبهر (دروودی خودی لمسر بی) بؤا به‌خشنده‌یی و چاکه‌خواری سه‌ری پیوه‌نه‌بوو، وه بؤئه‌مه نه‌وه‌نه خیرابوو، وئوه‌ونده به‌هر چوارلادا شتی دهبه‌خشی ده‌تگوت بای هه‌لکراوه، سۆزه‌ی به‌هه‌مو لایه‌کا ده‌گات! (تاج - ۲ ل - ۹۳ ز - ۳۶).

۷- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ أَبَا سُفْيَانَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَخْبَرَهُ مِنْ فِيهِ إِلَى فِيهِ قَالَ انْطَلَقْتُ فِي الْمُدَّةِ الَّتِي كَانَتْ بَيْنِي وَبَيْنَ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: فَبَيْنَا أَنَا بِالشَّامِ إِذْ جَاءَ بَكْتَابٌ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِلَى هِرْقَلَ يَعْنِي عَظِيمَ الرُّومِ قَالَ: وَكَانَ دِحْيَةُ الْكَلْبِيُّ جَاءَ بِهِ فَدَفَعَهُ إِلَى عَظِيمٍ بُصْرَى فَدَفَعَهُ عَظِيمٌ بُصْرَى إِلَى هِرْقَلٍ، فَقَالَ هِرْقَلُ: هَلْ هَذَا أَحَدٌ مِنْ قَوْمِ هَذَا الرَّجُلِ الَّذِي يَزْعُمُ أَنَّهُ نَبِيٌّ؟ قَالُوا نَعَمْ، قَالَ: فَدُعِيتُ فِي نَفَرٍ مِنْ قُرَيْشٍ فَدَخَلْنَا عَلَى هِرْقَلٍ فَاجْلَسْنَا بَيْنَ يَدَيْهِ، فَقَالَ: أَيُّكُمْ أَقْرَبُ نَسَبًا مِنْ هَذَا الرَّجُلِ الَّذِي يَزْعُمُ أَنَّهُ نَبِيٌّ؟ فَقَالَ أَبُو سُفْيَانَ: فَقُلْتُ أَنَا. فَاجْلَسُونِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَاجْلَسُوا أَصْحَابِي خَلْفِي ثُمَّ دَعَا لِتَرْجُمَانِهِ فَقَالَ لَهُ: قُلْ لَهُمْ إِنِّي سَأَلْتُ هَذَا الرَّجُلَ الَّذِي يَزْعُمُ أَنَّهُ نَبِيٌّ فَإِنْ كَذَبَنِي فَكَذَّبُوهُ. قَالَ فَقَالَ أَبُو سُفْيَانَ: وَإِنَّمَا اللَّهُ لَوْلَا مَخَافَةُ أَنْ يُؤَثَّرَ عَلَيَّ الْكَذِبُ لَكَذَبْتُ. ثُمَّ قَالَ لِتَرْجُمَانِهِ: سَلْهُ كَيْفَ حَسَبُهُ فِيكُمْ؟ قَالَ قُلْتُ: هُوَ فِينَا ذُو حَسَبٍ، قَالَ: فَهَلْ كَانَ مِنْ آبَائِهِ مَلِكٌ؟ قُلْتُ: لَا. قَالَ: فَهَلْ كُنْتُمْ تَتَّهَمُونَهُ بِالْكَذِبِ قَبْلَ أَنْ يَقُولَ مَا قَالَ؟ قُلْتُ: لَا. قَالَ: وَمَنْ يَتَّبِعُهُ أَشْرَافُ النَّاسِ أَمْ ضَعَفَاؤُهُمْ؟ قَالَ قُلْتُ: بَلْ ضَعَفَاؤُهُمْ. قَالَ: أَيْرِيدُونَ أَمْ يَنْقُصُونَ؟ قَالَ قُلْتُ: لَا بَلْ يَزِيدُونَ. قَالَ: هَلْ يَرِيدُ أَحَدٌ مِنْهُمْ عَنْ دِينِهِ بَعْدَ أَنْ يَدْخُلَ فِيهِ سَخَطَةٌ لَهُ؟ قَالَ قُلْتُ: لَا. قَالَ: فَهَلْ قَاتَلْتُمُوهُ؟ قُلْتُ: نَعَمْ. قَالَ: فَكَيْفَ كَانَ قِتَالُكُمْ إِيَّاهُ؟ قَالَ قُلْتُ: تَكُونُ الْحَرْبُ بَيْنَنَا وَبَيْنَهُ سَجَالًا يُصِيبُ مِنَّا وَتُصِيبُ مِنْهُ. قَالَ: فَهَلْ يَغْدِرُ؟ قُلْتُ: لَا. وَنَحْنُ مِنْهُ فِي مُدَّةٍ لَا نَدْرِي مَا هُوَ صَانِعٌ فِيهَا. قَالَ: فَوَاللَّهِ مَا أَمَكَّنَنِي مِنْ كَلِمَةٍ أَدْخَلْتُ فِيهَا شَيْئًا غَيْرَ هَذِهِ. قَالَ: فَهَلْ قَالَ هَذَا الْقَوْلَ أَحَدٌ قَبْلَهُ؟ قَالَ قُلْتُ: لَا. قَالَ لِتَرْجُمَانِهِ: قُلْ لَهُ إِنِّي سَأَلْتُكَ

عَنْ حَسَبِهِ فَرَعَمْتَ أَنَّهُ فِيكُمْ دُو حَسَبٍ وَكَذَلِكَ الرُّسُلُ تُبْعَثُ فِي أَحْسَابِ قَوْمِهَا.
وَسَأَلْتُكَ هَلْ كَانَ فِي آبَائِهِ مَلِكٌ فَرَعَمْتَ أَنْ لَا. فَقُلْتُ لَوْ كَانَ مِنْ آبَائِهِ مَلِكٌ قُلْتُ
رَجُلٌ يَطْلُبُ مَلِكَ آبَائِهِ. وَسَأَلْتُكَ عَنْ أَتْبَاعِهِ أَضَعَفَاؤُهُمْ أَمْ أَشْرَافُهُمْ فَقُلْتُ بَلْ
ضَعَفَاؤُهُمْ وَهُمْ أَتْبَاعُ الرُّسُلِ. وَسَأَلْتُكَ هَلْ كُنْتُمْ تَتَّهَمُونَهُ بِالْكَذِبِ قَبْلَ أَنْ يَقُولَ مَا
قَالَ فَرَعَمْتَ أَنْ لَا. فَقَدْ عَرَفْتُ أَنَّهُ لَمْ يَكُنْ لِيَدْعَ الْكَذِبَ عَلَى النَّاسِ ثُمَّ يَذْهَبَ
فِيكَذِبٍ عَلَى اللَّهِ. وَسَأَلْتُكَ هَلْ يَرْتَدُّ أَحَدٌ مِنْهُمْ عَنْ دِينِهِ بَعْدَ أَنْ يَدْخُلَهُ سَخَطُهُ لَهُ
فَرَعَمْتَ أَنْ لَا. وَكَذَلِكَ الْإِيمَانُ إِذَا خَالَطَ بِشَاشَةِ الْقُلُوبِ. وَسَأَلْتُكَ هَلْ يَزِيدُونَ أَوْ
يَنْقُصُونَ فَرَعَمْتَ أَنَّهُمْ يَزِيدُونَ وَكَذَلِكَ الْإِيمَانُ حَتَّى يَتِمَّ. وَسَأَلْتُكَ هَلْ قَاتَلْتُمُوهُ
فَرَعَمْتَ أَنَّكُمْ قَدْ قَاتَلْتُمُوهُ فَتَكُونُ الْحَرْبُ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُ سِجَالًا يَسَالُ مِنْكُمْ وَتَسَالُونَ
مِنْهُ. وَكَذَلِكَ الرُّسُلُ تُبْتَلَى ثُمَّ تَكُونُ لَهُمُ الْعَاقِبَةُ وَسَأَلْتُكَ هَلْ يَغْدِرُ فَرَعَمْتَ أَنَّهُ لَا
يَغْدِرُ. وَكَذَلِكَ الرُّسُلُ لَا تَغْدِرُ. وَسَأَلْتُكَ هَلْ قَالَ هَذَا الْقَوْلُ أَحَدٌ قَبْلَهُ فَرَعَمْتَ أَنْ
لَا. فَقُلْتُ لَوْ قَالَ هَذَا الْقَوْلُ أَحَدٌ قَبْلَهُ قُلْتُ رَجُلٌ اتَّمَّ بِقَوْلٍ قِيلَ قَبْلَهُ. قَالَ ثُمَّ قَالَ
بِمِ يَأْمُرُكُمْ قُلْتُ يَأْمُرُنَا بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ وَالصَّلَاةِ وَالْعَقَافِ قَالَ إِنْ يَكُنْ مَا تَقُولُ فِيهِ
حَقًّا فَإِنَّهُ نَبِيٌّ وَقَدْ كُنْتُ أَعْلَمُ أَنَّهُ خَارِجٌ وَلَمْ أَكُنْ أَظُنُّهُ مِنْكُمْ وَلَوْ أَنِّي أَعْلَمُ أَنِّي
أَخْلَصُ إِلَيْهِ لَأَحْبَبْتُ لِقَاءَهُ وَلَوْ كُنْتُ عِنْدَهُ لَعَسَلْتُ عَنْ قَدَمَيْهِ وَلَيُبَلِّغَنَّ مَلَكُهُ مَا تَحْتَ
قَدَمَيْ. قَالَ: ثُمَّ دَعَا بِكِتَابِ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَرَأَهُ فَإِذَا فِيهِ (بِسْمِ
اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ مِنْ مُحَمَّدٍ رَسُولِ اللَّهِ إِلَى هِرْقَلٍ عَظِيمِ الرُّومِ سَلَامٌ عَلَى مَنْ
اتَّبَعَ الْهُدَى أَمَّا بَعْدُ فَإِنِّي أَذْعُوكَ بِدَعَايَةِ الْإِسْلَامِ أَسْلِمْتَ تَسْلَمَ وَأَسْلِمَ يُؤْتِكَ اللَّهُ
أَجْرَكَ مَرَّتَيْنِ وَإِنْ تَوَلَّيْتَ فَإِنَّ عَلَيْكَ إِثْمَ الْأَرِيسِيِّينَ وَيَا أَهْلَ الْكِتَابِ تَعَالَوْا إِلَى كَلِمَةٍ
سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ أَنْ لَا نَعْبُدَ إِلَّا اللَّهَ وَلَا نُشْرِكَ بِهِ شَيْئًا وَلَا يَتَّخِذَ بَعْضُنَا بَعْضًا أَرْبَابًا
مِنْ دُونِ اللَّهِ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُولُوا اشْهَدُوا بِأَنَّا مُسْلِمُونَ) فَلَمَّا فَرَغَ مِنْ قِرَاءَةِ الْكِتَابِ
ارْتَفَعَتِ الْأَصْوَاتُ عِنْدَهُ وَكَثُرَ اللَّغْطُ وَأَمَرَ بَنَاهُ فَأَخْرَجْتَنَا. قَالَ فَقُلْتُ: لِأَصْحَابِي حِينَ
خَرَجْنَا لَقَدْ أَمَرَ أَمْرُ ابْنِ أَبِي كَبْشَةَ إِنَّهُ لَيَخَافُهُ مَلِكُ بَنِي الْأَصْفَرِ قَالَ: فَمَا زِلْتُ مُوقِنًا
بِأَمْرِ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَنَّهُ سَيُظْهَرُ حَتَّى أَدْخَلَ اللَّهُ عَلَى الْإِسْلَامِ.

وَحَدَّثَنَا هَسَنُ الْحُلَوَانِيُّ وَعَبْدُ بْنُ حُمَيْدٍ قَالَا حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ وَهْشَوِ ابْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ سَعْدٍ حَدَّثَنَا أَبِي عَنْ صَالِحٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ بِهَذَا الْإِسْنَادِ وَزَادَ فِي الْحَدِيثِ وَكَانَ قَيْصَرُ لَمَّا كَشَفَ اللَّهُ عَنْهُ جُنُودَ فَارِسَ مَشَى مَشْنُ حِمَصَ إِلَى إِيْلِيَاءَ شُكْرًا لِمَا أَبْلَاهُ اللَّهُ وَقَالَ فِي الْحَدِيثِ مِنْ مُحَمَّدٍ عَبْدِ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَقَالَ إِيْمُ الْيَرِيسِيِّينَ وَقَالَ بِدَاعِيَةِ الْإِسْلَامِ). (الحديث ٧ - أطرافه في : ٥١، ٢٦٨١، ٢٨٠٤، ٢٩٤١، ٢٩٧٨، ٣١٧٤، ٤٥٥٣، ٥٩٨٠، ٦٢٦٠، ٧١٩٦، ٧٥٤١).^(٧)

عہدولائی کوری عہبباس (ہمزای خودہمان لئ ہن) فہرمووی: نہبوسوفیان بہزمانی
خوی بوی گیرامہوہ گوتی: لہکاتی ریکہوتن (صولج)ی حودہمیبییہدا
کہلہنیوان منو پیغہمبہردا کرابوو، چووم بو شام لہوکاتہدا کہمن لہشام
بووم، لہکوٹای سالی شہشہمی کوچیدا، دیحیہی کہلبی نامہیہکی ہیئا لہ
پیغہمبہرہوہ (درووی خودای لہسمر ہن) نووسرا بوو بو قہیصہری روم کہ ہہرقلہ، دیحیہ
کاغہزہکہی پیغہمبہر (درووی خودای لہسمر ہن) دہداتہ دہست سہرداری بوصرآ، سہرداری
بوصرآش دہیداتہ دہستی ہیرقل خوی، ہیرقل لہشکری فارس دابووی
بہسہری داو تہنگی پی ہہلچنی بوو، شامو ہہموو دہوروبہری شام تاجزیرہو
گہل ولاتی تری لئ داگیر کردبوو، خوی پہنای بردبوو بو قوستہنتہنیہ،
لہویشا ماوہیہکی دوورو دریژ گہماروی دابوو، کہخوا لہشکری فارسی لہکوئل
کردہوہ بو سوپاسی نہو بہہرہ گہورہیہ لہحیمصہوہ بہپیان چوو بو قودس
(زوہری (ہمزای خوی لئ ہن) کہیہکیکہ لہگیرمہوہکانی نہم فہرموودہیہ دہگیریتہوہ
کہلہحیمصہوہ تا قودس مافووریان بو راخستبوو، گول و رہجانہیان لہسہر
دانابوو بہسہریا دہرپی تابہیتولہقدیس) جاکاتی نامہکہی پیغہمبہری پی
دہگا، دہلئ: نادہی بگہرپن بزائن لیژہدا کہسی ہہیہ کہلہہوژی نہم پیاوہ بی
کہنہم کاغہزہی بومن نووسیوہو خوی بہ پیغہمبہر دہزانی؟ دہلئن: بہلئ:

(٧) أخرجه مسلم في المغازی (الجهادوالسیر) باب: کتاب النبی (صلی اللہ علیہ وسلم) الی

گوتی: جا من و چهند که سِیکی تری قورپه شیشیان بانگ کرد، که دهوری سیی کهس ده بووین، بردینیان تاجو وینه لای هیرقل له قودس، له بهر دهمیا دایان نیشاندین قه یسهر له سهر تهختی پاشایی دانیشتبوو، تاجی له سهره بوو، گه وره گه وره ی رۆم و په تریق و قه شه و راهیبی زۆری له ده ورا بوو، گوتی: کامتان به خرما یه تی بهم پیاوه که گوايه خۆی به پیغه مبه ر دزمانی نزیکتره؟ گوتی: گوتم: من، ئیتز منیان له بهر دم خۆیدا دانیشان و هاوړیکانمیان له پشتمه وه دانیشان، ئینجا زبانزان (ته رجمان) دهکی خۆی بانگ کردو گوتی: پییان بلی: ئه و من لهم پیاوه پرسیار ده که مو هه وائی ئه و پیاوه ی ئی دهرسم که ده لی من پیغه مبه رم جا ئه گهر ئه م له و بارمیه وه به درۆ وه لامی منی دایه وه ئیوه به درۆی بخرنه وه. ئه بوسوفیان گوتی: به خوا له بهر ئه وه نه بوايه که پیم شهرم بوو درۆم ئی دهرکه وئی، ئه گینا ئه و رۆژه درۆم ده کردو قه یسهرم چه واشه ده کرد له باره ی هه وائی پیغه مبه ره وه، چونکه ئه و سه رده مه من و چه زرم ت هاودا وای یه کتری بووین. ئینجا هیرقل به زبانزانه کی گوت: ئی ی بیرسه: بنه چه و ره سه نی له ناواتانا چۆنه، خانه دانه یان نا؟ گوتم: تابلیت خانه دان و وه جازاده یه، گوتی: ئایا له ناو باوو باپیریا پادشایان تیا هه لکه وتوو؟ گوتم: خهیر، گوتی: باشه ئه م پیاوه له پیش ئه وده که بلی من پیغه مبه رم درۆتان ئی دیوه؟ گوتم: نه، گوتی: باشه ئه وانه ی که په پره ی ده که ن و ده چنه سهر ئایینی ئه و له خانه دانه کانی خه لکن یاله لازمه بوون و بی نه واکانیان؟ گوتم: نه، هه ر له هه ژارو لازمه بوونه کانیان په پره ی ده که ن، گوتی: به ره به ره زۆر دمبن یا که م ده که ن؟ گوتم: خهیر، به لکوو رۆژ به پۆژ زۆر دمبن، گوتی: باشه کهس هه یه له وانه ی که ده چنه سهر ئه و ئایینه له پاشا لی بیزار بیی و پاشگه ز ببیته وه و مرگه ری و وازی لی بیی؟ گوتم: نه، گوتی: ئه ی شهرو شوړو جهنگتان له گه ل دا کردوو؟ گوتم: به لی: گوتی: شه پرکردن و جهنگینتان له گه لیا چۆنه؟ گوتم: تانیستا جهنگ له نیوانی ئیمه و ئه ودا دووبهختی بووه: به نۆره و به سه ره بوو، جاری واهیه ئه و زال ده بی به سه ر

ئیمه داو جاری وایش ههیه ئیمه زال دهبین بهسهر ئه ودا، گوتی: باشه، ئه ی بهیمان دهشکینی یان نا؟ گوتم: تائیستا نهیشکاندوو، بهلام ئیستا که بهیمانیکمان له نیوان دا ههیه، پیکه وتووین لهسهر شه پنه کردن، بۆ ماوهیهکی ناوبراو، جانا زانین دهیباتهسهر یانا، ئه بوسوفیان گوتی: بهخودا ته نیا ئهم وشهیه نه بی مه ودا ی تری نه دام، که تی چینیکی تی چینم و نهنگی له پیغه مبه ر بگرم. گوتی: ئه ی باشه کهسی تر له پیش ئه مه وه قسه ی وای کردوو له ناوتانا؟ گوتم: نه، ئه نجا به زوبان زانه که ی خویی گوت: پی ی بلای: که من لیم پرسیت له لایه نی بنه چه و ره سه نی ئهم پیاوه وه، تۆ وه لامت دایه وه گوتت: که هه تا بلای ی خانه دان و وه جازاده یه له ناومانا، ئه وه یش ئاداب و نه ریتی هه موو پیغه مبه ری بووه، هه موویان وانه، هه مووکاتی خوا که سیکی خانه دان و وه جازاده ی هه لبزاردوو وه کردوو یه تی به پیغه مبه رو ناردوو یه تی بۆسه ر هۆزه که ی خوی، لیشم پرسیت که نایا باو باپیری ئهم پیاوه شایان تیا بووه یانا، تۆ گوتت نه، منیش له دلی خۆما گوتم: ئه گهر له باوک و باپیریا پادشا ببوایه دم گوت پیاوی که داوای مو لک و دهو له تی باوک و باپیری ده کاته وه، پرسیا ریشم لیت کرد نایا په پره وانی ئهم پیاوه ره شه خه لک و کۆمه له ی مسکینه کانن، یا ئاغا و به گزاده کانن، ئه وه بوو تۆ گوتت لازه بوون و مسکینه کان په پره وای ده کن، له راستی دا هه میشه زۆربه ی په پره وانی هه موو پیغه مبه ری ئه و جوړه که سانه ن، لیشم پرسی نایا له پیش ئه ودا که بلای من پیغه مبه رم درۆتان لی دیبوو، تۆ گوتت نه، منیش گوتم: چۆن ده بی له گه ل خه لکا درۆنه کا، به لام له پاشا بجی درۆ له گه ل خودا بکا، شتی وانابی، من له تۆم پرسی نایا که سی هه یه له شوینکه و توانی، که بجیته سه ر دینه که ی که شارمزیی لی په یدا کرد وازی لی بینی و به دلی نه بی؟ تۆ گوتت نه، له راستی دا هه رکاتی دل که خو ش ی باومرو ئیمان بجیژی و تام و جیژی لی وهر بگری ئیتر هه تا هه تایه ئه و فینکی باومره له و دلّه ئارامه دمرناچی و ده بن به گۆل و بۆلبول! من له تۆم پرسی نایا په پره وانی ئه و له زۆرین یاله که مین؟ تۆ

گوتت تادی زۆرتەر دەبن! ھەموو ئایین و بیروبامرپکی دروست ئاواپە، ھەر لەزیاد بوونە ھەتا لەئەنجاما سەردەگرۆ و تەواو دەبی، من لەتۆم پرسی ئایا شەپو شۆپو جەنگتان لەگەڵ دا کردووە، تۆ گووتت جەنگو شەپمان لەگەڵ دا کردووە تانیستا جەنگی نیوانمان دووبەختی بووە، جارێ ئەو دەبیاتەووە جارێ ئیمە دەبیەپنەووە، لەراستی دا ئەمە رەوشتی ھەموو پیڤەمبەرێ بووە، لەسەرمتاوە تاقی دەکرینەووە دووچاری سەراسی و ئیش و ئازاردەبن، بەلام لەئەنجام دا ئەوان سەردەکەون، کەخۆرھەلھات بەرەبەرە سوپای زۆرو ستمو ناھەقی ئاودەکریتە ژیری و گولۆلەیی دەکەویتە لیژی، من لەتۆم پرسی ئایا پەیمان دەشکینێ یانا؟ تۆ گوتت: خاوەن پەیمانەو پەیمان ناشکینێ، ئەمەیش شیوہو رەفتاری گشت پیڤەمبەرانە، پیڤەمبەران (سلاوی خاویان لی بی) قەت پەیمان ناشکینن و بەلین دەبنەسەر، من لەتۆم پرسی ئایا کەسیکی تر لەپیش ئەم دا ئەم داواپەیی ئەوی کردووە لەناوتاناو گووتویەتی من پیڤەمبەرم، تۆگوتت نە، منیش لەدلی خۆما گووتم ئەگەر کەسیکی تر لەپیش ئەمدا ئەم قەسەیی بگووتایە دەمگوت: ئەم پیاوہش لاسایی ئەو قەسە کۆنەپە دەکاتەوہ!! ئەبوسوفیان گوتی: ئەنجا ھیرقەل گووتی: فەرمانتان بەچی پی دەکاو دەلی چی بکەن و چی مەکەن؟ گوتم: پیمان دەلی: نوێژ بکەن، زەکات بدەن، خزم دۆست بن و بۆخزم باش بن و مافی خزمایەتی بەجی بینن، دەست پاک بن، داوینپاک بن، دەم و دلیپاک بن، بەندەیی ساغ بەس بۆخودای گەورە بکەن، ھیچ شتی نەکەین بەھاوہل بۆ خودا، واز لەو بتو خودا درۆیینانە بەینین کەباوک و باپیرمان لەکۆنا دەیانپەرستن.

ھیرقەل گوتی: ئەمەیی تۆ دەلییت لەبارەیی ئەو پیاوہو ئەگەر راست و دروست بی و ئاوابی ئەوہ پیڤەمبەرە، من دەمزانی کەئەم پیڤەمبەرە بەزوویی پەیدا دەبی و دی، بەلام نەمەمزانی کەلەئێوہیە ئەی کۆمەلی عەرەبا وەمن بەش بەحالی خۆم ئەگەر بزەنم قووتار دەبەو دەگەمەلای ھەز

دەكەم بېچەم بۇ خزمەتى، ئەگەر لەلای دەبووم قاچەكانىم دەشۆرد، بەخودا قەلەمپروو دەستەلاتى ئەو دەگاتە ئەم شوین پایانهى منیش، وەخاکی بەیتولەقدیس و هەموو ولاتی شامو رۆم داگیر دەکا. ئەبوسوفیان گوتى: لەپاشا داواى نامەكەى پێغەمبەرى کردو خویندى یەو، ناوەرۆکەكەى ئەمە بوو: بەناوى خودای بەخشندەى میهرەبان، لەموحه مەدەو دەبەندەى خودایە: کەپێغەمبەرى خودایە، بۆلای هیرقەلى مەزنى رۆم، سلاوو دروود لەپەپەرەوانى رێگەى راستى، سلاو لەراستى خوازان! لەپاش ئەمە من داوات لى دەكەم کەئىسلام ببیت، ئىسلام ببە لەهەردوو جیهان دا سەلامەت دەبیت، ئىسلام ببە خودا لەباتى جارى دووجار پاداشت دەداتى، چوونکە هەموو خواوەن نامەیهكى نۆموسوڵمان دووپاداشى بۆ هەیه، سەرەرای ئەو هیش کەدەبى بەمامۆستای نیشاندەرى خیر بۆ هەموو دەست و پەيوەندەكەى خۆت و دەبى بەسەر مەشق بۆیان، ئەگەر سەرپێچیش دەكەى و گەردنكەچى ناکەى بۆ ئىسلام ئەو بزانە کەهەم ئۇبال و گوناھى خۆت و هەم ئۇبال و گوناھى مسکین و وەرزیڕەكانیش لەئەستۆى تۆیە چوونکە ئەوان ژێردەستى تۆن و چاویان لەدەمى تۆیە. هەروەها داوات لى دەكەم بەهۆى ئەم ئایەتەیشەو کەدەفەرموى: {يَا أَهْلَ الْكِتَابِ تَعَالَوْا إِلَى كَلِمَةٍ سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ أَلَّا نَعْبُدَ إِلَّا اللَّهَ وَلَا نُشْرِكَ بِهِ شَيْئًا وَلَا يَتَّخِذَ بَعْضُنَا بَعْضًا أَرْبَابًا مِّنْ دُونِ اللَّهِ فَإِن تَوَلَّوْا فَقُولُوا اشْهَدُوا بِأَنَّا مُسْلِمُونَ} (۲ - ۶۴) واتە: ئەى ئەھلى كىتاب! ئەى خواوەن نامەكان! ئەى كۆمەلەيى كەخودا نامەى خۆى بەهۆى پێغەمبەرى لەپێغەمبەرەكانى خۆیەو بۆ ناردوون! وەرن بۆسەر وەرگرتنى تاقە فەرموودەيى، كەبۆ ئیمەو بۆ ئیو یەكسانەو چون یەكە بەبى جیاوازی، كەبریتییە لەنیازپاكى و ساخى لەگەل خوادا و ئەم مەبەستەیش بەم چەن یاسایە دیتەجى، یەكەم عیبادەت و پەرستەن و خوداپەرستى بۆ كەسى تر نەكەین بۆ خودای گەورە نەبى، دوام هاوەل و كۆر و كچ و باوك و دايك و

که سووکاری بۆ برپار نه دهین، سییه م له ناو خۆمانا یه کتری نه کهین به خوداو وهک خودا بیکهین به خاومن فه رمان و شت حه لال و حه رام بکا بۆمان، به بی وهر گرتنی فه رمان له خوداوه، جائه گهر نهو خاومن نامانه پشتیان له م په ندو نامۆزگاری و فه رمایسته راست و دروسته و ږوو پیچی یان له یه کتایی په رستی کرد، نهوا تۆ نهی پیغه مبه ر! هه م خۆت هه م په پر وه کانت پیان بلین: حه ق دیاره، ناشکرایه و به لگه نه ویسته، که ئیوه قه بوولی ناکه ن نهوا ئاگادار بن و به شایهت بن ئیمه فه رمان به رداری خوداین و موسو لمانین، نه بو سوفیان گوتی: که هیر قه ل له خویند نه وهی نامه که بۆوه، له ده وری بوو به زله زل و قاووقیز، نیت ر دستوور در ا ئیمه کراینه دمه وه، که چووینه دمه وه به هاوړ پیکانی خۆم گوت: به راستی خۆ کاری کوړه که ی نه بو که بشه گه وره بوو، خۆ نه و متا شای رۆمیش ئی دمه ترسی، (نه بو که بشه باوکی شیر ی پیغه مبه ره، می ردی حه لیمه یه که دایه نی حه زمهت بووه) نیت ر هه ر له و کاته وه من دمه زانی که کاروباری پیغه مبه ر (دروودی خودی له سه ر بن) سه ر ده که وئ و گومانم له ودا نه بوو، تا نهو رۆژه ی خودا کردم ی به موسو لمان و چوومه سه ر ئایینی ئیسلام.

(لیردها قسه ی نه بو سوفیان ته واو. زوهری دمه ره موی: ئیبنو ناطوور فه رمان په وای قودس و هاوړ پئی ی هیر قه ل بوو، ئوسقوف و سه رۆکی ئایینی نه صارای شام بوو، له سه رده می عه بدوله لیک ی کوړی مه رپوان له شام بینیم نه م داستانه ی بۆ گیړامه وه، گوتی: له و کاته دا که هیر قه ل هات بۆ قودس، به یانییه ک که له خه و هه ئسا رهنگ و ږووی تی ک چوو بوو، دمه روون په ستی ی پیوه دیار بوو، هه ندی به تریق و پیاو ما قولا نی دمه لته پیان گوت: شیو مت له به رچاومان گۆږاوه، له سه ر بارودوخی پی شووت نه ماوی. ئیبنو ناطوور ده ی گوت: هیر قه ل کۆله نانی (کاهن) بوو، نه ستیره شوناس بوو، سه یری نه ستیره ی ده کرد، جا که لیان پر سی پیی گوتن: ئیمشه و ته ماشای نه ستیره م کرد، پادشای نهو گه له م چاو پی کهوت که خۆیان سوننهت ده که ن، زال بوو

بوو، ئەرئى لەم مىللەتەنە کاميان خۇيان سۈننەت دەكەن؟ گۈتيان: ھەر
مىللەتى جوولەكە خۇيان سۈننەت دەكەن، بەوۋە خۇت سەخلەت مەكە،
بنووسە بۇ شارانى قەلەمپەردى خۇت ھەرچى جوولەكەيان تىايە بيانكوزن!
لەم دەمەدا كەئەوان لەراوئىژدا بوون، پىاويكىيان ھىنا بۇلاى ھىرەقل،
پادشاى غەسسان ناردبووى، دەنگو باسى پىغەمبەرى باس دەگرد، كەپەيدا
بووۋە داواى پىغەمبەرى دەكا، كەھىرەقل ھەوالى كارەكەى لى پرسى وەلامى
ومرگرت، گۈتى: بچن ئەم پىاۋە بىەن برۋانن كەسۈننەت كراۋە يانا؟
كەتەماشايان كرد ھاتنەۋە گۈتيان: بەئى سۈننەت كراۋە، ھىرەقل لىيى پرسى:
عەرب خۇيان سۈننەت دەكەن يانا؟ پىاۋەكە گۈتى: بەئى خۇيان سۈننەت
دەكەن، ھىرەقل گۈتى: ئەۋەى من دىم لەۋكاتەدا كەتەماشاي ئەستىرەم كرد،
كەسەرەكەۋتوۋ بوو، پادشاى ئەم مىللەتى عەرەبەيە پەيدا بووۋە. ئەۋسا
ھىرەقل كاغەزى نووسى بۇ برادەرىكى خۇى لە (رومىيە) ئەۋىش لەزانستا
ھاۋتاى ھىرەقل بوو، ئەۋجا خۇى رۇيى بۇ حىمس لەۋى مايەۋە ھەتا وەلامى
نامەكەى لەبرادەركەيەۋە بۇ ھاتەۋە، راي ئەۋىش لەبارەى سەرھەلدانى
پىغەمبەردەۋە رىكى راي ھىرەقل بووۋە، لەبارەى ئەۋەشەۋە كەپىغەمبەرى
خۋايشە، ئەمجا ھىرەقل گەۋرە پىاۋەكانى ۋلاتى رۇم بانگ دەكاۋ لەكۈشكىكى
خۇيا لەحىمس كۇيان دەكاتەۋەۋە فەرمان دەكا دەرگاكانيان خىر داخست، خۇى
چوۋە جى يەكى بەرزو پىي گۈتن: ئەى كۆمەلەى رۇم! ئەگەر دەتانەۋى
سەربەرزو سەرفراز بن ھەتا ھەتايە، ۋەمۇلك و دەۋلەتەشتان بەردەۋام بىو بۇ
بمىنى ۋەرن زوۋكەن موسولمان بىن، كەھىرەقل ۋاى ۋت ئەۋان ھەموۋ ۋەك
كەرەكۋى شەلەزان ۋ بەردەۋ دەرگاكان ھەلئان تىزان كەبچن ھىرەقل بكوژن،
كەچوون دەرگاكان گشت داخرا بوون، ھىرەقل كەچاۋى كەۋت
بەھەلئەمىنەۋەكەيان ۋ ئاۋمىد بوو لەئىسلام بوونيان گۈتى: بياننەنەۋە
بۇلاى خۇم، كەگەرەنەۋە پىي گۈتن: ئەۋە من كەئەۋ قەسەيەم بەئىۋە گۈت

تاقیم کردنه وه، ویستم بزاتم تاج رادهیی ئایینی خۆتان به توندیی گرتووه،
باش بوو هه ئۆیسته که تانم به دل بوو، ئیتر ئه وانیش کورپووشی به گه وه
زانینیان بۆ بردو گلهی یان لی نه ما، ئه مه دواباسی هیرقه ل بوو له باره ی
پێغه مبه ره وه له م باسه دا. (ت ۶ - ل ۶۷) = تاجول ئوصول به رگی شه شه م
به کوردی لاپه ره ۶۷ = تاج/ ۴/ ز/ ۴/ ژ/ ۳۷۱۰ ج/ ۴/ هه روا له شوپنه کانی تر دا.

رافه و شیکردنه وه:

ئه بوسوفیان ناوی سه خری کورپی هه ربه، له مه سه له مه ی فه ته، چاویکی
له رۆژی طائیف له ده ست داو ئه و چاوه که ی تری له غه زای په رموو ک دا قه له بو و ج
بووه، له مه دینه نیشته جی بوو، له ته مه نی هه شتاو هه شت سالی دا له مه دینه
زایه بوو، خه زووری پێغه مبه ر بوو (ت ۵ - ل ۱۴۵ تاج/ ۳/ ز/ ۳۴/ ل ۶۶۷ ج/ ۴).

۲- نامه ی پروا (کتاب الایمان)

۸- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رضي الله عنهما) قَالَ: (رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بُنِيَ
الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ: شَهَادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، وَإِقَامِ الصَّلَاةِ،
وَإِتَاءِ الزَّكَاةِ، وَالْحَجِّ وَصَوْمِ رَمَضَانَ). (الحديث ۸ - طرفه في: ۴۵۱۴) ^(۸)

عه بدو ئلای کورپی عومه ر (بمزی خودایان لی بن) فه رمووی: پێغه مبه ر (دروودی خودای له سه ر بی)
فه رمووی: (ئیسلا مه تی له سه ر ئه م پینج بنیاته دامه زراوه: یه که م شه هاده ی؛
لا اله الا الله و محمد رسول الله: شایه تی دهم، به زمان ده ئیم و به دل باوه ر ده که م
که هه ر یه زدانی پاک خودایه و هیج خودای تر نییه و موحه ممه دیش
پێغه مبه ری ره وانه گراوی خوایه، له لایه نی خواوه ره وانه گراوه بۆ سه ر مرۆڤو
جنۆکه، دوه م: راگرتنی نوێژو به جی هینانیه تی به پێی مه رجه کانی به رێک و
پێکی، سییه م: زه کاتدان، جواره م: هه جکردن، پینجه م: رۆژوو گرتنی ره مه زان).

(۸) أخرجه مسلم في الایمان، باب: بیان ارکان الاسلام ودعائمه العظام، رقم: ۱۶ = ۱۱۳ شیخا.

راقه و شیکردنه وه:

ئیبو عومه ناوی عهبدوڤلای کورپی عومهری کورپی خه ططابه، به مندالی موسوڤمان بووه، یه کیکه لهو شهش هاوړپیانهی پیغه مبهه کهفه رمووده ی زوړیان گیراوتنه وه، یه کیکه شه لهو چوار کهسه ناویان عهبدوڤلایه و ناسراون به عه بادیلهی نه ربه عه، واته: چوار عهبدوڤلایکه، که دوو میان ئیبو عه بباسه، سییه میان عهبدوڤلای کورپی عه مره، چوار میان عهبدوڤلای کورپی زوبه پیره، دوو هه زارو شهش سه دو سیی فه رمووده ی گیراوتنه وه، له بوخاریدا (۲۵۱) فه رمووده ی هیه، له موسلیم دا (۲۰۱) فه رمووده ی هیه، سه دو حه فتایان په سندی هه ردوولایانه، له ناو هاوړپ یاندا بیجگه له نه بوهورمیره که سی تر به قه د نه وه فه رمووده ی نه گیراوتنه وه، گوته ی به هیتر نه وه یه که سالی حه فتاوسی ی کوچی له فه خ له نریک مه کهه کوچی دواپی کردووه: (تاج - ۱ ل - ۱۷ = ژماره ۱: ۱/ ز) + (تاج/ ۵ ل/ ۱۳۰ = تاج/ ۳ ز/ ۲۷ ج/ ۴).

باسی کاروباره کانی باوه ر

۹- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (الْإِيمَانُ بَضْعٌ وَثَنُونَ شُعْبَةً وَالْحَيَاءُ شُعْبَةٌ مِنَ الْإِيمَانِ). (الحديث ۹) ^(۱)

نه بو هورمیره (د مزای خوی لای بهی) له پیغه مبهه وه (د رووی خودی له سهر بهی) ده فه رموی: (ئیمان و باوه ر شهست و نه و منده لقه، شهرو حهیا لقیکه له باوه ر).

راقه و شیکردنه وه:

نه بو هورمیره دم سپی کومه له ی هه ژاره کانی صوفه بوو، له سالی گرتنی خه یبه ردا موسوڤمان بوو، له خزمهت پیغه مبهه ردا ناماده ی نه م غه زیه بوو،

(۹) أخرجه مسلم في الإيمان، باب: بيان عدد شعب الإيمان وأفضلها وأدناها رقم: ۲۵-۱۵۲ شیحاً.

بۇخۇي دمه رموى: (بهههتيوى پهرومرده بووم، كه كوچم كرد بو مهدينه هه ژار بووم، رهنجه بهرو خزمه تكارى بوسره كچى غه زوان بووم، خوا كرده مى به مي ردى) له ناو هاوړيكانى پيغه مبه ردا كه س به قه د نهو فهرمووده نى گيړاوده ته وه، پينج هه زارو سى سهدو هه فتاوجوار فهرمووده نى گيړاوده ته وه، له بوخارى شه ريف دا (۴۸) فهرمووده نى هه يه، له موسليم دا (۵۱۵) فهرمووده نى هه يه، سى سهدو بيستو پينجيان په سندی هه ردو ولايه، خه لكى يه مه نه، له خيلى ته زده، كه ده چي ته وه سهر هوژى ده وس، موحه پرهرى كورى، يه كى بووه لهو كه سانه نى كه فهرمووده يان ليوه گيړاوده ته وه، له ته مه نى هه فتاوه هشت سالى دا، له سالى په نجاو هه شتى كوچى دا له مهدينه كوچى دوايى كردوه، له گوړستانى به قيع به خاك سپي ردا وه. ته ماشاى باسى مه زناهى نه بوهورميره له (ت/۵ ل/۲۱۷ = تاج/۳ ز/۶۲ ل/۷۳۴ ژ/۳۵۲۱-۳۵۲۶) بكه.

۱۰- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنْ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: (الْمُسْلِمُ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ، وَالْمُهَاجِرُ مَنْ هَجَرَ مَائِهِ اللَّهُ عَنْهُ). (الحدِيث ۱۰ - طرفه في: ۶۴۸۴).^(۱۰)

عبداللای كورى عمر (همزای خوابان لى بى) فهرمووى: پيغه مبه ر (دروودى خودى له سهر بى) فهرمووى: (مو سولمانى ته واو نهو موسولمانه يه كه موسولمانانى تر له زيانى زمانو له زيانى ده ستى رزگار بن، موهاجيرى ساخو كوچكاريش نهو كه سه يه كه گوړيزو رهو بكا له وشته نى كه خودا قه ده غه نى كردوه).

راهه و شيكردنه وه:

عبداللای كورى عمرى كورى عاص يه كي كه له هاوړي ناوداره كاني پيغه مبه ر (دروودى خودى له سهر بى) دوازه سال له باوكى منالتر بووه، زانايه كى پايه به رز

بووه، زۆر زانا بووه، زۆر به‌دین بووه، جهوت سه‌د فهرمووده‌ی هه‌یه، له‌بوخاری دا (۲۵) فهرمووده‌ی هه‌یه، له‌موسلیم دا (۳۷) فهرمووده‌ی هه‌یه، جه‌فده‌یان په‌سندی هه‌ردوولایه، له‌مانگی قوربانی سائی شه‌ست و پینجی کۆچی دا، له‌مه‌ککه، یا له‌طائف، یا له‌میسر، له‌ته‌مه‌نی جه‌فتاو دوو سائی دا کۆچی دواپی کردوه: (تاج/ل ۱/ ۲۲ ز ۲/ ف ۶ = ز ۲/ ژ ۸/ ج ۴) + (تاج/ل ۵/ ۱۴۰ ز ۳۱/ = تاج/ل ۳/ ۳۱ ز ۳۱/ ژ ۳۴۱۶-۳۴۱۹/ ج ۴).

کام موسوئمانه زۆر باشه

۱۱- عَنْ أَبِي مُوسَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ أَيُّ الْإِسْلَامِ أَفْضَلُ؟ قَالَ: (مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ). (الحديث رقم: ۱۱ في فتح الباری بشرح صحيح البخاري).^(۱۱)

ئهو موسا (په‌مۆی خوی له‌ یه‌) فهرمووی: عه‌رزى جه‌زه‌تیان کرد: ئه‌ی پینجه‌مبه‌ری خودا! کام موسوئمانه زۆر باشه؟ فهرمووی: (ئهو که‌سه‌ی که‌موسوئمانان له‌ زمان و ده‌ستی سه‌لامه‌ت بن).

رافه‌ و شیکردنه‌وه:

ئهو موسای ئه‌شه‌ه‌ری ناوی عه‌بدوئلا‌ی کور‌ی قه‌یسه‌، له‌هاور‌ی مه‌زنه‌کانی پینجه‌مبه‌ره‌، س‌ی سه‌دو شه‌ست فهرمووده‌ی هه‌یه، له‌بوخاریدا (۵۴) فهرمووده‌ی هه‌یه، له‌ موسلیم (۶۵) فهرمووده‌ی هه‌یه، په‌نجایان په‌سندی هه‌ردوو لایانه‌، یه‌کیکه‌ له‌هاور‌ی زاناکانی پینجه‌مبه‌ر (درویدی خودی له‌سهر‌ یه‌) له‌ته‌مه‌نی (۶۳) سائی دا، له‌مه‌ککه، یا له‌کووفه‌ مردووه‌.

(۱۱) أخرجه مسلم في الايمان، باب بيان تفاضل الاسلام واي أموره افضل، رقم: ۴۲= ۱۵۹، ۱۶۲.

خُوراک به خشین به شیکه له نیسلام

۱۲- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو (رضي الله عنهما) أَنَّ رَجُلًا سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (أَيُّ الْإِسْلَامِ خَيْرٌ؟ قَالَ تُطْعِمُ الطَّعَامَ وَتَقْرَأُ السَّلَامَ عَلَى مَنْ عَرَفْتَ وَمَنْ لَمْ تَعْرِفْ). (الحديث ۱۲ - طرفاه في: ۲۸، ۶۲۳۶) (۱۲)

عبداللہ بن عمرو (رضی اللہ عنہما) فرمود: پیاوی له پیغہ مبهری پرسى: چى شتى له نايینی نیسلام دا زور چاکه؟ فرمود: (نانبد مبهو سلاویش لهه موو کهسى بکه، چ بیناسی و چ نهیناسی). (تاج ۱/ل ۲۲/ف ۷/ز ۸/چ ۴/ز ۲).

به شیکه له نیمان چى بوخوی پیخوشبی

بو برای موسولمانیشی پیی خوشبی

۱۳- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّى يُحِبَّ لِأَخِيهِ مَا يُحِبُّ لِنَفْسِهِ. (الحديث ۱۳ - الرقم ۱۳ في فتح الباري شرح صحيح البخاري). (۱۳)

ئه نهس (رضی اللہ عنہ) له پیغہ مبهروه (دروودی خودی لشمر بی) دهه فرمود: (کهستان به ته وای نیمان و باومر ناهینى هه تا هه رچی بوخوی پیی خوشه بو برای موسولمانیشی پیی خوش نهی) (تاج ۱/ل ۲۰/ف ۲/ز ۲).

رافه و شیکردنهوه:

به پیی دهقی نایه تی قورئانی پیروز، موسولمانان له ناو خوینا خوشک و برای نایینی یه کترین، یه زدانى پاک دهه فرمود: (إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ) واته: موسولمان برای موسولمانه، له شه ریهه تا، به پیی ی باوی ناو کومه،

(۱۲) أخرجه مسلم في الايمان، باب تفاضل الاسلام وای اموره افضل رقم: ۱۵۹=۳۹.

(۱۳) أخرجه مسلم في الايمان، باب: الدليل على ان من خصال الايمان ان يحب لأخيه، رقم: ۴۵= ۱۶۸.

زووربهی رووی قسه له بپاوانه، به لām له راستی دا هه موو گفت و گوو برپاری
 وه کوو یهك نیرو می دهگریته وه، مه گهر نیشانه یی هه بی دهقه که تایبته بکا
 به لایه کیانه وه، که واته: مه به ست نه وه یه مرؤقی موسولمان، زن بی یان بپاو،
 چی بۆخوی پیی خۆش بی نه وه شی بۆ براو خوشکی موسولمانی پیی خۆش
 بی، که واته: وشه ی برا له فهرمووده که دا بۆ ته غلیبه، نهك بۆ چه سپاندنی
 جیاوازی له نیوان نیرو می دا. نه نه سی کورپی مالیک (همزی خوی له بی) نوکهری
 پیغه مبه ر بووه، ده سال خزمه تی چه زمه تی کردوه، به هه تیوی گه وره بووه،
 له ناو یاران دا که س به قه د نه و مندالی نه بووه، ده و له مه ند بووه، ته مه نی
 دریژ بووه و پیغه مبه ری خوا له سه ر داخوازی دایکی نه نه س نه م نزایه ی بۆ
 کردوه: خودایه! پیت و فه ر به ره مال و منالی و ته مه نی دریژ که و له گوناھی
 خۆش به (نه نه س (همزی خوی له بی) ده فهرموئ: (سه د منال - دوو که مم - به خاك
 سپاردوه، که هه موویان له پشتی خۆم بوون!) ره زیکی هه بوو هه موو سالی
 دوو جار به ری ده گرت، ریحانیکی تیا بوو بۆنی میسکی لیوه ده هات، ده لئین:
 زیاتر له سه د سال ژیاوه، دوا هاوړی بووه که له (۹۳) ی کوچی دا، له سه رده می
 چه حاج دا له به صره مردوه (۲۲۸۶) فهرمووده ی له پیغه مبه ره وه گیراوه ته وه
 (۲۵۱) فهرمووده ی له بوخاری دا هه یه (۲۵۹) فهرمووده ی له موسلیم دا هه یه
 (۱۶۸) یان به سندی هه ردوولایانن: (تاج/ ۵/ ل/ ۱۸۴).

باسی خۆشه ویستی پیغه مبه ر (دروودی خودای له سه ر بی) له باوهره
 ۱۴ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)
 قَالَ: (فَوَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّى أَكُونَ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِنْ وَالِدِهِ
 وَوَلَدِهِ). (الحديث ۱۴) (۱۴)

نُوبُو هورمهیره (پڑی خوی لب بن) فہرمووی: پیغہمبہری خوا (درویدی خودی لسمہ بن) فہرمووی: (بہو کہسہی کہوا گیانی من وا لہدہستی نہوا کہستان بہتہواوی نیمان ناہینی و بہنیمانداری تہواو حسیب ناکری ہتا منی خوشتر نہوی لہ لہباوک و لہدایک و لہمنالی خوی و لہ گشت خہلگی تریش سہرجہم). (تاج ۱/ ۲۰/ ز ۲).

راقہ و شیکردنہوہ:

وشہی دہست لہم فہرموودمیہدا لہموتہشہبہاتہ، ئیمہیش وەك موفہوویچہکان دہرکی مہبہست لی ہہوالہی زانستی خودا دہکہین و وەك نہو ہہوالکہرانہ دہلّین: (وما یعلم تأویلہ الا اللہ) وەك (الراسخون فی العلم) یش دہلّین: (آمنا بہ کل من عند ربنا) نزای باشیش بؤ موئہوویلہکان دہکہین، کہبؤ خزمہتی نایینی خودا نہرکی زوریان کیشاوہو بہتہنویلی جوان چارہسہری زور لہ کیشہکانیان کردوہ، خوا پاداشی باشی ہہموو لایئ لہپراژہکہرانی ئیسلام بداتہوہ. خوشہوویستی راست و دروستی پیغہمبہر (درویدی خودی لسمہ بن) بہوہ دہبی کہموسوئلان پہپرہوی شہریعہتہکہی بکا، دہنا قسہ فہقیرہ ہہمووکہس پی ی دہویری.

۱۵- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّى أَكُونَ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِنْ وَالِدِهِ وَوَلَدِهِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ). تہرجہمہکہی لہفہرموودہی چواردہدا رویشٹ. (الحديث رقم: ۱۵) (۱۵)

باسی چیژی شیرینی باوہر

۱۶- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (ثَلَاثٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ وَجَدَ حَلَاوَةَ الْإِيمَانِ أَنْ يَكُونَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِمَّا سِوَاهُمَا

(۱۵) اخرجہ مسلم فی الايمان باب: وجوب محبة رسول الله (صلی اللہ علیہ وسلم) اکثر من الأهل والولد، رقم: ۴۴ = ۱۶۷ شیحا.

وَأَنْ يُحِبَّ الْمَرْءَ لَا يُحِبُّهُ إِلَّا لِلَّهِ وَأَنْ يَكْرَهُ أَنْ يَعُودَ فِي الْكُفْرِ كَمَا يَكْرَهُ أَنْ يُقَذَّفَ فِي النَّارِ). (الحديث ١٦ أطرافه في: ٢١، ٦٠٤١، ٦٩٤١) ^(١٦)

لهئه نه سه وه له پیغه مبه ره وه (دروودی خودای له سهر بی) دمفه رموی: (ههر که سی نه سی شته ی تیدابی تامی شیرینی باومر ده چیژی یه که م: خوداو پیغه مبه ری خودای له هه موو شتیکی تر له لا خو شه ویستر بی، دوه م: ههر که سه ی خو ش ده وی ساخ له بهر رمزای خوای گه وره خو شی بو ی، سی یه م: چو نیش پی ی نا خو شه فری بدری ته ناو ناگرمه وئاوایش پی ی نا خو ش بی که جاریکی تر بجیته وه سهر کوفرو بی بروایی، دوا نه وه که خوا رزگاری کرد لی ی) (تاج/ عربی جلد ٥ ص ٧٨ = القسم العربی) + (تاج ١/ ل ٢١ ز ٢ = ژماره ٥).

باسی نیشانه ی باومر حویبی نه نصاره

١٧- عَنْ أَنَسٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (آيَةُ الْإِيمَانِ حُبُّ الْأَنْصَارِ وَآيَةُ النِّفَاقِ بُغْضُ الْأَنْصَارِ). (الحديث ١٧ - طرفه في: ٣٧٨٤) ^(١٧)

ديسان له وه وه له پیغه مبه ره وه (دروودی خودای له سهر بی) دمفه رموی: (نیشانه ی باومر ی بته و خو شه ویستی نه نصاره کانی پیغه مبه ره (دروودی خودای له سهر بی) که به کوردی پیان ده گو تر ی: یارمه تیدهرانی پیغه مبه ر، دروودو سلاوی خوای گه وره له خو ی و رمزای خوای گه وره له یارانی بی، نیشانه ی دوو پرووی و ناپاکیش له گه ل کومه لی ئیسلاما رق لی بوون و کینه کی شانه له نه نصار). (تاج - ١ - ل - ٢١ - ز - ٢).

رافه و شیکردنه وه:

نیشانه ی باومر و علامه تی ئیمان زو رن یه کی له وانه خو شه ویستی نه نصاره، نه نصار موسو لمانه کانی مه دینه ن که یارمه تی ئایینی خوایان

(١٦) أخرجه مسلم في الايمان، باب: وجوب محبة رسول الله (صلى الله عليه وسلم) أكثر من الأهل والولد والوالد، رقم: ٤٣ = ١٦٤.

(١٧) أخرجه مسلم في الايمان، باب الدليل على ان حب الانصار وعلى (رضي الله عنه) من الايمان، رقم: ٧٤ = ٢٢٢ شيجا.

به سهر و به مال داوه، نیفاق و دوو پرویش له ئایینا ئه وهیه: کهسی به ده م
موسولمان بی و له ده وه ناموسولمان و بی پروایی، یا به ده م و دل موسولمان بی
به لام رمفتاری و ده که به ناو موسولمان وایی!

١٨- عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ وَحَوْلَهُ عَصَابَةٌ مِنْ أَصْحَابِهِ: (بَايَعُونِي عَلَى أَنْ لَا تُشْرِكُوا بِاللَّهِ شَيْئًا وَلَا تَسْرِقُوا وَلَا تَزْنُوا وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ وَلَا تَأْتُوا بِبُهْتَانٍ تَفْتُرُونَهُ بَيْنَ أَيْدِيكُمْ وَأَرْجُلِكُمْ وَلَا تَعْصُوا فِي مَعْرُوفٍ فَمَنْ وَفَى مِنْكُمْ فَأَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ وَمَنْ أَصَابَ مِنْ ذَلِكَ شَيْئًا فَعُوقِبَ بِهِ فِي الدُّنْيَا فَهُوَ كَفَّارَةٌ لَهُ وَمَنْ أَصَابَ مِنْ ذَلِكَ شَيْئًا ثُمَّ سَتَرَهُ اللَّهُ فَهُوَ إِلَى اللَّهِ إِنْ شَاءَ عَفَا عَنْهُ وَإِنْ شَاءَ عَاقَبَهُ فَبَايَعْنَاهُ عَلَى ذَلِكَ). (الحديث ١٨ أطرافه في:

٣٨٩٢، ٣٨٩٣، ٣٩٩٩، ٤٨٩٤، ٦٧٨٤، ٦٨٠١، ٦٨٧٣، ٧٠٥٥، ٧١٩٩

(١٨). (٧٤٦٨، ٧٢١٣)

عوبادهی کوری صامیت (همزی خوی لی بی) فهرمووی: (دهستهیی له یاران ییغه مبه ر
(دروودی خودی له سهر بی) له ده وری بوون، فهرمووی پییان: په یمانم له گه ل دا بکه ن له سهر
ئه وه: که هاوبه ش (شهریک) بو خوا دانه نی و دزی و حیزی نه که ن و ده س پاک و
داوینپاک بن و مندالی خوتان له بهر نه بوونی نه کوژن و له خوتانه وه له خوت و
خوږایی بوختیان هه لئه به ستن، وه له کردنی چاکه و پیاوه تی سهر پیچی نه که ن و
لاریتان نه بی له کاری خیر) جا هه رکه سیکتان ئه م په یمانه ی هه تا سهر برده سهر
ئه وه پاداشی باشی ده که ویتته سهر خوا، و منه وهیشی تووشی شتی بوو له مانه و،
له م جیهانه دا تۆله ی ئه وه ی ئی سه ندرا ئه وه ده بی به که فارمت بو ی و ئه و تۆله یه
بریت ی تاوانه که ی ده که وئ، و منه وهیشی تووشی شتی بوو له مانه به لام
له جیهان داخودا بو ی پۆشی، ئه وه کاری ده که ویتته ده ست خوا، جا خودا ئه گه ر
حه ز بکا ئه و ئی ی دمه وورئ، ئه گینا تۆله ی ئه وه ی له و جیهان دا ئی ده ستینئ)

عوباده فہرمووی: (جا ئیمہیش لہسہر ئہوہ پھیمانمان پی دا). (تاج/ ۳ ل/ ۲۶۵ ز/ ۱۰۱ ف/ ۱ تاج/ ۱ ز/ ۸ ز/ ۵۵).

راٹھ و شیکردنہوہ:

ہہتا بزانیئ کہ پیاوانی رشتہگانی فہرموودمکانی صہحیحی بوخاری ج کہلہ پیاوی بوون، سہرگوئی لہمیژوویان دہنووسین، عوبادہ: ئہنصاری پہ، خہزرہجی پہ، ئامادہی پھیمانی عہقہبہی پہکہم و دووہم بووہ، ہہروا ئامادہی بہدرو ئوحدو پھیمانی خوشنوودی (بہیعہتو رضوان) و ہہموو شہرگاگانی تری پیغہمبہر بووہ، لہگہل پیغہمبہر خویدا (درویدی خودی لہسہر ہی) لہپیغہمبہرہوہ (۱۸۱) فہرموودہی گیراوتہوہ، شہشیان پھسندی ہہردوولایہ، دوانیان لہبوخاری دا ہہیہ بہلام لہموسلیم دا نییہ، دوانیشیان لہموسلیم دا ہہیہ، بہلام لہبوخاریدا نییہ، پہکہم کھس بووہ کہبووہ بہقازی فہلہستین، پیاویکی کہلہگہتی قہویلہی قوژی بہہرمہند بووہ، سالی (۳۴) ک مردووہ، گوڑہکہی لہبہیتولہقدیسہ حیگہکہی زانراوہ، پہیومندیی ئہم فہرموودہیہ بہسہر دیپری ئہم باسہوہ، کھئیمان و باوہرہ زور کھمہ، ئہوہیش بہہوی ئہو تیہہلکیشانہوہیہ کہ دانہری تہجریدی صہریح کردوویہتی لہنیاوان سہرباسہ سہرہکی و لاوہکی پہکانی صہحیحی بوخاریدا، ئہم ناسازی پہ لہزور شوین لہم کتیبہ پیروڑہیہدا دووبارہ دہبیٹہوہ، بہلام چارہسہری بہوہ دہکری کہبگہرپیٹہوہ بوہسہر ئہصلہکہ، لہکوندا موتالاکہری ئہم جوڑہ کتیبانہ ناگاہیکی چاکی لہم لایہنانہ ہہبوو، بہلام نیستا وانہماوہ، خوینہر بہگشتی تہواو ساکارو ساویلکہ بوون، مہگہر بہدانسقہ خوینہری پھپوڑ ہہبی!

باسی: بہشیکہ لہ نایینداری ئہگہر لہدہست نازاوہ رابکہی

۱۹ - عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ اللَّهَ قَالَ: قَالَ: رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (يُوشِكُ أَنْ يَكُونَ خَيْرُ مَالِ الْمُسْلِمِ غَنَمٌ يَتَّبِعُ بِهَا شَعَفَ الْجِبَالِ

وَمَوَاقِعُ الْقَطْرِ يَقْرُ بِدِينِهِ مِنَ الْفِتَنِ). (الحديث ١٩ - أطرافه في: ٣٣٠٠، ٣٦٠٠، ٦٤٩٥، ٧٠٨٨). (١٩)

ئەبو سەعیدی خودری (رهزای خوی لێ بێ) فەرمووی: پێغه مبه‌ری خوا (دروودی خودای لاسەر بێ) فەرمووی: (هاکا ئەو رۆژه هات کە مەردوم دەکەونه چەرخیکی خراپی واوه پیاوی موسوڵمان لەبەر ئاژاوه‌ی زۆرو له‌تاو ئاشووب و فەرتەنه به‌نایینی خۆیه‌وه گوریزو په‌و ده‌کاوه‌لدی و شوین ئازهل و گه‌له‌رانی خۆی ده‌که‌وی و به‌لوتکه‌ی شاخه‌کان و به‌له‌ومرگاگانه‌وه گرپان ده‌دا، ئەو رانه له‌م رۆژه ره‌شه‌دا باشت‌ترین مائی ئەو موسوڵمانه‌ گۆشه‌گیره‌یه، چونکه ده‌بی به‌هۆی پاراستنی نایینی و مایه‌ی گوزمرانی، دوور له‌ئاژاوه‌کان). (ریاض ٢/ ل ٥٤٤ - کوردی) + (چاپی ٢/ ل ١٥٠ ز ٦٩).

راقه‌و شیکردنه‌وه:

ئەبو سەعیدی خودری ئەنصاری یه، له‌پۆژی غه‌زای ئو خوددا له‌بەر مندائی ڕیگه‌ی نه‌درا کە به‌شداری له‌م غه‌زایه‌دا بکا، به‌لام له‌وه‌دوا له‌خزمه‌ت پێغه‌مبه‌ردا ئاماده‌ی دواژه‌ غه‌زابووه، باوکی له‌ غه‌زای ئو خوددا شه‌هید بووه، هه‌زارو سه‌دو چه‌فتا فەرمووده‌ی هه‌یه، له‌بوخاری دا شه‌ست و دووی هه‌یه، له‌موسلیم دا نه‌وه‌دو هه‌شتی هه‌یه، چل و شه‌شیان په‌سندی هه‌ردوولایان، به‌بی ی ئەم فەرموودمیه‌ گۆشه‌گیری له‌کاتی ئاژاوه‌دا سوننه‌ته، گۆشه‌گیری له‌هه‌موو کاتیک دا شتی چاکه، به‌تایبه‌تی له‌م زه‌مانه‌دا، به‌مه‌رجی نه‌بی به‌هۆی زیان بو‌خۆی یا بو‌ موسوڵمانان، وه‌ک ئەوه‌ بی به‌هۆی ته‌رکی جومعه‌و جه‌ماعه‌ت، یا بی به‌هۆی نه‌کردنی کاسبی. (ت ٥/ ص ١٨٥ مبحث: السلامة في العزلة) + (ب - ١٠ - ٣ ل - ١١ ف - ٢١٠ تاج ٥/ ز ٣/ ٥١٣٩، ١٤٠ ج ٤).

باسی: پیغہ مبہر لہ ہہ موو کہ سی زیاتر لہ خوا دہ ترسی

۲۰- عَنْ عَائِشَةَ (رضي الله عنها) قَالَتْ: (كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَمَرَهُمْ أَمْرَهُمْ مِنَ الْأَعْمَالِ بِمَا يُطِيقُونَ قَالُوا إِنَّا لَسْنَا كَهَيْئَتِكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ قَدْ غَفَرَ لَكَ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ فَيَغْضِبُ حَتَّى يُعْرِفَ الْغَضَبُ فِي وَجْهِهِ، ثُمَّ يَقُولُ: إِنَّ أَتْقَاكُمْ وَأَعْلَمَكُمْ بِاللَّهِ أَنَا). (الحديث ۲۰ في فتح الباری شرح صحیح البخاری) (۲۰)

عائشہ (رضی خوی لی ہی) فہر مووی: پیغہ مبہر (درویدی خودای لسمہ ہی) دہستووری وابوو کاتی فہرمانی بہ یارانی دہ کرد بو کردنی کاری، داوای شتیکی وای لی نہ دہ کردن کہ لہ تافہ تیاندانہ ہی. گوتیان: نہی پیغہ مبہری خوا! ناخر نیمہ وہک تونین، تو لہ کوئی و نیمہ لہ کوئی، تو خودای کہ و رہ لہ گوناہی بہرو دوات خویش بووہ، کہ واتہ: نیمہ پیویستیمان بہ کردنی کاری باش لہ تو پترہ! پیغہ مبہریش (درویدی خودای لسمہ ہی) بہرادیہ کی وا لہم قسہ یہ بیان توورہ دہ بوو لہرووی دیار بوو، دہیشی فہر موو: (من لہ ہہ موو تان زیاتر لہ خودا دہ ترسم، وہ لہ ہہ موو شان زیاتر دہیناسم، کہ واتہ: کاری زور بو من باشترہ!). : (تاج/۱ ل/۶۳ ز/۱۰ = ز/۸۰ چ/۴).

باسی باوہر بہ ہیرو بی ہیزی ہہ یہ

۲۱- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (يَدْخُلُ أَهْلُ الْجَنَّةِ الْجَنَّةَ وَأَهْلُ النَّارِ النَّارَ ثُمَّ يَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى أَخْرِجُوا (مِنَ النَّارِ) مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ حَبَّةٍ مِنْ خُرْدٍ مِنْ إِيْمَانٍ فَيُخْرِجُونَ مِنْهَا قَدْ اسْوَدُّوا فَيُلْقَوْنَ فِي نَهْرِ الْحَيَاةِ فَيَنْبُتُونَ كَمَا تَنْبُتُ الْحَبَّةُ فِي جَانِبِ السَّيْلِ أَلَمْ تَرَ أَنَّهَا تَخْرُجُ

صَفَرَاءُ مُلْتَوِيَةً). (الحديث ٢٢ في فتح الباري - أطرافه في: ٤٥٨١، ٤٩١٩، ٦٥٦٠، ٦٥٧٤، ٧٤٣٨، ٧٤٣٩) (٢١)

لهئه بوسه عیدی خود ریه وه له پیغه مبه ره وه (دروندی خودی له سره بی) دمه ره موئ: (به هه شتی یه کان ده چنه به هه شتو دۆزه خیه کانیش ده چنه ناو دۆزه خ، له پاشا خوای گه وه به فريشته کان دمه ره موئ: هه رکه سی به قه ده سهنگی ده نکه خه رته له یی ئیمان و باومر له ناو دلی دا بووبی له دۆزه خ دهریکه ن، جاکاتی دۆزه خیه کان له دۆزه خ دینه دمه وه بوون به سووته مه پۆو رهش رهش بوون، نه وسا هه ئیان ده دهنه ناو رووباری ژيانه وه، جا وهك تۆمه ی قه راخ سیلاو خیرا سهوز ده بنه ومو نه ژینه وه، دیاره دیوتانه که کاتی تۆمه ده ته قی و چه که ره دهکا چه نده گه شو زمره باوو ناسک و نازدارو به ره به ره به دم سهروه ی باوه شنه شن ده کاو که رویشکه دهکا، نه وانیش که له رووباره که دینه دمه وه ناوا ناسک و نازدارو به که یفن!). : (تاج/ ٥ ل/ ٤٠٠ ز/ ٢٣١) + (ب/ ١٠ ز/ ١٣٢ ل/ ٤٢٦ ف/ ٢ = تاج/ ٥ ز/ ١٣٢ ل/ ٥٧٠٥ ژ/ ٧٢١ ل/ ٤/ج).

رافه و شیکردنه وه:

نهم فهرمووده یه به لگه ی نهومیه که باومر به هیزو بی هیزی هه یه، وه نه وه ی له سر موسوئمانه تی بمری زوو یادرهنگ ده چپته به هه شت، ههروهك نامازه بۆ نه وه دهکا که مه عنه ویات وهك باومر کردار سهنگ و گیشیان هه یه، لهم سه رده مه دا ته رازوو و پیومر چه شنی زۆرو سهیری هه یه، مهرج نییه که هه ر شتی ته ندار بکیشری، شتی بی ته نیش (وهك کاره با، موقناتیسی، پله ی سه رماو گه رما، راده ی شی، خاسیه ت و تایبه تمه ندیی شت، نه مانه هه موو که رچی مادده و جه وه ره نین و عه رده و رووکه شن، به لام له گه ل نه وهش دا

ههريهكی له مانه) پيؤمري خوی ههيه، ئيتر تهعير لهو حهقيقهته بهههر وشهیی بی دهبی، ناوی دهئی ی تهرازوو، یان مهتر، نهوه لهجه وههري بابتهکه هيج ناگۆری!

نابینی له ره ی دهنگ، تیری و کالی رهنگ، خۆشی و ناخۆشی و چۆنیتی و چه نديتی ی تام و بۆ، نه مانه هه موو شه پۆل و مه وجهی خۆيان هه يه، ئیستا به پيؤمري تايبهتی، نهو شه پۆل و له رانه له يهك جيا دهكرينه وه، له سه ر شهريت و نه وار تۆمار دهكرين و ههركاتی ويستيان نهو دهنگ و رهنگه وهك خۆيان دووباره دهكه نه وه.

حهز دهكه م نه م راستيه تۆمار بکه م: ئيمه که موسو لمان نين باومرمان وایه که ئیسلام تافه ئایینی راست و دروستی خوايه، و نه وه ی پيؤيست بی بۆ پياده کردن و گه شه پيکردن و به رده وام بوونی نه م ئایينه خودای گه وره فه راهه می هیناوه، جا له سه ر نه م بنياته خودای گه وره له ژير چاودیری خویدا، له پيش پياده کردنی ئیسلام دا، نه م زمانی عه ره بيه ی که قورئان و حه ديثی پی تۆمار کراوه، په رومرده کردوو، نه وه تا به رپک و پيکی تهعيري له مه به سه ته کانی خودا پی دراوه ته وه، نه مه ش به باوه ری من به شي که له ئیرهاص، ئیرهاصيش: کاریکی نا ئاسایی یه له پيش هاتنی له دايک بوونی پيغه مبه رپک دا روو ددها، هه تا بیی به نيشانه ی دروستی ی په يامه که ی، یه کي له و بنه مايانه ی که بوون به هۆی سه ره کی پاراستنی ئایینی پيروزی ئیسلام بنه ماي ته و فiq و پشتگیری خودایی یه، راسته که پيؤيست له سه ر موسو لمان له هه ول و کۆشش و کار و کرده وه سارد نه بنه وه و نه وه ی هۆی سه ره به رزیی ديين و دنيا يه هه ولی بۆ بدن، به لām ته و فiqی خوا یی سه رو هه موو نه مانه يه، ده نا کاره ساتی گه وره ی وا به سه ر ميلله تی ئیسلام دا هاتوو نه گه ر پشتگیری خوا یی نه بوايه ئیستا ناوی ئیسلام سرباؤوه.

۲۲- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (بَيْنَا أَنَا نَائِمٌ رَأَيْتُ النَّاسَ يُعْرَضُونَ عَلَيَّ وَعَلَيْهِمْ قُمْصٌ مِنْهَا مَا يَبْلُغُ الثَّدْيَ وَمِنْهَا مَا دُونَ ذَلِكَ وَغَرَضَ عَلَيَّ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ وَعَلَيْهِ قَمِيصٌ يَجْرُهُ قَالُوا فَمَا أَوَّلْتَ ذَلِكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ الدِّينَ). (الحديث ۲۳ - أطرافه في: ۳۶۹۱، ۷۰۰۸، ۷۰۰۹). (۲۲)

دیسان نہ بوسہ عید (رمزی خواد لئ ہر) فہرمووی: پیغہمبہر (درویدی خودای لسمبر ہر) فہرمووی: (نووستبووم لہخہودا نہو خہلکہم پی نشان دران، ہہموو سہرو کراسییان لہبہردا بوو، ہہیان بوو کراسہکہی دہگہیشتہ سہر مہمکی و ہہیان بوو لہوہ زیاتر یاکہمتر بوو، بہلام کہسہرہی عومہری کوپ خہططاب ہاتو نہو بہبہردہمما رمت بوو تہماشام کرد کراسیکی ناودامانی لہبہردابوو لہبہرپی دہخشا، عہرزیان کرد: نہی پیغہمبہری خوا! نہوہت بہچی خہوپہرژین کردو بہچی لیکت دایہوہ؟ فہرمووی: بہنایین). (تاج-۵ ل/۲۰ ز/۴ ف/۱ ژ/۳۲۴۵ ج/۴).

شہرمو و ہہیا بہشیکہ لہنیمان و باوہر بہخوا

۲۳- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) (أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّ عَلَى رَجُلٍ مِنَ الْأَنْصَارِ وَهُوَ يَعِظُ أَخَاهُ فِي الْحَيَاءِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَعَا فَإِنَّ الْحَيَاءَ مِنَ الْإِيمَانِ). (الحديث ۲۴ - أطرافه في: ۳۶۹۱، ۷۰۰۸، ۷۰۰۹). (۲۳)

ئیبنوعومہر (رمزی خودایمان لئ ہر) فہرمووی: پیغہمبہر (درویدی خودای لسمبر ہر) لہلای پیاوکیکہوہ رابورد، نہنصاری بوو، خہریک بوو ناموژگاریی برادرہریکی خوئی

(۲۲) أخرجه مسلم في الفضائل، باب: من فضائل عمر (رضي الله عنه)، رقم: ۲۳۹۰ = ۶۱۳۹.

(۲۳) أخرجه مسلم في الايمان، باب: بيان عدد شعب الايمان وفضلها وادناها، رقم: ۱۵۳=۳۶.

دهکرد، لهسهر ئهوه كه زۆر شهرمنه. پێغه مبههر (دروودی خودای لهسهر بێ) پێی فهرموو: (وازی ئی بیینه چوونكه شهرمو شكۆ بهشیكه لهباومرو ئیمان) (ریاض/٢ ل/٥٩٢).

ئهوهی شایه تمان بهیئیی و نوێژ بكاو زهكات بدا سهرو سامانی پارێزراون

٢٤- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: (أُمِرْتُ أَنْ أَقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَشْهَدُوا أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ فَإِذَا فَعَلُوا ذَلِكَ عَصَمُوا مِنِّي دِمَاءَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ إِلَّا بِحَقِّ الْإِسْلَامِ وَحِسَابُهُمْ عَلَى اللَّهِ). (الحديث ٢٥) (٢٤)

دیسان لهوهوه پێغه مبههر (دروودی خودای لهسهر بێ) دهفهرموی: (فهرومانم پێ کراوه كه شهر بكم لهگهڵ ئهم خهلكه دا ههتا شایه تمان دینن و بهزمان دهئین: أَشْهَدُوا أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ: شایهتی دهدهم كه ههر خودا خودایه و بهس، مهحه ممه دیش پێغه مبههری خوایه و له لایهن ئهوهوه رهوانه کراوه بۆ سههر ئهوه خهلكه، وهتا پێنج فهرزهی نوێژ به جوانی دهكهن و، زهكاتی فهرز دهدهن، كاتی ئهوه دیان كرد ئیتر سهرو مال و نامووسیان لهمن حهرام دهبی، مهگهر لهسهر حهقی شهرعی، جا لهدوا ئهوه لیپرسینه وه دیان لهبارهی نیازی دئیان هوه لهو دنیا لهسهر خوایه). : (ریاض/١ ل/٣٧٢ ز/٤٩ + تاج/٢ ل/١٢ ف/٤ ز/٢) + (جایی/٢ ب/٢ ل/٣٠٤ ف/١ ل/٣٩٠).

رافه و شیکردنهوه:

لهم فهرموودهیهوه ئهم شتانه وهردهگیرین: گوئنی شایه تمان بهزمان مهرجی یه کهمی قه بووئی ئیسلامه، وه حوکم ناکرێ به کافری و بێ بروایی

(٢٤) أخرجه مسلم في الايمان، باب: الأمر بقتال الناس حتى يقول: لا اله الا الله، رقم:

کەسێ بەهۆی کاری زۆر خراپەووە مادەم ئەهلی شایەتمان بێ، بەم جوۆرە کەسە لەزاراوەی شەرعدا دەگوترێ: ئەهلی قیبلە، بپاری شەرع بەپێی رووکارەو لپێرسینەووە لەنیاژی ناو دڵ لەسەر خواپە، بپاری شەریعەت لەسەر موسوڵمان جێ بەجێ دەکری ئەگەر سەرپێچی لەفەرمانەکانی شەرع بکا، وەک ئەو بەناحەق کەسێ بکوژی دەکوژرێتەووە.

باسی: هەندێ دەفەرموون ئیمان کردەووەیە

٢٥- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (سُئِلَ أَيُّ الْعَمَلِ أَفْضَلُ؟ فَقَالَ: إِيمَانٌ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ قِيلَ ثُمَّ مَاذَا؟ قَالَ: الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ قِيلَ ثُمَّ مَاذَا؟ قَالَ: حَجٌّ مَبْرُورٌ). (الحدیث ٢٦ - طرفه فی: ١٥١٩) (٢٥)

ئەبوھورەیرە (بەزێ خۆی لێ بێ) فەرمووی: لە پێخەمبەر (دروودی خۆدی لەسەر بێ) پرسیار کرا: کام کارە زۆر پەسەندە؟ فەرمووی: باوەر بەخوداوە بەپێخەمبەری خودا، گوترا: ئەو لەدوا ئەو چی کاری زۆر خێرە؟ فەرمووی: (غەزاو تیکۆشان لەپێگەی خودادا، گوترا: ئەنجا چی تر؟ فەرمووی: حەجیکی دروست!) (ریاض/٣/ل/٩٤٢).

راقە و شیکردنەووە:

لەهەندێ فەرموودەدا لەپاش باوەر باشترین کردەووە نوێژە، یاشتیکێ ترە، وەک وەلامیکێ گشتی بوئەم جوۆرە باسو بابەتانە کەبەدیمەن بوونی ناتەبایی یان لێ دێ، دەئێین:

یەکەم: بەپێی حال و بەپێی کەس وەلام دەگوێرێ، بەوێنە: کاتێ جیهان بەئاسایش بێ حەج لەغەزا باشترە، بەلام کاتێ دوژمن شالۆوی هینابی غەزا لەحەج باشترە،

دووم: به زوری نهم رسته و تهعبیرانه هاندانه لهسه ر کردنی نهو کاره باشانه، مه بهست برپاردانی پلهی باشتیرینی نیوانیان نییه، سییه م: وشهیی لهزارا کرتاوه، به لام له دلوه مه بهسته، وهک وشه ی (مین) لیردها موراده، نهوکاته پرسیاره که ئاوی لی دی: (سئل أي العمل = من = أفضل الأعمال: کام کاره له زور کاره په سنده کانه؟).

چواره م: نیسمی ته فضیل له م جوړه شویناندها بو ته فضیل نییه، وهک له م نایه تاندها بو ته فضیل نییه: (وهو أهون علیه) هه روا: (وربکم اعلم بکم) که (أهون) بهواتا (هین) بی و (أعلم) بهواتا (عالم) بی، نهم جوړه ته نویله له م شویناندها زور په سنده، زاناکان دهفرموون: (نه گهر دوو دهق به دیمه ن پیکه وه نه دهگونجان دمی لایه کیان به پی زانستی ته نویل به نویل بکری، نهوکاته ههردوو دهقه که په سندنو کار به ههردوو لایان دهکری، به لام نه گهر به ته نویلش پیکه وه نه دهگونجان نهوا به هیزه کیان په سندن دهکری و بی هیزه کیان که نار دهکری، ته نانه ت هندی زانا دهفرموون: ته نویل دووریش بی له پرته کردنه وهی دهق باشته. تأویل له (آل الشيء الی کذا) یه واته نهو شته گه راپه وه بو نه وه و نهوه، لهزارا وهی زانستی فهرمووده دا مه بهست له ته نویل نه مه یه: گفته (لفظ) ئ به پی دانانی بنچینه یی (وهضعی نهصلی) خوئی واتیئ دهگه یه نی، به لام له بهر به لگه یه لهو واتییه وه نهقل دهکری بو واتییه کی تر، نه گهر نهو به لگه یه نه بوایه نهو واتییه که به پروا ته گفته که دهیگه یه نی که نار نه دهکرا.

کاتی نیسلام لهسه ر واتی راسته قینه نه بی

۲۶ - عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَاصٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (أَعْطَى رَهْطًا وَسَعْدٌ جَالِسٌ فَتَرَكَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلًا هُوَ أَغْبَاهُمْ)

إِلَيَّ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا لَكَ عَنْ فُلَانٍ فَوَاللَّهِ إِنِّي لَأَرَاهُ مُؤْمِنًا فَقَالَ أَوْ مُسْلِمًا فَسَكَتُ قَلِيلًا ثُمَّ غَلَبَنِي مَا أَعْلَمُ مِنْهُ فَعُدْتُ لِمَقَالَتِي فَقُلْتُ مَا لَكَ عَنْ فُلَانٍ فَوَاللَّهِ إِنِّي لَأَرَاهُ مُؤْمِنًا فَقَالَ أَوْ مُسْلِمًا فَسَكَتُ قَلِيلًا ثُمَّ غَلَبَنِي مَا أَعْلَمُ مِنْهُ فَعُدْتُ لِمَقَالَتِي وَعَادَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ قَالَ يَا سَعْدُ إِنِّي لَأُعْطِي الرَّجُلَ وَغَيْرَهُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْهُ خَشْيَةً أَنْ يَكُفَّهُ اللَّهُ فِي النَّارِ. (الحديث ٢٧ - طرفه في: ١٤٧٨) (٢٦)

سهعدی کوری نه بو وه قاص (پرمزی خوی لی بن) فهرمووی: من خوّم دانیشتبووم لهوکاته‌دا پیغهمبهر (دروودی خودای لهسمر بن) بهشی دهسته‌یه‌کی دا، به‌لام به‌شی پیاویتی نه‌دا، به‌لای منه‌وه نه‌و پیاوه باشت‌رینیان بوو، له‌بهر نه‌وه گوتم: قوربان! نه‌ی پیغهمبهری خودا! نه‌وه بوچی فی‌ساره‌که‌ست بنوارد، خو‌به‌خودا من به‌برواداری دهم‌انم، فهرمووی: به‌لگوو بلی به‌موسولمانی دهم‌انم و له‌حالی وادا شایه‌تی باوه‌ر، که شتی‌که واله‌ناو دل دا بوئهم جوړه که‌سه‌ی مه‌ده) جا منیش که‌می بی‌ده‌نگ بووم، هه‌تا نه‌وه‌ی دهم‌زانی له‌باری موسولمانه‌تی نه‌و پیاوه‌وه زو‌ری بو هی‌نام له‌بهر نه‌وه پرسیاره‌که‌مم دووباره کرده‌وه، پیغهمبهریش ههر فهرمایشته‌که‌ی پیشووی دووباره کرده‌وه، له‌بهر نه‌وه که‌می‌کی تریش بی‌ده‌نگ بوومه‌وه، هه‌تا له‌بهر هه‌مان هو‌ی پیشوو پرسیاره‌که‌مم بو جاری سی‌یه‌م دووباره کرده‌وه، پیغهمبهریش (دروودی خودای لهسمر بن) دی‌سانه‌وه ههر فهرمایشته‌که‌ی پیشووی دووباره کرده‌وه، له‌دوایی دا فهرمووی: (نه‌ی سه‌عدا گه‌لی جار من به‌ش دهم‌م به‌ه‌ندی که‌س، هه‌یشه له‌وم خو‌شتر ده‌وی و به‌شیشی ناده‌م، دهم‌زانی نه‌وه‌بو؟ چونکه هه‌ندی که‌س نو موسولمانن، یا‌چاو‌چنوکن، دهم‌ه‌وی به‌به‌ش پیدان بیان لاوینم و بیانکه‌م به‌دوستی نی‌سلام، نه‌بادا بجیت‌ه‌وه ناو بی‌بروایی و خودا له‌ناو ئاگری دوزخ دا سه‌ره‌نگری بکا، به‌لام هه‌یه خو‌ی موسولمانی ساغه، پی‌ویستی به‌لاواندنه‌وه نیه).

رافه و شیکردنه وه:

سهعد لهعه شهردی موبه ششهرهیه، واته: لهو ده کهسهیه که پیغه مبهه
(دروودی خودای لهسهر بر) مژدهی بهههشتی پیداون، له موسوئمانه ههره پئشینه کانه،
لهته مهنی چواردده سائی دا ئیسلام بوو، ئامادهی غهزای بهدر بووه، ههر واهیه
غهزاکانی تری پاش بهدر بووه، نرای گیرابوو، یه کهم کهس بوو که یه کهم تیری
له ریگهیی خودا دا هاویشته، له کۆچهره ههره پئشینه کان بوو، دووسه دو هفته
فهرموودهی ههیه، له بوخاری دا بیستی ههیه، له موسلیم دا بیست و سی
ههیه، یازدهیان پهسهندی ههر دوولایه، له سههردهمی ئیمامی عومهردا له سههر
دهستی سهعددا مه داینه فتهج کرا، کووفهیی دروست کرد، عومهرد کردی
بهفه رمانداری ولاتی عیراق، له په نجاو جهوتی کۆچی دا مردوووه، له به قیغ
به خاک سپێردراوه، دواترین کهسه لهعه شهردی موبه ششهره که مردوووه:
(تاج/ ۵/ ل ۸۶ = تاج/ ۳/ ل ۶۰۹ ز ۱۲/ ژ ۳۳۲۶ ههتا ۳۳۳۱ ج/ ۴) لهم شوینه دا
له تاجول ئوصول دا مناقبی سهعد نووسراوه.

کفر تا کفر فهرقی ههیه

۲۷- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رضي الله عنهما) قَالَ: قَالَ: النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
(أَرَيْتَ النَّارَ فَإِذَا أَكْثَرُ أَهْلِهَا النِّسَاءُ يَكْفُرْنَ قِيلَ أَيْ كَفُرْنَ بِاللَّهِ؟ قَالَ يَكْفُرْنَ الْعَشِيرَ
وَيَكْفُرْنَ الْإِحْسَانَ لَوْ أَحْسَنْتَ إِلَى إِحْدَاهُنَّ الدَّهْرَ ثُمَّ رَأَتْ مِنْكَ شَيْئًا قَالَتْ مَا رَأَيْتُ
مِنْكَ خَيْرًا قَطْ). (الحديث ۲۹ - أطرافه في: ۴۳۲، ۷۴۸، ۱۰۵۲، ۳۲۰۲، ۵۱۹۷). (۲۷)

ئیبینوعه بباس (پهزای خودایان له بر) فهرمووی: پیغه مبهه (دروودی خودای لهسهر بر) فهرمووی:
(سهرنجی ناو دۆزه خم دا پوانیم زوربهی خه لکه کهی له ژنانی جیهان بوون،

چونکه سپله‌یی ده‌کهن) گوتیان: ئایا سپله‌یی له‌گه‌ل خودا دا ده‌کهن؟
 فهرمووی: (سپله‌یی له‌گه‌ل می‌رد ده‌کهن و چاکه‌یان له‌به‌رچاو نییه، نه‌گهر
 به‌دریژیی سالا چاکه له‌گه‌ل یه‌کیکیان بکه‌ی، دوا‌یی شتیکی که‌می ئی بینیت
 که‌به‌دلی نه‌بی ده‌لی: ههرگیز چاکه‌م له‌تۆ نه‌بینیوه‌).

که‌س به‌کردنی تاوانه‌کانی سه‌رده‌می نه‌فامی کافر نابی جگه له‌شیرک و کوفر

٢٨- عَنْ أَبِي ذَرٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (سَابَيْتُ رَجُلًا فَعَيَّرْتُهُ بِأُمِّهِ فَقَالَ لِي النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَا أَبَا ذَرٍّ أَعَيَّرْتَهُ بِأُمِّهِ إِنَّكَ أَمْرٌ فِيكَ جَاهِلِيَّةٌ إِخْوَانُكُمْ خَرُّكُمْ جَعَلَهُمُ اللَّهُ تَحْتَ أَيْدِيكُمْ فَمَنْ كَانَ أَخُوهُ تَحْتَ يَدِهِ فَلْيُطْعِمْهُ مِمَّا يَأْكُلُ وَلْيَلْبِسْهُ مِمَّا يَلْبَسُ وَلَا تُكَلِّفُوهُمْ مَا يَغْلِبُهُمْ فَإِنْ كَلَّفْتُمُوهُمْ فَأَعِينُوهُمْ). (الحديث ٣٠ - طرفه في: ٢٥٤٥، ٧٠٨٣، ٢٨)

ئه‌بوذر عیفاری (د‌م‌زای خ‌وای ل‌ی ب‌ی) فهرمووی: (له‌گه‌ل بیاویک دا جنیومان
 به‌یه‌کتر دا، له‌سه‌ر قسه‌یه ت‌وانج‌م له‌دایکی دا پ‌ی‌م گوت: ک‌و‌ری ژ‌نه
 ق‌وله‌ر‌شه‌که، ئه‌و‌یش چ‌وو له‌لای ه‌ز‌ر‌ه‌ت س‌کا‌ل‌ی له‌ده‌ست ک‌رد‌م، ج‌ا که‌چ‌و‌وم
 ب‌ۆ خ‌ز‌مه‌ت ه‌ز‌ر‌ه‌ت (د‌رو‌ودی خ‌و‌دی له‌سه‌ر ب‌ی) فهرمووی: (ئ‌ه‌ی ئ‌ه‌بو‌ذر! چ‌ۆن ت‌ان‌ه
 له‌دایکی ده‌ده‌ی؟ تۆ چ‌ۆن پ‌یا‌و‌ی‌کی؟ ه‌ی‌شتا ر‌ه‌گی ر‌ه‌فت‌اری سه‌رده‌می نه‌زانیت
 ت‌ی‌دا ما‌وه، ئ‌ه‌م به‌نده‌و نۆ‌که‌ر‌انه‌تان ب‌رای ئ‌ایینی ئ‌ی‌وه‌ن، خودا ک‌رد‌و‌ونی
 به‌ژ‌یر‌ده‌سته‌ی ئ‌ی‌وه، خ‌ز‌مه‌ت‌تان ده‌کهن، که‌واته له‌خ‌واردن و ج‌ل و به‌ر‌گا
 له‌خ‌ۆ‌تان‌یان ج‌یا مه‌که‌نه‌وه، کار و فهرمانی گ‌رانی وایان مه‌ده‌ن به‌سه‌ردا
 که‌له‌ک‌یش‌یان دا نه‌بی، نه‌گهر دنیا بو و دا‌وای ش‌تی‌کی ئ‌ا‌واتان ل‌ی‌کردن یار‌مه‌ت‌یان
 ب‌ده‌ن).

راقه و شيگردنه وه:

مامؤستا مه لا رهشيد بهگ - پرگۆرهكهى له نوور بى - دمه رموى: نهو
پياوهى له گهال نه بوذهر جنپويان به يهك داوه بيلالى حه به شى بووه،
له عومده تولقاريئدا دمه رموى: (چاكه كردن له گهال ولاخ و ئازده ئيش دا
سووننه ته، نابى ناهه قى له وانيش بكرى!): (تاج/ل ۴۴/ز ۲۱/ف ۴ = تاج/۲
ل/۴۵۵/ز ۲۰۲۹).

ئه بو زمه پى غيفارى يه كيكه له ناودارانى هاوړپيان، له خوى ده گيرنه وه
كه فهرموويه تى: من چواره مين كهس بووم كه ئيسلام بووم، له بهر زوهدى و بى
هه وايى له حه ديئدا دهيشوبه يئن به حه زه رتى عيسا (درووى خودى له سهر بى) له دوا
جهنگى خه ندهق له مه دينه له گهال حه زه رتدا مايه وه هه تا حه زه رت وهفاتى
كرد. به پى ي رېبازو بوچوونى نه بو زمه پى: (ناپه وايه بو مرقف پتر له پيداويستى
خوى سامان پاشه كهوت بكا) بو يه پى ده ئين: (أبو الاشتر اكية في الاسلام)
له ئيسلام دا مال به هره يه كه له به هره كانى خودا، مالى ره حه مت هه تا زور بى
ده ستمايه ي دين و دنيايه، به لام له گهال نه مه يش دا ده و له تى ئيسلام مافى
هه يه سيسته مى مالدارى چاوديرى بكا، له كاتى پيوست دا جله وى چلئيسى
سهرمايه دارى بگرى. نه بو زمه پى دووسه دو هه شتاويهك فهرمووده ي هه يه،
له بوخارى دا چواره فهرمووده ي هه يه، له موسليم دا بيست و نو فهرمووده ي
هه يه، دوازه يان په سندنى هه ردو ولايه، له ربه زه له سالى (۳۲) ك نه مرى
هه قى به جى هينا، ئيبنوومه سعود نويزى له سهر ته رمه كه ي كرد. (ت/۵
ل/۲۰۴ = تاج/۳ ل/۷۲۲/ز ۳۵۰۹-۳۵۰۷).

باسى: صولج له نيوان موسولماناندا

۲۹- عَنْ أَبِي بَكْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ يَقُولُ: (إِذَا لَقِيَ الْمُسْلِمَانِ سَيْفِيهِمَا فَالْقَاتِلُ وَالْمَقْتُولُ فِي النَّارِ فَقُلْتُ يَا

ئەبو بەكرە (پەزى خۇي لى ۋە) فەرمووى: بەگۈي خۇم لەزارى پىرۋى پىڭەمبەرم
 بىست دەيفەرموو: (ھەرگاتى دوو موسولمان دەستەو شمشىر بەرامبەربەيەك
 راوہستان، يەككىيان يەككىيانى كۈشت، بكوژو كوزراو ھەردوكيان لەناگرى
 دۆزەخدان) منىش گوتەم: ئەي پىڭەمبەرى خودا! باشە وابكوژ لەبەر
 خوينپىژيەكەي شايانى دۆزەخە، ئەي كوزراو بۇجى؟ فەرمووى: (چوونكە
 ئەويش بەخواستى دل سوور بووہ لەسەر كۈشتنى ھاوريكەي).

ئەبو بەكرە لە ھاوړې ھەرە مەزنەكانى پيښه مېهړه، بەردەوام سەرگرمى
خوایه‌رستى جوان بوو هەتا لەبەصره‌ له‌سالى پەنجاو دووى كۆچى دا ئەمرى
هەقى بەجى ھيټا، سەدو سىو و دوو فەرمووده‌ى له‌ پيښه‌مېه‌رەوه‌ گي‌راو تەوه‌،
لەبوخارى دا (١٣) فەرمووده‌ى ھەيه‌، لەموسليم دا (٩) فەرمووده‌ى ھەيه‌،
هەشتيان پەسەندى ھەر دوو لایانە.

۳۰- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ لَمَّا نَزَلَتْ (الَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُمْ بِظُلْمٍ) قَالَ: أَصْحَابُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَيُّنَا لَمْ يَظْلَمْ فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: (إِنَّ الشَّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ). (الحديث ۳۲ - أطرافه في: ۳۳۶، ۳۴۲۸، ۳۴۲۹، ۴۶۲۹، ۴۷۷۶، ۶۹۱۸، ۶۹۳۷). (۳۰)

(٢٩) أخرجه مسلم في الفتن وأشرط الساعة، باب: إذا تواجه المسلمان ببغيتهم، رقم: ٢٨٨٨-٢٨٨٩.

(٣٠) أخرجه مسلم في الايمان، باب: صدق الايمان واخلاصه، رقم: ٣٢٣-١٢٤.

عبداللہ کوری مہ سعود (مجازی خودایان لئ بئ) فہرمووی: کہ نایہ تی (الذین آمنوا ولم یلبسوا ایمانہم بظلم أولئک ہم ألمان وہم مہتدون) (۸۲/۶) ہاتہ خواروہ، کہ نہ مہ رافہ کہ یہ تی: موسوئمانی راست و دروست بہ پی ی دہستورہ گانی دین و نایین، نہ و پروادارانہ ن کہ باوہ پیکسی ساخی رہ سای بیگہ ردی باشیان بہ خودای خوئیان ہہ یہ و بہ ہہ موو پیغہ مہ برانی خوا ہہ یہ، باوہ پیکسی بہ تی کہ تی کہ ل بہ زورو ستہ م نہ بی، نہ وانہ ناسایش و ئارام و ہیمنی دادہ باری بہ سہ ریانہ، خوشیان شارہ زای پیکہ ی راستن و مرازیان ہاتو تہ دی. فہرمووی: کاتی نہ م نایہ تہ ہاتہ خواروہ بوو بہ ہوی نیگہ ران بوونی موسوئمانہ کان و مہ ترسی نہ و میان لئ نیست کہ بہر بہ ہرہ ی ناسایش و ئارامی و شارما بوونی پیکہ ی راست نہ کہ ون، بویہ گوتیان: نہ ی پیغہ مہ بری خودا! دہ بی کئ بی لہ ئیمہ کہ زورو ستہ می لہ خودی خوئی نہ کرد بی؟ کہ واتہ: نہ م مزدیمہ بہ ئیمہ چی؟ بہ لکوو بہ پیچہ وانہ وہ نہ مہ ہرہ شہ یہ لہ ئیمہ، چونکہ ہہ موو کہ سی لہ ئیمہ کہ م یازور زورو ستہ ممان کردوہ، نہ ویش (برودی خودی لہ سہر بئ) فہرمووی: (مہ بہ ست نہ وہ نییہ کہ ئیوہ تی گہ ییش توون، بہ لکوو مہ بہ ست لہ و زورو ستہ م و زوئمہ ی کہ لہ م نایہ تہ دا ہہ یہ شیرک و ہاوبہ ش دانانہ بو خودا، لہ و چہ شنہ زوئم و ستہ مہ یہ کہ لو قمان ناموزگاری کورہ کہ ی خوئی دہ کرد کہ تو خنی نہ کہ وئ، کہ قورنن دہ یگ پرتہ وہ و دہ فہرموئ: (یابی لا تشرک باللہ إن الشرک لظلم عظیم) (۱۳/۳۱) واتہ: روئہ ی خو شہ و یستہ! نہ کہ ی ہہ لہ ی واگہ ورہ بکہ ی، ہاوبہ ش و ہاوپرئ بو خودا بریار بدہ ی، چونکی شتی وا زوئمیکی زور گہ ورمیہ، زوئم و زورو ناہہ قیش لہ موسوئمانی باش ناوہ شی تہ وہ، پیشہ ی ملہ ورہ ستہ مکارہ گانہ).

راقه و ئیکۆلینهوه:

ههتا بزانیان که پیاوانی سه حیحی بوخاری چۆن پیاوانی بوون، لێرهدا کورتیهیهکی بوخت له ژياننامهی ئیمامی ئەعمەش تۆمار دهکەین، که یهکێکه له پیاوانی ڕشتهی ئەم فەرموودهیه، که ئاویه: بوخاری، ئەبوولید، شوعبه، سولهیمان واته: (ئەعمەش) ئیبراهیم، عهلقه مه ئیبنومه سعود، ئیمامی ئەعمەش چوار ههزار فەرموودهی ههیه، کتیی نه بوو، فهصیح بوو، ههرگیز له حنی نه دهکرد، له حن ئەوهیه که قسه به غهیری عهرهبی فهصیح بکهی، ئیمامی ئەنه سی دیوه، که واته: تابیی یه، تابیی موسولمانیکه له چینی دوهمی میللهتی ئیسلام بێ، پیغه مبهری نه دیبێ، به لام هاوڕیی پیغه مبهری دیبێ، ئەعمەش ئەم زاتانه مامۆستای بوون، واته: شیخی بوون، شیخی راوی یامو حه ددیث ئەو که سهیه که فەرموودهی ئی و مرده گیرێ، ئەبو وائیل و مه عرورو موحاهید و ئیبراهیمی نه خه عی و تهیمی و شه عبی شیخی ئەعمەش بوون، سوبه عی و ئیبراهیمی تهیمی و تهوری و شوعبه و یه حیا ی قه طان و سوفیانی کورپی عویه نه فه قی ی بوون، واته: فەرموودهکانی ئەویان گیراوه تهوه، یه حیا ی کورپی قه طان ده فەرموئ: (ئەعمەش سو فیلکه یه کی وابوو به رده وام له ڕیزی یه که می نو یژی جه ماعه تدا ئاماده بوو، زانایه کی پایه به رزی ئیسلام بوو). وه کیع ده فەرموئ: (ئەعمەش نزیکه ی حه فتا سال ئەللا هو نه که به ری یه که می جه ماعه تی نه فه وتاوه!) شوعبه پی ی ده گوت: موصحف، واته: وهك موصحف راست و بی گهرده، پییان ده گوت: سید المحدثین، واته: گهره ی فەرمووده زانه کان، بۆنی شیعه یی لی ده هات، جار و بار ته دلیری ده کرد ته دلیر ئەوهیه که فەرمووده که له که سی که وه بگێر پته وه که هاو چه رخی خۆی بێ، به لام ئەو فەرموودهیه ی له و نه بیستی، له هه مان کات دا واپیشان بدا که ئەو فەرموودهیه ی له و بیستوه، مه به ستیشی له مه ئەوهیه که شیوه ی فەرمووده که جوان بکا، یا ئەوهیه: که فەرمووده زانه که

مامؤستاکه‌ی خوئی، یاکه‌سیکی تر له‌پیاوانی رپشته‌ی فهرمووده‌که، به‌ناوئ ناوببا که‌به‌و ناوه‌وه نه‌ناسرابی، ئه‌عمه‌ش (ملاوی خوی ئ بهی) له‌سالی شه‌ستی کۆچی دا له‌دایک بووه، له‌سه‌دوچ‌لو هه‌شت دا مردوووه، هه‌شتاو هه‌شت سال ژیاوه: (ت/ل ۱۵۵/ز ۷/ف ۵ = تاج/ل ۴/ل ۲۱۵/ز ۲۸۶۵).

باسی: نیشانه‌ی مروی ناپاک (مونا‌فیک)

۳۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (آيَةُ الْمُنَافِقِ ثَلَاثٌ: إِذَا حَدَّثَ كَذَبَ وَإِذَا وَعَدَ أَخْلَفَ وَإِذَا أُؤْتِمِنَ خَانَ). (الحديث ۳۳ - أطرافه في: ۲۶۸۲، ۲۷۴۹، ۶۰۹۵) (۳۱)

له‌ئه‌به‌وه‌ره‌په‌وه (په‌زی خوی لێ بهی) له‌حه‌زه‌ره‌ته‌وه (مروودی خودی له‌سه‌ر بهی) ده‌فه‌رموئ: (نیشانه‌ی مروفی ناپاک سێ شته،: که‌قه‌سه‌ی کرد به‌قه‌ستی درۆبکا، که‌به‌ئینی شتیکی دا به‌که‌سه‌ی به‌ئینه‌که‌ی به‌جئ نه‌هینی، که‌سه‌پارده‌یه‌کیان پئ سپارد گزی تیا‌بکا).

رافه‌و شیکردنه‌وه:

واته‌ خراپی کردارو گوتارو نیاز نیشانه‌ی مروی ناپاکه، ته‌ماشای رافه‌ی فهرمووده‌ی ژماره (۱۷) بکه، بۆتی‌گه‌یه‌شتن له‌واتای ناپاک. (ریاض/ل ۱/۲۲۹ ز/۲۵) + (چاپی/۲/۱۸۲ ژماره/ ۱۹۹).

۳۲- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (أَرْبَعٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ كَانَ مُنَافِقًا خَالِصًا وَمَنْ كَانَتْ فِيهِ خَصْلَةٌ مِنْهُنَّ كَانَتْ فِيهِ خَصْلَةٌ مِنَ النَّفَاقِ حَتَّى يَدْعَهَا إِذَا أُؤْتِمِنَ خَانَ وَإِذَا حَدَّثَ كَذَبَ وَإِذَا عَاهَدَ غَدَرَ وَإِذَا خَاصَمَ فَجَرَ). (الحديث ۳۴ - أطرافه في: ۲۴۵۹، ۳۱۷۸) (۳۲)

(۳۱) أخرجه مسلم في الايمان، باب: بيان خصال المنافق، رقم: ۲۰۸=۵۹ شيحا.

(۳۲) أخرجه مسلم في الايمان باب: بيان خصال المنافق، رقم: ۲۰۷=۵۸.

عبداللہ کی کوری عومہر (پڑی خودایان لئ بی) لہ حہزرتہوہ (درویدی خودای لسمہر بی)
 دہفہرموی: (ہہرکہسیٰ خوو بگری بہم چوار شتہوہ ئہوہ مہنافیقو ناپاکی
 تہواوہ، وہہرکہسیٰ خوو بگری بہیہکی لہم چوار شتہوہ ئہوہ رہگیکی ناپاکی و
 نیضاقی تیاداہہیہ تاوازی لی دینی، کاتی بوو بہئہمیندار گزی و ناپای بکا،
 دووہم: کاتی قسہ دہکا بہقہستی دروی تیابکا، سیہم کاتی پہیمان دہدا
 بہکہسیٰ بیشکینی و بی پہیمان دمربچی، چوارہم: کاتی داوایہکی ہہبوو لہسہر
 کہسیٰ ناہہقی لی بکاو بہہق رازی نہبی و بہہق و ناہق بیہوی قسہی خووی
 سہرکہوی). (ریاض/ ۵۹۹ ز ۸۶/ ف/ ۲) + (چابی دووہم ز/ ۸۶ ل/ ۲۰۷ ژمارہ ۲/ ۶۹۰).

راقہ و شہر:

بؤلابردنی ہندی پرخنہ لہم جیگہیہدا تہماشای کوردیہکہی (ریاض
 الصالحین) بہرگی دووہم، لاپہرہ (۲۰۷ ز/ ۶۹۰) بکہ. نیضاق - واتہ: ناپاکی،
 چوری زورہ، ہہروا نیشانہکانیشی زورن، وک ئہم پینج نیشانہی کہلہم دوو
 فہرموودہیہدا دیاری کراون، وک کینہ کیشان لہئہنصار، ناپاکیش چہند
 جوری ہہیہ، وک ناپاکی ی ناپاکہکانی سہردہمی پیغہمبہر (درویدی خودای لسمہر بی)،
 ہہیہ خووی موسولمانہ بہلام بہرہفتار لہوان دہکا، ہہیہ مونافیقو ناپاکی
 عورفی یہ نہک شہرعی، وک دہستووریکی گشتی دہلین: ئہم جورہ تہعیرانہ
 بؤ حہصری حہقیقی نین، بہلکوو بؤ ہہرہشہو خہلک ہوشیار کردنہوہیہ.

کردنی تہراویج لہشہوی لیلة القدر دا نیشانہی نیمانہ

۳۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ: رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
 وَسَلَّمَ (مَنْ يَقُمْ لَيْلَةَ الْقَدْرِ إِيْمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ). (الحديث ۳۵ -
 أطرافہ فی: ۳۷، ۳۸، ۱۹۰۱، ۲۰۰۸، ۲۰۰۹، ۲۰۱۴). (۳۳)

ئەبوھورەیرە (پەزای خۆی لێ بێ) فەرمووی: پێغەمبەر (دروودی خۆدی لەسەر بێ) فەرمووی: (هەرکەسێ ساخ لەبەر رمزای خودا شەونویژی شەوی لەیلەتولقەدر بکا، باومرێ پێی هەبێ کە تاعەتیکی هەقە، خودا لەهەرچی گوناھی لەوەو پێشی هەیه خۆش دەبێ) (ت/٢/ل/١١٤ + ریاض/٣/ز/٢١٤/ل/٨٩١ = ز/١١٨٩).

باسی: غەزا کردن لەباوەرە

٣٤- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (اتَّذَبَ اللَّهُ لِمَنْ خَرَجَ فِي سَبِيلِهِ لَا يُخْرِجُهُ إِلَّا إِيْمَانٌ بِي وَتَصَدِيقٌ بِرُسُلِي أَنْ أَرْجِعَهُ بِمَا نَالَ مِنْ أَجْرٍ أَوْ غَنِيمَةٍ أَوْ أَذْخَلَهُ الْجَنَّةَ وَلَوْ لَا أَنْ أَشُقَّ عَلَى أُمَّتِي مَا قَعَدْتُ خَلْفَ سَرِيَّةٍ وَلَوْ دِدْتُ أَلِّي أَقْتُلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ثُمَّ أَحْيَا ثُمَّ أَقْتُلُ ثُمَّ أَحْيَا ثُمَّ أَقْتُلُ). (الحديث ٣٦ - أطرافه في: ٢٧٨٧، ٢٧٩٧، ٢٩٧٢، ٣١٢٣، ٧٢٢٦، ٧٢٢٧، ٧٤٦٣، ٧٤٥٧) (٣٤)

دیسان لەوەوە لە پێغەمبەرەو دەفەرموئ: (کەسێ بپروا بۆ غەزاو تیکۆشان لەرێی خودادا، خودای بالادەست و شکۆمەند بۆخۆی دەبێ بەدەستەبەری، دەفەرموئ: خۆم کەفیلی ئەوم کەیهکی ئەم دوو خەڵاتە گەورەیی پێ بدەم: یابیبەمە ناوبەهەشت، یابیبەمەو بۆ شوینی خۆی لەگەڵ ئەو هەموو پاداشی گەورەو تالانییە زۆرە کە دەستی دەکەوێ! بەمەرچی ئەو تیکۆشەرە کە دەچی بۆ ئەو غەزاو کۆششە مەبەستی تەنیا رمزەندیی خودایی و باومرێ بەمن و بە پێغەمبەرانی من هەبێ، پێغەمبەر (دروودی خۆدی لەسەر بێ) فەرمووی: دەترسم کە موسوڵمانان تووشی رەنج و سەخەڵەتی بکەم دەنا لەگەڵ هەموو تاقمە موسوڵمانیک کە دەچن بۆ غەزا خۆشم دەجووم بۆ ئەو غەزایە، بەلام ئەمەناکری: چونکە نەخۆم ئەو تواناییەم هەیه کە وڵاخێ سواری بۆ

هه موویان پهیدا بکه مو، نه خوشیان نهو دهسته یان دهر ووا، له هه مان کاتا زوړیش به زه حمه تی دمران و له شانیان گرانه نه گهر من بچم بو غه زواو نه وان نه یه ن! به و خودایه که گیانی موحه ممدی له ده ست دایه، به حه زی دل پر به دل حه ز ده که م که له ریگه ی خودا دا بچم بو غه زواو لهو غه زایه دا بکوژریم، دیسان زیندوو بېمه ووهو بچمه ووه بو غه زواو دیسان بکوژریمه ووه، هه مدیسان زیندوو بېمه ووهو بچمه ووه بو غه زواو هه مدیسان بکوژریمه ووه). (تاج/ ۸/ ل/ ۴۶/ ف/ ۲ = تاج/ ۴/ ژ/ ۴۲۸۹/ ز/ ۱۱).

باسی: شه ونو یژی ره مه زان نیشانه ی باوه ری ساخه

۳۵- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (مَنْ صَامَ رَمَضَانَ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ). (الحديث ۳۷ طَرَفُهُ ۳۵). (۳۵)

دیسان فهرمووی: پیغه مبه ر (دروودی خودای له سر بر) فهرمووی: (که سی روژووی رده مه زان بگری، به نیمان و باوه رده ووه ساخ له بهر رمزای خودا، خودا له گونا هه کانی له ووه پېشی خوش دهبی) (ت/ ۲/ ل/ ۷۱ = تاج/ ۲/ ز/ ۲۶/ ژ/ ۱۳۰۰ + ریاض الصالحین/ ۳/ ل/ ۹۰۹/ ز/ ۲۱۷/ ژ/ ۱۱۱۹).

۳۶- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (مَنْ صَامَ رَمَضَانَ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ). (الحديث: ۳۸ طَرَفُهُ ۳۵). (۳۶)

دیسان فهرمووی پیغه مبه ر (دروودی خودای له سر بر) فهرمووی: (هه رکه سی به باوه ری ته ووهو به نیازیکی پاکه ووه له بهر رمزای خودا شه ونو یژی رده مه زان بکا، خودا له گونا هه ی له ووه پېشی خوش دهبی). (ریاض/ ۳/ ل/ ۸۸۹/ ف/ ۱/ ز/ ۲۱۳/ ژ/ ۱۱۸۷).

(۳۵) أخرجه مسلم في صلاة المسافرين، باب: الترغيب في قيام رمضان، رقم: ۷۵۹ = ۱۷۷۶.

(۳۶) أخرجه مسلم في المسافرين، باب: الترغيب في قيام رمضان، رقم: ۷۶۰ = ۱۷۷۷.

٣٧- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (إِنَّ الدِّينَ يُسْرٌ وَلَنْ يُشَادَّ الدِّينَ أَحَدٌ إِلَّا غَلَبَهُ فَسَدِّدُوا وَقَارِبُوا وَأَبْشِرُوا وَاسْتَعِينُوا بِالْعَدَاةِ وَالرُّوحَةِ وَشَيْءٍ مِنَ الدَّلْجَةِ). (ت/١ ل/٦٢ ز/١٠ ف/٤ ذ/٧٩): (من افراد البخاري. عيني/١-٢٣٦- المترجم) (الحديث ٣٩ أطرافه في: ٥٦٧٣، ٦٤٦٣، ٧٢٣٥) (٣٧)

ديسان فهرمووی: پیغهمبهر (دروودی خودای لهسهر بن) فهرمووی: (ثایین ناسانه نهگهر کهسی لهخوی گران نهکا، ههرگیز نهبوه کهسی ثایین لهخوی گران بکاو بهتوندى باوهشی پیا بکاو ههتا سهر بیباتهسهر! بهلکوو ئهو کهسانه لهنهنجام دا ثایین بهزاندوونی و کوئی پی داو، جا کهواته: ههر لهسهرمتاوه ملی ریگهی راست بگرن و ئهوهندهی بۆتان دهلوئ دریغی لهکردنی کاری باش مهکهو مزگیانی خۆتان وهر بگرن، ئیوهیش وهک رپیوارى چالاک لهم سی کاتهدا تیکووشن و خوداپهرستی و بهندهگی خۆتان بکهو و بیکهو بهدهسمایهی خۆتان: سهر لهبهیانیان و سهر لهئیواران و دهمهو پارشیوا).

باسی: نوێژ له ئیمانیه

٣٨- عَنْ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ أَوَّلَ مَا قَدِمَ الْمَدِينَةَ نَزَلَ عَلَى أَجْدَادِهِ أَوْ قَالَ أَخْوَالِهِ مِنَ الْأَنْصَارِ وَأَنَّ صَلَّى قَبْلَ بَيْتِ الْمَقْدِسِ سِتَّةَ عَشَرَ شَهْرًا أَوْ سَبْعَةَ عَشَرَ شَهْرًا وَكَانَ يُعْجِبُهُ أَنْ تَكُونَ قِبْلَتُهُ قَبْلَ الْبَيْتِ وَأَنَّ صَلَّى أَوَّلَ صَلَاةٍ صَلَّاهَا صَلَاةَ الْعَصْرِ صَلَّى مَعَهُ قَوْمٌ فَخَرَجَ رَجُلٌ مِمَّنْ صَلَّى مَعَهُ فَمَرَّ عَلَى أَهْلِ مَسْجِدٍ وَهُمْ رَاكِعُونَ فَقَالَ أَشْهَدُ بِاللَّهِ لَقَدْ صَلَّيْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَبْلَ مَكَّةَ فَدَارُوا كَمَا هُمْ قَبْلَ الْبَيْتِ وَكَانَتْ الْيَهُودُ قَدْ أَعْجَبَهُمْ إِذْ كَانَ يُصَلِّي قَبْلَ بَيْتِ الْمَقْدِسِ وَأَهْلُ الْكِتَابِ فَلَمَّا وَلَّى وَجْهَهُ قَبْلَ الْبَيْتِ أَنْكَرُوا ذَلِكَ). (الحديث ٤٠ أطرافه في: ٧٢٥٢، ٤٤٩٢، ٤٤٨٦، ٣٩٩). (٣٨)

(٣٧) من افراد البخاري عن المسلم. (عين/١/٢٣٦) - المترجم.

(٣٨) أخرجه مسلم في الصلاة، باب: تحويل القبلة من القدس إلى الكعبة، رقم: ٥٢٥، ١١٧٦، ١١٧٧.

بہراء (ہرموی خوی لئ بی) فہرمووی: یہ گہمجار کہ پیغہمبہر (دروودی خودای لہسہر بی) تہ شریفی ہات بو مہدینہ، لہلای خالوانی دابہزی کہنہنصار بوون، تا شازدہ مانگ، یا فہرمووی تاحہقدہ مانگ پیغہمبہر (دروودی خودای لہسہر بی) لہمہدینہ لہنویردا روی دہکردہ بہیتولہقدیس لہدلشہوہ حزی لہوہوو کہکابہبیی بہرووگی نیسلام، جاکاتی کہخودا نہم ناواتہی ہینایہدی و بہیتوللا بوو بہقبیلہی موسولمانان یہکہم نویر کہموسولمانان لہگہل پیغہمبہردا بہروو کہعبہ کردیان نویرزی عہصر بوو، جا پیاوی لہم کوہلہی کہلہگہل پیغہمبہردا نویریان بہروو کابہ کردبوو، ہہمان روژ ری ی دہکہویتہ مزگہوتی مہدینہ، تہماشا دہکا نویرکہرہکان نویرزی عہصر دہکہن، بہلام بہوہیان نہزانوہو وک جاران رویان لہبہیتولہقدیسہو وان لہروکوہ دا، جاپییان دہفہرموی: سویند دہخوم نہم عہصرہ بہجہماعہت لہپشت پیغہمبہروہ بہروو کہعبہ نویرزی عہصرم کرد، نیر نہوانیش لہسہر شایہتیہکہی نہو ہہر لہناو نویردہکدا بہروو کابہ، کہوا لہمہککہ، رویان ومرچہرخاندو باقی مہندی نہو نویردہیان پوہو کابہ تہواو کرد. خاوم نامہکان - واتہ: جوولہکہو گاوردہکان - نہوہیان پی خوش بوو کہ پیغہمبہر (دروودی خودای لہسہر بی) رووہو بہیتولہقدیس نویرزی دہکرد، بہلام کاتی کہروی کردہ کابہ نہوہیان پہسہند نہکرد).

رافہو لیکولینہوہ:

کابہ: کہعبہ: رووگہ: قبیلہ، نہم پیاوہی کہنہم شایہتیہی دا عہببادی کوپی نہہیک بوو، کاتی کہ رووگہ گوڑا یہکی بوو لہوتاقمہیہ کہلہگہل پیغہمبہردا دوو رکاتیان بہروو قودس کردو دوو رکاتیان بہروو مہککہ کرد، نہو مزگہوتہش کہہہوالہکہی پیدان مزگہوتی بہنی سہلہمہ بوو، کہوا لہمہدینہ، ناسراوہ بہمہسجیدولقبیلہتہین، واتہ: مزگہوتی دوو قبیلہ،

له گپړانه وې ئیبنو عومره و نه نه س دا (همزای خودایان لږ بڼ) هه یه که جیگه که قوباء
 بووه، نو پوره که یش به یانی بووه، که پیاووه که هات گوتی: روو که گور اووه، جا
 له سر یاسای دوو دهق، یادوو به لکه نه گهر به رام بهر یه کتر و دهستان و
 به ته ئو یلیش پیکه وه نه ده سازان، نه و به هیزه که یان په سهند ده کری و بی
 هیزه که یان نایه خ ده کری، هه ندی زانا فهرموویانه: گپړانه وې نه نه س و
 ئیبنو عومره (همزای خودایان لږ بڼ) په سهند، چوونکه دوو کهس گپړاویانه ته وه،
 گپړانه وې به راء نایه خ ده کری، به لام هه ردوو گپړانه ووه که په سهندن،
 ریگه چاره ی یه کتر تنه و یان و پیکه وه سازانیان ناوایه: هه ر گپړانه و یی باسی
 روو داوی دهکا، له گپړانه وې به راء دا پیاوی له خزمهت پیغه مبه ردا نو پوره
 عه صر ده کاو ده چی بو مزگه وتی به نی سه له مه ته ماشا دهکا نو پوره عه صری
 هه مان روژ ده که ن و هه و الله که یان دمداتی، له گپړانه وې نه نه س و
 ئیبنو عومره ردا نو پوره عه صری له که ل دا ده کاو بو سبه یی به یانی ده چی بو
 قوباء و هه و الله که یان دمداتی، به م شیوه یه هه ردوو گپړانه ووه که کو ده کری نه وه و
 به رابه ر ناوه ستن، ئیمامی نه وه وې (سلاوی خوی ن بڼ) دمه رموئ: (به هه ر شیوه یی
 ده گونجا که دوو فهرمووده کو بکری نه وه و جیاوازی له نیوانیان دا نه میی نه وه
 باشتره له وې که فهرمووده یی نایه خ بکری که پیاوایی راست و دروست
 له صه حیج دا گپړاویانه ته وه) له هه ندی گپړانه ووه کانی بوخاری دا جیاوازی
 له نیوانی گپړانه وې به راء و ئیبنو عومره ردا هه یه، که سی شارمزی مه شره بی
 بوخاری نه بی به هه له دا ده چی و گومانی ئالوژی و شیواوی به گپړانه ووه جوړاو
 جوړه کانی بوخاری شهریف دهبا، به لام ده بی بزانیان که نه م جوړه جیاوازی یه
 له صه حیجی بوخاری و موسلیم دا، نه گهر هه بوو، مه به ست لی شتیکی
 تایبه تییه، که فهرمووده زانه کان ده رکی نه و مه به سته ده که ن. خویا ربی له م
 کتیبه پیروژدها به پی ی توانا له م جوړه بابته تانه ده دوین، به لکوو له به خششی
 خوداوه سه ردهقی نه م کاره پیروژه بشکی و نه م هه نگاوه بی به رچه شکاندنی

لەم بوارەدا، شت ھەر ئەومەندە زەحمەتە ھەتا دەستی پێ دەکەیت، ئێتر بەرە بەرە رەورەووی پێشکەوتن بەرەوپێشی دەبات. شت بەپەلە نابێ، مەرووف لەپەرێ نابێ بەکۆرێ، زمانی کوردی ھێشتا زۆری ماوە کە موفرمادات و زاراوە تازەکانی جێ ی خۆیان بگرن و بەتەواوی لەجیگە ی پێویستی خۆیان دا بچەسپێن! بەلام گومانم نییە کە زمانی ئەدەبی یەگەرتووی کورد لەسەدە ی ئاییندەدا لەدایک دەبێ، وەئەم ئەدەبیاتە ی ئێستە ھەیە بۆی دەبێ بەسەرچاوەیەکی رۆشن و پرشنگذار. لەسەردەمی پێغەمبەردا لەناو شاری مەدینەدا نو مزگەوتی تر ھەبۆ: (ت ١/ ل ٢١٠/ ف ٤+٣+٢/ ژمارە ٣٨٧، ٣٨٨، ٣٨٩).

باسی بە جوانی موسولمان بوون

٣٩- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَخْبَرَهُ اللَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: (إِذَا أَسْلَمَ الْعَبْدُ فَحَسُنَ إِسْلَامُهُ يُكْفَرُ اللَّهُ عَنْهُ كُلَّ سَيِّئَةٍ كَانَ زَلَفَهَا وَكَانَ بَعْدَ ذَلِكَ الْقِصَاصُ الْحَسَنَةُ بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا إِلَى سَبْعِ مِائَةِ ضَعْفٍ وَالسَّيِّئَةُ بِمِثْلِهَا إِلَّا أَنْ يَتَجَاوَزَ اللَّهُ عَنْهَا). (الحديث ٤٢ في فتح الباري). (٣٩)

ئەبوسەعیدی خودری (بەزێ خەوای لەس) فەرمووی: لە پێغەمبەرم بیست دەیفەرموو: (کاتی بەندەیی موسولمان بوو، لەسەر شیۆمیەکی جوان، ئێتر ھەرچی گوناھێ لەو پێش لەحالی بێ برۆیی دا کردوویتی، گەورەو بچووکی خوا لێی خۆش دەبێ، جا لەوودوا ھەرکاری بکا بەپێی خۆی تۆلە ی ھەیە، لەسەر ئەم شیۆمیە،: چاکە لەیەک بەدەووە تا یەک بەحەوت سەد بۆی دەنووسری، خراپەیش یەک بەیەک بۆی دەنووسری، مەگەر خودا چاوپۆشی لێ بکاو لەسەری نەنووسی).

راقه و شیکردنه وه:

ئه م فەرمودهیه موعه للهقه، له بوخاری دا له هیج شوینیکا به موته صیلی ریوایهت نه کراوه، بۆیه به موعه للهق داده نرئ چونکه رشته (سه نه د) هکه ی ئاویه: مالیک فەرموویهتی: زهیدی کوری ئه سلهم هه والی پیم دا که عه طای کوری یه سار هه والی پی داوه، که نه بو سه عیدی خودری هه والی پیداو که له پیغه مبهرم بیست دهیغه رموو، جا له بهرئه وهی بوخاری به خزمهت مالیکی کوری ئه نهس نه گه یشتوو فەرمووده که به موعه للهق داده نرئ، به لام وه کوو ده بینین شیخی بوخاری (په زی خوی لی بی) به صیفه تی جه زم پیاویه تی کردوه له بهر ئه وهی بوخاری به خزمهت مالیکی کوری ئه نهس نه گه یشتوو فەرمووده که به موعه للهق داده نرئ، به لام نه سائی و هه سانی کوری سوفیان و ئیسماعیلی به مه وصولی گیرا وویانه ته وه. کرده وهی چاکه ی سه رده می بی بروایی کویر نابیته وه، ده خرپته سه ر کرده وهی چاکه ی کاتی موسوئمانه تی، له بوخاری و موسلیم دا هه یه که پیغه مبهر (دروودی خوینی له سه ر بی) به هه کیمی کوری حیزام ده فەرموئ: (له سه ر بناغه یه کی چاک و باش ئیسلام بوویت). ته ماشای بهرگی شه شه می تاجو لئو صول، لاپه ره ١٨٨ بکه، فەرمووده ی (١١) و (١٢) = (ت) ٦/ل ١٨٨ ف/١١ + ف/١٢ = تاج/٤ ز/٩/ ٣٨٨٥، ٣٨٨٦ له هه مووشوینیکی تریش ئه وم هیما یانه به م مه به سته ن.

باسی باشتترین نایینداری..

٤٠ - عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) (أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَخَلَ عَلَيْهَا وَعِنْدَهَا امْرَأَةٌ فَقَالَ: مَنْ هَذِهِ؟ قَالَتْ فَلَانَةُ تَذْكُرُ مِنْ صَلَاتِهَا قَالَ مَهْ عَلَيْكُمْ بِمَا تُطِيقُونَ فَوَاللَّهِ لَا يَمَلُّ اللَّهُ حَتَّى تَمَلُّوا وَكَانَ أَحَبَّ الدِّينِ إِلَيْهِ مَا دَامَ عَلَيْهِ صَاحِبُهُ).

(الحديث ٤٣ - طرفه في: ١١٥١) (٤٠)

(٤٠) أخرجه مسلم في الصلاة المسافرين، باب: أمر من نعس في صلاته أو استعجم رعليه القرآن، رقم: ٧٨٥ = ١٨٣٠ شيجا.

عائیشه (همزای خوی لی بی) فهرمووی: جاری پیغهمبهر (دروودی خودای لهسهر بی) هاتهوه، لهو دهمهدا ئافرهتیکم لهلا بوو، فهرمووی: ئهم ژنه کیه؟ گوتم: ئهمه فیساره ئافرهته، بو نویژ کردن و خوداپهرستی مانهندی کهمه! فهرمووی: (وسبه! ئهوهنده خواپهرستی بکهن کهلهتواناتاندا بی، چوونکه بهخودا ههتا ئیوه وهرس نهبن خودا وهرس نابی، واته: پاداشدانهوهی خودا بو ئیوه بهردهوام دهبی تائیوه لهتاعهتکردن سارد دهبنهوه، وهباشترین ئایینداری لهلای خودا ئهوهیه کهخواهونهکهی بهردهوام بی لهسهری).

رافقه و شیکردنه وه:

گفت و گۆی پېښه مېهر (دروودی خودی له سر بی) له کاتی روون کردنه و دی بابه ته کانی
 ناییندا، باله گهل ناماده بوانی کوږده کیش بی، به لام مه به ست لیی سر جه می
 گه لی ئیسلامه چونکه برپاری پېښه مېهر (دروودی خودی له سر بی) بو تاك ياله سر تاك
 برپاریشه بو کو مهل یا له سر کو مهل، مه گهر به لگه یه کی سر به خو ه بی،
 که ږیگه له وه بگرئ، هه روا برپار له سر پیاو، ژنیش ده گریته وه، که واته: ئه م
 رسته و وشه و زاراوانه هه موو موسو لمانئ له هه موو چه رخ و
 سه رده می کاده گرنه وه، مه گهر به لگه ی تایبه تی هه بی: به نده، پیاو، که سی،
 له زمانی عه ره بیی دا جیاوازی زوره له نیوان دارشته (صیغه) ی نیرو می دا،
 به لام له کوردی دا ئه مه زور که مه، بو نمونه ئه م رسته و دارشته یانه
 له عه ره بی دا بو نیړینه ن: (یا یها الذین آمنوا، أحدکم، یاعبادي، صاحبه، فلان)
 به رابه ری ئه مانه ئه مانه ن، که بو میینه ن: (یا أیها اللّٰهی آمن، إحداکن، یا
 إمائی، صاحبته، صاحبها، فلانة) له سر ئه م بنیاته: وشه ی (علیکم)
 له م فه رموده یه دا گهر چی بو پیاوانه و، له کاتی خو ی دا گفت و گو که له گهل
 هاوړپیان دا بووه، به لام ژنانیش ده گریته وه، چوونکه به لگه یی نیه که بیړئ
 به سر پیاواندا، هه ر وه هه موو موسو لمانئ چ پیاو چ ژن، له هه موو چه رخ و

چاخیکا دهگریتهوه، چونکه بهلگهیی یا نیشانهیی نییه که بیبری بهسه کاتیکی تایبهتدا. مهبهست له (دین) نایین نیه، چوونکه خاوهن نایین ئهبی بهردهوام بی لهسهری ههتا مردن، بهلام مهبهست نایینداری و خوداپه رستی کردنه، له ته رجهمه گوردیه کهدا، وهک زۆربهی کات، مهبهسته سه ره کییه که چه سپیندراوه، نهک واتهی پیت به پیتی لهفظو بیژه که، ئه وه میش دهگریتهوه بو کۆمه له یاسایهک لهکاتی و مرگی پان و رافه کردن و لیکنانه وهدا، که دهبی و مرگی پو لیکنانه وه به باشی ناگای لییان بی، یهکی لهو یاسایانه ئه م گوته یهیه: (ان القرآن یفسر بعضه بعضاً): ئایه تهکانی قورئان له ناو خویان دا، دهبن به تهفسیر و رافه بو یه کتری) دیاره که فهرمو و ده میش ههروایه، که سی دهیه وئ له ته رجهمه و شهرحی هه دیثدا به هه له نه چی دهبی ههردوو زمانه که به باشی بزانی، ناگیه کی چاکی له زانسته نیسه لاییهکان و عولومی عهره بی هه بی، سه ره پای ئه مهش هه موو پیاوایاتی جوړ به جوړی نه و هه دیته کۆبکاته وه، ئه و جا به پیی نه وانه ته رجهمه و شهرحه که واداپریژی که بگونجی له گه ل کاکلهی ناو مرۆکی هه موو گیراوه کاند، له لایه نی رهوان بیژی شه وه و مرگی پ بو ی هه یه نه گه ر بتوانی پرسته ی ره سای رهوان بیژی به کار بیینی، زاناکان ده فهرموون (مه له ل) و وهر سپوون له خودا ناوه شیته وه، که واته ئه م جوړه ته عبیره (لا یمل الله حتی تملوا) بو موشاکه له و ئیزدیواجه، بو یه به نده میش موشاکه له م به کار هیئا، ئه و جا مهبهستی سه ره کی وهر سپوونی خودام لیکنایه وه. ئه م جوړه شیکردنه وه یه له کوردیدا، له م جوړه باب ته دا هیشتا زۆر نۆبه ره یه، له به ره وه زۆر تیرو ته سه ل نابی: (ت/ال/٦١/ف/١٠/ز/١٠/ژ/٧٦).

باوه زیاده که دهکا

٤١ - عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (يَخْرُجُ مِنَ النَّارِ مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَفِي قَلْبِهِ وَزَنْ شَعِيرَةٍ مِنْ خَيْرٍ وَيَخْرُجُ مِنَ النَّارِ مَنْ

قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَفِي قَلْبِهِ وَزُنْ بُرَّةٍ مِنْ خَيْرٍ وَيَخْرُجُ مِنَ النَّارِ مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَفِي قَلْبِهِ وَزُنْ ذَرَّةً مِنْ خَيْرٍ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ قَالَ أَبَانُ حَدَّثَنَا قَتَادَةُ حَدَّثَنَا أَنَسٌ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ إِيْمَانٍ مَكَانٍ مِنْ خَيْرٍ. (الحديث ٤٤ - أطرافه في: ٤٤٧٦، ٦٥٦٥، ٧٤١٠، ٧٤٤٠، ٧٥٠٩، ٧٥١٠، ٧٥١٦) (٤١)

لهئهئهسهوه (پرمزای خوی لبی بی) له پیغهمبهروهوه (دروودی خوندی لهسر بی) دهفهرموی: (ئهوهی بلئی (لا اله الا الله) و سهنگی دهنکه جوئی، یا دهنکه گهنمی، یامیرووجهیی، لهخیر، لهدئیایی، لهئاگری دۆزهخ دمردهچی و لهدۆزهخا ههمیشهیی نابی).

رافه وشیکردنهوه:

مهبهست لهخیر باومره، سهنگی دهنکه جو کهمتره لهسهنگی دهنکی گهنم، کهواته: باومر زیادو کهمی ههیه، ههروا لهفهرموودهکهوه دمردهکهوی کهدهبی باومر بهدهم و دل بی، دمنه قهبوول نییه، کهواته: ههرکهسی بهزمان بلئی (لا اله الا الله) و بهدل باومری پئی ههبی، ئهوه موسوئمانه، ئیتر باومرکهی کزه یابههیزه ئهوه بابهتییکی تره، دیاره کهموسوئمانیش زوو یادرهنگ لهدۆزهخ پزگاری دهبی و شاد دهبی بهبهههشت. بزائن مهبهست لهم جوړه پرستانه: (ئهوهی بلئی: لا اله الا الله) شایهتمانهیانه بهتهواوی و باومر کردنه بهئایینی پیروزی ئیسلام بهتهواوی، ئهمه لهچهشنی ئهوهیه کهدهلی: (قل هو الله أحد) م خویند. واته: تهواوی سورمهکه م خویند، دووریش نییه مهبهست ئهوهبی لهههموو چهرخیکا، بهشی سههرکی باومر: ئیمان و باومر بهخوایهتی خوی تاک و تهنیا، جا ئهگهر خاومنی ئه م باومر له بهر بههانهیهکی رهوا، وهك دووری لهئاوهدانی و دووری لهکوژی زانا و کۆمهلگای موسوئمانان، ئاگای لهئایینی راست و دروستی سهردهمی خوی نهبوو، ئهوه بههانهداره و بهر

ظاهیری ئەم فەرموودەییە دەکەوئ و سەرەنجامی لە دەستە ی پرزگارییە، واتە:
لە ئەهلی نەجاتە: (ت/ل ۳۲/ز ۴/ف ۷/ژ ۲۹).

۴۲- عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ رَجُلًا مِنَ الْيَهُودِ قَالَ لَهُ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ آيَةٌ فِي كِتَابِكُمْ تَقْرَأُونَهَا لَوْ عَلَيْنَا مَعْشَرَ الْيَهُودِ نَزَلَتْ لَأَتَّخَذْنَا ذَلِكَ الْيَوْمَ عِيدًا قَالَ أَيْ آيَةٌ هِيَ؟ قَالَ: { الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتِمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي، وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا }، فَقَالَ عُمَرُ: قَدْ عَرَفْنَا ذَلِكَ الْيَوْمَ وَالْمَكَانَ الَّذِي نَزَلَتْ فِيهِ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ قَائِمٌ بِعَرَفَةَ يَوْمَ جُمُعَةٍ). (الحديث ۴۵ - أطرافه في: ۴۴۰۷، ۴۶۰۶، ۷۲۶۸). (۴۲)

بیا وایکی جووله که به عومەری گوت: ئەو فەرمانەرەوای موسوڵمانان! ئایەتی لە قورئانە کە تاندا هەیه دەوری دەکەنەو، ئەگەر ئەو ئایەتە بۆ ئیمە بەتایە کە کۆمەڵی جووله کەین، روژی هاتنی ئەو ئایەتەمان هەموو سالی دەکرد بە جەژن. عومە (پەرەز خۆی لێ بێ) فەرمووی: کام ئایەتە؟ گوتی: { الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتِمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي، وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا } عومە ریش فەرمووی: ئیمەیش زۆر بەباشی دەزانین کە ئەو روژەو ئەو شوینەو ئەو حالە کە ئەم ئایەتە تیا هاتە خوارەو بۆ پیغەمبەر (دروودی خۆدای لەسەر بێ) کە ی بوو، وەچۆن بوو، روژ روژی هەینی بوو، کات کاتی جەژنی قوربان بوو، شوین سەر کیوی عەرەفە بوو، پیغەمبەر (دروودی خۆدای لەسەر بێ) لەوئ راوەستابوو خەریکی کردنی حەجی مائناوایی بوو). (تاج-ل ۳۳-ف ۸-ژ ۳۰-ج ۴).

رافە و شیکردنەو:

واتە ئیمەیش ئەو روژەمان کردو بە جەژن لە دوو لادە، چوونکە هەم روژی عەرەفەو هەم روژی هەینی جەژنی گەلی ئیسلام، ئەم فەرموودەییە ئەو ی لێ وەردەگیرئ کە: هەر روژی، یا هەرشوینی، رووداوێکی گرنگی وای تێدا

رووبدا که بپی به هوئی به هردی گه وره بو گه لی نیسلامو به مایه ی شانازی و سه ربه رزی موسو لمانان دروسته بکری به جه ژنو و هه موو سائی یادی بکریته وه. په یوه ندی نهم فهرموودمیه به سهر باسه که وه له وشه ی (اکملت لکم دینکم) دا دمرده که وئی، چوونکه نه وه ده که یه نی که نیسلامی ته وای بی که مو کوری له وکاته دا هاتوته دی، نه ویش نه وه ده چه سپینی که باومر که موزیاد ده کا.

باسی: زه کات له نیسلامه

٤٣- عَنْ طَلْحَةَ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) يَقُولُ: (جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ أَهْلِ نَجْدٍ ثَائِرِ الرَّأْسِ يُسْمَعُ دَوِيُّ صَوْتِهِ وَلَا يُفْقَهُ مَا يَقُولُ حَتَّى دَنَا فَإِذَا هُوَ يَسْأَلُ عَنِ الْإِسْلَامِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَمْسُ صَلَوَاتٍ فِي الْيَوْمِ وَاللَّيْلَةِ فَقَالَ هَلْ عَلَيَّ غَيْرُهَا؟ قَالَ: لَا إِلَّا أَنْ تَطُوعَ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَصِيَامَ رَمَضَانَ قَالَ هَلْ عَلَيَّ غَيْرُهُ؟ قَالَ: لَا إِلَّا أَنْ تَطُوعَ قَالَ وَذَكَرَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الزَّكَاةَ قَالَ هَلْ عَلَيَّ غَيْرُهَا؟ قَالَ: لَا إِلَّا أَنْ تَطُوعَ قَالَ فَأَدْبَرَ الرَّجُلُ وَهُوَ يَقُولُ وَاللَّهِ لَا أَرِيدُ عَلَى هَذَا وَلَا أَنْقُصُ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَفْلَحَ إِنْ صَدَقَ). (الحديث ٤٦ - أطرافه في: ١٨٩١، ٢٦٧٨، ٦٩٥٦). (٤٣)

طه لحه ی کوری عوبه یدوللا (پرمزی خوی لب بن) فهرمووی: پیاویکی قر نالوسکاوی خه لکی نه جد دههات بو خزمه تی چه زرم ت (دروودی خودای له سهر بن) له دوور وه گرمه ی دهنکی دههات به لام نه مان دمرانی ده لی چی، جا که هاته پیشه وه بو مان دمرکه وت که له باره ی نیسلامه وه پرسپاری هه یه، پیغه مبه ریش (دروودی خودای له سهر بن) پی ی فهرموو: (له شه وو روژیک دا ده بی پینج نویژ بکه ی، پیاوه که گو تی: باشه نویژی ترم له سهره یانا؟ فهرمووی: نه، نویژی ترت له سهر نییه،

مهگەر به ئارمزووی خۆت نوێژی سووننهت بکهی، ئینجا پیغه مبهەر (دروودی خودای لهسهر بێ) فهرمووی: رۆژووی رهمه زانیش دهبی بگری، پیاوه که گوتی: باشه رۆژووی ترم له سه رهمانا؟ فهرمووی: نه، مهگەر به ئارمزووی خۆت رۆژووی تر بگری، پیغه مبهەر (دروودی خودای لهسهر بێ) باسی زهکاتیشی بۆ کرد، پیاوه کهیش گوتی: باشه له مه زیاتر زهکاتی ترم له سه ره؟ فهرمووی: نه، مهگەر به ئارمزووی خۆت خیری تر بکهی، له پاشا پیاوه که رویشتهو گوتی: به خودا نه له مه زیاتر دهکهو نه له مه که متهر دهکهو. پیغه مبههریش (دروودی خودای لهسهر بێ) فهرمووی: نهگەر راست بکا رزگاری دهبی!).

رافه و شیکردنهوه:

طه لحه یه که یکه له ده مژده پیدراوهکان، نهویش وهکوو نه بوبه کری صه دیق له بایره ی هه وته ما، که موررهمه، سه رجه له ی دهگاته وه به پیغه مبهەر (دروودی خودای لهسهر بێ) دایکی له موسو لمانه کو چکاره کانه، له هه موو نه به رده گانی پیغه مبههردا ئاماده بووه، له غه زای به دردا نه بی، هه تا له م غه زایه ییش دا پیغه مبههر (دروودی خودای لهسهر بێ) به شه پشکی خویی بۆ داناوه، یه که یکه له وه هه شت که سه که زۆر زوو ئیسلام بوون، یه که یکه شه له وه پینچ که سه ی له سه ر دهستی نه بوبه کری صه دیق دا ئیسلام بوون، یه که یکه له وه شه ش که سه ییش که عومهر هه ئی بزارد بوون که له سه ر راوێژی موسو لمانان له پاش مه رگی خۆی یه که یکیان بکری به فهرمانه وه ی موسو لمانان، چونکه پیغه مبههر (دروودی خودای لهسهر بێ) هه تا مرد لییان رازی بوو، له رۆژی ئو خوددا پشته پیغه مبههری چۆل نه کرد، شمشیریکیان داهینایه وه بۆ روخساری پیغه مبههر (دروودی خودای لهسهر بێ) ناوی نابوو، طه لحه ی خیرو طه لحه ی زۆر به خشنده، سیو هه شت فهرمووده ی گێرا وه ته وه، دوویان په سه ندی هه ردوولایه له بوخاری دا دوو فهرمووده ی هه یه، له موسلیم دا سی. له رۆژی رودای ئه لجه مه ل دا به تیری ویل کوژرا، له ده ی جومادی یه که می

سائی سیو و شەشی گۆچی، لەتەمەنی شەست و چوار سائی دا، گۆری
لەبەصرە، کچیکی لە پاش سیی ساڵ خەوی پێوە بینی، سکاڵای لەدەست
شیداریی گۆرەکە دەکرد، جا لەسەر فەرمانی کچەکە تەرمەکیان دەرھێنا،
کەچی هێشتا جەستە هەر تەرو نەرم و شل بوو، ئەوسا لەدارولھێجرەتەین
لەبەصرە نیژدراپەو، گۆرەکە شۆرەتدارە (بەزای خەوی لێ بێ)، حاجی مەلا شەریفی
سەعاتچی ھەبوو، پیاویکی باش بوو، مەنسووبی حاجی کاک ئەحمەدی شیخ
بوو، حاجی کاک ئەحمەد دەچیتە خەوی دەفەرموی: حاجی مەلا شەریف!
لەزیرابی مائە مەسیحییەکە تەنیشتمەو خەریکە ئاو ئەدزیتە ئاو
گۆرەکەمەو، فریام کەون! ئەویش دەچێ بۆ داریکەلی بۆلای شیخ مەحمودی
حەفید، شیخ موافەقە دەکا، حاجی مەلا شەریف گۆرەکە ھەلدایەو، من
بەچاوی خۆم دیم کەلەلای سەریەو خەریک بوو ئاو مزیکە بگاتە
گۆرچەکە، دیم بەجام ئاوو لیتەکیان دەر دەدا، لەپاشا بەچیمەنتۆ
دایانپرشت و ئاو پرۆگە کەشیان گواستەو لەگۆرەکە دووریان خستەو، جاری
ئەمەم گیراپەو، حاجی مەلا عەبدوڵلای سیتەلانی فەرمووی: منیش بەدیار
ئەم پروداوەو بووم! (وەرگێڕ) (تاج-ل ۱۸۱-ف ۲ = ژ-۳۲۳-ز-۴۳)+(تاج-ل ۵-۸۴).

باسی: شۆین کەوتنی تەرم لەباوەرە

۴۴- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (مَنْ اتَّبَعَ جَنَازَةَ
مُسْلِمٍ إِمَامًا وَاحْتِسَابًا وَكَانَ مَعَهُ حَتَّى يُصَلِّيَ عَلَيْهَا وَيَفْرُغَ مِنْ دَفْنِهَا فَإِنَّهُ يَرْجِعُ مِنَ
الْأَجْرِ بِقِيرَاطَيْنِ كُلُّ قِيرَاطٍ مِثْلُ أُحُدٍ وَمَنْ صَلَّى عَلَيْهَا ثُمَّ رَجَعَ قَبْلَ أَنْ تُدْفَنَ فَإِنَّهُ
يَرْجِعُ بِقِيرَاطٍ). (ت-۱-ل-۵۵۷-ف-۱-ز-۲۱۰-ذ-۱۰۹۷-ض-۴). (الحدیث
۴۷- طرفاه فی: ۱۳۲۳، ۱۳۲۵). (۴۴)

ئەبۇھورەیرە (پەزای خەوی لى بى) فەرمووی: پێغەمبەرى خوا (دروودی خودای لەسەر بى) فەرمووی: هەرکەسى لەبەرخاترى خوا شوین تەرمى موسوڵمانى بکەوى و لەگەڵى دا بى هەتا نوێزى لەسەر دەکاو لەناشتنى دەبیتهوه، لەهەمان کات دا باوەرى بەوه هەبى کەئەوه تاعەتیکى باشەو مایەى پاداشى چاکە، ئەوه بەدوو قیراط پاداشەوه دەگەرێتەوه، هەر قیراتەیان بەقەد کۆى ئوحوود دەبى، بەلام ئەو کەسەى کەنوێزى لەسەربکاو پێش ئەوهى بنیزى بگەرێتەوه ئەوه بەیهك قیراط پاداشەوه دەگەرێتەوه.

راقەو شیکردنەوه:

قیراط بەپى ی ولات دەگۆرێ، لەلای خەلکى مەككە دەکاتە ۲۴/۱ ی دینارىکى زىر، لەلای خەلکى عێراق دەکاتە ۲۰/۱ ی دینارى، هەروا لەلای شەرعزانەکان، هەروا لەحەدیششا بەپى شوین دەگۆرێ، تەماشای ئەم شوینە بکە (ج/۱ ص ۲۷۲ عمدة القاريء ط/ ۱ بیروت).

۴۵ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (سِيَابُ الْمُسْلِمِ فُسُوقٌ وَقِتَالُهُ كُفْرٌ). (الحديث ۴۸ - طرفاه في: ۶۰۴۴، ۷۰۷۶). (۴۵)

لەعەبدوڵلای کورێ مەسعودەوه (پەزای خەویان لى بى) حەزەرت (دروودی خودای لەسەر بى) دەفەرموێ: (شەپە جێبو کردن لەگەڵ موسوڵمان دا فوسوق و لەپێگەى هەق دەرچوونەو، شەپەستەستینیشى کوفرە!).

راقەو شیکردنەوه:

مەبەست لەم فەرموودەیه: هەپەشە کردنە لەکەسى کەبەناپەروا بەدەست یابەزبان ئازارى موسوڵمان بدا، چونکە شتى وا لەموسوڵمان ناوەشیتهوه،

به لکوو پیشه‌ی پیاوی خرابی له‌ری دەرچوو، رمفتای مروی بی بروایه.

(ریاض-٤ ل-١١٥٩ ف-١ ز-٢٢٦ ز-١٥٥٩).

٤٦- عَنْ عَبْدِ بْنِ الصَّامِتِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَرَجَ يُخْبِرُ بَلِيلَةَ الْقَدَرِ فَنَلَّاحِي رَجُلَانِ مِنَ الْمُسْلِمِينَ فَقَالَ إِنِّي خَرَجْتُ لِأُخْبِرْكُمْ بَلِيلَةَ الْقَدَرِ وَإِنَّهُ نَلَّاحِي فُلَانٌ وَفُلَانٌ فَرُفِعَتْ وَعَسَى أَنْ يَكُونَ خَيْرًا لَكُمْ التَّمْسُوهَا فِي السَّعِّ وَالسَّعِّ وَالْخَمْسِ). (الحديث ٤٩ طرفاه في: ٢٠٢٣، ٦٠٤٩).

عوباده‌ی کوری صامیت (پەڕێ خۆی لێ بی) فەرمووی: پێغه‌مبەر (دروودی خودای لاسەر بی) له‌مال هاته دەرده، تاهه‌والی له‌یله‌تولقه‌در رابگه‌یه‌نی، له‌وکاته‌دا دوو پیاو له‌موسولمانان بوو به‌دهمه‌قاله‌یان، جا فەرمووی (دروودی خودای لاسەر بی): من بۆشه‌وه له‌ماله‌وه هاتم بۆ ئێره تاهه‌والی شه‌وی له‌یله‌تولقه‌درتان پێ رابگه‌یه‌نم که‌کام شه‌وه‌یه له‌مانگ، به‌لام فیسارو فیساربوو به‌دهمه‌قاله‌یان، ئیتر له‌بیرم نه‌ما به‌هۆی نه‌و دمه‌قاله‌وه، سابه‌شکوو ئهم له‌بیرنه‌مانه خیری پێوه‌بی بۆ ئێوه، جابه‌رجۆن بی ئێوه له‌شه‌وی بیستو حه‌وت، یابیستو نو، یابیستو پێنجی رده‌مه‌زان دا بۆشه‌وی له‌یله‌تولقه‌در بگه‌ڕین!

سه‌رنجی:

دهمه‌قالی و قسه‌ی بی هووده گه‌لی جار ده‌بن به‌هۆی پێگرتن له‌ خیر، به‌تایبه‌تی له‌شوینی پێرۆزی وه‌ک مزگه‌وتدا، یا له‌خزمه‌ت پیاوی زاناو پێشه‌وادا، که‌واته هه‌ق وایه موسولمان خۆی له‌شتی واپارێزی. به‌پێی ئهم فەرمووده‌یه به‌هۆی هه‌له‌ی ئهم دووکه‌سه‌وه به‌هره‌یه‌کی گه‌وره له‌کیس هه‌موو موسولمانان چوو، ده‌ی ده‌بی به‌هۆی ئهم هه‌مه‌که شه‌ره جنیوو شه‌ره ده‌می و قسه سووک و درۆ شاخ دارانه‌وه، که‌خۆیان له‌کاتی شه‌ری براکوژیدا، پێی ده‌فه‌رموون: (شالاوی به‌روالای راگه‌یانندن) که‌ده‌ق له‌شه‌ره جانیوی سه‌ر

كانی ژنانی لادی دووره دهستهكان دهكا، چهنده خيرو بير لهكيس نهم نهتهوه ستهمدیدهه چووې؟ مهگمر ههر خوا خوۍ بزانی.

باسی هاتنی جویرانیل بۆلای پیغه مبهري

بۆ روونکردنهوهی ئیمان و ئیسلام و نیحسان

٤٧- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَارِزًا يَوْمًا لِلنَّاسِ فَأَتَاهُ جِبْرِيلُ فَقَالَ مَا الْإِيمَانُ؟ قَالَ: الْإِيمَانُ أَنْ تُؤْمِنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَبِلِقَائِهِ وَرُسُلِهِ وَتُؤْمِنَ بِالْبُعْثِ قَالَ مَا الْإِسْلَامُ؟ قَالَ الْإِسْلَامُ أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ وَلَا تُشْرِكَ بِهِ شَيْئًا وَتُقِيمَ الصَّلَاةَ وَتُؤَدِّيَ الزَّكَاةَ الْمَفْرُوضَةَ وَتَصُومَ رَمَضَانَ. قَالَ مَا الْإِحْسَانُ؟ قَالَ أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ. قَالَ مَتَى السَّاعَةُ؟ قَالَ مَا الْمَسْئُولُ عَنْهَا بِأَعْلَمَ مِنَ السَّائِلِ وَسَأَخْبِرُكَ عَنْ أَشْرَاطِهَا إِذَا وَلَدَتِ الْأَمَةُ رَبَّهَا وَإِذَا تَطَاوَلَ رُعَاةُ الْإِبِلِ الْبُحْمُ فِي الْبُنْيَانِ فِي خُمْسٍ لَا يَعْلَمُهُنَّ إِلَّا اللَّهُ ثُمَّ تَلَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ الْآيَةَ ثُمَّ أَذْبَرَ فَقَالَ رُدُّوهُ فَلَمْ يَرَوْا شَيْئًا فَقَالَ هَذَا جِبْرِيلُ جَاءَ يُعَلِّمُ النَّاسَ دِينَهُمْ). (الحديث ٥٠ طرفه في: ٤٧٧٧) (٤٦).

ئەبوھورەیرە (ڕەزای خوێی لێ یە) دەفەر مووی: رۆژی پیغه مبهري خوا (دروودی خودی لاسەر یە) تەشریفی هات لەشوینیکی بەرچاودا لەناوماندا دانیشت لەو کاتەدا پیاوی هات بۆ خزمەتی گوتی: ئەو موحەممەدا ئیمان و باوەرم بۆ روون بکەرەوه. فەرمووی: ئەوەتا کەباوەر بکە بەخودا بەفریشتەکانی و بەگەشتن بەدیداری لەقیامەتداو بە پیغه مبهريەکانی و بەرۆزی زیندووبوونەوه. پیاوەکە گوتی: ئەو ئیسلامەتی چییە؟ فەرمووی: ئیسلامەتی ئەوەتانێ کەخودا بپەرستیت و هاوبەشی بۆ بپیار نەدەیت و نوێژ بەدروستی بکەیت و زەکاتی فەرز بەدەیت و

(٤٦) أخرجه مسلم في الإيمان، باب: بيان الإيمان والاسلام والاحسان، رقم: (٩) و (١٠)=٩٧ شيخا. وأخرجه عن عمر (رضي الله عنه) في لباب نفسه، رقم: ٩٣=٨٩.

رۆژووی رەمەزان بگری و (حەجی مائی خودا بکە). گوتی: ئەو چاکە چییە؟
 فەرمووی: چاکە ئەوەیە کە بەچەشنی خودا بپەرستیت کەوێک: چاوت
 لەخودایی وابی، خو ئەگەر تۆیش ئەو نەبینیت. بێ گومان کە ئەو تۆ دەبینی،
 ئیجا گوتی: قیامەت کەیه؟ فەرمووی: منیش لەتۆی باشتەر ئی نازانم، بەلام
 وانیشانەکانیت پێ دەلیم: ئەوەتە کە منال بەچاوی کارەکەر و نۆکەر تەماشای
 دایک و باوکی خۆیان بکەن، و ئەوەتە بەچاوی خۆت ببینی: کەشوانە و شتری
 ڕەشکە ئەو پێخاوس و رەش و رووت و رەجال و شوان و گاو و بیابان نشینەکان
 ببن بەخاوەن موڵک و سامان و خان و بەرەو کۆشک و تەلاری ئی ڕابکێشن و فیزو
 دەعیە پێوەبکەن. زانیی کاتی قیامەت یەکیکە لەو پێنج شتانە کە خوا نەبی
 کەس نایان زانی، کە بریتین لەم پێنج شتانە کە خوا نەبی کەس نایانزانی،
 کە بریتین لەم پێنج شتە کەوان لەم نایەتەدا کە دەفەرموی: (إن الله عنده علم
 الساعة وينزل الغيث ويعلم مافي الارحام وماتدری نفس ماذا تکسب غداً وماتدری
 نفس بأی أرض تموت إن الله علیم خبیر) (لوقمان/ ۳۱-۳۴) مەبەست لە نایەتە کە
 زانیی ئەم پێنج شتە لەعێلمی غەیبە، لەو زانستە نەیی یەیه کە هەر خوا
 خۆی دەیزانی و بەس: قیامەت کە ی دەبی، باران کە ی دەباری، چی و لەناو
 منداڵدانهکانا، کەس نازانی سبەینی چی دەکا، کەس نازانی کە لەکوێ دەمری).
 جا لەپاشدا کاتی پیاوێکە رویشتی پێغەمبەر (درووی خودی لەسەر بی) فەرمووی: ئادە
 بیگێرنەو و بۆلام، ئەوانیش کە جووون بیهیننەو و بۆلای کەسیان نەدی، پیاوێکە
 غەیب بوو بوو، جا پێغەمبەر (درووی خودی لەسەر بی) ویستی لەکارە کە حاتیان بکا،
 فەرمووی: (ئەو جوبرائیل بوو هاتبوو کە خەڵکە کە فیری یاسا سەرەکیەکانی
 نایینی ئیسلام بکا). (۱-ل ۱۸-ف ۲ = تاج-۲-ل ۱۲-ز ۱-ژ ۲-ج ۴).

شیکردنەو:

لەم فەرموودەدا پێناسەی باوەڕ و ئیسلام و چاکە ی تێدایە، ئەمەیش
 بەلگەی ئەوەیە کە پێناسە سوننەتە، هەروا لە فەرموودە کەدا دەردەکەوی

که جو برائیل و پیغمبر (درویدی خودایان له سمر بر) جوړه نواندنیکې شانؤ گهری یان نیشان داوه وړلئیکې گرنگیان داناوه بؤ هونه ری نواندن و بؤ هوکاری روون کردنه وه. که واته: نه م جوړه هونه رانه له زاتی خوایاندا، کاریکی ره و او به جین، به م هر چی بؤ کاری نابه چی به کار نه هیئرین!

باسی: که سی نایینی خوی له نه نگ بپاریزی

٤٨ - عَنْ عُثْمَانَ بْنِ بَشِيرٍ يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: (الْحَلَالُ بَيْنَ وَالْحَرَامِ بَيْنَ وَبَيْنَهُمَا مُشَبَّهَاتٌ لَا يَعْلَمُهَا كَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ فَمَنْ اتَّقَى الشَّبَهَاتِ فَقَدْ اسْتَبْرَأَ لِدِينِهِ وَعَرْضِهِ وَمَنْ وَقَعَ فِي الشَّبَهَاتِ كَرَاعٍ يَرْغَى حَوْلَ الْجَمَى يُوشِكُ أَنْ يُوَاقِعَهُ أَلَا وَإِنَّ لِكُلِّ مَلِكٍ جَمَى أَلَا وَإِنَّ جَمَى اللَّهِ فِي أَرْضِهِ مَحَارِمُهُ أَلَا وَإِنَّ فِي الْجَسَدِ مُضْغَةً إِذَا صَلَحَتْ صَلَحَ الْجَسَدُ كُلُّهُ وَإِذَا فَسَدَتْ فَسَدَ الْجَسَدُ كُلُّهُ أَلَا وَهِيَ الْقَلْبُ). (الحديث ٥٢ - طرفه: ٢٠٥١). (٤٧)

نوعمانی کوری به شیر (رهای خوی لى بر) دمهرموئ: خوشه ویست (درویدی خودای له سمر بر) دمهرموئ: (شتی حلال دیارو ناشکرایه، ههروها شتی حرامیش دیارو ناشکرایه، به لام لهم بهینه دا هه ندئ شت هه ن دوو بهینین و له هه ردوولا دهچن، له بهر نه وه گه لئ که س سهریان لئ دهرناکه ن و هوکمه که یان له شه رعا نازانن، به لام زانایانی نایین له پاش په یجوری و لیکولینه وه یه کی باش هوکمه که یان دم دوزنه وه و برپار دده ن که حه لائن یا حه رامن، نه وسا بؤ خه لکی تریش هه یه له سهر برپاری نه وان شته که بکه ن، یانه یکه ن، جا نه وه ی که خوی بپاریزی له شتی شوبه دارو گومان لیکراو، نه وه نامووس و نایینی خوی له نه نگ ولکه ده پاریزی).

به لام نه وه ی که توخنی شوبه دارو گومان لیکراو ده که وئ، خوا نانخوا تووشی ده بی به تووشی شتی حهرامیشه وه، وه ک چو ن شوان نه گهر ران

لەدەورو بەری پاڭزو پاوەند بلەو مړینى بهرە بهرە ږانه که له پاوەند د کەش
دەلەو مړى. باش ناگادار بن! که هه موو پادشایى بهست و پاوەندیکی تایبەتى
خوى ههیه، بزائن که بهست و پاوەندی خودایش له م گوى زموییه دا، نه و
شانهیه که حه رامى کردوون!

باش ناگادار بن! که گوئمهیه ک گوشت ههیه له ناو جهسته دا، نه گهر نه و
گوئمه گوشته سازو باش بوو نه و جهسته یش هه مووی سازو باش دهی، به لام
نه گهر نه و گوئمهیه خراب بوو نه و جهسته یش هه مووی خراب دهی، بزائن
که نه و گوئمهیه بریتى یه له دل، که واته: دلى پاك و لهشى چاك، دلى پیس و
لهشى چه په ل و پیس).

رافه و شیکردنه وه:

نهم فەر موودیه ییش (له سەر فەرما یشتی زاناگان) یه کیکه له و فەر موودانه
که بوون به سووړگه و مه دار بۆ ئیسلام. باشترین نموونه له م رۆژگاره ی ئیمه دابۆ
شتی گومان لیکرا و نه و خواردمه نه ی و خواردنه وه و داو و دمرمان و شته تازه
بابه تانه یه که له دهره وه ی و لات ه وه ده ی نرین، وهک: مریشکی سه رب راو و گوشتى
پاکه ت. نه مانه و وینه ی نه مانه جیگه ی گومانن. دهی مەردوم له م
جوړه شتانه دا رای زاناگان وهر بگرن، و به پى فەرما یشتى نه وان له م باره یه وه
رهفتار بکه ن، چونکه موسوئلمان نه و موسوئلمانیه که له هه نه و تاوان و گونا ه دا
چا و له رشه خه لک نه کا، به لکو و چاوی له ده می ماموستانى مه لا بى، نه و چى
فەر موو نه وه ته واه، دنا به راستى گه لى خه لکی خاوه ناس په یدا بوون گه لى
له ده هری و زنده قه کو نه کان خراپ ترن، نه وانه ی کو ن هه ر ه یچ نه ی شه ر م و
شکو یان له مو حاسه به ی ویزدان و میژوو ره خنه ی کو مه ل ده کرد، به لام نه مړ و
که سانی په یدا بوون، په روه رده ی ژېرده ستى عه لمانیه تن به ئاره ق گو ش کراون،
گه ل به گه له ده زائن، میلله ت وهک ده و اجینی خو یان ته ماشا ده که ن، هه ر بیر
له قازانجی خو یان ده که نه وه، نه به ته نگى ئایینی خه لکه وه دین، نه ده ربایستى

تەندروستی و بەرزەووەندی کۆمەڵ دین، بۆ بەرزەووەندی خۆیان دەست لەگەڵ
شەیتان تێکەڵ دەکەن، بازرگانی بەناگرو بارووتو تی ئین تی و میکروبی سیلو
دیق و سەرەتانهوه دەکەن!

ئەم فەرموودەیە موسلیم و ئەبو داوود و تیرمیزی و نەشائیش
گێڕاویانەتەوه، ئەوان لە (البیوع) دا گێڕاویانەتەوه. نوعمانی کۆری بەشیر
خۆی و باوکی و دایکی صەحابی بوون. ئەنصاری یە، لەهۆزی خەزرجە، دایکی
ناوی عەمریە، خوشکی عەبدوڵلای کۆری رەواحیە، یەکەم مندالی ئەنصارە
کە لەپاش کۆچ لەدایک بوو، سەدو چوار دە فەرموودە گێڕاوتەوه، لەدەستە
عەبدوڵلای کۆری زوبەیر بوو، سەرکاری ئیبنوزوبەیر بوو لەسەر شاری
حیمص، لەو ماوەدا کە خەڵکی حیمص هەلگەرانەوه هەڵات، بەلام
لەرۆژەکی واسیط دا کوزرا، لەسالی شەست و پینجی کۆچی دا، تەمەنی
دەوری شەست و سی سال بوو.

رشتە ی ئەم فەرموودەیە لەبوخاری شەریف دا، لەم شوێنەدا ئاویە: (حدثنا
أبو نعيم حدثنا زكريا عن عامر قال سمعت النعمان بن بشير يقول سمعت رسول الله
(صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يقول.. ههتا كۆتایی فەرموودەکە. هەزەکەم هەندێ
لەناسککاری ئەم رشتە یە قسە بکەین، چونکە زوو یادەرنگ رەورەوی هونەری
ومرگەرەپان، لەکوردیش دا، بەرەو هەموو مەوداوە مەیدان و کون و قوژبەنیکی
زانستی و هونەری و ئایینی و کۆمەڵایەتی ملی رێگە دەگرێ و بزافی و مرگەرەپان
هەموو بابەتەکان دەگرێتەوه. گەرچی لەم قۆناغەدا، لەبەر بێ هیزی و
لاوازی نووسەرەکانمان، و مرگەرەکانمان خەریکی و مرگەرەپانی شتی کەم
بایەخن، بەلام ئەم قۆناخە خۆیاربێ، زۆر ناخایەنی، ئەم رشتە یە لەرشتە
چوارکەسیەکانی بوخاری یە، و ئەم جۆرە رشتە یە زۆر دانسقه و نایاب و
بێندە. لەم رشتە یەدا تەحید و عەنەنە و سەماعی تێدایە، تەحید ئەوە یە
راوی بێ: حدثنا، یا حدثنی. عەنەنە ئەوە یە بێ: فلان عن فلان، سەماع
ئەوە یە لەباتی ئەم جۆرە تەعبیرانە بێ: سمعت، لەم فەرموودە یەدا ئەوە ی

تيادايه كه نوعمان شتى له پيځه مېهر خوځى به مندالى بيستوووه، كاتى
 گوره بوه رايگه ياندوووه گپړاويه تيه وه، شتى وادروسته، كورد گوته نى
 خوځمان: بىرى مندالى تيزه. بهنده خوځ له يادمه زور به باشى جارى باوكم
 له برايم اووه بردمى بوځرمهت شيخ مه حمودى حفيد له داريكه لى، باوكم
 عهرزى كرد كه نووشته م بو بكا، شيخ بهم بونه يه وه بهدهق به باوكمى فهرموو:
 نيمه له گهل جنوكه كانا خرمين چوڼ دهبى بيان سووتينم، به لام نووشته يه كى
 بو نووسيم: (ت-٢ ل-٢٩٦ ف-١ ز-١٤٥ تاج-٢ ژ-١٧٥٦ ز-١٤٥).

دانى پينج يهك له باوهره

٤٩- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رضي الله عنهما) قَالَ: (إِنَّ وَفْدَ عَبْدِ الْقَيْسِ لَمَّا أَتَوْا النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ الْقَوْمُ أَوْ مَنْ الْوَفْدُ قَالُوا رَيْبَعَةٌ قَالَ مَرْجَبًا بِالْقَوْمِ أَوْ بِالْوَفْدِ غَيْرَ خَرَايَا وَلَا نَدَامَى فَقَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّا لَا نَسْتَطِيعُ أَنْ نَأْتِيكَ إِلَّا فِي الشَّهْرِ الْحَرَامِ وَبَيْنَنَا وَبَيْنَكَ هَذَا الْحَيُّ مِنْ كُفَّارٍ مُضَرٍّ فَمُرْنَا بِأَمْرِ فَصَلِّ نُخْبِرْ بِهِ مَنْ وَرَاءَنَا وَنَدْخُلُ بِهِ الْجَنَّةَ وَسَأَلُوهُ عَنِ الْأَشْرَبَةِ فَأَمَرَهُمْ بِأَرْبَعٍ وَنَهَاهُمْ عَنْ أَرْبَعٍ أَمَرَهُمْ بِالْإِيمَانِ بِاللَّهِ وَحْدَهُ قَالَ أَتَدْرُونَ مَا الْإِيمَانُ بِاللَّهِ وَحْدَهُ قَالُوا اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ قَالَ شَهَادَةُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ وَإِقَامُ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءُ الزَّكَاةِ وَصِيَامُ رَمَضَانَ وَأَنْ تُعْطُوا مِنَ الْمَعْنَمِ الْخُمْسَ وَنَهَاهُمْ عَنْ أَرْبَعٍ عَنِ الْحَنْتَمِ وَالِدُّبَاءِ وَالنَّقِيرِ وَالْمُرْقَتِ وَرَبَّمَا قَالَ الْمُقْبِرِ وَقَالَ اخْفَظُوهُنَّ وَأَخْبِرُوا بِهِنَّ مَنْ وَرَاءَكُمْ). (ت-٤ ل-٨٥ ف-٣+٤ ز-٢٥ = تاج-٣ ل-٢٣٢ ز-٢٥ ذ-٢٧٣٨، ٢٧٣٩) (الحديث ٥٣ - أطرافه في: ٨٧، ٥٢٣، ١٣٩٨، ٣٠٩٥، ٣٥١٠، ٤٣٦٨، ٤٢٦٩، ٦١٧٦، ٧٢٦٦، ٧٥٥٦). (٤٨)

(٤٨) أخرجه مسلم في الايمان، باب: الامر بالايمان بالله تعالى ورسوله (صلى الله عليه وسلم) وشرائع الدين، رقم: ١٧ = ١١٥-١١٨.

ئىبنوعەبباس (رەزى خۇدەيان لى بىن) فەرمووى: كەنۇيئەرهكانى ھۆزى عەبدولقەيس ھاتن بۇ خزمەتى پېغەمبەر (درودى خۇدەي لەسەر بىن) فەرمووى: ئەم خزمانە كىن؟ يا فەرمووى: ئەم نوپنەرانە كىن؟ گوتيان: لەخىلى عەبدولقەيسن كەدەچىتەو ھەھۆزى رەبىعە، فەرمووى: ئەم خزمانە بەخىربىن، ئىو ھەئىسلام بوون دوانەكەوتوون، ھەتا بەھۆى ئەو ھەھۆ تەرىقىتان بەسەر بى، ھەكارىكى واتان لەدزى ئىسلام نەكردو ھەپەشىمانى لەدوابى، ھەرزىان كەرد: ئەى پېغەمبەرى خودا! لەبەرئەو ھەئىمە كەدپىن بۇ خزمەتى تۆ، بەسەر ئەم ھۆزەدا دپىن، كەلەكافرهكانى ھۆزى مۇسەرن، ناتوانىن بى ىن بۇ خزمەتت، مەگەر لەمانگە ھەرامەكانا، تەنیا لەو مانگانەدا كەشەرو شوپان تىادا قەدەغەيە دەتوانىن بپىن بۇ خزمەتت، دەى بفرموو ئامۇزگارىيەكى روون و ئاشكرامان بى بفرموو كەگەرپاينەو ھەو ۆلاتى خۆمان بەمەردومەكەى رابگەيەنن و ھەموو پابەندى بىن و رەفتى بى بگەين، ھەتا بەھۆى جى بەجى كەردنى ئەو فەرمانەى تۆو ەچىنە بەھەشت. ھەلەبارەى ئەو دەفرانەو ھەخواردنەو ھەيان تى دەكرى پرسىارىان لى كەرد، پېغەمبەرىش (درودى خۇدەي لەسەر بىن) فەرمانى پىكەردن بە چوارو، نەى لى كەردن لە چوار: يەكەم فەرمانى پى كەردن بەباومرھىنان بەخوداى تاقو تەنیا. فەرمووى (درودى خۇدەي لەسەر بىن): (ئایا دەزانن بپروا ھەنان بەخوداى تاك و تەنھا چىيەو چۆنە؟) گوتيان: خواو پېغەمبەرى خوا باشى دەزانن. فەرمووى (درودى خۇدەي لەسەر بىن): (بىرئىتەيە لەشایەتمان لەسەر ئەم شىو ھە: أشهد أن لا إله إلا الله وحده لا شريك له وأشهد أن محمداً رسول الله: بەزمان شایەتى دەدەم و بەدل باومر دەكەم كەبىجگە لەيەزدانى پاك ھىچ خودايەكى تر نىيە، خوايەكى تاك و تەنھايە، بى ھاو ھە، ھىچ ھاوبەشى نىيە، بەھەمان شىو شایەتى دەدەم و باومر ھەيە كەمو ھەمەدى كورى عەبدوللا فروستادەو پېغەمبەرى خوايە. دوەم: فەرمانى پى كەردن بەپراگرتنى نوپرو كەردنى بەرپك و پىكى، سىيەم: فەرمانى پى كەردن بەدانى زەكات، چوارەم: فەرمانى پى كەردن بەگرتنى رۆزووى مانگى

رهمه زان. ومفهريمانيشي پييان كرد كه له دهست كهوتي تالانی جهنگيش پينج يهك بدن، وهنه ييشي لي كردن لهم چوار شته كه به كاريان نه هينن بو دروست كردني خوښاوو سرکه و دوشاو، چونكه شتي ناويان زور زوو دوترشي و توند دهبي و دهبي به نارهق: كووپه لهو كووله كهو به ستووي زفت دراوو كوټكه ي بنكي دارخورما. فهرمووشي (درووي خودي لسمر بي) (ئهم فهرمايشتانه يش كه لهم ماوه يه دا له منتان بيستوو به باش له بهر بكه و رايان بگه يه نن به خه لگي ولا تي خو يشتان).

رافه و شيكر د نه وه:

لهم فهرمووده يه دا ماموستا (شيخ) ه كه ي بوخاري ناوي عه لي كور ي جه عده (برزي خوي لي بي) عه لي خوي فقه ي ئيمامي ته وري و ئيمامي ماليك و گه لي زاناي تري وي نه ي نه مان بووه، پياوي وهك ئيمامي ته حمه دو ئيمامي بوخاري و ئيمامي نه بو داود و كه ساني تري وي نه ي نه مان زاتانه قوتابي نه بوون و فهرموودميان لي و مرگرتوو. مووساي كور ي داود دمه فرموي: كه سم نه ديوه كه وهك نه زهيني روشن بي و فهرمووده ي به باشي له بهربي، ئيمامي ته حمه د هاني خه لگي ده دا: كه فهرمووده كاني بنووسنه وه له موسنه دو كتي به كاني حه ديث دا. يه حياي كور ي معين دمه فرموي: (زانسته كه ي ره باني بوو، پياويكي راستگو و باو پر پيكر او بوو) ئي بنوئه ثير له نيه ايه دا دمه فرموي: ره باني زاناي گه و ره ي دامه زراوه له زانسته و ئايين دا. نزيكه ي نه وه دو چوار سال ژياوه، له (۱۳۰) كوچي دا له دايك بووه، له (۲۳۰) دا مردوووه، له گورستاني بابو حه رب له به غدا نيژدراوه. حه فتا سال روژ نا روژي به روژوو بووه!

۵۰- عن عمر (رَضِيَ اللهُ عَنْهُ) حَدِيثٌ إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ وَقَدْ تَقَدَّمَ فِي أَوَّلِ الْكِتَابِ وَزَادَ هُنَا بَعْدَ قَوْلِهِ وَإِنَّمَا لِكُلِّ امْرِئٍ مَا نَوَى: (فَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ فَهَاجَرَتْهُ إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ) وَسَرَدَ بَاقِيَ الْحَدِيثِ:

ته ماشای فهرموودهی ژماره یهکی زنجیره یهکی ئەم بەرگه بکه. لیژمدا؛
زیادهیی ههیه من له پێشهوه ئەم گیرانهوهی ئێرەم لهوئ نووسی.

باسی: کردهوه ههیه بههوی نیازهوه دهیی بهههدهته

۵۱- عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (إِذَا
أُتِفِقَ الرَّجُلُ عَلَى أَهْلِهِ يَحْتَسِبُهَا فَهُوَ لَهُ صَدَقَةٌ). (الحديث ۵۵ - طرفاه في: ۴۰۶،
۵۳۵۱). (۴۹)

ئەبومەسعو (رهزای خودایان لێ بێ) دهفه رموئ: خو شه ویست (مروودی خودای لهسەر بێ)
دهفه رموئ: (ههركه سی له بهر رهزای خوا مهسره فی مال و منالی خوئ بکا،
ههرجیایان بو خه رج بکا كه م و زووری به خیر و خیرات داده نرئ بوئ).
رافه و شیکردنه وه:

ئەبومەسعوود ناوی عوقبهی کوری عامیره، ئەنصاری یه، خه زه جی یه،
به در ی یه، له گه ل حه فتا كه سه كه دا ئاماده ی په یمانی عه قه به بووه،
له هه موویان به ته مه ن بچوو كتر بووه، ئاماده ی جهنگی ئو حودیش بووه، سه دو
دوو فهرمووده ی له پێغه مبه ره وه (مروودی خودای لهسەر بێ) گیرا و ته وه، له بو خاریدا ده
فهرمووده ی هه یه، له موسلیم دا شازده ی هه یه، نۆیان په سندی هه ردوولان،
له كووفه نیشته جئ بوو هه ر له ویش مردووه.

۵۲- عَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْبَجَلِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (بَايَعْتُ رَسُولَ اللَّهِ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى إِقَامِ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ وَالتُّصْحِ لِكُلِّ مُسْلِمٍ).
(الحديث ۵۷ - أطرافه في: ۵۸، ۵۲۴، ۱۴۰۱، ۲۱۵۷، ۲۷۱۴، ۲۷۱۵،
۷۲۰۴). (۵۰)

(۴۹) أخرجه مسلم في الزكاة، باب: فضل النفقة والصدقة على الأقربين، رقم: ۲۳۱۹.

(۵۰) أخرجه مسلم في الايمان، انظر (عمدة القارئ/ العيني/ ج/ ۱/ ۳۲۴/ رقم/ ۲- المترجم) = ۱۹۹.

جہریری کوری عہدوللای ٹہل بہ جہلی (ہمزای خوی لہی) فہرمووی: بہ لئین و بہیمانم دا بہ پیغہمبہر (دروودی خودای لہسہر ہی) لہسہر ٹہوہ کہنوئز بہرپکو پیکی بکہمو، زہکات بدہمو، ناموژگاری خیری ہہموو موسولمانیکیش بکہم).

راقہ و شیکردنہوہ:

جہریر سہد فہرموودہی ہہیہ، لہبوخارید انوی ہہیہ، لہموسلیمان چواردہی ہہیہ، ہہشتیان پہسندی ہہردوولایانن.

۵۳- وَعَنْهُ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (إِنِّي أَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قُلْتُ أَبَايُكَ عَلَى الْإِسْلَامِ فَشَرَطَ عَلَيَّ وَالتُّصَحِّحَ لِكُلِّ مُسْلِمٍ فَبَايَعْتُهُ عَلَى هَذَا (الحديث ۵۸).

دیسان لہوہوہ (ہمزای خودایمان لہی) فہرمووی: جووم بو خزمہتی حہزہمت (دروودی خودای لہسہر ہی) عہرزیم کرد: قوربان! دہمہوی پہیمانٹ بدہمی لہسہر ٹیسلامہتی، ٹہویش ٹہم مہرجہیشی بو دانام: کہناموژگاری خیری ہہموو موسولمانیکیش بکہم. جا منیش پہیمانم دا پیی لہسہر ٹہوہ).

بسم الله الرحمن الرحيم

۳) نامہی زانین (کتاب العلم)

۵۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (بَيْنَمَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي مَجْلِسٍ يُحَدِّثُ الْقَوْمَ جَاءَهُ أَغْرَابِيٌّ فَقَالَ مَتَى السَّاعَةُ فَمَضَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُحَدِّثُ فَقَالَ بَعْضُ الْقَوْمِ سَمِعَ مَا قَالَ فَكَّرَهُ مَا قَالَ وَقَالَ بَعْضُهُمْ بَلْ لَمْ يَسْمَعْ حَتَّى إِذَا قَضَى حَدِيثَهُ قَالَ أَيْنَ أَرَاهُ السَّائِلُ عَنْ السَّاعَةِ؟ قَالَ هَا أَنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ فَإِذَا ضِيعَتِ الْأَمَانَةُ فَانْتَظِرِ السَّاعَةَ قَالَ كَيْفَ إِضَاعَتُهَا قَالَ إِذَا وُسِّدَ الْأَمْرُ إِلَى غَيْرِ أَهْلِهِ فَانْتَظِرِ السَّاعَةَ). (الحديث ۵۹ - طرفه فی: ۶۴۹۶).

ئەبەبۇھورەپرە (پەزەي خۇدای لى بى) فەرمووى: جارىي حەزرىت (دروودى خۇدای لەسەر بى) لەناو كۆرپىكا قىسەي بۇ ياران دەکرد، پىاويكى دەشتەكى هات گوتى: ئەي كەي قىيامەتە؟ پىڭەمبەرىش (دروودى خۇدای لەسەر بى) لەسەر فەرموودەكەي خۆي رۆيشتو قىسەكەي خۆي نەبىرى بۇ وەللامى پىرسىارى كاپرا. يارانىش ھەندىكىان گوتيان: پىڭەمبەر (دروودى خۇدای لەسەر بى) گوئى لى لەقىسەكەي بوو، بەلام قىسەكەيى بەدل نەبوو بۇيە وەللامى نەدايەو، ھەندىكى تىرشىيان گوتيان: نانەبىيىست. كاتىي حەزرىت (دروودى خۇدای لەسەر بى) فەرمائىشتە كەي تەواو كرد فەرمووى: ئەو كى بوو لەقىيامەتى پىرسى؟ كاپرا كە گوتى: ئەو مەن بووم، ئەمەتام لەخزمەتتا ئەي پىڭەمبەرى خودا! فەرمووى (دروودى خۇدای لەسەر بى): ھەركاتىي سپاردە - واتە: ئەمانەت - پامال كرا ئىتر چاومروانى داھاتنى رۆزى قىيامەت بكة.

ئەعرابى يەكە فەرمووى: ئەي پىڭەمبەرى خودا! چۆن چۆنى سپاردە پامال دەكرى؟ فەرمووى: (ھەركاتىي كاروبارى مىللەتو فەرمانرەوايى موسولمانان سپىردرا بەدەستى ناكەس ئىتر چاوەنواری قىيامەت بكة) (رياض الصالحين/ كوردى بەرگى چوار لاپەرە/ ۱۳۲۰ ز - ۳۷۰ ف - ۳۰ ژ - ۱۸۳۷/۳۰۱).

۵۴ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: (تَخَلَّفَ عَنَّا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي سَفَرَةٍ سَافَرْنَاهَا فَأَذْرَكْنَا وَقَدْ أَرْهَقْتَنَا الصَّلَاةَ وَكُنْ نَتَوَضَّأُ فَجَعَلَنَا نَمْسَحُ عَلَى أَرْجُلِنَا فَنَادَى بِأَعْلَى صَوْتِهِ وَيْلٌ لِلْأَعْقَابِ مِنَ النَّارِ مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا). (الحديث ۶۰ - طرفاه في: ۹۶، ۱۶۳) (۵۱)

عەبەدۇللاي كورى عەمر (پەزەي خۇدای لى بى) فەرمووى: لەسەفەرپىكا لەخزمەت پىڭەمبەردا بووین، پىڭەمبەر (دروودى خۇدای لەسەر بى) كەوتە دواو، كەپیمان گەيشتەو گەرمەي نوپز بوو، ئىمەيش سەرگەرمى دەستنويز گرتن بووین، بەلام قاچمان پشیلە شۆر دەکرد، وەك دەستی تەرى پىابىنى ئاوا، كاتىي پىڭەمبەر

٥٥- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: قَالَ: رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (إِنَّ مِنَ الشَّجَرِ شَجَرَةً لَا يَسْقُطُ وَرَقُهَا وَإِنَّهَا مِثْلُ الْمُسْلِمِ فَحَدَّثُونِي مَا هِيَ؟؟) فَوَقَعَ النَّاسُ فِي شَجَرِ الْبَوَادِي قَالَ عَبْدُ اللَّهِ وَقَعَ فِي نَفْسِي أَنَّهَا النَّخْلَةُ فَاسْتَحْيَيْتُ ثُمَّ قَالُوا حَدَّثْنَا مَا هِيَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ هِيَ النَّخْلَةُ. (الحديث ٦١ - أطرافه في ٦٢، ٧٢، ١٣١، ٢٢٠٩، ٤٦٩٨، ٥٤٤٤، ٥٤٤٨، ٦١٢٢، ٦١٤٤) (٥٢)

نهم فهرمودديه به لگه يه له سهر نه وه كه مه تل داهينان بو پرون
کردنه وه ي مه به ستی جوان سوننه ته: (تاج/ ٤ ل- ٧٤ = تاج- ٣ ژ- ٢٧١٣) له ههر
شوينی هيماي لاپه ره (ل) بوو مه به ست بهرگی ته رجه مه کورديه كه يه له

$$.Y \cdot 29 = 2111$$

تاج الأصول یا له ریاض الصالحین، به لّام نه گهر رهمزه که (ص) بوو نه وه مه به ست نه صله عه ره بیه که یانه.

۵۶- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) يَقُولُ: (بَيْنَمَا نَحْنُ جُلُوسٌ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْمَسْجِدِ دَخَلَ رَجُلٌ عَلَى جَمَلٍ فَأَنَاحَهُ فِي الْمَسْجِدِ ثُمَّ عَقَلَهُ ثُمَّ قَالَ لَهُمْ أَتَيْكُمْ مُحَمَّدٌ وَالنَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُتَكِيٌّ بَيْنَ ظَهْرَانِيهِمْ فَقُلْنَا هَذَا الرَّجُلُ الْأَبْيَضُ الْمُتَكِيُّ فَقَالَ لَهُ الرَّجُلُ يَا ابْنَ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدْ أَجَبْتُكَ فَقَالَ الرَّجُلُ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنِّي سَأَلْتُكَ فَمُشَدِّدٌ عَلَيْكَ فِي الْمَسْأَلَةِ فَلَا تَجِدُ عَلَيَّ فِي نَفْسِكَ فَقَالَ سَلْ عَمَّا بَدَأَ لَكَ فَقَالَ أَسْأَلُكَ بِرَبِّكَ وَرَبِّ مَنْ قَبْلَكَ أَلِلَّهُ أُرْسَلَكَ إِلَى النَّاسِ كُلِّهِمْ فَقَالَ اللَّهُمَّ نَعَمْ قَالَ أَنْشُدْكَ بِاللَّهِ أَلِلَّهُ أَمَرَكَ أَنْ تُصَلِّيَ الصَّلَوَاتِ الْخَمْسَ فِي الْيَوْمِ وَاللَّيْلَةِ قَالَ اللَّهُمَّ نَعَمْ قَالَ أَنْشُدْكَ بِاللَّهِ أَلِلَّهُ أَمَرَكَ أَنْ تُصُومَ هَذَا الشَّهْرَ مِنَ السَّنَةِ قَالَ اللَّهُمَّ نَعَمْ قَالَ أَنْشُدْكَ بِاللَّهِ أَلِلَّهُ أَمَرَكَ أَنْ تَأْخُذَ هَذِهِ الصَّدَقَةَ مِنْ أَغْنِيَانَا فَتَقْسِمَهَا عَلَيَّ فَقَرَأْنَا فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اللَّهُمَّ نَعَمْ فَقَالَ الرَّجُلُ آمَنْتُ بِمَا جِئْتُ بِهِ وَأَنَا رَسُولُ مَنْ وَرَائِي مِنْ قَوْمِي وَأَنَا ضَمَامُ بْنُ ثَعْلَبَةَ أَخُو بَنِي سَعْدِ بْنِ بَكْرِ). (الحديث ۶۳).

نه نه س (رمزي خوي لي بي) فه رمووی: جاري له خزمه تي پيغه مبه ردا له ناو مزگه وت دا دانيشتبووين، پياوي به سواړي وشتره نيړه يه ك هات، له حه وشه ي مزگه وتدا وشتره كه ي ييخ داو به نه شكلي نه شكلي كرد. نه و جا خوي هاته ژووره وه و گوتي: كامتان محمدن؟ پيغه مبه ر (درودي خودي لمسر بي) له نيوانيانا پالكه وتبوو، گوتمان نه م پياوه سوورو سپييه يه كه پالكه وتووه. گوتي: نه ي كوري عه بدو لوطه ليبا پيغه مبه ريش (درودي خودي لمسر بي) فه رمووی: (به لي پرسیارت چييه باوه لامت بده مه وه) گوتي: من چهند پرسیاريكت لي ده كه م، پرسیاره كانم توندو ره قن، پيت ناخوش نه بن، مه به ستم روونكر دنه ودي باسه كه يه، فه رمووی (درودي خودي لمسر بي): (پرسیارت چييه فه رموو بيكه) گوتي: تو نه وخوايه ي كه خوي

هه‌موانه! ئایا خودا تۆی کردوه به پیغه‌مبهری خوئی و ره‌وانه‌ی کردووی بۆسه‌ر سه‌رجه‌می به‌ره‌ی ئاده‌میزاد هه‌تا په‌یامی ئیسلامیان پی‌ رابگه‌یه‌نی؟ فه‌رمووی: (ئه‌ی خودایه! تۆ به‌شایه‌ت به‌ که به‌ئێ ئه‌م قسه‌یه‌ وایه) گو‌تی: باشه، تو‌خودا ئایا خودا فه‌رمانی به‌تۆ کردوو که هه‌موو شه‌وو روژی ئه‌م پی‌نج نو‌یژه فه‌رزه بکه‌ی؟ فه‌رمووی: (ئه‌ی خودایه! تۆ به‌شایه‌ت به‌ ئه‌مه‌یش وایه) گو‌تی: باشه، تو‌خودا ئایا خودا فه‌رمانی به‌تۆ کردوو که هه‌موو سائی مانگی ره‌مه‌زان به‌روژی و بی؟ فه‌رمووی: (ئه‌ی خودا! تۆ به‌شایه‌د به‌ که ئه‌مه‌ وایه) گو‌تی: باشه، تو‌خودا ئایا خودا فه‌رمانی به‌تۆ کردوه که ئه‌م زه‌کاته له‌ده‌وله‌مه‌نده‌کانمان وهر‌بگیریت و ئه‌وجا دابه‌شی بکه‌یته‌وه به‌سه‌ر هه‌زاره‌کانمان دا؟ فه‌رمووی: (ئه‌ی خودایه! تۆ به‌شایه‌ت به‌ که ئه‌مه‌ وایه). جا بپاوکه‌ گو‌تی: من باوهرم هی‌ناوه به‌م نایینه‌ی که تۆ هی‌ناوته، وده‌من نو‌ینه‌ری هۆزه‌که‌مم که له‌لای خو‌مان چاو‌هنواری من ده‌که‌ن هه‌تا هه‌والی تۆیان بۆ به‌رمه‌وه، وده‌من ضیما‌می کو‌ری شه‌عله‌به‌م له‌خیلی به‌نی سه‌عدی کو‌ری به‌کرم. (تاج - ۲ - ۶۷ ز - ۲۵ ز - ۱۲۹۵).

باسی په‌خشی زانین

۵۷- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَخْبَرَهُ: (أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعَثَ بِكِتَابِهِ رَجُلًا وَأَمَرَهُ أَنْ يَدْفَعَهُ إِلَى عَظِيمِ الْبَحْرَيْنِ فَدَفَعَهُ عَظِيمُ الْبَحْرَيْنِ إِلَى كِسْرَى فَلَمَّا قَرَأَهُ مَرَّقَهُ فَحَسِبْتُ أَنَّ ابْنَ الْمُسَيَّبِ قَالَ فَدَعَا عَلَيْهِمْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يُمَزَّقُوا كُلُّ مُمَزَّقٍ). (الحدیث ۶۴ - أطرافه فی: ۲۹۳۹، ۴۴۲۴، ۷۲۶۴). (۵۳)

ئیب‌نوعه‌بباس (ره‌زای خودایان لی‌ بی) فه‌رمووی: پیغه‌مبهر (دروودی خودای له‌سه‌ر بی) نامه‌یه‌کی به‌ناوی خو‌یه‌وه نووسی و به‌پیاویکا ناردی بۆ سه‌ر که‌وره‌ی ولاتی به‌حره‌ین،

که مونثیری کوری ساوا بوو، ههتا نهو بیگه یه نی به کیسرای شای ئیرانی نه و کاته، جاکاتی کیسرا نوو سراو ده کی پیغه مبه ر (دروودی خودی له سمر بن) ده خوینیت هوه ده دیرینی! پیغه مبه ریش (دروودی خودی له سمر بن) نرای لی کردن: که شهق و بهق کرین.

رافه و شیکردنه وه:

نهو پیاوهی کاغه زه کی پیغه مبه ری برد بو گه وره ی به حرمین عه بدوللای کوری حوژافه ی سه می بوو، کیسرا نازناوی شای ئیرانه قه یسه ریش نازناوی هه موو پادشایه کی رومه، نه م کیسرایه ناوی (پرویزی کوری هوفری کوری نهوشیروان) ه، نزاکی پیغه مبه ری لی گیرا بوو کورپکی هه بوو ناوی شیرو بوو، خودا زالی کرد به سه ریدا، به خه نجه ر سکی دری و گوشتی: (تاج - ۸ ل - ۱۱۳ = تاج - ۴ ز - ۴۲ ژ - ۴۵۱ ج - ۴).

۵۸- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كَتَبَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كِتَابًا أَوْ أَرَادَ أَنْ يَكْتُبَ فَقِيلَ لَهُ إِنَّهُمْ لَا يَقْرَءُونَ كِتَابًا إِلَّا مَخْتُومًا فَأَتَا خَاتِمًا مِنْ فِضَّةٍ نَقَشَهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى بَيَاضِهِ فِي يَدِهِ). (الحديث ۶۵ - أطرافه في: ۲۹۳۸، ۵۸۷۰، ۵۸۷۲، ۵۸۷۴، ۵۸۷۵، ۵۸۷۷، ۷۱۶۲) (۵۴)

ئه نهس (پهزای خوی لی بن) فهرمووی: پیغه مبه ر (دروودی خودی له سمر بن) نامه یه کی نووسی: یا ویستی نامه بنیری بو کیسراو قه یسه ری رومو بو نه جاشی پادشای حه به شه، ههتا بانگیان بکا بوسه ر ئایینی پیروزی ئیسلام، یارانی عه رزیان کرد: هه ر نامه یی مؤر نه کرابی نه مانه وهری ناگرن، پیغه مبه ریش (دروودی خودی له سمر بن) نه نگوستیله یه کی زیوینی دروست کرد، مؤری (محمد رسول الله) ی لی هه لکه ند، هه ر نامه یه کی ده نارد بو که سی بهو نه نگوستیله یی مؤری ده کرد، ئه نهس (پهزای خوی لی بن) فهرمووی: ئیستایش ده لی ی بریسکه ی نهو نه نگوستیله یه له بهر چاومه که له په نجه تووته ی دهستی چه پی پیغه مبه ردا بوو.

راقه و شیکردنه وه:

۱- ئەنگوستیلە زێو بو پیاو سوننه ته. ۲- مۆرکردنی نامەو شتی وا سوننه ته. ۳- نووسینه وهی عیلم و زانست و ناردنی بو خەلکی تر لە موسولمان و غەیری موسولمان بە مەرجی خوێ دروسته. ۴- نەخشی ئەنگوستیلە کهی پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) سی دیپر بوو، دیپری یەکهەم (محمد) بوو، دیپری دوهم (رسول) بوو، دیپری سییەم (الله) بوو، لەخوار وه دەخویندرا یه وه بۆ سه ره وه ئاوا:

الله

رسول

محمد

۵- پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) جاروبار ئەنگوستیلە کهی دەکرده پەنجە تووتهی دەستی چەپی، جاروباریش دەیکرده پەنجە تووتهی دەستی راستی، که دەچوو بو سەراو دایده کهند: (تاج- ۴ ل- ۱۸ = تاج- ۳ ز- ۲۵- ۲۸- ۹ ههتا ژماره ۲۸۲۱).

باسی: دانیشتن له و شوینە دا که ریزی کۆره که کۆتایی دی

۵۹- عَنْ أَبِي وَقْدٍ اللَّيْثِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْنَمَا (هُوَ جَالِسٌ فِي الْمَسْجِدِ وَالنَّاسُ مَعَهُ) إِذْ أَقْبَلَ ثَلَاثَةٌ نَفَرٌ فَأَقْبَلَ اثْنَانِ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَذَهَبَ وَاحِدٌ قَالَ فَوْقًا عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَمَّا أَحَدُهُمَا فَرَأَى فُرْجَةَ فِي الْحَلَقَةِ فَجَلَسَ فِيهَا وَأَمَّا الْآخَرُ فَجَلَسَ خَلْفَهُمْ وَأَمَّا الثَّالِثُ فَأَذْبَرَ ذَاهِبًا فَلَمَّا فَرَّغَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ أَلَا أُخْبِرُكُمْ عَنْ النَّفَرِ الثَّلَاثَةِ أَمَّا أَحَدُهُمْ فَأَوَى إِلَى اللَّهِ فَأَوَاهُ اللَّهُ وَأَمَّا الْآخَرُ فَاسْتَحْيَا فَاسْتَحْيَا اللَّهُ مِنْهُ وَأَمَّا الْآخَرُ فَأَعْرَضَ فَأَعْرَضَ اللَّهُ عَنْهُ. (الحديث ۶۶ طرفه في: ۴۷۴). (۵۵)

ئەبو واقیدی لەیثی (پەزای خۆی لێ بێ) فەرمووی: جاری پێغەمبەر (دروودی خۆدای لەسەر بێ) لەمرگەوت دانیشتبوو، خەڵکەکەیش لەدەوری دانیشتبوون، خەریکی تاعەتی خودا بوون، لەوکاتەدا سێ کەس هاتن، دوانیان هاتنە بەرمووە بۆلای پێغەمبەر (دروودی خۆدای لەسەر بێ) وە یەکیکیان رویشت، گوتی: جا دوو کەسە کە لەدیار پێغەمبەر راوەستان تایەکیکیان کەلێنیکێ لەئەلقەهی کۆرەکەدا بەدی کردو تیا دانیشت، وە ئەوی تریشیان لەپشتیانەووە دانیشت، وەسپەمیشیان هەڵی توراندو رویشت. جا کە پێغەمبەر (دروودی خۆدای لەسەر بێ) لێ بۆوە فەرمووی: با باسی حالی ئەم سێ کەسەتان بۆ بکەم: یەکیکیان هانای برەدبەر خوداو خودا هانای دا، یەکیکیشیام شەرمی کردو خودایش شەرمی لەو کرد، ئەوی تریشیان پشتی هەڵکردو بەکۆری مەجلیسی ئێمە رازی نەبوو، خودایش پشتی لەو هەڵکردو لێی تووڕە بوو.

رافەو شیکردنەووە:

ئەبو واقیدی لەیثی (۲۴) فەرموودە لە پێغەمبەرەووە گیراوەتەووە یەکیکیان ئەم فەرموودە ئێرەیه کەپەسەندی هەردوولایە لەبوخاریدا تەنها ئەم فەرموودەیهی هەیه، لەسائی (۶۸) دا مردووە، حەفتاو پێنج سال ژیاو، لەمەکە وەفاتی کردووە، گۆرەکە لەگۆرستانی موهاجیرینە: (ت - ۱۱ - ۷۶ ف - ۲ - ۱۴ ژ - ۹۹).

۶۰ - عَنْ أَبِي بَكْرَةَ عَنْ أَبِيهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) ذَكَرَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَعَدَ عَلَى بَعِيرِهِ وَأَمْسَكَ إِنْسَانٌ بِخِطَامِهِ أَوْ بِرِمَامِهِ قَالَ أَيُّ يَوْمٍ هَذَا فَسَكَنَّا حَتَّى ظَنَّنَا أَنَّهُ سَيْسَمِيهِ سِوَى اسْمِهِ قَالَ أَلَيْسَ يَوْمَ التَّحْرِ قُلْنَا بَلَى قَالَ فَإِي شَهْرٍ هَذَا فَسَكَنَّا حَتَّى ظَنَّنَا أَنَّهُ سَيْسَمِيهِ بِغَيْرِ اسْمِهِ فَقَالَ أَلَيْسَ بِذِي الْحِجَّةِ قُلْنَا بَلَى قَالَ فَإِنَّ دِمَاءَكُمْ وَأَمْوَالَكُمْ وَأَعْرَاضَكُمْ بَيْنَكُمْ حَرَامٌ كَحُرْمَةِ يَوْمِكُمْ هَذَا فِي شَهْرِكُمْ هَذَا فِي بَلَدِكُمْ هَذَا لِيُبْلَغَ الشَّاهِدُ الْغَائِبَ فَإِنَّ الشَّاهِدَ عَسَى أَنْ يُبْلَغَ مَنْ هُوَ أَوْعَى لَهُ مِنْهُ).

(الحدیث ۶۷ - أطرافه فی: ۱۰۵، ۱۷۴۱، ۳۱۹۷، ۴۴۰۶، ۴۶۶۲، ۵۵۵۰، ۷۰۷۸، ۷۴۴۷). (۵۶)

ئەبوبەكره (دەزای خۆی لى بى) فەرمووى: پىغەمبەر (دروودى خۆدى لەسەر بى) لەرۆژى جەژنى قوربان دا، لەمىنا، لەحەجى مائىئاوى دا بەسەر پىشتى و شترەكەى پىشەو و تارىكى بۆ جەماوەرەكە دا. پىاوى جەلەوى و شترەكەى گرتبوو، پىغەمبەر (دروودى خۆدى لەسەر بى) لەسەر پىشتى و شترەكە دانىشتبوو، لەوتارەكەيدا فەرمووى: ئەى موسوئمانەكان! ئەم رۆژە چۆن رۆژىكە؟ ئىمەيش بى دەنگ بووین، پىغەمبەرىش تاماوەى مات بوو، لەدلى خۆمان دا گوتمان: لەوانەى ناوىكى ترى تووى لى بى، بەلام فەرمووى: ديارە كەئەم رۆژى جەژنى قوربانە، كەقوربانى تيا دەكرى، گوتمان: بەلى خۆيەتى. فەرمووى: ئەى ئەم مانگە چۆن مانگىكە؟ ئىمەيش ديسان بى دەنگ بووینەو، پىغەمبەرىش (دروودى خۆدى لەسەر بى) ديسان ماوەى تر بى دەنگ بوو، هەتا گومانمان بۆ ئەو رۆشت كەناوى ئەم مانگە دەگۆرئ و ناوى ترى لى دەنى بەلام فەرمووى: ديارە ئەمە مانگى نۆمىنەى كەحەجى تيا دەكرى. گوتمان: چۆن دەفەرمووى واىە. فەرمووى: دەبزان كەسەر و مال و خوين و ناموستان لەيەكترى حەرامە، وەك چۆن تاوان كردن گەلى حەرامە و ناپەواىە، بەتايبەتى ئەگەر ئەو تاوانە لەم رۆژە زۆر بەرپزەتانا بكرى كەوا لەم مانگە پىرۆزەتانا، نەخاوەلا لەم شارە پىرۆزەيشتانا بكرى. فەرمووى (دروودى خۆدى لەسەر بى): ئاگاداربى! بانامادەبوانى ئەم فەرمایشته رايان بگەيەنن بەنادياران، لەناوخۆتانا هەرچى دەژنەون لەم فەرموودەو وتارو روون كردنەو شەرىعەتە بەپى ئەوانا رايان بگەيەنن بەيەكترى، سا بەشكوو حازرەكە ئەم زانست و فەرمایشتانه رابگەيەنى بەكەسى كەئەو باشتر لىيان تى بگا و چاكترىش لەبەريان بكا). (رياض الصالحين - ۲۵۰ + تاج- ۲ ل- ۲۱۹ = ز- ۱۶۱۰ ز- ۱۱۲).

ئەم فەرموودەيە بەلگەيە لەسەر:

۱- بایە خدان بەلەبەرکردن و راگەیانندنی فەرموودەکانی پێغەمبەر (دروودی خودی لەسەر بێ) بەلکوو ئەرکی واپەرۆز ئەگەر خودفەرز (فرض العین) نەبێ سوننەتیکی گەورەيە.

۲- مژدەي ئەوەي تێدایە کە فەرموودە زانی گەورەو شەریعەتزانێ چاک لەهەموو چین و چەرخێکا دەبن.

بیشری کورێ موفەفضەل، کە یەکیکە لە پیاوانی ڕشتەي ئەم فەرموودەيە گشت رۆژێ چوارسەد رکات نوێژی دەکرد، هەر رۆژنا رۆژێ بەرپۆزوو دەبوو. عەبدوللای کورێ عەونیش کە یەکیکە تریانە، خاریجە لەبارەيەو دەفەر موی: (بیستو چورا ساڵ ھاوڕێ یەتی ئیبنو عەونم کردوو بە پێی ئاگاداریی من باوەر ناکەم کە لەو ماوە دوورو درێژدا فریشتەکان گوناھیان لەسەری نووسیوی).

۶۱- عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَخَوَّلُنَا بِالْمَوْعِظَةِ فِي الْأَيَّامِ كَرَاهَةَ السَّامَةِ عَلَيْنَا). (الحديث ۶۸ - طرفاه في: ۷۰، ۶۴۱۱). (۵۷)

ئەبووئائیل (پەزای خۆی لێ بێ) فەرمووی: عەبدوللای کورێ مەسعوود (پەزای خوناھان لێ بێ) دەستووری وابوو هەموو رۆژی پێنج شەموانی تەمێ و ئامۆزگاری دەکردین و دەعزی دەخویندەو بۆمان، رۆژی پیاوی پێی گوت: ئەو باوکی ئەو پەرحمان! خۆزگەم هەموو رۆژی ئەم پەندو ئامۆزگارییەت بۆمان دەخویندەو. فەرمووی: ئەدی من لەبەرئەو واناگەم چونکە حەزناگەم وەرستان بکەم، منیش وەك جارانی پێغەمبەر (دروودی خودی لەسەر بێ) دەکەم، ئەو جاران ناوبەناو پەندی ئێمەي دادەداو ئامۆزگاری بۆ دەخویندینەو نەبادا ئەگەر هەموو

(۵۷) أخرجه مسلم في صفات المنافقين وأحكامهم، باب: الاقتصاد في الموعظة، رقم:

رؤزی پهندهمان دابداو وهعزمان بؤ بخوینیتهوه جارس ببین. (ریاض-٢ ل-٦١١
ژ-٦٩٩ ز-٩١ + تاج-١ ل-٩١ = ژ-١٣٣٠ ز-١٧).

٦٢- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (يَسْرُوا وَلَا تُعَسِّرُوا وَبَشِّرُوا وَلَا تُنْفِرُوا). (الحديث ٦٩ - طرفه في: ٦١٢٥) (٥٨)

ئهنهس (همزی خوی لی بی) فهرمووی: خوْشه ویست (دروودی خودی لسه بی) فهرمووی: (کار
ناسان بکهن کار گران مه کهن، مژدهی خوْش به خه که بدن و بهه پره شه و
گورده شهی زور خه که له دین مه ته کی ننه وه) (ریاض-٢ ل-٥٦٥ ز-٧٤ ژ-٦٣٧).

٦٣- عَنْ مُعَاوِيَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) يَقُولُ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: (مَنْ يُرِذِ اللَّهُ بِهِ خَيْرًا يُفَقِّهْهُ فِي الدِّينِ وَإِنَّمَا أَنَا قَاسِمٌ وَاللَّهُ عَزَّوَجَلَّ يُعْطِي وَلَنْ تَزَالَ هَذِهِ الْأُمَّةُ قَائِمَةً عَلَى أَمْرِ اللَّهِ لَا يَضُرُّهُمْ مَنْ خَالَفَهُمْ حَتَّى يَأْتِيَ أَمْرُ اللَّهِ). (الحديث ٧١ - أطرافه في: ٣١١٦، ٣٦٤١، ٧٣١٢، ٧٤٦٠) (٥٩)

مه عاوییه (همزی خوی لی بی) له پیغه مبه ره وه (دروودی خودی لسه بی) ده فهرموی: هه رکه سی
که خودا بیه وی تووشی خیر و خوْشی بکا شاره زای نایینی ده کا، من ته نیا
ئه وه ندهم به دهسته که ئه م فهرمایشت و شه ریعه ته دابه ش بکه م و بهس، به لام
به شی گه و ره یابجووک ئه وه به دهست خودا خوْیه تی و خودا خوْی ئه و بریاره
ده دا، وه ئه م ئومه تی ئیسلامه یش هه ر به رده وام ده بن له سه ر ئه م نایینی
خودایه هه تا نزیکي رؤزی قیامه ت، ئه وه ی له دزیان بی زیانیان پی ناگه یه نی.

رافه و شیکردنه وه:

موعاوییه ی کوری ئه بوسوفیان ئه مه وی یه، سالی فه تی مه کهه موسوئمان
بووه؛ ژنبرای پیغه مبه ر بووه، نووسه ری سرووش بووه، ته مه نی (٧٨) سال

(٥٨) أخرجه مسلم في الجهاد والسير، باب: في الامر بالتيسير وترك التنفير، رقم: ١٧٣٤=٤٥٠٢.

(٥٩) أخرجه مسلم في الزكاة، باب: النهي عن المسألة، رقم: ١٠٣٧=٢٢٨٦.

بووه، له کۆتایی ته مه نیدا تووشی دهمخواری بووه، سه دو شه ست و سی
 فهرمووده ی له پیغه مبه رموه گیراوده وه، ههشت فهرمووده ی له بوخاریدا
 ههیه، پینجیشی له موسلیم دا ههیه، چواریان په سندی ههردوو پیره: (ت ١-ل
 ٧٧-ز ١٤-ف ١-ژ ٩٨) + (ت ٥-ل ١٤٥ = تاج-٣-ل ٦٦٦-ز ٢٣-ج ٤).

٦٤- بروه (ز-٣-ف ٥٥) له گیرانه وهی ئیره دا: ئیبنوعومهر (رهزای خودایان لئ بئ)
 دمه رموی: جاری له خزمه تی پیغه مبه ری خوا دا دانیشتبووین، کوروی
 دارخورمایان هی نا بو، فهرمووی: درهختی ههیه گلاکه ی هه ئناوهری .. تا
 کۆتایی فهرمووده که.

٦٥- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
 وَسَلَّمَ: (لَا حَسَدَ إِلَّا فِي اثْنَتَيْنِ رَجُلٌ آتَاهُ اللَّهُ مَالًا فَسُلْطَ عَلَى هَلَكَةِ فِي الْحَقِّ
 وَرَجُلٌ آتَاهُ اللَّهُ الْحِكْمَةَ فَهُوَ يَقْضِي بِهَا وَيُعْلِمُهَا). (الحديث ٧٣ - أطرافه في:
 ١٤٠٩، ٧١٤١، ٧٣١٦). (٦٠)

ئیبنوومه سعود (رهزای خودایان لئ بئ) فهرمووی: خو شه ویست (دروودی خودای لسمه بئ)
 دمه رموی: (حه سوودی و به خیلی پی بردن به کهس دروست نییه بهم دوو
 کهسه نه بی: به پیاوی خودا مائی پی بداو خو شی دهستی تی بجی له ریگه ی
 راست دا داغانی بکا، دوهم به پیاوی که خودا دانایی و زانستی به سوودی پی بدا،
 جا ههم خو ی رهفتاری پی بکا و ههم له نیوانی خه لکا حوکی پی بکا و هه
 فیری خه لکی تریشی بکا، به تایبه تی له گه ل فیرخوازانی نه و زانسته دریغی
 نه کا) مه به ست له حه سوودی و به خیلی پی بردن خو زگه پی بردنه.

۶۶- عَنْ عِكْرِمَةَ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (ضَمَّنِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَالَ اللَّهُمَّ عَلِّمهُ الْكِتَابَ). (الحديث ۷۵ - أطرافه في: ۱۴۳، ۳۷۵۶، ۷۲۷۰). (۶۱)

ئيبنوعه عباس (پروای خوابان لى بر) فهرمووی: پیغه مبه ر (دروودی خودای لمسر بر) گوشیمی به سینگیه وهو فهرمووی: نهی خودایه! فیری زانستی قورئانی بفهرموو (ت - ۵ل ۱۲۱ف - از - ۲۱ = تاج - ۳ ل - ۶۴۲ ژ - ۳۳۸۱، ۳۳۸۲، ۳۳۸۳).

رافه و شیکردنه وه:

عیکریمه یه کیکه له پیاوانی پرشته ی نه م فهرموودمیه، فهقی ی ئیبنوعه عباس بووه، بهندهشی بووه، بهرپه گهز بهرپه ره، خه لکی مه غریبه، هه دیشی له زور له هاوړپیان وهرگرتووه، یه کیکه له زانا گه وره کانی سه رده می خو، قورئان زانکی چاک بووه، نه یوب و خالیدولحه ذاء فهقی ی بوون، ده لئین گوايه له بیرو باو مرډا هه وا خوا ی خه واریچ بووه، نافیع و کهسانی تر تۆمه تی درو یان لی ددها، جیگه ی متمانه ی بوخاری یه، به لام موسلیم به مهرجی فهرمووده ی عیکریمه ده گیرپته وه که طاووس و سه عیدی کوری جوبه ییری له گه ل دابی، بۆره گله یی له بوخاری ده کړی له سر عیکریمه که نه ده بوو هه دیشی عیکریمه له بوخاری دا ریوایه ت بکا، واته عیکریمه له پیاوانی مهرجی بوخاری یه به لام له پیاوانی مهرجی موسلیم نییه، به لام به سه بو فه ضلی عه کره مه که جیگه ی متمانه ی امامی بوخاریه، عیکریمه گه پریده بوو، به ولاتانا ده سووړایه وه، کاتی ئیبنوعه عباس دهری عیکریمه هیشتا نازاد نه بوو، عه لی کوری ئیبنوعه عباس ده یفرۆشی به خالیدی کوری مه عاوییه به چوار هه زار دینار!) عه کره مه پیی ده فهرمووی: (هه موو عیلمه که ی باوکتت فرۆشت

به چوار هزار دینار! نهویش په شیمان ده بیته وه و سه وداکه
هه لده و شینیته وه و نازادی دهکا، له مه دینه له تهمه نی هه شتا سالی دا مردووه،
رحمهت و رمزای خودای لی بی.

٦٧- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: (أَقْبَلْتُ رَاكِبًا عَلَى حِمَارٍ
أَتَانُ وَأَنَا يَوْمَئِذٍ قَدْ نَاهَزْتُ الْإِحْتِلَامَ وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي بِمِنَى
إِلَى غَيْرِ جِدَارٍ فَمَرَرْتُ بَيْنَ يَدَيْ بَعْضِ الصَّفِّ وَأَرْسَلْتُ الْأَتَانَ تَرْتَعُ فَدَخَلْتُ فِي
الصَّفِّ فَلَمْ يَنْكُرْ ذَلِكَ عَلَيَّ). (الحديث ٧٦ - أطرافه في: ٤٩٣، ٨٦١، ١٨٥٧،
٤٤١٢). (٦٢).

ئيبنوعه عباس (رمزي خودايان لى بي) فهرمووى: ميړدمنال بووم، خه ريكبووم بالق
دهبووم، به سوارى گوډرېژى هاتم پيغه مېهر (درووى خودى لى سمر بي) له وکاته دا له مينا
به رنويزى بؤ خه لکه که ده گرد، هيچ روى له ديوارو شتى وايش نه بوو که بيکا
به بهر به ست (سوتره)، منيش به سوارى گوډرېژه که، که ديله کهر بوو، چوومه
پيشه وه، ته نانه ت به به رده مى هه ندی پريزى دا روښتم، نه و جا دابه زيم و ديله
که ره که م بهر لا کرد بؤ له وهران و خوّم چوومه ناو پريزى نويزه که وه، وه که سيش
بؤنه مه ره خنه ی لی نه گرتل! له گيرانه و ميه کی موسليم و تير ميذيدا: ما که ره که
به به رده ميشياندا تيپه پرى و هيچ نويزه که شى نه بېرېن، نيتر هه ندی که س ئيستا
له سمر چ بيرو باوه پرى له خوځيانه وه ده ئين: کهرو سه گو ژن به بهر نويزدا بړون
ده بېرېن؟! (ت - ١ - ٢٤٣ = ز - ٧١ ژ - ٤٦٥، ٤٦٣، ٤٦٤، ٤١٦، ٤٦٧، ٤٦٨).

وهک لهم فهرمو وده وده درده که وى ره سيده بوون مهرج نيه بؤ هه لگرتن
(تحمل) ی فهرمو وده و زانست، گرنگ نه و ميه راوى له کاتى و مرگرتن و بيستن
دا فاميده (مميز) بي.

٦٨- عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الرَّبِيعِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (عَقَلْتُ مِنَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَجَّةً مَجَّهَا فِي وَجْهِهِ وَأَنَا ابْنُ خَمْسِ سِنِينَ مِنْ ذَلِكَ). (الحديث ٧٧ - أطرافه في: ١٨٩، ٨٣٩، ١١٨٥، ٦٣٥٤، ٦٤٢٢).

مهحموودی کوری ره بیع (رمزی خوی لبی) فهرمووی: له بیرمه جاری پیغه مبهر (دروودی خودی لمسر بی) قومی ناوی له دولچه بی کرده ده می و پرژاندی له ده مو چاوم، نه و ده مه پینج سالان بووم.

له م فهرمووده یه دا نه مه ی تیدایه: گالته له گه ل منالدا دروسته، مهحمود بیت و فهر مووفه رکی له و ناوه و مرگرتووه، مهحموود چه زه رتی دیوه که واته داده نری به هاوړپی پیغه مبهر (دروودی خودی لمسر بی) گهرچی زور منالیش بووه که دیویتی، مهحموود نه وه دوچار سال زیاه.

٦٩- عَنْ أَبِي مُوسَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ (مَثَلُ مَا بَعَثَنِي اللَّهُ بِهِ مِنَ الْهُدَى وَالْعِلْمِ كَمَثَلِ الْغَيْثِ الْكَثِيرِ أَصَابَ أَرْضًا فَكَانَ مِنْهَا نَقِيَّةٌ قَبِلَتِ الْمَاءَ فَأَلْبَتِ الْكَلَّا وَالْعُشْبُ الْكَثِيرَ وَكَانَتْ مِنْهَا أَجَادِبُ أَمْسَكَتِ الْمَاءَ فَتَفَعَّ اللَّهُ بِهَا النَّاسَ فَشَرِبُوا وَسَقَوْا وَزَرَعُوا وَأَصَابَتْ مِنْهَا طَائِفَةٌ أُخْرَى إِمَّا هِيَ قِيعَانٌ لَا تُمْسِكُ مَاءً وَلَا تُنْبِتُ كَلًّا فَذَلِكَ مَثَلُ مَنْ فَقَهُ فِي دِينِ اللَّهِ وَتَفَعَّاهُ مَا بَعَثَنِي اللَّهُ بِهِ فَعِلْمٌ وَعَلَمٌ وَمَثَلُ مَنْ لَمْ يَرْفَعْ بِذَلِكَ رَأْسًا وَلَمْ يَقْبَلْ هُدَى اللَّهِ الَّذِي أُرْسِلْتُ بِهِ). (الحديث: ٧٩). (٦٣)

نه بو موسای نه شعهری (رمزی خوی لی بیت) فهرمووی: چه زهرمت (دروودی خودی لمسر بی) فهرمووی: نه م هیدایه ت و پینموونی و و زانسته که خودا به مندا ناردوویه تی بو نه و خه لکه، وه ک بارانیکی زوری به فهر وایه که بباری له خاک، به شیکی خاکیکی پاک و به پیز بی و باراناوه که بگریته خوی و

لەوەرپوگیاپەکی زۆری پێ سەوزیبی، وەبەشیکی تری زەویپەکی رەقەن و رووتەن بێ، شینایی و سەوزایی نەپوینێ، بەلام ئاوەکە قووت نەداتەو، بەلکوو گلی بداتەو و ببی بە ئەستێر و گۆماو و کانیاو و خودا بیکاتە مایە خێر و خوشی و سوود بۆ مەردوم، بەم پەنگە: هەم خۆیان لێی بخۆنەو و هەم ئاژەل و مالاتی پێ ئاوبەدن و هەم کشتوکالی لەبەرابەکن، وە بەشیکی تریشی دەشتانی و شۆرمەکات بێ، نەئاو گل بداتەو و نەلەومەریش بپوینێ. جا ئەم خاک و بارانە نموونە و وێنەن بۆ ئەو کەسە خودا پێداوانە کە لەئایینی خودا شارمەزادەبن و بەفەرمانی خودا لەم ئایینی منە سوود و مەردەگرن و هەم خۆیان فیتری زانین دەبن و هەم خەلکی تریش فیتر دەکەن، بەهۆی ئەووە لەهەردوو جیهانا سەریان پێی بەرز دەبیێتەو، هەر وەک نموونە و وێنەشن بۆ ئەو کەسانەیش کە سەریان پێی بەرز نابێ، ئەو هیدایەت و دینە راستە کە خودا بەمانا ناردوویەتی ئەوان نایانەوی و وەری ناگرن: (ریاض ۱-ل ۷۸ ف-۷ ز-۱۶ ژ-۱۶۲/۷ + تاج ۱-ل ۸۵ ف-۴ ز-۱۵ ژ-۱۱۲).

۷۰- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (إِنَّ مِنْ أَشْرَاطِ السَّاعَةِ أَنْ يُرْفَعَ الْعِلْمُ وَيُنْبِتَ الْجَهْلُ وَيُشْرَبَ الْخَمْرُ وَيَظْهَرَ الزُّنَا). (الحديث ۸۰ - أطرافه في: ۸۱، ۵۲۳۱، ۵۵۷۷، ۶۸۰۸) (۶۴)

ئەنەس (پەزای خۆی لێ بێ) فەرمووی: بەخودا فەرموودەیی دەگێر مەو بەوتان، کە لەپاش من کەس نەگێرێتەو بەوتان: خۆم لە پێغمەبەرم بیست دەیفەرموو (دروودی خودای لەسەر بێ): یەکی کە لەنیشانەکانی نزیکبوونەوی قیامەت: کە بەرەبەرە زانین و عیلمی دینی هەڵدەگیرێ و نامینێ و جەهل و نەزانی بەکاروباری ئایینی پەردەستینێ و بلاو دەبیێتەو ئارەق بەزۆری و بەناشکرا دەخورێتەو شەروالپێسی دەبی بەباو و ناشکرا دەبی، وەبەهۆی شەرو شۆرو

ثاشووبه وه پیاو کهم دهبی و ژن زور دهبی، ههتا وای لی دئی که په نجا ژن یهک پیاو دهبی به سه ره به رشکاریان! (ت- ۳ ل- ۲۳۷ ژ- ۲۳۵۱ ز- ۹۲).

۷۱- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (لَأُحَدِّثَنَّكُمْ حَدِيثًا لَّا يُحَدِّثُكُمْ أَحَدٌ بَعْدِي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ مِنْ أَشْرَاطِ السَّاعَةِ أَنَّ يَقِلَّ الْعِلْمُ وَيَظْهَرَ الْجَهْلُ وَيَظْهَرَ الزُّنَا وَتُكْثَرَ النِّسَاءُ وَيَقِلَّ الرِّجَالُ حَتَّى يَكُونَ لِخَمْسِينَ امْرَأَةً الْقِيمُ الْوَاحِدُ). (ف - بروانه: ذمارة/ ۷۰).

۷۲- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (يَبْنَا أَنَا نَائِمٌ أُتِيْتُ بِقَدَحٍ لَبَنٍ فَشَرِبْتُ حَتَّى إِنِّي لَأَرَى الرِّيَّ يَخْرُجُ فِي أَظْفَارِي ثُمَّ أُعْطِيتُ فَضْلِي عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ قَالُوا فَمَا أَوْلَتْهُ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ الْعِلْمُ). (الحديث ۸۲ - أطرافه في: ۳۶۸۱، ۷۰۰۶، ۷۰۰۷، ۷۰۲۷، ۷۰۳۲) (۶۵)

ئیب نو عومهر (رمزای خود بهمان لای بی) فهرمووی: ژنه وتم له پیغه مبههر (درویدی خودای له سهر بی) دهی فهرموو: جاری خه وتبووم، له خه ما کاتیکم زانی پیا له بی شیریان بو هینام، جا خووم لییم خوارده وه ههات تهواو تهواو پاراو بوومو شیر له سهری په نجه کانه وه سهری دهکردو له لووتمه وه دههاته وه، نینجا پاشما وه کهی خووم دا به عومهری کوپی خه طاب. عهر زیان کرد: نهی پیغه مبههری خواا نه وه به جی لی دهمدیته وه؟ فهرمووی به زانین. (ت- ۵ ل- ۲۰ = ز- ۴ تاج- ۳ ژ- ۳۲۴۶، ۳۲۴۵).

۷۳- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) (أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَفَ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ بِمَنْى لِلنَّاسِ يَسْأَلُونَهُ فَجَاءَهُ رَجُلٌ فَقَالَ لَمْ أَشْعُرْ فَحَلَقْتُ قَبْلَ أَنْ أَذْبَحَ فَقَالَ أَذْبَحْ وَلَا حَرَجَ فَجَاءَ آخَرُ فَقَالَ لَمْ أَشْعُرْ فَتَحَرْتُ قَبْلَ أَنْ أَرْمِي قَالَ أَرَمَ وَلَا حَرَجَ فَمَا سَأَلَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ شَيْءٍ قُدِّمَ وَلَا أُخِّرَ إِلَّا قَالَ أَفْعَلْ وَلَا حَرَجَ). (الحديث ۸۳ - أطرافه في: ۱۲۴، ۱۷۳۶، ۱۷۳۷، ۱۷۳۸، ۶۶۶۵). (۶۶)

(۶۵) اخرجه مسلم في فضائل الصحابة: باب: فضائل عمر (رضي الله عنه) رقم: ۲۳۹۱ = ۶۱۳۹.

(۶۶) اخرجه مسلم في الحج، باب: من حلق قبل التحر أو نحر قبل الرمي، رقم: ۱۳۰۶ = ۳۱۴۳.

عہدو لّٰلای کوری عہمری کوری عاص (ہمزای خودایان لای ہی) فہرمووی: پیغہ مبہری
خو (درودی خودی لسمہر ہی) لہجہ جی مائٹاواوی دا، لہمینا، راوہستا ہتا موسولمانان
پرسیاری لای بکہن. پیاوی ہات گوتی: قوربان! نہمزانی لہپیش قوربانی
کردندا سہرم تاشی؟ فہرمووی: قوربانیکہت سہر بپرہ قہیناکہ. پیاویکی تر
ہات گوتی: نہمزانی لہپیش رجم کردنی شہیتاندا قوربانیم سہربریوہ؟
فہرمووی: رجمی شہیتان بکہ قہیناکا، ئیتر ئہو رۆژہ ہہرچی یان لای
دہپرسی لہبارہی ہہر شتیکہوہ بواہی، کہپیش خرابوو بی، یادوا خرابووی،
ہہر دہیفہرموو: بیکہ قہیناکہ : (ت-۲ ل-۲۸ ف-۴ ز-۱۱۱ ژ-۱۶۰۶).

۷۴- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:
(يُقْبَضُ الْعِلْمُ وَيَظْهَرُ الْجَهْلُ وَالْفِتْنُ وَيَكْثُرُ الْهَرْجُ) قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ: وَمَا الْهَرْجُ؟
فَقَالَ: هَكَذَا يَبْدُو فَحَرَفَهَا كَأَنَّهُ يُرِيدُ الْقَتْلَ. (الحديث ۸۵ - أطرافه في: ۱۰۳۶،
۱۴۱۲، ۳۶۰۸، ۳۶۰۹، ۳۶۴۳، ۴۶۳۵، ۶۰۳۷، ۶۵۰۶، ۶۹۳۵،
۷۰۶۱، ۷۱۱۵، ۷۱۲۱).

ئہبوہورہپرہ (ہمزای خوی لای ہی) فہرمووی: پیغہ مبہر (درودی خودی لسمہر ہی) فہرمووی:
(بہرہ بہرہ زانستو عیلمی ئایینی ہلہدہگیری و نامینی و جہہل و نہزانی
بہکاروباری ئایینی پەرہدہستی و بلاودہبیئتہوہو، فہرتہنہو و ئاژاوہ
پەرہدہستین و راوڑووت و تالانی و پرو زور دہبن! دنیا دہبی بہناخوران و
بوخوران. عہرزیان کرد: قوربان! ناخوران و بوخوران چییہ؟ بہدہستی
فہرمووی: (مہبہست ئہمہیہ) راوی دہفہرموی: پیغہ مبہر (درودی خودی لسمہر ہی)
بہدہستی ناماژہی بو کوشتن کرد) : (ب-۱۱ - الف-۶ = ز-۹۱ ژ-۱۲۶).

۷۵- عَنْ أَسْمَاءَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (أَتَيْتُ عَائِشَةَ وَهِيَ تُصَلِّي فَقُلْتُ مَا
شَأْنُ النَّاسِ؟ فَأَشَارَتْ إِلَى السَّمَاءِ فَإِذَا النَّاسُ قِيَامٌ فَقَالَتْ سُبْحَانَ اللَّهِ قُلْتُ آيَةٌ؟
فَأَشَارَتْ بِرَأْسِهَا أَيْ نَعَمْ فَقُمْتُ حَتَّى تَجَلَّيَ الْعَشِيُّ فَجَعَلْتُ أَصْبُ عَلَى رَأْسِي
الْمَاءَ فَحَمِدَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَتْنِي عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ مَا مِنْ

شَيْءٍ لَمْ أَكُنْ أَرِيْتُهُ إِلَّا رَأَيْتُهُ فِي مَقَامِي حَتَّى الْجَنَّةِ وَالنَّارِ فَأُوحِيَ إِلَيَّ أَنَّكُمْ تُفْتَنُونَ فِي قُبُورِكُمْ مِثْلَ أَوْ قَرِيبَ لَا أَذْرِي أَيَّ ذَلِكَ قَالَتْ أَسْمَاءُ مِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَالِ يُقَالُ مَا عَلِمْتُكَ بِهَذَا الرَّجُلِ؟ فَأَمَّا الْمُؤْمِنُ أَوْ الْمُؤْمِنَةُ لَا أَذْرِي بَأَيِّهِمَا قَالَتْ أَسْمَاءُ فَيَقُولُ هُوَ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ جَاءَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَالْهُدَى فَأَجَبْنَا وَابْتَعْنَا هُوَ مُحَمَّدٌ ثَلَاثًا فَيَقَالُ لَمْ صَلَاحًا قَدْ عَلِمْنَا إِنْ كُنْتَ لَمُوقِنًا بِهِ وَأَمَّا الْمُنَافِقُ أَوْ الْمُرْتَابُ لَا أَذْرِي أَيَّ ذَلِكَ قَالَتْ أَسْمَاءُ فَيَقُولُ لَا أَذْرِي سَمِعْتُ النَّاسَ يَقُولُونَ شَيْئًا فَقُلْتُ. (الحديث ٨٦ — أطرافه في: ١٨٤، ٩٢٢، ١٠٥٣، ١٠٥٤، ١٠٦١، ١٢٣٥، ١٣٧٣، ٢٥١٩، ٢٥٢٠، ٧٢٨٧) (٦٧)

نه سمانی کچی نه بوبه کر (همزای خوی لست به) فهرمووی: چووم بولای عانیشه ی خوشکم، نویژی رۆژگیرانی ده کرد، گوتم نه و خه لکه چییانه بوچی و شله ژاون؟ عانیشه ییش نامازهی کرد بو ئاسمان که خۆرگیراوه، سه یریشم کرد که و خه لکه که له پشت پیغه مبه ره وه نویژی خۆرگیران ده که ن، عانیشه (همزای خوی لست به) گوته: (سبحان الله). منیش گوتم نه م خۆرگیرانه نایه ت و نیشانه یه بو سزایی که و به ریوه، هه تا به نده کان هۆشیار ببه وه پیی؟ نه ویش به سه ری نامازهی کرد: به ئی وایه (و نه مه سه ره تای سزایه، خوی گه وه ده فه رموی: (وما نرسل بالآیات إلا تخويفاً) نیتر منیش له گه لیان دا ده ستم کرد به نویژ، نویژه که دریژه ی کیشاو رۆژه که ییشی زۆر گه رم بوو، له به ره نه وه بووران ه وه زۆری بو هینام و دلم له سه رخو چوو، هه تا ده ستم کرد به ئاوپرژان له پروم و هه ندی ئاوم کرد به سه ر سه رماو هۆشم هاته وه. له پاش نویژه که پیغه مبه ر (درودی خودای له سه ر به) و تاریکی خوینده وه، له سه ره تاوه سوپاس و ستایش و وه سپییکی جوانی خودای گه وه ی کردو فهرمووی: نه وه ییشی که نه مدی بوو له م شوین و مه قامه م دا بینیم، هه تا به هه شت و دۆزه خیشم بینی!

وہ سرووشم بڑا ہات: کہ نیوہ لہناو گورہ کانتاندا بہ سہختی تاقی دہ کریئہ وہ،
 وہک ئہو تاقیکردنہ وہ سہخت و ناخوشی کہ لہ سہردہ می جہ جالہ کویرہ ی
 جادوو گہردا روو دہدات. فاطیمہ کہئم فہرموودہ یہ لہئہ سمای نہنکیہ وہ
 دہگیریتہ وہ فہرمووی: نہنکم یاوای گوت یاگوتی: فہرمووی: لہچہ شنی
 تاقیکردنہ وہی جہ جالہ کویرہ ی جادوو گہر ہر کہ سہتان لہناو گورہ ی خوئی دا
 تاقی دہ کریئہ وہ: دوو فریشتہ کہ ناویان نہکیرو مونکہرہ، دہچنہ
 ناوگورہ کہ وہو مردو وہ کہ دادہ نیشینن و پیی دہلین: باومرت چہ دہربارہ ی ئہم
 پیاوہ، واتہ: چی لہبارہ ی موحمہ مہدوہ دہزانی؟ جا ئہوہ ی برپوادارو
 موسولمان بی، یا فہرمووی: ئہوہ ی باومرپداری متمانہ داربی دہلئ: ئہمہ
 موحمہ مہدہ پیغہ مہرہ فروستادہ ی خودایہ، بہلگہ ی روشن و رپگہ ی راستی
 پی نیشان داوین، بویہ ئیمہ ییش باومرمان پیی ہیئناوہو شوین ئایینہ کہ ی
 کہوتووین، ئہمہ موحمہ مہدہ، سی جار باومر بہ موحمہ مہدہ تازہ دہکاتہ وہ
 (چونکہ لہ سہرہ تای وہ لامہ کہ یہ وہ دہلئ: ئہمہ موحمہ مہدہ، دووہم دہلئ:
 پیغہ مہرہ فروستادہ ی خودایہ، سییم لہ کوتاییدا دیسان دہلئتہ وہ: ئہمہ
 موحمہ مہدہ) ئہو جا فریشتہ کان پیی دہفہرموون: بہخوشی بخوہ خوہ ی
 خیرت بی، ئیمہ خویشان دہمانزانی کہتو بہراستی بہبی گومان باومرپت پیی
 ہہیہ، فہرمووی: بہلام ئہوہ ییشی ناپاک بی، یاگوماندار بی - واتہ: دوودل بی -
 دہلئ: نازانم ئہم پیاوہ چیہو چی نییہ، چاوم لہدہمی خہلک بووہ، ئہوان
 چییان گووتو وہ منیش بڑا چاولیکہری گووتو مہ!).

شیکردنہ وہ: ئہسماء کچی ئہبوبہ کری صدیقہ (ہمزای خوابان لہ بی)، خوشکی باوکی
 ی عائیشہ ی ہاوسہری پیغہ مہرہ، خوشکی ہہقی عہدوللای کوری
 ئہبوبہ کرہ، زنی حہزرتی زوبہیرہ، ناودارہ بہ (ذات النطاقین) لہپیش کوچ
 دا بہ بیست و حہوت سال لہدایک بووہ، ہہژدہم کہس بووہ کہ موسولمان
 بووہ، پہنجوشہش فہرموودہ ی لہ پیغہ مہرہ وہ (درودی خودی لہسر بی) گیراوتہ وہ،

ههژده فهرموودهی لهبوخاریدا ههیه، ههژدهیشتی لهموسلیم دا ههیه، چواردهیان پهسهندی ههردوولایه، کهواته سهرحهمی فهرموودهکانی لهبوخاری و موسلیم دا دهکاته $۱۴ + ۴ + ۲۲ = ۴۰$ فهرمووده. لهپاش شههید بوونی عهبدوللای کورې، لهمهکهکه، لهسالی حهفتاوسې ی کۆچیدا لهتهمهنی سهه سالی دا کۆچی دواپی کرد، کهوهفتای کرد هیچ ددانی نهکهوتبوو، نهقلیشتی ساغو تهواو بوو (رمزای خوی لی یه).

نهم حوکمو بریارانه لهم فهرموودهیه ومردهگیرین:

- ۱- بهههشت و دۆزمخ نیستا ههن و دروست کراون.
- ۲- سزای گۆر ههیه و راسته و مردوو لهناوگۆرپدا زیندوو دهکریتهوه و قسه و گوفتوگۆی لهگهل دا دهکری و خهوی لی دهکهوی!
- ۳- پرسپاری نهکیرو مونکهر لهگۆرپدا لهمردوو راسته و ههقه، کهلهبارهی خواو پیغهمبهری خوداوه پرسپاری لی دهکهن.
- ۴- ههلسانی جهجال و پهیدا بوونی چهسپاوه روژی لهپوژان پرووده.
- ۵- نویژی خورگیران سوننهته و سوننهته قورئانی بهدوو و دریزی تیادا بخویندری.
- ۶- نویژی خورگیران بۆ ژنیش سوننهته، وهک ههموو جهماعهتکردنی لهپاش ریزی پیاوانهوه دمبن.
- ۷- دروسته پرسپار لهنویژکهر بکری لهناو نویژهکهیدا.
- ۸- قسهکردن لهناو نویژدا قهدهغهیه.
- ۹- ئامازه کردن و شت پی نیشانندان لهناو نویژدا ئهگهر لهبهر پیداویستی بوو دروسته و کهراههت و ناباشی نییه.
- ۱۰- کاری سووکهلهو کهم نویژی پی پووج نابیتهوه.

۱۱- له دوا نوږزی روژگیرانه وه وتار سوننه ته.

۱۲- تمنیا نه هلی یه قین نه هلی نه جاتن، مروی ناپاک و دوودل و بیږوا حالیان چون یه که وه هرسى لا به بیږوا داده نرین: (ت ۱ ل ۱۱ هه تا ل ۷۰ ۴ + ت ۱ ل ۵۸۰ ف ۲ + ف ۳ + ف ۴ - ز ۲۲۴ ژ ۱۱۴۵ هه تا ۱۱۵۴) هه روا پروانه عومده (ج ۱ ل ۹۳).

جا کاتى به وردى سهرنجى هه موو گيرانه وه کانی ئه م فه رمووده یه ت دا له و کتیب و بابانه دا که تیا یانا ریوا یه ت کراوه، بو ت دم رده که وى که عیلمی حه دیث ج دم ریایه کی بى په یه، ومزور به ی مه لاکانی ئه م سهر دمه چه نده لى بى ناگان!

۷۶- عَنْ عُقْبَةَ بْنِ الْحَارِثِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَلَّهُ تَزَوَّجَ ابْنَةُ لَأَبِي إِيَّاهُ بْنُ عَزِيزٍ فَأَتَتْهُ امْرَأَةً فَقَالَتْ إِنِّي قَدْ أَرْضَعْتُ عُقْبَةَ وَالَّتِي تَزَوَّجَ بِهَا فَقَالَ لَهَا عُقْبَةُ مَا أَغْلَمَ أَلَكِ أَرْضَعْتَنِي وَلَا أَخْبَرْتَنِي فَرَكِبَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالْمَدِينَةِ فَسَأَلَهُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَيْفَ وَقَدْ قِيلَ فَقَارَقَهَا عُقْبَةُ وَكَتَحَتْ زَوْجًا غَيْرَهُ). (الحديث ۸۸ - أطرافه في: ۲۰۵۲، ۲۶۴۰، ۲۶۵۹، ۲۶۶۰، ۵۱۰۴).

عوقبه ی کور ی حارث (همزی خوی لى بن) فه رمووی: ژنی کم ماره کرد، کچی نه بوئیها بی کور ی عه زیز بوو، ئافره تی کی ره sman لى په یدا بوو ده یگوت: مه کم داوه به هه ردووکتان، منیش پییم گوت: من ناگام له شتی وانیه که تو مه مکت دابى به من، هه تا نیستایش قسه ی وات به من نه گوتوو، نه و جا سوار بووم و چووم بو لای پیغه مبه ر (دروودی خودای له سمر بن) له مه دینه و لییم پرسى، فه رمووی: چو ن ده بی، تازه گوتراوه که شیرتان به یه که وه خوار دووه، نه و ژنه به قسه ی خوی ده لى گوا یه مه کی داوه به هه ردووکتان واز له و نیسه بی نه، عوقبه یش لی جیا ده بی ته وه و ژنه که شووده کات به می ردى کی تر.

رافه و شیکردنه وه:

عوقبه (همزی خوی لى بن) سه حابى یه، روژى ئازا کردنى مه که که موسولمان بووه، سى فه رمووده ی له بوخاریدا هه یه له موسلیم دا فه رمووده ی نییه، نه بوداوودو

نهسانی و تیرمیژی فه رموودی عوقبه یان گپراو مته وه: (ت- ۳ ل- ۷۱ ف- ۴ = تاج- ۲ ز- ۲۰ ژ- ۲۰۷۹ ج- ۴).

۷۷- عَنْ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كُنْتُ أَنَا وَجَارٌ لِي مِنَ الْأَنْصَارِ فِي بَنِي أُمَيَّةَ بْنِ زَيْدٍ وَهِيَ مِنْ عَوَالِي الْمَدِينَةِ وَكُنَّا نَتَّابِئُ النَّزُولَ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَنْزِلُ يَوْمًا وَأَنْزِلُ يَوْمًا فَإِذَا نَزَلْتُ جِئْتُهُ بِخَبَرِ ذَلِكَ الْيَوْمِ مِنَ الْوَحْيِ وَغَيْرِهِ وَإِذَا نَزَلَ فَعَلَ مِثْلَ ذَلِكَ فَتَزَلَّ صَاحِبِي الْأَنْصَارِيُّ يَوْمَ تَوَيْتِهِ فَضْرَبَ بَابِي ضَرْبًا شَدِيدًا فَقَالَ أَأَنْتُمْ هُوَ؟ فَفَرَعْتُ فَخَرَجْتُ إِلَيْهِ فَقَالَ قَدْ حَدَّثَ أَمْرٌ عَظِيمٌ قَالَ فَدَخَلْتُ عَلَى حَفْصَةَ فَإِذَا هِيَ تَبْكِي فَقُلْتُ طَلَّقَكُنَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَتْ لَا أَذْرِي ثُمَّ دَخَلْتُ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقُلْتُ وَأَنَا قَائِمٌ أَطَلَّقْتَ نِسَاءَكَ؟ قَالَ لَا فَقُلْتُ اللَّهُ أَكْبَرُ). (الحديث ۸۹ - أطرافه في: ۲۴۶۸، ۴۹۱۳، ۴۹۱۴، ۴۹۱۵، ۵۱۹۱، ۵۲۱۸، ۵۸۴۳، ۷۲۵۶، ۷۲۶۳) (۶۸)

عومه ر (همزای خوی لى بن) فه رمووی: من و دراوسییه کی نه نصاریم له ناو خیلئ بهنو نومیه ی کورئ زهیدا بووین، که نه م خیلئ گوندیکن له گونده کانی دهو روبه ری مه دینه، که چه ند گوندیکن له لای سه رووی مه دینه وه، له لای خو ره لاتی وه، ناسراون به (عه والی مه دینه) هه یانه دوو میل له مه دینه وه دووره، هه یانه هه شت میل لئ یه وه دووره، من و نه م هاوسییه م به سه ره ده چووین بو خزمه تی پیغه مبه ر (دروودی خودی له سه ر بن) بو هه وال زانین و ده نگوباسی سرووش و شتی وا، دراوسییکه م که ناوی عوتبانی کورئ مالیک بوو، روژی نه و دادبه زی بوناو شارو روژی من دادبه زیم، نه و روژی که من دادبه زیم هه والئ نه و روژم بوئ ده برده وه له باره ی سرووش و شتی واوه، که نه ویش دادبه زی هه مان شتی ده کرد. له و سه رده مه دا مه ترسیمان له پاشایئ له پاشاکانی غه سسان هه بوو، وامن بیستبوو که ده یه وئ به له شکرده و بیته

سهرمان، زور لیئی دفترساین، ئهو له سه ره دی خو یا دابه زی و هاته وه له ناکا و ته ماشام کرد ئهو هاوړی ئه نصارییه م به توندی دای له دمرگا و گوتی: بیکه ره وه، بیکه ره وه! ئه ری خو ی له و ی یه؟ منیش شه له زام و دمرچووم بۆلای، گوتم: دیاره کابرای غه سسانی هاتۆته سهرمان! گوتی: به لکوو له وه خراپ تریش رووی داوه، پیغه مبه ر (دروودی خودای له سهر بێ) که ناری له خیزانه کانی گرتووه!

منیش رویشتم بۆ مه دینه و چووم بۆلای چه فسه ی کچم ته ماشام کرد واده گری، گوتم: ئه وه چییه؟ پیغه مبه ر ته لاقی داو ن؟ گوتی: نازانم. ئینجا چووم بۆ خزمه تی پیغه مبه ر (دروودی خودای له سهر بێ) به ر له وه دابنیشم هه ر به پیوه لییم پرسی: ئایا ژنه کانتت ته لاق داوه؟ فه رمووی: (نه خهیر) له خو شی یاندا گوتم: (الله اکبر). (ت- ۷ ل- ۲۰۶ ف- ۲ تاج- ۴ ز- ۴۷ ژ- ۴۱۷۹ ج- ۴).

۷۸- عَنْ أَبِي مسعودٍ الْأَنْصَارِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ لَا أَكَادُ أَذْرِكُ الصَّلَاةَ مِمَّا يُطَوَّلُ بِنَا فُلَانًا، فَمَا رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي مَوْعِظَةٍ أَشَدَّ غَضَبًا مِنْ يَوْمِئِذٍ، فَقَالَ أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّكُمْ مُتَفَرِّقُونَ فَمَنْ صَلَّى بِالنَّاسِ فَلْيُخَفِّفْ فَإِنَّ فِيهِمُ الْمَرِيضَ وَالضَّعِيفَ وَذَا الْحَاجَةِ). (الحديث ۹۰ - أطرافه في: ۷۰۲، ۷۰۴، ۶۱۱۰، ۷۱۵۹) (۶۹)

ئه بومه سهوودی ئه نصاری (رهزی خودایان له بێ) فه رمووی: پیاوی گوتی: ئه ی پیغه مبه ری خودا! له بهر فیه ساره کهس له جه ماعه ت دوا ده کهوم چونکه ئه وه نه دی درێژ ده کاته وه بۆمان، منیش زه بوونم توانای ئه وه م نییه! ئه بومه سهوود فه رمووی: هه رگیز له نامۆزگاری کردندا وه ک ئه و رۆژه ئاوا پیغه مبه رم به ته وره یی نه بینیه. ئنجا فه رمووی (دروودی خودای له سهر بێ): ئه ی موسو لمانینه! هه ندی له ئیوه مه ردوم دهره ویننه وه و به نوێژی دوورو درێژ خه لک له مزگه وت و نوێژی جه ماعه ت ده ته کیننه وه، جاهه رکا میکتان

پیشنویزی هەر نوێژی دهکا بۆ ئەم خەڵکە بانوێژیکی کورتی ریکوپیکیان بۆ بکا، چونکە ئەو خەڵکە هەیانە لازەبوونە، هەیانە پیرە، هەیانە ئیش و کاری تری هەیه و پەلەیهتی، بەلام ئەگەر یەکیکتان بەتەنها خۆی نوێژی دەکرد، ئەووە چەندئ ئارەزوو دەکا بانه وەندەدی درێژ بکاتەووە (ش/ د/ ت/ ن: ت - ال - ۲۸۴ ف - ۲۲ - ۱۲۷ ژ - ۷۶۳) واتە: لەسەر فەرمايشتی تاجول ئوصول بەرگی یەکەم، بەکوردی، لاپەرە سی سەدو هەشتاو چوار، فەرموودەدی دوهم، زنجیرەدی سەدوبیست و حەوت ژمارە: ۷۶۳ چاپی چوارەم، ئەم فەرموودەیه شەپخان و ئەبوداودو تەرمەژی و نەسائیش گێراویانەتەووە. ئیتر لەهەر شوێنی ئەم هیمايانە هەبوو هەروا).

۷۹- عَنْ زَيْدِ بْنِ خَالِدٍ الْجُهَنِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَأَلَهُ رَجُلٌ عَنْ اللَّقْطَةِ فَقَالَ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) اِغْرِفْ وَكَأَهَا أَوْ قَالَ وَغَاءَهَا وَغَفَّاصَهَا ثُمَّ عَرَّفَهَا سَنَةً ثُمَّ اسْتَمْتَعَ بِهَا فَإِنْ جَاءَ رَبُّهَا فَأَذَّهَا إِلَيْهِ قَالَ فَضَالَّةُ الْإِبِلِ؟ فَقَضَبَ حَتَّى احْمَرَّتْ وَجَنَّتَاهُ أَوْ قَالَ احْمَرَّ وَجْهَهُ فَقَالَ: وَمَا لَكَ وَلَهَا مَعَهَا سِقَاؤُهَا وَجِذَاؤُهَا تَرُدُّ الْمَاءَ وَتَرْعَى الشَّجَرَ فَذَرُهَا حَتَّى يَلْقَاهَا رَبُّهَا قَالَ فَضَالَّةُ الْغَنَمِ؟ قَالَ: لَكَ أَوْ لِأَخِيكَ أَوْ لِلذُّبِّ). (الحديث ۹۱ - أطرافه في: ۲۳۷۲، ۲۴۲۷، ۲۴۲۸، ۲۴۲۹، ۲۴۳۸، ۵۲۹۲، ۶۱۱۲). (۷۰)

زەیدی کوری خالیدی جوھەنی (زەوی خۆی لی بی) فەرمووی: بیاوی لەبارەدی شتی دۆزراووە لە پێغەمبەری پرسی: حوکمی مالی دۆزراوە چییە؟ فەرمووی (دروودی خۆدی لەسەر بی): دەمبین و پریاسکەو بوخچەو توورەکەکەیی نیشانە بکە، وەهەتا سالی ناو نیشانی هەتبدە، جا ئەگەر لەو ماومەیدا خاوەنەکەیی پەیدا بوو ئەووە بیدەرەووە پیتی، ئەگینا چی لی دەکەیی بیکە.

گوتی: ئەی برپاری وشتی بزر چییە؟ فەرمووی (دروودی خودی لەسەر بێ): دەخڵت نەبی بەسەر یەو و دەغلی مەکە، ئەو کوندەو پیلای خوی پێیە، بوخوی ئاودەخواتەو و لەو پرده خوا هەتا خاوەنەکە دەیدۆزیتەو.

گوتی: ئەی برپاری بز و مەری گومبوو چییە؟ فەرمووی (دروودی خودی لەسەر بێ): ئەگەر تۆ نەیبەیتەو و خاوەنەکەشی نەیدۆزیتەو دیارە کە گورگ دەیخوا! :
(ت - ۲ - ۳۷۸ - ۳۷۹ ف - ۲ + ۳ = ۴ - ۱۹۶۰ - ۱۹۶۱، ۱۹۶۲).

شیگردنەو:

زەید (۸۱) فەرموودە یە، لەبوخاریدا پێنجی هەیه لەتەمەنی (۸۵) سالیدا لەکووفە مردووە.

پەيوەندی ئەم فەرموودە بەباسی زانستەو و لەویدا یە کە دەفەر موی: (فَقَضِبَ حَتَّى احْمَرَّتْ وَجَنَّتَاهُ) پیاو کە کەلە پێغەمبەری پرسی: ئەی برپاری وشتی بزر بوو چییە؟ پێغەمبەر (دروودی خودی لەسەر بێ) واتوو پرده و هەردوو سەر کوڵمەکانی سوور هەلگەران، فەرمووی (دروودی خودی لەسەر بێ): دەخڵت نەبی بەسەر یەو... تاد. چونکە ئەمە ئەو دەگەییەنی کە زاناو ئامۆژگار بۆی هەیه لەکاتی فێرکردن و مامۆستایی و ئامۆژگاری کردندا لەسەر حەق توو پرده بێ.

۸۰ - عَنْ أَبِي مُوسَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (سُئِلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ أَشْيَاءَ كَرِهَهَا فَلَمَّا أَكْثَرَ عَلَيْهِ غَضَبٌ ثُمَّ قَالَ لِلنَّاسِ سَلُونِي عَمَّا شِئْتُمْ قَالَ رَجُلٌ مَنْ أَبِي؟ قَالَ: أَبُوكَ حُذَافَةُ. فَقَامَ آخَرُ فَقَالَ: مَنْ أَبِي يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ فَقَالَ: أَبُوكَ سَالِمٌ مَوْلَى شَيْبَةَ فَلَمَّا رَأَى عُمَرُ مَا فِي وَجْهِهِ قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّا نَتُوبُ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ (الحدیث ۹۲ - طرفه فی: ۷۲۹۱). (۷۱)

(۷۱) أخرجه مسلم في الفضائل، باب: توقيره (صلى الله عليه وسلم) وترك إكثار سؤاله،

ئەبو موسای ئەشعەری (پەزەي خەوای لەسەر بێ) فەرمووی: رۆژی لەبارەى چەند شتیکیەو لەپێغەمبەر (دروودی خەوای لەسەر بێ) پرسیارکرا، پێغەمبەر (دروودی خەوای لەسەر بێ) هەزى لەباس کردنى ئەو شتانە نەبوو، جاکاتى پرسیاریکی زۆرى لیکرا توورەبوو، چونکە پرسیارەکان پێویست نەبوون، بگرە بۆ بەر بەرەکانى بوون، بەلام فەرمووی: (بەئارەزووی خۆتان پرسیارتان چییە لێم بکەن وەلامتان دەدەمەو، بۆ وەلامەکەى دانامینم، چونکە خودا پێگەى ئەوەى پێداوم) عەبدوللای کورپی حوزافە، کە لەکاتى دەمەقالتى دا تانەى ئەوەیان لى دەدا کە کورپی باوکی خۆی نییە، بۆ راستی و دروستی ئەم تۆمەتە عەرزى پێغەمبەرى کرد: قوربان! من حالەکەم وایە، ئەو خەڵکە وام پى دەلێن: بفرموو بۆم ساخ بکەرەو: باوکی من کییە؟ حوزافە یە کە باوکی شەرعیەم یاکەسیکی ترە؟ فەرمووی (دروودی خەوای لەسەر بێ): تۆ کورپی حوزافەى و حوزافە باوکتە) پیاوی تریش هەلسا و گوتی: قوربان! ئەى باوکی من کییە؟ فەرمووی (دروودی خەوای لەسەر بێ) لسا لکە نازادکراوى شەیبە یە).

جاکاتى ئیمامى عومەر (پەزەي خەوای لەسەر بێ) تەماشای توورەبەى کرد لەرووی پێغەمبەر (دروودی خەوای لەسەر بێ) دیارە، مەترسی ئەوەى لى پەیدا بوو کە پرسیارەکان سەربەکیشتن بۆ پێناخۆش بوونی خواو پێغەمبەر، لەبەر ئەوە عوززى بۆى هێنایەو و عەرزى کرد: قوربان! لەسەر دەستی خودای گەورەو مەزن دا پەشیمانین لەهەر پرسیارى کەتۆ پێت ناخۆش بێ!

٨١- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (أَلَّهُ كَانَ إِذَا تَكَلَّمَ بِكَلِمَةٍ أَعَادَهَا ثَلَاثًا). حَتَّى تَفْهَمَ عَنْهُ، وَإِذَا أَتَى عَلَى قَوْمٍ فَسَلَّمَ عَلَيْهِمْ سَلَّمَ عَلَيْهِمْ ثَلَاثًا (الحدیث ٩٤ - طرفاه فی: ٩٥، ٦٢٤٤).

ئەنەس (پەزەي خەوای لەسەر بێ) فەرمووی: پێغەمبەر (دروودی خەوای لەسەر بێ) کە گوتە یەکی دەفرموو لەبارەى رۆن کردنەوێ ئایینەو، سى جار دووبارەى دەکردەو.

ههتا موسوئلمانان به جوانی ئی تی بگهن. (ت/ نه حمهد - تاج- ۴ ل- ۲۶۲ = تاج- ۲ ز- ۸۶ ژ- ۳۱۰۱ ههتا ۳۱۰۵) کاتیکیش دهچوو بۆلای کۆمه ئیو، سلاوی ئی دهکردن، سئ جار سلاوی ئی دهکردن، یه کهمجار بۆ داوای ریگه پیدان، دوهمجار بۆ چاکوچۆنی، سییهمجار بۆ خواحافیزی.

۸۲- عَنْ أَبِي مُوسَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ: رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (ثَلَاثَةٌ لَهُمْ أَجْرَانِ رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ آمَنَ بِنَبِيِّهِ وَآمَنَ بِمُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالْعَبْدُ الْمَمْلُوكُ إِذَا أَدَّى حَقَّ اللَّهِ وَحَقَّ مَوْلَاهُ وَرَجُلٌ كَانَتْ عِنْدَهُ أَمَةٌ يَطْوُهَا، فَأَدَّبَهَا فَأَحْسَنَ تَأْدِيبَهَا وَعَلَّمَهَا فَأَحْسَنَ تَعْلِيمَهَا ثُمَّ أَعْتَقَهَا فَتَرَوَّجَهَا فَلَهُ أَجْرَانِ). (الحديث ۹۷ - أطرافه في: ۲۵۴۴، ۲۵۴۷، ۲۵۵۱، ۳۰۱۱، ۳۴۶۴، ۵۰۸۳). (۷۲)

ئه بوموسا (رەزای خۆی لێ بێ) فهرمووی: پێغه مبهه (دروودی خودای له سههر بێ) فهرمووی: ئهه سئ کهسه دوو پاداشیان بۆ ههیه:

یه کهم: پیاوی که له سههر ئایینی جووله که یاگوربی و پاشان موسوئلمان بی، دووهم: کۆیله یی که ههم مافی خوداو مافی ناغاکانی به جوانی به جی بهینی، سییهم: پیاوی که نه زهکیکی وای هه بی، که بۆی هه لال بی، به جوانی ته میی بکاو، فییری خوینده واری و زانستی بکا، ئنجا ئازادی بکاو ماره ی بکا بۆخوی، وده مه بهستی له م کاره ییش ساخ رهمانه ندی خودابی).

رافه و شیکردنه وه:

ئهه فهرمووده یه به لگه یه کی تره له سههر ئه وه که خویندن و فیربوون و زانستی که شه رعی پیرو ز په سه ندی بکا، که بری تی یه له هه ر زانستی که به رژه وه ندی ره وای موسوئلمانانی تیابی: (تاج- ۳ ل- ۸۳ = تاج- ۲ ز- ۳۴ ژ- ۳۱۰۱ ج- ۴).

۸۳- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) (أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَرَجَ وَمَعَهُ بِلَالٌ فَظَنَّ أَنَّهُ لَمْ يُسْمِعِ النِّسَاءَ فَوَعَّظَهُنَّ وَأَمَرَهُنَّ بِالصَّدَقَةِ فَجَعَلَتْ الْمَرْأَةُ تُلْقِي الْقُرْطَ وَالْخَاتَمَ وَبِلَالٌ يَأْخُذُ فِي طَرَفِ ثَوْبِهِ). (الحديث ۹۸ - أطرافه في: ۸۶۳، ۹۶۲، ۹۶۴، ۹۷۵، ۹۷۷، ۹۷۹، ۹۸۹، ۱۴۳۱، ۱۴۴۹، ۴۸۹۵، ۵۲۴۹، ۵۸۸۰، ۵۸۸۱، ۵۸۸۳، ۷۳۲۵). (۷۳)

ثیبینوعه بباس (پرمزای خودایان لیس بین) دمهفرموی: روژی پیغه مبه (دروودی خودای لیسیر بین) بیلالی له گهل خوی بردو له ناو پیاوانه وه رویشت بوناو ژنان بو ته می و ناموژگارییان، به زمینی خوی ژنان و معزه که یان نه بیستوو، جا وتاری بویان داو مه و عیزه ی بویان خوینده وه ناموژگاری کردن و له ناو توپزه ی نه وه دا . فهرمانی پیکردن به خیر کردن، نیت ژنه کان فهرمایشته کانی پیغه مبه (دروودی خودای لیسیر بین) کاری تی کردن و دلیان گهرم بوو، دهستیان کرد به خیر کردن، نافرته ی وایان تیادا هه بوو گواره که ی له گوپی خوی داده که ندو ده ی کرد به خیر و هلی ده دایه ناو کوشی بیلاله وه، ههیشیان بوو نه نگوستیله که ی له په نجه ی خوی داده که ندو هلی ده دایه ناو چاک بیلاله وه، چونکه بیلال چاک خوی گرتبوه، ژنه کان هه رخیریکیان ده کرد ده یانکرده کوشی نه وه وه).
راه و شیکردنه وه:

عه طای کوری نه بو ره باح له ثیبینوعه بباسه وه نه م فهرمووده ی گپراوته وه، عه طایه کیکه له گه وره پیاوه ناو داره کانی تابعین، له ههر چوار عه بدو لاکان گپرا نه وه ی نه نجام داوه، له ناخرو نوخری جینشینیی عو ثماندا له دایک بووه، عه طای دمهفرموی: له بیرمه که عو ثمان (پرمزای خوی لیس بین) کوژرا، له مه که که دا په رومرده بووه، له سه رمنجاما بوو به موفتی شاری مه که که، به نیت تیفاق پیاو یکی شکومه ندی زور به دینی بتمان ه پیکراو بووه، حه فتا حه جی کردوو، به په گه ز

حەبەشى بوو، پیاویکی ڕەشی یەكەلە چاوی لووت فسی دەست گۆجی پێ شەل بوو، لە ئاخرو ئۆخری تەمەنی دا کوێر بوو، بەلام بەهۆی عیلم و عەمەلەو گەشتۆتە ئەو پەری پایە بەرزى، فەقێ ئیبنوعەبباس بوو کاتى ئیبنوعەبباس گيانى سپارد عەطا لەجیگەكەى دانىشتو سەر روشتەى ئەلقەى كۆرى زانستەكەى درا بەعەطا، ئیمامى لەیث فەقێ ی بوو. لەتەمەنى هەشتا سالى دا لەسالى سەدوپازدەى كۆچى دا كۆچى دواىى کردوو. هەندى لەفەتواکانى غەریبە، وەك ئەو دەفەر موی: هەرکەسى بیهوى بچى بۆسەفەر، لەپیش ئەو دەدا لەشارەكەى خوێ دەر بچى هەقى كۆکردنەوى نوێزى هەیه. واتە: هەقى جەمعى نوێزى هەیه.

۸۴- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَنْ أَسْعَدُ النَّاسِ بِشَفَاعَتِكَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ؟ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (لَقَدْ ظَنَنْتُ يَا أَبَا هُرَيْرَةَ أَنْ لَا يَسْأَلَنِي عَنْ هَذَا الْحَدِيثِ أَحَدٌ أَوْلُ مِنْكَ لِمَا رَأَيْتُ مِنْ حِرْصِكَ عَلَى الْحَدِيثِ، أَسْعَدُ النَّاسِ بِشَفَاعَتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَنْ قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ خَالِصًا مِنْ قَلْبِهِ أَوْ نَفْسِهِ). (الحديث ۹۹ - طرفه في: ۶۵۷۰).

ئەبوهورەیرە (ڕەزای خوای ئەس) فەرمووی: گوتم: ئەى پێغەمبەرى خودا! كى شادمانترین كەسە بەشەفاعەت و تەكای تۆ لەڕۆزى قیامەتدا؟ فەرمووی: ئەبوهورەیرە! خوشم گومانم هەروا بوو كەكەس لەپیش تۆدا ئەمەم ئى نەپرسى وەتۆ یەكەم كەس بى كەنەم پرسیارەم ئى بكەى، چونكە دەتبینم ئەو ئەندە حەرىس و سووریت لەسەر فەرموودەو حەدیت: لەڕۆزى قیامەتدا بەختەوەرترین كەس بەتەكای من ئەو كەسە یە كەبەدەلێكى ساف و بێگەرد، یافەر مووی: كەبەسینە یەكی ساف بلى: لا إله الا الله: هەر خودا خودا یەو بەس).

۸۵- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: (إِنَّ اللَّهَ لَا يَقْبِضُ الْعِلْمَ انْتِرَاعًا يَنْتَرِعُهُ مِنَ الْعِبَادِ

وَلَكِنْ يَقْبِضُ الْعِلْمَ يَقْبِضُ الْعُلَمَاءَ حَتَّى إِذَا لَمْ يَبْقَ عَالِمًا اتَّخَذَ النَّاسُ رُءُوسًا جُهَالًا فَسُئِلُوا فَأَفْتَوْا بِغَيْرِ عِلْمٍ فَضَلُّوا وَأَضَلُّوا). (الحديث ۱۰۰ - طرفه فی: ۷۳۰۷) (۷۴)

عبداللہ کوری عہد (ہرمزی خواہان لہ بن) فہرمووی: پیغہ مبہر (ہرمودی خودای لہسر بن) فہرمووی: نہ وہ نہ ہی کہ خودا لہ پر عیلم و زانین لہ بہ نہ دہکانی خوی بگریتہ وہ، بہ سرین بیسرپرتہ وہ لہ سینگیان، بہ لام خودا بہ رودوا زاناکان دہباتہ وہ بولای خوی، تاوای لی دی عیلم و زانین نامینی و ہل دہگیری، جاکاتی نہ زانین ماو نہ زانا ما، نہ و جا رہشہ خہ لکہ کہ سہرؤکی نہ زانو نہ دان بو خویان دادہ نہین و دہست دہکن بہر سیار کردن لییان، جائہ وانیش بہ نہ زانی و نادانی فہتوایان بو دہدن، نیت ہم خویان لہرئی دہر دہچن و ہم خہ لکی تریش لہرئی دہر دہکن!). (ش/ت/ تاج - ال - ۹۲ = ز- ۱۷ ژ- ۱۲۶).

۸۶- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (قَالَتْ: النَّسَاءُ لِلنَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) غَلَبْنَا عَلَيْكَ الرَّجَالَ فَاجْعَلْ لَنَا يَوْمًا مِنْ نَفْسِكَ فَوَعَدَهُنَّ يَوْمًا لَقِيَهُنَّ فِيهِ فَوَعَّظَهُنَّ وَأَمَرَهُنَّ فَكَانَ فِيمَا قَالَ لَهُنَّ مَا مِنْكُنَّ امْرَأَةٌ تُقَدِّمُ ثَلَاثَةَ مِنْ وَلَدِهَا إِلَّا كَانَ لَهَا حِجَابًا مِنَ النَّارِ فَقَالَتْ امْرَأَةٌ وَاثْنَتَيْنِ فَقَالَ وَاثْنَتَيْنِ فِي رِوَايَةٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (لَمْ يُلْغُوا الْحِنْثَ). (الحديث ۱۰۱ - طرفاه فی: ۱۲۴۹، ۷۳۱۰) (الحديث ۱۰۲ طرفه فی: ۱۲۵). (۷۵)

نہ بوسہ عیدی خودری (ہرمزی خوی لہ بن) فہرمووی: ٹافرمتان عہرزی حہ زہرتیان کرد: نہی پیغہ مبہری خودا! لہ بہر پیوان خزمہتی تو بہر نیئمہ ناکہ وئی، زورتر نہوان لہ خزمہتتا فیتری زانست و کاروباریی ٹایین دہبن، بفہرموو روژی کمان لہ خزمہتتا بو دیاری بکہ ہہتا فیتری زانستی ٹایینیمان بکہی.

(۷۴) أخرجه مسلم في العلم، باب: رفع العلم وقبضه، رقم: ۲۶۷۳ = ۶۷۳۷ شيجا.

(۷۵) أخرجه مسلم في البر والصلة والآداب، باب: فضل من يموت له ولد فيحتسبه،

رقم: ۲۶۲۴ = ۶۶۲۹ ہہتا ۶۶۴۶.

پیغمبرهیش (دروودی خودای لهسەر بئ) به ئینی رۆژیکێ پێیان داو لهو رۆژه دیاری کراوه دا چوون بۆ خزمهتی، هه زههت (دروودی خودای لهسەر بئ) دهستی کرد به په ندهو ئامۆزگاری کردنیان و، له باره ی کاروباری ئایینی و کۆمه لایه تییه وه فه رمانی پێ کردن، بۆ نموونه پێ ی فه رموون: هه رژی سێ جگه ر گۆشه ی له پێش خۆیه وه به مرن ده بن به شووراو په رژین بۆی به ده هوری ئاگری دۆزه خ دا. ئا فه رته یکی ش گوتی: ئه ی ئه گه ر که سی دوو مندالی له پێش خۆیه وه به رمی چۆنه ؟ فه رمووی: ئه گه ر دوانیشی به رمی هه روا) (ش/ ن/ تاج - ۱۱ - ۵۳۶ف - ۳ز - ۱۹۹ف - ۱ + ف - ۲ + ف - ۴ + ف - ۵ + ۶ + ۷ = ژ - ۱۰۶ هه تا ۱۰۵۲).

رافه و شیکردنه وه:

پیاویش له م به یاره دا پێک وه ک ژن وایه، چونکه گشت به یار (حوکم) یکی شه ر هه موو موکه للهه ی ده گریته وه، چ نێرینه بی چ مێینه، مه گه ر به لگه و نیشانه یی هه بی که بی پێ به سه ر لایه کیاندا.

۸۷- عَنْ عَائِشَةَ (رضي الله عنها) قَالَتْ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (مَنْ حُسِبَ عُذْبَ قَالَتْ عَائِشَةُ فَقُلْتُ أَوْلَيْسَ يَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى فَسَوْفَ يُحَاسَبُ حِسَابًا يَسِيرًا قَالَتْ فَقَالَ إِنَّمَا ذَلِكَ الْغَرَضُ وَلَكِنْ مَنْ تُوقَشَ الْحِسَابَ يَهْلِكُ). (الحديث ۱۰۳ - أطرافه في: ۴۹۳۹، ۶۵۳۶، ۶۵۳۷). (۷۶)

عائیشه (به زای خوی له بئ) فه رمووی: به گوپی خۆم گویم ئی بوو، هه رزیم کرد: ئه ی پیغمبه ری خودا! خودا به قوربانت! ئه ی ئه وه نییه خودای گه وه ده فه رموی: (فأما من أوتى كتابه يمينه فسوف يحاسب حساباً يسيراً) (۸۴/۸-۷) واته: هه رکه سی به ده دهستی راستی نامه ی کرداری خۆی له قیامه تدا وه به گری به ئاسانی حیساب و لێ په رسینه وه ی له گه ل دا ده کری). ئه ویش فه رمووی (دروودی

خودای لمسر بن): نهوهی که لیردها وادمه فرموی مه بهس دور کردنه وه و رانواندنیکی سهرمتایی یه که خودا له گهل بهنده کهدا دووبه دوو چاوی به نامهی کرداریدا دهخشینو و پیی دمه فرموی: نایا پیی دهنییت له م گوناها، نهویش عهرزی دهکا: بهئی: خودایش دمه فرموی: مه ترسی و من له جیهاندا نه م گوناهانم بو پویشویت، نهوا نه مرپو کهیش خویش دهم لیث لهو گوناهانه، نه مهیش بهس بهدیمه ن حیساب و لیپرسینه وهیه، نه گینا هه رکه سی له حیساب و لیپرسینه وهدا له گهلیدا بکوئنه وه به رباد دهبی). (ش/ت/ تاج - ۷۷ - ۲۴۰ تاج - ۴ ز- ۶۷ ژ- ۴۲۰۷).

۸۸- عَنْ أَبِي شَرِيحٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) (يَوْمَ الْفَتْحِ يَقُولُ قَوْلًا سَمِعْتُهُ أَذْنًايَ وَوَعَاهُ قَلْبِي وَأَبْصَرْتُهُ عَيْنَايَ حِينَ تَكَلَّمَ بِهِ حَمْدَ اللَّهِ تَعَالَى وَأَنْتَنِي عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ إِنَّ مَكَّةَ حَرَّمَهَا اللَّهُ تَعَالَى وَلَمْ يُحَرِّمْهَا النَّاسُ فَلَا يَجِلُّ لِمَرِيٍّ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ أَنْ يَسْفِكَ بِهَا دَمًا وَلَا يَعْصِدَ بِهَا شَجَرَةً فَإِنْ أَحَدٌ تَرَخَّصَ لِقِتَالِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيهَا فَقُولُوا إِنَّ اللَّهَ قَدْ أَذَنَ لِرَسُولِهِ وَلَمْ يَأْذَنْ لَكُمْ وَإِنَّمَا أَذَنٌ لِي فِيهَا سَاعَةً مِنْ نَهَارٍ ثُمَّ عَادَتْ حُرْمَتُهَا الْيَوْمَ كَحُرْمَتِهَا بِالْأَمْسِ وَلِيُبَلِّغَ الشَّاهِدُ الْغَائِبَ). (الحديث ۱۰۴ - طرفاه في: ۱۸۳۲، ۴۲۹۵) (۷۷)

عه مری کوری سه عید خه ریک بوو له شکری دهنارد بو سهر ئیبنوزوبهیر له مه کهکه، نه بوشوره یحی نهل - عه دهوی (همزای خودای لمسر بن) پیی فهرموو: ریگه م بده نهی میر! تافه رمووده یه کت بو بگیر مه وه که له پاش فه تحی مه کهکه به دوو روژ، له وتارا له زاری پپرؤزی پیغه مبه ر (دروودی خودای لمسر بن) خویم بیست، به هه ردوو گوپی خویم ئی ی بوو، ومبه دل دلم له لای بوو، ومبه چاوی خویم سهیریم ده کرد، له وکاته دا که هه زرم ت (دروودی خودای لمسر بن) نه م فهرمووده یه دمه فرموو که سوپاس و ستایشی خودای کردو ئنجا فهرمووی: مه کهکه خودای گه وره خوی

(۷۷) أخرجه مسلم في الحج، باب: تحريم مكة و صيدها و خلاها و شجرها و لقطعتها،

کردوویه تی به به ست و حهره م و ئەم کارانه ی تیادا حهرام کردوو، وەخە ئەک
 لەخۆیانە وە نهیان کردوو به به ست و حهره م و ئەو کارانه ی تیادا قەدەغە
 بکەن، جا کەوا بوو دروست نییە بۆگەسی کەباومەری به خوداو به پڕۆزی دواپڕۆز
 هەبێ کەخوینی به ناهەق تیا بپڕێژی، یادارو درەختی داپاچی، و مەگەر دنیا بوو
 کەسی کوشتارە کە ی رۆزی فەتەحی مەککە ی پیغە مەبەری کرد به به هانە
 بۆئەو ی شەپرو شۆری تیا به ریا بکا، رێگە ی مەدەن و بیانووی بپرن و پێی بڵین؛
 کەوا خوا رێگە ی پیغە مەبەری خۆی بۆئەو دایا، به لām رێگە ی ئێو ی بۆ
 ئەمە نەداو، تەنانەت بۆ منیش لەو رۆژەدا بۆ ماوێهەکی کەم رێگە ی دا،
 کەمە و دا کە ی لە به یانە کێیە وە بوو هەتا عەسر، به لām ئیستا وەک سەر دەمی
 پێشوو مەککە قەدەغە بۆتە وەو بۆتە وە به به ست (حەرەم، کوشت و بری تیا
 ناردەوایە).

جابا ئەو ی کە ئیستا لێرە یە و حازرە و بە دیارە و یە و به گوێ ی خۆی ئەم
 فەرما یشتانە لەخۆم دە بیستی بارایان بگە یە نی بە و کە سانە ی کە ئیستا
 لێرە نین!

جا گوترا به ئەبو شوریح: ئەدی وە لām ی عەمر چی بوو؟ فەر مووی:
 عەمریش گووتی: من ئەمە لەتۆ باشتر دەزانم ئە ی ئەبو شوریح! به لām
 یە ست (حەرەم) ی مەککە پەنای پیاوی یاخی و پەنای پیاوی خوین پڕێژی
 هە لێاتوو هەروا پەنای کزیکاری دزیکاری را کردو نادات! (فەر موودە ی
 شە ست و یە ک لەم کتێبە پیرۆزە تە ماشا بکە، تاج - ۲ - ۲۶۲ = ژ- ۱۷۰ - ۱۲۰).

راڤە و شیکردنەو:

بە پێی ئەم فەر موودە یە راگە یان دنی زانست چین به چین خود فەر زە
 (فەرزی عەینە) لە سەر خودی زانا و فەرزی کیفایە یە لە سەر نەتە وە ی ئیسلام.

نهوشورمیح بیست فہرموودہی ہہیہ، دوانیان پہسہندی ہہردوو پیرہ،
یہک فہرموودہیشی لہبوخاریدا ہہیہ لہموسلیم دا نییہ، یہکی بووہ
لہہوشمہندہکانی شاری مہدینہ، سالی (۶۸) ک وفاتی کردووہ.

۸۹- عن علی (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: (لَا تَكْذِبُوا عَلَيَّ فَإِنَّهُ مِنْ كَذِبِ عَلِيٍّ فليتبوء مقعده من النار). (الحديث ۱۰۶). (۷۸)

نیمامی عہلی (مژای خوی لی ہن) فہرمووی: بہگوئی خۆم لہزاری پیرزی پیغہمبہرم
بیست (دروودی خودای لہسمر ہن) دہیفہرموو: درۆ بہدہم منہوہ مہکەن، چونکہ ہہرکەسی
بہئارەزوو درۆ بہدہم منہوہ ہہئبہستی باجیگہی خۆی لہدۆزەخا خۆش بکا
(ب/ت/ تاج - ال - ۸۴ - ۱۵ - ژ - ۱۱۰).

راڤه و شیکردنهوه:

ریبعی کورپی حیراش دہفہرموی: ئەم فہرموودہیہم لہعہلی بیستووہ، ربیع
کووفہیی یہ تابیی یہ، پیاویکی خواپہرستی وەرعداری راستگو بووہ، قہت
درۆی نہدہکرد، دوو کورپی ہہبوو لہحہججاج یاخی بوون، بہحہججاجیان
گوت: باوکیان قہت درۆ ناکا، ہہوائی کۆزہکانی ئی بہرسہ راست پی دەئی
کہلہکوین، کہسیکی نارد لیی پرسی، گوتی: وان لہمالہوہ، حہججاجیش
گوتی: لہبہر ئەم راستگوئی یہی تۆ والہہہردوکیان خۆش بووم. سویندی
خوارد کەنابی پی بکہنی ہہتا جیگہی خۆی نہزانی کەبہہہشتی یہ
یادۆزەخی یہ، ئیتز پی نہکەنی تاپاش مردن، لہپاش مردن پیکەنی، ربیعی
برایشی ہہروا، برایہکیشی ہہبوو ناوی مہسعوود بوو لہپاش مردن قسہی

کرد! مردوو شوړه‌که‌ی که‌شوړدی ده‌یگوت: (هه‌تا له‌شوړدنه‌که‌ی بووینه‌وه هه‌رده‌می به‌زمرده‌خه‌نه‌وه بوو) (بړوانه/ عه‌ینی/ ۱۴۷/۲).

ئه‌میرولوئمینین ئی‌مامی عه‌لی هه‌ق ئاموزای پیڅه‌مبه‌ره، زاوای پیڅه‌مبه‌ره، می‌ردی فاطیمه‌ی کچی‌ه‌تی، باوکی حه‌سه‌ن و حوسه‌ینه، به‌پیی په‌ی‌مانی براهه‌تی به‌ستن (الواخاه) بوو به‌برای پیڅه‌مبه‌ره، پیڅه‌مبه‌ره (دروودی خودای له‌سهر به‌ن) پیی فهرموو: (تو له‌دونیاو قیامه‌ت دا برای منی!) یه‌کی بوو له‌وه‌ده‌که‌سه که پیڅه‌مبه‌ره مژده‌ی به‌هه‌شتی پی دابوون، خه‌لیفه‌ی چواره‌م بوو، پیاویکی زاهیدی دنیا نه‌و‌یستی خواپه‌رست بوو، هه‌تا بللی ی زاناو داناو هه‌قانی و ره‌وانبیژ بوو، نه‌ه‌جولبه‌لاغه‌که‌ی به‌لگه‌ی ئه‌م قسه‌یه‌یه، له‌هه‌موو جه‌نگ و غه‌زاکاندا له‌خزمه‌ت پیڅه‌مبه‌ردا بوو، جگه له‌غه‌زای ته‌بووک، زور به‌مندالی موسوئمان بووه، له‌مالی پیڅه‌مبه‌ردا په‌روم‌رده بووه، له پیڅه‌مبه‌ره‌وه (۵۸۶) فهرمووده‌ی گپ‌راوته‌وه، بی‌ستان په‌سه‌ندی شه‌یخه‌ینه، بوخاریش به‌بی موسلیم نوی تریانی له‌صه‌حیحی بوخاریدا گپ‌راوته‌وه، موسلیمیش به‌بی بوخاری پازده‌ی تریانی گپ‌راوته‌وه. که‌واته (۲۹) فهرمووده‌ی له‌بوخاریدا هه‌یه، وه (۳۵) فهرمووده‌ی له‌موسلیم دا هه‌یه، سه‌رجه‌می فهرمووده‌کانی له‌صه‌حیحه‌ین دا ده‌کاته: $20 + 9 + 15 = 44$ چل و چوار فهرمووده. پی‌نج سال جینشینی کردوو، به‌شه‌هیدی مردوو، ته‌مه‌نی شه‌ست و سی سال بووه، له‌شه‌وی یه‌که شه‌مه له‌نوزده‌ی ره‌مه‌زانی سالی چلی کوچی دا، له‌کووفه ووفاتی کردوو، پیاویکی گه‌نم ره‌نگ بوو، سه‌رو ریشی پاک سپی بوو‌بوون، چوارشانه‌یه‌کی تی‌کس‌م‌راو بوو، ده‌تگوت مانگی چواره‌یه، ته‌نیا خوئی له‌ناو یارانی پیڅه‌مبه‌ردا ناوی عه‌لی کوری ئه‌بوطالیه، به‌لام له‌ناو فهرمووده گپ‌روه‌کاندا هه‌شت که‌سی تر به‌م ناوه هه‌یه: له (تاج - ۵۵ - ۵۹ تاج - ۳ - ۹ - ل - ۵۸۳ ژ - ۳۲۸۸ هه‌تا ۳۳۱۱ ج - ۴) به‌کوردی باسی مناقیبی کراوه.

۹۰- عن سلمة بن الأكوع (رَضِيَ اللهُ عَنْهُ) قال: سمعت رسول الله (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يقول: (من يقل على ما لم آفل فليتبوء مقعده من النار). (الحديث ۱۰۹)
 سه له مهی کوری نه کوه (پوزای خوی لسی بی) فه رمودی: له پیغه مبهرم بیست
 دهیغه رموو (دروودی خودای له سر بی): هه رکه سی شتی که من نهیم گوتبی بهدم منه وه
 بیلی، خودا له ناو ئاگری دۆزه خا دهیگه وزینی).

رافه و شیکردنه وه:

ئهم رشتهیه له رشته سی که سیهکانی بوخاری یه، که بریتین له ماموستاکه ی
 بوخاری و تابیی یه ک و سه حابی یه ک، که ئهم سی که سه ن: مه کی کوری
 ئیبراهیم و یه زیدی کوری نه بو عوبه یدو سه له مه، ئهم جوړه رشتهیه زوړ
 دهگمه ن و نایابه، له بوخاریدا پتر له بیست فه رمووده ی رشته سی که سی هه یه،
 ئهم فه رمووده یه یه که میانه، له رشته ی سی لای ی (سند ثلاثی) بلندر
 له بوخاریدا نییه، سه له مه ئاماده ی په یمانی خوشنوودی بووه، که ناو داره
 به (بیعة الرضوان) هفتا وحه وت فه رمووده ی هه یه، شازده یان په سه ندی
 هه ردوولان، بیست و یه کیان وان له بوخاریدا بیست و پینجیان وان له موسلیم
 دا، سه رجه می فه رمووده گانی له سه حیه یان دا ده کاته: ۱۶ + ۵ + ۹ = ۳۰
 فه رمووده. سه له مه پیاویکی ئازای تیر نه ندازی تیژ په بوو، له پراگردندا و لاخی
 به رزه ی به جی ده هیشت، پیاویکی به هره مه ندی خیر که ره بوو، کو مه له ی
 فه رمووده زانه که و ره کان که ناو دارن به (الجماعة) فه رمووده یان له سه له مه وه
 گیرا وده وه، وه ک: شافیعی و ئیمام نه حمه دو بوخاری و موسلیم و نه بودا وودو
 تیر میذی و نه سائی و به یه هقی و داره قوطنی و.. تاد.

ده ئین گورگ قسه ی له گه ل دا کردووه، سه له مه ده فه رموی: له پیش ئیسلام
 بوونما جارئ گورگی ئاسکیکی رفاند، نیشته مه سه ری لییم سه نده وه، گور که که
 گوتی: خانه خراپ چیته به سه ر منه وه رزقم ده بری، خو ئه مه مائی تو نییه،

رزق و رۆژی یه که، خوا ره خساندویه تی بۆم که چی تۆ لیم دسه نیته وه. منیش گوتم: ئه ی بهنده کانی خودا! به راستی ئه مه شتیکی سهیره، خۆ ئه وه ته گورگ قسه دهکا! که چی گورگه که گوتی: له مه سهیرتر ئه وه یه که پیغه مبهری خوا واله ناو ئه و بنکه دارخورمایانه دا بانگتان دهکا بۆ سه ر خوا به رستی که چی ئی وه هیشتا هه ر ده ست له بته به رستی هه لئاگرن! ئیتر منیش رپک چووم موسو لمان بووم، سه له مه (بهزی خوی لێ به) له ته مه نی هه شتا سالی دا، له مه دینه له سالی هه فتا و چواری کۆچی دا مردو وه. (عینی/ ۱۵۳/۲).

۹۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (تَسْمَوُا بِاسْمِي وَلَا تَكْتُمُوا بِكُنْيَتِي وَمَنْ رَأَانِي فِي الْمَنَامِ فَقَدْ رَأَانِي فَإِنَّ الشَّيْطَانَ لَا يَتَمَثَّلُ فِي صُورَتِي وَمَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا فَلْيَتَّبِعُوا مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ). (الحديث ۱۱۰ - أطرافه في: ۳۵۳۹، ۶۱۸۸، ۶۱۹۷، ۶۹۹۳). (۷۹)

ئه به وه ره یه ره (بهزی خوی لێ به) فه رمووی: خۆ شه ویست (دروودی خودی له سه ر به) فه رمووی: نا وه که م بکه ن به نا و بۆ خۆ تان به لām که سنا وه که م مه که ن به که سنا و بۆ خۆ تان، واته: موحه ممه دو ئه حمه د که ناوی منن بیان که ن به ناوی خۆ تان. وه هه ر که سیکی ش له خه ویدا من ببینی ئه وه به راستی له و خه وه دا به خه و منی دیوه، چونکه شه ی تان خۆی بۆ نا کرئ به من و ناتوانئ خۆی بگورئ و خۆی بباته شیوه ی منه وه و بجیته خه وی خه لکه وه به ناوی منه وه. هه ر که سیکی ش به ئارمزو و درۆ به ده م منه وه هه لبه ستئ باجیگه ی خۆی له دۆزه خا خۆش بکا).

شیکردنه وه:

فه رمووده ی: (من کذب علی) موتواته ره، هه ر له م شوینه دا بوخاری له پینچ سه حابه وه ده یگێرپێته وه، هه دیثی موته واته ره ئه وه یه له هه موو قۆناغی کا

خه لکیکی زور بیگیر نه وه، به شیوه یه کی وا که عه قل قه بوول ناکا که نه وه گشته خه لکه له وه وه والهدا درو بکه ن. نه م چهنده به هره یه له م فهرمووده یه دا هه یه:

۱- درو کردن به دهم پیغه مبه ره وه به تاوانیکی گه وره داده نری، هه تا درو که هی خه ونیش بی هه ر وایه، وه ک نه وه که سی به درو بی: له خه وما به خزمه ت پیغه مبه ر گه ییشتم، یاله خه وما دینی گوړی پیغه مبه رم کرد، یا گویم له قسه ی بوو.

۲- بینینی پیغه مبه ر له خه ونده دروسته و رووده دا، به لام کاتی نه وه خه ونه به راست داده نری، که خه و بین پیغه مبه ر (درو دی خودای له سر بی) له سر شیوه یی بیینی که له شیوه ی راسته قینه ی کاتی ژیا نی خو ی بجی، وه ک له سوننه ت دا روون کراو ده وه. دهنه نه وه با سیکی دوو رو درپژه: (عه نی ۲۰ / ۱۵۳ - ۱۵۸).

۳- که سی به خه وه به خزمه ت پیغه مبه ر بگابه هره یه کی گه وره یه، به لکه ی خیر و خوشی یه، به لام به وه نابی به سه حابه، نه وه فهرمووده یه یشی که له وه خه ونده له پیغه مبه ری ده بیستی سودو به هره ی لی و مرده گیری و به پیی شوین رافه و واتا ده کری، مه رج نییه له سر ظاهر ی خو ی بی، وه ک نه وه به که سی له خه ونده بفرموی: نه وه مه لایه بکوژه، مه لاکه یش پیاو یکی باش بی و گوشتنی نار هوابی، نه وه شتی وا نابی به (حوجه) و ناکری به به لکه له سر ره و بوونی نه وه تاوانه، به هه ر حال مرو ف له کاتی خه ودا زه بتی نامینی، زه بت و کونتر و لیش مه رجه بو راوی: (تاج ۸ - ل ۲۳ - تاج ۴ - ل ۶۲۳ ز- ۷ ژ- ۴۲۶۷ هه تا ۴۲۶۹).

۹۲- وَعَنْهُ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ، النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: (إِنَّ اللَّهَ حَسَبَ عَنْ مَكَّةَ الْفِيلِ أَوْ الْقَتْلَ وَسَلَّطَ عَلَيْهِمْ رَسُولَهُ وَالْمُؤْمِنِينَ أَلَا وَإِنَّهَا لَا تَحِلُّ لِأَحَدٍ قَبْلِي وَلَا تَحِلُّ لِأَحَدٍ بَعْدِي أَلَا وَإِنَّهَا أُحِلَّتْ لِي سَاعَةً مِنْ نَهَارٍ أَلَا وَإِنَّهَا سَاعَتِي هَذِهِ حَرَامٌ لَا يُخْتَلَى شَوْكُهَا وَلَا يُعْضَدُ شَجَرُهَا وَلَا يُلْتَقَطُ سَاقُطَتُهَا إِلَّا لِمَنْشِدٍ وَمَنْ

قُتِلَ فَهُوَ بِخَيْرِ النَّظَرَيْنِ إِمَّا أَنْ يَعْقَلَ وَإِمَّا أَنْ يُقَادُ أَهْلَ الْقَتْلِ فَجَاءَ رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ
الْيَمَنِ (يُقَالُ لَهُ أَبُو شَاهٍ) فَقَالَ اكْتُبْ لِي يَا رَسُولَ اللَّهِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اكْتُبُوا فَلَانٌ. فَقَالَ رَجُلٌ مِنْ قُرَيْشٍ: إِلَّا الْإِذْخَرَ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَإِنَا نَجْعَلُهُ
فِي بُيُوتِنَا وَقُبُورِنَا؟ فَقَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): إِلَّا الْإِذْخَرَ فَقَالَ: إِلَّا
الْإِذْخَرَ). (الحديث ١١٢ - طرفاه في: ٢٤٣٤، ٦٨٨٠) (٨٠)

دیسان ئه بوهورهیره (هزی غوای لسه بیه) فهرمووی: سالی گرتنی مهککه هوژی
خوزاعه پیاویکیان گوشت له هوژی بهنی لهیث، له جیاتی کوژراویکی خویان
که بهنی لهیث له وهو پيش کوشتبووین، جا که نه مه عهرزی حه زهت (برودی خودی
له سه بیه) گرا، سواری و لاخه که ی بوو، وهوتاریکی دا، فهرمووی: خودای گه وهو
سهروه مهککه ی پاراست له ده ستدریژی له خاوهن فیله کان که نه بره وه
له شکره که ی بوون، که هاتبوون بو روو خاندنی که عبه، وهک له سوورتهی فیل دا
باس کراوه، یا فهرمووی: خودای گه وه گوشت و کوشتاری له ناو مهککه دا
قه دهغه کردوه، به لام به پشتیوانی خودا پیغه مبهری خواو موسولمانه کان
له رۆژی نازاد کردنی مهککه دا زالبوون به سه ر گرتنی ئه م شارهدا، به لام باش
باش بزنان که نه م شاره نه له پيش مندا وه نه له پاش من بو که سی تر رهوا
نه بینهراوه رهوا نابینری که شهرو شوړی تیا بکا، ناگادار بن ههتا بو منیش بو
ماوهیه کی زور کهم لهو رۆژهدا کوشتاری تیادا هه لال بوو، باش ناگادار بن
تانیستا له م ده مه دا شاریکی به ریزو قه دهغه یه، کهوا بوونه درکی پاگو
دهدریو، نه دارو درهختی داده پاچریو، نه کوشتارو شهرو شوړی تیادا دهکری
له م ههله وه ههتا رۆژی قیامهت ئه م شتانه ی تیا قه دهغه یه. وه نه نه چیری
دهروینریته وه، وه نه شتی داکه وتووی هه ل دهگیریتته وه، مه گه ر بو که سی
که ناو و نیشانی هه لیدا بوئه وهی که خاوه نه که ی پهیدا بیو و بیباته وه.

وہہرکەسێ کەسیکی کوژرا ئەوا خوێ لەیەکی لەم دوو بپارە سەر پشکە: یا خوین و مردەگری یاخود تۆلە ی بۆ دەسەندری و لەجیات ی کوژراوەکە ی بکوژە کە دەکوژی تەو. جا پیاویکی یەمەنی کە پێیان دەگوت: ئەبوشاھ هەلسا گوتی: ئەم ووتاری خوتم بۆ بنووسەرەو. پێغەمبەریش (دروودی خودای لەسەر بێ) فەرمووی: ببنووسنەو بۆ ئەبوشاھ. پیاویکی قورەپیش (کەعەبباسی مامە ی پێغەمبەر بوو) گوتی: ئە ی پێغەمبەری خودا! تەنیا گیای سورناتک (اِذْخِر) ی ئی دەرچێ، چوونکە ئەم گیایە بۆ سووتەمەنی ناوماڵ و بۆ پەردووی سەردارەراو بۆ سەرگرتنی سەری گۆر بەکاری دیئن، حەزەرتیش (دروودی خودای لەسەر بێ) فەرمووی: باشە تەنیا گیای سورناتکی ئی دەرچێ): (تاج-ل ۲-ل ۲۸۰-ز ۱۳۰-ژ ۱۷۰۳-ج ۴).

۹۳- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رضي الله عنهما) قَالَ: (لَمَّا اشْتَدَّ بِالنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَجَعُهُ قَالَ ائْتُونِي بِكِتَابٍ أَكْتُبُ لَكُمْ كِتَابًا لَا تَضِلُّوا بَعْدَهُ قَالَ عُمَرُ إِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ غَلَبَهُ الْوَجَعُ وَعِنْدَنَا كِتَابُ اللَّهِ حَسْبُنَا فَاخْتَلَفُوا وَكَثَرَ اللَّعْطُ قَالَ قَوْمُوا عَنِّي وَلَا تَبْغِي عِنْدِي التَّسَارُعَ). (الحديث ۱۱۴ - أطرافه في: ۳۰۵۳، ۳۱۶۸، ۴۴۳۱، ۳۲۴۴، ۵۶۶۹، ۷۳۶۶) (۸۱)

ئەبنووعەبباس (مەزای خۆدایان لێ بێ) فەرمووی: پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) لەنەخۆشی سەرمەرگا، کاتی نەخۆشیەکە ی کەشەنگ بوو فەرمووی: (قەلەم و کاغەزم بۆ بێنن بانامە یەکتان بۆ بنووسم، پێداویسی ئەم قۆناغە ناسکە ی پاش خۆمتان بۆ رۆن بکەمەو، ئیتر لەپاش نووسینی ئەو نامە یە لەم لایەنەو سەرتان ئی ناشیوی!)

عوامەریش (مەزای خوای لێ بێ) فەرمووی: ئازارەکە ی پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) زۆری بۆی هیناوەو تەواو کەشەنگی کردوو، وەکی تریش نامە ی خودای گەورە

که قورئانی پیرۆزه، که چرای رۆشنی دهستمانه واین له خزمهتیدا، خوا یاربێ بۆ چارهسه رکردنی هه رکیشهیی که له مه ولا پووبدا قورئانمان به سه، ئیتر بۆچی لهم کاتی ئیش و ئازاردا به نووسینی نامه و شتی وا زیاتر ئیش و ئازاری چه زهت بدهین!).

ئیتر یاران بوون به دوو به رهو، دهسته یه کیان دهیانگوت: بانامه که مان بۆ بنووسی، دهسته یه کیشیان دهیانگوت: بپویست ناکا، له هه مان کاتا بوو به دهنگه دهنگو هه راوزه نا، پێغه مبه ریش (دروودی خودای له سه ر بێ) فه رمووی: (دهورم چۆل که ن لای من شوینی ئهم کیشمه کیشمه یه نییه!).

ئیبنوعه بباس (رهزای خودایان لێ بێ) کاتی ئهم فه رمووده یه بۆ عوبه یدو لێ گپرا یه وه، ته شریفی هه لسا له شوینه که ی خۆی و رۆشته دهره وه فه رمووی: (سه رچاوه ی کۆسپ و کۆست و کاره ساته کانی گه لی ئیسلام گشتی ده گه پێته وه بۆته وه که نه و نامه یه ی چه زهت (دروودی خودای له سه ر بێ) نه نووسرا).

٩٤- عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (اسْتَيْقِظَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَاتَ لَيْلَةٍ فَقَالَ سُبْحَانَ اللَّهِ مَاذَا أُنْزِلَ اللَّيْلَةَ مِنَ الْفَتَنِ وَمَاذَا فُتِحَ مِنَ الْخَزَائِنِ أَيْقِظُوا صَوَاحِبَاتِ الْخَجَرِ قُرْبَ كَاسِيَةٍ فِي الدُّنْيَا عَارِيَةً فِي الْآخِرَةِ). (الحديث ١١٥ - اطرافه في: ١١٢٦، ٣٥٩٩، ٥٨٤٤، ٦٢١٨، ٧٠٦٩). (٨٢)

ئومموسه له مه (رهزای خۆای لێ بێ) فه رمووی: شه وی چه زهت (دروودی خودای له سه ر بێ) له خه وه هه ستا، فه رمووی: په نا به خوا له کاری خوا! ئهم شه و چی ئازه وه و ئاشووب داباری؟ وه چی گه نچ و خه زنه داباری؟ چه ن دین دهرگای ره حمه تی خودا کرایه وه، خۆزگه که سی دایکانی موسو لمانان (امه ات المؤمنون) ی له خه وه هه لده ستان بۆ شه ونو یژو خوا په رستی، ئای که چه نده ها که س هه ن لهم جیهانه دا پۆشته و په رداخن که چی له و جیهانه دا رووت و قووتن!).

شیگردنهوه:

نوموسه له مه هاوسه ری پیغه مبه ره (دروودی خودای له سره به)، وادیاره نهو شه وه
پیغه مبه ره (دروودی خودای له سره به) له لای نهو بووه، (۳۷۸) فهرمووده ی هه یه، سیازده یان
به سه ندی هه ردوو پیره، دوو کوچ و په وی له پیناوی نیسلا ما کردوو، کوچی بو
حه به شه، کوچی بو مه دینه، له مانگی شه شه لانی سالی چواری کوچی دا
پیغه مبه ره (دروودی خودای له سره به) هیناوی هتی، له ته مه نی هه شتاو چوار سالی دا
له به هاری سالی شه ستو چواری کوچی دا له مه دینه کوچی دواپی کردوو،
نه بوهوره پیره نویژی مردووی له سره کرد، له گوړستانی به قیغ به خاک
سپیردرا: (تاج ۱- ل ۴۹۴- ز ۱۸۱- ژ ۹۷۲- ج ۴ + تاج ۵- ل ۱۵۸- تاج ۳- ز ۳۹- ژ ۳۴۴۲).

۹۵- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: (صَلَّى بِنَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْعِشَاءَ فِي آخِرِ حَيَاتِهِ فَلَمَّا سَلَّمَ قَامَ فَقَالَ أَرَأَيْتَكُمْ لَيْتَكُمْ هَذِهِ فَإِنْ رَأَسَ مِائَةِ سَنَةٍ مِنْهَا لَا يَنْقَى مِنْهُ هُوَ عَلَى ظَهْرِ الْأَرْضِ أَحَدٌ). (الحديث ۱۱۶ - طرفاه في: ۵۶۴، ۶۰۱). (۸۳)

عه بدوللای کوری عومهر (په زای خودایان له به) فهرمووی: پیغه مبه ره (دروودی خودای له سره به)
له کوتایی ته مه نی دا به مانگی له پیش مه رگیدا، شه وی نویژی خه وتنانی بو
کردین، که سلاوی دایه وه هه لساو فهرمووی: (ته ری دهنگو باسی نه مه شه
چییه؟ ده سا نه وهی که من له مه بارمیه وه دهیزانم نه مه هه والیه: هه تا سه ری
سه د سال له مه شه وه که س نامینی له وانه ی که نیستا وان له سه ر زه وی).

۹۶- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: (بِتُّ فِي بَيْتِ خَالَتِي مِمْوَنَةَ بِنْتِ الْحَارِثِ زَوْجِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَكَانَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عِنْدَهَا فِي لَيْلَتِهَا فَصَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْعِشَاءَ ثُمَّ جَاءَ إِلَى مَنْزِلِهِ

(۸۳) أخرجه مسلم في فضائل الصحابة، باب: قوله (صلى الله عليه وسلم) لا تأتي مائة سنة وعلى الأرض ... رقم: ۲۵۷۳ = ۶۴۲۶ شيا. بروانه فهرمووده ی ژماره (۱۳۸) - و مرگپ.

فَصَلَّى أَرْبَعَ رَكَعَاتٍ ثُمَّ نَامَ ثُمَّ قَامَ ثُمَّ قَالَ: نَامَ الْغُلَيْمُ أَوْ كَلِمَةً تَشْبَهُمَا ثُمَّ قَامَ فَقُمْتُ عَنْ يَسَارِهِ فَجَعَلَنِي عَنْ يَمِينِهِ فَصَلَّى خَمْسَ رَكَعَاتٍ ثُمَّ صَلَّى رَكَعَتَيْنِ ثُمَّ نَامَ حَتَّى سَمِعْتُ غَطِيظَهُ أَوْ قَالَ خَطِيظَهُ ثُمَّ خَرَجَ إِلَى الصَّلَاةِ. (الحديث ۱۱۷ - أطرافه في: ۱۳۸، ۱۸۳، ۶۹۷، ۶۹۸، ۶۹۹، ۷۲۶، ۷۲۸، ۸۵۹، ۹۹۲، ۱۱۹۸، ۴۵۶۹، ۴۵۷۰، ۴۵۷۱، ۴۵۷۲، ۵۹۱۹، ۶۲۱۵، ۶۳۱۶، ۷۴۵۲).

ثیبونوعه بباس (رمزی خودایان لئ بی) فہرمووی: شہویٰ لہ مالی مہیموونہی پوورم بووم، کہ ہاوسہری پیغہ مہر بوو، لہویٰ نووستم، حہ زرت (درویدی خودی لہسمر ہر) نوپڑی خہ وتنانی کردو ئہوجا گہرایہوہ بو مالہوہ، ئہو شہوہ سہری مہیموونہی پوورم بوو لہویٰ مایہوہ، جوار رکاٹ نوپڑی کردو ئنجا خہوت، لہپاشا ہلہسا بو شہونوپڑ، وھفہرمووی: (ئہوہ کورہکہ خہوت) یاوشہیہکی ئاوی فہرموو.

ئنجا ہلہساو دہستی کرد بہشہونوپڑ، منیش جووم لہلای چہپیہوہ نوپڑم لہپشتیہوہ دابہست، بہلام پیغہ مہر (درویدی خودی لہسمر ہر) بردمی بولای راستی خوی، وھپینج رکاٹ شہونوپڑی کرد، وھدوو رکاٹ تریشی کردو دیسان خہوتہوہ، ہتا گویم لہپر خہی بوو، لہپاشا جوو بو نوپڑی بہیانی: (ت - ۶ ل - ۹۷ ف - ۳۹ تاج - ۴ ز - ۱ ژ - ۳۷۹۲).

۹۷- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (إِنَّ النَّاسَ يَقُولُونَ أَكْثَرَ أَبَوِ هُرَيْرَةَ وَلَوْ لَا آيَاتَانِ فِي كِتَابِ اللَّهِ مَا حَدَّثْتُ حَدِيثًا ثُمَّ يَتْلُو إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أَنْزَلْنَا مِنَ الْبَيِّنَاتِ وَالْهُدَى إِلَى قَوْلِهِ الرَّحِيمِ إِنَّ إِخْوَانَنَا مِنَ الْمُهَاجِرِينَ كَانُوا يَشْغَلُهُمُ الصَّفْقُ بِالْأَسْوَاقِ وَإِنَّ إِخْوَانَنَا مِنَ الْأَنْصَارِ كَانُوا يَشْغَلُهُمُ الْعَمَلُ فِي أَمْوَالِهِمْ وَإِنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ كَانُوا يَلْزَمُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِشَبْعِ بَطْنِهِ وَيَخْضَرُ مَا لَا يَخْضَرُونَ وَيَحْفَظُ مَا لَا يَحْفَظُونَ). (الحديث ۱۱۸ - أطرافه في: ۱۱۹، ۲۰۴۷، ۲۳۵۰، ۳۶۴۸، ۷۳۵۴). (۸۴)

بووم، يهكئ بووم لهههزارانی کۆمهلهی سوففه، خۆم تهرخان کردبوو بۆ
فیربوونی شهریعت، لهبهڕئهوه خزمهتی پێغهمبهرم چۆل نهدهکرد، به
نانهسکی دهلکام به پێغهمبهروهوه ههتا بۆم بکرایه بۆ ئهم مهبهسته
خزمهتی ئهوم بهرنهدهدا، نهوانیش لهوئ نهبوونایه من ههر لهخزمهتییدا
دهبووم، گهئ شت ههبوو ئهوان دهستیان نهدهپهڕژا لهبهری بکهن، لهبهڕئهوه
لهبیریان دهچۆوه، بهلام من مهودام ههبوو لهبهرم دهکردو بهباشی رهوانم
دهکرد: (ت-ل ۲۱۷ تاج-ل ۳-ل ۷۳۴ ز-۶۲ ژ-۳۵۲۱ ههتا ۳۵۲۶) مهناقیبی ئهبو
هورهیره.

رافه و شیکردنه وه:

ههتا ئەم سەردەمەى ئىمەيش لەولائى ئىمەو دەروروبەرىدا ئەم سوننەتە
 ديارينهى ئىمامى ئەبوهورەيره (پەزەى خەوى لى بى) لەناو دەستەى زانست پەرورماندا
 باوە، زاناو فێرخواز، يابليين: مەلاو فەقى، لەبەر خزمەتى شەرىعت فریای
 مالداری ناگەون، هەروا مالىپەرورمانیش لەبەر پەيدا کردنى مالو سامان
 نایانپەرژيسته سەر زانستەکانى شەرىعت، بەلام ئیستا لەگەڵ کۆندا يەك
 فەرقى جەوھەرى هەيە: لەکۆندا کۆکردنەوى مال پێک وەك فێربوونى
 زانست ساخ بۆ رمزامەندى خودای گەورە بوو، بەراستى مال خزمەتکاری
 زانست بوو، زانستیش چاوساغى دین و دنیاى مالو خاوەن مال بوو، بەلام
 ئیستا نەدموئەمەند نەمەلا بەو شیۆهە نەماون، هەردوولا بەشوین هەلپەى
 دونیايیدا ویلن. خودا پەنامان بدا.

٩٨- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي أَسْمَعُ مِنْكَ حَدِيثًا كَثِيرًا أَنْسَاهُ قَالَ ابْسُطْ رِدْءَكَ فَبَسَطْتُهُ قَالَ فَعَرَفَ بِيَدَيْهِ ثُمَّ قَالَ ضَمَّهُ فَضَمَّمْتُهُ فَمَا نَسِيتُ شَيْئًا بَعْدَهُ). (الحديث ١١٩ طرفه في ١١٨).

دیسان فہرمووی: رۆژی عہرزی خۆشہوویستم کرد: قوربان! من فہرموودہیہکی زۆر لەتۆ دەبیستم دوایی لەبیرم دەچن؟ فہرمووی: (ئادەیی پۆشاکەکت راخە) منیش رایم خست، ئەویش بەهەدوو دەستی بەئامازە مستی گرت لەلافاوی بەهرەیی خوداو ھەر بەئامازە کردیە ناو پۆشاکەکەمەو، وەك شتێ بەمشت ھەڵبگری و بیکاتە ناوی ئاوا. ئنجا فہرمووی: (ئادەیی کۆی کەرەو) منیش کۆیم کردووە ئیتەر لەوہدوا ھیچ فہرموودەییہکی ئەوم لەبیر نەچۆتەو: (ت-ل ۲۱۷-تاج ۳-ز ۶۲-ژ ۳۵۲۱).

۹۹- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (حَفِظْتُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعَاءَيْنِ فَأَمَّا أَحَدُهُمَا فَبَشْتُهُ وَأَمَّا الْآخَرُ فَلَوْ بَشْتُهُ قُطِعَ هَذَا الْبُلْعُومُ). (الحدیث ۱۲۰).

دیسان ئەبوھورەیرە (مەزەیی خۆی لێ ھە) فہرمووی: پەردوو دەفر زانستی جیا جیام لە پەغەمبەرەو لەبەر کردوو، ھەر دەفرەیی لەجۆرە زانستی، وایەکیکیانم بەخش کردو، کەبەریتی یە لەم فہرموودەو سوننەتە پەخشکراوانە، وەلێ ئەو جۆرەکەیی تریان ئەگەر پەخشی بکەمەو دەدەن لەگەردنم، کەبەریتی یە لەزانینی ئازاوەکان و لەنیشانەکانی ھاتنی قیامەت و گەلێ لەنیشانەو دەنگوباسی ئازاوە گیرەکانی ناو گەلێ ئیسلام.

شیکردنەو:

ئەبوھورەیرە (مەزەیی خۆی لێ ھە) دەیفەرموو (اعوذ بالله من رأس السنين وإمارة الصبيان) مەبەستی خەلافەتی یەزید بوو، کەلەسەری سالی شەستی کۆچی دا بوو، وەخودا نزاکەیی گێرا کرد بەسالی لەپیش ئەوہدا گیانی سپارد، ئەم جۆرە زانستە ھەروا بەئاسانی دەست ناکەو، ھەموو کەسیش لێ ی تێ ناگا، کەواتە واباشە بپروای پێ بکەین و زۆر لێ ی نەکوئینەو، نزا بەکوئی دل بەپروای

ته و او ده یه کیکه له هوکانی هاتنه دی ئاوات، بویه پر بهدل ده لیم: خودایه! بهشی باشمان تی بخه، منیش ده لیم: (أعوذ بالله من الشرك ومشتقاته).

۱۰۰- عَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَهُ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ اسْتَنْصِتِ النَّاسَ فَقَالَ لَا تَرْجِعُوا بَعْدِي كُفَّارًا يَضْرِبُ بَعْضُكُمْ رِقَابَ بَعْضٍ). (الحديث ۱۲۱ - أطرافه في: ۴۴۰۵، ۶۸۶۹، ۷۰۸۰). (۸۵)

جهریری کوړی عه بدوللا (په زوی خوی لى یی) فه رمووی: له حه جی مالئاوایی دا پیغه مبهه (دروودی خودی له سر یی) پیی فه رموو: (ئادهی مهردومه کهم بو بیدهنگ بکه تاقسه یان بو بکه) منیش فه رمانه کهیم به جی هیئا، نه ویش وتاریکی بو دان و تیا فه رمووی: (نه کهن له پاش خوږم پاشگهز بینه وده وده کی کومه لی کافران و میله ته خوخور به ربینه سهرو گوږلاکی یه کتری و له سهه پر و پاتالی جیهان له گهر دنی یه کتری بدن).

۱۰۱- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي بَنِ كَعْبٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: (قَامَ مُوسَى النَّبِيُّ خَطِيئًا فِي بَنِي إِسْرَائِيلَ فَسُئِلَ أَيُّ النَّاسِ أَعْلَمُ؟ فَقَالَ: أَنَا أَعْلَمُ فَعَتَبَ اللَّهُ عَلَيْهِ إِذْ لَمْ يَرِدْ الْعِلْمَ إِلَيْهِ فَأَوْحَى اللَّهُ إِلَيْهِ أَنْ عَبْدًا مِنْ عِبَادِي بِمَجْمَعِ الْبَحْرَيْنِ هُوَ أَعْلَمُ مِنْكَ. قَالَ: يَا رَبِّ وَكَيْفَ بِهِ؟ فَقِيلَ لَهُ احْمِلْ حُوتًا فِي مِكْتَلٍ فَإِذَا فَقَدْتَهُ فَهُوَ ثُمَّ فَأُتِلَقَ وَأُتِلَقَ بِفَتَاهُ يُوشَعَ بْنِ نُونٍ وَحَمَلَا حُوتًا فِي مِكْتَلٍ حَتَّى كَانَا عِنْدَ الصَّخْرَةِ وَضَعَا رُءُوسَهُمَا وَكَاَمَا فَاسَّلَ الْحُوتُ مِنَ الْمِكْتَلِ فَاتَّخَذَ سَبِيلَهُ فِي الْبَحْرِ سَرَبًا وَكَانَ لِمُوسَى وَفَتَاهُ عَجَبًا فَأُتِلَقَا بَقِيَّةَ لَيْلَتِهِمَا وَيَوْمَهُمَا فَلَمَّا أَصْبَحَ قَالَ مُوسَى لِفَتَاهُ آتِنَا غَدَاءَنَا لَقَدْ لَقِينَا مِنْ سَفَرِنَا هَذَا نَصَبًا وَلَمْ يَجِدْ مُوسَى مَسًا مِنَ النَّصَبِ حَتَّى جَاوَزَ الْمَكَانَ الَّذِي أَمَرَ بِهِ

(۸۵) أخرجه مسلم في الإيمان، باب: بيان معنى قول النبي (صلى الله عليه وسلم) لاترجعوا بعدى كفاراً، رقم: ۶۵ = ۲۲۰ شيخاً.

فَقَالَ لَهُ فَتَاهُ أَرَأَيْتَ إِذْ أَوَيْنَا إِلَى الصَّخْرَةِ فَإِنِّي نَسِيتُ الْخُوتَ وَمَا أُنْسَانِيهِ إِلَّا الشَّيْطَانُ قَالَ مُوسَى ذَلِكَ مَا كُنَّا نَبْغِي فَأَرْتَدَّا عَلَى آثَارِهِمَا قَصَصًا فَلَمَّا أَتَتْهَا إِلَى الصَّخْرَةِ إِذَا رَجُلٌ مُسَجًى يَثُوبُ أَوْ قَالَ تَسَجًى يَثُوبُهُ فَسَلَّمَ مُوسَى فَقَالَ الْخَضِرُ وَأَكَلِي بِأَرْضِكَ السَّلَامَ فَقَالَ أَنَا مُوسَى فَقَالَ مُوسَى بَنِي إِسْرَائِيلَ قَالَ نَعَمْ قَالَ هَلْ أَتَيْتُكَ عَلَى أَنْ تُعَلِّمَنِي مِمَّا عَلَّمْتَ رَشْدًا قَالَ إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا يَا مُوسَى إِنِّي عَلَى عِلْمٍ مِنْ عِلْمِ اللَّهِ عِلْمِيهِ لَا تَعْلَمُهُ أَنْتَ وَأَنْتَ عَلَى عِلْمٍ عِلْمُكَهُ اللَّهُ لَا أَعْلَمُهُ قَالَ سَتَجِدُنِي إِنْ شَاءَ اللَّهُ صَابِرًا وَلَا أَعْصِي لَكَ أَمْرًا فَاطْلُقْنَا يَمْشِيَانِ عَلَى سَاحِلِ الْبَحْرِ لَيْسَ لَهُمَا سَفِينَةٌ فَمَرَّتْ بِهِمَا سَفِينَةٌ فَكَلَّمُوهُمْ أَنْ يَحْمِلُوهُمَا فَعَرَفَ الْخَضِرُ فَحَمَلُوهُمَا بِغَيْرِ نَوْلٍ فَجَاءَ عُصْفُورٌ فَوَقَعَ عَلَى حَرْفِ السَّفِينَةِ فَتَقَرَّرَ نَفْرَةً أَوْ تَقَرَّرَتَيْنِ فِي الْبَحْرِ فَقَالَ الْخَضِرُ يَا مُوسَى مَا نَقَصَ عِلْمِي وَعِلْمُكَ مِنْ عِلْمِ اللَّهِ إِلَّا كَنَفْرَةٍ هَذَا الْعُصْفُورُ فِي الْبَحْرِ فَعَمَدَ الْخَضِرُ إِلَى لَوْحٍ مِنَ الْأَوَاحِ السَّفِينَةِ فَتَزَعَهُ فَقَالَ مُوسَى قَوْمٌ حَمَلُونَا بِغَيْرِ نَوْلٍ عَمَدْتَ إِلَى سَفِينَتِهِمْ فَخَرَقْتُهَا لِتَغْرُقَ أَهْلَهَا قَالَ أَلَمْ أَقُلْ إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا قَالَ لَا تَوَاخِذْنِي بِمَا نَسِيتُ وَلَا تُرْهِقْنِي مِنْ أَمْرِي عُسْرًا فَكَانَتْ الْأُولَى مِنْ مُوسَى نِسْيَانًا فَاطْلُقْنَا فَإِذَا غُلَامٌ يَلْعَبُ مَعَ الْعِلْمَانِ فَأَخَذَ الْخَضِرُ بِرَأْسِهِ مِنْ أَغْلَاهُ فَاقْتَلَعَ رَأْسَهُ بِيَدِهِ فَقَالَ مُوسَى أَقْتَلْتَ نَفْسًا زَكِيَّةً بِغَيْرِ نَفْسٍ قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَكَ إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا؟ فَاطْلُقْنَا حَتَّى إِذَا أَتَيَا أَهْلَ قَرْيَةٍ اسْتَطَعَمَا أَهْلُهَا فَأَبَوْا أَنْ يُضَيِّقُواهُمَا فَوَجَدَا فِيهَا جِدَارًا يُرِيدُ أَنْ يَنْقُضَ فَأَقَامَهُ قَالَ الْخَضِرُ بِيَدِهِ فَأَقَامَهُ فَقَالَ لَهُ مُوسَى لَوْ شِئْتَ لَاتَّخَذْتَ عَلَيْهِ أَجْرًا قَالَ هَذَا فِرَاقُ بَيْنِي وَبَيْنَكَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَرْحَمُ اللَّهُ مُوسَى لَوَدِدْنَا لَوْ صَبَرَ حَتَّى يُقَصَّ عَلَيْنَا مِنْ أَمْرِهِمَا).

(الحديث ١٢٢ - أطرافه في: ٧٨، ٢٢٦٧، ٢٧٢٨، ٣٢٧٨، ٣٤٠٠، ٣٤٠١، ٤٧٢٥، ٤٧٢٦، ٤٧٢٧، ٦٦٧٢، ٧٤٧٨). (٨٦)

سه عیدی کوری جوبه یر (برمزی خوای لښ بیر) فهرمووی: به ئیبنوعه باسم گوت: به قسه ی نه وف به کالی بی نهو موسایه که هاوړی ی خدری زینده بووه داستان که یان له قورئان دا باس کراوه نهو موسا مه شهوره نییه که پیغه مبهری نهوه ی ئیسرائیل بووه!

ئیبنوعه باس (برمزی خودلیان لښ بیر) فهرمووی: نهو دوشمنی خودایه درؤ دهکا (نهو لای خو ی پیاوی باشه و زانایه کی پایه به رزه چو ن هه لای گه وړه ی واده کا؟) چونکه من ثوبه یی کوری که عب خو ی قسه ی بو کردم، فهرمووی: به گو ی ی خو م ژنه وتم له دهمی حه زرم ت (دروودی خودی له سر بیر) دهیغه رموو: موسا پیغه مبه ر (دروودی له سر بیر)، هه لاسایه وه له ناو نهوه ی ئیسرائیل دا وتاریکی دا، لیان پرسی: کی له هه موو که سی زاناتره؟ فهرمووی: من! خودای گه وړه یش - له به رنه وه ی که زانینی نه م باسه ی هه واته نه کرد به عیلمی خودا - گله یی له موسا کردو سرووش و نیگای نارد بو ی: نه ی موسا! به نده یه کی من هه یه نهو له تو زاناتره، نیستا واله مه جمه عولبه حرمین (واته: له دواوانی دوو دمریای فارس و روم، که نیستا پیان ده گوتری دمریای سوورو دمریای سپی، که نیسته نهو پارچه زهوییه بووه به جمه مسر له نیوانی ناسیاو نه فریقادا هه لکه نه راوه و کراوه به راره وی پاپوړی گه وړه، پی ی ده لئین: قه ناتی سو یس). موسا فهرمووی: نه ی په رومردگارم! جا نه وه چو ن خو م بگه یه نمه لای؟ فهرمووی: ماسیه ک ببرژینه و له گه ل خو ت دا له زه میله یه کا بیبه، جا له کو یدا نهو ماسیه ت وون کرد نهو به نده یه م واله ویدا، جا له زه میله یه کا ماسیه کی هه لگرت و خو ی و یوشه ی کوری نوون که هم سوخته ی بوو، هم خوشکه زای بوو که وتنه ری و رو یشتن هه تا گه یشتنه لای تاو یرمه کی قه راخ دمریا که، که خدری زینده له وی بوو، نیتر له وی سهریان نایه وه و خه وتن، ماسیه که ش له زه میله که دا راپه ری و هاته دمره وه که وته ناو دمریا که وه، وه به ناو نیړینه ی ناوی دمریا که دا خه نده کی کی بو خو ی دروست کردو ریگه ی خو ی گرته به رو که وته ری، خودای

گوره‌یش شلپاوی ناوه‌که‌ی که‌به‌رپویشتنی ماسیه‌که‌ شق دهبوو وەك تاقی
سەر دەرگاو پەنجەرە کرد بە توونیل لەژێر ناوه‌که‌دا!

لەگیرانە‌وه‌یه‌کا: لەبن ئەو گابەردەدا کانیائۆ هەیه‌ ناوی ژیا‌نه‌، مەشهوورە
بە‌ناوی حەیات، هەرچی شتێ لەو ناو‌ی ئی بکە‌وێ زیندوو دە‌بی‌ته‌وه‌، جا
ماسیه‌که‌ لە‌ناوی ئەو کانی‌ه‌ی ئی د‌ه‌که‌وێ و دە‌جو‌ئیت‌ه‌وه‌و رادە‌چە‌نێ و
لە‌زمە‌میل‌که‌ د‌م‌ر‌د‌ه‌پ‌ه‌ر‌پ‌ۆ و دە‌چ‌یت‌ه‌ ناو د‌م‌ری‌اک‌ه‌وه‌، کە‌مووسا (سەلامی خۆی لێ بێت)
خە‌به‌ری د‌م‌بی‌ته‌وه‌ ی‌ووش‌ه‌عی هاو‌ر‌پ‌ۆ ی لە‌بیری نابێ باسی ئەم حال‌ه‌ی
ماسیه‌که‌ی بۆ بکا، جاما‌وه‌ی ئەو رۆژ‌ه‌و شە‌و‌یک‌ی تە‌وا‌و هەتا بە‌یانی د‌م‌ر‌پ‌ۆن،
تابۆ س‌ب‌ه‌ینێ موسا بە‌ی‌ووش‌ه‌ع د‌ه‌ف‌ه‌رم‌و‌ی: نانی بە‌یانی‌مان بۆ‌ی‌نه‌، بە‌پ‌راستی
لە‌م س‌ه‌ف‌ه‌رمانا تووشی ماندوویی بووین! ف‌ه‌رم‌و‌ی: هەتا لە‌و شو‌ین‌ه‌ ر‌م‌ت
نە‌بوون کە‌خودا ک‌رد‌بو‌وی بە‌ نیشانه‌ بۆ‌ی هەستی بە‌ماندویی و ک‌ف‌تی و
شە‌که‌تی نە‌کرد، خ‌زم‌ه‌ت‌کار‌ه‌که‌ی ع‌ه‌رز‌ی کرد: (أرأيت إذ أومنا إلى الصخرة فإني
نسيت الحوت وما أنسانيه إلا الشيطان أن أذكره واتخذ سبيله في البحر عجباً)
ک‌ه‌ف - ۶۳ / ۱۸ - قوربان! پ‌ی‌م نالێ ی بۆ‌چی وام بە‌س‌ه‌ره‌ات؟ د‌م‌زانی کاتێ
گ‌ه‌یش‌ت‌ین‌ه‌لای بە‌ر‌د‌ه‌که‌و تۆ نووستیت، م‌ن ش‌ت‌یک‌ی س‌ه‌یرم دی، تە‌ماشام کرد و
ماسیه‌ی برژاوه‌که‌مان لە‌ناو زە‌م‌یل‌ه‌که‌ د‌م‌ر‌پ‌ه‌ر‌پ‌ۆ و خۆ‌ی ف‌ر‌پ‌ۆ دایه‌ ناو
د‌م‌ری‌اک‌ه‌وه‌و لە‌س‌ه‌ر ش‌ی‌و‌ه‌یه‌کی زۆر س‌ه‌یر و س‌ه‌رس‌و‌ر‌ه‌ی‌ن‌ه‌ر بە‌ناوی ناوه‌که‌دا
د‌ه‌ستی کرد بە‌ر‌پ‌و‌یش‌تن، م‌ن لە‌بیرم چوو ئەم رووداو‌ت بۆ ب‌گ‌یر‌م‌ه‌وه‌، د‌یارە
ک‌ه‌ش‌ه‌یتان ئە‌وه‌ی لە‌بیر ب‌ر‌د‌م‌ه‌وه‌ بە‌ه‌و‌ی خ‌ه‌یالێ د‌ل‌ه‌وه‌. ف‌ه‌رم‌و‌ی: ئەو
تونیل‌ه‌ی کە‌بۆ مووسا و شاگرد‌ه‌که‌ی س‌ه‌رس‌و‌ر‌ه‌ی‌ن‌ه‌ر بوو. موسا بە‌ ی‌وش‌ه‌عی
ف‌ه‌رم‌و‌ی: (ذلك ما كنا نبغ فارتداً على آثارهما قصصاً) ۶۴ / ۱۸ - دە‌ی ئێ‌مه‌ بۆ
ئە‌مه‌ د‌ه‌گ‌ه‌ر‌پ‌ین کە‌تۆ دیوتە، ئیت‌ر پ‌ێ‌ک بە‌شو‌ینێ خۆ‌یان دا گ‌ه‌ر‌ان‌ه‌وه‌.
ف‌ه‌رم‌و‌ی: واتە: بە‌شو‌ینێ خۆ‌یاندا پ‌ێ‌ک گ‌ه‌ر‌ان‌ه‌وه‌و شو‌ین‌ه‌واری خۆ‌یان‌یان
د‌ه‌قاو د‌ه‌ق ه‌ه‌ل‌گ‌رت‌ه‌وه‌تا گ‌ه‌یش‌ت‌ن‌ه‌وه‌ لای تاو‌پ‌ر‌ه‌که‌، تە‌ماشایان کرد واپ‌یاو‌ی

به نوینئ خوی داپوشیوه، جا موسا سلاوی لیگرد، خدریش فهرمووی؛ له کوئ له ولاتی تویه نهه جوړه سلاوو رو ژباشییه هیه. فهرمووی: من موسام، خدری زینده فهرمووی: موسای پیغه مبهری بهنی ئیسرائیل؟ فهرمووی: به ئی نهوم، هاتووم بولای تو که لهه عیلمو زانسته نایابهی که له لای خوداوه فیركراوی هندیکم فیربکهی که بیی به هوئ گه ییشتنم بهرهای خودا، خدر فهرمووی: تو ناتوانی له گهل مندا خوت بگری و صهبر بکهی، نهی موسا! من خودا له عیلمو زانستی خوی بازه عیلمو زانستیکی وای فیركردووم تو به ته وای نایزانیته وهك من شارم زایی یه کی ته وایته نییه لهو بابته ده، که پیی دهگوترئ: عیلمی حه قیقهت یا عیلمی له دوننی، یا زانستی بههرمی - علمی لدنی - وه ههروهه تویش خوی مهزن له عیلمو زانستی خوی بازه عیلمو زانیارییه کی فیركردووی که بریتی یه له شه ریعهت و عیلمی ظاهر من وهك تو نایزانم، که وایوو واز بیته تو بهرپیگهی خوت و من بهرپیگهی خوم، موسا فهرمووی: { قَالَ سَتَجِدُنِي إِن شَاءَ اللَّهُ صَابِرًا وَلَا أَعْصِي لَكَ أَمْرًا } ٦٩/١٨ - خودا یاربئ نه گهر پیگهه بدهی له خزمهتتا بم، ده بینی به باشی ئارام دهگرمو سهرپیچی له فهرمانت ناکهه، خدریش فهرمووی: { قَالَ فَإِنِ ابْتَغَيْتِي فَلَا تَسْأَلْنِي عَنْ شَيْءٍ حَتَّىٰ أُحْدِثَ لَكَ مِنْهُ ذِكْرًا } ٧٠/١٨ - باشه، به لام به مهرجئ لهشت زور مه کوئه رهوه هه رچیم کرد قسه مه که وههقت به سهرمه وه نه بی ههتا خوم تییت ده گه یهنم.

فهرمووی: پاش نهوه که له سهه نهه مهرجه ریکه و تن ههردوکیان له قهراخی ده ریاکه وه که و تنه ری، تا پاپوړئ هات قسه یان له گهلان دا کردن که ههلان بگرن، خدریان ناسی به بی کرئ به خوړایی ههلان گرتن، که سواری پاپوړکه بوون له پر موسا چاوی ئی بوو که وا خدر به ته شوئ ته خته یه کی له ته خته کانی پاپوړکه هه لکه نه، موسا پی ی فهرموو: نهوه چیت کرد! لای خوی نهه پیوانه پیاوته یان له گهلان کردو به به لاش ئیمه یان هه لگرتووه

کەچی تۆ دەجیت پاپۆرە کەیان کون دەکە، تاکوو سەرنشینەکانی نوقم بکە و لەئاویدا بخنکێن، بەراستی تاوانی گەورەو ناھەموارت کرد، خدر فەرمووی: ھا! ئەدی من پێم نەگوتی کەتۆ لەگەڵ من ھەلناکەیت و ناتوانی ئۆقرەبگری؟ مووسا فەرمووی: لەبیرم نەبوو، لێم مەگرمو ھاوڕێیەکی باش بەو چاوپۆشیم ئێ بکە، بانەبی بەمایە یاری زەحمەت بۆم. فەرمووی: ئەم جاری یەکە مەیان مووسا لەیادی نەبوو، فەرمووی: لەوکاتەدا چۆلەکەیی ھات لەسەر لێواری پاپۆرەکە نیشتەوێ دەندووکیکی ژەند بەئای دەریاکەدا، خدر پێی فەرموو: زانیاری من و زانیاری تۆ لەچاوی زانیاری خودادا وەک دەنووک ژەندنی ئەم چۆلەکەییە وایە بەم دەریایەدا. ئەوجا لەپاپۆرەکە ھاتنە دەری و ھەردووکیان بەکەناری دەریاکەدا دەستیان کرد بەرپۆشتن، لەناکاو خدر چاوی کەوت بەکۆرپێکی مەلکار لەناو مەلداپاری دەگرد، یەکسەر پری کرد بەسەریاو بەدەست وەک بەچکە چۆلەکە سەری ھەلکەندو ملی ھەلکێشاو بەبی قسەو پرسیارو چەندو چوون کوشتی! موسا پێی فەرموو: {أَقْتَلْتَ نَفْسًا زَكِيَّةً بِغَيْرِ نَفْسٍ لَّقَدْ جِئْتَ شَيْئًا لُّكْرًا} ئەو مەلدا ھەلکەندو بێ تاوان و گیانە پاکەت بەناھەق چوون کوشت، بەبی ئەوێ کەسیکی کوشتبێ لەخۆتەو کوشتت؟ بەراستی کاریکی زۆر ناڕەوات کردو کاری وانا شیرین کەس پەسەندی ناکا.

لەغایەتو لەئەموولی شەرحی تاجول ئوصولدا دەفەرمووی: دەگێرێنەو: خدر لەم رەدەدی موسایە زۆر تووڕە دەبی، دەچی دەفە ی شانی چەبی مەلدا کە دەردەھینی و گوشتەکە ی ئێ دادەمائی، سەیر دەکەن لێی نووسراو: ئەم کۆرە کافرە قەت ئیمان و باومر ناھینی! ئیتر موسا ھێواش دەبیتهو. خدر دەفەرمووی: {قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَّكَ إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا} ٧٥/١٨ - کۆرە! من پێم نەگوتی کەتۆ لەگەڵ مندا ھەلناکە ی و ناتوانی سەر لەکاری من دەربکە ی لەبەرئەو خۆت پێ ناگیری و ھەل دەدەیتی؟! پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) فەرمووی: رەدەدی ئەم جارە ی خدر توندو تیژتر بوو لەرەدەدی جاری یەکەم.

مووسا فہرمووی: {قَالَ إِنْ سَأَلْتُكَ عَنْ شَيْءٍ بَعْدَهَا فَلَا تُصَاحِبْنِي قَدْ بَلَغْتَ مِنْ لَدُنِّي عُذْرًا} ۷۶/۱۸ - نہ گھر جاریکی تر پاش نہمجارہ ہلہی وام کردولہمہرجی خۆم دەرچووم نیتر ہاورپتیم مہکہ، نیتر بیانوو بہہانہت برپوم. فہرمووی: پاش ئەوہ کہوتنہوہ رپگہو رویشتن ہەتا چوونہ ناو ناوہدانییہک (شاری ئەنطاکییہ) لەوئ داوای نان و ئاویان لەہەموو خەلکی ئەو دئ یە کرد کہببخۆن، بەلام کہسیان قایل نہبوون کہ میوانداری یان پی بکہن و بہنانومیدی رویشتن، دیوارپکیان بینی خەریک بوو ہەرەس بہینئ و بکہوئ، خدر دەستیکی پیادا ہیئاو راستی کردہوہ، مووسا پیئ فہرموو: خەلکی ئەم شارہ بی ویزدان و چرووکن، ئەم ھۆزہ لای خۆی ئیمہ بووین بہمیوانیان، کہچی نہنان و ئاوپکیان پیمان داو نہمیوانداری یان پی کردین، ئەگەر ھەوہستت ببوایہ کریت ئی و مەردەگرتن و بەکرئ دیوارہکەت راست دەکردہوہ، خدر فہرمووی: {هَذَا فِرَاقُ بَيْنِي وَبَيْنِكَ سَأُتَبِّكُ بِتَأْوِيلِ مَا لَمْ تَسْتَطِعْ عَلَيْهِ صَبْرًا} ۷۸/۱۸ - ئەمہ کاتی لەیہک جیابوونہوہی من و تۆیہ، بہزوویی ئەو شتانہت بۆ روون دەکہمہوہو نہینئ یەکانت پی دەلیم کہخۆت بۆ نہگیرا بہرہبریان. پیغہمبہری خۆمان (دروودی خودای لەسەر ہی) فہرمووی خۆزگا مووسا پتر ددانی بہخۆیدا بگرتبایہ ہەتا خودا زیاتر داشتانی ئەم دوو زاتہی باس بکردایہ بۆمان!

سەعیدی کۆری جوبہیر (ہمزای خوای لی ہی) فہرمووی: ئیبنوعہبباس (ہمزای خوہبان لی ہی) ئەم نایہتہی بہم قیرانہتہ دەخویند: {وَكَانَ وَرَاءَهُمْ مُلْكٌ يَأْخُذُ كُلَّ سَفِينَةٍ غَصْبًا} وەئەم نایہتہی تریشی بہم قیرانہتہ دەخویند: {وَأَمَّا الْغُلَامُ فَكَانَ أَبَوَاهُ مُؤْمِنَيْنِ}. (تاج/ ۷ ل- ۴ ز- ۱ ف- ۲ تاج- ۴ ز- ۱ ژ- ۳۹۷).

۱۰۲ - عَنْ أَبِي مُوسَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا الْقِتَالُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ؟ فَإِنْ أَحَدَنَا يَقَابِلُ غَضَبًا

وَيُقَاتِلُ حِمْيَةً فَقَالَ مَنْ قَاتِلٌ لَتَكُونَ كَلِمَةُ اللَّهِ هِيَ الْعُلْيَا فَهُوَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ). (الحديث ۱۲۳ - أطرافه في: ۲۸۱، ۳۱۲۶، ۷۴۵۸) (۸۷)

نهبومووسا (رمزی خوی لى بى) فهرمووی: پیاوی هاته خزمهتی حهزمت (درودی خودی
لسم بى) گوتی: نهی پیغه مبهری خودا! غهزاو شهپرکردن له بهر رمزای خودا
کامه یه پیمان بفرموو؟ چونکه نیمة هه مانه له پقان دهجنگی و دهیه وی
تو له بستینی، ههیشمانه ته نگه دمیگری و له سمر هوژی خوئی دهکاته وه، پیاوی
وا ههیه بو تالان شه پردهکا، ههیه بو ناوو شو رمت شه پردهکا، ههیه تاشوینی
دیاربئی و بلین نازیه له بهر نه وه شه پردهکا، جانا یا نه مانه کامه یان له بهر رمزای
خودایه؟ فهرمووی (درودی خودی لسم بى) (هه رکه سی له پیناوی شه ریمه تی خودادا
شه پرکا و جهنگ سازبدا نه وه له بهر رمزای خودایه). (ت ۸- ل ۷۱- ف ۱- تاج- ز-
۱۷ ژ- ۴۳۵ ج- ۴ = نية الجهاد وحكمه). (ش/ د/ ت/ ن).

۱۰۳ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مسعود (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (بَيْنَا أَنَا أَمْشِي مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي خَرِبِ الْمَدِينَةِ وَهُوَ يَتَوَكَّأُ عَلَى عَصِيبٍ مَعَهُ فَمَرَّ بِنَفَرٍ مِنَ الْيَهُودِ فَقَالَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ سَلُّوهُ عَنِ الرُّوحِ وَقَالَ بَعْضُهُمْ لَا تَسْأَلُوهُ لَا يَجِيءُ فِيهِ بَشْيٌ تَكْرَهُونَهُ فَقَالَ بَعْضُهُمْ لَسْأَلْتُهُ فَقَامَ رَجُلٌ مِنْهُمْ فَقَالَ يَا أَبَا الْقَاسِمِ مَا الرُّوحُ فَسَكَتَ فَقُلْتُ إِنَّهُ يُرْحَى إِلَيْهِ فَقُمْتُ فَلَمَّا انْجَلَى عَنْهُ قَالَ وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الرُّوحِ قُلِ الرُّوحُ مِنْ أَمْرِ رَبِّي وَمَا أُوتُوا مِنَ الْعِلْمِ إِلَّا قَلِيلًا) (الحديث ۱۲۵ - أطرافه في: ۷۴۶۲، ۷۴۵۶، ۷۲۹۷، ۴۷۲۱) (۸۸)

عبداللای کوری مه سعوود (رمزی خوی لى بى) فهرمووی: جارئ له مه دینه
له خزمه تی حهزرتدا بووم، له ناو باخه خورمایه کا دهرؤیشتین، پیغه مبه

(۸۷) اخرجہ مسلم فی الامانة، باب: من قاتل لتكون كلمة الله هي العليا، رقم: ۴۸۹۷-۱۹۰۴، ۴۸۹۹.
(۸۸) اخرجہ مسلم فی صفات المنافقين، باب: سؤال اليهود النبي (صلى الله عليه وسلم) عن الروح، رقم: ۶۹۹۰=۲۷۹۴، شیحاً.

(دروودی خودای لهسمر بی) په لکه دارخورمایه کی پی بوو، له کاتی روښتن خوی ددها بهسهریدا، له لای دهسته یی جوله که وه رابورد، بازیکیان گوتیان: بو پرسیری له باره ی گیانه وه له موحه ممد نه که ین، بازیکی تریان گوتیان: پرسیری لی مه که ن، نه بادا وه لاهمه که یتان به دل نه بی، له پاش دا گوتیان: نه ی باوکی قاسم! رۆح چییه؟ گیانی گیانه بهر چییه؟ جا پیغه مبه ر (دروودی خودای لهسمر بی) تاوی راو هستاو پاما، نه و جا سه ری بهر ز کرده و، زانیم که نه وه سرووشی بو هات، نه و جا فهرمووی: {وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الرُّوحِ قُلِ الرُّوحُ مِنْ أَمْرِ رَبِّي وَمَا أُوتِيتُمْ مِنَ الْعِلْمِ إِلَّا قَلِيلًا} ٨٥/١٧ - واته: پرسیرات لی ده که ن له حه قیقه تی رۆح، له کونه و ماهیه ته و چییه تی نه و شته ی که پی ده گوتری گیان که گیاندار به بوونی نه و گیاندار و زیندو و به نه بوونی نه و بی گیانه و مردو و، له وه لامیان بهر موو: رۆح له و شتانه یه که به هو ی فهرمانی خودا وه پیدا ده بی، نیوه نایزان و تی ناگه و په ی پی نابهن، له سنووری هو ش و فامی نیوه به دمه ر، له مه یش سه رتان سوړنه می نی، چونکی نه وه ی نیوه ده یزان له چا و نه وه ی که خودا ده یزانی زور که مه (ت ٦ ل ٢٧٦ ف ١٩ = تاج ٤ ز ١٨ ل ٣٢٥ ژ ٣٩٦٩ ج ٤ = ش / ت).

شیکر د نه وه: له گپړانه ی نیړه دا: له ناو کاو له کانی شاری مه دینه دا).

١٠٤ - عَنْ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمُعَاذَ رَدِيفُهُ عَلَى الرَّحْلِ قَالَ يَا مُعَاذُ بْنُ جَبَلٍ قَالَ لَبَّيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَسَعْدَيْكَ قَالَ يَا مُعَاذُ قَالَ لَبَّيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَسَعْدَيْكَ ثَلَاثًا قَالَ مَا مِنْ أَحَدٍ يَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ صِدْقًا مِنْ قَلْبِهِ إِلَّا حَرَّمَهُ اللَّهُ عَلَى النَّارِ قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَفَلَا أَخْبِرُ بِهِ النَّاسَ فَيَسْتَبْشِرُونَ قَالَ إِذَا يَتَكَلَّمُوا وَأَخْبَرَ بِهَا مُعَاذٌ عِنْدَ مَوْتِهِ تَأْتُمَا). (الحديث ١٢٨ - طرفه في: ١٢٩). (٨٩)

ئەنەس (پەزى خەلىپە بىن) فەرەمۆى: جارى موعاڭ (پەزى خەلىپە بىن) لەپاشكۆى
 پيغەمبەرەو سوار دەبى، پيغەمبەر (دروودى خەلىپە بىن) دەفەرەمۆى: ئەى موعاڭ!
 موعاڭ دەفەرەمۆى: بفرەموو ئەى پيغەمبەرى خودا! وام لەخزمەتتا سەرم
 لەپيتايە، پيغەمبەر (دروودى خەلىپە بىن) سى جار وابانگى دەکا، موعاڭيش ھەرسى
 جارەكە واوئامى دەداتەو. جا ھەزەرت (دروودى خەلىپە بىن) دەفەرەمۆى:
 (ھەرکەسى شاھەتى بدا کەھەر خودا خودايەو بەس وەموھەممەد پيغەمبەرى
 خودايە، بەزمان ئەم گەواھى يە بداو بەدل باوەرپى پيى ھەبى، ئيتەر خودا
 لەئانگى دۆزەخ رزگارى دەکا). موعاڭ ھەرزى دەکا: قوربان! بانەم مژدە خوڭشە
 بەموسولمانان رابگەيەنەم باخوڭشيان تى بکەوى، فەرەمۆى: ئاخەر پشت بەم
 مژدەيە دەبەستن و لەکردەوى باش سارد دەبنەو و پىشتى ئى دەکەنەو. بەلام
 موعاڭ لەکاتى سەرەمەرگىدا ئەم فەرەمۆدەيە راگەيانەو گىرپايەو بو
 موسولمانان، نەبادا بەشاردنەو و بەرپانەگەيانەنى گوناھبار ببى: (تاج ۱-ل
 ۲۴ ز ۴-ف ۳-۴ = ژ ۲۵، ۲۶ ج ۴).

۱۰۵- عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (جَاءَتْ أُمُّ سُلَيْمٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ لَا يَسْتَحْيِي مِنْ الْحَقِّ فَهَلْ عَلَى الْمَرْأَةِ مِنْ غُسْلِ إِذَا احْتَلَمَتْ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا رَأَتْ الْمَاءَ فَقَطَّتْ أُمُّ سَلَمَةَ تَغْنِي وَجْهَهَا وَقَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَوْتَحْتَلِمُ الْمَرْأَةُ قَالَ نَعَمْ تَرَبَّتْ يَمِينُكَ فِيمَ يُشَبِّهُهَا وَلَدُهَا). (الحديث ۱۳۰ - أطرافه في: ۲۸۲، ۳۳۲، ۶۰۹۱، ۶۱۲۱). (۹۰)

ئوم سەلەمەى ھاوسەرى پيغەمبەر (دروودى خودا لەسەر پيغەمبەرەو
 پەزى خودا لەو بىن) فەرەمۆى: ئوم سولەيمى داىكى ئەنەسى كورى مالىك
 ھات بۆلاى پيغەمبەر (دروودى خودا لەسەر بىن) گوتى: ئەى پيغەمبەرى خودا! خودا

له گوتنى قسهى رهوا شهرم ناكا، كه وابوو ئايا نه گهر ئافرمت شهيتانى بوو
خوشتنى له سهره يانا؟ پيغه مبهىر فهرمووى: به ئى، نه گهر ئاوى بيته وهو
ههستى پى بكا. ئوم سه له مهش رووى خووى داپوشى و فهرمووى: نهى
پيغه مبهىرى خودا! بوچى ئافرمتيش شهيتانى دهبى؟ فهرمووى (دروودى خوداى لىسر بى):
هه زاروكه! نهى چوون؟ نهى نه گهر شهيتانى نابيت و ئاوى نايه ته وه نهى به چى
شيوهى مناله كهى لى ده چى؟. (تاج ۱ - ف ۵ - ز ۳۰ = ز ۲۶۲ - ج ۴ - د/ش)

۱۰۶ - عَنْ عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كُنْتُ رَجُلًا مَذَاءً فَأَمَرْتُ
الْمِقْدَادَ بْنَ الْأَسْوَدِ أَنْ يَسْأَلَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَسَأَلَهُ فَقَالَ فِيهِ الْوُضوءُ).
(الحديث ۱۳۲ - طرفاه في: ۱۷۸، ۲۶۹) (۹۱)

ئيمامى عالى (رحمى خوى لى بى) فهرمووى: مهزيم زور بوو، شهرميشم ده كرد بو
خوم له پيغه مبهىر (دروودى خوداى لىسر بى) بپرسم، چونكه كچه كهى خيزانم بوو،
جابه ميقدادى كورى نه سوهدم گوت بو نه مه لى بپرسى، چونكه خوم شهرم
كرد، كه لى پرسی بوو فهرموو بووى: (چووكى بشورى و ده سنويز بگري،
شتى وا خو شوردن پيوست ناكا) (تاج ۱ - ل ۱۱۳ - ف ۹ - ز ۲۳ - ش / د / ت / ن)
۱۰۷ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) (أَنَّ رَجُلًا قَامَ فِي الْمَسْجِدِ
فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ مِنْ أَيْنَ تَأْمُرُنَا أَنْ نُهْلَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
يُهْلُ أَهْلُ الْمَدِينَةِ مِنْ ذِي الْحُلَيْفَةِ وَيُهْلُ أَهْلُ الشَّامِ مِنَ الْجُحْفَةِ وَيُهْلُ أَهْلُ نَجْدٍ مِنْ
قَرْنٍ وَقَالَ ابْنُ عُمَرَ وَيَزْعُمُونَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ وَيُهْلُ أَهْلُ
الْيَمَنِ مِنْ يَلَمْلَمٍ وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ يَقُولُ لَمْ أَفْقَهُ هَذِهِ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ). (الحديث ۱۳۳ - أطرافه في: ۱۵۲۲، ۱۵۲۵، ۱۵۲۷، ۱۵۲۸،
۷۳۳۴). (۹۲)

(۹۱) أخرجه مسلم في الطهارة باب: المذى، رقم: ۳۰۲ = ۶۹۴.

(۹۲) وأخرجه البخارى ومسلم وأبو داود والنسائى من رواية ابن عباس، ومن جابر أيضا

أخرجه مسلم (عينى - ۲ - ۲۱۷، رقم: ۷۲) المترجم = مسلم حج ۲۷۹۵، ۲۷۹۶.

عبداللہ کوری عومہر (ہرمزای خودایان لیس ہن) فہرمووی: پیائوئ لہناو مزگہوتا
 ہہئسا گوتی: ئہی پیغہمبہری خودا! لہکویوہ فہرمانمان ہی دہکھی کہئیحرام
 دابہستین و دەست بکہین بہلہبہیکہکردن؟ فہرمووی: خہلکی مہدینہ
 لہذولحہلیفہوہ ئیحرام دادہبہستن، کہئیستا ناودارہ بہیری عہلی، خہلکی
 شامیش لہجوحفہوہ، خہلکی نہجدیش لہقہرنولہنازیلہوہ). ئیبنوعومہر
 (ہرمزای خودایان لیس ہن) دہیفہرموو: بہقسہی ہہندی زانا، کہیہکی لہوانہ ئیبنوعہباسہ
 گواہیہ پیغہمبہر (درویدی خودای لہسمر ہن) فہرمووشیہتی: خہلکی یہمہنیش لہچیای
 یہلہملہمہوہ ئیحرام دادہبہستن، کہیہکیکہ لہکویوہکانی تیہامہ، وەدوو قوئانغ
 دوورہ لہمہککہوہ). ئیبنوعومہر دہیفہرموو: بہلام من خوئم شتی وا
 لہپیغہمبہرہوہ حائی نہبووم. (تاج - ۲ ل - ۱۶۰ ز - ۸۲ ف - ۲ ژ - ۱۴۹۶ ج - ۴).

۱۰۸ - عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (أَنَّ رَجُلًا
 سَأَلَهُ مَا يَلْبَسُ الْمُحْرِمُ فَقَالَ لَا يَلْبَسُ الْقَمِيصَ وَلَا الْعِمَامَةَ وَلَا السَّرَاوِيلَ وَلَا الْبُرُتْسَ
 وَلَا ثَوْبًا مَسَّهُ الْوَرَسُ أَوْ الزَّغْفَرَانُ فَإِنْ لَمْ يَجِدْ الثَّغْلَيْنِ فَلْيَلْبَسِ الْخُفَيْنِ وَلْيَقْطَعْهُمَا
 حَتَّى يَكُونَا تَحْتَ الْكَعْبَيْنِ). (الحديث ۱۳۴ - أطرافه في: ۳۶۶، ۱۵۴۲،
 ۱۸۴۲، ۵۷۹۴، ۵۸۰۳، ۵۸۰۵، ۵۸۰۶، ۵۸۴۷، ۵۸۵۲). (۹۳)

ديسان فہرمووی: پیائوئ گوتی: ئہی پیغہمبہری خودا! بوکہسی لہئیحراما
 ہی بہرگی ئیحرام چی یہ؟ فہرمووی (درویدی خودای لہسمر ہن): میژمرو کراس و دہرپی و
 کلاوو ہہرجلی و مرسو زہعفرانی پیوہبی لہبہری ناکا، ہہروا خوف لہپی
 ناکا، مہگہر بوکہسی کہجووتی سؤلی دەست نہکہوی، ئہوا باجووتی خوف
 لہخوار قابہرقہلہوہ ہریتہوہ - ئہوجا لہپییان بکا). (تاج - ۲ ز - ۸۳ ل - ۱۶۱
 ف - ۱ ژ - ۱۵۰۰). (ش / د / ت / ن).

راڻه و شيگردنه وه:

زور لهم فهرمودانه كهوان له نامه‌ی زانين دا به ديمهن په يوه ندى يان به باسيكى تره وه پتره هه تا به نامه‌ی زانين (كتاب العلم) دوه، به لام نه گهر بچينه وه سهر نه صله كه كه صه حيحى بوخارى يه ده بينين له وى نيمامى بوخارى نهم فهرمودانه‌ی له ناو چهند سهر باسيكى جيا جيا دا گيړاوه ته وه، كه دوور يانزيك په يوه ندى يه كى باش له نيوان فهرموده كان و سهر باسه كانا هه يه، هه روهك جوړه په يوه ندي ه كيش له نيوانى نامه‌ی زانست و نه و سهر باسانه دا هه يه. بؤ نموونه نهم نامه‌ی زانينه‌ی دابهش كردو وه به سهر په نجاو چهند سهر باس دا، وهك: (باب فضل العلم: باسى گه ورمي زانين) و (باب من سئل علماً وهو مشغل في حديثه فآتم الحديث ثم أجاب السائل).. تاد.

بسم الله الرحمن الرحيم

۴) نامه‌ی ده ستنويژ

۱۰۹- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (لَا تُقْبَلُ صَلَاةٌ مَنْ أَخَذَتْ حَتَّى يَتَوَضَّأَ قَالَ رَجُلٌ مِنْ حَضْرَمَوْتَ مَا الْحَدَّثَ يَا أَبَا هُرَيْرَةَ قَالَ فُسَاءٌ أَوْ ضَرَّاطٌ). (الحديث ۱۳۵ - طرفه في: ۶۹۵۴) (۹۴)

نه بو هور هير (د مزاي خوي لس بهن) فهرمووى: پيغه مبهه (د رووى خودى له سهر بهن) فهرمووى: (هه ركه سى) ده ستنويژى شكا تاده ستنويژ نه گريته وه نويزى دروست نيه) پياويكى هه ضره مه وتيش گوتى: نهى نه بو هور هيره! ده ستنويژ به چى ده شكى؟ فهرمووى: به باليوونه وه و ترو تسو شتى وا).

۱۱۰ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ إِنَّ أُمَّتِي يُدْعَوْنَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ غُرًّا مُحَجَّلِينَ مِنْ آثَارِ الرُّضْوَةِ فَمَنْ اسْتَطَاعَ مِنْكُمْ أَنْ يُطِيلَ غُرَّتَهُ فَلْيَفْعَلْ). (الحديث ۱۳۶). (۹۵)

ديسان فہرمووی: لہ پیغہمبہرم بیست دہیفہرموو: (لہرؤزی قیامت دا نوممہتم پییان دہگوتری: ماروی چوارہل سپی، چونکہ نہو شوینانہی نہندامیان گہناوی دستنیز دہیانگریتہوہ سپی و گہشو جوانن، بہہوی نہسہرو شوینہواری دستنویژہوہ، دہی بو بہدہستہینانی نہم بہہرہ گہورہیہ لہکاتی دستنویژ گرتن دا چہندہی دہتوانن قہشی و گہشی ی خوتان زورتر بکہن). (ریاض - ۸۲۴/۳ + تاج - ۱/ ۵۶ ژ ۶۹ ز-۹).

۱۱۱ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ الْأَنْصَارِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (أَنَّ شَكَاَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الرَّجُلُ الَّذِي يُخَيَّلُ إِلَيْهِ أَنَّهُ يَجِدُ الشَّيْءَ فِي الصَّلَاةِ فَقَالَ لَا يَنْفَعُ أَوْ لَا يَنْصَرِفُ حَتَّى يَسْمَعَ صَوْتًا أَوْ يَجِدَ رِيحًا). (الحديث ۱۳۷ - طرفہ فی: ۱۷۷، ۲۰۵۶). (۹۶)

عہدوللای کوری زہیدی ئہنصارى (درویدی خودی لہسہر بن) سکالای نہو حالہم کرد کہ جاری واہیہ مروؤف لہناو دہست نویژدا واہہست دہکا، کہتہرای یہک، یا بایہک، یاشتی، لہپیشیہوہ یالہپاشیہوہ دہردہچی، ئایا حوکم و برپاری نہم حالہ چی یہ؟ دہستنویژ بہشتی وا دہشکی یانا؟ فہرمووی: (بالہکاتی وادا وادانی کہدہستنویژہکہی نہشکاودو ماوہ، لہبہرئہوہ پیویست ناکا کہخوی لہنویژہکہی بدزیتہوہو نویژہکہی بپری، بہلام ہہرکاتی دہنگی بایہکی بیست، یابونی دہرچوویہکی کرد، یاہہستی بہدہرچوونی تہرایی یہک کرد نہوہ دہستنویژہکہی دہشکی). (ت - ۱/ ۱۲۶ ف - ۱ ز ۲۶ ژ ۲۰۷، ۲۰۸).

(۹۵) أخرجه مسلم في الطهارة باب: استحباب اطالة الغرة والتججيل، رقم: ۲۴۶ = ۵۷۸ شيخا.

(۹۶) أخرجه مسلم في الحيض باب: الدليل على من يتيقن الطهارة ثم شك، رقم: ۳۶۱ = ۸۰۲ شيخا.

رافه و شیکردنه وه:

دهرچوونی تۆماو (مهنی) راجیایی تیادیایه که له دهستنوێژ شکینه کانه یانا، ئەم
 فهرموودمیه یاسایه که له یاسا سهرهکییه کانی فیه، که هه موو شتی له سهر نه صلی
 خوێ ده مینێ، تا به به لگه باری تری بۆ دهجه سپی گومان له کاتی وادا زیانی نییه.
 پیاوانی رشتە ی ئەم فهرموودمیه شەش کەسن، رشتە که خوێ ناوایه:
 (حدثنا علي قال حدثنا سفيان قال حدثنا الزهري عن سعيد بن المسيب عن
 عباد ابن تميم عن عمه).

چەند خالێکی گەرنگ هەیه لەبابەتی زانستی فهرمووده شوناسی یه وه، له م
 بۆنه یه دا ئاماژه ی بۆ دهکەین:

۱. ئەم رشتە یه ته حدیث و عه نه نه ی تیادیایه.

۲. پیاوانی ئەم رشتە یه شەش کەسن پێنجیان له پیاوانی (الکتب الستة) ن،
 کوتوبی سیه ئەم شەش په راوه ن: بوخاری، موسلیم، نه بوداود، تیرمیزی،
 نه سائی، ئیبنوماجه، به لام له م شەش کەسه (عه لی) یان له پیاوانی بوخاری و
 نه بوداود و تیرمیزی و نه سائی یه و به س، چواریشیان مه دینه یین، عه لی
 به سره یی یه، سوفیان مه ککه یی یه، له م رشتە یه دا سه حابی له سه حابییه وه
 ریوایه ت دهکا، له سهر فهرمایشتی کەسانێ که ده فهرموون عه ببادیش
 سه حابییه، عه بدوللای کوری زهید ئو خودی یه واته: ئاماده ی غه زای ئو خود
 بووه، هاوبه شی تیادا کردووه خوێ و باوکی و دایکی هاوڕێی پێغه مبه ر بوون،
 چل و هه شت فهرمووده ی هه یه هه شتیان په سندی هه ردوو پیرن، له ته مه نی
 هه فتا سالی دا، له مانگی قوربان دا له شه ره که ی رۆژی هه ره دا، که له (۶۳)
 کۆچیدا بوو شه هید کرا.

۱۱۲- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رضي الله عنهما) (أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) نَامَ
 حَتَّى نَفَخَ، ثُمَّ صَلَّى وَلَمْ يَتَوَضَّأْ). (الحدیث ۱۳۸- أطرافه سبقت في رقم-
 ۹۷). (۱۱۷/۹۶)

ثیبَنوعه بَباس (برمزی خودایان لِس بَر) فِه رَمووی: شِه وی لِه مائی مِیموونَه ی پوورم بووم، کِه هاوسه ری پیغِه مِبه ر بوو، حِه زَره ت (دروودی خودای لِه سمر بَر) خِه وِت، پاش ماوه یی هِه لَسا بُو شِه وِنوِیژ، دِه ستنوِیژکی سووکه لَه ی گِرَت و دِه ستی کِرَد بِه شِه وِنوِیژ، مَنیش دِه ستنوِیژکی سووکه لَه م گِرَت و پِه پِرِه وی (اقتدا) م پِی کِرَد نِه وِندَه ی خودا مِه یلی لِه سهر بوو حِه زَره ت شِه وِنوِیژی کِرَد، نِه وِجا خِه وِتِه وِمو لِه ناو خِه وِه کِه یدا دِه ستی کِرَد بِه پِرَخِه پِرَخ، نِه وِجا بانگدِمر هات بِه شوِینی داو عه رزی کِرَد کِه بَچِی نوِیژی بِه یانِیان بُو بکا، حِه زَره ت (دروودی خودای لِه سمر بَر) لِه خِه وِه کِه ی هِه لَسا و لِه گِه لَیْدا تِه شَرِیفی بَرَد بُو مَزگِه وِت، بِه دِه ستنوِیژمِه کِه ی پِی شِه وِه وِه نوِیژی کِرَد و بِه هَوِی خِه وِتنی پاش شِه وِنوِیژمِه کِه وِه دِه ستنوِیژی نِه گِرَتِه وِه، دِیارِه پیغِه مِبه ران بِه خِه وِتَن دِه ستنوِیژیان ناشکی، گِه لَی جَار عه لی ماموِستای شِیخی بوخاری: دِه یفِه رَموو: سوْفِیان فِه رَمووی: ثیبَنوعه بَباس دِه یفِه رَموو: نِه وِجا خِه وِتِه وِه لِه ناو خِه وِه کِه یدا دِه ستی کِرَد بِه پِرَخِه پِرَخ، گِه لَی جَارِیش لِه باتی نِه وِه دِه یفِه رَموو: نِه وِ جَا راکشا هِه تا دِه ستی کِرَد بِه پِرَخِه پِرَخ نِه وِجا بانگدِمر .. تاد).

۱۱۳- عَنْ أَسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (دَفَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ عَرَفَةَ حَتَّى إِذَا كَانَ بِالشَّعْبِ نَزَلَ فَبَالَ ثُمَّ تَوَضَّأَ وَلَمْ يُسْبِغِ الْوُضُوءَ فَقُلْتُ الصَّلَاةُ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَقَالَ الصَّلَاةُ أَمَامَكَ فَرَكِبَ فَلَمَّا جَاءَ الْمُزْدَلِفَةَ نَزَلَ فَتَوَضَّأَ فَأَسْبَغَ الْوُضُوءَ ثُمَّ أُقِيمَتِ الصَّلَاةُ فَصَلَّى الْمَغْرِبَ ثُمَّ أَنَاخَ كُلُّ إِنْسَانٍ بَعِيرَهُ فِي مَنْزِلِهِ ثُمَّ أُقِيمَتِ الْعِشَاءُ فَصَلَّى وَلَمْ يُصَلِّ بَيْنَهُمَا). (الحديث ۱۳۹ - أطرافه في: ۱۸۱، ۱۶۶۷، ۱۶۶۹، ۱۶۷۲). (۹۸)

نوسامه ی کورِی زهید (برمزی خودایان لِس بَر) فِه رَمووی: پیغِه مِبه ر (دروودی خودای لِه سمر بَر) لِه حِه جی مائتا واییدا لِه پُرْوی عه رمه دِه لِه عه رمه اته وِه گِه پَرایِه وِه وِه کِه وِتِه پَرِی و

رؤیشت بۆموزده لیفه، تاگه یشته رپچکه کانی حاجیان، که پییان ده گوتری؛ (شیعی حاجیان) شیع واته: رپچکه ی قه داشاخ، جاله وی ته شریفی دابه زی و گمیزی کردو ده ستونویژیکی سووکه له ی گرت منیش عه رزیم کرد: قوربان! لی ره نو یژ ده که ی؟ فه رمووی: نه خه یر، نو یژ هاله پی شمانه وه له ولاتره، ئینجا سواری و لاخه که ی بووه وه رؤیشت تاگه یشته موزده لیفه، له وی دابه زی و ده ستونویژیکی تیرو پری گرت. ئه و جا قامه تی نو یژ کراو نو یژی شیوانی کرد، ئنجا هه رکه سه له جیگه ی خوی و شتری خوی لی ییخ دا، نه بادا ته شویشو سه رلیشیوان دروست بکه ن، له پاشا قامه تی جه ماعه تی نو یژی خه وتنانیش کراو نو یژی خه وتنانیشی به جه ماعه ت بۆ کردین و، هیج نو یژی تری له نیوانیاندا نه کرد).

رافه و شیکردنه وه:

ئوسامه ی کوری زهید خوی و باوکی خۆشه ویستی پیغه مبه ر بوون، نازناوی (الحب بن الحب) ی بووه، نه خشی نقیمی نه نگوستیله که ی (حب رسول الله) ی بوو، کوری ئومموئه یمه نه، که دایه وه له له ی پیغه مبه ر بووه به منائی په روه رده ی کردووه، ئه و دنده هۆشیارو لی هاتوو بوو له ته مه نی هه ژده سالی دا، چه زره ت (دروودی خودای له سه ر بێ) کردی به سه ر کرده، که پیغه مبه ر (دروودی خودای له سه ر بێ) مرد ته مه نی بیست سال بوو، سه د و بیست و هه شت فه رمووده ی هه یه، یازده یان په سه ندی هه ردوو پیرن، دوو فه رمووده یشی له بوخاریدا هه یه وه له موسلیم دا نیه، دوو فه رمووده یشی له موسلیم دا هه یه، له بوخاریدا نیه، که واته: کو ی فه رمووده کانی له سه حیه ین دا ده کاته: ۱۵ + ۲۲ = ۱۹، له وادیلقورا، له سالی په نجاو چواری کۆچیدا، له ته مه نی په نجاو پینج سالی دا گیانی پاکی سپاردووه. (دروودی خودای له سه ر بێ) ئه م فه رمووده یه په سه ندی هه ردوولایه، موسلیمیش له چه جدا گیراویه ته وه.

١١٤ - عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رضي الله عنهما) أَنَّهُ تَوَضَّأَ فَعَسَلَ وَجْهَهُ ثُمَّ أَخَذَ غُرْفَةً مِنْ مَاءٍ فَمَضَمَضَ بِهَا وَاسْتَنْشَقَ ثُمَّ أَخَذَ غُرْفَةً مِنْ مَاءٍ فَجَعَلَ بِهَا هَكَذَا أَضَافَهَا إِلَى يَدِهِ الْأُخْرَى فَعَسَلَ بِهِمَا وَجْهَهُ ثُمَّ أَخَذَ غُرْفَةً مِنْ مَاءٍ فَعَسَلَ بِهَا يَدَهُ الْيُمْنَى ثُمَّ أَخَذَ غُرْفَةً مِنْ مَاءٍ فَعَسَلَ بِهَا يَدَهُ الْيُسْرَى ثُمَّ مَسَحَ بِرَأْسِهِ ثُمَّ أَخَذَ غُرْفَةً مِنْ مَاءٍ فَرَشَّ عَلَى رِجْلِهِ الْيُمْنَى حَتَّى غَسَلَهَا ثُمَّ أَخَذَ غُرْفَةً أُخْرَى فَعَسَلَ بِهَا رِجْلَهُ الْيُمْنَى الْيُسْرَى ثُمَّ قَالَ هَكَذَا رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَوَضَّأُ. (الحديث ١٤٠) (٩٩)

عهطای کوری یه سار فهرمووی: ئیبنوعه بباس (رمزی خودایان لى بن) دهستنوئیزی له سهر ئهم شیوهیه گرت: دهموچاوی ئاوا شوورد، لۆجی ئاوی هه لگرتو له دهمی و له لووتی خۆی رادا و هنگی کرد، ئینجا له ویجی ئاوی تری هه لگرتو کردیه هه ردوو دهستیه وهو دهموچاوی شوورد، ئینجا لالویجی تری هه لگرتو دهستی راستی شوورد، ئینجا لالویجی ئاوی تری هه لگرتو دهستی چهپی شوورد، ئینجا دهستی تهپر کردو دهستی تهپری هیئا به سهر سه رییدا، ئه و جا له ویجی تری هه لگرتو که مه که مه پرژاندی له قاجی راستی و پئی ی شوورد، ئه و جا لۆجی تری هه لگرتو قاجی چهپی پئی شوورد، ئه و جا فهرمووی: (به چاوی خۆم پیغه مبهرم دی (دروودی خودی له سهر بن) ئاوا وهك ئهم دهستنوئیزی من له بهر چاوی ئیوه گرتم ئه ویش ئاوا دهستنوئیزی گرت). (ت - ١ / ١٣٥ = ز - ٢٨ ژ - ٢٣٣ ل - ١٣٦ ج - ٤).

شیگردنه وه:

پشتهی ئهم فهرموودهیه له صه حیجی بوخاریدا ئاوا یه: (حدثنا محمد بن عبد الرحمن قال أخبرنا أبو سلمة الخزاعي منصور بن سلمة قال أخبرنا ابن بلال (یعنی سلیمان) عن زید بن اسلم عن عطاء بن یسار عن ابن عباس) ئهم

(٩٩) هذا الحديث من أفراد البخارى عن المسلم، ولم يخرج مسلم عن ابن عباس في صفة الوضوء شيئا (عینی/ ٢ / ٢٦٣، رقم: ٦) المترجم.

ناسك كاری یانه لهم رښته یه دا هه یه: ته حدیث و ئیخبارو عه نه نه ی تیادیه، تابیی له تابیی یه وه فهرمووده که ی گیراوه ته وه، واته: زهید له عه طاوه، چونکه هر دوکیان تابیین، راوییه کان یابه غدادین یامه دینه بین، هندی له راوییه کان رافه و تهفسیری هندی له وشه کانیاں کردووه و بۆ دوا خوڤان رونیان کردۆته وه که مه بهست له (ئیبو بیلال) له رښته که دا سولهیمانی کوری بیلاله، زهیدیش یاراوییه کی تر روونی کردۆته وه: که مه بهست له وه که له پاش شۆردنی قاچی راستی دمه فرموی: ئینجا لویچئ ناوی تری هه لگرت و قاچی پئی شۆرد، مه بهست شۆردنی قاچی چه پیه تی به دواترین لویچئ ئه م جوړه تیچه نه له زانستی فهرمووده شوناسیدا پئی ده گوتری: رافه و روونکردنه وه و تهفسیر، چونکه ئامرازی رافه کردن به کاره یئراوه که (یعنی) یه، که به مانای (واته) ی کوردی یه، به لام به مه ناگوتری تیچه نی به واتای ئیداج که یه کیکه له نه نگه کانی فهرمووده و فهرمووده که ی پئی ده بی به مودره ج.

هندی دمه فرمون: حه دیته کانی ئیبو عه بباس، جگه له ده دوازدیه کیان، نیتر نه وانی تری له سه حابه کانی پیغه مبه ر بیستووه، زۆرجاران خو ی رونی کردۆته وه که حه دیته که ی له کئ بیستووه، وه ک فهرمووده ی ژماره (٧) ی ئه م ته جریده، که خو ی دمه فرموی: ئه بوسوفیان بۆ ی گیرامه وه، یادمه فرموی: فلانه فهرمووده م له ئوسامه ی کوری زهید بیستووه، یاله فه ضلی برامم ژنه وت، چونکه خو ی له سه رده می پیغه مبه ردا میردمنال بووه، ده پازده سالان بووه، لهم فهرمووده یه دا وهرگرتنی ناوی تازه بۆته پرکردنی سه رله گیرانه وه ی تری ئه م فهرمووده یه وهرگیراوه، که نه بوداود گیراویه ته وه به پئی ی یاسای: (فهرمووده هه ندیکی ده بی به رافه و روونکردنه وه بۆ هه ندیکی تری). ئه م فهرمووده یه کیکه له و چه ند فهرمووده که مانه ی که ئیبو عه بباس بۆ خو ی له پیغه مبه ری وهرگرتووه.

۱۱۵ - عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا دَخَلَ الْخَلَاءَ قَالَ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْخُبْثِ وَالْخَبَائِثِ). (الحديث ۱۴۲ - طرفه في: ۶۳۲۲) (۱۰۰)

نه نه س (رمزی خوی لری بی) دمه رموی: پیغه مبه ر (دروودی خودای له سر بی) که ده دیویست
بجیته ناو ناودهسته وه دهیغه رموو: (اللهم إني أعوذ بك من الخبث والخبائث):
نه ی خودایه! په نا دهرم به په نای تو له شهر ی گوژ و دیلی شهیتانی چه په ن)
(ش/ د/ ت/ ن - تاج/ ۱/ ۱۸ ف - ۵ ز- ۲۴ ژ- ۱۸۶).

شیکردنه وه:

رشته ی نه م فهرمووده یه له رسته ی جوار که سیه کانی بوخاری یه.
۱۱۶ - عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) (أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَخَلَ الْخَلَاءَ قَالَ: فَوَضَعْتُ لَهُ وُضوءًا، قَالَ: (مَنْ وَضَعَ هَذَا) فَأَخْبِرَ، فَقَالَ: (اللَّهُمَّ فَقِّهْهُ فِي الدِّينِ). (الحديث ۱۴۳).

ثیبنوعه بباس (رمزی خویهان لری بی) فهرمووی: پیغه مبه ر (دروودی خودای له سر بی) جاری
رؤیشته ناو ناودهسته، منیش ناوی دهستنویژم بو دانا، جاکه هاته دمه وه
ناوه که ی دی بو ی دانرابوو، فهرمووی: (کی نه م ناوه ی داناهه؟ عهرزی کرا:
که من دامناوه بو ی، فهرمووی: خودایه! شارمزای شه ریه ته ی بکه و بیکه
به زانایه کی گه وره ی نیسلام). (ت/ ۵/ ۱۲۱ ف - ۳ رقم ۳۳۸۱ ز- ۲۱ تاج- ۳).

۱۱۷ - عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ: رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (إِذَا أَتَى أَحَدُكُمْ الْغَائِطُ فَلَا يَسْتَقْبِلُ الْقِبْلَةَ وَلَا يُولِّهَا ظَهْرَهُ شَرُّوا أَوْ غَرَّبُوا). (الحديث ۱۴۴ - طرفه في: ۳۹۴) (۱۰۱)

(۱۰۰) أخرجه مسلم في الحيض، باب: ما يقول اراد دخول الخلاء، رقم: ۳۷۵ = ۸۲۹.

(۱۰۱) أخرجه مسلم في الطهارة، باب: الاستطابة، رقم: ۳۶۴ = ۶۰۸ شيحا.

ئەبوئەيوبى ئەنصارى (رەزى خۇي لى بى) فەر مووى پېغەمبەرى خۆشەويست (دروودى خوداى لەسەر بى) دەفەرموئ: (كەدەچنە سەر پېشاو نەرووبكەنە پرووگە (قىبلە) و نەپشتى تى بکەن، بەلام پرووبكەنە ئەملاو ئەولا). (ش/ د/ ت/ ن ۱/ تاج/ ۱/ ۱۱۸، ژمارە: ۱۰ ز- ۴ ژ- ۱۹۱ ل- ۱۱۰ ج- ۴ = چاپى چوارەم).

ئەبو ئەيوب ئەنصارى يە، نەججارى يە، لەھۆزى نەججارى خالوانى پېغەمبەرە، بەدرى يە، ئامادەى پەيمانى بەيعةتولعەقەبەى دوهم بوو، پېغەمبەر (دروودى خوداى لەسەر بى) كاتى كۆچى كرد بۆ مەدينە دەورى مانگى ميوانى ئەو بوو، يەككە لەنوجەباى صەحابەكان (رەزاي خودايان لى بى)، سەدو پەنجا فەرموودەى لەكتىبە ناودارەكانى حەديثدا ھەيە، حەوت لەو سەدو پەنجاىە پەسەندى ھەردوو پيرن، كەيەكى لەو حەوت فەرموودەيە ئەم فەرموودەى ئىرەيە كەواين لەخزمەتى دا، چونكە پېشەوا موسلىميش (رەزى خۇي لى بى) ئەم فەرموودەيەى گېراوتەو، لەصەحيحى خۇيدا، لەباسى (الطهارة) دا، لە (باب: الاستطابة) دا، ژمارە: ۲۶۴ = ۶۰۸ شىخا. يەك فەرموودەيشى لەبوخارىدا بەتەنھا ھەيە، كەواتە كۆى فەرموودەكانى لەصەحيحەين دا دەكاتە: ۱۰۷ = ۸. ئەبوئەيوب لايەنگىرى ئىمامى عەلى بوو، لەگشت جەنگەكانيدا لەگەئيدا بوو. لەگەل سوپاكەى يەزىدى كورى مەعاوييەدا، دەچى بۆ فەتىحى قوسطە نطەنييە، جاكاتى نزيك دەبنەو نەخۆش دەكەوئ، بەھاوړپكانى خۆى دەفەرموئ: (كاتى كەمردم لەگەل خۇتان تەرمەكەم ھەلگرن و بەرەو شارەكە بمبەن، لەكوئدا بەرابەرى دوژمن ريزتان بەست، لەبەردەم پىي خۇتاندا بمئيزن، ئەوانيش واپان كرد). گۆرەكەى لەنزيك شوورا كۆنەكەى قەسطە نطە نيە بوو، كەئىستا ناوئراو: ئەستەنبوول، مزگەوتىكى مەزن لەسەر گۆرەكەى دروست كراو، موسوئلمانان رېزىكى زۆر لەگۆرەكەى دەگرن، ئىستا بوو بەزيارەتگايەكى گەورە، لەخزمەتيدا لەكاتى بى بارانيدا داواى بارىنى باران لەخوداى گەورە دەكرئ، وەنزاكەيان گيرادەبى و باران دەبارئ. لەسالى پەنجاي كۆچيدا وەفاتى كردوو، رەزاو رەحمەتى خوداى گەورەى لى بى. (بەروانە: عەينى/ ۲/ ۲۷۶).

۱۱۸- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ (رضي الله عنهما) قَالَ: (إِنَّ نَاسًا يَقُولُونَ إِذَا قَعَدْتَ عَلَى حَاجَتِكَ فَلَا تَسْتَقْبِلُ الْقَبِيلَةَ وَلَا بَيْتَ الْمَقْدِسِ. فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ لَقَدْ ارْتَقَيْتُ يَوْمًا عَلَى ظَهْرِ بَيْتِ لَنَا فَرَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى لَبَتَيْنِ مُسْتَقْبِلًا بَيْتَ الْمَقْدِسِ لِحَاجَتِهِ). (الحديث ۱۴۵ - أطرافه في: ۱۴۸، ۱۴۹، ۱۵۲). (۱۰۲).

عەبدوللای کوری عومەر (مەزای خەوان لێ بێ) فەرمووی: کەسانی هەن دەلێن: کاتی لەسەر پێشاو دانێشتن بۆ سەراوکردن رووبەرەرووی قیبلە، یارووبەرەرووی بەیتولەقدیس دامەنیشە. بەلام من جاری نیشم هەبوو چوومە سەر سەربانەکە ی حەفصە ی خوشکەم کەژنی پێغەمبەر (درودی خۆدای لەسەر بێ) بوو: پێغەمبەرەم دی خەریک بوو دەستی بەناو دەگەیاندا، لەسەر دوو خشتی کال روو بەرووی شام دانێشتبوو، پستی لەرووگە بوو، سەراوی دەکرد. (ش/د/ ۱ ن / ن - تاج / ۱ / ۱۲۰ / ۱۱ ز- ۲۴ ژ- ۱۹۲).

۱۱۹- عَنْ عَائِشَةَ (رضي الله عنها) (أَنَّ أَرْوَاحَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كُنْ يَخْرُجْنَ بِاللَّيْلِ إِذَا تَبَرَّزْنَ إِلَى الْمَنَاصِعِ وَهُوَ صَعِيدٌ أَفِيحٌ فَكَانَ عُمَرُ يَقُولُ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ احْجُبْ نِسَاءَكَ فَلَمْ يَكُنْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَفْعَلُ فَخَرَجَتْ سَوْدَةُ بِنْتُ زَمْعَةَ زَوْجُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْلَةً مِنَ اللَّيَالِي عِشَاءً وَكَانَتْ امْرَأَةً طَوِيلَةً فَنَادَاهَا عُمَرُ أَلَا قَدْ عَرَفْنَاكِ يَا سَوْدَةُ حِرْصًا عَلَى أَنْ يَنْزِلَ الْحِجَابُ فَأَنْزَلَ اللَّهُ آيَةَ الْحِجَابِ). (الحديث ۱۴۶ - أطرافه في: ۱۴۷، ۴۷۹۵، ۵۲۳۷، ۶۲۴۰).

عائیشە (خوای ئێ رازی بێ) فەرمووی: دەستووری هاوسەرەکانی پێغەمبەر (درودی خۆدای لەسەر بێ) وابوو، کە دەچوون بۆ سەراو بەشەو دەر دەچوون، دەچوون بۆ سەراو خانەکانی مەدینە کە چۆنێکی پان و پۆربوو لەلامالان بوو، پێیان دەگوت: مەناصیع. عومەریش هەمیشە پێشنیاری دەکردو عەرزێ حەزەرەتی دەکرد:

قوربان! زنه کانت قه دهغه بکهو مه هیله له مال دمر بچن، پیغه مبه ریش نهیده کرد، تاشه وئ له شهوان واپړئ ده که وئ سه وده ی کچی زه معه، که هاوسه ری پیغه مبه ر بوو، دهمی خه ووتنان له مال دمر ده چی و ده چی بو سه راو، له بهر نه وده ی سه وده نافرته ټکی که له گه لټ بوو، عومر دهیناسیته وده بانگی دهکا: نه ی سه وده! بزانه ده تناسین، عومر له پهر وشی نه وده نایه تی حجاب بیته خواره وده، به هیوای نه م مبه سته بهرزه نه م قسه یه ی کرد. جاخو دای گه ورده سه رومر نایه ته کانی حجابی نارد، که باسی حوکی خودا پویشینی ژنانیان تیدا پروون کراو ده وده).

روونکر د نه وده:

مه به ست له حجاب له شه رعدا نه وده یه پیاو ته ماشای نارپه وای له شی نافرته ی بیگانه نه کا، نه ویش به م چند شی وده یه جی به چی ده کری: له مال نه وده به وئ په رده و ه وده و جیگه ی جیاو ده، له دمری شه وده به وئ سه رپویش و په چه و بالا پویش و بهرگی ناودامانه وده، جلی کوردی بهرگیکی شه رعی زور جوانه، له راستی دا جوانترین نمونه یه بو حجابی نیسلامی، گرنګ نه وده یه ژن شه رمگای به جلیکی ژنانه به وشی، هه تا نه گهر بلووزو پانتو لئ ژنانه ی ناسایی به حورمه ت له بهر بکا ده بی، چونکه جل و بهرګ له به شی عاداته، له به شی عیبادات نییه، له بهر نه وده دروسته که به پپی عورفو باوی سه رده م بگوری.

له راستی دا خوبه ستنه وده به هه موو عاده ټکی سه رده می حه زره ته وده له م سه ده یه دا زه حمه ته، شتی وا بو که سی خو ی ده ست ددها، وه شتی چاکیشه، به لام بوئه وخه لکه به گشتی زه حمه ته، بناغه ی نایینیش له سه ر ناسانکاری یه. بپروانه: تاج-ل ۳۲۹- ناخری باسی زوهد=تاج-ل ۵- ۳۱۷ کو تایی زنجیره- ۹۹ ژ- ۵۲۲۵. ۱۲۰- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا خَرَجَ لِحَاجَتِهِ أَحْيَاءُ أُنَا وَغُلَامٌ مَعَنَا إِذَاوَةً مِنْ مَاءٍ يَعْنِي يَسْتَنْجِي بِالماءِ).

وفي رواية: من ماء وعذرة، يستنجى بالماء. (الحديث ١٥٠ - أطرافه في: ١٥١، ١٥٢، ٢١٧، ٥٠٠) (١٠٣)

ئەنەس (بەزای خودایان لە بێ) **فەرمووی:** پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) **کەدەچوو** بۆسەراو، مەن و کورپکی تر، جەوهندەیی ئاومان هەلەدەگرت و شوینی دەکەوتین، واتە: بەوئاو تاراتی دەگرت، لەگێڕانەوویەکا: مەن و کورپکی تر لەسێرەری مەندا، کە پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) **دەچوو** بۆ سەراو جەوهندەیی ئاومان بۆ دەبرد، بەو ئاوە تاراتی دەگرت، وەنەقیزەکەیشمان لەگەڵ خۆمان دەبرد، پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) **دایدەچەقاندو** دەیکرد بەبەرەبەست (سوترە) لەکاتی نوێژدا). (ش / د / ت - تاج / ١ / ١٢٢ / ١ ز - ٢٥ ژ ٢٠١).

١٢١- عَنْ أَبِي قَتَادَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ: رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (إِذَا شَرِبَ أَحَدُكُمْ فَلَا يَتَنَفَّسْ فِي الْإِنَاءِ وَإِذَا أَتَى الْخَلَاءَ فَلَا يَمَسُّ ذِكْرَهُ يَمِينِهِ وَلَا يَتَمَسَّحُ بِيَمِينِهِ). (الحديث ١٥٣ - طرفاه في: ١٥٤، ٥٦٣٠) (١٠٤)

ئەبوقەتادە (بەزای خۆای لە بێ) **دەفەرمووی:** **حەزرمەت** (دروودی خودای لەسەر بێ) **دەفەرمووی:** (کاتی شت دەخۆنەووە لەناو جامەکەدا هەناسە مەدەن، کەسەراویش دەکەن بەدەستی راستتان چووکتان مەگرن، هەروا تاراتیش بەدەستی راستتان مەگرن). (ش / د / ت / ن - تاج / ١ / ١٢٠ / ١٣ ز - ٢٤ ژ ١٩٤).

روونکردنەووە:

ئەبوقەتادە ناوی حاریث، یا نوعمان، یاعەمری کورپی رەببەیی یە، نازناوی (فارس رسول الله) یە. واتە: شاسوارەکی پێغەمبەری خودا، لەخزمەت حەزرمەندا (دروودی خودای لەسەر بێ) **ئامادە**ی غەزای ئوچودو غەزای خەندەق و غەزاکانی

(١٠٣) أخرجه مسلم في الطهارة، باب: الاستنجاء بالماء من التبرز، رقم: ٢٧١=٦١٩.

(١٠٤) أخرجه مسلم في الطهارة، باب: النهي عن الاستنجاء باليمين، وفي الاشرية رقم:

تری پاش خەندەق بوو، بەلام واناو دارەگە ئامادەى بەدر نەبوو، سەدو حەفتا
فەرموودەى ھەيە، یازدەیان پەسەندى ھەردوو پیرن، دوو فەرموودەى تری
لەبوخاریدا ھەيە جگەلەو یازدەيەى کەپەسەندى ھەردوو پیرن ھەشت
فەرموودەى تری لەسەحیحى موسلیم دا ھەيە، واتە: کۆى فەرموودەکانى
لەبوخاریدا دەکاتە: $۱۱+۲=۱۳$ فەرموودە، وەکۆى فەرموودەکانى لەموسلیم دا
دەکاتە یازدە لەگەڵ ھەشت دا یەکسانە بەنۆزدە، سەرجمەى فەرموودەکانى
لەبوخارى و موسلیم دا دەکاتە: $۱۱+۲+۸=۲۱$ فەرموودە. راجیایى ھەيە لەشوینی
مردنیدا ھەندى دەفەرموون: لەمەدینە مردوو، ھەندى دەلین: لەکووفە
مردوو، لەسالى پەنجاو چواری کۆچى دا لەتەمەنى حەفتا سالىدا فەرمانى
ھەقى یەزدانى بەجى ھیناوە رەزای خودای لى بى. لەزانستى فەرموودەدا زانینى
زىدو شوینی مەرگ و چەندىتى تەمەن و سالى مەرگى فەرموودەزان (راوى) و
جىگەى دانىشتنى و ناوى ناسیاوى، بایەخىکى چاکى ھەيە، زۆرجار دەبى
بەسەرچاوە بۆ روون کردنەوێ فەرموودەکە، یابۆ لەبارى و نالەبارى رشتەکەى.
بۆ نمونە: بەپى ی مەرچى بوخارى بەيەك گەيشتنى فەقى و مامۆستا،
بۆگىپرانەوێ فەرموودە لەلایەنى ئەو فەقى یەووە لەو مامۆستایەووە پىوێستە،
دەبى ھەردوولا ھاوچەرە بن، وەكى تریش ئىمامى حەمزە لەغەزای ئو خوددا
شەھید بوو، کەواتە کەسى لەووە داستانى غەزای خەندەق بگىپرتەووە راست
ناکا، بەلام داستانى غەزای بەدر بگىپرتەووە دەبى و قسەکەى پى ی تىدەچى،
چونکە ئىمامى حەمزە یەکیك بوو لەپالەوانەکانى غەزای بەدر، کەلەسالى
دووەمى کۆچى دا پرووى داو، لەغەزای ئو خوددا شەھید بوو کەلەسالى دوەمى
کۆچى دا روى داو، دەى چۆن ئەقل دەگىرئ کەنىمامى حەمزە داستانى غەزای
خەندەق بگىپرتەووە کەلەسالى چوارەمى کۆچیدا پرووى داو.

بىجگە لەم ئەبوقەتادەيە لەناو یارانى پىغەمبەردا کەسىكى ترنییە
کەسناوى ئەبوقەتادە بى، کەواتە: ئەگەر یەكى فەرموودەى بداتەپال

نه بوقه تادمیه کی تر له هاورپایانی پیغه مبه ر (دروودی خودای له سر بر) قسه که ی جیگه ی گومانیک ی گه وره یه، بگره دروویه کی پووته، چوونکه به پیچه وانه ی فهرمايشت و رای پسپورانی نه م زانسته وه یه.

۱۲۲ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (اتَّبَعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَخَرَجَ لِحَاجَتِهِ فَكَانَ لَا يَلْتَفِتُ فَدَنَوْتُ مِنْهُ فَقَالَ ابْغِي أَحْجَارًا أَسْتَنْفِضُ بِهَا أَوْ نَحْوَهُ وَلَا تَأْتِنِي بِعَظْمٍ وَلَا رَوْثٍ فَأَتَيْتُهُ بِأَحْجَارٍ بِطَرَفِ ثِيَابِي فَوَضَعْتُهَا إِلَى جَنْبِهِ وَأَعْرَضْتُ عَنْهُ فَلَمَّا قَضَى أَتْبَعَهُ بِهِنَّ). (الحديث ۱۵۵ - طرفه في: ۳۸۶۰) (۱۰۵)

نه بوهوره پره (رهزای خوی لږ بر) فهرمووی: پیغه مبه ر (دروودی خودای له سر بر) رویش ت بو سه راو، منیش دوا ی که و تم، حه زرم ت (دروودی خودای له سر بر) ده ستووری و ابو و ناو وری نه دمه دایه وه، جا که لی نزیک بوومه وه فهرمووی: (چه ند به ردیکم بو په یداکه، خو میان پی پاک ده که مه وه) یا قسه یه کی ناوای فهرموو، فهرمووشی: (به لام نیس قان و ته پال هم بو مه ی نه). منیش له داوینی جله کا نما چه ند به ردیکم بو بردو له ته نیشتیه وه دامن ان و پشت م تی کرد، کاتی سه روا وه که ی ته واو کرد خوی به به رده کان سړی). (تاج / ۱ / ۱۲۳ / ۲ ز ۲۵-ژ ۲۰۲).

روونکردنه وه:

له م فهرمووده یه دا به لگه له سر نه وه هه یه که پړوا یه تی حه دیث به مه عنا دروسته، واته: گیرانه وه ی مه به ستی فهرمووده که به قسه یی نه نجام بدا، که خوی به شداری بکا له داړ شتنه که یدا، وه ک لی رده ا نه بوهوره پره دمه رموی: (یا قسه یه کی ناوای فهرموو).

۱۲۳ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْعَاظُ فَأَمَرَنِي أَنْ آتِيَهُ بِثَلَاثَةِ أَحْجَارٍ فَوَجَدْتُ حَجَرَيْنِ وَالتَّمَسْتُ الثَّلَاثَ فَلَمْ

أَجِدُهُ فَأَخَذْتُ رَوْنَةً فَأَتَيْتُهُ بِهَا فَأَخَذَ الْحَجَرَيْنِ وَأَلْقَى الرَوْنَةَ وَقَالَ هَذَا رِكْسٌ).
(الحديث ۱۵۶) (۱۰۶)

عبداللہ کوری مہسعود (ہمزای خودایان لی ہے) فہرمووی: پیغہمبہر (دروودی خودای لمسہر ہے)
چوو بو سہراو، فہرمانی پی کردم گہسی بہردی بو بہرم، ہہتا لہپاش
سہراوہکہ خویان پی پاک بکاتہوہ، گہپام دوو بہردم دؤزی یہوہ، گہپام بو
بہردی سییہم چنگم نہکہوت، لہباتی ئہوہ تہرسہقولیکم ہہلگرت و دوو
بہردہکہو تہرسہقوولہکہم بویرد، جاہر دووبہردہکہی و مرگرت و تہرسہ
قوولہکہی توورداو فہرمووی: (ئہمہیان نابی چونکہ چہپہلہ).

روونکردنہوہ:

عہدوپرہمانی کوری ئہسود یہکیکہ لہپیاوانی رشتہی ئہم فہرموودمیہ،
تابیعی یہ، فہرموودمی لہباوکی و لہ حہزرتی عائیشہ و مرگرتوہ، ئہعمہش و
کہسانی تریش فہرموودمیان لہو و مرگرتوہ، زانیہکی کارابوو، ہہموو روژی
حہوت سہد رکات نوپیژی دہگرد، نوپیژی شیوان و بہیانی بہیہک دہستنوپیژ دہگرد،
واتہ: بہشہو نہدہخہوت، ہہربیدار بووہ، شہوی زیندوو دہکردہوہ، ہہتا شہبہق
ہہر خہریکی خواپہرستی بوو، ئہم فہرموودمیہ لہئہفرادی بووخاریہہ.
۱۲۴ - عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: (تَوَضَّأَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ مَرَّةً مَرَّةً). (الحديث ۱۵۷) (۱۰۷)

ئیبنوعہبابس (ہمزای خودایان لی ہے) فہرمووی: پیغہمبہر (دروودی خودای لمسہر ہے) جارہ جارہ
کہدہسنوپیژی دہشؤرد، ہہموو ئہندامیکی دہستنوپیژی یہک جار دہشؤرد).
(ب/ د/ ت/ ن - تاج/ ۱/ ۱۳۶/ ۳ = ز- ۲۸- ۳۵).

(۱۰۶) هو من أفراد البخاری (عینی/ ۲/ ۲۰۳/ ۲۲) المترجم.

(۱۰۷) هذا مما تفرد به البخاری عن مسلم وأخرجه الأربعة (عینی/ ۲/ ۲۲/ ۲۳) المترجم.

۱۲۵- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَوَضَّأَ مَرَّتَيْنِ مَرَّتَيْنِ). (الحديث ۱۵۸) (۱۰۸)

عہدوللای کوری یہ زیدی نہ نصاری (ہمزای خوی لب ہر) فہر مووی: (پیغہ مبہرم دی (دروودی خودای لہسہر ہر) دہستہ نویری دہگرت، ہہ موو نہندامہ گانی دہستہ نویری دوو جار دوو جار شورڈ). (ب/ د/ ت/ تاج/ ۱/ ۱۳۶/ ۲ = ز- ۲۸- ژ- ۲۳۴- ج- ۴).

راقہ و شیکردنہ وہ:

نہم فہر موودہیہ لہ نہ فرادی پیری بوخاری یہ، موسلیم نہیگیراودہ تہ وہ، ہہ روا کہسی تریش لہ کوڑمہ لہ کہ (الجماعہ: بوخاری، موسلیم، نہ بودا وود، تیر میڑی، نہ سائی، نیبنو ماجہ) نہیگیراودہ تہ وہ، بہ لام لہ نہ بوہورہ یرہ وہ نہ بودا وودو تیر میڑی گیراویانہ تہ وہ (عینی/ ۳/ ۴/ ۲۴)

۱۲۶- عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّهُ: (دَعَا يَأْنَاءٍ فَأَفْرَغَ عَلَى كَفِّهِ ثَلَاثَ مِرَارٍ فَعَسَلَهُمَا ثُمَّ أَذْخَلَ يَمِينَهُ فِي الْيَأْنَاءِ فَمَضَمَضَ وَاسْتَنْشَقَ ثُمَّ غَسَلَ وَجْهَهُ ثَلَاثًا وَيَدَيْهِ إِلَى الْمِرْفَقَيْنِ ثَلَاثَ مِرَارٍ ثُمَّ مَسَحَ بِرَأْسِهِ ثُمَّ غَسَلَ رِجْلَيْهِ ثَلَاثَ مِرَارٍ إِلَى الْكَعْبَيْنِ ثُمَّ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ تَوَضَّأَ نَحْوَ وَضُوءِي هَذَا ثُمَّ صَلَّى رَكْعَتَيْنِ لَا يُحَدِّثُ فِيهِمَا نَفْسَهُ غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ. وَفِي رِوَايَةٍ أَنَّ عُثْمَانَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: أَلَا أُحَدِّثُكُمْ حَدِيثًا لَوْ لَا آيَةٌ مَا حَدَّثْتُكُمْوه سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ لَا يَتَوَضَّأُ رَجُلٌ يُحْسِنُ وَضُوءَهُ وَيُصَلِّي الصَّلَاةَ إِلَّا غُفِرَ لَهُ مَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الصَّلَاةِ حَتَّى يُصَلِّيَهَا قَالَ عُرْوَةُ الْآيَةُ إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أَنْزَلْنَا مِنَ الْبَيِّنَاتِ). (الحديث ۱۵۹ - أطرافه في: ۱۶۰، ۱۶۴، ۱۹۳۴، ۶۴۳۳) (۱۰۹)

(۱۰۸) هذا من افراد البخاری ولم يخرجہ غیرہ من الجماعة (عینی/ ۳/ ۴/ ۲۴) المترجم.

(۱۰۹) أخرجه مسلم في الطهارة، باب: صفة الوضوء وكماله، رقم: ۵۳۷=۲۲۶ شیجا.

حومرانی نۆکهەری عوتمان (ڕەزای خۆی لێ بێ) فەرمووی: عوتمان (ڕەزای خۆی لێ بێ) داوای ئاوی دەسنوێژی کردو ئاوا لەسەر ئەم شیوەیە دەسنوێژی گرت: لەپیشا ئاوی کرد بەهەردوو دەستی خۆیدا، هەردوو دەستی تاهەردوو مووچەکانی سێ جار شۆرد، ئنجا دەستی راستی کرد بەناو دەفرەکەداو سێ جار ئاوی لەدەمی و لەلووتی راداو هنگی کرد، ئنجا سێ جار دەم و چاوی شۆرد، ئەنجا سێ جار دەستی راستی هەتا ئانیشکی شۆرد، ئینجا سێ جار بەوچەشنە دەستی چەپیشی شۆرد، ئینجا دەستی تەپری هیئا بەسەر سەریداو، سەری خۆی مەسح کرد، ئینجا قاچی راستی هەتا هەردوو قاپە رەقەلەیی سێ جار شۆرد، ئینجا سێ جار بەوچەشنە قاچی چەپیشی شۆرد، لەپاشا عوپمان فەرمووی بەچاوی خۆم پیغەمبەرم (دروودی خۆداي لەسەر بێ) دی وەك ئەم دەسنوێژی من گرتەم لەبەرچاوی ئیوه، ئاوا دەسنوێژی گرت و ئەوجا فەرمووی (دروودی خۆداي لەسەر بێ) هەركەسێ دەسنوێژی بگرێ لەچەشنی ئەم دەسنوێژی کە ئیستا من گرتەم، ئنجا هەلسێ دوو ركات نوێژی پوختی دوور لەخەیاڵی کاروباری دنیاوی بکا، یاپتر لەدوو ركات بکا بەهەمان شیوه، ئیتر خۆداي گەوره لەگوناھی لەو پەپیشی خوش دەبێ) لەگێڕانەو هیەکا: عوتمان (ڕەزای خۆی لێ بێ) فەرمووی: ئاگادار بن با ئەم فەرموودەییەتان پێ بلێم، بەخودا لەبەر ئەو ئایەتە نەبێ کە هەر پەشە لەشاردنەو هی زانستی ئایینی دەکا، بەپێویستم نەدەزانی کەبۆتانی بگێر مەو، بەگوێی خۆم لەزاری پیرۆزی خوشەویستم بیست، دەیفەرموو (دروودی خۆداي لەسەر بێ): (هەركەسێ دەسنوێژی بەجوانی بگرێ، ئەوجا نوێژی لەپینچ فەرزەکان بکا، مسۆگەر کەخودا لەگوناھی ئەو ماو هیە هەتا نوێژە فەرزەکەیی تری دوا ئەو نوێژە، خوش دەبێ). (ت / ١ / ١ / ١٣٥ ز ٢٨ ژ ٢٣٣). عورو هی کوری زوبەیر دەفەرموی: (مەبەست لەم ئایەتە کە عوپمان لەم شوینەدا ئاماژەیی بۆ دەکا ئایەتی سەدو پەنجاو نۆی سورەتی بەقەرەییە کە دەفەرموی: {إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أَنزَلْنَا مِنَ الْبَيِّنَاتِ وَالْهُدَىٰ مِنْ بَعْدِ مَا بَيَّنَّاهُ لِلنَّاسِ فِي الْكِتَابِ أُولَٰئِكَ يَلْعَنُهُمُ اللَّهُ

وَيَلْعَنُهُمُ اللَّاعِنُونَ { واته: } (ئەو كەسانەى كەئەو بەلگەو نیشانە روژشانە
 حەشار دەدەن، كەخوادی گەورەو سەرورەو ناردوونى و لەنامە ئاسمانى يەكاندا
 روونى كردوونەتەو و بۆ مەردووم، ئەم جوړە كەسانە لەسەر ئەم جوړە تاوانە
 گەورانە، كەبریتى يە لەشاردنەو و زانستى ئايينى، هەموو نەفرەتكەرى
 نەفرمت و لەعنەتيان ئى دەكەن!).

روونکردنەو:

گەرچى ئەم ئايەتە پێرۆزە دەرەق بەخاوەن نامەكان ھاتۆتە خوارەو
 بەتايبەتى، بەلام بايەخ و عيبرت بەگشتيايەتى ي بێژەيە، عيبرت بە
 عومومى لەفظە، ئەك بەھۆيە تايبەتەكە، كەواتە: ھەركەسى زانستى ئايينى
 حەشاربدا، سەر بەھەر ئايينى بى، بەر ھەر شەى ئەم ئايەتە دەكەوى،
 فەرمانرەوای سييەمى موسولمانان ئيمامى عوثماني كورپى عەففان، داىكى
 ناوى (أروى) يە كچى پوورى باوكى پيغەمبەرە لە پيغەمبەر مائترە،
 ناودەبرى بە: ذو نورەين، واتە: دوو نوور، چوونكە دوو كچى پيغەمبەرى
 ھيئاو لەپيشا روقىەى ھيئاو، كەروقيە دەمرى ئومموكەلثووم دەھيئى،
 روقىەو ئومموكەلثووم كچى پيغەمبەر بوون، دروودى خوا لە پيغەمبەرەو
 رمزى خودا لەوان بى، سەدو چل و شەش فەرموودەى لەكتيبە ناودارەكانى
 سوونەتدا ھەيە، پيشەوا بوخارى يازدەيانى گپراوہتەو.

لەپاش شەھيد بوونى ئيمامى عومەر، لەيەكەم رۆژى موخەررەمى سالى
 بيست و چوارى كۆچى دا كرا بەجى نشينى سييەم، دەولەتى ئىسلام لەسەر
 دەستى ئەودا تەواو تەواو دامەزراو رووبەرى فراوان بوو، سامان ئەوقى
 دايەو، مال زۆر زۆر بوو، واى ئى ھاتبوو خەلك كەنيزەكيان دەكرى
 سەربەسەر بەپارە، گرنگترین و ناودارترین كارى ئيمامى عوثمان جەمعى
 قورئان بوو، لەتەمەنى ھەشتاو دوو سالتيدا، لەفەرتەنەيەكى كوپرانەدا،

**فَذَبْهُوَ تَالِي الْقُرْآنِ
بَيْنَ يَدَيْهِ الْمَصْحَفَ الثَّمَانِي!**

(١١٠) أخرجه مسلم في الطهارة، باب: الإيتار في الاستنثار والاستجمار، رقم: ٥٦١-٢٣٧.

اسْتَيْقَظَ أَحَدُكُمْ مِنْ نَوْمِهِ فَلْيَغْسِلْ يَدَهُ قَبْلَ أَنْ يَدْخُلَهَا فِي وَضُوئِهِ فَإِنَّ أَحَدَكُمْ لَا يَذَرِي أَيْنَ بَاتَتْ يَدُهُ. (مكرر) (الحديث ١٦٢). (١١١)

ديسان نهو (رمزي خوي لى به) فهرمووى پيغه مبهري خوا (درودى خودى له سر به) فهرمووى: (كاتى يه كى له نيوه دهستونيز دگرئ باناو بكا ته لووتى يه وهو ناو لووتى پاك بكا ته وهو نه و جا هنگ بكا، وهه ركه سى به به ردو شتى وا تارات دگرئ باب هچن به رديكى تاك تارات بگرئ، كاتي كيش له خه وه نه دستن دهست مه كن به ناو حاجه ته كه دا، كه ناوى دهستونيز هكه ي تيادايه، له پيشا سى جار له دمروهى حاجه ته كه دهستان پاك بشورن، نه و جا بو تان هه يه دهست بكن به ناويدا، به مشت يابه لويج ناوى لى هه لگوزن، چونكه نيوه نازانن دهستان به شهو له كاتى خه وتن دا چى به سهر هاتو وهو به ركوئى ترى جهسته كه وتووه، دوور نيه كه به رشتيكي پيس كه وتبى!). (ش/ د/ ت/ ن - تاج/ ٨/ ١/ ١٣٠ ز- ٢٧- ژ- ٢٢١).

١٢٨- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) وَقَدْ قِيلَ لَهُ: (رَأَيْتَكَ لَا تَمَسُّ مِنَ الْأَرْكَانِ إِلَّا الْيَمَانِيَّ وَرَأَيْتَكَ تَلْبَسُ النَّعَالَ السَّيِّيَّةَ وَرَأَيْتَكَ تَصْبُغُ بِالصُّفْرَةِ وَرَأَيْتَكَ إِذَا كُنْتَ بِمَكَّةَ أَهْلَ النَّاسِ إِذَا رَأَوْا الْإِهْلَالَ وَلَمْ يَهْلُ أَنتَ حَتَّى كَانَ يَوْمُ التَّرْوِيَةِ قَالَ عَبْدُ اللَّهِ أَمَّا الْأَرْكَانُ فَإِنِّي لَمْ أَرِ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَمَسُّ إِلَّا الْيَمَانِيَّ وَأَمَّا النَّعَالُ السَّيِّيَّةُ فَإِنِّي رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَلْبَسُ النَّعْلَ الَّذِي لَيْسَ فِيهَا شَعْرٌ وَيَتَوَضَّأُ فِيهَا فَأَنَا أَحِبُّ أَنْ أَلْبَسَهَا وَأَمَّا الصُّفْرَةُ فَإِنِّي رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَصْبُغُ بِهَا فَأَنَا أَحِبُّ أَنْ أَصْبُغَ بِهَا وَأَمَّا الْإِهْلَالُ فَإِنِّي لَمْ أَرِ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَهْلُ حَتَّى تَنْبُعَ بِهِ رَاحِلَتُهُ. (الحديث ١٦٦- ١٥١٤، ١٥٥٢، ١٦٠٩، ٢٨٦٥، ٥٨٥١) (١١٢)

(١١١) (مكرر) رواه الخمسة، أخرجه مسلم، باب: كراهة غمس المتوضيء يده المشكوك في نجاستها في الإناء (شرح النووي على صحيح مسلم ج/ ٢ ص ١٧٨، تاج الاصول ج/ ١ ص ٩٩ طبعه/ ٤) المترجم= ٥٥٩ شيعا ت- ج- ١- ز- ٢٨- ٢٣٣).

(١١٢) أخرجه مسلم في الحج باب: الإهلال من حيث ينبعث الراحلة رقم: ١١٨٧.

عوبه یدی کوری جورهیج فہرمووی: عہرزی ئیبہنوعومہرم کرد: قوربان! بۆ
تۆ چوار شت ھەییە دەیانکە، کەچی برادەرەکانی تەرت نایکەن؟ فہرمووی:
ئەوانە کامانەن ئەی کوری جورہیج! گوتم: دەتبینم لەکاتی تەوافی کابەدا
لەچوار گۆشەکە کابە، بەس ئەو دوو گۆشەییە دەست پیا دەھێنێ و ماچیان
دەکە، کەناودارن بەدوو گۆشە یەمەنییەکان، دەشت بینم سۆلی سەبتیش
لەپێ دەکە، کەبەسۆلی چەرمی خۆشەراوی بێ کۆلک و موودەگوتری،
دەشت بینم مووی خۆت و ھەروا پۆشاکت بەرہنگی زەرد رەنگ دەکە،
مەردومیش لەمەکە کەمانگی نووی قوربانیان دی، ئیتر ئیحرامی حەج
یاعەمرە دادەبەستن، کەچی تۆ لەمەکە دەبی ھەتا رۆژی ھەشتەمی مانگی
قوربان، کەناودارە بەرپۆژی تەرویە، ئیحرام دانابەستی؟ ئیبہنوعومەر
فہرمووی: دەبا بۆت روون بکەمەو کەبۆ وادەکەم: من بۆیە دەست دەھێنم
بەدوو گۆشە یەمانی یەکانی کابەداو ماچیان دەکەم، چونکە نەمدیوہ
پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) جگە لەم دوو گۆشەییە گۆشەکانی تری کابە ماچ بکا،
یادەستیان پێدا بەیئێ، وە پێغەمبەریشم بەچاوی خۆم دیوہ سۆلی سەبتی
لەپێ دەکرد، وەدەسنوێژی پێوہدەگرت، بۆیە منیش حەز دەکەم کەئەو جۆرە
سۆلە لەپێ بکەم، چونکە بپەرستەکان زۆرتر سۆلی چەرمی خاویان لەپێ
دەکرد، بەکارھێنانی رەنگی زەردیش لەبەرئەوہیە، کەمن خۆم دیوہ کە
پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) رەنگی زەردی بەکار دەھێنا، لەبەرئەوہ منیش
حەزدەکەم ئەو رەنگە بەکار بەیئیم و لەوہدا پێغەمبەر بکەم بەسەر مەشق
بۆخۆم، مەسەلە ئیحرام دابەستنیش ئەوہی من دیوہ ئەمەییە: پێغەمبەر
(دروودی خودای لەسەر بێ) کاتی ئیحرامی دادەبەست کەولاخەکە لەزێری دا ھەلەدەستایە
سەرپێ و بەرہو مینا دەکەوتەپێ). (بروانە زنجیرە/ ٩٥ تاج / ٢ / ١٨٥ = ١٥٤٣-ھەتا ١٥٥١).

۱۲۹- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: (كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُعْجِبُهُ الْتَيْمَنُ فِي تَنَعُّلِهِ وَتَرْجُلِهِ وَطَهْوَرِهِ وَفِي شَأْنِهِ كُلِّهِ) (الحديث ۱۶۸ - أطرافه في: ۴۲۶، ۵۳۸۰، ۵۸۵۴، ۵۹۲۶) (۱۱۳)

عائشه (همزای خوی لب بئ) دهفهرمووی: خوْشه ویست (دروودی خودی له سمر بئ) (تابوی بکرایه له گشت کاروباریکی خووی دا چهزی له وهه بوو که لای راست پیئش بخت، وهک پیلاو له پیئ کردن و سهردهیئان و مووشانه کردن و دهستنوئژ گرتن و گشت کاروباریکی بایه خداری تر). (ش/ د/ ت/ ن - تاج/ ۱/ ۴/ ۱۵۴ تاج- ۱ ز- ۳۲ ژ- ۲۸۰ + تاج/ ۴/ ۱۴۰/ ۴).

۱۳۰- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: (رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَحَائَتْ صَلَاةَ الْعَصْرِ فَالْتَمَسَ النَّاسُ الْوُضُوءَ فَلَمْ يَجِدُوهُ فَأَتَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِوُضُوءٍ فَوَضَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي ذَلِكَ الْإِنَاءِ يَدَهُ وَأَمَرَ النَّاسَ أَنْ يَتَوَضَّعُوا مِنْهُ قَالَ فَرَأَيْتُ الْمَاءَ يَنْبُعُ مِنْ تَحْتِ أَصَابِعِهِ حَتَّى تَوْضَّعُوا مِنْ عِنْدِ آخِرِهِمْ) (الحديث ۱۶۹ - أطرافه في: ۱۹۵، ۲۰۰، ۳۵۷۲، ۳۵۷۳، ۳۵۷۴، ۳۵۷۵) (۱۱۴).

نه نهس (دروودی خودی له سمر بئ) فهرمووی: نزیکی نوئژی عهصر بوو، روانیم یاران دهگه پان بو ئاو بو دهستنوئژ، ئاو نه بوو، تاله جامیكا هه نی ئاویان هیئا بو پیغه مبه ر (دروودی خودی له سمر بئ) بو دهستنوئژ، پیغه مبه ر (دروودی خودی له سمر بئ) دهستی خسته ناو دهفره که وه دهستووری دا به خه لکه که دهستنوئژی لی بگرن، به چاوی خوُم دهمدی که ئاو که له نیوانی په نجه کانی پیغه مبه ره وه (دروودی خودی له سمر بئ) وهک کانی هه لده قولایه ناو جامه که وه، ئیتر عه شامه ته که هه تا دوا که سیان له وه ئاو دهستنوئژیان گرت!). (ش/ ت - تاج/ ۴/ ۳۳۴ + ۲ + ۱ + ۳ + ۴ تاج- ۱۰۴ ز- ۳۱۷۱، ۳۱۷۰، ۳۱۷۲، ۳۱۷۴).

(۱۱۳) اخرجہ مسلم فی الطهارة باب: التیمن فی الطهور وغیره، رقم: ۲۸۶ = ۶۱۶.

(۱۱۴) اخرجہ مسلم فی الفضائل باب: فی معجزات النبی (صلی اللہ علیہ وسلم) رقم: ۵۹۱۰-۲۲۷۹.

۱۳۱- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمَّا حَلَقَ رَأْسَهُ كَانَ أَبُو طَلْحَةَ أَوَّلَ مَنْ أَخَذَ مِنْ شَعْرِهِ). (الحديث ۱۷۱- طرفه في: ۱۷۰) (۱۱۵)

ئەنەس (پرمزای خۆی لى بىن) فەرمووی: پێغه مبهەر (دروودی خودای لەسەر بىن) لەحه جى مائىئاوایى دا سهرى خۆى تاشى، يه كهه كەس لەو قىزه پىروۆزهى بهر كهوت نه بو طه لحه بوو). (تاج/ ۲/ ۲۱۶ زنجيره/ ۱۱۱- ۱۰۸ ژ- ۱۵۹۶).

رافه و رو نكردنه وه:

ئەم فەرموودهيه ده بى به به لگه له سهر چه ند بپيار (حوكم) ئى، وهك پاكيى موو، پاكيى ئەو ئاوهى مووى پى دەشۆرى، سهر تاشين سوننه تى پێغه مبه ره، خو مووفه رك كردن به مووى پىروۆزى پێغه مبه ره (دروودی خودای لەسەر بىن) سوننه ته له حوده ييببيه خيراشى كورى ئومه ييه سهرى پێغه مبه ره تاشى لەحه جى مائىئاوایى دا.

باسى: بهر ماوهى سهك و شوين پاى له ناو مزكه و تا

۱۳۲- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (إِذَا شَرِبَ الْكَلْبُ فِي إِثَاءِ أَحَدِكُمْ فَلْيَغْسِلْهُ سَبْعًا). (الحديث ۱۷۲). (۱۱۶)

ئەبوهورهيره (پرمزای خۆی لى بىن) فەرمووی: پێغه مبه ره (دروودی خودای لەسەر بىن) فەرمووی: (كه سهك يان بهراز ده مى نايه ناو حاجهت و قاپتانه وه هه رچى تىدايه

(۱۱۵) أخرجه مسلم في الحج، باب: بيان ان السنة يوم لنحر أن يرص ثم ينحر، رقم: ۱۳۰۵-۳۱۳۹-۳۱۴۲، ۱۵۹۶.

(۱۱۶) أخرجه مسلم في الطهارة، باب: حكم ولوغ الكلب، رقم: ۲۷۹=۶۴۶.

بیریزن، ئینجا حەوت جار بەناو بیسۆرن). لەگیرانە و مەیکە تەردا: (جاری
 حەوتە میان بە خۆلاو). (ش/ د/ ت/ ن - تاج/ ۱/ ۱۰۹/ ۴ = ز- ۲۴- ژ- ۱۶۲).
 ۱۳۳- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: (كَانَتْ الْكِتَابُ تُبُولُ
 وَتُقْبِلُ وَتَذْبُرُ فِي الْمَسْجِدِ فِي زَمَانِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمْ يَكُونُوا
 يَرُشُونَ شَيْئًا مِنْ ذَلِكَ).

ئەبنوعومەر (پەزای خۆدایان لە بێ) فەرمووی: لەسەر دەمی پێغەمبەردا (دروودی خۆدی لەسەر
 بێ) سەگ دەهات و دەچوو بەناو مزگەوتە کە ی پێغەمبەردا، تەنانەت جاری
 وادەبوو میزیشی تێ دەکرد، چونکە مزگەوت دەرگای نەبوو، لەگەڵ ئەوەی
 ناویشیان لەشوێن میزە کە ی نەدەپرژان چ جای شۆردنەوێ).
 ۱۳۴- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
 قَالَ: (لَا يَزَالُ الْعَبْدُ فِي صَلَاةٍ مَا كَانَ فِي الْمَسْجِدِ يَنْتَظِرُ الصَّلَاةَ مَا يُحْدِثُ).
 (الحديث ۱۷۶ - أطرافه في: ۴۴۵، ۴۷۷، ۶۴۷، ۶۴۸، ۶۵۹، ۲۱۱۹،
 ۴۷۱۷، ۳۲۲۹).

ئەبوهورەیرە (پەزای خۆی لە بێ) فەرمووی: خۆشەویست (دروودی خۆدی لەسەر بێ) فەرمووی:
 (بەندە ی خوا هەتا لەناو مزگەوتدا چاومناوێ نوێژ بکا بەئیعتیار و لەناو
 نوێژداو خێرو پاداشی ئەو نوێژە ی بۆھە یە کە چاومناوێ دەکا، بەمەرچی
 دەسنوێژە کە ی نەشکی).

۱۳۵- عَنْ زَيْدِ بْنِ خَالِدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّهُ: سَأَلَ عُمَانَ بْنَ عَفَّانَ قَالَ قُلْتُ:
 أَرَأَيْتَ إِذَا جَامَعَ فَلَمْ يُمْنِ قَالَ عُمَانُ يَتَوَضَّأُ كَمَا يَتَوَضَّأُ لِلصَّلَاةِ، وَيَغْسِلُ ذَكَرَهُ. قَالَ
 عُمَانُ: سَمِعْتُهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَسَأَلْتُ عَنْ ذَلِكَ عَلِيًّا وَطَلْحَةَ
 وَأَبِي بَنٍ كَعْبٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ) فَأَمَرُوا بِذَلِكَ (الحديث ۱۷۹ طرفه
 في: ۲۹۲). (۱۱۷)

زهیدی کوری خالد (رمزی خوی لئ بئ) فهرمووی: پرسیم له عوثماني کوری عه فغان ، گوتم: پیم بفرموو: نه گهر پیاو جووت بوو له گهل کهسی، به لام ئاوی نه هاته وه، برپاره کهی چییه، له شی پیس دهیی یانا؟ عوثمان (رمزی خوی لئ بئ) فهرمووی: (چووکی بشوړئ و دهستنوړئ و دهک دهستنوړئ نوړئ بگری و ته وای). عوثمان فهرمووی: (نهمه له پیغمبره خوی بیستووه) زهید فهرمووی: هه مان پرسیارم له عه لئ و زوبه یرو طه لحه و ثوبه یی کوری که عب کرد، نه وانیس فهرموویان: چووکی بشو و دهستنوړئ به و شیوه یه بگری).

١٣٦- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَرْسَلَ إِلَى رَجُلٍ مِنَ الْأَنْصَارِ فَجَاءَ وَرَأْسُهُ يَقْطُرُ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَعَلَّنَا أَغْجَلْنَاكَ فَقَالَ نَعَمْ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أُغْجِلْتَ أَوْ قُحِطَتْ فَعَلَيْكَ الْوُضُوءُ). (١١٨)

نه بو سه عیدی خودری (رمزی خوی لئ بئ) فهرمووی: جاری پیغمبره (دروودی خودای له سره بئ) ناردی به شوین پیاویکی نه نصاریدا، که هات بو خزمه تی تازه خوی شوړدبوو، هیشتا سه ری ئاوی لئ دهتکا، پیغمبره (دروودی خودای له سره بئ) پیی فهرموو: (رهنگ بئ فریا نه که وتبی له بهر په له پهل نیشه که ت ته وای بکه ی؟) گو تی: به لئ جووتبوونه که م بو ته وای نه کرا که ت ناردت به شوینما یه کسه ر خوم شوړدو هاتم بو خزمه تت. حه زره ت (دروودی خودای له سره بئ) فهرمووی: (هه رکاتی جووتبوونت بو ته وای نه کرا و ئاوت نه هاته وه، به س دهستنوړت له سه ره، خو شوړدنت له سه ر نییه).

روونکردنه وه:

نهم برپاره له پیښه وه و ابووه، له کاتی وادا خو شوړدن پیویست نه بووه، به لام کاتی ئیسلامه تی به ته وای دامه زرا نهم برپاره هه ئوه شایه وه، نه وه وی (رمزی خوی

لن یسئ (دہفہ رموی: یہ ک گرتن (نیجماع) ہئیہ لہسہر ئہوہ کہ خو شوردن پیویستہ لہسہر مروقہ ہرکاتی سہری چوک چووبہناو پیش یابہناو پاش دا، ہرچہند ہیچ لایہ کیشیان ناویان نہیہ تہوہ: (تاج/ ۱/ ۱۴۵ / ۴ ز- ۲۰ ژ ۲۶۱).

۱۳۷- عَنْ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَلَّهُ كَانَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي سَفَرٍ وَأَنَّهُ ذَهَبَ لِحَاجَةٍ لَهُ وَأَنَّ مُغِيرَةَ جَعَلَ يَصُبُّ الْمَاءَ عَلَيْهِ وَهُوَ يَتَوَضَّأُ فَعَسَلَ وَجْهَهُ وَيَدَيْهِ وَمَسَحَ بِرَأْسِهِ وَمَسَحَ عَلَى الْخُفَيْنِ). (الحديث ۱۸۲ - أطرافه في: ۲۰۳، ۲۰۶، ۳۶۳، ۳۸۸، ۲۹۱۸، ۴۴۲۱، ۵۷۹۸، ۵۷۹۹). (۱۱۹)

موغیرہی کوری شوعبہ (مغزی خوی لن بن) فہر رموی: پیغہ مہر (درویدی خودای لہسہر بن) چوہ دمرودہ رویش بوسہراو، منیش بہجہ وندہی ناوہوہ شوینی کہوتم، جالہسہراوہکی لن بووہ ناوہکہم کرد بہدہستیو دہسنویژی گرت، وہلہ جیاتی شورڈنی پیی دہستی تہری ہیئا بہسہر ہرردو سوئلہ کانیدا، سؤل: واتہ: خوف). (ش/ د/ ت/ ن - تاج/ ۱/ ۱۴۰ / ۱ ز- ۲۹ ژ- ۲۴۷).

۱۳۸- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) (أَلَّهُ بَاتَ لَيْلَةً عِنْدَ مَيْمُونَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهِيَ خَالَتُهُ فَاضْطَجَعَتْ فِي عَرْضِ الْوِسَادَةِ وَاضْطَجَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَهْلُهُ فِي طَوْلِهَا فَنَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتَّى إِذَا انْتَصَفَ اللَّيْلُ أَوْ قَبْلَهُ بِقَلِيلٍ أَوْ بَعْدَهُ بِقَلِيلٍ اسْتَيْقَظَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَجَلَسَ يَمْسَحُ التَّوَمَ عَنْ وَجْهِ يَدِهِ ثُمَّ قَرَأَ الْعَشْرَ الْآيَاتِ الْخَوَاتِمَ مِنْ سُورَةِ آلِ عِمْرَانَ ثُمَّ قَامَ إِلَى شَنْ مَعْلَقَةٍ فَتَوَضَّأَ مِنْهَا فَأَحْسَنَ وُضوءَهُ ثُمَّ قَامَ يُصَلِّي قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ فَقُمْتُ فَصَنَعْتُ مِثْلَ مَا صَنَعَ ثُمَّ ذَهَبْتُ فَقُمْتُ إِلَى جَنْبِهِ فَوَضَعَ يَدَهُ الْيُمْنَى عَلَى رَأْسِي وَأَخَذَ بِأُذُنِي الْيُمْنَى يَقْلِبُهَا فَصَلَّى رَكَعَتَيْنِ ثُمَّ رَكَعَتَيْنِ

ثُمَّ رَكَعَتَيْنِ ثُمَّ رَكَعَتَيْنِ ثُمَّ رَكَعَتَيْنِ ثُمَّ أَوْتَرَ ثُمَّ اضْطَجَعَ حَتَّى أَتَاهُ الْمُؤَذِّنُ فَقَامَ فَصَلَّى رَكَعَتَيْنِ خَفِيفَتَيْنِ ثُمَّ خَرَجَ فَصَلَّى الصُّبْحَ. (الحديث- ۱۸۳ طرفه في: ۱۱۷). (۱۲۰)

عبداللہ کوری عہد عباس (رمزی خواہان لہ بی) فہر مووی: شہوی لہ لای مہموونہی
پوورم، ہاوسہری پیغہ مہر (دروودی خودی لہسر بی) مامہوہ، کہ خوشکی دایکم بوو،
پیغہ مہریش (دروودی خودی لہسر بی) لہ لای بوو، چوونکہ شہوی سہرہی خوی بوو،
کہ نویژی خہوتنانی کرد ہات بو مالہوہ، جا کہ خہوتین من لہسر ہاری پانی
ی سہرینہ کہ سہرم کردہ سہری و راکشام، پیغہ مہرو ہاوسہرہ کہیشی سہریان
کردہ سہرہاری دریژی ی سہرینہ کہو راکشان، وہ پیغہ مہر (دروودی خودی لہسر بی)
خہوت، ہہتا نیوہ شہو، یاہہتا بہر لہ نیوہ شہو بہ کہمی، یاہہتا پاش نیوہ شہو
بہ کہمی، نہوجا حہزرت خہبہری بووہ دانیشٹو بہدہستہ گانی چاوہ گانی
وولی و خہوہ کہی بہدہستی لہ پوخساری دہسری تاخہوی بزری، نہوجا دہ
نایہ تہ کہی کوتایی سورہتی نالی عیمرانی خویند، نینجا تہ شریفی ہہ لساو
چو لہ کوندہیہ کی ہہ لساو دہسنویژیکی بہ جوانی گرت، نہمجا ہہ لسا
بو شہو نویژ کردن. نیبنووعہ باس فہر مووی: جامنیش ہہ لسام و چاوم لہو
کرد، نہو چی کرد منیش ہہ مان شتم کرد، لہ گہل نہودا خہوتہو لہ گہل
نہودا لہ خہو ہہ لسام و چاوی خوم وولی و، دہ نایہ تہ کہم خویندو لہ کوندہ کہ
دہسنویژم گرت و نہوجا چووم لہ لای چہ پیہوہ راوہستام و نویژم بہ جہماعہت
لہ پشٹیہوہ دابہست، جا حہزرت (دروودی خودی لہسر بی) دہستی راستی نایہ سہر
سہرم و گوی ی راستی گرتہو کہمی وولی و بردمی بو لای راستی و دوو رکات
شہو نویژی کرد، نینجا دوو رکاتی تریشی کرد، نینجا دوو رکاتی تریشی کرد،
ہہ روا، ہہتا (سہر جہ میان کردیہ دواز دہ رکات) نینجا بہیہ ک رکات و تریشی

(۱۲۰) أخرجه مسلم في الصلاة المسافرين، باب: الدعاء في صلاة الليل وقيامه، رقم:

کرد، که سه رجه میان ده کاته سیازده ركات، نه و جا چه زمرت راکشایه وه هتا بانگدر هاتو بانگی کرد که کاتی نویژی به یانی یه، جا چه زمرت (دروودی خودای لمسر بی) هتساو دوو ركات نویژی سووکه لهی کرد، نه و جا دمرچوو، رویشته بو مزگهوت لهوئ نویژی به یانی بو مهردومه که کرد. (برپ = پروانه: فهرموودهی نه و ه دوشهش که له نامه ی زانست دا رابوارد. تاج/ ۶ / ۹۷ / ۳۹ = تاج- ۴ ز- ۴ - ۳۷۹۲).

رافه و شیکردنه وه:

بو تیگه یشتنی ته و او له م فهرمووده یه که ریوایاتو طوروق و ووجوو هی زوره پروانه شهرحی نه وه وی له سهر صه حیحی موسلیم، ج/ ۶ ص ۴۴ هتا ص ۵۵ له م فهرموودما نه مانه ی تیادایه: دروسته خویندنی قورئان به بی ده ستوینژ، هه ركاتی مروق به شه و له خه و هتسا خویندنی نه م ده نایه ته سوننه ته، له نویژی سوننه ت دا جه ماعت دروسته، به دوو که سیش جه ماعت ده کری.

۱۳۹ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ رَجُلًا قَالَ لَهُ: أَسْتَطِيعُ أَنْ تُرِينِي كَيْفَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَوَضَّأُ؟ فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ زَيْدٍ نَعَمْ فَدَعَا بِمَاءٍ فَأَفْرَغَ عَلَى يَدَيْهِ فَغَسَلَ مَرَّتَيْنِ ثُمَّ مَضَمَ وَاسْتَنْشَرَ ثَلَاثًا ثُمَّ غَسَلَ وَجْهَهُ ثَلَاثًا ثُمَّ غَسَلَ يَدَيْهِ مَرَّتَيْنِ مَرَّتَيْنِ إِلَى الْمِرْفَقَيْنِ ثُمَّ مَسَحَ رَأْسَهُ بِيَدَيْهِ فَأَقْبَلَ بِهِمَا وَأَدْبَرَ بَدَأَ بِمُقَدِّمِ رَأْسِهِ حَتَّى ذَهَبَ بِهِمَا إِلَى قَفَاهُ ثُمَّ رَدَّهُمَا إِلَى الْمَكَانِ الَّذِي بَدَأَ مِنْهُ ثُمَّ غَسَلَ رِجْلَيْهِ). (الحديث ۱۸۵ — أطرافه في: ۱۸۶، ۱۹۱، ۱۹۲، ۱۹۷، ۱۹۹) (۲۱)

پیاوئ به عهبدو لای کوری زمیدی گوت: ئایا ده توانی که پیشانم بدهی که پیغمبر (دروودی خودای لمسر بی) چون دهنویژی ده گرت؟ عهبدو لای فهرمووی: به ئی

١٤٠- عَنْ أَبِي جُحَيْفَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالْهَاجِرَةِ فَأَتَانِي بِوَضُوءٍ فَتَوَضَّأَ فَجَعَلَ النَّاسُ يَأْخُذُونَ مِنْ فَضْلِ وَضُوئِهِ فَيَتَمَسَّحُونَ بِهِ فَصَلَّى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الظُّهْرَ رَكَعَتَيْنِ وَالْعَصْرَ رَكَعَتَيْنِ وَبَيْنَ يَدَيْهِ عَنَزَةٌ) (الحديث ١٨٧ - أطرافه في: ٣٧٦، ٤٩٥، ٤٩٩، ٥٠١، ٦٣٣، ٦٣٤، ٣٥٥٣، ٣٥٦٦، ٥٧٨٦، ٥٨٥٩) (١٢٢)

(١٢٢) أخرجه مسلم في الصلاة، باب: ستر المصلي، رقم: ٥٠٣ = ١١٢٢.

ههیه، دووانیان په سەندی هەردوو پیرن، لەبوو خاریدا دوو فەرموودە ی بە حیا (واتە: بەبێ ئەوە لە موسلیما هەبێ) ههیه، ئەصەحیحی موسلیما سێ ی بە حیا ههیه، پێشەوا عەلی زۆر خۆشی دەویستو زۆر پێزی لێ دەگرتو زۆر جیگە ی متمانەو باوەری بوو، کردی بە لێرسراوی سەر بەیتولمال لەکووفە، لەهەموو شەپرو شەپرگەکانی عەلی دا لەگەڵی بوو، لەکووفە نیشتەجێ بوو، کۆمەلەکە (الجماعة) فەرموودەیان لێ یەوێ گێراو مەتەو، لەهاوێ مەنکارەکانی پێغەمبەر دەرئێرێ. بێزارویشە: کاتی پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) مردوو و ئەو هێشتا رەسیدە نەبوو، لەسەر فەرماشتی عومدەلقاری لەحەفتاو دووی کۆچیدا مردوو، لە (الاصابة في تمييز الصحابة) دا دەفەرموێ: (واقیدی دەفەرموێ: لەو سەر دەمەدا کە بێشەر والی عێراق بوو مردوو). بێوانە فەرموودە ی ژمارە: ۲۴۰ کە لەدواو دەیت.

ئەم جۆرە شیکردنەو هەیه م زۆر مەبەستە، چونکە حەز دەکەم کە بڕاگوردە عەلاقەتمەندەکانی حەدێث بزانن کە سوننەت و راژەگەران سوننەت لەهەموو قۆناغێک، چۆن بوون، چی بوون، کێ بوون. چونکە بەداخەو زۆر لەمەلاکانیش بەباشی لەحالەکە حالی نەبوون، بگرە زۆر بەیان وادەزانن کە پیاوانی فەرموودەو سوننەت وەک ئەم کۆلکە مەلاو وشکەسۆفی و دەرۆشە ساویلکانە و ابوون، کە هەندێ قسە ی سەر و بەریان لەبارە ی ئایین و داستان ی پیاوچاكانەو لەبەرە، کە لەهەموو کەسێ دەکەن لەزانا نەبێ

۱۴۱- عَنْ السَّائِبِ بْنِ يَزِيدَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (ذَهَبَتْ بِي خَالَتِي إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ ابْنِ أُخْتِي وَجَعَ فَمَسَحَ رَأْسِي وَدَعَا لِي بِالْبَرَكَةِ ثُمَّ تَوَضَّأَ فَشَرِبْتُ مِنْ وَضُوئِهِ ثُمَّ قُمْتُ خَلْفَ ظَهْرِهِ فَتَنَظَّرْتُ إِلَى خَائِمِ الثُّبُورِ بَيْنَ كَتِفَيْهِ مِثْلَ زُرِّ الْحَجَلَةِ). (الحديث ۱۹۰ - أطرافه في: ۳۵۴۰، ۳۵۴۱، ۵۶۷۰، ۶۳۵۲). (۱۲۳)

رافه و شیکردنه وه:

عبداللہ کوری عومہر (پڑوسی خودایان لہ) فہرمووی: (لہسہردہمی پیغہمہردا
(دروودی خودای لہسہر ہن) بیوان و ژنان بیگہوہ دہستنو پڑیان دہگرت لہیہک جیگہ).

١٤٣- عَنْ جَابِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ (جَاءَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُعَوِّدُنِي وَأَنَا مَرِيضٌ لَا أَغْقِلُ فَتَوَضَّأَ وَصَبَّ عَلَيَّ مِنْ وَضُوئِهِ فَعَقَلْتُ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ

(۱۲۴) ئەم فەرموودمىه قسەى سەحابىيە، ئىضافە گراوہ بۆلای سەردەمى پېغەمبەر (دروودى خودای لەسەر بێ) لەبەرئەوہ بەمەرفوع دادنرئ، پڕوانە: شەرحى صەحیحى موسلىم/ نەوۋى/ ج/ ۱/ ص ۳۰ جایی دار احیاء التراث العربی بیروت - لبنان. (وەرگێژ).

اللَّهُ لِمَنْ الْمِيرَاثُ إِمَّا يَرِثُنِي كَلَالَةً فَتَرَكْتُ آيَةَ الْفَرَائِضِ). (الحديث ۱۹۴ - أطرافه في: ۴۵۷۷، ۵۶۵۱، ۵۶۶۴، ۵۶۷۶، ۶۷۲۳، ۶۷۴۳، ۷۳۰۹) (۱۲۵)

جابر (رمزای خوی لب بر) فہرمووی: نہ خویش بووم ہو شمع نہ بوو، پیغہ مہر (دروودی خودی لہسر بر) ہاتبوو بو سہردانم، جا دہستنوئز دہگریو و لہ ناوی دہستنوئز مہ کی لیم دہبرژین، نہو جا ہو شمع دیتہوہ۔ جا گوتم: نہی رہبہری خودا! میراتو کہ لہ پوورہ کہم بو کی یہ؟ چونکہ من تہنیا چہن خوشکیکم ہہن کہ کہ لہ پوورم لی بگرن و کہسی ترم نیہ نہ باوک و دایک و نہ منال، نیتر بہم بو نہیہوہ نایہ تی کہ لہ پوور دابہش کردن ہاتہ خوارمہوہ (ت/ ۱ / ۱۰۷ / ۱۳ + ۳ / ۱ / ۱ - ز ۱۵۸ - ۲۱ ش / ن / ت)۔

۱۴۴ - عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (حَضَرَتِ الصَّلَاةُ فَقَامَ مَنْ كَانَ قَرِيبَ الدَّارِ إِلَى أَهْلِهِ وَبَقِيَ قَوْمٌ فَأَتَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمَخْضَبٍ مِنْ حِجَارَةٍ فِيهِ مَاءٌ فَصَغَرَ الْمَخْضَبُ أَنْ يَسْطُ فِيهِ كَفُّهُ فَتَوَضَّأَ الْقَوْمُ كُلُّهُمْ قُلْنَا كَمْ كُتِّمَ قَالَ ثَمَانِينَ وَزِيَادَةً). (۱۲۶)

نہنس (رمزای خوی لب بر) فہرمووی: کاتی نوئزی عہصر داہات، نہوانہی کہ مالیان نریک بوو ہہ لسان چوونہوہ بو لای کہس و کاریان، بو دہسنوئز شور دن، کو مہ لیکیش لہ خزمہ تی حہ زرتدا مانہوہ، لہ نینجانہیہ کی بہر ددا چوڑی ناویان ہی نا، بو دہسنوئز، بو پیغہ مہر (دروودی خودی لہسر بر) نینجانہ کہ - لہ بہر بچووی - جی ی نہوہی تیادا نہ دہبووہ کہ پیغہ مہر (دروودی خودی لہسر بر) دہستی تیادا بلاو بکاتہوہ، جاہہ موو نہو کو مہ لہی لہ خزمہ ت حہ زرتدا مانہوہ لہو چوڑہ ناوہ دہستنوئزیان گرت، چونکہ خودا بہرہ کہ تیکی وای تیخت بہشی ہہ موویانی بہ زیادہوہ کرد، گوتمان: چہن کہس دہبوون؟

فهرمووی: (لهههشتا کهس پتر دهبووین). (ت/ ۱/ ۱۰۴ / ۵ = ژ- ۱۵۰ ز- ۲۱ + ت/ ۴ / ۳۳۳ / ۳+۲+۱ = ژ- ۳۱۷۰، ۳۱۷۱، ۳۱۷۲ + ۴ + ت/ ۴ / ۳۳۶ / ۲+۱ - ش/ت).

۱۴۵- عَنْ أَبِي مُوسَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَعَا بِقَدَحٍ فِيهِ مَاءٌ فَعَسَلَ يَدَيْهِ وَوَجَّهَهُ فِيهِ وَمَجَّ فِيهِ).

ئه بوموسا (پرمزای خوای لی بین) فهرمووی جاری پیغه مبههر (دروودی خودای لسمهر بین) داوای ئاوی کرد بو دهستنوێژ، له جامیکه هه نئ ئاویان بو هیئا، ههردوو دهستی و دهموچاوی تیا دا شوڤردو، ئاوه که ی ناو دهمی تفرانه وه ناو جامه که).

۱۴۶- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (لَمَّا ثَقُلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَاشْتَدَّ بِهِ وَجَعُهُ اسْتَأْذَنَ أَزْوَاجَهُ فِي أَنْ يُمَرَّضَ فِي بَيْتِي فَأَذِنَ لَهُ فَخَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْنَ رَجُلَيْنِ تَخُطُّ رِجْلَاهُ فِي الْأَرْضِ بَيْنَ عَبَّاسٍ وَرَجُلٍ آخَرَ قَالَ عُبَيْدُ اللَّهِ فَأَخْبَرْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَبَّاسٍ فَقَالَ أَتَدْرِي مَنْ الرَّجُلُ الْآخَرُ قُلْتُ لَا قَالَ هُوَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَكَانَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا تُحَدِّثُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ بَعْدَمَا دَخَلَ بَيْتَهُ وَاشْتَدَّ وَجَعُهُ: هَرِّقُوا عَلِيٍّ مِنْ سَبْعِ قَرَبٍ لَمْ تُحَلَّلْ أَوْ كَيْتِهِنَّ لَعَلِّيْ أَعْهَدُ إِلَى النَّاسِ وَأُجْلِسَ فِي مِخْضَبٍ لِحَفْصَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ طَفِقْنَا نَصُبُ عَلَيْهِ تِلْكَ حَتَّى طَفِقَ يُشِيرُ إِلَيْنَا أَنْ قَدْ فَعَلْتُنَّ ثُمَّ خَرَجَ إِلَى النَّاسِ). (الحديث ۱۹۸ - أطرافه في: ۶۶۴، ۶۶۵، ۶۷۹، ۶۸۳، ۵۸۷، ۷۱۲، ۷۱۳، ۷۱۶، ۲۵۸۸، ۳۰۹۹، ۳۳۸۴، ۴۴۴۲، ۴۴۴۵، ۵۷۱۴ (۷۳۰.۳) (۱۲۷)

عائیشه (پرمزای خوای لی بین) فهرمووی: کاتی نه خویشینه که ی حه زهت (دروودی خودای لسمهر بین) قورس بوو، به چه ند روژی له پێش مه رگیدا، روخسه تی له هاوسه ره گانی خواست، که له مالی من بمینیته وهو، له وی خزمهت بکری، نه وانیش پیگه ی ئه وهیان پی دا، جا روژی نه خویشینه که ی که شهنگ بوو، فهرمووی (دروودی خودای لسمهر

بی): (لهحهوت کونده کهدمهیینه کهیان نهکرا بیتهوه ئاو بکهن بهسه رما، سابه شکوو کهمی باری لهشم سووک ببی، ههتا بچم بو مزگهوت بوئاو موسولمانان، تاوه سیئتتان بو بکهم) جا سوینهیه کی حه فسه ی هاوسه ری پیغه مبه ر (دروودی خودای لهسه ر بی) هه بوو، پیغه مبه ریان له ناویدا دانیشان، ئه و جا ئیمه ی هاوسه رانی حه زمهت لهحهوت کونده، دهستان کرد بهئاو کردن بهسه ریدا، ههتا خو ی ئاماژه ی بو کردین: که ئیتر بهسه، ئه وه ی پیویست بوو کردتان. جاتوژی باری لهشی سووک بوو، جا دوو پیاو چوونه ژیربالی، عه بیاس و پیاویکی تر بوو، بهداره داره بر دیان بو نو یژ بو مزگهوت، ههردوو پیی دهخشان لهزه و پییه که. عوبه یدوللا فهرمووی: کاتی ئه م فهرمووده یه ی عایشه م باس کرد بو ئیبنوعه باس، فهرمووی: ئایا دهزانی ئه و پیاوه که ی تر کی بوو؟ گوتم: نه و، فهرمووی: عه لی بوو. بپروانه (ژماره/ ۲۷۶).

۱۴۷- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَعَا بِإِنَاءٍ مِنْ مَاءٍ فَأَتَيْ بِقَدَحٍ رَخَاحٍ فِيهِ شَيْءٌ مِنْ مَاءٍ فَوَضَعَ أَصَابِعَهُ فِيهِ قَالَ أَنَسٌ فَجَعَلْتُ أُنْظِرُ إِلَى الْمَاءِ يَنْبُعُ مِنْ بَيْنِ أَصَابِعِهِ قَالَ أَنَسٌ فَحَزَرْتُ مَنْ تَوَضَّأَ مَا بَيْنَ السَّبْعَيْنِ إِلَى الثَّمَانِينَ). (۱۲۸)

ئه نهس (پهزی خوی له بی) فهرمووی: پیغه مبه ر (دروودی خودای لهسه ر بی) لهدهفریکا داوای ئاوی کرد، جامیکی دهم په لیان بو هیئا، کهمی ئاوی تیا بوو، پیغه مبه ر (دروودی خودای لهسه ر بی) په نجه کانی تی خست، ئه نهس دهیگوت: کهسهیری ئاوه کهم کرد له نیوانی په نجه کانی پیغه مبه ره وه وه کانی هه ل دهقولا، ئه نهس دهیگوت: ئه وانه ی ده سنو یژیان له و جامه گرت دامنان حه فتا هه شتا که سیک ده بوون (ت/ ۱/ ۱۰۴/ ۵ ش).

١٤٨ - عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَغْتَسِلُ أَوْ كَانَ يَغْتَسِلُ بِالصَّاعِ إِلَى خَمْسَةِ أَمْدَادٍ وَيَتَوَضَّأُ بِالْمُدِّ). (١٢٩)

ئەنەس (پەزى خەلىپە ئەبۇ ئەنەس) فەرەمۆى: گەلى جارى وادەبوو پىغەمبەر (دروودى خوداى لەسەر بى) بەمەن (صاع) يەك ئاو خەى دەشۆرد، يان دەيگەيانە پىنج مەشت (مودد) جاروبارىش بەيەك مەشت ئاو دەستەنويزىكى دەگرت! (ت/ ١ / ١٣٢ / ٧ ز- ٢٧ ژ - ٢٢٧ - ش/ د/ ت/ ن).

رافەر وونکردنەو:

صاع ئەيارەيەكە جەارى مودد (مەست: مەشت) دەگرى، مودديش ئەيارەيەكى شەش گۆشەيە، دريژى زەيىكى نەيەكى (٩/٢) سەم. مودد لەعەرەبيدا بەمەشتيش دەگوتري. جە لەعەديت و لەشەرەا، مەگەر نەشانەيەكى لاپەر (قەينە الصارفە) هەبى، دەنا مەبەست لەموود مەشتى مەروف نەيە، بەلکەو مەبەست ئەو ئەيارە ناوبراويە، کەزوربەى وەرگيرە کوردەگان تەرەمەيان کردوو بەمەشت، يابەمەست، بەلام تەرەمەمەکە زۆر سەرکەوتوو نەيە، چونکە خەلک بەمەشتى دەست تى دەگەن.

١٤٩ - عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (أَنَّ مَسْحَ عَلَى الْخُفَّيْنِ وَأَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ سَأَلَ عُمَرَ عَنْ ذَلِكَ فَقَالَ نَعَمْ إِذَا حَدَّثَكَ شَيْئًا سَعْدٌ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَا تَسْأَلْ عَنْهُ غَيْرَهُ). (الحدیث ٢٠٢). (١٣٠)

عەبدوللای کورى عومەر (پەزى خەلىپە ئەبۇ ئەنەس) فەرەمۆى: سەعدى کورى ئەبو وەقەص (پەزى خەلىپە ئەبۇ ئەنەس) فەرەمۆى: پىغەمبەر (دروودى خوداى لەسەر بى) دەستەنويزى گرت،

(١٢٩) أخرجه مسلم في الحيض باب: القدر المستحب من الماء في غسل الجنابة، رقم: ٣٢٥. = ٧٢٨، ٧٢٤، ٧٢٥.

(١٣٠) من افراد البخارى (عينى/ ٢/ ٩٦/ ٦٥) المترجم.

لهجیاتی شۆردنی پێی دەستی تەری هێنا بەسەر سۆلهکانیدا، کەبەهوجۆره
سۆله لەزاراوی شەرعاً پێی دەگوترێ (خوفف) عەبدوللای کوری عومەر بۆئەم
مەسەلەیه لەباوکی پرسی، باوکی پێی دەفەرموێ: (بەئێ وایه، وەکی تریش
هەراکتێ سەعد فەرموودەیهکی پێغەمبەری گێڕایەوه بۆت پێویست ناکا
لەکەسی تر بپرسی).

١٥٠- عَنْ عَمْرِو بْنِ أُمِيَّةِ الضَّمَرِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّهُ رَأَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَمْسَحُ عَلَى الْخَفَيْنِ). (الحديث ٢٠٤ - طرفه في: ٢٠٥) (١٣١)

عەمری کوری ئومەییە کوری جەمەری (پەزای خۆی لێ بێ) فەرمووی: بەچاوی
خۆم پێغەمبەرم بینووه، لە دەستنیوێژدا، لهجیاتی ی شۆردنی هەدوو پێی
دەستی تەری هێنا بەسەر جووتە سۆلهکە کە لەپێیدا بوو).

شیکردنەوه:

عەمر پیاویکی زۆر رهشیدو قسەزان بوو، گەئێ جار پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر
بێ) دەینارد بۆ کاری گەڕنگ، نامەیهکی پێغەمبەری برد بۆ ئەجاشی لەحەبەشە،
هەروا پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) ناردی بۆ مەککە، لەوێ تەرمەکە کە خۆبەیبی
شەهیدی لەسیدارەکە کێردەوهو هێنای. بیست فەرموودە ی هەیه، لەبوخاریدا
دوو فەرموودە ی هەیه.

١٥٠- (مكرر) عَنْ عَمْرِو بْنِ أُمِيَّةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ أَبِيهِ قَالَ: (رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَمْسَحُ عَلَى عِمَامَتِهِ وَخُفَّيْهِ).

دیسان لەوهوه (پەزای خۆی لێ بێ) دەفەرموێ: پێغەمبەرم بینی لەناو دەسنوێژا
لهجیاتی سەر تەپکردن (مسح الرأس) دەستی تەری هێنا بەسەر میژمرەکەیداو،
لهجیاتی قاج شۆرینیش دەستی تەری هێنا بەسەر سۆلهکانیدا).

۱۵۱- عَنْ الْمُغِيرَةِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كُنْتُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي سَفَرٍ فَأَهْوَيْتُ لِلْأَنْزَعِ خُفِّيهِ فَقَالَ دَعَهُمَا فَإِنِّي أَذْخِلُهُمَا طَاهِرَتَيْنِ فَمَسَحَ عَلَيْهِمَا). (الحديث ۲۰۶ طرفه في: ۱۸۲).

موغیره ی کوری شوعبه (پرهزای خوی لب بن) فہرمووی: لہسہ فہریکا لہخزمہ تی
 حہزہ تدا بووم (دروودی خودای لہسہ بن) دہسنویژی گرت، کہ گہیشٹہ سہرقاچی
 دانہ ویمہ وہ کہ خوفہ کانی لہ پی ی داکہ نم، فہرمووی: (وازیان لی بینہ
 بہدہسنویژہ وہ لہ پییم کردوون) ئیتر قاچی نہ شورودو لہ جیاتی نہ وہ
 دہستی تہری ہیئا بہسہر سولہ کانیدا. (ت/ ۱ / ۱۴۱ / ز- ۲۹ فہرموودہ ی
 ژمارہ: ۲۵۰).

۱۵۲- عَنْ عَمْرِو بْنِ أُمَيَّةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ أَبَاهُ أَخْبَرَهُ (أَنَّهُ رَأَى رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَحْتَزُّ مِنْ كَيْفِ شَاةٍ فُدْعِي إِلَى الصَّلَاةِ فَأَلْقَى السَّكِّينَ فَصَلَّى وَلَمْ يَتَوَضَّأْ). (الحديث ۲۰۸ - أطرافه في: ۶۷۵، ۲۹۲۳، ۵۴۰۸، ۵۴۲۲، ۵۴۶۲) (۱۳۲)

عہمری کوری ئومہ ییہ (پرهزای خوی لب بن) فہرمووی: پیئغہ مبہرم دی (دروودی خودای لہسہ بن)
 شانی مہریکی بہدہستہ وہ بوو، بہجہ قوی پی پارچہ پارچہ ی دہکردو
 دہیخوارد، لہ وکاتہ دا بانگیان کرد بو نوویژ، ئیتر گوشت و چہ قوکہ ی داناو
 ہہ لساو چوو بہرنویژی یہ کہ ی بو کردن، بہ لام لہ بہر خواردنی گوشتہ کہ
 دہستنویژی نہ گرتہ وہ. (ت/ ۴ / ۵۳ / ۱۷ تاج- ۳ ز- ۱۶ ژ- ۲۶۵۲ - ش/ ت).

۱۵۳- عَنْ سُوَيْدِ بْنِ الثُّعْمَانَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّهُ خَرَجَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَامَ خَيْبَرَ حَتَّى إِذَا كَانُوا بِالصَّهْبَاءِ وَهِيَ أَذْكَى خَيْرَ فَصَلَّى الْعَصْرَ ثُمَّ دَعَا بِالْأَزْوَاجِ فَلَمْ يُؤْتِ إِلَّا بِالسَّوِيقِ فَأَمَرَ بِهِ فَنَرِي فَأَكَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَكَلْنَا ثُمَّ قَامَ إِلَى الْمَغْرِبِ فَمَضَمَضَ وَمَضَمَضْنَا ثُمَّ صَلَّى وَلَمْ يَتَوَضَّأْ).

(الحديث ۲۰۹ — أطرافه في: ۲۱۵، ۲۹۸۱، ۴۱۷۵، ۴۱۹۵، ۵۳۸۴، ۵۳۹۰، ۵۴۵۴، ۵۴۵۵).

سووهیدی کوری نوعمان (پرمای خوی لى بن) فهرمووی: سالی نازاد کردنی خه یبهر له خزمهت پیغه مبهردا (دروودی خودای له سمر بن) چووم بوغهزا، بهرهو خه یبهر کهوتینه پری، که گه یشتینه سه هباء، که ناوی شوینه که وا له خوار خه یبهره وه، لهوئی نویژی عه صری کرد، که نانه که یان بوئی هیئا، بریتی بوو له هه ندی قاووت و بهس، چه زرمهت (دروودی خودای له سمر بن) فهرمانی فهرموو به ئاو تهریان کرد، نه و جا به کومه ل له گه ل پیغه مبهردا دهستان کرد به خواردنی نه و پرپولهی قاوته. له پاشا له خزمهتی پیغه مبهردا (دروودی خودای له سمر بن) ئاوی له ده می خوئی راداو ئیمهیش ئاومان له ده می خویمان راداو، ده ممان شو رد، نه بادا شتی له قاوته که له نیوانی ددانمانا بمینیتیه وه وه له ناو نویژه که دا پیوهی خه ریک بین، به لام ده سنویژمان تازه نه کرده وه به هوئی خواردنی قاوته که وه. (ت/۴/۵۵/۲۳ = تاج-۲ ز-۱۶ ژ-۲۶۵۸).

روونکردنه وه:

سووهید (پرمای خوی لى بن) له دهستهی پهیمانی خو شنوودی یه (واته: له کومه لهی به یعه ته ور یضوانه) جهوت فهرموودهی هه یه، یه که فهرموودهی له بو خاریدا هه یه نه ویش نه مه یه.

۱۵۴ - عَنْ مِمْوَنَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) (أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَكَلَ عِنْدَهَا كَيْفَا ثُمَّ صَلَّى وَلَمْ يَتَوَضَّأْ). (۱۳۳)

مهیموونهی هاوسه ری پیغه مبهر (دروودی خودای له سمر بن) فهرمووی: پیغه مبهر (دروودی خودای له سمر بن) له لای من شانئ گوشتی خوارد، نه و جا هه لسا نویژی کرد، له پاش خواردنی گوشته که ده سنویژی نوی نه کرده وه.

مهیموونهی گچی حاریث، دایکی موسولمانان، لهسائی شهش یاحهوتی
کۆچی، لهسهریف پیغه مبهەر (دروودی خودای لسهەر بئ) هینای، لهههمان شوین لهسائی (۵۱)
ی ک، بیژراویشه له (۶۶) ی ک مردوو، ئیبنووعه بباسی خوشکهزای نوژی
لهسهر تهرمه کهی کرد.

۱۵۵ - عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
شَرِبَ لَبَنًا فَمَضَمَضَ وَقَالَ إِنَّ لَهُ دَسْمًا. (الحديث ۲۱۱ طرفه في: ۵۶۰۹). (۱۳۴)

ئیبنووعه بباس (رمزی خوادان لئ بئ) فهرمووی: جارئ پیغه مبهەر (دروودی خودای لسهەر بئ) شیر
خواردموه، لهپاشا ئاوی لهدهمی رادا، فهرمووی: شیر چهوری و بهلخی ههیه).
(ت/ ۴ / ۱۱/۶۰ تاج- ۳ ز- ۱۷ ژ- ۲۶۷۴).

۱۵۶ - عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ
إِذَا نَعَسَ أَحَدُكُمْ وَهُوَ يُصَلِّي فَلْيَرْقُدْ حَتَّى يَذْهَبَ عَنْهُ النَّوْمُ فَإِنْ أَحَدَكُمْ إِذَا صَلَّى
وَهُوَ نَاعِسٌ لَا يَذْهَبُ لَعَلَّهُ يَسْتَغْفِرُ فَيَسْبُ نَفْسُهُ. (الحديث ۲۱۲). (۱۳۵)

عائیشه (رمزی خوی لئ بئ) فهرمووی: جارئ پیغه مبهەر (دروودی خودای لسهەر بئ) فهرمووی:
کاتئ یهکئ لهئیوه لهناو نوژیژدا وهنهوزی دهداو خهوهنووچکهی بوو ئیتر
بابجئ بخهوی ههتا خهوهکهی دهروا، چونکه کاتئ بهدهم وهنهوزهکوتئ و
خهوبردنهوهوه، نوژیژ بکهن رهنگه بتانهوی بیارینهوه بوخوتان بهلام
لهجیاتئ نهوه جنیو بهخوتان بدهن (ت/ ۱ / ۲۹۸ = ز- ۹۶ ژ- ۵۷۸ - ش/د/ت/ن).

۱۵۷ - عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (إِذَا
نَعَسَ أَحَدُكُمْ فِي الصَّلَاةِ فَلْيَنْمَ حَتَّى يَعْلَمَ مَا يَقْرَأُ). (الحديث ۲۱۳).

لهئههنهسهوه (رمزی خوی لئ بئ) لهپیغه مبههرهوه (دروودی خودای لسهەر بئ) دهفهرمووی: (ئهگهر
کهسیکتان لهناو نوژیژدا خهوی دههاتو وهنهوزی دهدا، بایتر بخهوی، ههتا
بزانی چی دهخوینی، بهلام نهو نوژیژدی کهتیادیهتی دهبی نهوه تهواو بکا).

(۱۳۴) أخرجه مسلم في الحيض، باب: نسخ الوضوء مما مست النار، رقم: ۷۹۶=شیخا.

(۱۳۵) أخرجه مسلم في صلاة المسافر وقصرها، باب: أمر من نعل في صلاته، رقم: ۷۸۶ = ۸۲۲ شیخا.

۱۵۸- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَوَضَّأُ عِنْدَ كُلِّ صَلَاةٍ قَالَ وَكَانَ يُجْزِي أَحَدَنَا الْوُضُوءَ مَا لَمْ يُحْدِثْ). (الحديث ۲۱۴).

عەمری کوری عامیر فەرمووی: ئەنەس (پەزای خۆی لێ بێ) فەرمووی پێغەمبەر (دروودی خۆدای لەسەر بێ) بۆ هەموو نوێژی لەکاتی داهاستانی دا دەستنوێژیکی تازە دەگرت (هەتا رۆژی ئازاد کردنی شاری مەککە، لەو رۆژەدا بۆ دەرپرێنی دروست بوون - واتە: بۆبەیانێ جەواز - بەیەک دەستنوێژ هەر پێنج فەرزه نوێژەکانی کرد). عەمر فەرمووی: گوتم: ئەو ئێوەی یارانێ پێغەمبەر چۆن دەستنوێژتان دەگرت؟ فەرمووی: یەک دەستنوێژمان بەس بوو، تاکاتی دەستنوێژەمان دەشکا، ئەوسا لەکاتی پێویست دا دەستنوێژیکی تێرمان هەڵدەگرتەوه. (ت / ۱ / ۱۳ / ۲۴۵- ز ۲۸- ب / د / ت / ن)

۱۵۹- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: (مَرَّ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِحَائِطٍ مِنْ حِيطَانِ الْمَدِينَةِ أَوْ مَكَّةَ فَسَمِعَ صَوْتَ إِنْسَانَيْنِ يُعَذِّبَانِ فِي قُبُورِهِمَا فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُعَذِّبَانِ وَمَا يُعَذِّبَانِ فِي كَبِيرٍ ثُمَّ قَالَ بَلَى كَانَ أَحَدُهُمَا لَا يَسْتَتِرُ مِنْ بَوْلِهِ وَكَانَ الْآخَرُ يَمْشِي بِالْثَمِيمَةِ ثُمَّ دَعَا بِجَرِيدَةٍ فَكَسَرَهَا كَسْرَتَيْنِ فَوَضَعَ عَلَى كُلِّ قَبْرٍ مِنْهُمَا كِسْرَةً فَقِيلَ لَهُ يَا رَسُولَ اللَّهِ لِمَ فَعَلْتَ هَذَا؟ قَالَ لَعَلَّهُ أَنْ يُخَفَّفَ عَنْهُمَا مَا لَمْ تَيْسَّرْ). (الحديث ۲۱۶- أطرافه في: ۲۱۸، ۱۳۶۱، ۱۳۷۸، ۶۰۵۲، ۶۰۵۵). (۱۳۶)

ئێبنوعەبباس (پەزای خۆدایان لێ بێ) فەرمووی: جاری پێغەمبەر (دروودی خۆدای لەسەر بێ) لەمەدینە، یالەمەککە، بەلای باخە خورمایەکا رابورد، گوئی لەدەنگی دوو مڕۆف بوو، لەناو گۆرەکانیان دا سزا دەدران، پێغەمبەر (دروودی خۆدای لەسەر بێ) فەرمووی:

(۱۳۶) أخرجه مسلم في الطهارة باب: الدليل على نجاسة البول ووجوب الاستبراء منه، رقم:

(خاوهنی ئەم دوو گۆرە سزا دەدرێن، لەسەر شتی سزا دەدرێن کە خۆیان لەژیانیان بەگەورەو گرانیان دانەناوە، بەبێ نرخیان زانیوە، بەلام ئەو شتە لەلای خودا، گوناھو تاوانیکی گەلی گەورە، یەکیکیان لەسەرئەو نازار دەدرێ چونکە لەحالی ژیانی دا خۆی لەگمیزی خۆی نەدەپاراستو، لەکاتی میزکردن دا خۆی لەپال شتیک دا حەشار نەدەدا، ئەو پتریشیان قسەچین بوو، دوو زمانی دەکرد، قسە دەهێناو دەبرد بۆ تیکبەردانی خەلک لەیەکتری).

ئەنجا حەزرەت (دروودی خودای لەسەر بێ) پەلکە دارخوار مایەکی سەوزی هەلگرت و کردی بەدوو لەتەووە، هەرکەرتهی لەسەر گۆرێکیان داچەقاند. گوتیان: ئەو پیغەمبەری خودا! ئەمەت بۆچی کرد؟ فەرمووی: (چونکە گیاو داری سەوزو درەختی تەپری سەرگۆڕ، تاوشک دەبێ و تەراپی تیدا نامی ئی دەپاڕتەووە بۆ مردوووەکە، جاکە وابوو بەشکوو ئەم دوولەتە پەلکە خورما سەوزە لەم روانگە یەو، باری نازاریان سووک بکەن، هەتا ئەوکاتە ی کەوشک دەبن و لەتەسبیحات کردن دەکەون!) (تاج / ١١٠ / ١ = ٣ - ٢٣ ژ ١٦٥ ش / د / ت / ن).

روونکردنەوایی:

برپار (حوکم) هەکانی شەریعەت لەسەرچاوە گەورەکانی شەریعەت وەرەگیرێن، پێویستە لەسەر هەموو موسوڵمانی، لەکاروباری ئایینی دا، وەک پێشینانە باشەکان، چاویان لەدەمی زانا گەورەکان بێ، وەک شیخی ئەزھەر، وەک جەنابی مامۆستا مەلاعەبدولکەریمی مودەرپس، وەک هەموو مەلا گەورەکانی تری جیهانی ئیسلام. وەلەکاتی پێویست دا موراچەعە ی کتیبە گەورەکانی شەرع بکری.

بەلام بەداخەو، لەولاتی ئێمەدا، بەتایبەتی لەکوردستانی ئازیزدا، شیرازە ی کاروبار تیکچوو، کەسانی وا خۆیان بەمەلا ناگۆرنەووە فەقی ی تەواویش نین، خۆزگا بەخۆزگای خودا، لایەنە ئیسلامییەکان هەقیان بەسەر بابەتە

فیقهیه کانه وه نه بوايه، دهوری قازی و مهلاو موفتیان نه بینبایه، چونکه
نه رکی پیروزی سهرشانی نهوان پشتگیری شه ریعته، نه شری دعوته،
به رگری یه له نیسلام، هه وئدان و تیکۆشانه بۆ پیاده کردنی دهو له تی قورنان!

ئه وهی من به چاوی خۆم هی بینم کاره ساتیکی زۆر دلتەزینه، که ئه وهیش
ئه مه یه: ره شه خه لکیکی جه هیللی وا دروست بوون با وه پریان به لایه نه که ی
خۆیان زیاتر هه یه تابه ره رمایشتی توحفه و ئومی شافیعی و سه حیجی
بوخاری، هه تا ئیوارئ تۆ بلی ی له مینهاجی نه وهی دا واده ره رموی، ئه و
خه لکه سهرلی شیاوه شتی وابه بیدعهت داده نی، ته نانهت دووبه ره کی و
راجیایی یه کی گه وهی وا دروست بووه، له ناو پیزی نوپزی جه ماعه تدا،
دهزانرئ نوپز که ره که له چ لایه نی که وه سه ره به کی یه! زور به ی ئه مانه
غه ربزه ده و گۆنه پیری عیلمانی!

به داخه وه لایه نه نه یاره کانی نیسلام ئه مه هه له گه وه ریان قۆستۆته وه، یه ک
به هه زار له گیرفانی خۆیا نه وه لی زیاد ده که ن، ئه وه نده ی تر ئاگری ئازا وه
له نیوان لایه نه و گوروپ و گورۆهه نیسلامیه کانه دا خۆش ده که ن!

من له م کتیبه پیروزه دا عه رزی ئازیزانی خۆم ده که م: نابی لایه نگیرانی ئه و
لایه نانه خۆیان له تیکرای موسو لمانان جیا بکه نه وه، وه ده بی په پره ی
مه ده به ی خۆیان بکه ن، نابی هه ندی بابته و مه سائیلی خیلافی بکه ن به مار که
موسه ججه له بۆخۆیان، منیش له گه ل ئه وه دام که په پره ی سونهت له پشتر و
باشتره له په پره ی کردنی کوپرانه ی مه ژه به!

به لام شتی وا به رنامه یه کی هیلی و دورودرپزی ده ی، که له خودا به زیاد
بی ئیستا ئه و به رنامه یه له گه شه کردن دایه، وه به هیج جوړی پپو یستی
به پشگوئ خستنی ئه م مه ژه به گه ورانه نییه، به لکوو خوایاربی هه می شه
کو ششی باشی پاشینانی نه ته وه ی نیسلام ده بی به ته وا و که ری کو ششی پیروزی

پیشینیانی ئەم نەتەو دیە، رحەمەت لەو کەسە، لەو لایەنە، لەو مەلایە، لەو موسوڵمانە کە قەسەى خێر بۆ موسوڵمانان دەکا، ریزەکانى موسوڵمانان یەك دەخا، گوێ بۆ قەسەى هەق دەگرێ.

جا وامن لێردەدا لەبابەت ئەم فەرموودەیەو، بۆ کەسى خۆى ئەم چەند خالە روون دەکەمەو:

١- دینى و سەردانى گۆڤو گۆڤستان سوننەتێكى گەورەى، بۆ پیاوو ژن سوننەتە، رحەمەت لەو کەسەى بەپێى شەریعەت سەردانەکەى ئەنجام دەدا.

٢- پیشەوا نەو دەوى (پەزى خۆى لى بى) لەبەرگى سییەمى شەرحى صەحیحى موسلىما، لەلایەره (٢٠٢ ژ ٦٧٥ شیخا) دا، لەباسى (الدلیل علی نجاسة البول ووجوب الاستبراء منه) دا، بەدەق دەفەر موئ: (واستحب العلماء قراءة القرآن عند القبر لهذا الحدث، لأنه إذا كان يرجى التخفيف بتسبيح الجريد فتلاوة القرآن أولى والله أعلم) واتە: زاناگان دەفەر موون: خویندنى قورئان لەسەر گۆڤ بەپێى ئەم فەرموودەى سوننەتە، چوونکە لەشوینى بەهۆى پیت و فەرى تەسبیحات کردنى پەلکە خورماى سەوزەو، سزای مردوو سووک بێ، دیارە کە بەهۆى قورئان خویندنى موسوڵمانەو بەشتر سزای سووک دەبێ.

٣- عەللامەى عەینیش (پەزى خۆى لى بى) هەمان را ئەخەططابییەو راکوێز دەکاو دەفەر موئ: (ئەم مەسەلەیه راجیای تیادایە، ئەبوحەنیفەو ئەحمەد (پەزى خویان لى بى) رایان وایە کە پاداشى خویندنى قورئان دەگا بەمردوو، بەپێى ی ئەو فەرموودەى کەوا ئەبوبەکرى نەجار لەکتێبى (السنن) دا، لەعەلى کورێ ئەبوطالبیەو دەگێرێتەو: پێغەمبەر (مروودى خودى لەسەر بى) دەفەر موئ: (هەرکەسى لەگۆرستانەو رەت بێ و یازدەجار (سورەتى قل هو الله أحد) بخوینى، ئەوجا پاداشەکەى ببەخشى بەمردووکان، بەقەد ژمارەى مردووەکان پاداشى پێ دەدرێ).

٤- له کاتی خویندنی قورئانا سه کینه و مایه ی ئارامی و فریشته ی رحمة

داده بارن، بوخاری و موسلیم و تیر میذی (رهزای خودایان لئ بئ) ده گیرنه وه: بهراء (رهزای

خوای لئ بئ) فه رمووی: شهوئ ئوسهیدی کوری حوزهر سوور دتی که هف

ده خوینئ، له وکاته دا ماینه که ی له لایه وه به دوو گوریس به سرا بؤ وه، په له

هه وری دها به سه ریا و دهیگریته ناوو، ده ست دهکا به گپ خواردن به ده وریدا و

لئی نزیک ده بیته وه، ماینه که شهی که ئه مه ده بینئ سئ لئ ده کاو، هه ل

ده سه له میته وه، جا بؤ به یانی هاته لای پیغه مبه ر (مردووی خودای له سه ر بئ) ئه مه ی بؤ

گیرایه وه، فه رمووی (مردووی خودای له سه ر بئ): (ئه وه فریشته ی ئارامی و مایه ی

رحمة و ئاسایش بوون له بهر خاتری قورئانه که داباریون!)

٥- مه عقیلی کوری په سار (رهزای خوای لئ بئ) له پیغه مبه ره وه (مردووی خودای له سه ر بئ)

دمفه رموئ: (یاسین دئ قورئانه، هه رکه سی ئه م سوور ته ساخ بؤ رهزای خودا

بخوینئ، به نیازی پاداشی باشی ئه وجیهان، مسوگه ر خودا لئی خوش ده بی،

سوور دتی یاسین له سه ر مردووی خوتان بخوینئ!) (نه سائی و ئه حمه دو

ئیبنو ماجه گیراویانه ته وه ئیبنو حییبان به فه رمووده یه کی دروستی دانا وه).

واته: به حه دی پیکی سه حیجی دانا وه.

٦- ده فی ئایه ت و فه رمووده ی زؤر هه یه له سه ره ئه وه که مردو و سوود و به هره

له کرده وهی که سیکی تر و مرده گری. وهک:

١- قورئان دمفه رموئ: (وکان أبوهما صالحاً) وه دمفه رموئ: (ربنا اغفر لنا

و لإخواننا الذین سبقونا بالإیمان) وه دمفه رموئ: (من یشفع شفاعة حسنة یکن

له نصیب منها) وه دمفه رموئ: (والذین آمنوا و اتبعتهم ذریتهم بإیمان ألحقنا بهم

ذریتهم).

ب- نزا و پارانه وهی زیندو و بؤ مردو و سوودی هه یه بؤی، نوئز له سه ر مردو و

سوودی هه یه بؤی، به پیی فه رمووده ی ساخ، که شه یخه ین گیراویانه ته وه

حه زرمته (دروودی خودای لهسهر بڼ) دمفه رموی: (که سی بمړی و روژووی لهسهر بڼ، که سوکاری ده توان له باتی نه و به روژوو بن) وهك دروشمیکی گشتی، بو قهزا گپړانه وه بو مردوو پیغه مبهه (دروودی خودای لهسهر بڼ) دمفه رموی: (فدین الله حق أن یقضی). حه جیش بو مردوو قهزا ده کرپته وه، فهرمووده لهسهر نه مه له بوخاری و موسلیم و تیر میژیدا هیه، خیری وه قف دهگا به مردوو، له فهرمووده ی ساخ دا ده لی: پیاوی گوتی: نه ی پیغه مبهه ی خودا! دایکم مردوو، نایا سوودی هیه بو ی نه گهر من نیستا خیری بو بکه م؟ فهرمووی (دروودی خودای لهسهر بڼ): (به لی). قهرز دانه ویش بو مردوو سوودی هیه.

۷- نویژی مردوو لهسهر گوړ دروسته، پیغه مبهه (دروودی خودای لهسهر بڼ) خو ی له پاش هشت سال نویژی مردوو لهسهر شه هیده کانی ئو خود کرد، نه و ویش مه عنای وایه که پیغه مبهه (دروودی خودای لهسهر بڼ) قورنانی لهسهر مردوو خویندو وه، چونکه فاتحی له و نویژدها خویندو وه (بروانه: ۴۶۱).

۸- نیمای تیر میڼی بهرشته یه کی جوان دهی گپړته وه: نیبنوعه بباس (رمزای خویان لی بڼ) دمفه رموی: جاری پیاوی له یارانی پیغه مبهه (دروودی خودای لهسهر بڼ) نازانی چاتوله که ی لهسهر گوړی هه لده دات، که گو ی ده گری واله ناو گوړه که دا یه کی سوور هتی (تبارک الذي بیده الملك) ده خوینی تاته وای دهکا، جاده چیته خرمه تی حه زرمته (رمزای خوی لی بڼ) عهرزی دهکا: قوربان! نه ی پیغه مبهه ی خودا! نه مزانی چاتوله که مم لهسهر گوړی هه ل دابوو، که چی مرؤفی کی تیا بوو، که له و گوړده نیژ را بوو، سوور هتی ته بارمکی خویند هه تا ته وای کرد، جا پیغه مبهه (دروودی خودای لهسهر بڼ) فهرمووی: نه و سوور هته شوورمه پهرژینه و که سی بیخوینی ده بی به فریاره سی و رزگاری دهکا له سزاو نیش و نازاری گوړ).

۹- زور له و عیبادته نه ی که پیغه مبهه ران و بهنده باشه کانی خودا له پاش مردنیان کردوویانه یاد می که ن و بهنده له صه حیجی سونه تدا بهرچاوم

کہوتوون لہئور جوزہی (بین یدی کتاب اللہ) دا تۆمارم کردوون وەك ئەم
چەن بابەتانەى وان لەم چەن ھەلبەستەدا دەى ئەم جوۆرە شتانە ئەوہ
دەگەيەنن، کەلەپاش مردنیش خيىرى کردەوہى باش دەگا بەخاوەنى،
ودەعەلاقەو پەيوەندى لەنيوان مردوان و زيندواندا بەتەواوى نەپچراوہ.
ئەمە چەند نموونەيەگە.

حافظ (المملك) الذي يتلوها
في كل يوم نال ما يرجوها
تنجيـه من عقوبة القبـور
وتشفع ولـه لدى الغفور
وجاء في الخبر أن الميتا
قرأها في قبره، قيس يا فتى!
لو لم يـفـد هذا، فهذا الرجل
ما كان في دار الثواب يعمل
وبعض الانبياء بعد الموت
تعبدأ طاف حول البيت
وبعضهم بالحج قد أهـلا
وبعضهم في قبره قد (صَلَّى اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّم)
أمهم الرسول بالمصلى
لما سـرى في قدسنا المعـلا!
قد اقتدى الأموات بالأحياء
إذ أمهم أحمد في الإسـراء
هذا من التكرم للخيار
فلا مجال فيه للشرار!
أن نلهم التسبيح حين نخلد

يُثَبِّتُ أَنْ اللَّهَ دَوْمًا نَعْبُدُ
وَالْحَمْدُ وَالتَّسْبِيحُ وَالسُّجُودُ

١٠- له چوار چيوهى نهم روونكر دنده وهيه دا بهنده له كتيبي (بين يديه كتاب

الله) دا گوتوومه:

يَا سَيِّدَ تَقْرَأُ عَلَى الْأُمَمَاتِ
وَجَارَةَ لِسُورَةِ الصَّافَاتِ
قُرْآنَ رَبِّى قَلْبُهُ يَا سَيِّدَ
فَقَلِّبْ تَالِيَهَا بِهَا يَلِينِ
وَقَبْرِ مَنْ تَتْلَى عَلَيْهِ يُوْهِلُ
إِذْ السَّكِينَةُ عَلَيْهِ تَنْزِيلُ
وَسَنْ خْتَمَهَا عَلَى الْمُحْتَضِرِ
وَذَكَرْ مَا يَدْعُوهُ لِلتَّذْكَرِ!
يَا زَائِرَ الْقُبُورِ كُنْ مُسَلِّمًا
وَدَاعِيًا لَهُمْ بِخَيْرٍ وَعَلِمًا:
خَيْرُ هَدِيَّةٍ مِنَ الزَّوَارِ قِرَاءَةُ الْقُرْآنِ وَالْأَذْكَارِ
(قِرَاءَةُ الْقُرْآنِ وَالْأَذْكَارِ)
إِنْ الْجَرِيئُ الْأَخْضَرُ إِذْ يَسْذَكُرُ
عَلَى الْقُبُورِ ذَنْبَهَا قَدْ يَغْفِرُ
بِخْتَمِ يَاسَيِّدِ الْقُبُورِ عَطَّرُوا
أَفْرَضَ بِأَنَّكَ الْجَرِيْدُ الْأَخْضَرُ!
لَيْسَ لَتَفْرِيجِ الْكَرُوبِ مِثْلُهَا
وَكُلُّ لَيْلٍ قَبْلَ نَوْمٍ فَاتْلُهَا
إِنْ الْمَدَارُ لَعَلَّى الْإِخْلَاصِ
وَقُوَّةُ السَّيِّقِينَ فِي الْخُلَاصِ

ئەمەش چەن شەيعرئىكە لەو پيپرستە كەبە حيسابى ئەبجەد ژمارەى
سورەتەكان لەناو شەيعرەكاندا، لەسەر ئەم شۆمەيه تۆماركراوه: (لو- زل) لو= ٣٦
كە دەكاتە ژمارەى سوورەتى ياسين. زل= ٣٧ كە دەكاتە ژمارەى
سوورەتى صافات، كە يەكسەر والەدوا ياسينەوه، ئيتىر هەروا، لەهەمان كاتدا
خودى شەيعرەكەيش مەعنا يەكى جوانى ئاسايى ترى هەيه:

هـود و يوسـف ورعـد سـور
الرمزها (يا بيحي) نعم الصورا
بـالفكر سـر غـورة تمـيط
بكـهـف مـريم العـلا (يحـيط)
(كـطـل) غـيـث في حـقـول الفـوم
العـنـكـبـوت في جـوار الـروم
(لا . لب) لي إن لم اقل ياهاني + (لقمان قبل سجدة القرآن)
ياسين والصافات قد تقاسموا + (لو . زل) علم لزل عالم
عـيـنى لقاـبى في فـداه (مـزحم!)
محمـد في فـتحـه (ص) مـكـرم
لـولا هـدى الـرحمن يـاحـنون
في الواقـعة بـشـدة (نـهـون)
بـسـورة الحـديـد نـصف الـسـور
قـد إنتـهى عـددها في نظـري
عـدد نـصف سـور القـرآن
جـمـع (الحـديـد: زن) بـلا نـقـصان!
وعـدي (وز) بـسين الـرجـوا
رقـم تـحـريم و مـلك يـخـرج
إلى المـعـارج بـعينهـا أشـر

في (جَدَّ نوح) رَقَم نوح قد سطر!
والنازعات جـارة لعـبس
(عطـف) الجـوار منهمـا تأسـس!
(لان) لتكـوير ولا نلفـار
(ثُمَّ ل) رزقـتم منـه يا صـفاري!
(فـج) هـوى المطفـفين من سـلك
بالانـشقاق (دف) يمـن مامـك
(فـه) بـالبروج (وف) هـا تبـجـيلا
ورتلـن طارـقـاً تـرتيلاً (١٣٧)

(١٣٧) بـروانه شـهـرحى نهـوهـوى لهـسـهـر صـهـحـيـى مـوسـلـيـم ج/٣ ص ٢٠٢، ج/ ١٨ ص ١٤٤، ج/ ٦ ص ٨١، ص ١٠١، ص ٢١٩، عمدة القارى ج/٢٠ ص ٣١، ص ٢٥ ج/٣ ص ١٨ ج/٦ ص ١٨، ج/ ١٦ ص ١٣٥، ج/ ٨ ص ١٥٢، ص ١٥٦، ج/١٧ ص ١٤١، ص ٦٤، ص ١٦٥، تاج الاصول ج/١ ص ٨٦، ص ٣٧٧، ص ٣٧٩، ص ٢٨١، ص ٢٨٣، ج/٣ ص ٢٨٠، ج/ ٤ ص ١٤، ص ٢١، ص ٢٣، مغنى المحتاج/١/ ٣٦٨ ج/٣ ٦٨-٧٠. الفقه الميسر/١/ ٢٩٥ ج/٢/٣٠-٣١٠. فيقهى ناسان/١/ ٣٨٩، ٤٠٠-٤١٢. (نامهى زانين لهم كتيبه پيروزه، فهرومودهى ژماره: (٢٧٥) + تاج/١ ص ٢٩٢ حـهـلـكـردنـى جـهـن شـيـعـرئـى لـهـم شـيـعـرانهـى سـهـرهـوه: قـورنـان (١١٤) سـوـورهـته، نـيـوهـى دـهـكـاته: (٥٧) كـهـرئـك دـهـكـاته كـوئـى پـيـتهـكانـى (الـحـديـد) كـهـسـورهـتى ژمـاره (٥٧) ى قـورنـانه: ا= ١ ل= ٣٠ ح= ٨ د= ٤ ى= ١٠ د= ٤ هـهـمو دـهـكـاته: ١+٣٠+٨+٤+١٠+٤= ٥٧. سـوـورهـتى مـهـعـاريـج ژمـارهـكهـى (٧٠) يـه، عـهـيـنـيش كـهـيـهـكـيـكه لـهـپـيـتهـكانـى (المـعـارج) بـهـحـيـسابـى جـومـهـل دـهـكـاته (٧٠) (فـج) هـوى الخ، اى قـسـمـا بـسـوره الانـشـقاق مـن سـلك طـريـق اـهـواء المـطـفـفين الجـائـرة فـي المـعـامـلات دـفـ. اى اسـتـأصـل ونـسف - بـركـة مـاله. اـو المـعـنى هـكـذا: مـن سـلك طـريـق اـهـواء المـكـتـالـين المـحـتـالـين مـحـق الله بـركـة مـاله، بـسـبب الشـقاق والمـنازعة مـع الـذين غـشـهـم بـالتـطـفـيف ونـحوه، وضمـن هـذا المـعـنى يـشـير (فـج=٨٢) اى رـقـم السـوره المـطـفـفين و (دـف=٨٤) اى رـقـم سورة الانـشـقاق، واته: ناوكـهـوانـهـكان، لهـسـهـر نهـو پـرـيـزهـى كـهـوان لهـشـيـعـرهـكهـدا وـهـك (فـه=٨٥) ژمـارهـى بـروـوجـه (وف=٨٦) ژمـارهـى سـوـورهـتى طـاريـقه وه هـهـروهـها - وـهـرگـيـر.

۱۶۰- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا تَبَرَّزَ لِحَاجَتِهِ أَتَيْتُهُ بِمَاءٍ فَيَغْسِلُ بِهِ). (۱۳۸)

ئەنەسى كۆرى مالىك (رەزى خۇدانى لى بى) دەفەرموۋى: (ھەزرىتى نەبىيى (سە) كاتى دەھو بۆسەرە، ئاۋم بۆى دەبىرد، خۆى پى دەشۆرد).

۱۶۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (قَامَ أَغْرَابِيٌّ قَبَالَ فِي الْمَسْجِدِ فَتَنَاولَهُ النَّاسُ فَقَالَ لَهُمُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَعُوهُ وَهَرِيقُوا عَلَى بَوْلِهِ سَجَلًا مِنْ مَاءٍ أَوْ ذُنُوبًا مِنْ مَاءٍ فَإِنَّمَا بُعِثْتُ مُبَسِّرِينَ وَلَمْ تُبْعَثُوا مُعَسِّرِينَ). (الحديث ۲۲۰ - طرفه في: ۶۱۲۸ (۱۳۹))

ئەبوھورەيرە (رەزى خۇدانى لى بى) فەرموۋى: ھەزرىتى ئەگىرى دەشتەكى ھەلەسا، لەناۋ مەزگەۋتەكەى پىغەمبەرەدا (دروۋى خۇدانى لەسەر بى) گەمىزى كەرد، چەن كەسى تەيىيان خورپى: ئەھا كورە! شتى وانەكەى. پىغەمبەرىش (دروۋى خۇدانى لەسەر بى) فەرموۋى تازە ۋازى لى بەيىن، بەلام سەتلى ئاۋ، يادۆلچەيى ئاۋ بىكەن بەشۋىنى مەزەكەى دا، خۇدانى گەورە بۆيە مەنى كەردوۋە بە پىغەمبەرى ئىۋە، كەۋەك خۇم كەلپ ئاستان بىكەن، نەۋەك كارگران بىكەن (جاكەۋابوۋ دەبى چاۋ لەنەزان بېۋىشەن بەناسكى فەيرى ۋىلۋ ياساكانى ئىسلامى بىكەن). (ت/۱ / ۱۱۰ = ز-۲۳ ژ-۱۶۴ - ش/د/ت/ن).

۱۶۲- عَنْ أُمِّ قَيْسٍ بِنْتِ مَخْصَنٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) (أَلَّهَا أَتَتْ بِابْنٍ لَهَا صَغِيرٍ لَمْ يَأْكُلِ الطَّعَامَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَجْلَسَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي حَجَرِهِ قَبَالَ عَلَى ثَوْبِهِ فَدَعَا بِمَاءٍ فَغَسَّاهُ وَلَمْ يَغْسِلْهُ). (الحديث ۲۲۳ - طرفه في: ۵۶۹۳ (۱۴۰))

(۱۳۸) أخرجه مسلم في الطهارة (عيني/۸۰/۱۲۲/۳) المترجم.

(۱۳۹) أخرجه مسلم في الطهارة (عيني/۸۲/۱۲۴/۳) المترجم.

(۱۴۰) أخرجه مسلم في الطهارة باب: حكم بول الطفل الرضيع، وفي السلام، باب التداوى

بالعود الهندى رقم: ۲۸۷=۶۶۰.

نوم قهیسى كچى میحصه ن (پرمزای خوی لى بى) فهرمووی: كورپكى كۆرپهم هه بوو،
 نانه خۆره نه بوو بوو، بۆ موبارهكى بر دم بۆلاى پيغه مبه ر (دروودى خودای له سهر بى)
 پيغه مبه ر (دروودى خودای له سهر بى) له كۆشى خۆى دا داينا، مناله كه ميزى كرد
 به جله كانيدا، پيغه مبه ر (دروودى خودای له سهر بى) داواى ئاوى كردو ئاوه كهى له جله كهى
 پرژاند، ئيتىر نهيشۆرد (ت/ ١ / ١١١ / ٤ = ز- ٢٣ ژ- ١٦٦ - ش/ د/ ت/ ن).

رافه و شيكردنه وه:

نوم قهيس خوشكى وهكاشهى كورپى ميحصه نه، له ديڤينا له مهككه ئيسلام
 بووه، وه كۆچى كردوووه بۆ مهدينه، بيستو چوار فهرموودهى له
 پيغه مبه روه گيڤاوه ته وه، له سه حيه يندا دوو فهرموودهى ههيه، زۆر
 ته مه ندر يژ بووه. به پي ئه م فهرموودهيه سوننه ته ساوا به نيازى پيروژ
 بوون و نزاى باش بۆ كردن بى ر ئ بۆ خزمه تى پياوچاكان.

١٦٣- عَنْ حُذَيْفَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سُبَّاطَةَ
 قَوْمٍ فَبَالَ قَائِمًا ثُمَّ دَعَا بِمَاءٍ فَجِئْتُهُ بِمَاءٍ فَتَوَضَّأُ فِي رَوَايَةِ عَنْهُ: فَانْبَذَتْ مِنْهُ، فَأَشَارَ
 إِلَيَّ فَجِئْتُهُ، فَقُمْتُ عِنْدَ عَقْبِهِ حَتَّى فَرَعْتُ). (الحديث ٢٢٤- أطرافه في: ٢٢٥،
 ٢٢٦، ٢٤٧١) (١٤١)

حوزه يفه (پرمزای خوی لى بى) فهرمووی: پيغه مبه ر (دروودى خودای له سهر بى) چوووه سه ر
 سه رانگويلكى هۆزى، له وئى به پيوه گميزى كرد، نه و جا داواى ئاوى كرد، منيش
 ئاوم بۆيبرد، ده سنويزى پيگرت. له گيڤانه وهيه كى ترى حوزه يفه دا فهرمووی:
 منيش ويستم له كاتى گميز كردنه كه دا لى دوور بكه ومه وه به لام ئامازهى
 بۆ كردم كه به چم بۆ خزمه تى، هه تا بيم به حه شارگه بۆى و خه لكه كه له سه ر
 ئه و شيوهيه نه يبينن، منيش چووم له لای قنگه پاژنهى دا راوه ستام خۆم كرد
 به په رده هه تا گميزه كهى ته واو كرد. (ت/ ١ / ١٢٠ / ١٢ = ز- ٢٤ ژ- ١٩٣ - ش/ د/ ت/ ن).

شیگردنه وه:

وادمردمه کوئ پیغه مبهەر (دروودی خودای له سهر بئ) لهم سهر او کردنه دا مه هانه یه کی ره وای بووبی وهک نه په رزان و خو پاراستن له بوون و پیسی زبلدانه که، له هه مان کاتدا به لگه ی نه وه دیشه به پیوه گمیز کردن، له بهر هه ندی هۆ دروسته و ناروهانییه.

حوزه یفه ی کوری یه مانی عه به سی خوئی و باوکی ئو خودین، واته: له غه زای ئو خوددا به شداریان کردوه - باوکی له غه زای ئو خوددا به هه له به دهستی هه ندی موسولمان شهید کرا، حوزه یفه یه کی که له هاوړی هه ره مه زنه کانی پیغه مبهەر (دروودی خودای له سهر بئ) له غه زای خه نده قا، روئیکی جوانی هه بوو پیغه مبهەر (دروودی خودای له سهر بئ) ناردی سووسه ی هه وائی سوپای دوژمنی بو بکا.

فهرمووده ی زوری له پیغه مبههر وه گپراوته وه، بیست فهرمووده ی له بوخاری شه ریفه هه یه، بیست و نۆی له موسلیم دا هه یه، دوازه دیان په سه ندی هه ردوولایان، کوئی فهرمووده کانی له سه حیه ینا: $۱۷+۸+۱۲=۳۷$ ناو داره به رازگری پیغه مبهەر (صاحب سِرّ النبّی). کاتی یه کی دمرد ئیمامی عومهر سه رنجی ده دا نه گهر حوزه یفه ئاماده ی سهر ته رمه که ی نه بوایه نه ویش ئاماده ی نه ده بوو، چونکه پیغه مبهەر (دروودی خودای له سهر بئ) ناوی گشت ناپاکه (مونا فیق) هکانی پی گووتبوو، یهک به یه کیانی ده ناسی، له غه زای نه هاوهنددا ئاماده بوو، که سوپا سالاری موسولمانان، نوعمانی کوری موقرین شهید بوو، حوزه یفه ئالای هه لگرت و هه مه دان و ره ی ی و دینه و مر له سه ردهستی نه ودا ئازاد کران، له بیست و دووی کوچیدا عومهر کردی به سه رکاری سهر مه دائین، له (۳۶) ی کوچیدا له پاش چل روژ له جینشینی عه لی له مه دائین مرد، سه فوان و سه عیدی کوری له یارانی عه لی بوون، له سه فین شهید بوون. له حوزه یفه پرسیار کرا: چی ئازاوه یه زور کوشنده یه؟ فهرمووی: (نه وه ی

که ببی به سهرپشک له نیوانی خیرو شهردا، واسهرت لی شیوابی نه زانی کامه یان
هه لبریزی! دهیسی فهرموو: (قیامت هه لئاسی هه تا گشت هوزی،
ناپاکه کانیان دهبین به ناغاو سهرۆکیان!) ودهیضه رموو: (ئه وهی بووه و ئه وهی
دهبی، هه تا قیامت هه لدهستی، پیغه مبه ر (دروودی خودای له سهر بێ) هه مووی پی
گووتوو). (ت/ ۵ / ۱۸۸ / ۲+۱ تاج- ۳ ز- ۵۵ ژ- ۳۴۹۲، ۳۴۹۳).

۱۶۴- عَنْ أَسْمَاءَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (جَاءَتْ امْرَأَةً النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَتْ أَرَأَيْتَ إِحْدَانَا تَحِيضُ فِي الثَّوْبِ كَيْفَ تَصْنَعُ؟ قَالَ تَحْتُهُ ثُمَّ تَقْرُصُهُ بِالْمَاءِ وَتَنْضَحُهُ وَتُصَلِّي فِيهِ). (الحديث ۲۲۷- طرفه فی: ۳۰۷) (۱۴۲)

ئه سماء (پهزای خوی له بێ) فهرمووی: ئافهرتی هاته خزمه تی چه زرمه ت (پهزای خوی له بێ)
عه رزی کرد: ئه گهر خوینی بینویژی بهر جله کانه مان که وت چی لی بکهین؟
فهرمووی: بی ووئن و بی کرپئن و ئه و جا به ئاو هه ئی گولوفن و دهستی تی
خهن، له پاشا پاک بی شوئن، ئیتر نویژی پیوه بکهن). (ت/ ۱ / ۱۱۰ = ۱۶۳ ز-
۲۳ = ش/ د / ت / ن).

۱۶۵- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (جَاءَتْ فَاطِمَةُ بِنْتُ أَبِي حُبَيْشٍ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي امْرَأَةٌ أُسْتَحَاضُ فَلَا أَطْهَرُ أَفَادُعُ الصَّلَاةِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا إِلَّا مَا ذَلِكَ عِرْقٌ وَلَيْسَ بِحَيْضٍ فَإِذَا أَقْبَلْتَ حَيْضُكَ فَدَعِي الصَّلَاةَ؟ وَإِذَا أَذْبَرْتَ فَأَغْسِلِي عَنْكَ الدَّمَ ثُمَّ صَلِّي). وقال (ثم ترضأي لكل صلاة، حتى يجي ذلك الوقت) (الحديث ۲۲۸-
أطرافه فی: ۳۰۶، ۳۲۰، ۳۲۵، ۳۳۱) (۱۴۳)

عائیشه (پهزای خوی له بێ) فهرمووی: فاطیمه ی کچی ئه بو حوبه یش هات بو لای
پیغه مبه ر (دروودی خودای له سهر بێ) لی پیرسی: ئه ی پیغه مبه ری خودا! من ئافهرمتیکم

(۱۴۲) من افراد البخاری عن مسلم (عینی/ ۳ / ۹۸/۱۶۱) المترجم.

(۱۴۳) أخرجه مسلم في الحيض، باب: المستحاضة وغسلها وصلاتها، رقم: ۷۵۱=۳۲۳.

حالم وايه هه ميشه بئوئيزم و كه تيكه وتم پاك نابمه وه، جا ئايا هه تا حالم
ئاوه هابى واز له نوئيز بهينم يانا؟ فهرمووى: نه، چوونكه ئه وه دهمارو
خوينى بهربووه، وئه وه خوئينى بى نوئيزى نيه، بهلام له وه پيش چهن رۆژ
دهكه وتيته بى نوئيزيه وه، ئيستاش له م حاله دا بهقه ده وه رۆژانهى بئوئيزى
جارانت نوئيز مه كه، ئنجا خۆت بشۆره نوئيزى خۆت بهئاسايى
بكه. له گيرانه وهديه كا: (كاتى سهرم تاى بى نوئيزى يه كهى جارانت دهستى پى
كرده وه، ئيتر وادابنى كه له ويه دهكه ويته بى نوئيزيه وه، كه واته: ئيتر نوئيز
مه كه هه تا بهقه ده وه رۆژانه دهروا، ئنجا باخوينه كهش نه وهستى بهلام تو
وادابنى كه پاك بوويته ته وه، جابه نيازى خوشۆردنى بئوئيزى خۆت بشۆره
ئه و جا بهئاسايى نوئيزى خۆتى لى بكه) وه فهرمووى: (وه بۆ هه موو
نوئيزيكيش ده سنوئيزيكى تازه بگره وه وه، هه تا ديسان وه ده چي ته وه كاتى
ناوبراوى خۆت ئيتر دووباره وادابنى كه وا تازه تى دهكه ويتو واز له نوئيز
بهينه وه بهقه ده رۆژانى بئوئيزى جارانت، ئيتر ئه مه پيشهى هه ميشه ت بى!)
(ت/ ١ / ٣١٦٥ هه تا لاپه ره ١٧٠ = ز- ٣٦- ژ- ٣٠٤).

به هره گانى ئه م فهرمووده يه: ١- گو فتو گوئى پرو به پروى ژن و پياوى بيانى
له باره ي كارو بارى ئايينى يه وه دروسته. ٢- بيستنى دهنگى ژن بۆ پيوستى
رما دروسته. ٣- به لگه يه له سه ر بيسى خوين. ٤- به لگه يه له سه ر ئه وه ژنى
هه ميشه بئوئيز بۆ هه موو فه رزى ده سنوئيزى سه ربه خو ده گرى. ٥- له كاتى
بئوئيزيدا نوئيز نادرسته.

١٦٦- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (كُنْتُ أَعْسِلُ الْجَنَابَةَ مِنْ ثَوْبِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَيَخْرُجُ إِلَى الصَّلَاةِ وَإِنَّ بَقَعَ الْمَاءُ فِي ثَوْبِهِ). (الحدِيث ٢٢٩- أطرافه في: ٢٣٠، ٢٣١، ٢٣٢) (١٤٤)

عائیشہ (ہرمزی خوی لی بی) فہرمووی: جاری وادہوو ئہسہری لہشپسیم بہجلہکانی پیغہمبہرموہ دہشورد، کەدەچوو بۆ نوێژ بۆ مزگەوت ہیشتا جیگە شوراوہکە تەر بوو، وەک پەلەیی لەرہنگیکی تر بہجلہکەہوہ دیار بوو (ب/ ١١٤ / ١٢ = تاج- ٢٣ ز- ١٧٤ = ش/ د/ ت/ ن).

١٦٧- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (قَدِمَ أَنَسٌ مِنْ عُكْلٍ أَوْ غُرَيْنَةَ فَاجْتَوَوْا الْمَدِينَةَ فَأَمَرَهُمُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِلِقَاحٍ وَأَنْ يَشْرَبُوا مِنْ أَبْوَالِهَا وَأَلْبَانِهَا فَاطْلُقُوا فَلَمَّا صَحُّوا قَتَلُوا رَاعِي النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَاسْتَأْفَقُوا النَّعَمَ فَجَاءَ الْخَبَرُ فِي أَوَّلِ النَّهَارِ فَبَعَثَ فِي آثَارِهِمْ فَلَمَّا ارْتَفَعَ النَّهَارُ جِيءَ بِهِمْ فَأَمَرَ فَقَطَعَ أَيْدِيَهُمْ وَأَرْجُلَهُمْ وَسُمِرَتْ أَعْيُنُهُمْ وَأُلْقُوا فِي الْحَرَّةِ يَسْتَسْقُونَ فَلَا يُسْقَوْنَ). (الحديث ٢٣٣- أطرافه في: ١٥٠١، ٣٠١٨، ٤١٩٢، ٤١٩٣، ٤٦١٠، ٥٦٨٥، ٥٧٢٧، ٦٨٠٢، ٦٨٠٣، ٦٨٠٤، ٦٨٠٥، ٦٨٩٩) (١٤٥)

ئەنەس (ہرمزی خوی لی بی) فہرمووی: تاقمی لہھۆزی عوکل، یالہھۆزی عورہینہ، ھاتنہ خزمەتی ھەزرمەت و موسوئمان بوون و، پاش ماومیی ھەوای مەدینەیان پی نہکەوت. پیغہمبەر (دروودی خودای لەسەر بی) فەرمانی پی فہرموون کەبچن بۆ دەرھوہی مەدینە بۆ ناو رانہ وشرە زەکاتەکان و، لەوئ لہگمیزو شیرى وشرەکان بخۆن، ھەتا سکیان دەکەویتەرئو، لەو نہخۆشینەہیہ رزگار دەبن، ئەوانیش ئاوايان کردو چاک بوونەوہ، کەچی روژی، لەئیسلا م وەردەگەرین و، سەرپای ئەوہش شوانەکەہی پیغہمبەر (دروودی خودای لەسەر بی) زۆر بەبی نہزاگەت دەکوژن، دەست و پی دەپرئو دپک دەکەن بەچاوی دا تادەمرئ، ئنجا وشرەکانیش دەدەنە بەرو، دەیان فرینن بۆ ولاتی خویان، ئەم دہنگوباسە سەرلەبەیانى گەشت، کاتى ھەزرمەت (ہرمزی خوی لی بی) بەم کارەساتەى زانى کۆمەلئ جەنگاوەرى نارد بەشوینیاناو، لەرئ دەیانگرنەوہو، دیلیان دەکەن و،

سەرلەنئواری دەیانھێننەووە بۆ مەدینە، جا پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) چاومرپی
فەرمانی خودای کرد، تائایاتی سییو سی لەسورەتی مائیدە ھاتە خوارەووە،
ئەوجا بە پپی ئەو نایەتە ھەزرمەت فەرمانی کرد، دەستو پایان بپرینو،
بەبسماری سوورەووەگراو چاویان پشتن، ئەوسا تووپیان دانە ناو خەرە
بەرداوییەکەووە لەدەرەووی شار، کەپپی دەگوترا ئەلحەرە، داوای ئاویان دەکرد،
کەس ئاوی نەدەدانی، ھەتا گیانیان دەرچوو (ت/۳/۲۳۰ = ز-۸۸-ژ-۲۳۳۷ =
ش/د/ن) = تاج ئەم فەرموودەییە گیراومەتەووە لەبەرگی / ۳ لاپەرە / ۲۳۰
فەرموودە / ۳ لەوباسەدا و مەدەش فەرموئی (بوخاری و موسلیم و ئەبو داوود و
نەسائی) ئەم فەرموودەییەیان گیراومەتەووە.

۱۶۸- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي
قَبْلَ أَنْ يُتَيَّئَ الْمَسْجِدَ فِي مَرَابِضِ الْعَنَمِ). (الحديث ۲۳۴- أطرافه في: ۴۲۸،
۴۲۹، ۱۸۶۸، ۲۱۰۶، ۲۷۷۱، ۲۷۷۴، ۲۷۷۹، ۳۹۳۲) (۱۴۶)

دیسان ئەنەس (بەزێ خۆی لێ بێ) فەرمووی: پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) لەپیش ئەووەدا
مژگەوتەکە ی خۆی لەمەدینە دروست بکری لەناو بەچەرانا نوێژی دەکرد.
۱۶۹- عَنْ مِمْوَنَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) (أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سُئِلَ
عَنْ فَأْرَةِ سَقَطَتْ فِي سَمْنٍ فَقَالَ أَلْقَوْهَا وَمَا حَوْلَهَا فَاطْرَحُوهُ وَكُلُوا سَمْنَكُمْ).
(الحديث ۲۳۵- أطرافه في: ۲۳۶، ۵۵۳۸، ۵۵۳۹، ۵۵۴۰) (۱۴۷)

مەیموونە ی ھاوسەری پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) فەرمووی: مشکێ دەکەوێتە
ناو رۆنی مەییووە، بۆ ئەووە لەپێغەمبەر پرسیاریان کرد فەرمووی: مشکە
تۆپیووەکە و دەورووبەرەکە ی فری دهنو، رۆنی خۆتان بخۆن. (ت/۱/۱۱۵/۱۴)

(۱۴۶) أخرجه مسلم في المساجد ومواضع الصلاة، باب: ابتناء مسجد النبي (صلى الله عليه
وسلم) رقم: ۱۱۷۳=۵۲۴.

(۱۴۷) من أفراد البخاری عن المسلم (عینی/۳/۱۶۱/۹۸) المترجم.

١٧٠- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (كُلُّ كَلِمٍ يُكَلِّمُهُ الْمُسْلِمُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ يَكُونُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كَهَيْئَتِهَا إِذْ طُعِنَتْ تَفْجَرُ دَمًا لَلْوُنْ لَوْنُ الدِّمِّ وَالْعَرَفُ عَرَفُ الْمُسْلِكِ). (الحديث ٢٣٧ - طرفاه في: ٢٨٠٣، ٥٥٣٣) (١٤٨)

ئەبوهورەيرە (پەزەي خەوای لەن بێن) لە پەيغەمبەرەوه (دروودی خودای لەسەر بێن) فەرەمووی: (هەرکەسێ لەپەڕی ی خودادا زامار بکری، لەپەرۆی قیامەتا کەدی بو دیوانی خودا، زامەکە ی تازەو نوێ یە، وەکوو کاتی زامارکردنەکە ی، رێک لەسەر هەمان شیوەی شە، رەنگەکە ی سووری تلیقی یە، وەک خۆینی ئاسایی، بەلام بۆن و بەرامە خۆشەکە ی لەبۆنی میسک دەکا، لەناو خەلکی مەحشەردا دەبی بەمایە ی شانازی و سەرپەرزی بۆی). (ت/٨/ ٢/٤٦ = ز-١١ ژ-٤٢٩٨ تاج-٤ ش)

١٧١- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَنَّهُ قَالَ: (لَا يَبُولَنَّ أَحَدُكُمْ فِي الْمَاءِ الدَّائِمِ الَّذِي لَا يَجْرِي ثُمَّ يَغْتَسِلُ فِيهِ). (الحديث ٢٣٩). (١٤٩)

ئەبوهورەيرە (پەزەي خەوای لەن بێن) لە پەيغەمبەرەوه دەفەرەمووی: (کەستان گمیز مەکەنە ناو ئاوی راوەستاوه کە لەبەری نەپروا لەپاشیشا بجێ خۆی تیا بشوات). (ت/١/ ٦/١٠٥ = ز-٢١ ژ-١٥١).

١٧٢- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُصَلِّي عِنْدَ الْبَيْتِ وَأَبُو جَهْلٍ وَأَصْحَابٌ لَهُ جُلُوسٌ إِذْ قَالَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ أَيْكُمُ يَجِيءُ بِسَلَى جَزُورِ بَنِي فُلَانٍ فَيَضَعُهُ عَلَى ظَهْرِ مُحَمَّدٍ إِذَا سَجَدَ؟ فَأَبْغَتْ أَشَقَى الْقَوْمِ فَجَاءَ بِهِ فَظَرَّ حَتَّى سَجَدَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَضَعَهُ عَلَى ظَهْرِهِ بَيْنَ

(١٤٨) أخرجه مسلم في الامارة، باب: فضل الجهاد والخروج في سبيل الله، رقم: ٤٨٣٦ = ١٨٧٦. ٤٨٣٨.

(١٤٩) أخرجه مسلم في الطهارة، باب: النهي عن البول في الماء الدائم، رقم: ٢٨٢ = ٦٥٣، ٦٥٥.

كَتَفِيهِ وَأَنَا أَنْظُرُ لَا أَغْنِي شَيْئًا لَوْ كَانَ لِي مَنَعَةٌ قَالَ فَجَعَلُوا يَضْحَكُونَ وَيُحِيلُ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَاجِدٌ لَا يَرْفَعُ رَأْسَهُ حَتَّى جَاءَتْهُ فَاطِمَةُ فَطَرَحَتْ عَنْ ظَهْرِهِ فَرَفَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأْسَهُ ثُمَّ قَالَ: اللَّهُمَّ عَلَيْكَ بِقُرَيْشٍ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ فَشَقَّ عَلَيْهِمْ إِذْ دَعَا عَلَيْهِمْ قَالَ وَكَانُوا يَرَوْنَ أَنَّ الدَّعْوَةَ فِي ذَلِكَ أَلْبَدُ مُسْتَجَابَةٌ ثُمَّ سَمَى اللَّهُمَّ عَلَيْكَ بِأَبِي جَهْلٍ وَعَلَيْكَ بِعُتْبَةَ بْنِ رَبِيعَةَ وَشَيْبَةَ بْنِ رَبِيعَةَ وَشَيْبَةَ بْنِ رَبِيعَةَ وَالْوَلِيدِ بْنِ عُتْبَةَ وَأُمَيَّةَ بْنَ خَلْفٍ وَعُقْبَةَ بْنَ أَبِي مُعَيْطٍ وَعَدَّ السَّابِعَ فَلَمْ يَخْفُظْهُ الرَّاوي قَالَ فَوَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَقَدْ رَأَيْتُ الَّذِينَ عَدَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَرَعَى فِي الْقَلِيبِ قَلِيبٍ بَدْرٍ. (الحديث ٢٤٠ - أطرافه في: ٥٢٠، ٢٩٣٤، ٣١٨٥، ٣٨٥٤، ٣٦٦٠) (١٥٠)

عبداللہ کوری مہسعود (پڑھای خوی لہ بن) فہر ممووی: پیغہ مبہر (دروودی خودای لہ سہر بن) جاری لہ لای کہ عہدہ نوپڑی دہکرد، نہ بوجہ لہ و چہند ہاوپڑی یہ کی لہ وئی دانیشتبوون، روژی پیشووتریش وشری سہر برابوو، نہ بوجہ لہ گوتی: نادہی یہ کیکتان بچن پرزانگی نہ و وشرہ سہر برابوہ بینن، کہدوینئ نہ و مالہ سہریان برپوہ پرزانگہ کہیان لہ لامالآن فری داوہ، جاکاتی ہینای کہ موحمہ مہد سہری دانا لہ ناو کورنوش دا، نہ و پرزانگہ پیسو پوخلہ لہ گہل خوین و خورو سیخورہ کہیدا، لہ سہر بوٹہ قہی ملی دابنی، بہدترین کہسی کوئمہ لہ کہ دہر پہری و، چوو پرزانگو و خورو خوینہ کہی ہیناو، کاتی پیغہ مبہر (دروودی خودای لہ سہر بن) گرپنوشی برد، لہ ناو شانیدا داینا، فہر ممووی: ئیتر کردیان بہ فشوہ پیکہنن و، لہ بہر لافرتی و پیکہنن لال و پال کہ و تن بہ سہر یہ کتردا! بہیہ کتریان دہگوت: نہ مہ کہ تنی تو بوو کردت بہ موحمہ مہد!

منیش ہر سہیرم دہکردو دہسہ لاتی ہیچیشم نہ بوو، نہ گینا پرزانگہ کہم لہ سہر پستی فرہدہدا، حہزرت لہ سہر نہ و حالہ لہ ناو سہجدہدا مایہ وودو

سهری هه ئه بېرې، تامرۆڤی چوو به فاطیمه ی کچی گوت حاله که وایه، نه وکاته فاطیمه منالکار بوو. که هات فری ی داو، دهستی کرد به جنیودان پییان، پیغه مبه ر (دروودی خودای له سهر بئ) کاتی نوێه که ی ته و او کرد، دهنگی هه ئېرې و نرای شه رې لی کردن، دهستووری چه زرم ت (رهزای خوای لی بئ) و ابو و که نرای ده کرد سی جار نزا که ی دووباره ده کرده وه، که شتی کیشی له خودا داوا ده کرد سی جار داوا کردنه که ی دووباره ده کرده وه.

جا چه زرم ت (رهزای خوای لی بئ) سی جار له سه ریه ک به دهنگی بهرز فهرمووی: (خودایه قورمیشم هه والهی قین و قاری تو کرد!) نه وانیش که گوپیان له مه بوو له پیکه نین که وتنو، زور له نزاو سکا لاکه ی ترسان. دوا نه وه فهرمووی: (خودایه! نه م زه لمانه م هه واله به خه شم و قاری تو کرد: نه بوجه لی کو رې هیشام و عوتبه ی کو رې رمبیه و شه یبه ی کو رې ره بیه و وه لیدی کو رې عوقبه و نومه ییه ی کو رې خه له ف و عوقبه ی کو رې نه بوموعه یطو....) فهرمووی: (نه و چه وته میشی ژمارد به لام من ناوی چه وته مم له بهر نه ماوه) (چه وته م عه ماره ی کو رې وه لید بوو. عه ینی). ئیبنومه سعود فهرمووی: (ده ی به و که سه ی گیانی منی به ده سته، نه و به دبیه ختانه ی که پیغه مبه ر (دروودی خودای له سهر بئ) یه که یه که ناوی هیئان و نرای شه رې لی کردن به چاوی خۆم چاوم پییان که وت له رۆژی به دردا کو ژرابوون، له دوا یی دا که لاکه کانیا ن به کیش کردن و تو وریان دانه ناو کو نه بیره که ی به دره وه!) (ت / ١٩٠ / ٨ / ١ تاج - ٤ ز - ٨٢ ژ - ٤٥٦٨).

١٧٣- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (بَزَقَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي ثَوْبِهِ). (الحدیث ٢٤١ - أطرافه فی: ٤٠٥، ٤١٢، ٤١٣، ٤١٧، ٥٣١، ٨٢٢، ١٢١٤).

ئه نه س (رهزای خوای لی بئ) فهرمووی: (جاروبار پیغه مبه ر (دروودی خودای له سهر بئ) له ناو نوێژدا که ناچار ده بوو تفی ده کرده ناو دوتوی ی جله کانیه وه).

۱۷۴- عَنْ سَهْلَ بْنِ سَعْدٍ السَّاعِدِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّهُ سَأَلَهُ النَّاسُ: بِأَيِّ شَيْءٍ دُرُوي جُرْحُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟ فَقَالَ: مَا بَقِيَ أَحَدٌ أَعْلَمُ بِهِ مِنِّي كَانَ عَلَيَّ يَجِيءُ بِتُرْسِهِ فِيهِ مَاءٌ وَقَاطِمَةٌ تَغْسِلُ عَنْ وَجْهِهِ الدَّمَ فَأُخِذَ حَصِيرٌ فَأُحْرِقَ فَحُشِيَ بِهِ جُرْحُهُ). (الحديث ۲۴۳- أطرافه في: ۲۹۰۳، ۲۹۱۱، ۳۰۳۷، ۴۰۷۵، ۵۲۴۸، ۵۷۲۲). (۱۵۱)

لهسههلی کوپی نهل -ساعیدی- (همزای خوی لی بی) پرسیارکرا: نهری لهروزی ههراکهی ئوhoodا زامهکهی پیغهمبهریان بهچی دهرمان کرد؟ فهرمووی: (بهراستی لهکهسی باشتان پرسی، چونکه کهسی تر نهماوه کهلهمنی باشت لی بزانی، لهروزی ههراکهی ئوhoodا کهخوودهکهی پیغهمبهر (دروودی خودای لهسر بی) لهسهریدا شکاو، خوین بهدهم و چاویدا هاتهخوارهومو، ددانه چوارینه (رهباعیه) کهی لهپیزی لای راستی، لهپیزی خوارهوه شکا، عهلی لهقهئغانهکهیدا ناوی دههیناو، فاطیمهیش خوینهکهی لهپوخساری باوکی دهشوری، فاطیمه سهرنجی دا خوینهکه بهئاوهکه زورتر دهبی، جوو پرزولی حهسیری هیناو سووتاندنی و کردی بهسووتوو، وه نای لهسهر زامهکه، ئیتر خوینهکهی وهستایهوه). (ت/۴/ ۱/۲۱۱ تاج- ۲ ز- ۷۰ ژ- ۳۰۳۱).

رافه و شیکردنهوه:

پیشهوا نهوهوی (همزای خوی لی بی) دمههرموی: (بهلگهیه لهسهرئهوه کهخودای گهوره پیغهمبهران و خوشهویستان و چاکانی خوی، بهدهردو وهی و ئیش و ئازارو خهم و خهفته و زیانی سامانی تاقی دهکاتهوه، یاگیرۆدهیان دهکا، ههتا پاداشی باشی گهوره وهربگرن، ههتا بیشبَن بهسهرمهشق و پیشهوا بو نهتهوهکانیان، ههتا لهکاتی لیقهومان و دووچاریدا دلنهوایی خویان بهحالی

ئەوان بدمەنەو، هەتا بشارن کەئەوانیش هەر ئادەمیزادن و بەندەى خودان و،
حائیان حالى ئەوانە لەبارەى دەرود بەلاو بەسەرھاتى جیھانەو.

سەهل لەگەرە پیاوانى ھاوڕى یانە، ناوى حەزن بوو، (حەزن) واتە:
سەخت و ناپەرھەت، (سەهل) واتە: خۆش و ئاسان، پێغەمبەر (دروودى خودای لەسەر بى)
ناوى نا سەهل، ئەنصارى یە، سەدو سى و هەشت فەرموودەى لەپێغەمبەرەو
گێڕاوەتەو، سى و نو فەرموودەى لەبوخاریدا هەیه، یان: چلو یەك
فەرموودە، پتر لەسەد سال ژیاو، لەنەوودو یەكى كۆچیدا لەمەدینە مردوو،
كە پێغەمبەر مردوو پازدەسال بوو، ئیمامى زوهرى فەقى ی بوو. یەكى
بوو لەو ھاوڕى نازدارانەى پێغەمبەر كە حەجج گەرى پێکردوون و نازارى
داون.

۱۷۵- عَنْ أَبِي مُوسَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (أَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
فَوَجَدْتُهُ يَسْتَنْ بِسِوَاكِ يَدِهِ يَقُولُ أَعْ أَعْ وَالسَّوَّكُ فِي فِيهِ كَأَنَّهُ يَتَهَوَّعُ). (الحدیث
(۲۴۴) (۱۵۲)

ئەبوموسا (ڕەزای خۆى لى بى) فەرمووی: جارێ چووم بۆ خزمەتى حەزەرت (ڕەزای
خۆى لى بى) سیواکیى لەدەستا بوو، سیواکی پێ دەکرد، دەیفەرموو: (ئوع، ئوع)
وێك برشیتهوه ئاوا (ت/۱/۲۳۴/۱/۳ = ز- ۶۵ ژ- ۴۳۸ + ل/ ۱۲۱/۳/۵/۶، ریاض
الصالحین بەرگی/ ۳/ ل/ ۸۹۳ ز- ۲۱۵، فیهی ئاسان/ ۱- ل- ۲۳ ز- ۷) (۱۵۲)

۱۷۶- عَنْ حُذَيْفَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا
قَامَ مِنَ اللَّيْلِ يَشُوصُ فَأَهَ بِالسَّوَّكِ). (الحدیث ۲۴۵ - طرفاه فی: ۸۸۹، ۱۱۳۶)

حودەیفە (ڕەزای خۆى لى بى) فەرمووی: (جاران پێغەمبەر (دروودى خودای لەسەر بى) كەشەو
لەخەو هەلەسا بۆ شەو نوێژ، یا بۆ هەر شتێ تر، سیواکی لەدەمى رادەدا).

۱۷۷- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ أَرَانِي أَتَسْوَكَ بِسِوَاكِ فَجَاءَنِي رَجُلَانِ أَحَدُهُمَا أَكْبَرُ مِنَ الْآخَرِ فَنَاولْتُ السَّوَاكَ الْأَصْغَرَ مِنْهُمَا فَقِيلَ لِي كَبِّرْ فَدَفَعْتُهُ إِلَى الْأَكْبَرِ مِنْهُمَا. (الحديث ۲۴۶). (۱۵۴)

ثیبونوعومهر (رهزای خوی لس بی) فهرمووی: سهروهر (دروودی خودای لهسهر بی) فهرمووی: (لهخهوما دیتم کهوا بهدارسیواکی سیواک دهکهه، دوو پیاو هاتن بۆلام، یهکیکیان لهویتیریان گهورهتر بوو، منیش ویستم دارسیواکهکه بدهم بهبچکۆلهکهیان کهچی پیم گوترا: گهورهکهیان وهپیشخه، منیش دام بهگهورهکهیان). (ت/۶/۱۸/۸ تاج-۴ ز-۵-۴۲۵۹).

شیکردنهوه

یهکی لهپیاوانی رشتهی ئەم فهرموودهیه عهفانی کوری موسلیمه، لهسهردهمی مهینهتهکهدا، کهبهفیتی موعتهزیلهکان گهپیان دهکرد بهزانا گهورهکان، لهباردی قورئانهوه کهدروست کراوه یا دپیرین و قهدیمه لهویش برسپارگرا، رازی نهبوو کهبلی: (قورئان مهخلووقهه و دروستکراوی خودایه). یهکی بوو لهحوککامی جهرح و تهعدیل، دههزار لیره زیپیان پی دا، لهباتی ی نهوهکه لهباردی پیاویکهوه راماوی و بی ناگایی لهحالی دهرپیری، واته: نهبلی عادله، نهبلی ناعادله، بهلام قاییل نهبوو، فهرمووی: (قهت قهت حهق ناکهه بهناحهق)، یهکی تر لهپیاوانی ئەم رشتهیه نوعهیمی کوری حماده، پیاویکی فهرائیز زان بوو، لهسهردهمی مهینهتهکهدا، لهباردی خهلقی قورئانهوه، نهویشیان پیچا، لهسهرئهوه لهسامهرا بهند کرا ههتا لهسالی (۲۲۰) ی کۆچیدا لهزیندانا مرد! رمزای خودای لی بی.

له فیهی ئاسانا (۲۴/۱) دهفه رموی: (سیواک سوودی زۆره: پووک توند دهکاته و هو، ددان ساخه م دهکاو، دهسگای هه رس و هه زم به هیز دهکاو، گمیزکردن خیرا دهکاو، ده م و ددان پاک و خاوین دهکاته و هو، ده بی به مایه ی رمزای خوداو، پیری دوا دهخاو، چاره ی مرو ف گه شو نوورانی دهکاو، گه شه و په ره به هو شیاری ده داو، پاداشی باش دووچه ندان دهکاو، له کاتی گیانه لا دا گیانکی شان ئاسان دهکاو، له کاتی سه ره مه رگا شایه تمان یادی موسو لمان دهخاته و ده).

۱۷۸- عَنْ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: قَالَ: النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (إِذَا أَتَيْتَ مَضْجَعَكَ فَتَوَضَّأْ وُضوءَكَ لِلصَّلَاةِ ثُمَّ اضْطَجِعْ عَلَى شِقِّكَ الْأَيْمَنِ ثُمَّ قُلِ اللَّهُمَّ أَسْلَمْتُ وَجْهِيَ إِلَيْكَ وَفَوَّضْتُ أَمْرِي إِلَيْكَ وَأَلْجَأْتُ ظَهْرِي إِلَيْكَ رَغْبَةً وَرَهْبَةً إِلَيْكَ لَا مَلْجَأَ وَلَا مَنَاجَا مِنْكَ إِلَّا إِلَيْكَ اللَّهُمَّ آمَنْتُ بِكِتَابِكَ الَّذِي أَنْزَلْتَ وَبِنَبِيِّكَ الَّذِي أَرْسَلْتَ فَإِنْ مِتُّ مِنْ لَيْلَتِكَ فَأَلْتِ عَلَى الْفِطْرَةِ وَاجْعَلْهُنَّ آخِرَ مَا تَتَكَلَّمُ بِهِ قَالَ فَرَدَّدْتُهَا عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمَّا بَلَغْتُ اللَّهُمَّ آمَنْتُ بِكِتَابِكَ الَّذِي أَنْزَلْتَ قُلْتُ وَرَسُولِكَ قَالَ لَا وَبِيِّكَ الَّذِي أَرْسَلْتَ). (الحديث ۲۴۷- اطرافه في: ۶۳۱۱، ۶۳۱۳، ۶۳۱۵، ۷۴۸۸) (۱۵۵)

خودایه خو م دایه دهستی تو و کاری خو م سپارد به تو و، په نام هی نا وه بو په نای تو و، پشتم به ستوو به تو و، هه روه ک مه ترسیم هه یه له قارو سزای تو و، نو می دیشم قه وی یه به میهره بانی و رحمه تی تو و، هیج په نا و پاساری نییه له قارو قین و خوشمی تو و، مه گه ر هه ر له لای خو ت، په نا هه ر په نای تو یه و بهس، با و مر م هه یه به و نامه پی رۆزی تو و، که خو ت نار دو و ته ته خواره و ده، که قورنانی گه وره یه، وه با و مر پیشم هه یه به و پیغه مبه ره یشت که خو ت ره وانه ت کردوو به بو سه ر به ره ی ئاده می زادو به ره ی په ری، که چه ره تی موحه ممه ده).

(۱۵۵) أخرجه مسلم في الذكر والدعاء والتوبة، باب: ما يقول عند النوم واخذ المضجع، رقم:

ئەوجا فەرمووی (دروودی خودای لەسەر بێ): (جائەگەر لەپاش خویندنی ئەم نزایە، دنیا بوو وا پیکەوت لەو شەو هتدا بمریت، ئەوا ئیمان دەرەبەریتو، لەسەر ئایینی پاکی ئیسلام دەمریت. و ئەم نزایە بکە بەکوئایی قسە ی ئەو شەو هتو، کە دوو عاکەت خویند ئیتر قسە ی تر مەکە، هەتا خەوت ئی دەکەوئ). بەراو فەرمووی: خەریکبووم لەبەری بکەم، کە بۆیم گوتهووە لەجیاتی پرستە ی (ونبیک الزی ارسلت) گوتم: (ورولک الزی ارسلت) کە چی حەزەرەت (پەزای خۆی لە بێ) بۆی راست کردمەووە فەرمووی: نەو، وامەئێ و وشەکانی نزاکە لەخۆتەووە مەگۆرەو پێک وەک خۆم پێتم گوت وابلێ (ونبیک الزی ارسلت). (ت/ ۲۴/ ۸- تاج- ۴ ز- ۸ ژ- ۴۲۷۰ = ش/ د/ ت).

رافەو شیکردنەو:

بەرانی کۆری عازیب (پەزای خودمان لە بێ) خۆی و باوکی هاوڕێ ی پێغەمبەر بوون، سێ سەدو پێنج فەرموودە ی لە پێغەمبەرەووە گیراوەتەو، بیست و دوویان پەسەندی هەردوو پیرن، بوخاری بەجیا پازدە ی هەیه، موسلیمیش شەش. بەرەا دەیفەرموو: (مەرج نییە ئەو فەرموودانە ی کە ئێمە ئەیان گیرپێنەووە بۆ ئێو بەگۆی ی خۆمان لەخودی پێغەمبەرمان بیستبن، هەیانە لەهاوڕێیانی خۆمانمان بیستوووە کە ئەوان لە پێغەمبەرمان بیستوووە بۆ ئێمەیان گیراوەتەو).

هەندێ دەرەمبوون: ولاتی رەبی لەسەر دەستی ئەودا ئازاد کراو، یەکەم غەزا کە بەرەا هاو بەشی تیا دا کردوووە خەندەقە، خۆی دەرەرموئ: هەژدە سەفەر مە لگەل پێغەمبەر دا کردوووە. لەناو هاوڕێ یاندا کە سێ تر نییە جگە لەخۆی کە ناوی بەرای کۆری عازیب بێ. لەلایە نگرانی ئیمامی عەلی بوو، رەزای خودای گەورە لەخۆی و لەباوکی و لەئیمامی عەلی بێ.

بسم الله الرحمن الرحيم

۵) ناهمی خویشوردن (غوسل)

۱۷۹- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) زَوْجِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) (أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا اغْتَسَلَ مِنَ الْجَنَابَةِ بَدَأَ فَعَسَلَ يَدَيْهِ ثُمَّ يَتَوَضَّأُ كَمَا يَتَوَضَّأُ لِلصَّلَاةِ ثُمَّ يَدْخُلُ أَصَابِعُهُ فِي الْمَاءِ فَيَخْلُلُ بِهَا أَصُولَ شَعْرِهِ ثُمَّ يَصُبُّ عَلَى رَأْسِهِ ثَلَاثَ غُرْفٍ بِيَدَيْهِ ثُمَّ يَفِيضُ الْمَاءَ عَلَى جِلْدِهِ كُلِّهِ). (الحديث ۲۴۸- طرفاه في: ۲۶۲، ۲۷۲). (۱۵۶)

عائشہی ہاوسہری پیغہمبہر (دروودی خودا لہسہر پیغہمبہرو رمہزی خودا لہسہر ہاوسہرہکانی) فہرمووی: دہستوری پیغہمبہر وابوو کہبؤ لہشبیسى خوۃ دہشورد، لہپیشا ہمدوو دہستی خوۃ دہشورد، تامووجہکانی، ئینجا بہدہستی راست ناوی دہکرد بہدہستی چہپیداو، ناوگہلی دہشورد، ئہوجا دہق وەك دہسنویژی نوپژ دہسنویژیکی دہگرت! ئنجا ناوی ہلدہگرت و پەنجەى دہخستہ بن مووہکانی سہری، تادہیزانی کہوا تہواو تہربوون، ئہوجا سى مشت. ناوی دہکرد بہسہر بہسہریدا، لہپاشا سہراپا باقى مہندەى لہشى خوۃ دہشورد، لہپاشان ہمدوو قاجیشی دہشورد. (ت/۱/۱۵۳/۲ ز-۳۲ ژ-۱۷۹ - ش/ د/ت/ ن)

۱۸۰- عَنْ مَيْمُونَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَتْ: (تَوَضَّأَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَضوءَهُ لِلصَّلَاةِ غَيْرَ رَجْلَيْهِ وَغَسَلَ فَرْجَهُ وَمَا أَصَابَهُ مِنَ الْأَذَى ثُمَّ أَفَاضَ عَلَيْهِ الْمَاءَ ثُمَّ نَحَّى رَجْلَيْهِ فَعَسَلَهُمَا هَذِهِ غُسْلُهُ مِنَ الْجَنَابَةِ). (الحديث ۲۴۹- أطرافه في: ۲۵۷، ۲۵۹، ۲۶۰، ۲۶۵، ۲۶۶، ۲۷۴، ۲۷۶، ۲۸۱). (۱۵۷)

(۱۵۶) أخرجه مسلم في الحيض، باب: صفة غسل الجنابة، رقم: ۷۱۶=۳۱۶.

(۱۵۷) أخرجه مسلم في الحيض، باب: صفة الغسل الجنابة، رقم: ۷۲۰=۳۱۷، ۷۲۵.

مەیموونەى ھاوسەرى پېغەمبەر (دروودى خودای لەسەر بىن) فەرمووی: ئاوى خۆشۆردنم دانا بۆ پېغەمبەر (دروودى خودای لەسەر بىن) لەپېشا دووجار یاسى جار ھەردوو دەستی خۆى شۆرد، ئینجا ئاوى کرد بە دەستی چەپیداو، ناوگەلى خۆى شۆرد، لەپاشا بەزمەویيەكە دەستی خۆى سړى، ھەتا بەتەواوى شوینەوارى تارات گرتنەكە بە دەستی ھەما، ئنجا سەرتاپا ھەموو لەشى خۆى شۆرد، ئنجا لەشوینەكەى خۆى گواستى ھەما، ئنجا ھەردوو قاچى خۆى شۆرد، لەگىرپانەویيەكە: ئنجا سى جار سەرى خۆى شۆرد. واتە: لەپېش شۆردنى لەشیدا. لەگىرپانەویيەكە تەردا: جامنىش پەرۆیەكەم بۆھینا كەخۆى پى وشك بکاتەو بەلام پەرۆكەى نەویستو، ئاوەكەى بە دەستی لەلەشى تەكاند. (ت/۱/۱۵۲ - ز-۳۲ - ژ-۲۷۷ = ش/د/ت/ن).

۱۸۱- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (كُنْتُ أُغْتَسِلُ أَنَا وَالنَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ إِيَّاءِ وَاحِدٍ مِنْ قَدَحٍ يُقَالُ لَهُ الْفَرْقُ). (الحديث ۲۵۰ - أطرافه في: ۲۶۱، ۲۶۳، ۲۷۳، ۲۹۹، ۵۹۵۶، ۷۳۳۹) (۱۵۸)

عائیشە (مەزای خۆى لى بىن) فەرمووی: جارێک جارێک پېغەمبەر (دروودى خودای لەسەر بىن) بەیەكەو لەیەك دەفر خۆمان دەشۆرد، پێیان دەگوت: (فەرەق) شازدە (رەگەل) ئاوى دەگرت. لەگىرپانەویيەكە: ھەردوو لایشمان لەشمان پىس بوو. (ت/۱/۱۰۵، ل - ۳/۱۴۹ - ز-۲۱ - ژ-۱۵۲ - ش/د/ت/ن).

روونکردنەو:

قەتبى و كەسانى تر دەفەرموون: (فرق) ئاوا دەخوینریتەو (فەرەق) نەووى دەفەرموئ: بەم شیوێە رەوانبێژ تەرە. ئیبنوتین دەفەرموئ: (فەرەق)

(۱۵۸) أخرجه مسلم في الحيض، باب: القدر المستحب من الماء في غسل الجنابة رقم: ۳۲۰ =

دهخوینریتته وه. ئیبنوئه شیر دمه فرموی: فرهق شازده رمتله، به لام فرهق، به زنه ی ری، سه دو بیست رمتله. ئیبنو عویهینه دمه فرموی: فرهق سی صاعه، نه وه وی دمه فرموی: ئه مه قسه ی جه ما و مره کانه، بیژراویشه: دوو صاعه، جه وه هری دمه فرموی: فرهق ئه یاره یه کی ناسراوه له مه دینه هیه، شازده رمتله، ئه بوزمید دمه فرموی: (فرهق) و (فرهق) یه ک شتن، ئه یاره یه که سی مهن ده گری، که ده کاته شازده رمتل.

ئه مه نموونه یه که له جووری شیکردنه وه، که نیشانه ی ئه وه یه رافه کردنی فره مووده زور گرانه، پیویستی به زانستی زور هیه. جا ئه گهر له شوینی بینیمان که فره مووده ی به دوو جور، یابه چهند جوژیکی جیا جیا، رافه کراوه، یا و مرگی پراوه، ئه وه کیشه نیه.

۱۸۲- عَنْ أَبِي سَلَمَةَ (رَحِمَهُ اللَّهُ تَعَالَى) قَالَ: (دَخَلْتُ أَنَا وَأَخُو عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَلَى عَائِشَةَ فَسَأَلَهَا أَخُوهَا عَنْ غُسْلِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَدَعَتْ بِإِنَاءٍ نَحْوًا مِنْ صَاعٍ فَاغْتَسَلَتْ وَأَفَاضَتْ عَلَى رَأْسِهَا وَبَيْنَنَا وَبَيْنَهَا حِجَابٌ). (الحديث ۲۵۱). (۱۵۹)

ئه بو سه له مه - رهحه تی خودای لی بی - فره مووی: (من و برایه کی شیریی عائیشه (رهزای خوی لی بی) رویشتین بو خزمه تی، برایشیری یه که ی له باره ی چوئیتی ی خوشووردنی پیغه مبه ره وه پرسیری لی کرد، ئه ویش داوای دهووری صاعی ئاوی کردو، خوی شوورد، له ته وقه سه ری وه ئاوی کرد به سه ر خویدا. له نیوانی ئیمه و له نیوانی عائیشه دا په رده یی هه بوو، ئه و شوینانه ی شار دبوو که له له شی ئافره تی خویی، ته ماشا کردنی نادروسته.

۱۸۳- عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ (رَحِمَهُ اللَّهُ) قَالَ: (حَدَّثَنَا أَبُو جَعْفَرٍ أَنَّهُ كَانَ عِنْدَ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ هُوَ وَأَبُوهُ وَعِنْدَهُ قَوْمٌ فَسَأَلُوهُ عَنْ الْغُسْلِ فَقَالَ يَكْفِيكَ صَاعٌ فَقَالَ رَجُلٌ

مَا يَكْفِينِي فَقَالَ جَابِرٌ كَانَ يَكْفِي مَنْ هُوَ أَوْفَى مِنْكَ شَعْرًا وَخَيْرٌ مِنْكَ ثُمَّ أَمَّنَا فِي ثَوْبٍ. (الحديث ۲۵۲ - طرفاه في: ۲۵۵، ۲۵۶)

ئەبوئیسحاق (دەزای خوای لی بن) فەرمووی: ئەبوجەعفەر موحەممەدی کورپی عەلی کورپی حوسەینی کورپی عەلی کورپی ئەبوطالیب، کەناسراوە بە (ئەلباقیر) گێڕایەووە بۆمان فەرمووی: من و باوکم لەخزمەت جابیری کورپی عەبدوللادا بووین، کۆمەڵی تری لەخزمەتدا بوو، لەبارەى خوێژدەنەووە کەچەندى ئاو بەشى دەکا لییان پرسی، فەرمووی: (مەنیکت بەسە!) (مەن = صاع).

پیاوی گوتی: مەنئ ئاو بەشەم ناکا کەخۆمى پئ بشۆرم. جابیر فەرمووی: مەنئ ئاو بۆ خوێژدەن و غوسل دەرکردن بەشى پێغەمبەرى دەکرد، کەلەتۆممووی زۆرتەر بوو، وەلەتۆیش چاکتر بوو، کەواتە: قسەى وامەکە، لەپاشا کەنویژ بوو، پێشەوا جابیر (دەزای خوای لی بن) لەیەک لۆجل دا بەرنویژی بۆکردین.

۱۸۴ - عَنْ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ: رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (أَمَّا أَنَا فَأَفِيضُ عَلَى رَأْسِي ثَلَاثًا). وَأَشَارَ يَدَيْهِ كِتْمَهُمَا. (الحديث ۲۵۴) (۱۶۰)

جوبەیری کورپی موطعیم (دەزای خوای لی بن) فەرمووی: پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر لی) فەرمووی: (لەراستیدا من بەش بەحالی خۆم، سێ مشت ئاو دەکەم بەسەرما) جابیر فەرمووی: پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر لی) بەهەردوو دەستی نیشانی دا کەمەبەست لەمشت پێ هەردوو دەستە.

★ أخرجه مسلم. طهارة. استحباب استفاضة الماء رقم ۷۴۱.

(۱۶۰) أخرجه مسلم في الحيض، باب: استحباب إفاضة الماء على الرأس وغيره، رقم:

رافه و شیکردنه وه:

جوبه یر له پیاوماقولاڼی قورپه یش بوو، نوینه یری قورپه یش بوو که هاته خرمهت چه زرمهت بو بهردانی دیله کانی غه زای بهدر، له کاتی ئازادکردنی مه که که دا موسولمان بوو، زانایه کی بنه چه ناس و ره گه ز ناسیکی گه و ره بوو، له نه بوبه کری صه دیکه وه نه و زانسته فیڕ بوو بوو، شهست فهرمووده ی هه یه، نو بیان له بوخاریدا هه، له مه دینه له سالی په نجاو چواری کوچیدا مردوو ه).

۱۸۵- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا اغْتَسَلَ مِنَ الْجَنَابَةِ دَعَا بِشَيْءٍ نَحْوِ الْجَلَابِ فَأَخَذَ بِكَفِّهِ فَبَدَأَ بِشِقِّ رَأْسِهِ الْأَيْمَنِ ثُمَّ الْأَيْسَرِ فَقَالَ بِهِمَا عَلَى وَسَطِ رَأْسِهِ). (الحديث ۲۵۸). (۱۶۱)

عائیشه (رهزای خوی لـ بی) فهرمووی: (جاران پیغه مبه ر (دروودی خودای لـ سمر بی) که بو له شپیی خوی ده شور، پر دهوری گوزهی ئاوی داوا ده کرد، نه و جا پر مشتی ئاوی هه لده گرتو له پيشا ده یکرد به لای راستی سه ریدا، نه مجا ده یکرد به لای چه پی سه ریدا، نه نجا به مست به هه ردوو دهستی ئاوی ده کرد به سه ر ته و قه سه ریدا.

۱۸۶- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (كُنْتُ أُغْتَسِلُ أَنَا وَالنَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ إِنَاءٍ وَاحِدٍ تَخْتَلِفُ أَيْدِينَا فِيهِ). (۱۶۲)

عائیشه (رهزای خوی لـ بی) فهرمووی: جاران من و پیغه مبه ر (دروودی خودای لـ سمر بی) به یه که وه له یه که دفر خو مان ده شور، ری ده که وت له ناو دفره که دا ده ستان به ره نگاری دهستی یه کتری ده بوو. (ت/۱/۱۴۹/۳ = ز-۳۱ = ز-۲۶۹).

۱۸۷- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (كُنْتُ أُطِيبُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَيَطُوفُ عَلَى نِسَائِهِ ثُمَّ يُصْبِحُ مُحْرِمًا يَنْضَحُ طِبَاءً). (الحديث ۲۶۷- طرفه في: ۲۷۰). (۱۶۳)

(۱۶۱) أخرجه مسلم في الحيض، باب: صفة غسل الجنابة، رقم: ۷۲۳=۳۸.

(۱۶۲) أخرجه مسلم في الحيض، باب: القدر المستحب من الماء في الغسل الجنابة، رقم: ۷۲۹=۳۲۱، ۳۱۹.

عائیشہ (ہمزای خوی لہ بن) فہرمووی: بۆخۆم بۆنی خۆشم دەدا لە پیغەمبەر (درودی خودی لەسەر بن) لەکاتی ئیحرام بەستن دا، بەلام لەپیش ئەوەدا کەئیحرام ببەستی، جا ھەر لەوشەوەدا دەچوووە لای ژنەکانیو، بۆ بەیانیش ھیشتا بۆنی گولاوو کە دەمار دەمار دەپۆیی کەئیحرامی دادەبەست (ت/۲/۱۶۷/۲ ز- ۸۷ ژ- ۱۵۱۵).

۱۸۸- عَنْ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَذُورُ عَلَى نِسَائِهِ فِي السَّاعَةِ الْوَاحِدَةِ مِنَ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَهَنَّ إِحْدَى عَشْرَةَ وَفِي رِوَايَةٍ: تِسْعُ نِسْوَةٍ. قِيلَ: لِأَنَّهُ أَوْكَانَ يُطِيقُهُ قَالَ كُنَّا نَتَحَدَّثُ أَنَّهُ أُعْطِيَ قُوَّةَ ثَلَاثِينَ). (الحديث ۲۶۸ أطرافه في: ۲۸۴، ۵۰۶۸، ۵۲۱۵).

ئەنەس (ہمزای خوی لہ بن) فہرمووی: سەردەمی پیغەمبەر (درودی خودی لەسەر بن) یازدە ژنی ھەبوو، جاری وادەبوو لەیەک تاودا، بەشەو یابەرپۆژ، دەپۆیشتەلای ھەر یازدەیان و یەکە یەکە لەو ماوەیەدا دروست دەبوو لەگەڵیان. لەگێڕانەو دیەکا: نۆژنی ھەبوو. گوترا: جا ئایا توانای ئەوەی ھەبوو لەکاتیکی وا کەما لەگەڵ ئەوەندە ھاوسەردا دروست ببی؟ ئەنەس فہرمووی: بەئێ، ئیمە قسەیی ئەوەمان ئی دەکرد: کە پیغەمبەر (درودی خودی لەسەر بن) لەم لایەنەو توانای سیی پیاوی پی دراوہ. (ت/۱/۱۵۶/۱۰ ز- ۳۲ ژ- ۲۸۶ - ش/د/ت/ن)

۱۸۹- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى وَبِصِ الطَّيِّبِ فِي مَفْرَقِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ مُحْرِمٌ). (الحديث ۲۷۱ - أطرافه في: ۱۵۳۸، ۵۹۱۸، ۵۹۲۳) (۱۶۴)

عائیشہ (ہمزای خوی لہ بن) فہرمووی: ئیستاش ھەر لەبەرچاومە کە چۆن شوینی جیاکردنەوێ مووی سەری پیغەمبەر (درودی خودی لەسەر بن) کە لەناوہراستا دەیکرد

(۱۶۳) أخرجه مسلم في الحج، باب: الطيب للمحرم عند الإحرام، رقم: ۷۲۵=۷۲۶.

* أخرجه مسلم في الطهارة رقم- ۷۰۶ شيجا.

(۱۶۴) أخرجه مسلم في الحج، باب: الطيب للمحرم عند الإحرام، رقم: ۲۸۲۶=۲۸۲۴.

به دوو به شهوه، بریسکه میسکه که ی پیوه بوو ده بریسکایه وه، که له پش
نیحرام بهستن دا لی دابوو. (تاج-۲/۸۱ ز-۸۷ ژ-۱۵۱۵ ج-۴).

۱۹۰- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا اغْتَسَلَ مِنَ الْجَنَابَةِ غَسَلَ يَدَيْهِ وَتَوَضَّأَ وَضُوءَهُ لِلصَّلَاةِ ثُمَّ اغْتَسَلَ ثُمَّ يُخَلِّلُ بِيَدِهِ شَعْرَهُ حَتَّى إِذَا ظَنَّ أَنَّهُ قَدْ أَرَوَى بَشْرَهُ أَفَاضَ عَلَيْهِ الْمَاءَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ ثُمَّ غَسَلَ سَائِرَ جَسَدِهِ).

عائیشه (همزای خوی لن بی) فهرمووی: دهستووری پیغه مبهه (دروودی خودی لهسه بی) وابوو
که بو له شپیس خوی دهشورد ههردوو دهستی خوی تامووچه کانی دهشورد،
ئهوجا ریک وهك دهسنویژی نوپژ دهسنویژی دهگرت، ئهوجا دهستی دهکرد
به خوشوردن، دهستی دهخسته بن مووه کانی سهری، تابه زهینی وایده زانی
که پیستی بن فزه که ی به باشی ته پوو، ئهوجا سی مست ناوی دهکرد به سهه
سه ریدا، له پاشا باقی مهنده ی جهسته ی خوی پاک دهشورد. (ت/۱/۱۵۳ / ۲ ز-۳۲
ژ-۲۷۸ - ش/د/ ت/ ن).

رافه و شیکردنه وه:

ئهه فهرمووده یه له پی شهوه رابورد (ب/۱ ف - ۱۷۹ = پروانه بهرگی یه کهم،
فهرمووده ی ژماره / ۱۷۹).

۱۹۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (أُقِيمَتِ الصَّلَاةُ وَعَدَّتِ الصُّفُوفُ قِيَامًا فَخَرَجَ إِلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمَّا قَامَ فِي مُصَلَّاهُ ذَكَرَ أَنَّهُ جُنُبٌ فَقَالَ لَنَا مَكَانُكُمْ ثُمَّ رَجَعَ فَاغْتَسَلَ ثُمَّ خَرَجَ إِلَيْنَا وَرَأْسُهُ يَقْطُرُ فَكَبَّرَ فَصَلَّيْنَا مَعَهُ). (الحديث ۲۷۵ - طرفاه في: ۶۳۹، ۶۴۰). (۱۶۵)

(۱۶۵) أخرجه مسلم المساجد ومواضع الصلاة، باب: متى يقوم الناس للصلاة، رقم:
۶۰. ۱۳۶۶ شيجا.

ئەبۇھورەیرە (پەزىلى خۇدای لى بىن) فەرموۋى: جارى قامەتى نوپۇز كراۋ، پىزەكانى رېك خران و، ھەركەسەى بەپۈۋە لەپىزى خۇيدا رېك راۋەستا، پىغەمبەرىش (دروۋى خۇدای لەسەر بىن) لەھۇدەكەى خۇيەۋە تەشرىفى ھاتەدەرەۋە لەنوپۇزگاگەى خۇيدا لەپىشمانەۋە راۋەستا، لەۋكاتەدا يادى كەۋتەۋە كەلەشپىسە، جا فەرموۋى پىمان: (لەجىگەى خۇتان بن تادىمەۋە) ئەۋجا رۇيشتەۋە بۇ مالىەۋە گورج خۇى شۇرد، كەھاتەۋە بۇلامان سەرى ئاۋى لى دەتكا، ھى خۇشۇردنەكەى، ئىنجا ئەللاھونەكبەرى نوپۇز دابەستنى كردو ئىمەيش لەگەلىدا نوپۇزمان دابەست

۱۹۲- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (كَانَتْ بَنُو إِسْرَائِيلَ يَغْتَسِلُونَ عُرَاءَةً يَنْظُرُ بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ وَكَانَ مُوسَى صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَغْتَسِلُ وَحْدَهُ فَقَالُوا وَاللَّهِ مَا يَمْنَعُ مُوسَى أَنْ يَغْتَسِلَ مَعَنَا إِلَّا أَنَّهُ آذُرُ فَذَهَبَ مَرَّةً يَغْتَسِلُ فَوَضَعَ ثَوْبَهُ عَلَى حَجَرٍ فَفَرَّ الْحَجَرُ بِثَوْبِهِ فَخَرَجَ مُوسَى فِي إِثْرِهِ يَقُولُ ثَوْبِي يَا حَجَرُ حَتَّى نَظَرْتَ بَنُو إِسْرَائِيلَ إِلَى مُوسَى فَقَالُوا وَاللَّهِ مَا بِمُوسَى مِنْ بَأْسٍ وَأَخَذَ ثَوْبَهُ فَطَفِقَ بِالْحَجَرِ ضَرْبًا فَقَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ وَاللَّهِ إِنَّهُ لَنَدَبَ بِالْحَجَرِ سَبْعَةَ أَوْ سَبْعَةَ ضَرْبًا بِالْحَجَرِ). (الحديث ۲۷۸- طرفاه في: ۴، ۳۴۰، ۴۷۹۹) (۱۶۶)

ئەبۇھورەیرە (پەزىلى خۇدای لى بىن) فەرموۋى: پىغەمبەر (دروۋى خۇدای لەسەر بىن) فەرموۋى: (نەۋەى ئىسرائىل - كەناۋدارن بەبەنى ئىسرائىل - بەروۋتو قوۋتى لەبەرچاۋى يەكتى خۇيان دەشۇرد، بەلام موسا (سەلامى خۇدای لى بىن) پىاۋىكى زۇر بەشەرمو شۇ بو ھەمىشەخۇى باش دادەپۇشى، بەرەنگىكى ۋا پىستى لەشى ھىچ نەدەبىنرا، ۋەھەر بەتەنھايىش خۇى دەشۇرد، جاھەندى كەسيان بەم جۇرە قسە ناشرىنانە ئازارى دلى موسايان دەداۋ، دەيانگوت: بىۋو نەبى بۇيە

مووسا بهم شیوہیہ خوئی دادہ پویشی و بہ جیا خوئی دہشواو لہ گہل ئیمہ دا خوئی ناشوری، دیارہ نہنگی بہ لہشیہ وہ ہہیہ، سایاہ لہکہ، یادہ بہ و قورہ، یادہ ردیکی تری ہر ہہیہ.

جا خودای گہورہ و سہرور ویستی ئہم قسہ و باسہی ئہوانہ بہ درؤ بختاہوہ، پاکی و بی نہنگی موسا (سہلامی خوی لی بی) دہریخا، جابوہیہ رؤزی موسا (سہلامی خوی لی بی) بہ تہنیا خوئی لہوان کلا کردو رؤیشت بؤ چوئی لہوی خوئی بشوری، جا جلہکانی لہ بہرخوی داکہندو، لہسہر بہردی داینان، کاتی گہخوی تہواو شورڈ، چو بؤلای جلہکانی تالہ بہریان بکاتہوہ، بہلام بہفہرمانی خودای گہورہ بہردہکہ جلہکہی موسای فراند! مووساییش داردہستہکہی خوئی ہہلگرت و نیشتہ سہر بہردہکہ و رایکرد بہشوینی داو بانگی کرد: بہردہکہ! جلہکانم دانئ، بہردہکہ! جلہکانم دانئ، بہردہکہیش رؤیشت، مووساییش شوینی کہوت، ہہتا گہیشت بہکؤمہئی لہنہوہی ئیسرائیل و، گشتیان تہماشای لہشی مووسایان کرد، بہرووت و قووتی و بہچاوی خوئیان بینیان کہلہش و لاری لہوہ جوانرو پاکتر نابی و زور دوورہ لہو درؤیانہی کہئہوان دہیانلین، جا ئہوجا بہردہکہ رہق راوہستاو مووساییش جلہکہی ہہلگرتہوہو دہستی کرد بہلیدانی بہردہکہو، بہگؤچانہکہی چہند کوتہکیکی باشی لی دا!

ئہبہوہورہیرہ (ہمزای خوی لی بی) دہفہرموی: سویندم بہخودای گہورہ مووسا وابہتوندی بہردہکہی داپلوسی بوو، سی یاچوار، یاپینج، یا شہش، یاہوت خالی لی کردبوو، ئاوا قرنجاندبووی وەك جیگہبرین. ئہمہ ئہو داستانہیہ کہخودای گہورہ بہم ئایہتہ ئامژہی بؤ دہکاو دہفہرموی: (یا ایہا الذین آمنوا لاتکونوا کالذین آذوا موسی فبرأہ اللہ مما قالوا وکان عنداللہ وجیہاً) ۶۹/۳۳ - واتہ: ئہی کہسانئ کہباومرتان ہہیہ بہخوداو بہ پیغہمبہری خودا! وەك ئہوانہ مہبن کہئازاری دئی موسایان دہدا، تاخودای گہورہ پاکی و بی نہنگی موسای

دەر خست و قسه ناهه قه گانی ئهوانی به درۆ خسته وه، له راستی دا موسا له لای خودای گهوره گهلی خاوهن خاترو زۆر پایه بهرزو ریزدار بوو. (ت/۷/ ۱۰۱/ ۱۹ = تاج- ۴ ز- ۱۶ ژ- ۴۰۵۴ - ش/ت).

روونکردنه وه:

ئهم فهرموودهیه دهست دهدا بۆ به لگه، له کاتی پێویستی و ناچاریدا رووت کردنی شهرمگای مڕۆف دروسته، وهك شایهتی و مه بهستی پزیشکی و شتی تری وا وه ههروهها به لگهیه له سههر ئه وه دارو به ردیش ههست و پیت و فهرو هۆشیان ههیه، وهشیاوی ته می و ئامۆژگارین.

۱۹۳- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (بَيْنَا أَيُّوبُ يُغْتَسِلُ غُرْيَانًا فَخَرَّ عَلَيْهِ جَرَادٌ مِنْ ذَهَبٍ فَجَعَلَ أَيُّوبُ يَحْتَسِي فِي ثَوْبِهِ فَتَادَاهُ رَبُّهُ يَا أَيُّوبُ أَلَمْ أَكُنْ أَغْنَيْتَكَ عَمَّا تَرَى؟ قَالَ بَلَى وَعِزَّتِكَ وَلَكِنْ لَأُغْنِيَنِي عَنْ بَرَكَتِكَ). (الحدیث ۲۷۹ - طرفاه فی: ۳۳۹۱، ۷۴۹۳).

ئهبوه هرهیره (هزای خوای لێ بێ) فهرمووی: پێغه مبههر (دروودی خودای له سههر بێ) فهرمووی: (جاری ئه یووب به رووتی: (واته: به بێ په شته مال گرتنه وه به بهر کوشیا، به لام به ته نیا له جیگه یه کی چۆلا) خۆی ده شۆرد، له و کاته دا کولله ی زیڕینی به سهرده دا باری، جا ئه ییوب به مشت زیڕه که ی ده کرده ناو جله گانیه وه. خودا وهند گازی کرد: ئه ی ئه ییوب! ئه دی من بێ نیازم نه کردبووی له شتی وا، ئیتر ئهم هه لپه یه ی بۆچی یه؟ فهرمووی: با، به گه وه ری تو چۆن ده فه رمووی وایه، ئه وه ندمت خێرو بێر پێ به خشیوم کارم نییه به م زیڕه به لام له گه ل ئه وه شا هه رگیزاو هه رگیز له پیت و فه ری تو بێ نیاز نابم و ئه و زیڕه ییش به شیکه له پیت و فه ری تو، بۆیه کۆی ده که مه وه!) (ت/ ۴/ ۱/ ۳۸۹ تاج- ۳ ج- ۴ ز- ۱۱۹ ژ- ۳۲۱۷).

۱۹۴- عَنْ أُمِّ هَانِيٍّ بِنْتِ أَبِي طَالِبٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (ذَهَبْتُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَامَ الْفَتْحِ فَوَجَدْتُهُ يَغْتَسِلُ وَفَاطِمَةُ تَسْتُرُهُ فَقَالَ مَنْ هَذِهِ فَقُلْتُ أَنَا أُمُّ هَانِيٍّ). (الحديث ۲۸۰ - أطرافه في: ۳۵۷، ۳۱۱۷، ۶۱۵۸) (۱۶۷)

ئومموهانی کچی ئەبو طالیب (پەزای خۆی لێ بێ) فەرمووی: سالی نازاد کردنی شاری مەککە، رویشتم بۆ خزمەتی پێغەمبەر (دروودی خۆدای لەسەر بێ) کە چووم خۆی دەشۆرد فاطیمە پەردە ی بۆ کردبوو، کە هەستی بە من کرد فەرموو (دروودی خۆدای لەسەر بێ): (ئەو ژنە کێ یە؟) گوتم: من ئومموهانیئەم (ت/ ۱/ ۱۴۸ = ز- ۳۱- ژ- ۲۶۷).

راقە و شیکردنەو:

ئومموهانی خوشکی ئیمامی عەلی یە (پەزای خۆی لێ بێ) چل و شەش فەرموودە ی هەیه، دەلێن: ئەم لەدوا ئیمامی عەلی مردوو، هەق ئاموزای پێغەمبەر، رمزاو رەحمەتی خۆدای ئی بێ (ت/ ۱/ ۴۸۵ = ز- ۱۷۹- ژ- ۹۵۶).

۱۹۵- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَقِيَهُ فِي بَعْضِ طَرِيقِ الْمَدِينَةِ وَهُوَ جُنُبٌ فَأَلْحَسَتْ مِنْهُ فَذَهَبَ فَاغْتَسَلَ ثُمَّ جَاءَ فَقَالَ أَيْنَ كُنْتَ يَا أَبَا هُرَيْرَةَ قَالَ كُنْتُ جُنُبًا فَكْرِهْتُ أَنْ أَجَالِسَكَ وَأَنَا عَلَى غَيْرِ طَهَارَةٍ فَقَالَ سُبْحَانَ اللَّهِ إِنَّ الْمُسْلِمَ لَا يَنْجُسُ). (الحديث ۲۸۳ - طرفه في: ۲۸۵) (۱۶۸)

ئەبوهورەیرە (پەزای خۆی لێ بێ) فەرمووی: جاری لە شەم پێس بوو، لە یەکی لە پێگەکانی مەدینە تووشی پێغەمبەر بووم (دروودی خۆدای لەسەر بێ) لەبەر ئەوە کە لە شەم گران بوو خۆم ئی شار دەو، چووم خۆم شۆردو ئەوسا هاتەو بۆ خزمەتی،

(۱۶۷) أخرجه مسلم في الحيض، باب: تستر المغتسل بثوب ونحوه، رقم: ۷۶۲، ۷۶۳، ۱۶۶۶.

(۱۶۸) أخرجه مسلم في الحيض باب: الدليل على ان المسلم لا ينجس، رقم: ۳۷۱ = ۸۲۲.

فهرمووی: (ئەى ئەبوهورهیره! ئەوه لەکۆى بووى؟ گوتەم: راستیەکەى لەشم پىس بوو، لەبەرئەوه حەزم نەکرد بەلەشى ناپاکەوه لەخزمەتتا دابنیشم).
فهرمووی: (سوبحانەللا! چەند سەیریت! موسوئمان چۆن پىس دەبیت!)
(ت/۷/۱۵۵/۱ = ز-۳۲ ژ-۲۸۳).

۱۹۶- عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) (سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَيْرُقَدْ أَحَدُنَا وَهُوَ جُنُبٌ؟ قَالَ نَعَمْ إِذَا تَوَضَّأَ أَحَدُكُمْ فَلْيَرْقُدْ وَهُوَ جُنُبٌ).
(الحديث ۲۸۷- طرفاه في: ۲۸۹، ۲۹۰). (۱۶۹)

ئىبنوعومەر (پەزى خودايان لى بى) فهرمووی: عومەرى کورى خەططاب (پەزى خودايان لى بى) لە پىغەمبەرى پەرسى: کەسێ لەئىمە ئەگەر لەشى پىس بوو، پىش ئەوهى خۆى بشۆرى، بۆى هەیه کەبخەوێ؟ فهرمووی (دروودی خودای لەسەر بى): (بەئێ، هەركاتى لەشتان پىس بوو بۆتان هەیه کەبەلەشى پىسەوه بخەون، بەلام واباشە لەکاتى وادا دەسنوێژى بگرن ئەوسا بخەون).

۱۹۷- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (إِذَا جَلَسَ بَيْنَ شُعْبَيْهَا الْأَرْبَعِ ثُمَّ جَهَّذَهَا فَقَدْ وَجَبَ الْغَسْلُ). (الحديث ۲۹۱). (۱۷۰)

ئەبوهورهیره (پەزى خۆای لى بى) فهرمووی: پىغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بى) فهرمووی: (كاتى بیاو لەناو چوارپەلى ئافرەتا دانىشتو لەگەلایا دروست بوو، باناوىشى نەیهتەوه، ئیتەر خۆشۆردن لەسەر هەردوولا پىویست دەبى) (ت/۱/۱۴۴ = ز-۳۰ ژ-۲۵۸ = ش/د/ن).

(۱۶۹) أخرجه مسلم في الحيض، باب: جواز نوم الجنب واستحباب الوضوء له، رقم: ۷۰۲=۳۰۶.

(۱۷۰) أخرجه مسلم في الحيض، باب: نسخ الماء من الماء، رقم: ۷۸۱=۳۴۳.

بسم الله الرحمن الرحيم

(۶) نامه‌ی بینویژی (کتاب الحيض)

۱۹۸- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) تَقُولُ: (خَرَجْنَا لَا نَرَى إِلَّا الْحَجَّ فَلَمَّا كُنَّا بِسَرِفٍ حِضْتُ فَدَخَلَ عَلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَنَا أَبْكِي قَالَ مَا لَكَ أَنْفِستِ؟ قُلْتُ نَعَمْ قَالَ إِنَّ هَذَا أَمْرٌ كَتَبَهُ اللَّهُ عَلَى بَنَاتِ آدَمَ فَأَقْضِي مَا يَقْضِي الْحَاجُّ غَيْرَ أَنْ لَا تَطُوفِي بِالْبَيْتِ قَالَتْ وَضَحَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ نِسَائِهِ بِالْبَقَرِ). (الحديث ۲۹۴- أطرافه في: ۳۰۵، ۳۱۶، ۳۱۷، ۳۱۹، ۳۲۸) (۱۷۱)

عائشه (همزای خوی لب بی) فہرمووی: لەخزمەتی ھەزرەتدا (درودی خودای لەسەر بی) دەرچووین بۆ ھەج، وەبەتەمای ھەمرە نەبووین، چوونکە گومانمان وابوو کە لەمانگەکانی ھەجدا ھەمرە ناکرێ، کەگەیشتینە سەریف لەوێ من بێ نوێژ کەوتە دەستم کرد بەگریان، پیڤەمبەر (درودی خودای لەسەر بی) ھات بەسەرما دەگریام، فہرمووی: (ئەو ھەتە بۆچی دەگری؟) گوتم: بەخوا ھەزەم دەکرد کە ئەمساڵ نەھاتمایە بۆ ھەج، فہرمووی: (رەنگبێ بینویژ بیت؟) گوتم: بەلێ. فہرمووی: (ئەمە شتیکە خودا نووسیویوەتی لەسەر کچانی ئادەم سووچی تۆی تێدا نییە، جاھەرچی حاجی دەیکا تۆیش بیکە، بەلام تەوافی بەیت مەکە، ھەتا پاک دەبیتەوہ).

عائیشه (همزای خوی لب بی) فہرمووی: جاکەگەیشتینە مەککە ھەزەرت (همزای خوی لب بی) بەھاوڕێیانێ خۆی فہرموو: بیکەن بە ھەمرە، ئێتر خەلکەکە ئیجرامیان شان، مەگەر ئەو کەسانە نەبێ کە ئازەلی دیاریی بەیتیان پێ بوو. فہرمووی: پیڤەمبەر (درودی خودای لەسەر بی) خۆی دیاری پێ بوو، وەئەبوەکرو عومەریش دیارییان پێ بوو، ھەروەھا دەوڵەمەندەکانیش دیارییان پێ بوو، جا کە تاقی

ئىۋاردى رۇژى تەروپىيە كەۋتەنەۋە رى، دىسانەۋە ئىجرامى ھەجيان دابەستەۋە فەرموۋى: رۇژى جەژن لەبىنۆيژى پاك بوومەۋە، ئەۋجا پىغەمبەر (دروۋدى خوداى لەسەر بىن) فەرمانى پى كىردم تەۋافى ئىفازەم كىرد، فەرموۋى: جاگۇشتى گايان بۇھىناين، گوتەم: ئەم گۇشتە ھى جى يە؟ گوتيان: پىغەمبەر (دروۋدى خوداى لەسەر بىن) گاي كىردوۋە بەقوربانى بۇ ھاۋسەرەكانى. (ت/۲/۱۹۸/۱ = ز-۱۰۰ ژ-۱۵۶۷ = ش/د/ت/ن).

۱۹۹- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (كُنْتُ أَرْجُلُ تَغْنِي رَأْسَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهِيَ حَائِضٌ وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَئِذٍ مُجَاوِرٌ فِي الْمَسْجِدِ يُدْنِي لَهَا رَأْسَهُ وَهِيَ فِي حُجْرَتِهَا فَتَرْجُلُهُ وَهِيَ حَائِضٌ). (الحديث ۲۹۶ طرفه في ۲۹۵). (۱۷۲)

عائىشە (بەزى خۋاى لى بىن) فەرموۋى: (جارى وادەبوو بىنۆيژ بووم پىغەمبەر (دروۋدى خوداى لەسەر بىن) سەرى خۋى دەنايە بەردەستەم قىزەكەيم شانە دەكىرد. لەگىرپانەۋەيەكا: جارى وادەبوو من لەناۋ ھۆدەكەى خۇما دەبووم، كەۋا لەتەنىشت مزگەۋتەكەۋە، پىغەمبەرىش (دروۋدى خوداى لەسەر بىن) لەناۋ مزگەۋتا خەلۋەى دەكىشا لەدەرگاي ھۆدەكەى خۇمەۋە، كەلەسەر مالى مزگەۋت بوو سەرى دەردەھىناۋ سەرى لەمنەۋە نىزىك دەكىردەۋە، مەنىش بۆيەم شانە دەكىرد، لەۋكاتەدا بىنۆيژىش بووم) (ت/۲/۱۴۶/۱ = ز-۷۵ ژ-۱۴۶۳).

۲۰۰- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَكَبَّرُ فِي حُجْرِي وَأَنَا حَائِضٌ ثُمَّ يَقْرَأُ الْقُرْآنَ). (۱۷۳)

عائىشە (بەزى خۋاى لى بىن) فەرموۋى: جارى وادەبوو پىغەمبەرى خوا (دروۋدى خوداى لەسەر بىن) سەرى لەسەر كۆشم دادەنا، لەۋكاتەدا من بىنۆيژ بووم، ۋەلەسەر ئەۋ حالە قورئانى دەخوئىند.

(۱۷۲) أخرجه مسلم في (الباب: غسل الحائض رأس زوجها وترجله. الخ) المترجم= ۶۸۲-۶۸۶.

(۱۷۳) أخرجه مسلم في الحيض، باب: الاضطجاع مع الحائض في لحاف واحد، رقم: ۳۰۱، ۶۸۰، ۶۹۱.

روونکردنه وه:

ژنی بښوونکي پاکه، ټاوو ناني دهستی هه لاله، لیکه وتنی دروسته چونکه پاکه، نه وه وی (پرمزی خوی لږ بڼ) دهغه رموی: ټهم فهرموده یه به لگه ی نه وه یه که خویندنی قورئان له کاتی راکشان و پالکه وتنا دروسته، هه روا له نزیکی جیگه ی پیسایشه وه. شیخی عهینی (پرمزی خوی لږ بڼ) دهغه رموی: (ټهمه ی نه وه وی دهغه رموی: که له نزیکی جیگه ی پیسایشه وه خویندنی قورئان دروسته جیگه ی سرنجه، چونکه بهم قسه یه بڼ نابڼ خویندنی قورئان بهر اهر بهر نه اوده ست ناباشی (که راهه تی) ی هه بڼ، به لام پڼویسته که کاری وانا باش بڼ، له بهر خاتری ریزگرتنی قورئان، چونکه دهو روبه ری شت حوکم و برپاری نه و شته ی هه یه).

۲۰۱- عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (يَيْنَا أَنَا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُضْطَجِعَةً فِي خَمِيصَةٍ إِذْ حِضْتُ فَأُتِيتُ فَأَخَذْتُ ثِيَابَ حِيضَتِي قَالَ أَلْفِيتُ؟ قُلْتُ نَعَمْ فَدَعَانِي فَاضْطَجَعْتُ مَعَهُ فِي الْخَمِيصَةِ). (۱۷۴)

ټومموسه له مه ی هاوسه ری پڼغه مبه ر (دروودی خودی له سر بڼ) که یه کی که له دایکانی موسولمانان، فهرمووی: جاری له گه ل پڼغه مبه ردا له ژیر جاجمیکی بازوودا پالکه وتبووم، له نا کاو له و ده مه دا که وتمه بڼ نوښری یه وه، ټیتر خو م له ژیر جاجمه که دزی یه وه، چووم خو م گوړی و جلی بڼوښری یه که مم له بهر کرد. فهرمووی: (ټه وه ټیکه وتیت؟) گوتم: به ټی. ټه و جا بانگی کردمه وه، چوومه وه له گه ټیا له ژیر مه و جه که دا راکشامه وه.

۲۰۲- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (كُنْتُ أَغْتَسِلُ أَنَا وَرَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مِنْ أَمَاءٍ وَاحِدَةٍ كَلَانَا جَنْبًا، وَكَانَ يَأْمُرُنِي فَأَتُزِرُ، فَيُبَاشِرُنِي وَأَنَا حَائِضٌ وَكَانَ يُخْرِجُ رَأْسَهُ إِلَى وَهُوَ مَعْتَكِفٌ فَأَغْسِلُهُ وَأَنَا حَائِضٌ) وَفِي رِوَايَةٍ عَنْهَا

(رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (كَأَنِّي إِحْدَانَا إِذَا كَانَتْ حَائِضًا فَأَرَادَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يُبَاشِرَهَا أَمَرَهَا أَنْ تَتَزَرَّ فِي فَوْرِ حَيْضَتِهَا ثُمَّ يُبَاشِرُهَا قَالَتْ وَأَيُّكُمْ يَمْلِكُ إِرْبَهُ كَمَا كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَمْلِكُ إِرْبَهُ). (الحديث ۳۰۲ طرفه في: ۳۰۲، ۲۰۳۰). (۱۷۵)

عائشہ (ہمزی خوی لے بن) فہرمووی: جاری وادہبوو خووم و پیغہمبہر پیگہوہ لہیکہ دمفر خوومان دہشورد، ہہردووگمانیش لہشمان پیس بوو. ہہندی جاریش بی نوپژ دہبووم، پیغہمبہر (دروودی خودای لہسہر بن) فہرمانی پی دہکردم، بہرکویشم دہپوشی، نہوجا لہسہر نہو بہرکویشہوہ دہستی لہگہلما تیکہل دہکردو خووشی لی و مردہگرتہم، زورجاریش لہناو مزگہوتا خہلوہی دہکیشا، لہناو مزگہوتہکہوہ سہری خووی دہہینایہ ناو ہوڈدہکہی منہوہ، کہبہتہنیشتی مائی مزگہوتہوہ بوو، منیش سہریم دہشورد لہوکاتہیشدا بیئوپژ بووم.

لہگیرانہوہیہکی تردا عائشہ دمفرمووی: نہگہر یہکی لہئیہی ہاوسہرانی پیغہمبہر (دروودی خودای لہسہر بن) لہگہرمہی بیئوپژیدا بواپہ، نہگہر پیغہمبہر بیویستایہ لہوکاتہدا دہستی لہگہل دا تیکہل بکا، فہرمانی دہدا بہرکویشکی دہدا بہنیوانی ناوکی و نہژنووی دا، نہوجا لہسہر نہو بہرکویشہوہ دہستی بو دہبردو لہگہلیدا خووی تیکہل دہکردو خووشی لی و مردہگرت بہلام بہبی دروست بوون. عائشہ فہرمووی: بہلام کی لہئیوہ دہتوانی کہ وک

پیغہمبہر (دروودی خودای لہسہر بن) نارمزووی خووی بو زہوت بکری و سنوور نہبہزینن.

۲۰۳ - عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي أَضْحَى أَوْ فِطْرٍ إِلَى الْمُصَلَّى فَمَرَّ عَلَى النِّسَاءِ فَقَالَ يَا مَعْشَرَ النِّسَاءِ تَصَدَّقْنَ فَإِنِّي أُرِيكُمْ أَكْثَرَ أَهْلِ النَّارِ فَقُلْنَ وَبِمَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ تُكْفَرْنَ اللَّغْنَ وَتُكْفَرْنَ الْعَشِيرَ مَا رَأَيْتُ مِنْ نَاقِصَاتِ عَقْلٍ وَدِينٍ أَذْهَبَ لُبَّ الرَّجُلِ الْحَازِمِ مِنْ إِحْدَاكُنَّ قُلْنَ وَمَا نَقِصَانِ دِينَنَا وَعَقْلُنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ أَلَيْسَ شَهَادَةُ الْمَرْأَةِ مِثْلَ

(176)

$$401 \text{ هـ تا } 460 = 3 \text{ ز } 11 \text{ ز } + 108 \text{ هـ تا } 163 \text{ ز } .$$

(الحديث ٣٠٩ أطرافه في: ٣١٠، ٣١١، ٢٠٣٧).

عائیشه (همزای خوی لیس بی) دهمه رموی: ژنی له ژنه کانی پیغه مبهه (دروودی خودای له سمر بی) له گهل پیغه مبهه ردا، له ناو مزگه وت دا خه لوهی دهکیشا، واته: ئیعتیکافی دهکرد، به لام نهو ژنه ههمیشه بئوئیز (موسسته حاضه) بوو، گهل جار له کاتی نوئیز کردندا ته شتیکی له ژیر خویدا دادنا، نه بادا خوینه که مزگه وته که پیس بکا، (ت/ ۱/ ۱۷۰/ ۱ = ز- ۳۸ ژ- ۳۰۸).

۲۰۵ - عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (كُنَّا نُنْهَى أَنْ نُجِدَّ عَلَى مِيتٍ فَوْقَ ثَلَاثِ إِلَّا عَلَى زَوْجِ أَرْبَعَةِ أَشْهُرٍ وَعَشْرًا وَلَا نَكْتَحِلَ وَلَا نَتَّطِيبَ وَلَا نَلْبَسَ ثَوْبًا مَصْبُوغًا إِلَّا ثَوْبَ عَصَبٍ وَقَدْ رُخِّصَ لَنَا عِنْدَ الطَّهْرِ إِذَا اغْتَسَلْتَ إِحْدَانَا مِنْ مَحِيضِهَا فِي بُدْءِ مَنْ كُسِتِ أَظْفَارُ وَكُنَّا نُنْهَى عَنْ اتِّبَاعِ الْجَنَائِزِ). (۱۷۷)

نومووعه طیهه (همزای خوی لیس بی) فهرمووی: نه ی یراوه له نیمه که دهسته ی ژنانین که له سی رۆژ پتر تازی بۆ مردوو بگرین، مه گهر بۆ میرد، که ده بی بۆ نهو چوار مانگو ده رۆژ تازی بگرین، وه لهو ماوه یه دا نابی چاو بریژین، یاخومان بۆن خویش بکهین، یا جل و بهرگی رنگین له بهر بکهین، مه گهر بهرگی که له پیش دا هه ودا که ی رنگ کرابی و له پاشا چنرابی، یاته نرابی، کاتی کیش پاک بووینه وه له بئوئیزی که ویستمان خۆمان بشورین، پیگه ی نه وه مان دراوه که به قهه د پیویست عوودو گولاوو بۆنی خویش نه ختی بۆ وانیک، بۆ جیگه خوینه که به کار بهینین! (ت/ ۳/ ۱۸۹/ ۵ = تاج- ۲ ز- ۷۹ ژ- ۲۲۷۸ = ش/ د/ ن).

رافه و روون کردنه وه:

کوست، یاقوسط، جوړه بوخورو بۆنیکی خویشه، پارچه پارچه یه، هه ندی ده لئین: رنگی ره شباهه، له چه شنی نینوکی مروفت وایه، هه ندی دهمه رموون: ظیفاری، یا نه ظفار که ناریکه له که ناره کانی عه دن، له هینده وه بۆنی خویش

دهیئن لهوئ ساخی دهکهنه وه، هه ندئ تر دهفرموون: شاریکه لهیه مه نه. هه رچوئن بی مه به ست له فرمووده که دوو شته: سوننه ته بو ئافرمته به بوئی خوئ بیئی ناخوئی بیئوئزی و زمیستانی لابه ری، هه تا نه گهر تازیباریش بی له کاتی خوئوردنا ئه و مافه ی بو هه یه.

ئومموعه طییه (رمزای خوای لسا بی) یه کی که له ژنانی هاوړپیان ییغه مبه ر، هاوړپییه کی ناو داری پیغه مبه ر بووه، زوړ نازاو دلیر بووه، نه نصاری یه بووه، له زوړ غه زادا له گه ل پیغه مبه ردا بووه، دهستی پزیشکی هه بوو، نه خویشیانی تیمار ده کرد، فرمووده یه کی هه یه له بابته شوړدی مردووه دادهنری به بنه مای شوړدی مردوو، نو فرمووده ی له به خاریدا هه یه رمزاو رحمه تی خوادای ئی بی.

۲۰۶- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) (أَنَّ امْرَأَةً سَأَلَتِ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ غُسْلِهَا مِنَ الْمَحِيضِ فَأَمَرَهَا كَيْفَ تَغْتَسِلُ قَالَ خُذِي فِرْصَةً مِنْ مَسَكٍ فَتَطْهَرِي بِهَا قَالَتْ كَيْفَ أَتَطَهَّرُ؟ قَالَ تَطْهَرِي بِهَا قَالَتْ كَيْفَ؟ قَالَ سُبْحَانَ اللَّهِ تَطْهَرِي فَاجْتَبِذْهَا إِلَيَّ فَقُلْتُ تَتَّبِعِي بِهَا أَثَرِ الدَّمِ). (الحديث ۳۱۴ طرفه فی: ۳۱۵، ۷۳۵۷). (۱۷۸)

عائیشه (رمزای خوای لسا بی) فرمووی: ئه سماء (رمزای خوای لسا بی) بوچوئی تی خوئوردنی بیئوئزی له پیغه مبه ری پرسی، فرمووی: (هه رگامیکتان که ویستی خوئ بشوړئ، باله پیشا ئاوو مۆرده که ی ئاماده بکاو خوئ پاک بکاته وه، تاراتیکی جوان بگری، ئنجا دهستنوئزیکی جوان بگری، ئنجا ئاوبکا به سهر سهریاو دهستی تی بخاو، زوړ باش هه ئی بگۆی تاناو دهگاته بن مووه کانی سهری، ئه وحه له ئاو بکا به سهر سهر خو یا سهراپا، ئنجا گو له لۆکه یه کی میسکاوی،

یاگوئی خوری میسکای، یا به رویه کی بونخوش بهینئ خوی پی پاك بکاته و هو تاراتی پی بگری!).

نہ سمائیش باش تی نہ گہشت گوتی: چون چون خوی پی پاك بکاته و هو تاراتی پی بگری؟ فہرمووی: (سوبحانہ للہ سہیرہ بو تی ناگہی؟) خوتی پی پاك بکہرہ و هو تاراتی پی بگریو تہ و او. عائیشہ شیش - رمزای خوای لی بی - فہرمووی: منیش نہ سمم راکیشا بہ لای خومہ و، کہ کچی شہ کهل بوو، و دہ پیم گوت: و درہ من تیت بگہیہ نم: بیہینہ بہ شوینی خوینہ کە داو، داینی لہ ناو شہرمتا، تاناو گیانت بوساردی لی نہیی و بونی خوش بی. لہ گپرانہ و دہیہ کا: حہ زہرت (رمزای خوای لی بی) سی جار فہرمووی: پارچہ یہ کی میسکای بیئہ و تاراتی پی بگری، ئیتر پیغہ مہر (دروودی خودای لہ سہر بی) شہرم گرتی و رووی کرد بہ و لاوہ، عائیشہ دہیگوت: ژنگہ لی یاریدہ دہران (انصار) ژنگہ لی چاکن نافہرین بوخویان! شہرمو شکو ریگہی نہ و ہی لی نہ دہ گرتن کہ بوخویان شاردای ئایین بن! (ت/۱/۱۶۱/۱ = ز-۳۵ ژ-۲۹۷ ج-۴ = ش/د/ن)

۲۰۷- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (أَهْلَلْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ فَكُنْتُ مِمَّنْ تَمَتَّعَ وَلَمْ يَسْقِ الْهَدْيَ فَرَعَمَتْ أَلْهًا حَاضَتْ وَلَمْ تَطْهَرْ حَتَّى دَخَلْتُ لَيْلَةَ عَرَفَةَ فَقَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ هَذِهِ لَيْلَةُ عَرَفَةَ وَإِنَّمَا كُنْتُ تَمَتَّعْتُ بِعُمْرَةٍ؟ فَقَالَ لَهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْقُضِيَ رَأْسُكَ وَامْتَشِطِي وَأَمْسِكِي عَنْ عُمْرَتِكَ فَفَعَلْتُ فَلَمَّا قَضَيْتُ الْحَجَّ أَمَرَ عَبْدَ الرَّحْمَنِ لَيْلَةَ الْحَصْبَةِ فَأَعْمَرَنِي مِنَ التَّعْمِيمِ مَكَانَ عُمْرَتِي الَّتِي نَسَكْتُ). (الحديث ۳۱۶ طرفه في: ۲۹۴). (۱۷۹)

(۱۷۹) أخرجه مسلم في الحج (صحيح مسلم بشرح النووي ج/۸ ص ۱۳۴، ص ۱۴۱، باب: بيان وجوه الإحرام الخ) انظر عمدة القاری ج/۳ ص ۲۸۷/۲۱- المترجم= ۲۹۲۸، ۲۹۱۰، ۲۹۱۱، ۲۹۲۵، ۲۹۲۷، ۲۹۲۹.

عوروه فہرمووی: عائیشہی پوورم فہرمووی: لہجہ جی مالاً واییدا لہگہل
پیغہمبہرا ئیحرامم دابہست، یهکئی بووم لہوانہ کہلہسہر شیوہی تہمہتتوع
حہجیان کرد، چونکہ دیاری (ہہدی) ی بہیتیان پی نہبوو، جا لہسہریف
بینویژ کہوتہم، ہہتا شہوی عہرفہ ہات، ہہرپاک نہبوومہوہ، جاگوتہم: ئہی
پیغہمبہری خودا! ئہم شہو عہرفہیہ، منیش ئیحرامی عہمرہم دابہستووہو
بینویژیشم، چار جییہ؟ فہرمووی: (قژہ سہرہکەت ہہٹوہشینہو شانہی بکہو،
جاری واز لہتہواو کردنی عہمرہکەت بہینہ!) منیش چوئی فہرموو وام کرد،
ئہوجا ئیحرامی حہجم دابہست، جاکہحہجم تہواو تہواو کرد، جا شہوی
حہصبہ (ناوی شوینیکہ لہنیوانی مہککەو مہدینہدا)، گوتہم: ئہی پیغہمبہری
خودا! ئہم خہلکە ہہموو حہجو عہمرہشیان کردووہ، تہنیا من نہبی، کەہەر
حہجم کردووہ؟! پیغہمبہریش (دروودی خودای لہسہر ہئی) فہرمانی کرد بہئہورہحمانی
برام، لہپاشکوئی وشرہکەی خویدا بردمی، تاجووینہ تہنعیم، جالہوئی
ئیحرامی عہمرہم بہست، لہجیاتی ئہو عہمرہیہی کەنیتہم لی ہیناو ہہٹم
وہشانہووہ تہواوم نہکرد. (ت/۲/ ۱/۱۹۸ = ز-۱۰۰ ژ-۱۵۶۷ = ش/د/ ت/ن).

۲۰۸ - عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (خَرَجْنَا مُوَافِينَ لِهَلَالِ ذِي الْحِجَّةِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ أَحَبَّ أَنْ يُهَلََّ بِعُمْرَةٍ فَلْيُهَلِّ فَلِإِنِّي لَوَلَا أَنِّي أَهْدَيْتُ لَأَهْلَلْتُ بِعُمْرَةٍ فَأَهَلَ بَعْضُهُمْ بِعُمْرَةٍ وَأَهَلَ بَعْضُهُمْ بِحَجٍّ وَكُنْتُ أَنَا مِمَّنْ أَهَلَ بِعُمْرَةٍ فَأَذْرَكَنِي يَوْمَ عَرَفَةَ وَأَنَا حَائِضٌ فَشَكَّوْتُ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ دَعِي عُمْرَتَكَ وَانْقُضِي رَأْسَكَ وَامْتَشِطِي وَأَهْلِي بِحَجٍّ فَفَعَلْتُ حَتَّى إِذَا كَانَ لَيْلَةُ الْحَصْبَةِ أَرْسَلَ مَعِيَ أَخِي عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ فَخَرَجْتُ إِلَى التَّعْمِيمِ فَأَهْلَلْتُ بِعُمْرَةٍ مَكَانَ عُمْرَتِي وَلَمْ يَكُنْ فِي شَيْءٍ مِنْ ذَلِكَ هَدْيٌ وَلَا صَوْمٌ وَلَا صَدَقَةٌ). (الحديث ۳۱۷).

عائیشہ (ہمزای خوی لی ہئی) فہرمووی: چوار پینج روژی مابوو بو مانگی نوئی ی
قوربان، لہمہدینہ بہرہو مہککە دہرچووین. پیغہمبہر (دروودی خودای لہسہر ہئی)

فهرمووی: (ههرکه سیّ حەزەکا عەمرە دابەستی باعەمرە دابەستی، من خۆم بۆیە عەمرە دانابەستم چونکە ئازەلی دیاری ی بەیتم هیّناوہ لەگەڵ خۆم) جاهەندی کەس عەمرەیان دابەست، جاکاتی روژی عەرەفە هات من بێنویژ بووم، لەخەمەت حەزەتدا (دروودی خودی لەسەر بێ) سکالای حاتم کرد، عەرزیم کرد: من لەسەر شیوەی تەمەتتوع (پشوو وەرگرتن) ئیحرامم دابەستووہ. بەلام وا روژی عەرەفە هات، من لەبەرئەووی کە بێنویژم هیشتا عەمرەکەم تەواو نەکردووہ، چونکە تەوافی بەیتم نەکردووہ، کە یەکیکە لەبنیاتەکانی عەمرە، کە مەرجە لەسەر پاکی بکری، دەی ئەگەر چاومپی ی پاک بوونەوہ بکەم بۆ تەواو کردنی عەمرەکەم، حەجی ئەمسالەم دەفەوتی، چونکە فریای وەستانی کۆی عەرەفە ناکەوم، کەواتە چار چییە؟

حەزەرت (ڕەزای خۆی لێ بێ) فەرمووی: (واز لەتەواو کردنی عەمرەکەت بەیّنەو، قەزە سەرەکەت هەلۆەشیّنەو شانە ی بکەو، ئیحرامی حەج دابەستە باحەجی ئەمسالەت لەکیس نەچی). جا منیش چۆنی فەرموو وام کرد، تاشەوی حەصبە، گوتم: ئە ی پیغەمبەری خودا! خۆم عەمرەم نەکردووہ؟ جا عەبدوڕەحمانی برامی لەگەڵ دا ناردم، دەرچووم بۆ تەنعیم، کە نزیکترین هەریمی خاکی حیللە لەخاکی حەرمەوہ، لەوێوہ ئیحرامی عەمرەم دابەست لەجیاتی عەمرەکە ی پێشووم.

هیشامی کوری عورووی کوری زوبەیری کوری عەوام فەرمووی: لەهەموو ئەم گۆڕانکاریانەدا عائیشە نەدیاری ی بەستی سەربریوہ، نەرۆژووی گرت، نەنانی هەژاری دا (بروانە فەرموودە ی ژمارە (۱۹۸) و (۲۰۷) بروانە: (ت/۱/۱۷۴/۲ = ز-۹۰ ژ-۱۵۲۷ + ز-۹۲ ژ-۱۵۳۸ + ز-۹۶ ژ-۱۵۵۰ + ل/۱/۱۷۷ + ل/۱/۱۷۹ + ل/۱/۱۸۷ + ل/۲/۱/۲۰۳ + ل/۱/۲۲۵). بۆئەووی بەباشی بزانی ئیحرام دابەستن بەچەند جۆر دەکری، وە (تمتع= پشوو وەرگرتن) چییە و چۆنە، وە عەمرە

چون دهکری بفهرموو ته ماشای فیقهی ناسان بهرگی یه کهم لاپه ره (۳۵۸، ۳۷۹، ۳۸۰، ۳۸۲، ۳۹۲ = ز-۱۶۳ هه تا ز-۱۶۷ بکه).

۲۰۹- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) أَنَّ امْرَأَةً قَالَتْ أَتَجْزِي إِحْدَانَا صَلَاتَهَا إِذَا طَهَرَتْ فَقَالَتْ أَحَرُورِيَّةٌ أَلْتِ كُنَّا نَحِيضُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَا يَأْمُرُنَا بِهِ أَوْ قَالَتْ فَلَا نَفْعَلُهُ. (۱۸۰)

موعاده (همزی خوی لن بی) فهرمووی: له عایشه پرسی گوتم: بوچی ژنی بینویژ روژووی رهمه زان دهگریته وه، که چی نویژه فهرزه کان ناگیریتته وه؟! فهرمووی: بو تویش ههرووری یهیت و لهو خه واریجانه ی که ده لاین: ده بی ژن نویژی کاتی بینویژیش وهک روژوو بگیریته وه؟ گوتم: خهیر، من له وان نیم، به لام پرسیاره وه دهیکه م، گوتم: جاران به سه رینی ی پیغه مبه ر خوی (درودی خودی له سر بی)، که ده که وتینه بینویژییه وه، له پاش پاکبوونه وهو خو شوردن، پیغه مبه ر (درودی خودی له سر بی) فهرمانی پیمان ده کرد که روژوو بگرینه وهو نویژ نه گیرینه وه (ت/۱/۱۶۳/۳ = ز-۳۵ ژ-۲۹۹ ش/د/ت/ن)

۲۱۰- عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: حِضْتُ وَأَنَا مَعَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي الْخَمِيلَةِ فَأَلْسَلْتُ فَخَرَجَتْ مِنْهَا فَأَخَذْتُ ثِيَابَ حِضَّتِي فَلَبَسْتُهَا فَقَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَتَفْسِتُ؟ قُلْتُ نَعَمْ فَدَعَانِي فَأَدْخَلَنِي مَعَهُ فِي الْخَمِيلَةِ. (الحدیث ۳۲۳ طرفه فی ۲۹۸). وَعَنْهَا (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) كَانَ يُقْبِلُهَا وَهُوَ صَائِمٌ. (ز-۲۰۱).

(بروانه فهرمووده ی ژماره ۲۰۱. له گپرانه وه ی ئیره دا ئوموسه له مه (همزی خوی له بی) ده فهرمووی: جاری واده بوو پیغه مبه ر (درودی خودی له سر بی) به روژوو بوو، له هه مان کاتا منی ماچ ده کرد).

(۱۸۰) أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الْحَيْضِ، بَابُ: وَجُوبُ قِضَاءِ الصَّوْمِ عَلَى الْحَائِضِ رَقْمًا: ۳۳۵=۷۵۹.

۲۱۱- عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: (يَخْرُجُ الْعَوَاتِقُ وَذَوَاتُ الْخُدُورِ أَوْ قَالَ الْعَوَاتِقُ وَذَوَاتُ الْخُدُورِ وَالْحَيْضُ وَلَيْشَهِدَنَّ الْخَيْرَ وَدَعْوَةُ الْمُؤْمِنِينَ وَيَعْتَزِلُ الْحَيْضُ الْمُصَلِّيَ قِيلَ لَهَا: الْحَيْضُ؟ فَقَالَتْ: نَعَمْ أَلَيْسَ تَشْهَدُ عَرَفَةَ وَكَذَا وَكَذَا). (۱۸۱)

نوموموعه طیبیه (برجای خوی لی بی) دہفہ رموی: لہرؤژی جہڑنی ردمہ زان و روژی جہڑنی قوربانان، پیغہ مبہر (بروودی خودای لہسر بی) فہرمانی پی دہکر دین: کہ گہورہ کچ و نافرمتی بی نو یژو کہ یبانوی ناومان لہ گہل خو مان ببہین بوئہ و دہشتہ، بو نو یژنی جہڑن، بہ لام نافرمتہ بی نو یژمکان نو یژر کہ ناکہن، تہنیا حازری کوڑی پر فہرو نزای کو مہ لی موسولمانان دہبن، گوتم: ئہی پیغہ مبہری خودا! ئہ گہر وارپکہ وت یہ کی کمان چار شیوی نہ بوو ئایا بہ بی چار شیویش ہہ ربی بو نو یژر گاکہ بو دمرہ وہی شار؟ فہر مووی: (بالہ خوشکیکی موسولمانی چار شیوی بخوازی).

حہ فصہ دہفہ رموی: گوتم: چؤن؟ زنی بی نو یژیش نامادہی ئہو کوڑہ پیرؤزہ بی؟ فہر مووی: بہ لی، ہہر وہک چؤن لہ کاتی حہج کردنا نامادہی راوہستانی کیوی عہر مہفہ دہبی ہہروا لہ موزدہ لیفہ، ہہروا حازری نزا کردنی نو یژہ بارانہیش دہبی. (ب/ ۱ / ۴۵۳ / ۶ ز- ۱۵۹ ژ- ۹۰۳ چ- ۴ = ش/ت/ ن).

راقہ و شیکردنہ وہ:

ئہم بہرانہ لہم فہر مووودہیہ و مردہ گیرین:

(زنی بی نو یژ دروستہ یادی خودا بکا، لہسر ذیکری خودا پاداش و مردہ گری، مافی ہہیہ نامادہی کوڑی دہورو دمرسو زانستو ہہ موو جوڑہ

خَیْرَیْکِی تَر بَبِیْ، بِهْمَهْرِجِی کُؤْرَهْکَه لَهْناو مَزْگَهوتا نَهْبی. هَهْروا بَوْی هَهْیه گَوِیْ لَه خَوِیْنَدَنی قورْناو و گوتن و دهور کردنه وهی حَهْدِیْث بَگَرِیْ).

۲۱۲- عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (كُنَّا لَا نَعُدُّ الْكُدْرَةَ وَالصُّفْرَةَ شَيْئًا). (الحدیث ۳۲۶).

دِیسان نَوْموموعه طَیْیه (رَهْزای خَوای لَی بَی): دَهْستوورمان وابوو له پاش پاکه وه بوون له بَیْنوِیْژَی، نِیْتر لَیْلاوو زهرداومان به هیج دانهدنه. (ب/۱/۱۶۰/۳ = ز-۳۳ ژ-۲۹۲ = د/ب/ن).

۲۱۳- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهَا قَالَتْ: لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ صَفِيَّةَ بِنْتَ حِمْيٍ قَدْ حَاضَتْ؟ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَعَلَّهَا تَحْسُنُ أَلَمْ تَكُنْ طَافَتْ مَعَكُنَّ؟ فَقَالُوا بَلَى قَالَ فَأَخْرَجِي). (الحدیث ۳۲۸). (۱۸۲)

عائِشَهْی هاوسه ری پَیْغَهْمَبَهْر (دروودی خوا له سه ر پَیْغَهْمَبَهْر و ره زای خوا له سه ر هاوسه ره کانی بَی) دَهْفه رموی: هَهْرزی پَیْغَهْمَبَهْر م کرد: ئه ی پَیْغَهْمَبَهْری خودا! صه فییه ی کچی حوییه ی که وتوته بَیْنوِیْژِیه وه؟ پَیْغَهْمَبَهْر (دروودی خودای له سه ر بَی) فه رمووی: (گلمان نه داته وه باشه، په کی گه رانه وه مان نه خا باشه، خوئه و روژی جه زن له گهل ئیوه دا ته وافی کرد؟) گوتیان: به ئی وایه، فه رمووی: (که واته: دهرچو ئه ی صه فییه!) (ت/۲/۲۲۷/۶ = ز-۱۱۵ ژ-۱۶۲۴ = ش/د/ت/ن).

له تاجا ئهم فه رموودمیه ئاوايه: عائِشَه (رَهْزای خَوای لَی بَی) فه رمووی: شه وی نه فر - واته: شه وی گه رانه وه ی حاجی بو و لا تی خو ی - صه فییه ی هاوسه ری پَیْغَهْمَبَهْر (دروودی خودای له سه ر بَی) فه رمووی: وادمزانم گلتن دده مه وه، چونکه که وتومه ته بَیْنوِیْژِیه وه، هیشتا ته وافی مائناوایی (ته وافی ویداع) یشم

نه کردووه. پیغهمبه ریش (دروودی خودای لهسهر بئ) فهرمووی: لهش به بارو دهم به نازار بئ، بوخیر به دهمیا نایی! نهی روژی جهژن ته وافی نه کردووه؟ گوترا: با، کردوویه تی. فهرمووی: (دهبا بکه ویتته ری و له گه لمان بگه ریته وه بو مه دینه، مادام ته وافی فهرزی به جی هیناوه، که ناوداره به (طواف الإفاضة) یابه (طواف الزيارة) که بنیات (روکن) ی حهجه، ته وافی مالئواوی بو نه و بو وینهی نه و مهرج نییه، نهشی کهن قهیناکات)

۲۱۴- عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدُبٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ امْرَأَةً مَاتَتْ فِي بَطْنِ فَصْلَى عَلَيْهَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَامَ وَسَطُهَا). (الحديث ۳۳۲ طرفاه في: ۱۳۳۱، ۱۳۳۲). (۱۸۳)

سه مووردهی کوری جهندوبوب (رهزای خوای لئ بئ) فهرمووی: ژنی بهسه مرئاله وه مرد، واته: بههوی زه یستانییه وه مرد، له پشتی پیغهمبه ره وه (دروودی خودای لهسهر بئ) نویژی مردووم لهسه تهرمه کهی کرد، پیغهمبه ره (دروودی خودای لهسهر بئ) له ناو نویژه کهدا له ناوه راستی تهرمه کهدا وه ستابوو. (ت/ ۱ / ۵۵۸ / ۲ / ۳ = ز- ۲۱۰ ژ- ۱۰۹۷، ۱۰۹۹ / ت/ د/ نه حمه د).

رافه و شیکردنه وه:

سه مووردهی کوری جهندوبوب سه دو بیستو سی فهرموودهی ههیه، له بوخاریدا چوار فهرموودهی ههیه، له په نجاو نوی کوچیدا کوچی دوایی کردووه.

۲۱۵- عَنْ مَيْمُونَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) زَوْجَةِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) (أَنَّهَا كَانَتْ تَكُونُ حَائِضًا لَا تُصَلِّي وَهِيَ مُفْتَرِشَةٌ بِحِذَاءِ مَسْجِدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يُصَلِّي عَلَى خُمُرِهِ إِذَا سَجَدَ أَصَابَنِي بَعْضُ ثَوْبِهِ). (۱۸۴)

مہیموونہی ہاوسہری پیغہ مہبر (دروودی خوا لہسہر پیغہ مہبرو رہزای خودا لہ ہاوسہرہکانی) فہرمووی: گہئی جار ری دہکھوت من بینویژ دہبووم، لہماوہی بینویژ بیہکما نوپژم نہدہکرد، وادہبوو پیغہ مہبر (دروودی خودای لہسہر ہی) لہسہر بہر مالوچکہکھای کہلہپووشی خورما دروست کرابوو نوپژی دہکرد، منیش لہسہر نہو حالہ لہناستی کورنووشگاگہی رادہکشام، کہ حہزرت (پڑی خوی بن) کورنووشی دہبرد جلہکانی بہر من دہکھوت، کہواتہ: زاتی بینویژ پاکہ، لیکہوتنی زانی نییہو نوپژ بہشتی وا بووج نابیتہوہ.

بسم الله الرحمن الرحيم

۷) نامہی تہیہ مہوم (کتاب التیمم)

۲۱۶- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَتْ: (خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي بَعْضِ أَسْفَارِهِ حَتَّى إِذَا كُنَّا بِالنِّدَاءِ أَوْ بِذَاتِ الْجَنِّشِ انْقَطَعَ عَقْدٌ لِي فَأَقَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى التِّمَاسِهِ وَأَقَامَ النَّاسُ مَعَهُ وَلَيْسُوا عَلَى مَاءٍ فَأَتَى النَّاسُ إِلَى أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ فَقَالُوا أَلَا تَرَى مَا صَنَعَتْ عَائِشَةُ أَقَامَتْ بِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالنَّاسُ وَلَيْسُوا عَلَى مَاءٍ وَلَيْسَ مَعَهُمْ مَاءٌ فَجَاءَ أَبُو بَكْرٍ وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَاصَّعَ رَأْسَهُ عَلَى فِخْذِي قَدْ نَامَ فَقَالَ حَسِبْتَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالنَّاسَ وَلَيْسُوا عَلَى مَاءٍ وَلَيْسَ مَعَهُمْ مَاءٌ فَقَالَتْ عَائِشَةُ فَعَاتَبَنِي أَبُو بَكْرٍ وَقَالَ مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَقُولَ وَجَعَلَ يَطْعُنُنِي بِيَدِهِ فِي خَاصِرَتِي فَلَا يَمْتَعْنِي مِنَ التَّحَرُّكِ إِلَّا مَكَانَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى فِخْذِي فَقَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ أَصْبَحَ عَلَى غَيْرِ مَاءٍ فَأَنْزَلَ اللَّهُ آيَةَ التِّيمُمِ فَتِيمَّمُوا فَقَالَ أُسَيْدُ بْنُ الْحَضِيرِ مَا هِيَ

(۱۸۴) أخرجه مسلم في الصلاة، باب: الاعتراض بين يدي المصلي وفي المساجد ومواضع

الصلاة، باب: جواز الجماعة في النافلة والصلاة على حصى وخمرة رقم: ۵۱۳، ۱۱۴۶.

بِأَوَّلِ بَرَكَتِكُمْ يَا آلَ أَبِي بَكْرٍ قَالَتْ فَبَعَثْنَا الْبَعِيرَ الَّذِي كُنْتُ عَلَيْهِ فَأَصَبْنَا الْعَقْدَ تَحْتَهُ). (الحديث ۳۳۴ أطرافه في: ۳۳۶، ۳۶۷۲، ۳۷۷۳، ۴۵۸۳، ۴۶۰۷، ۴۶۰۸، ۵۱۶۴، ۵۲۵۰، ۵۸۸۲، ۶۸۴۴، ۶۸۴۵). (۱۸۵)

عائشہی ھاوسہری پیغہمبہر (دروودی خوا لہسہر پیغہمبہرو رمزای
خودا لہھاوړې و ھاوسہرانی بی) فہرمووی: لہخزمہتی پیغہمبہردا (دروودی خودای
لہسہر بی) لہسہفہریکا کہوتینہړې، رویشتین تاگہیشتینہ بہیداو، یاگہیشتینہ
(ذات الجیش) لہوئی گہردانہیہکی من پچراپہوہو گوم بوو، ئیتہر پیغہمبہریش
(دروودی خودای لہسہر بی) لہوئی مایہوہ بہہیوای دوزینہوہی ئہو گہردانہیہ، خہلکہکیش
لہخزمہتیدا مانہوہ، ئہمہ لہکاتیکا بوو کہنہ شوینہکہ ئاوی لی بوو
ومنہخہلکہکہ ئاویان پی بوو، جاخہلکہکہ چوون بۆلای ئہبوبہکری باوکم و
گلہیی دہکەن و دہلین: نابینی عائشہی کچت چی کرد؟ پیغہمبہرو ئہم
عہشاماتہی لہم بیابانہ چۆل و بی ئاوہدا بۆ گہردانہیی گل داوہتہوہو،
ئاویشمان پی نیہ! پیغہمبہر (دروودی خودای لہسہر بی) خہوتبوو سہری لہسہر رانم
دانابوو، لہوکاتہدا ئہبوبہکر بہتورہیی ہات، فہرمووی: پیغہمبہرو ئہم
عہشاماتہت لہم شوینہ چۆل و بی ئاوہدا، بہبی ئاو، گل داوہتہوہ، ماتلت
کردوون بہ خوت و خوړایی، ئہمہ ئیش بوو تو کردت؟ ئیتہر چہندہ خودا
حہزکا ئہبوبہکر گلہیی لی کردم و بۆ تہمی کردن قسہی پی گوتم، خویش
خویشیش بہسہرہ سیخورمہ دہیکوتایہ کہلہکەم، منیش (ہہرچہند ئیشم پی
گہیشتبوو، بہلام لہبہرنہوہی کہسہری پیغہمبہر (دروودی خودای لہسہر بی) لہسہر رانم
بوو) جوولہم پی نەدەکرا! جا پیغہمبہر (دروودی خودای لہسہر بی) ئہو شہوہ خہوت
تابہیانی، کاتی کہبہیانی کہہستہ ئاونہبوو بۆ دہسنوئیز، جا خودا ئایہتی
تہیہموموی ناردہ خواریوہ کہ دہفہرموئی: (... فلم تجدوا ماءً فتيمموا صعيداً

طیباً فامسحوا بوجوهکم وأیدیکم منه) واته: ئەگەر لەهەموو ئەم شیوەکارانەدا ئاو نەبوو، ئەوا قەستی ھەلگرتنی گلیکی پاک بکەن و لەتۆزی ئەو گلەپاکە دەست بەئین بەروخسارو بەھەردوو دەستاندا، لەجیاتى دەسنویژ، یالەجیاتى خوشۆردنى لەشپىسى).

ئیتەر تەپەمەمیان کرد. جا بەم بۆنەپەووە ئوسەیدی کورێ حوزەیر فەرمووی: ئەو خانەوادەی ئەبوبەکر! بەراستی ئیوە بۆنەم نەتەوێ ئیسلا مە بوون بەپیت و فەرپو خێرو بەرەگەت، ئەم داھاتنی تەپەمەمە بەھۆی ئیوەووە بوو، چونکە گوومبوونی گەردانەکەى عائیشە بوو بەھۆی، ئەمەیش یەکەم پیت و بەرەگەتێ ئیوە نییە، پیت و فەرپو ئیوە لەم بابەتەووە زۆرە، ئوسەید (پەزای خۆی لێ بێ) یەکیک بوو لەدەمراست (نەقیب)ەکانی شەوی پەیمانی عەقەبە، کە پیغەمبەر (دروودی خۆدی لەسەر بێ) لەو شەویدا کردبوونی بەدەمراست و سەرگەورەى ھۆزدەکانی خۆیان. عائیشە فەرمووی: سەیر لەویدا بوو ئەو و شترەى کەمەن لەو سەفەردا سواری دەبووم، پالکەوتبوو، کاتێ ھەلمان ساند گەردانەکە لەژێریدا بوو، ئیتەر دۆزیمانەووە. (ت/ ۱/ ۱۷۱ = ز- ۳۹ ژ- ۳۱۱).

۲۱۷- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) (أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ أَعْطِيتُ خَمْسًا لَمْ يُعْطَهُنَّ أَحَدٌ قَبْلِي نُصِرْتُ بِالرُّغْبِ مَسِيرَةَ شَهْرٍ وَجُعِلَتْ لِي الْأَرْضُ مَسْجِدًا وَطَهُورًا فَأَيُّمَا رَجُلٍ مِنْ أُمَّتِي أَدْرَكْتُهُ الصَّلَاةَ فَلْيُصَلِّ وَأَحِلَّتْ لِي الْمَعَانِمُ وَلَمْ تَحِلَّ لِأَحَدٍ قَبْلِي وَأُعْطِيتُ الشَّفَاعَةَ وَكَانَ النَّبِيُّ يُبْعَثُ إِلَى قَوْمِهِ خَاصَّةً وَبُعِثْتُ إِلَى النَّاسِ عَامَّةً). (الحدیث ۳۳۵ طرفاه فی: ۴۳۸، ۳۲۲۲). (۱۸۶)

جابیری کورێ عەبدوللّا (پەزای خۆی لێ بێ) دەفەرموێ: خوشەویست (دروودی خۆدی لەسەر بێ) دەفەرموێ: (پێنج بەھەری گەورەم لەلایەنی پەروەردگارەووە پێ خەلات کراوە،

ئەم پېنج بەھرەيە بەسەر يەكەوہ بەھيج پېغەمبەرئىكى تر لەپېش منەوہ بەكەس نەدراوہ:

يەكەم: تاماوى مانگەرئ يەك، دوژمن لەسامو شكۆى خۆمو لەشكرم زەندەقيان دەچىو، ھەر بەبيستنى ناوو شۆردتى ئازايى سوپاي ئىسلام لەسايەى خوداوہ، ورە بەردەدەن و خوگرييان دەروخى، ئەمەيش بووہ بەھۆى سەرکەوتن بۆ ئيمە،

دووم: رووى زەويش ھەمووى بۆ خۆمو نەتەوہى ئىسلام گراوہ بەمزگەوتو، لەھەرشوینى مزگەوتى ئى نەبوو، لەسەر رووى زەوى نوپژى خۆمانى ئى دەكەينو، مەرج نييە كەئيمە وەك نەتەوہكانى تر ھەر لەناو كلیسەو پەرستگاكاندا نوپژ بکەين و بەس! لەھەمان كاتدا خۆلەكەشى پاك و پاكەوہكەرە، لەكاتى پيوستدا خۆمانى پى پاك دەكەينەوہوتەيەمومى پى دەكەين، كەواتە: ھەر موسولمانى، لەھەركوئ يەك بوو، خواى مزگەوتى ئى بوو يانا، وەخواى ئاو ھەبوو بۆ دەستنوپژو شتى وا يانا، بابەكەمائى ھەواوہيى نوپژى خۆى لى بكا.

سييەم: مالى تالانى بېپرواكانيش ھەللا كراوہ بۆ من و بۆ نەتەوہى ئىسلامم، لەپېش مندا بۆ كەسى تر خواردنى مالى تالانى كافران ھەللا نەبووہ،

چوارەم: لەروژى قيامەتدا لەخزمەت خوداى پەرورەدگاردا تكاو شەفاعەت بۆ ھەركەسى بکەم خودا تكاكەم قەبوول دەكا،

پېنجەم: جاران لەپېش مندا زوربەى پېغەمبەرەكان كەدەكران بە پېغەمبەر، بەتايبەتى رەوانە دەكران بۆسەر ھۆزەكەى خويان و بەس، بەلام من لەسايەى خوداوہ، خودا كروومى بە پېغەمبەر و رەوانەى كرووم بۆسەر ھەموو كەسى بەگشتى واتە: بۆ سەر بەرەى مروّف. (ت/ ۴/۳۴۳/۱ = ۵-ژ ۳۶ + ز-۱۱۴ ژ-۶۷۸).

۲۱۸- عَنْ أَبِي جُهَيْمٍ بْنِ الْحَارِثِ بْنِ الصَّمَّةِ الْأَنْصَارِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) فَقَالَ: (أَقْبَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ نَحْوِ بئرِ جَمَلٍ فَلَقِيَهُ رَجُلٌ فَسَلَّمَ عَلَيْهِ فَلَمْ يَرُدَّ عَلَيْهِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتَّى أَقْبَلَ عَلَى الْجِدَارِ فَمَسَحَ بِوَجْهِهِ وَيَدَيْهِ ثُمَّ رَدَّ عَلَيْهِ السَّلَامَ). (الحديث ۳۳۷). (۱۸۷).

ئەبو جۆهەیمی کۆری صیممە ی ئەنصاری (پەزای خۆی لێ بێ) فەرمووی: پێغەمبەر (دروودی خۆدی لەسەر بێ) جاری لەلای بیری جەمەلەو دەهات، پیاوی پێی گەشتو سلاوی لێ کرد، پێغەمبەریش (دروودی خۆدی لەسەر بێ) سلاوەکە ی نەسەندەو، هەتا رووی کردە دیوارەکەو رووی خۆی و هەردوو دەستی مەسح کرد، لەگەردی سەر بەردی دیوارەکە، ئەوجا کەتە یەموومەکە ی تەواو کرد وەلامی پیاوەکە ی دایەو (ت/۱/ ۱۷۷ / ۳/۲ = ز- ۴۱ ژ- ۳۸).

رافە و شیکردنەو:

ئەبو جۆهەیم خۆی و باوکی لەهاواری یانی پێغەمبەر بوون، باوکی یەکی بوو لەهاواری مەزنەکانی پێغەمبەر، لەغەزای ئوحووددا پشتی پێغەمبەری چۆل نەکرد، پەیمانی پێی دا لەسەر مردن، لەپرووداوەکە ی بیری مەعوونەدا، لەگەڵ حەفتا قورئان خوینەکاندا شەهید کرا، ئەبو جۆهەیم دوو فەرموودە ی لەبوخاری شەریف دا هەیە، ناوی عەبدوللایە، خزرەجی یە، ئەنصاری یە.

۲۱۹- عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبْنَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (جَاءَ رَجُلٌ إِلَى عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) فَقَالَ إِنِّي أَجَنَّبْتُ فَلَمْ أَصِبْ الْمَاءَ فَقَالَ عَمَّارُ بْنُ يَاسِرٍ لِعُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ أَمَا تَذْكُرُ أَنَا كُنَّا فِي سَفَرٍ أَنَا وَأَنْتَ فَأَمَّا أَنْتَ فَلَمْ تُصَلِّ وَأَمَّا أَنَا فَتَمَعَكْتُ فَصَلَّيْتُ فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّمَا كَانَ يَكْفِيكَ هَكَذَا فَضَرَبَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِكَفِّهِ

الْأَرْضَ وَتَفَخَّ فِيهِمَا ثُمَّ مَسَحَ بِهِمَا وَجْهَهُ وَكَفَّيْهِ). (الحديث ۳۳۳۸ أطرافه في: ۳۳۹، ۳۴۰، ۳۴۱، ۳۴۶، ۳۴۳، ۳۴۵، ۳۴۶، ۳۴۷) (۱۸۸)

ئەبەدوڤرەحمانی کۆری ئەبزا (پەزەیی خەوی لێ بێ) دەفەر موو: پیاوی ھاتە خزمەت عومەری کۆری خەططاب (پەزەیی خەوی لێ بێ) عەرزی کرد: لەشم پیسەو ئاوم دەست ناکەوئ چارم چییە؟ عەممازی کۆری یاسریش لەوئ بوو، بەعومەری کۆری خەططابی فەر موو: ئایا لەبیرتە کە جارە کە من و تۆ رەوتەنی بووین، لەو سەفەرەدا لەشمان پیس بوو، کاتئ نوێژمان لئ بوو تۆ نوێژت نەکرد، بەلام من خۆم لەخۆلا گەوزان و ئەوجا نوێژم کرد، ئەو بوو کە ئەمەم بۆ پیڤەمبەر (دروودی خەوی لەسەر بێ) باس کرد فەر موو: (تەنھا ئاوەھات بەس بوو) ئەوجا پیڤەمبەر (دروودی خەوی لەسەر بێ) ھەردوو لەپی خۆی مائی بەسەر رووی زەویبە کەداو، فووی لئ کردن تاتۆزە کەیان تۆزئ سووک بئ، ئەوسا بە ھەردوو ناولەپی مەسحی دەموچاوی و ھەردوو دەستی خۆی کرد. (ت/ ۱/ ۱۷۷ / ۱ = ز- ۴۱- ژ- ۳۱۷ = تاجول ئوصول بەرگی یەکەم، لاپەرە (۱۷۷) فەر موودەئ ژمارە یەکی ئەولایەرە یە لەو مرگەرپاوە کوردی یەکەئ لە چاپی یەکەم = ز- ۴۱- ژ- ۳۱۷ چاپی چوارەم).

عەبەدوڤرەحمانی کۆری ئەبزا ئی خوزاعی خۆی و باوکی صەحابی بوون (پەزەیی خەوی لێ بێ) ئیمامی عومەر (پەزەیی خەوی لێ بێ) لەپەسنی جوانی عەبەدوڤرەحمانا دەیفەر موو: (عەبەدوڤرەحمانی کۆری ئەبزا یەکیکە لەو بەھرەمورانە کە خودا بەھۆی زانیینی قورئانەوہ پایەبەرزی کردوون) خۆی زۆرتر فەر موودەئ لە ئیمامی عومەر و ئوبەییەئ کۆری کەعبەوہ دەگێرپاوە، سەعیدو عەبدوλλά، کە کۆری خۆی بوون لەگەل موخەممەدی کۆری ئەبو لەجالیدا، فەر موودەکانی ئەویان گێرپاوەتەوہ، عەبەدوڤرەحمان دەیفەر موو: (نوێژم بە جەماعەت لەبشتی پیڤەمبەرەوہ کردووە).

٢٢٠- عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حَصِينٍ الْخَزَاعِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كُنَّا فِي سَفَرٍ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَإِنَّا أَسْرَيْنَا حَتَّى كُنَّا فِي آخِرِ اللَّيْلِ وَقَعْنَا وَقْعَةً وَلَا وَقْعَةً أَحَلَى عِنْدَ الْمُسَافِرِ مِنْهَا فَمَا أَتَقَطْنَا إِلَّا حَرُّ الشَّمْسِ وَكَانَ أَوَّلُ مَنْ اسْتَيْقَظَ فَلَانٌ ثُمَّ فَلَانٌ ثُمَّ فَلَانٌ ثُمَّ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ الرَّابِعُ وَكَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا نَامَ لَمْ يُوقِظْ حَتَّى يَكُونَ هُوَ يَسْتَيْقِظُ لَأَنَّا لَا نَذَرِي مَا يَحْدُثُ لَهُ فِي نَوْمِهِ فَلَمَّا اسْتَيْقَظَ عُمَرُ وَرَأَى مَا أَصَابَ النَّاسَ وَكَانَ رَجُلًا جَلِيدًا فَكَبَّرَ وَرَفَعَ صَوْتَهُ بِالتَّكْبِيرِ فَمَا زَالَ يُكَبِّرُ وَيَرْفَعُ صَوْتَهُ بِالتَّكْبِيرِ حَتَّى اسْتَيْقَظَ بِصَوْتِهِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمَّا اسْتَيْقَظَ شَكَّوْا إِلَيْهِ الَّذِي أَصَابَهُمْ قَالَ لَا ضَيْرَ أَوْ لَا يَضِيرُ ارْتَحِلُوا فَارْتَحَلْ فَسَارَ غَيْرَ بَعِيدٍ ثُمَّ نَزَلَ فَدَعَا بِالْوُضوءِ فَتَوَضَّأَ وَتَوَدَّى بِالصَّلَاةِ فَصَلَّى بِالنَّاسِ فَلَمَّا انْقَضَتْ صَلَاتُهُ إِذَا هُوَ بِرَجُلٍ مُعْتَرِلٍ لَمْ يُصَلِّ مَعَ الْقَوْمِ؟ قَالَ مَا مَنَعَكَ يَا فَلَانُ أَنْ تُصَلِّيَ مَعَ الْقَوْمِ قَالَ أَصَابَتْني جَنَابَةٌ وَلَا مَاءَ قَالَ عَلَيْكَ بِالصَّعِيدِ فَإِنَّهُ يَكْفِيكَ ثُمَّ سَارَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَاشْتَكَى إِلَيْهِ النَّاسُ مِنَ الْعَطَشِ فَنَزَلَ فَدَعَا وَدَعَا عَلِيًّا (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) فَقَالَ: اذْهَبَا فَابْتَغِيَا الْمَاءَ فَاطْلُقَا فَتَلَقَّيَا امْرَأَةً بَيْنَ مَرَادَتَيْنِ أَوْ سَطِيحَتَيْنِ مِنْ مَاءٍ عَلَى بَعِيرٍ لَهَا فَقَالَ لَهَا أَيْنَ الْمَاءُ قَالَتْ عَهْدِي بِالْمَاءِ أُمْسِ هَذِهِ السَّاعَةَ وَتَفَرَّكَا خُلُوفًا قَالَا لَهَا انْطَلِقِي إِذَا قَالَتْ إِلَى أَيْنَ قَالَا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَتْ الَّذِي يُقَالُ لَهُ الصَّابِيُّ قَالَا هُوَ الَّذِي تَعْنِينَ فَانْطَلِقِي فَجَاءَا بِهَا إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَحَدَّثَاهُ الْحَدِيثَ قَالَ فَاسْتَنْزَلُوها عَنْ بَعِيرِهَا وَدَعَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِإِنَاءٍ فَفَرَّغَ فِيهِ مِنْ أَفْوَاهِ الْمَرَادَتَيْنِ أَوْ سَطِيحَتَيْنِ وَأَوْكَأَ أَفْوَاهَهُمَا وَأَطْلَقَ الْعَرَالِي وَتَوَدَّى فِي النَّاسِ اسْقُوا وَاسْتَقُوا فَسَقَى مَنْ شَاءَ وَاسْتَقَى مَنْ شَاءَ وَكَانَ آخِرُ ذَاكَ أَنْ أُعْطِيَ الَّذِي أَصَابَتْهُ الْجَنَابَةُ إِنَاءً مِنْ مَاءٍ قَالَ اذْهَبْ فَأَفْرِغْهُ عَلَيْكَ وَهِيَ قَائِمَةٌ تَنْظُرُ إِلَى مَا يَفْعَلُ بِمَائِهَا وَإِيمَ اللَّهُ لَقَدْ أَقْلَعَ عَنْهَا وَإِنَّهُ لَيُخَيِّلُ إِلَيْنَا أَنَّهَا أَشَدُّ مِلَاءً مِنْهَا حِينَ ابْتَدَأَ فِيهَا فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اجْمَعُوا لَهَا فَجَمَعُوا لَهَا مِنْ بَيْنِ عَجْوَةٍ وَدَقِيقَةٍ وَسَوِيقَةٍ حَتَّى جَمَعُوا لَهَا طَعَامًا فَجَعَلُوهَا فِي ثَوْبٍ وَحَمَلُوهَا عَلَى بَعِيرِهَا وَوَضَعُوا الثَّوْبَ بَيْنَ يَدَيْهَا قَالَ لَهَا تَعْلَمِينَ مَا رَزَيْنَا مِنْ مَائِكَ شَيْئًا وَلَكِنَّ

اللَّهُ هُوَ الَّذِي أَسْقَانَا فَأَنْتَ أَهْلُهَا وَقَدْ احْتَبَسْتَ عَنْهُمْ قَالُوا مَا حَبَسَكَ يَا فُلَانَةُ قَالَتْ
الْعَجَبُ لَقَيْنِي رَجُلَانِ فَذَهَبَا بِي إِلَى هَذَا الَّذِي يُقَالُ لَهُ الصَّابِيُّ فَفَعَلَ كَذَا وَكَذَا
فَوَاللَّهِ إِنَّهُ لَأَسْحَرُ النَّاسِ مِنْ بَيْنِ هَذِهِ وَهَذِهِ وَقَالَتْ يَأْصِبُهَا الْوُسْطَى وَالسَّبَّابَةُ
فَرَفَعَتْهُمَا إِلَى السَّمَاءِ تَعْنِي السَّمَاءَ وَالْأَرْضَ أَوْ إِنَّهُ لِرَسُولِ اللَّهِ حَقًّا فَكَانَ الْمُسْلِمُونَ
بَعْدَ ذَلِكَ يُغَيِّرُونَ عَلَى مَنْ حَوْلَهَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ وَلَا يُصَيِّوْنَ الصَّرَمَ الَّذِي هِيَ مِنْهُ
فَقَالَتْ يَوْمًا لِقَوْمِهَا مَا أَرَى أَنَّ هَؤُلَاءِ الْقَوْمَ يَدْعُونَكَ عَمْدًا فَهَلْ لَكُمْ فِي الْإِسْلَامِ
فَأَطَاعُوهَا فَدَخَلُوا فِي الْإِسْلَامِ). (الحديث ۳۴۴ طرفه في ۳۴۸، ۳۵۷۱). (۱۸۹)

عیمرانی کوری حوصینی نهل - خوزاعی - (رعزای خوی لی بن) فہرمووی: لہ سہ فہریکا
لہ خزمہ تی پیغہ مہردا بووین، شہوئی تادہ مہ وبہ یان ہہر بہ ریوہ بووین،
لہ دہ مہ وبہ یانا کہ لہ خہو خوشتہ نیہ بو کاروانی شہونخوونی کہر، ویستمان
سہر خہوئی بشکی نین، بہ لام کہ خہ ومان لی کہوت خہ بہرمان نہ بووہ تاتینی
خوڑہ کہ خہ بہری گردینہ وہ، یہ کہم کہس خہ بہری بووہ نہ بو بہ کری صہدیق
بوو، دوہم فیسار بوو، سییہم نہو فیسار بوو، چوارہم کہس عومہری کوری
خہ طاب بوو. پیغہ مہریش (دروودی خودای لہ سر بن) کہتہ شریفی دہ خہوت خہ بہرمان
نہ دہ کردہ وہ، تاخوی خہ بہری دہ بووہ، چونکہ مہ ترسی نہ وہ مان ہہ بوو کہ لہو
دہ مہدا سرووشی بوئی، جائہ گہر خہ بہری بکہینہ وہ سرووشہ کہہ بری.

کاتی عومہر خہ بہری بووہو حالہ کہی بینی لہ بہ جہرگی خوئی بہ دہنگی
بہرز دہستی کرد بہ نہ لآہو نہ کبہر کردن، نیتہ لہ سہر نہ لآہو نہ کبہر کردن و
دہنگ بہرزمہ وہ کردن بہر دہوام بوو، ہہتا بہ دہنگی نہو پیغہ مہر (دروودی خودای لہ سر
بن) خہ بہری بووہ، نہ و جا خہ لکہ کہ حالہ کہ یان عہرز کردو سکا لای نہ وہ دیان
لہ خزمہ تیدا کرد کہ نویژی بہ یانیان چووہو ئاویش نییہو، بہم بوئہ یہ وہ

زۆر پەرۋاشن، حەزرىت (پەزى خىۋاى لى بى) بۆدلىدەنەۋەدىان فەرموۋى: (قەيدى نىيە) يا فەرموۋى: (قەيناكا، ئادەى زوۋكەن باركەن) ئىتر بارىيان كىردو كەمى دوور كەۋىتەنەۋە لەۋ شۆيىنە خراپە، ئەۋجا حەزرىت دابەزى و داۋاى ئاۋى دەسنوۋىزى كىردو، دەسنوۋىزى گىرتو، فەرمانى فەرموۋ بانگ دراۋ، دوو رىكاتە سۈننەتەكەى پېش بەيانى كىردو، ئىنجا فەرمانى فەرموۋ قامەت كىراۋ، بەرنوۋىزى ى نوۋىزى بەيانى بۆ ھاورپىيانى كىرد، كە حەزرىت نوۋىزەكەى تەۋاۋ كىرد رۋانى ۋاپىۋى لەكۆمەل كىلابوۋە نوۋىز ناكە لەگەل ئەۋان، فەرموۋى: (ئەى فەيسارەكەس!) ئەۋە بۆ لەگەل گەل نوۋىزەكەت نەكىرد؟ گۈتى: قوربان! لەشپىسىم تۈۋش بوۋەۋە خۆ شۆردىنەم لەسەرەۋ ئاۋىش نىيە.

حەزرىت (پەزى خىۋاى لى بى) فەرموۋى: (بەگىل تەيەممۇم بىكە، لەكاتى ۋادا تەيەممۇمىت بەسە) ئەۋجا پېغەمبەر (دروۋى خۇدى لەسەر بى) كەۋتەپىۋ مەردۇمەكەش لەتاۋ تۈۋنىتى سىكالايان بىردەبەر، جا پېغەمبەر (دروۋى خۇدى لەسەر بى) دابەزى ەلى و مىنى بانگ كىردو، فەرموۋى: (بىرۇن بۆ ئاۋ بىگەپىن). جا ھەردۈكىمان رۆشىتىن، تاگەشىتىن بەژنى، بەسۋارى ۋىشترى بوو، لەناۋ كۆلى دوو كۈندەى گاۋەسا سۋار بوو بوو، ھەردوۋ قاقچەكانى شۆپ كىردبۆۋە، پىمان گۈت: لەكۆى ئاۋ ھەيە، ئەم ئاۋمىت لەكۆى ھىناۋە؟ گۈتى: ئاۋ لەم نىزىكە نىيە، رۆژە رىيەك دوورە، دۈيىنى ئەم كاتە لەلەى ئاۋەكەۋە ھاتوۋم! پىاۋەكانى ئىمەش بۆئاۋ دەگەپىن و بەشۋىن ئاۋدا ۋىلن. پىمان گۈت: دەۋمە لەگەلمان، گۈتى: بۆ كۆى؟ گۈتمان: بۆلەى پېغەمبەرى خۇدا، گۈتى: ئەۋ كابرەيە كەپپى دەلېن: ۋەرگەپراۋ؟ گۈتمان: بەللى ئەۋمەيە كەتۋ ۋاى پى دەللى ى، دەى ۋەرە بابىرۋىن بۆلەى، ئەۋجا بىردىمان بۆلەى پېغەمبەر، ۋەچى قىسەپەكى بۆئىمە كىرد ھەمان قىسەى كىردەۋە بۆ ئەۋىش، بەللام ەرزى پېغەمبەرى كىرد كەھەتىۋبارە.

حەزرىت (پەزى خىۋاى لى بى) دەستۈۋرى دا ھەردوۋ گاۋەسەكانىيان لەۋشترەكە داگىرتو ژنەكە دابەزى، ئەۋجا حەزرىت (پەزى خىۋاى لى بى) داۋاى جامىكى كىردو

هەردوو دەمی هەردوو گاوەسەکە ی کردەو و ئاوی ئی داگردنە ناو جامەکەو و، دەمیانی بەدەمبێنەکانیان بەستەو، وەنزای بەسەریان دا خویندو دەستی پیرۆزی هیئا بەهەردوو ھنگلەکانیاندا، فەرمانی فەرموو بەناو عەشاماتەکەدا جاردا؛ بفرموون ھەم ئاو بدەن بەو لاخەکانتان، ھەم بۆ خۆتان ئاو بخۆنەو، جا ھەرکەس بەئارمژووی خۆی بەشی خۆی برد، لەدوا ھەموان پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) دەفری ئاوی بەپیاو لەش پیسەکەداو، پێی فەرموو: (بپۆ لەشوینیکا بیکەبەسەر خۆتا).

ژنەگەیش ھەر راوەستا بوو سەرنجی دەدا کەچی لەئاوەکە ی دەکری، سویندم بەزاتی خودا کاتی لەشکرەکە بەتەواوی بەشی خۆیان ئاو برد لەو دووگاوەسە وازیان لەئاوەکە هیئا، ئاوەکە یەك تنۆك کەمی نەکردبوو، بەلکوو زیاد ی کردبوو. پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) فەرموو: (شتیکی بۆ کۆبکەنەو) ئیمەیش ھەندێ خورمای عەجوەی مەدینەو ئاردو قاوتمان بۆی کۆکردەو، تاهەمووی بوو بەبپۆ خۆراکی باش و کردیانە ناو پارچەیی جلەو، ئەوسا ژنەکەیان سواری و شترەکە ی خۆی کردەو، جلەکەیان بەخۆراکەکە یەو نایەبەردەمی و، گاوەسەکانیان بۆ بارکردەو، پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) پێی فەرموو: (خۆت دەزانیت کەئیمە هیچمان لەئاوەکە ی تۆ کەم نەکردۆتەو، ئەوەتا بەبەرچاوتەو ئاوەکەت وەك خۆی ماو، زیاد ی نەکردبێ کەمی نەکردو، ئەوەی کەبەکارمان هیئا، ئاوی بوو لەخواو بوو، خودا خۆی بۆی رەخساندین!).

ئەوجا ژنەکە رۆیشتەو بۆ ناوکەسوکاری، تۆزی درەنگ دەرواتەو، پێی دەلێن: ئەری خاتوون! خێر بوو وادرنەگ ھاتیتەو،؟ دەلی: کاریکی عەنتیکە درەنگی بەسەر هیئام! تووشی دوو کابرا بووم بردمیان بۆلای ئەو پیاو ی کەپێ ی دەلێن: صابیئی، واتە: لەئایینی کۆنی خۆی وەرگەراو. شتی سەیر سەیری دەکرد، دەسا بەزاتی خوا ئەم پیاو یەکیکە لەم دوو کەسە:

یا جادو و بازترین کسه له نیوانی ئەم زەمینە و ئەم ئاسمانەدا، یا خود بە پراستی پێغەمبەری رهوانه گراوی خودایه، به پهنجهی ناوه پراست و به پهنجهی شایه تمان ئاماژە ی کرد بۆ ئاسمان و زەوی.

جاله وه دووا ناوبه ناو له شکری ئیسلام هه ئمه تیان ده بێرده سه ر ئەو خێله هاوبه شکهرانه ی که له ده ور و به ری هۆزی ئەو ژنه بوون، وه ده ستیان له تا قمه که ی ئەو نه ده دا، هه تا رۆژی ژنه که به هۆزه که ی خۆی ده ئی: من له وبا وه پردام که ئەم کۆمه ئه یه به خۆپرای نییه که هه قیان به سه ر ئیوه وه نییه، به لکو و ئەمه هۆیه کی هه یه، که ئه ویش ئەوه یه ئەمانه چا که یه کی ئیمه یان له بهر چاوه، جامن وابه باش ده زانم تازو وه قه بوولی ئیسلام بکه ین، ئیوه ده ئیین چی؟ هۆزه که ی به یه ک ده نگ به گوێی ده که ن و هه موو ئیسلام ده بن (ت/ ۴/ ۳۳۷ + ۲/ ۳۰۱/ ۱/ ۳ = تاج- ۳- ۱۰۵ ژ- ۳۱۷۵ + تاج- ۱- ۴۹ ژ- ۳۶۸).

روونکردنه وه:

عیمرانی کورێ حوصه یین خۆی و باوکی هاوړی ی پێغەمبەر بوون، عیمرانی سالی ئازاد کردنی خه یبەر ئیسلام بووه، له پێغەمبەر وه سه ده وه شتا فەر مووده ی گیرا وه ته وه، له بوخاری نازداردا دوا زده فەر مووده ی هه یه، عومه ر ناردی بۆ به صره هه تا شاره زای ئایینیان بکا، بوو به قازی به صره، گشت جاری فریشته ده هاتن بۆ دیدنه ی و سلاویان ئی ده کردو به گوێ ی خۆی سلا وه که یانی ده بیست، له پهنجا و هه شتی کۆچیدا، له به صره مرد.

بسم الله الرحمن الرحيم

(٨) نامه‌ی نويز (كتاب الصلاة)

٢٢١- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كَانَ أَبُو ذَرٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) يُحَدِّثُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ فُرِجَ عَنْ سَقْفِ بَيْتِي وَأَنَا بِمَكَّةَ فَنَزَلَ جِبْرِيلُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَفَرَجَ صَدْرِي ثُمَّ غَسَلَهُ بِمَاءٍ زَمْزَمَ ثُمَّ جَاءَ بِطَسْتٍ مِنْ ذَهَبٍ مُمْتَلِيٍّ حِكْمَةً وَإِيمَانًا فَأَفْرَغَهُ فِي صَدْرِي ثُمَّ أَطْبَقَهُ ثُمَّ أَخَذَ بِيَدِي فَعَرَجَ بِي إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا فَلَمَّا جِئْتُ إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا قَالَ جِبْرِيلُ لِخَازِنِ السَّمَاءِ افْتَحْ قَالَ مَنْ هَذَا قَالَ هَذَا جِبْرِيلُ قَالَ هَلْ مَعَكَ أَحَدٌ قَالَ نَعَمْ مَعِيَ مُحَمَّدٌ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ أُرْسِلْ إِلَيْهِ قَالَ نَعَمْ فَلَمَّا فَتَحَ عَلَوْنَا السَّمَاءَ الدُّنْيَا فَإِذَا رَجُلٌ قَاعِدٌ عَلَى يَمِينِهِ أَسْوَدَةٌ وَعَلَى يَسَارِهِ أَسْوَدَةٌ إِذَا نَظَرَ قَبْلَ يَمِينِهِ ضَحَكَ وَإِذَا نَظَرَ قَبْلَ يَسَارِهِ بَكَى فَقَالَ مَرْحَبًا بِالنَّبِيِّ الصَّالِحِ وَالْإِنِّ الصَّالِحِ قُلْتُ لِجِبْرِيلَ مَنْ هَذَا قَالَ هَذَا آدَمُ وَهَذِهِ الْأَسْوَدَةُ عَنْ يَمِينِهِ وَشِمَالِهِ نَسَمُ بَنِيهِ فَأَهْلُ الْيَمِينِ مِنْهُمْ أَهْلُ الْجَنَّةِ وَالْأَسْوَدَةُ الَّتِي عَنْ شِمَالِهِ أَهْلُ النَّارِ فَإِذَا نَظَرَ عَنْ يَمِينِهِ ضَحَكَ وَإِذَا نَظَرَ قَبْلَ شِمَالِهِ بَكَى حَتَّى عَرَجَ بِي إِلَى السَّمَاءِ الثَّانِيَةِ فَقَالَ لِخَازِنِهَا افْتَحْ فَقَالَ لَهُ خَازِنُهَا مِثْلَ مَا قَالَ الْأَوَّلُ فَفَتَحَ قَالَ أَنَسٌ فَذَكَرَ أَنَّهُ وَجَدَ فِي السَّمَوَاتِ آدَمَ وَإِدْرِيسَ وَمُوسَى وَعِيسَى وَإِبْرَاهِيمَ صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِمْ وَلَمْ يُثَبِّتْ كَيْفَ مَنَازِلَهُمْ غَيْرَ أَنَّهُ ذَكَرَ أَنَّهُ وَجَدَ آدَمَ فِي السَّمَاءِ الدُّنْيَا وَإِبْرَاهِيمَ فِي السَّمَاءِ السَّادِسَةِ قَالَ أَنَسٌ فَلَمَّا مَرَّ جِبْرِيلُ بِالنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِإِدْرِيسَ قَالَ مَرْحَبًا بِالنَّبِيِّ الصَّالِحِ وَالْإِنِّ الصَّالِحِ قُلْتُ مَنْ هَذَا قَالَ هَذَا إِبْرَاهِيمُ فَقَالَ مَرْحَبًا بِالنَّبِيِّ الصَّالِحِ وَالْإِنِّ الصَّالِحِ قُلْتُ مَنْ هَذَا قَالَ هَذَا مُوسَى ثُمَّ مَرَرْتُ بِمُوسَى فَقَالَ مَرْحَبًا بِالنَّبِيِّ الصَّالِحِ وَالْإِنِّ الصَّالِحِ قُلْتُ مَنْ هَذَا قَالَ هَذَا عِيسَى ثُمَّ مَرَرْتُ بِإِبْرَاهِيمَ فَقَالَ مَرْحَبًا بِالنَّبِيِّ الصَّالِحِ وَالْإِنِّ الصَّالِحِ قُلْتُ مَنْ هَذَا قَالَ هَذَا إِبْرَاهِيمُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ ابْنُ شِهَابٍ فَأَخْبَرَنِي ابْنُ حَزْمٍ أَنَّ ابْنَ عَبَّاسٍ وَأَبَا حَبَّةَ الْأَنْصَارِيَّ كَانَا يَقُولَانِ قَالَ النَّبِيُّ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ عَرَجَ بِي حَتَّى ظَهَرْتُ لِمُسْتَوَى أَسْمَعُ فِيهِ صَرِيفَ الْأَقْلَامِ
 قَالَ ابْنُ حَزْمٍ وَأَنْسُ بْنُ مَالِكٍ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَفَرَضَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ
 عَلَى أُمَّتِي خَمْسِينَ صَلَاةً فَرَجَعْتُ بِذَلِكَ حَتَّى مَرَرْتُ عَلَى مُوسَى فَقَالَ مَا فَرَضَ اللَّهُ
 لَكَ عَلَى أُمَّتِكَ قُلْتُ فَرَضَ خَمْسِينَ صَلَاةً قَالَ فَارْجِعْ إِلَى رَبِّكَ فَإِنَّ أُمَّتَكَ لَا تُطِيقُ
 ذَلِكَ فَارْجَعْتُ فَوَضَعَ شَطْرَهَا فَارْجَعْتُ إِلَى مُوسَى قُلْتُ وَضَعَ شَطْرَهَا فَقَالَ رَاجِعْ
 رَبِّكَ فَإِنَّ أُمَّتَكَ لَا تُطِيقُ فَارْجَعْتُ فَوَضَعَ شَطْرَهَا فَارْجَعْتُ إِلَيْهِ فَقَالَ ارْجِعْ إِلَى رَبِّكَ
 فَإِنَّ أُمَّتَكَ لَا تُطِيقُ ذَلِكَ فَارْجَعْتُهُ فَقَالَ هِيَ خَمْسٌ وَهِيَ خَمْسُونَ لَا يُبَدِّلُ الْقَوْلُ لَدَيَّ
 فَارْجَعْتُ إِلَى مُوسَى فَقَالَ رَاجِعْ رَبِّكَ فَقُلْتُ اسْتَحْيَيْتُ مِنْ رَبِّي ثُمَّ انْطَلَقَ بِي حَتَّى
 انْتَهَى بِي إِلَى سِدْرَةِ الْمُنْتَهَى وَغَشِيَهَا أَلْوَانٌ لَا أَدْرِي مَا هِيَ ثُمَّ أُدْخِلْتُ الْجَنَّةَ فِإِذَا
 فِيهَا حَبَائِلُ اللَّوْلُؤِ وَإِذَا ثُرَابُهَا الْمَسْكُ. (الحديث ٣٤٩ طرفاه في: ١٦٣٦،
 ٣٣٤٢). (١٩٠)

نه نه سى كورى ماليك (همزى خوى لى بن) فهرموى: جاران نه بوذمر (همزى خوى لى بن)
 دهگيرايه وه: كه پيغهمبر (درودى خوداى له سمر بن) دهيفه رموو: (هيشتا له مهكهكه بووم
 بنميچى مالهكه شق بوو، جوبرمئيل له شهقهكه وه دابهزى، سلاوى خوداى لى
 بى، سينگى لهت كردم و بهئاوى زهم زهم شورديه وه، نه وسا تهشتيكي زيپرني
 هينا، پر بوو له داناييو باوهر، واته: له حيكمهت و نيمان، تهشته پرهكهى خالى
 كرده ناو سينگمه وه، نه و جا قه پاتى كرده وه. نئجا دهستى گرتم و سهري خستم
 بو ناسمانى يه كه م.

كاتى كه يشينه ناسمانى يه كه م، جوبرائيل به دهر كه وانى ناسمانى فهرموو:
 دمرگاكه مان بو بكه ره وه، نه و يش فهرموى: نه وهكى يه؟ فهرموى: منم
 جوبرائيلم، فهرموى كه سى ترت له گه له؟ فهرموى: به لى: موحه ممه دم

له گه لډایه، فهرمووی: دیاره نیږدراوه به شوینیدا؟ فهرمووی: به ئی، جا
 دمرگاکه ی بۆمان کردهو سهرکه وتینه سهرئاسمانی یه کهم، سهرنجم دا
 واپیاوئ دانیشوو، له راستو له چه پیه وه، پۆل پۆل تارمایی ی عه شامات
 دیارن، پیاوه که که سهیری لای راستی خوئی ده کرد، له خوشیدا پی ده که نی،
 به لام که سهیری لای چه پی خوئی ده کرد، له خه فه تانا، ده گریا، فهرمووی
 مهرحه با له پیغه مبهری باش و له کوپی باشم، گوتم: نهی جو برائیل! نه مه
 کییه؟ فهرمووی: نه مه باوه ئاده مه، نه وتارمایی عه شاماتانه ش که وان
 له راستو چه پیه وه، گیانگهل و رهوانگهل (ئه وراوح) ی وه چه وه نه وه گانیه تی،
 نه وانیه یان که وان له لای راستیه وه نه وان به هه شتین، به لام نه وانیه یان که وان
 له لای چه پیه وه نه وان دۆزه خین، جابۆیه که ته ماشای لای راستی ده کا پی
 ده که نی و که ته ماشای لای چه پی ده کا ده گری.

ئه و جا سهری خستم بۆ ئاسمانی دووهم، به دمرکه وانیه ی فهرموو:
 دمرگاکه بکه ره وه، نه و پرسیارو وه لامه ی که له نیوانی جو برائیل و دمرکه وانی
 یه کهم دا رووی دا، له نیوانی جو برائیل و دمرکه وانی ئاسمانی دوهمیش دا رووی
 دا، نه و جا دمرگاکه ی کرده وه).

نه نه س فهرمووی: ئه بوژمپ باسی نه وه ی فهرموو که پیغه مبه ر (دروودی خودای له سه ر
 بن) له ئاسمانه کان ئه م پیغه مبه رانه ی دیوه: ئاده م و ئیدریس و مووسا و عیسا و
 ئیبراهیم - دروودی خودای گه وره یان ئی بی - به لام جیگه و شوینی هه موویانی
 دیاری نه کرد، ته نیا باسی نه وه نده ی کرد که له ئاسمانی یه کهم به ئاده م ده گا و،
 له ئاسمانی شه شه م به ئیبراهیم.

نه نه س خوئی ده یفه رموو: کاتئ جو برائیل پیغه مبه ر ده با بۆلای ئیدریس،
 پیغه مبه ر رۆژباشی ئی ده کا و سا لوی ئی ده کا، ئیدریسیش پیی ده فه رموئ:
 مهرحه با له پیغه مبهری باش و له برای باش، (جا به جو برائیلیم گوت: نه مه
 کی یه؟ فهرمووی: نه مه ئیدریس پیغه مبه ره، ئینجا گه یه شتم به مووسا،

فهرمووی: مهرحبا له پیڅه مبهري باش و له برای باش، گوتم: نه مه کییه؟
 فهرمووی: نه مه مووسایه، نه و جا گه یستم به عیسا، فهرمووی: خوښه اتن
 پیشکesh ده کم به برای باش و به پیڅه مبهري باش، گوتم: نه مه کییه؟
 فهرمووی: نه مه عیسایه، نه و جا گه یستم به ئیراهیم، فهرمووی: مهرحبا له
 پیڅه مبهري باش و له کورې باشم، گوتم: نه مه کییه؟ فهرمووی: نه مه
 ئیراهیم بوو (سه لاسی خوی لئ بڼ).

ئیبینوشیهاب (که ناوداره به زوهری) ده فهرموئ: نه بوبه کړی کورې
 موحه مبه دی کورې عه مری کورې حه زم هه وائی پیم دا: که ئیبینوعه باس و
 نه بوحه ببه ی نه نصاری فهرموویانه: پیڅه مبه ر (درووی خودای له سر بڼ) فهرمووی:
 (پاشتر به ره و ژوورتریش برام تاگه یستمه سه ر ئاستی له وپوه گویم له جیره ی
 قه له می فریشته کان بوو). ئیبینوشیهاب (دزمای خوی لئ بڼ) ده فهرموئ: نه بوبه کړی
 نه وه ی ئیبینوحه زم له پیر (شیخ) ی خوږه وه و، نه نه سی کورې مالیک
 له نه بوذه وه (دزمای خوی لئ بڼ) ده فهرموون: پیڅه مبه ر (درووی خودای له سر بڼ) فهرمووی:
 (نه و جا) خودا شه و و روژی په نجا نوپژری له سر گه لی ئیسلامم دانا، منیش
 به م فهرمانه وه گه پامه وه، هه تا چوومه وه لای مووسای کورې عیمران،
 فهرمووی: خودا چی بو دانای له سر نه ته وه که ت؟ گوتم: له هه موو شه و و
 روژیکا په نجا نوپژری دانا وه له سر هه موو موسو لمانی، فهرمووی: من له تو
 زیاتر شاره زاییم هه یه له پرفتاری نه و خه لکه، چونکه من له پیش تو دا نه رکی
 زورم له م باره یه وه له گه ل گه لی خو م دا، که نه وه ی ئیسرائیلن، کی شاه وه،
 به را ووردم کردوون و نه زموونی باشم هه یه له م بواره دا، جابویه دهمانم که
 ئومه ت (نه ته وه) ی تو ته وانا ی نه و هیان نییه، که واته بگه پرده و بولای
 خودای په رومردگارت، داوای ئی بکه که نه م نوپژرانه له سر نه ته وه که ت سووک
 بکا، منیش گه پامه وه بو خزمه تی په رومردگارم، بو نه و شوینه ی که یه که مجار
 گو فتو گو م له خزمه تیدا کردو، داوای نه ودم ئی ی کردو، نه ویش ژماره یه کی ئی

لابردن، دیسان گه پامه وه بۆلای مووسا، حاله که م پی گوت، نه ویش فهرمووی بگه پیره وه بۆلای په رو مردگارت، چونکه نه ته وه که ت توانای ئهم ژماره داشکاوه یشیان نییه، جا چوومه وه بۆ خزمه تی و دیسان ژماره یه کی تری ئی داشکاند، نه ویش دیسانه وه فهرموویه وه: بجۆره وه بۆ خزمه تی په رو مردگارت چونکه نه ته وه که ت توانای ئهم ژماره تازه یشیان نییه، ئهم ژماره یش که ماوه هیشتا هه ر زۆره، ئهمجاره یان که چوومه وه خزمه تی فهرمووی: خۆیان به کردن ژماره یان پینج نویژه، به لام خیره پاداشی په نجا نویژیان هه یه، نه ی موحه ممه د! نه مه دوا فهرمایشته و گۆرانی بۆ نییه، وه ئیت له مه زیاتر ژماره ی نویژه کان که م ناکه مه وه، به لام بۆتوو بۆهه موو نویژکه ریکی ئومه تی تۆ هه یه له حیاتی کردنی ئهم پینج نویژه یه، خیره پاداشی په نجا نویژه که ی پی شوو. دیسانه وه گه پامه وه بۆلای موسا، هه مدیسانه وه فهرموویه وه: بجۆره وه بۆ خزمه تی په رو مردگارت، به لام گوتم: ئهم خیره م قه بوئه و کاری خۆم دایه ده ست خودا، ئیت شهرم ده که م له په رو مردگارم که پرۆمه وه بۆلای و داوای که م کردنه وه ی ژماره ی پینج نویژه ی ئی بکه م).

هه روا بره مدیان هه تا گه یاندمیانه لای سیدره توله ونته ها (واته: دارمۆردی هه ره نه وه پهر، بۆیه وای پی ده بیژری چونکه زانیاری فریشته کان هه تا نه وی بر ده کا، جگه له یه زدانی پاک که س نازانی له ولاتر چی هه یه) سه رنجم دا چه نده ها رهنگی سهیری زۆری جۆراو جۆر دایپۆشیبوو، مه گه ر خودا بۆخوی بزانی که چی بوون و چۆن بوون و چه ند بوون!

باشتر برامه ناو بهه شه شته وه، که ته ماشام کرد پره له گومه زی مرواری و خاکه که یشی مسکه). (ت/ ۴/ ۲۹۹/ ۱، ت/ ۱/ ۸۰/ ۱ = تاج- ۳ ز- ۱۰۰ ژ- ۳۱۵۵ + تاج- ۱ ز- ۴۳ ژ- ۳۲۲).

روونکردنه وه: ئهم بهه رانه له م فهرمووده یه و مرده گی پرن:

- ۱- ئیسراو میعراج دوو رووداوی جیان.
 - ۲- پیغهمبەر له نه وهی چه زهرمتی ئیبراهیمه (سهلامی خوی لی بی).
 - ۳- بهههشتو دۆزهخ ئیستا دروست کراون و ههن.
 - ۴- گیانی چاکان دمبرین بو ئاسمان.
 - ۵- پیغهمبهران بهراستی زیندوون، بهکاری باشی نه وهو نه ته وهیان دلخوش دهبن، بهکاری خراپیان دلگران دهبن.
 - ۶- مهرجه باو چاکوچۆنی و بهخیرها تن له کاتی بهیهک گه یشتن دا سوننه ته.
- (ت/ ۴ / ۲۹۹ + ۱ / ت/ ۱ / ۱۸۰).

۲۲۲- عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (فَرَضَ اللَّهُ الصَّلَاةَ حِينَ فَرَضَهَا رَكْعَتَيْنِ رَكَعَتَيْنِ فِي الْحَضَرِ وَالسَّفَرِ فَأَقَرَّتْ صَلَاةَ السَّفَرِ وَزِيدَ فِي صَلَاةِ الْحَضَرِ). (الحديث ۳۵۰ طرفاه فی: ۱۰۹۰، ۳۹۳۵).

عائیشه دایکی موسولمانان (په زای خوی لی بی) دهفه رمووی: له سه ره تا وه یه که مجار که خودای گه وره نویژێ فه رزکرد، دوورکات دوورکات فه رزی کرد، ئیتر نویژخوین نیشته جی بوایه، یارپبوار بوایه، گشت نویژێ دوورکاتی دهکرد، جانویژێ سه فه ر وهک خۆی مایه وهو له سه ر شیوه ی یه که مجاری چه سپاو دامه زرا، به لام نویژێ نیشته جی لی ی زیاد کرا (ت/ ۱ / ۴۶ ز- ۱۵۵).

روونکردنه وه:

ئهم فه رمووده یه مورسه لی سه حابییه، مورسه لی سه حابی حوجهت و به لگه یه، بۆیه مورسه له چونکه عائیشه خۆی فریای روودانی ئهم داستانه نه که وتوو، سایا له پیغهمبهری بیستوو، یاله یه کێ له هاوڕێ یانی پیغهمبهری ژنه وتوو، هه رچۆن بی ئهم فه رمووده یه ده بی به سه ر به لگه بو ئهم بابته، که عیبادته، چونکه عیبادت به رای خۆی دانامه زری، ساخ بوونه وهی

هه موو په رستنې پټو یستی به ده قی یاسا دانهر (شاریع) هه یه که خودای
که وره یه، که س بوی نییه چو نیت ی و چه نیت ی په رستنې بریار بدا، جگه
له خودا خو ی.

مورسه ل (به کوردی واته: بې به ند: بې پټو ند: ره ها: به ر لا: نازاد:
سهر به ست) چونکه راوی جلّه وی ر شته که به رده داو، خو ی سهر به خو،
راسته و خو فهر موو ده که ده گپ رته و ده، باسی نه وه نا کا که نه و فهر موو ده یه
له کی وهر گرتو و. که واته: حه دیتی مورسه ل، واته: فهر موو ده ی به ر لا، که سهر
روشته ی رو شته که کوپ ر بؤ ته و ده، له ده ستا نه ما و ده.

بسم الله الرحمن الرحيم

٩) چهن د باسی کی نو یژ به جل و به رگه وه (أبواب الصلاة في الثياب)
٢٢٣- عَنْ عُمَرَ بْنِ أَبِي سَلَمَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
صَلَّى فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ قَدْ خَالَفَ بَيْنَ طَرَفَيْهِ). (١٩١)

عومه ری کوری نه بوسه له مه (پرمزای خوی لری بئ) فهر مووی: پیغه مبه ر (دروودی خودای له سر
بئ) له یه که لوجل دا نو یژ ی کردو هه ردو و چمکه که ی له سه ر شانی راست و چه پ
کرد بو و، ئالاند بووی له خو یه وه (ت/٢١٥/١ ز. ٥٥).

عومه ری کوری نه بوسه له مه زر کوری پیغه مبه ر بو و ده، له سالی دووی
کوچیدا له خاکی حه به شه له دایک بو و ده، چهن د فهر موو ده ی له سه حیه یین دا
هه یه، کوری ئومومسه له مه ی ها و سه ری پیغه مبه ر (بروانه: ت/١/٥٢٠/٣، ٤،
ت/١٨٩/٤، ١، ت/٤٧/٤، ٢) = ز-١٩٢ ژ-١٠١٦، ١٠١٧ + تاج-٣ ز-٥٧ ژ-٢٩٦٢.

٢٢٤- عَنْ أُمِّ هَانِئِ بِنْتِ أَبِي طَالِبٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (ذَهَبْتُ إِلَى رَسُولِ
اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَامَ الْفَتْحِ فَوَجَدْتُهُ يَغْتَسِلُ وَفَاطِمَةُ ابْنَتُهُ تَسْتُرُهُ قَالَتْ
فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَقَالَ مَنْ هَذِهِ فَقُلْتُ أَنَا أُمُّ هَانِئِ بِنْتُ أَبِي طَالِبٍ فَقَالَ مَرْحَبًا بِأُمِّ هَانِئِ

فَلَمَّا فَرَغَ مِنْ غُسْلِهِ قَامَ فَصَلَّى ثَمَانِي رَكَعَاتٍ مُلْتَحِفًا فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ فَلَمَّا انْصَرَفَ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ زَعَمَ ابْنُ أُمِّی أَنَّهُ قَاتِلٌ رَجُلًا قَدْ أَجْرْتُهُ فَلَانَ ابْنُ هُبَيْرَةَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدْ أَجَرْنَا مَنْ أَجَرْتَ يَا أُمَّ هَانِي قَالَتْ أُمَّ هَانِي وَذَاكَ ضَحْيٌ. (الحديث ۳۵۷). (۱۹۲)

نومموهانیئی کچی ئه بوطالیب (درویدی خوی لی بن) فهرمووی: سالی نازاد کردنی شاری مه ککه، رؤیستم بو خرمه تی پیغه مبه ر (دروودی خودای له سهر بن) که جووم خه ریک بوو خوئی ده شور د، فاطیمه ی کچی به پارچه یی جل په رده ی بو کر دبوو، فهرمووی: که سلاوم لی کرد، فهرمووی: (ئهو ژنه کی یه؟) گوتم: منم نومموهانیئی کچی ئه بوطالیبم. جافه رمووی: (مه رحه با له نومموهانیئی). جاکاتی له خوشوردنه که ی لی بووه ههشت رکات نویژی چی شته نگاوی کرد، له دوا هه موو دوو رکاتی که وه سلاوی ددایه وه، له کاتی نویژه که دا یه ک پارچه جلکی ئالاندبوو به خو یه وه، که سلاوی دایه وه عه رزیم کرد: ئه ی پیغه مبه ری خودا! عه لی برام دمی هوی پیاوی بکوژی که کوری هو به یری می ردی منه، وه منیش په نایم دا وه، ئه مانم پیی دا وه، پیغه مبه ریش (دروودی خودای له سهر بن) فهرمووی: (ئه ی نومموهانیئی! وائه مانمان دا به هه رکه سی تو ئه مانی بدیه تی!) نومموهانیئی فهرمووی: کاتیش چی شته نگاو بوو. (ت/۱/۱۴۸، ت/۱/۴۸۵/۴ بروهانه: زنجیره ی پی نجه م، فهرمووده ی ژماره - ۱۹۴) = ز- ۳۱ ژ- ۲۶۷ + ز- ۱۷۹ ژ- ۹۵۶. ۲۲۵- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ سَائِلًا سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الصَّلَاةِ فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (أَوَّلُ كُلِّكُمْ ثَوْبَانِ ؟). (الحديث- ۳۵۸ طرفه ی ۳۶۵). (۱۹۳)

(۱۹۲) أخرجه مسلم في الحيض، باب: يستر المغتسل بثوب ونحوه، رقم: ۲۳۶.

(۱۹۳) أخرجه مسلم في الصلاة، باب: الصلاة في ثوب واحد وصفة لبسه، رقم: ۷۶۲=۵۱۵.

ئەبۇھورەیرە (ڕەزای خۆای لێ بێ) فەرمووی: پیاوی هەلسا لە پێغەمبەری پرسی: نوێژ بەیەک لۆجلەووە دروستە؟ پێغەمبەریش (درودی خۆدای لەسەر بێ) فەرمووی: (ئەووە تۆ دەتئی جی، ئەو چۆن دروست نییە، کوا هەركەسی بگری لەئێوە دوو پارچە جلی هەیه؟). (ت/١/٢١٥) = ز-٥٥ ژ-٣٩٦.

٢٢٦- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ: النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (لَا يُصَلِّي أَحَدُكُمْ فِي الثُّوبِ الْوَاحِدِ لَيْسَ عَلَى عَاتِقَيْهِ شَيْءٌ). (الحديث ٣٥٩ طرفه في: ٣٦٠). (١٩٤)

ئەبۇھورەیرە (ڕەزای خۆای لێ بێ) فەرمووی: پێغەمبەر (درودی خۆدای لەسەر بێ) دەفەرموێ: (بەیەک پارچە جلی واوە نوێژ مەکەن، کەنەگاتەووە بەسەر هەردوو شانتانان). (ت/١/٢١٦) = ز-٥٥ ژ-٣٩٧.

٢٢٧- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (أَشْهَدُ أَنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ مَنْ صَلَّى فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ فَلْيُخَالِفْ بَيْنَ طَرَفَيْهِ).

ئەبۇھورەیرە (ڕەزای خۆای لێ بێ) دەفەرموێ: شایەتی دەدەم کەبوخۆم لەزارای پیرۆزی پێغەمبەرم بیست دەیفەرموو: (هەركەسی لەیەک لۆجل دا نوێژ دەکا، بابینائینی لەخۆیەووە، هەردوو چمکەکە لەسەر شانی راست و چەپ بکا) (بروانە/ ژمارە: ٢٢٣)

٢٢٨- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (خَرَجْتُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي بَعْضِ أَسْفَارِهِ فَجِئْتُ لَيْلَةً لِبَعْضِ أَمْرِي فَوَجَدْتُهُ يُصَلِّي وَعَلَيَّ ثَوْبٌ وَاحِدٌ فَاشْتَمَلْتُ بِهِ وَصَلَّيْتُ إِلَى جَانِبِهِ فَلَمَّا انْصَرَفَ قَالَ مَا السُّرَى يَا جَابِرُ فَأَخْبَرْتُهُ بِحَاجَتِي فَلَمَّا فَرَعْتُ قَالَ مَا هَذَا الْإِشْتِمَالُ الَّذِي رَأَيْتُ قُلْتَ كَانَ ثَوْبٌ يَعْنِي ضَاقَ قَالَ فَإِنْ كَانَ وَاسِعًا فَالْتَحِفْ بِهِ وَإِنْ كَانَ ضَيِّقًا فَانْزِرْ بِهِ). (الحديث ٣٦١ طرفه في: ٣٥٢). (١٩٥)

جابیری کوری عهبدوللا (رمزای خویان لئ بئ) فهرمووی: لهسهفه ریکا له خزمهتی هه زه رته دا بووم، شهوی بۆ ئیشیکی خۆم چووم بۆ خزمهتی، کاتی چووم خه ریکبوو نوێزی ده کرد، منیش یه که پارچه جلم پێوه بوو، راستو چهپ ئالاند بووم له خۆمه وهو، له ته نه یشتیه وه دهستم کرد به نوێز کردن به پیره وی (ئیقتدا) م پێی کرد، کاتی له نوێز مه که ی بۆوه رووی له پرووگه نه ما فهرمووی: (ئه ی جابیر! به م شه وه خیره هاتوو ی؟) منیش کار مه که ی خۆم عه رزی کرد، جاکاتی ئیشه که مه م ته واو کرد، هه زه رت (رمزای خوی لئ بئ) فهرمووی: (ئه ی جابیر! ئه گه ر جله که فه ره ح بوو دوو چمه که که ی راستو چهپ بکه، به لام ئه گه ر ته سک بوو بیبه سه ته به که مه ر ته وه!)

روون کرد نه وه: بۆ حال ییوونی ته واو ئه م فهرمووده یه له تاحول ئو صوول راگوێز ده که ی، جابیر فهرمووی: (.. پیغه مبه ر (دروودی خودای له سه ر بئ) هه لسا نوێز بکا، منیش یه که عه بای میلدارم له به ردا بوو، ویستم دوو چمه که که ی راستو چهپ بکه م، پیاما نه گه یشته وه، عاباکه هه نئ رپشو گوێزو گوئینکه ی پێوه بوو، سه ره به ره و خوارم کرده وه ئه نجا له زیر هه ردوو بالمه وه هه ردوو چمه که که ییم واستو چهپ کردو، له سه ر سینگم گریم دان و ملم کوور کرده وه به سه ری او، به ملم گرتم تا به ر نه بیته وه، ئه نجا چووم له لای چه پی پیغه مبه ره وه ده ستام، پیغه مبه ر (دروودی خودای له سه ر بئ) دهستی گرتم و سوور اندمییه وه، بر دمی له لای راستی خۆیه وه ده ستاندمی، له پاش دا جه بباری کوری سه خ ریش هاته وه، ده ست نوێزی گرتو، هات له لای چه پی پیغه مبه ره وه ده ستا، هه زه رت (رمزای خوی لئ بئ) دهستی هه ردو که مانی گرتو پالی پێوه ناین بۆ دوا وه، هه تار پیک له پشتی خۆیه وه پیزی کردین و رایوه ستانین، ئاگام ئی نه بوو پیغه مبه ر (دروودی خودای له سه ر بئ) سه رنجی منی دها، له پاشا که هه سه م پئی ی کرد به دهستی ئاوی کرد، واته: ناو قه دت ببه سه ته، جاکاتی ئی بۆوه، فهرمووی: (ئه ی جابیر! گوتم: بفه رموو ئه ی پیغه مبه ری خودا! فهرمووی: (ئه گه ر جله که فه ره ح بوو دوو چمه که که ی

راست و چپ بکه، به لَام نه گهر ته سَك بوو بیبهسته به که مه رته وه...
 تا کو تایی فهرمووده که، برپاوه: (به رگی چواره می تاجو لئو وصول. کوردی لاپه ره
 ۳۱۵ - فهرمووده ی ژماره یکه، زنجیره ی - ۱۱۰ = تاج- ۳ ز- ۱۱۰ ژ- ۳۱۸۵).

۲۲۹- عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كَانَ رَجُلًا يُصَلُّونَ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَاقِدِي أَرْزِهِمْ عَلَى أَعْنَاقِهِمْ كَهَيْئَةِ الصَّبِيَّانِ وَيُقَالُ لِلنِّسَاءِ لَا تَرْفَعْنَ رُءُوسَكُمْ حَتَّى يَسْتَوِيَ الرَّجَالُ جُلُوسًا). (الحديث ۳۶۲ طرفه فی: ۸۱۴، ۱۲۱۵). (۱۹۶)

سهل (همزای خوی لن بن) فهرمووی: به چاوی خوُم دیومه که پیاوان به رکوش
 (نیزاره کانیا، له بهر ته سَك و تروسکی و، نه بوونی جل و بهرگ، وه که
 بهروانکه ی منالان، گری دها به بهر وکیانه وه، له کاتی نویژی جه ماعه تدا،
 که له پستی پیغه مبهروه دهیان کرد، پیاویکیش بانگه وازی ده کرد: ژنان! نیوه
 سهر بهرز مه که نه وه، تا پیاو ده کان هه لده سنه وه، له پاش کوور نوو شه وه پیک
 داده نیشنه وه، نه وه که له داویننه وه شهر میان دهر که وی! (ت/ ۱/ ۳۹۲/ ۴- ز- ۱۳۰ ژ- ۷۸۰).

۲۳۰- عَنْ مُعِيزَةَ بْنِ شُعْبَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كُنْتُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي سَفَرٍ فَقَالَ يَا مُعِيزَةُ خُذِ الْإِدَاوَةَ فَأَخَذْتُهَا فَأَلْطَقَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتَّى تَوَارَى عَنِّي فَقَضَى حَاجَتَهُ وَعَلَيْهِ جُبَّةٌ شَامِيَةٌ فَذَهَبَ لِيُخْرِجَ يَدَهُ مِنْ كُمِّهَا فَضَاقَتْ فَأَخْرَجَ يَدَهُ مِنْ أَسْفَلِهَا فَصَبَبْتُ عَلَيْهِ فَنَوَضًا وَضَوْءَهُ لِلصَّلَاةِ وَمَسَحَ عَلَى خُفَيْهِ ثُمَّ صَلَّى). (الحديث ۳۶۳ طرفه فی: ۱۸۲).

موغیره ی کووری شوعبه (همزای خوی لن بن) فهرمووی: له سه فهریکا له خر مه تی
 هه زه تدا بووم (دروودی خودی له سهر بن) جاری فهرمووی: (ئه ی موغیره! مه تاره که
 هه لگره) منیش مه تاره یی ناوم هه لگرت و شوینی که و تم، پیغه مبهر (دروودی خودی
 له سهر بن) له من دوور که و ته وه تا ون بوو له بهر چاوم و چووه نه دیوی، له وی
 دهستی به ناو گه یاند، چا که له سه راو ده که ی لی بووه، هاته وه ویستی ده ستو یژ

بگری، جبهیه کی شامی دستکردی بیپروایانی له بهردا بوو، چه زهنت (برمزی خوی) ویستی قوئی هه لئمالی و له سه ر قو له که یه وه دهستی دهر بهینی، به لام قوئی جبه که ته سک بوو، دهستی بؤد مر نه ده هات لی یه وه، جاله ژیر جبه که وه دهسته گانی دهر هیئاو، جبه که ی دا به سه ر شانیدا، نه وسا ئاوم کرد به ده ستیاو، ده ستیژی گرت بؤ نویژ، له جیات ی شوردنی پی ی دهستی ته ری هیئا به سه ر سؤ له گانیدا (بر/ فهرمووده ی ژماره: ۱۳۷+ ت/ ۴/ ۱۰۸/ ۱= تاج- ۳ ز- ۳۲ ژ- ۲۷۸۴).

رافه و شیکردنه وه:

جلو بهرگی ده ستکردی بیپروایان پاکه و دروسته به هره و سوودی لی وهر بگیری، به مه رجی پیس نه بی، چونکه نه م جبه شامی یه ده ستکردی بیپروایان بووه، چونکه نه م رووداوه له غه زای ته بیوک دا بووه، نه و سه رده مه ش شام کافرستان بووه. وه کی تریش به پیومری (وطعام الذین اوتوا الكتاب حل لكم) بی، ده بی جلو بهرگو شتی تری بیپروایان باشتر رهوایی بؤ موسوئمانان به مه رجی له زاتی خو یا رهوایی، چونکه له سه ر براودا نه ی ی کراوه له خواردنی گوشتی گیانله به ری که له کاتی سه رب ری ناوی خودای له سه نه برایی، به لام له جلو بهرگو شمه ک دا شتی وانیه که به فهرموئ: (ههر ده ستکردی ناوی خودای لی نه هیئرابی به کاری مه هیئن!)

۲۳۱- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) يُحَدِّثُ: (أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَنْقُلُ مَعَهُمُ الْحِجَارَةَ لِلْكَعْبَةِ وَعَلَيْهِ إِزَارُهُ فَقَالَ لَهُ الْعَبَّاسُ عَمُّهُ يَا ابْنَ أَخِي لَوْ حَلَلْتَ إِزَارَكَ فَجَعَلْتَ عَلَى مَنْكَبِكَ ذُوْنَ الْحِجَارَةِ قَالَ فَحَلَّهُ فَجَعَلَهُ عَلَى مَنْكَبِهِ فَسَقَطَ مَعْشِيًّا عَلَيْهِ فَمَا رُبِّيَ بَعْدَ ذَلِكَ غُرِيًّا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ). (۳۸۲۹، ۱۵۸۲، ۱۹۷).

جابیری کوری عہدوللا (ہرمزی خوی لہ ہر) دمفہرموی: کاتی ہوزی قورمیش لہ پیش
روانہ کردن (بیعتہ) ی پیغمبہردا کہ عہدیان دروست کردہوہ، پیغمبہرو
عہدباسی مامہی بہیہ کہوہ لہ گہل ٹہوانا بہردیان بو دہینا، عہدباس بہ
پیغمبہر (دروودی خودی لہسر ہر) دمفہرموی: ٹہی کوری ہرام! تویش وک ہاوہ لہ کانت،
شہروالہ کہت بکہرہوہو بیخہرہ سہرسانت، بابہرد سہرسانت نہبا، پیغمبہر (دروودی
خودی لہسر ہر) گہوادہکا شہرمگای دہردہکھوی، ٹیتر لہ شہرمانا دہبووریتہوہو خرب
بہردہبیتہوہ دہکھویتہ سہرزموی، وہجاوی لہترسی خودا بہرہوئاسمان ٹہبلہق
دہبی، وہ دمفہرموی: دہرپیکہم کوانی، ٹہوہجا دہرپیکہ لہبہردہکاتہوہ، ٹیتر لہو
رؤژہ بہدواوہ بہرووتی نہبہینراوہ. (ت/۲/۲۶۹/۱ = ز-۱۳۴ ژ ۱۷۱۶).

راقہ و شیکردنہوہ:

مہبہست لہدہرپی لہم شوینہدا (ٹیزار)ہ، کہہشتہمالیکی گہورہیہ وک
بہرکوش دہپیچری بہلای خوارووی لہشہوہ، ٹہم فہرموودہیہیش مورسہلی
صہحابی یہ، چونکہ جابیر نامادہی ٹہم رووداوہ نہبووہ

۲۳۲- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّهُ قَالَ: (كُنِيَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ اشْتِمَالِ الصَّوْمِ وَأَنْ يَحْتَبِيَ الرَّجُلُ فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ لَيْسَ عَلَى
فَرْجِهِ مِنْهُ شَيْءٌ). (الحديث ۳۶۷ أطرافه في: ۱۹۹۱، ۲۱۴۴، ۲۱۴۷، ۵۸۲۰،
۵۸۲۲، ۶۲۸۴). (۱۹۸)

ٹہبوسہعیدی خودری (ہرمزی خوی لہ ہر) دمفہرموی: پیغمبہری خودا (دروودی خودی لہسر
ہر) نہیی کردوہو لہوہ کہمرؤف بہہارچہ جلی خوی شہتہک بدا، بہشیوہیہکی وا
کہنہتوانی دہستی لیوہی دہرہیننی مہگہر لہدامینہیہوہ، کہبہم جوڑہ
خوپیچانہوہیہ لہزاراوی شہریعتہ دا دہگوتری: (اشتمال الصماو: مہلوتکہپیچ)

ومنه هی کردوو له وهیشه کهپیاو به چیچکانه وه جلّی بئالئینی به خۆیه وه، به لام هیج نه دا به شه رمگای خۆی دا، که به م جوړه خوپیچانه وهیشه دهگوتری: (ئیحتیباء: تیوه پیچان). (ت/ ۱/ ۱۳۷/ ۴ = تاج- ۳- ۴۱- ژ- ۲۸۵۶).

۲۳۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (نَهَى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ بَيْعَتَيْنِ عَنِ اللَّمَّاسِ وَالنَّبَازِ وَأَنْ يَشْتَمَلَ الصَّمَاءُ وَأَنْ يَحْتَبِيَ الرَّجُلُ فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ). (الحديث ۳۲۷ أطرافه في: ۱۹۹۱، ۲۱۴۴، ۲۱۴۷، ۵۸۲۰، ۵۸۲۲، ۶۲۸۴). (۱۹۹)

ئه بوهوره یه (هه زای خوی لاس بئ) فه رمووی: پیغه مبهه (دروودی خودای له سهه بئ) نه هی له م دوو جوړه فروشتنه کردوو: له فروشتن به دهست لیدان، که ناوداره به (مولامه سه) وه له فروشتن به هه لیدان بویه کتری، که ناوداره به (مونا به ده) فروشتن به دهست لیدان ناوایه: فروشیار به کپیار ده لئ: هه رکاتی دهست دا له م جله وه به یعی هاتبی و، ئیتر ئه وه له باتی ته ماشا کردنی و ئه مدیوه ئه و دیو کردنی و مئه م دهست لیدان هه شوای به شه وی تاریک بئ، خوای به روژی رووناک بئ. فروشتن به هه لیدان بویه کتریش ناوایه: ئه م جله که ی خۆی هه لیدا بۆنه وو ئه ویش جله که ی خۆی هه لیدا بۆنه م، وئه م هه له جیاتی دارپژگه (صیغه: گوته) ی فروشتن، ئیتر به بی سه رنج دان و دلگرتن. وهه روا هه زرمه (هه زای خوای لاس بئ) نه هی له خۆمه لوکته کردن کردوو، وه له وهیشه که پیاو به چیچکانه وه دابنیشی و، به پارچه یی جل خۆی بابو له لیدا (ت/ ۲/ ۳۱۵/ ۲ = ز- ۱۵۲ ژ- ۱۸۰۶، ش/ د/ ن) بپ: (فه رمووده ی ژماره - ۲۳۲) که له پیشه وه رابوو رد.

رافه و شیکردنه وه:

ئه م جوړه فروشتن و دانیشتن و خوپیچانه له سهه رده می نه زانیدا باو بووه، وه له زمانی هه ره بیدا زاراوی بۆ دانراوه، مه رج نییه ئه م جوړه شتانه له سهه

هه مان یاساو شیوه له ناو گهلانی تردا هه بووین، چونکه زوړشت زاده ی ژینگه و کاتو حیځه و شوینو ددوروبهرو سهرماو گهرماو هو ی تایبه تین، بؤ نموونه: له کوستان به فرو کړیومو توفو زریان و سه هو ل و چلوورده و کلیله و به فرمالین و رهقبوونه وه و ناوبه ستو و شخته و زوقم و سه هو ل به ندان و ده ست و پارچین هه یه، له گهر میانیش لم و بیابان و ته پوتوزو قرچه ی گهرماو خوړبردن و شتی تری لم بابته تانه هه یه، له بهر نه وه گه لئ نهسته مه که نه م جوړه زاروه تایبه تانه پیتاوپیت و مر بگپرین بوسهر زمانیکې تر بویه من زورجاران هه ول ددهم که به و اتا شته که بکه م به کوردی، چونکه مه به ست نه و مه که خوینه ری کورد له جه و هه ری بابته ته که حال ی بی.

۲۳۴- عَنْ حُمَيْدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ رَضِيَ قَالَ: (أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ قَالَ بَعَثَنِي أَبُو بَكْرٍ فِي تِلْكَ الْحَجَّةِ فِي مُؤَذِّنِينَ يَوْمَ النَّحْرِ يُؤْذِنُونَ بِمَنَى أَنْ لَا يَحْجَّ بَعْدَ الْعَامِ مُشْرِكٌ وَلَا يَطُوفَ بِالْبَيْتِ غُرَبَاءُ) قَالَ حُمَيْدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ثُمَّ أَرْدَفَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلِيًّا فَأَمَرَهُ أَنْ يُؤْذِنَ بِرَاءَةً قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ فَأَذَنَ مَعَنَا عَلِيٌّ فِي أَهْلِ مَنَى يَوْمَ النَّحْرِ لَا يَحْجُّ بَعْدَ الْعَامِ مُشْرِكٌ وَلَا يَطُوفُ بِالْبَيْتِ غُرَبَاءُ). (الحدیث ۳۶۹ اطرافه فی: ۱۶۲۲، ۳۱۷۷، ۴۳۶۳، ۴۶۵۵، ۴۶۵۶، ۴۶۵۷). (۲۰۰)

حومه یدى كورى عه بدوره حمانى كورى عه وف فهرمووى: نه بوهوره پره (دخوى خوى لى بى) فهرمووى: له وحه جهدا كه پيغهمبر (درودى خودى لى بى) نه بو به كرى كردبوو به سهردارى هج، كه بهر له هجى مائتاوايى بوو، له وحه جهدا نه بو به كرى منى له گهل ده ست يى جار دمرى تردا نارد، روژى جه زن ده ست مان كرد به جار دان: نيتړ لم سال به دواوه بته پرست و هاوبه شپه يدا كره نه يه ن بؤ هج، وه كه سيش نابى به رووتى ته و افى به يت بكا. حومه یدى كورى

عہد دورہ حمان فہرمووی: پاشتر پیغہ مہر (درویدی خودی لہسر ہی) عہلش دہنیری،
وہفرمانی پی دہکا کہ بانگہواز ہل دا بہ خویندہوہی ٹاہتہکانی سہرہتای
سوورہتی بہرائتہ. ٹہبہوہرہیرہ فہرموویہتی: لہرؤژی جہژندا عہلی لہگہل
ٹیئمہدا لہناو خہلکی مینادا ٹہم بانگہوازہمان پہخشہوہ کرد: لہم سال
بہدواوہ فرہخوا (مشرک) نہیی بؤ حہج، وہمرؤفی روتیش تہوافی خانہی
خودا نہکا. (ب/۲/۱۸۷/۲+ب/۶/۱۹۹/۵ = تاج-۲ ز-۹۶ ژ ۱۵۵۱ + تاج-۴ ز-۱۰ ژ ۳۸۹۴).

لہتاجول ٹوصولا، لہتہفسیری سورہتی بہرائتہدا، فہرموودہی پینجہم
دہفرموی: لہعہلی (ہمزای خوی لی ہی) پرسیارکرا: لہو حہجہدا کہ حہزمت (ہمزای خوی لی
ہی) توی نارد تاہہخہ ہلٹہکاندنی خوداو پیغہ مہری خودا لہفرہ خواکان جاپ
بدہی، جی فہرمانیکت پی کرابوو، کہلہو رؤژہدا رایبگہیہنی؟ فہرمووی: بہم
چوارشتہ فہرمانم پی کرابوو: یہکہم: ٹادہمیزادی پروت تہوافی کابہ نہکا،
دوہم: ٹہوانہی پہیمانان ہہیہ لہگہل پیغہ مہردا (درویدی خودی لہسر ہی) ٹہوہتا
ماوہی ٹہو پہیمانہ تہواو دہبی مؤلت دہرین، وہ ٹہوہی پہیمانی نییہ
تاجوار مانگ مؤلت دہری، سییہم: ناچیتہ بہہشت مہگر کہسی
کہنیمان و باوہری ہہبی. چوارہم: لہم سال بترازی ٹیتر نابی ہاوبہشپیدا
کہران و موسولمانان پیکہوہ حہج بکہن، واتہ: ٹیتر لہمپؤ بہدواوہ
فرہخوانہیہن بؤ حہج (تیرمیژی بہرشتہیہکی جوان گپراویہتیہوہ. ت/۲۰۱/۵
= تاج-۴ ز-۱۰ ژ ۳۸۹۵ ج-۴).

۲۳۵- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ غَزَا خَيْبَرَ فَصَلَّيْنَا عِنْدَهَا صَلَاةَ الْعِدَاةِ يَغْلَسُ فَرَكِبَ نَبِيُّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَرَكِبَ أَبُو طَلْحَةَ وَأَنَا رَدِيفُ أَبِي طَلْحَةَ فَأَجْرَى نَبِيُّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي رُقَاقٍ خَيْرَ وَإِنْ رُكِبْتِي لَتَمَسُّ فَيَحْذِ نَبِيُّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ حَسَرَ الْإِزَارَ عَنْ فَخْذِهِ حَتَّى إِنِّي أَنْظُرُ إِلَى بَيَاضِ فَخْذِ نَبِيِّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمَّا دَخَلَ الْقَرْيَةَ قَالَ اللَّهُ أَكْبَرُ خَرِبَتْ خَيْبَرُ إِنَّا إِذَا نَزَلْنَا بِسَاحَةِ قَوْمٍ فَسَاءَ صَبَاحُ

الْمُنْذِرِينَ قَالَهَا ثَلَاثًا قَالَ وَخَرَجَ الْقَوْمُ إِلَى أَعْمَالِهِمْ فَقَالُوا مُحَمَّدٌ وَالْخَمِيسُ يَغْنِي
الْجَيْشَ قَالَ فَأَصْبَنَاهَا عَنُودَةً فَجُمِعَ السَّيِّئُ فَجَاءَ دِحْيَةُ الْكَلْبِيُّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَقَالَ يَا
نَبِيَّ اللَّهِ أَعْطِنِي جَارِيَةً مِنْ السَّيِّئِ قَالَ أَذْهَبُ فَخُذْ جَارِيَةً فَأَخَذَ صَفِيَّةَ بِنْتَ حُيٍّ
فَجَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ يَا نَبِيَّ اللَّهِ أُعْطِيتَ دِحْيَةَ صَفِيَّةَ
بِنْتَ حُيٍّ سَيِّدَةَ قُرَيْظَةَ وَالنَّضِيرَ لَا تَصْلُحُ إِلَّا لَكَ قَالَ ادْعُوهُ بِهَا فَجَاءَ بِهَا فَلَمَّا نَظَرَ
إِلَيْهَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ خُذْ جَارِيَةً مِنَ السَّيِّئِ غَيْرَهَا قَالَ فَأَعْتَقَهَا النَّبِيُّ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَتَزَوَّجَهَا فَقَالَ لَهُ ثَابِتُ يَا أَبَا حَمْزَةَ مَا أَصْدَقَهَا قَالَ نَفْسَهَا
أَعْتَقَهَا وَتَزَوَّجَهَا حَتَّى إِذَا كَانَ بِالطَّرِيقِ جَهَّزْتُهَا لَهُ أُمُّ سُلَيْمٍ فَأَهْدَتْهَا لَهُ مِنَ اللَّيْلِ
فَأَصْبَحَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَرُوسًا فَقَالَ مَنْ كَانَ عِنْدَهُ شَيْءٌ فَلْيَجِئْ بِهِ
وَبَسَطَ نِطْعًا فَجَعَلَ الرَّجُلُ يَجِيءُ بِالتَّمْرِ وَجَعَلَ الرَّجُلُ يَجِيءُ بِالسَّمْنِ قَالَ وَأَحْسِبُهُ
قَدْ ذَكَرَ السُّوَيْقَ قَالَ فَحَاسُوا حَيْسًا فَكَانَتْ وَلِيمَةً رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ). (الحديث ٣٧١ أطرافه في: ٦١٠، ٩٤٧، ٢٢٢٨، ٢٢٣٥، ٢٨٨٩،
٢٨٩٣، ٢٩٤٣، ٢٩٤٤، ٢٩٤٥، ٢٩٩١، ٣٠٨٥، ٣٠٨٦، ٣٣٦٧،
٣٦٤٧، ٤٠٨٣، ٤٠٨٤، ٤١٩٧، ٤١٩٨، ٤١٩٩، ٤٢٠٠، ٤٢٠١،
٤٢١١، ٤٢١٢، ٤٢١٣، ٥٠٨٥، ٥١٥٩، ٥١٦٩، ٥٣٨٧، ٥٤٢٥،
٥٥٢٨، ٥٥٦٨، ٦١٨٥، ٦٣٦٣، ٦٣٦٩، ٧٣٣٣). (٢٠١)

ثِيَمَامِي نُهْنَس (دُرْمَزِي خَوَاي لَسَن بِي) فَهَرْمُوِي: بِيْغَهْمَبَهَر (دُرُوْدِي خُوْدَاي لَهْسَهَر بِي) سُوْپَاي
ثَامَادَه كَرْدُو بَهْرَهو خَهْيَبَهَر كَهْوَتَهْرِي، تَارِيكُوْلِيْلَهْ كَهْ لَهْپَال قَهْ لَآي خَهْيَبَهْرَدَا
نُوِيْژِي بَهْپَانِيْمَان كَرْد، نُهْوَجَا بِيْغَهْمَبَهَر (دُرُوْدِي خُوْدَاي لَهْسَهَر بِي) سُوَارِي وَاَخَهْ كَهْ بُوُو،
بِيْغَهْمَبَهَر (دُرُوْدِي خُوْدَاي لَهْسَهَر بِي) وَاَخَهْ كَهْ خُوِي بَهْناو كُوُوْجَهو كُوْلَانَهْ كَانِي
خَهْيَبَهْرَدَا غَار دَمْدَا، مَنْو نُهْبُوْطَهْ لَحَهْ لَهْنَزِيكِي بِيْغَهْمَبَهْرَهوَه بُوُوِيْن، تَهْنَانَهْت

کەشکەژنۆم لەپاشکۆی ئەبوسەلحەو دەیدا لەپانی پێغەمبەری خودا (دروودی خودای
ئەبە): جالەئەنجامی وڵاخ تاو دان و جەنجالی و پالەپەستۆدا رانی پێغەمبەر
رووت بوو، تەنانەت من بەچاوی خۆم سپێدە رانی پێغەمبەرم بینی.

کاتی پێغەمبەر و سوپاکە هەل ژژانە ناو گوندەکەو، پێغەمبەر (دروودی خودای
ئەبەری) فەرمووی: (اللَّهُ أَكْبَرُ خَرَبْتُ خَيْرٌ إِلَّا إِذَا نَزَلْنَا بِسَاحَةِ قَوْمٍ فَسَاءَ صَبَاحُ
الْمُنْذِرِينَ): ئەللاھوئەکبەر، وێران بوو خەیبەر، لەراستی دا ئیمە هەرکاتی بۆ
هۆزی بچینە مەیدان، ئیتەر ئەوتۆقیوانە بەیانی رۆژی رەشیانە) وئەم
فەرماشتە سێ جار دووبارە کردەو، کەئیقئیباسە لەم ئایەتە پیرۆزە: {فَإِذَا
نَزَلَ بِسَاحَتِهِمْ فَسَاءَ صَبَاحُ الْمُنْذِرِينَ} ۱۷۷/۲۷ - واتە: کاتی تۆلە سەختی خودا
بەردەرگا بەهۆزی بپێروا دەگریو، لەهەموولاو گەمارۆیان دەدا، ئیتەر ئەو
گەلە تۆقیوانە سەرلەبەیانی رۆژی رەشیانە). فەرمووی: لەولایشەو
جوولەکەکان ئاگیان لەم هەلمەتە نەبوو، سەرلەبەیانی وەك رۆژانی تر
وئەمرکەوتن بۆسەر مەزراو ئیش و کاری رۆژانە خۆیان، لەپەر لووتیان تەقی
بەلووتی سوپای ئیسلاما، جاهاواریان ئی هەلسا و گوتیان: ئای! ئەمە
موحەممەدو سوپاکەیهتی، هاتوون بۆسەرمان.

ئەنەس فەرمووی: قەلای خەیبەرمان بەزمەری بازوو لەچنگی دوزمن رزگار
کرد. کاتی ژنە دیلەکان کۆ کرانەو، دەحیە کەلبی هاتە خزمەتی حەزەمەت
عەززی کرد ئەو پێغەمبەری خودا! لەم ژنە تالانیانە کەنیزەکیکم پێ بدە،
فەرمووی: (برۆ کەنیزەکی ببە). دەحیە پیاویکی قۆزی شوخ بوو، زۆر جار
جوبرائیل لەشیوەی ئەودا دەهات بۆخزمەتی پێغەمبەر (دروودی خودای ئەبەری) و
سرووشی بۆ دەهینا، دەحیە چوو، صەفییهی کچی حویە برد بۆ خۆی بەلام
پیاوی هات گوتی: ئەو پێغەمبەری خودا! صەفییهی کچی حویە، کەخانە
ژنانی هۆزی بەنی قورەیظەو بەنی نەظیرە، داوتە بەدەحیە، چۆن شتی وا
دەگونجی، ئەوخانە خانەدانە بۆکەسی تر دەست نادا مەگەر بۆ تۆئە

پېغەمبەرى خودا!) ئەوجا پېغەمبەر (دروودى خودى لەسەر بى) فەرمووى: (ئادەى دەحىيە بانگ كەن ئەو ژنە بېيىنى) دەحىيە ھاتەو دەو سەفییەى ھىتايەو، كاتى پېغەمبەر (دروودى خودى لەسەر بى) تەماشای سەفییەى كرد، بەدەحییەى فەرموو: (برۆ لەو ژنگەلە بەتالانى گىراوانە كەنیزەككى تر بەرە بوخۆت).

فەرمووى: ئەوجا پېغەمبەر (دروودى خودى لەسەر بى) سەفییەى ئازاد كردو ماری کرد بوخۆى، ئابىتى بەنانى بەئىمامى ئەنەسى فەرموو: ئەى باوكى حەمزە! چى كرد بەمارى بۆى؟ فەرمووى: خودى خۆى كرد بەمارى بۆى، لەپىشا لەباتى ماری ئازادى كردو ئەوسا ماری کرد لەخۆى، جاكاتى گەرەنەو بۆ مەدینە، لەرپگە شەوى ئومموسولەیمى دایكە تەدارەكى بووكى بۆ سەفییە خستو جىازى ی بووكى بۆ كردو كردى بەبووكو پېشكەشى كرد بە پېغەمبەر، بۆبەيانى پېغەمبەر (دروودى خودى لەسەر بى) زاوا بوو. ئەوسا فەرمووى: (ھەركەسى خۆراكى ھەپە بابچى بېيىنى)، نانى شاپى يەكەى برىتى بوو لەو، كە حەزەرت (پەزى خۆى لە بى) فەرمانى كرد، سەفەریەكیان راخست، ئىتر ھەركەس لەلای خۆیەو ھەنى خورما، یارۆن، یاقاوت، ياكەشكى ھىناو ھەئیان رشتە سەرى و گردیان بەخورماورۆن و، دەستیان كرد بەنۆش كردنى، ئىتر ھەرئەو نانى شاپى يەكەى بوو. (ت/۳/۹۳ = تاج-۲ ز-۴۰ ژ-۲۱۲۴ ج-۴ + تاج/۴ ص-۳۶۸، ص-۴۲۲).

روونکردنەو:

خەبەر قەلایەكى قایم بوو، بەدەستى ھۆزى جوولەكەو بوو، جىگەى ھۆزى بەنوقورەمىظەو بەنى نەظىر بوو، لەخۆرەللاتى باكوورى مەدینەو، شەش قۇناغ لەمەدینەو دوورە، باخەخورماى زۆر بوو، سالى حەوتى كۆچى ئازادكرا، ئەبوطەلحە مىردى ئومموسولەیمى دایكى ئەنەسى نۆكەرى پېغەمبەرە، ناوى زەیدى كۆرى سەھلى ئەنصارى يە، ئامادەى شەوى پەیمانى عەقەبە بوو، يەككە لە (نوقەبەكان) ی ئەو پەیمانە، نەو دەو دوو

فهو رموده‌ی هه‌یه، بوخاری سیانیانی گێڕاوتەوه، ئەنەس زېڤووری بوو. له‌پاش مەرگی پێغه‌مبەر ئەبوطەلحە چل سال له‌سهریه‌ك به‌رۆزوو بوو، به‌س له‌دوو جه‌ژنه‌كانا رۆزووی ده‌شكان.

٢٣٦- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (لَقَدْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي الْفَجْرَ فَيَشْهَدُ مَعَهُ نِسَاءٌ مِنَ الْمُؤْمِنَاتِ مُتَلَفَعَاتٍ فِي مُرُوطِهِنَّ ثُمَّ يَرْجِعْنَ إِلَى بُيُوتِهِنَّ مَا يَعْرِفُهُنَّ أَحَدٌ). (الحديث ٣٧٢ أطرافه في: ٥٧٨، ٨٦٧، ٨٧٢).

عائیشه (ڕمزی خۆی لێ بێ) ده‌فه‌رمووی: به‌خودا گه‌لی جار واده‌بوو كه پێغه‌مبەر (دروودی خۆی له‌سەر بێ) جه‌ماعه‌تی نوێزی به‌یانی بو‌ ده‌کردین، هه‌ندێ ژنی بر‌وادار، چارۆكه‌یی، یاشالینه‌یی، یابالا‌پێچیکێ ده‌پێچا له‌خۆیه‌وه‌و ئاماده‌ی ئەو نوێژه ده‌بوو له‌پشت پێغه‌مبەر‌وه، کاتی له‌پاش کردنی جه‌ماعه‌ت ژنه‌كان به‌و شیوه‌یه‌ ده‌گه‌ران‌وه‌و بو‌ مائی خۆیان، كه‌چی هێشتا له‌پێگه‌ له‌بەر تاريك‌ولێله‌كه، كه‌س نه‌یده‌ناسینه‌وه. (ت/٥/١٩٦/١ = ز-٤٧ ژ-٣٥٢).

٢٣٧- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى فِي خَمِيصَةٍ لَهَا أَغْلَامٌ فَظَرَّ إِلَى أَغْلَامِهَا نَظْرَةً فَلَمَّا انْصَرَفَ قَالَ اذْهَبُوا بِخَمِيصَتِي هَذِهِ إِلَى أَبِي جَهْمٍ وَأَثْرُونِي بِالْبَجَائِةِ أَبِي جَهْمٍ فَإِنَّهَا أَلْهَتْنِي أَنْفًا عَنْ صَلَاتِي). (الحديث ٣٧٣ طرفاه في: ٧٥٢، ٥٨١٧). (٢٠٢)

عائیشه (ڕمزی خۆی لێ بێ) فه‌رمووی: پێغه‌مبەر (دروودی خۆی له‌سەر بێ) نوێزی ده‌کرد، کراسیکێ خوری گول گولی له‌به‌ردا بوو، له‌ناو نوێژه‌که‌دا سه‌ره‌نجیکێ گول و نه‌خشه‌کانی دا، کاتی له‌نوێژه‌که‌ بو‌وه‌ فه‌رمووی: (گول و نه‌خشی ئەم کراسه

خه ریکیان کردم و نه یانه یشت له ناو نو یژ ه که دا باش دل بده مه نو یژ ه که م،
که و ابو و نه مه ببه نه وه بو ئه بوجه هم خو ی و کراسه ئه نبیجانی یه ساده که ی
ئو بینن بو من). (ت/۱/۲۹۸ / ۶ ز- ۹۶ ژ- ۵۷۷ = ش/د).

رافه و شیکردنه وه:

ئه بوجه هم ها ور پیه کی ناوداری پیغه مبه ره، کراسیکی گول گولی خوری
به دیاری ده دا به پیغه مبه ر، پیغه مبه ر (دروودی خودای له سه ر بن) له به ر ئه و هو یه ی
که باس کرا، کراسه که ده نیر یته وه بو ئه بوجه هم. به لام له به ر ئه وه ی به هو ی
که پرانه وه ی دیاریه که یه وه بو ی دلگیر نه بی، پیغه مبه ر (دروودی خودای له سه ر بن) داوای لی
ده کا که بیگور یته وه به کراسیکی ساده ی بی نه خش بو ی.

ئهم فهرمووده یه به لگه ی ئه وه یه که نه و نه خش و نیگار و نووسین و
وینانه ی که وان به میحراب و دیواری رووی قیله ی مزگه ووته وه هه مووی
کاریکی ناباشن، نه بوونیان گه لی چاکتره، بگره نه گه ر بکری فهرش و رایه خی
ناو مزگه و تیش هه تا ساده ی بی نه خش و نیگاری بی باشتره. به لام هه رچون بی
به م جو ره ستانه نو یژ به تال نابیتته وه.

۲۳۸- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (كَانَ قِرَامٌ لِعَائِشَةَ سَتَرَتْ بِهِ جَانِبَ
بَيْتِهَا فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمِيطِي عَنَّا قِرَامَكَ هَذَا فَإِنَّهُ لَا تَزَالُ تَصَاوِرُهُ
تَعْرِضُ فِي صَلَاتِي). (الحديث- ۳۷۴ طرفه فی: ۵۹۵۹).

ئهنه س (دروودی خوی له بن) فهرمووی: عائیشه پۆپه شمینیکی هه بوو، وینه ی لی
نه خشا بوو، کردبووی به په رده بو کولینی ناو مال ه که ی خو ی که پیغه مبه ر
(دروودی خودای له سه ر بن) ئه وه ی دی پپی فهرموو: (ئهی عائیشه! ئهم پۆپه شمینه ی

خۆتمان لى دووربخه رهوه، چونكه لهناو نوێژمكه م دا وێنهكانى دینه بهرچاوم). (ت/٤/١٦٠/٣ = تاج-٣ ز-٥٠ ژ-٢٩١٥).

٢٣٩- عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (أَهْدَيْتُ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَرُوجَ حَرِيرٍ فَلَبَسَهُ فَصَلَّى فِيهِ ثُمَّ انْصَرَفَ فَتَزَعَهُ تَزْعًا شَدِيدًا كَالْكَارِهِ لَهُ وَقَالَ لَا يَنْبَغِي هَذَا لِلْمُتَّقِينَ). (الحديث-٣٧٥ طرفه في: ٥٨٠). (٢٠٣)

عوقبهى كورى عامير (زوى خوى لى بن) دهغه رموى: كه وايهكى چاكدارى ئاوريشمیان به دیاری هیئا بو پێغه مبهه، پێغه مبهه (درووى خودى لى بن) له بهرى كردو نوێژى پيوه كردو له پاشا كه سلاوى دايه وهو رووى له پروگه نهما، به توندى كه واكهى له بهر خوى داکه ندو فرهى دا، وهك يهكئى چهزى لى نهبى، نهوجا فهرمووى: (ئه مه بو پياوى له خواترس دهست ناداتا). (ت/١/٢١٦/٤ = ٥٥ ژ-٢٩٩).

رافه و شيگردنه وه:

وشهى (انصرف) لهم شوینانه دا مه عنای وايه: نوێژكه نوێژمه تهواو دهكاو سلاو دمهاته وهو رووى له پروگه نامینى.

چه مك و مهفهوومى رستهى (ئه مه بو پياوى له خواترس دهست نادا) مه عنای وانیه كه بو موسولمانى ئاسایى گونا بهارى له خواترس دهست ددها، چونكه ئه م جوړه دهر برپین و تهعبیرانه بو ته نكیدی مه نطووقه، نهك بو به یانى دهلاله تى مهفهووم.

عوقبهى كورى عامیرى جوهه نى په نجاو پینچ فهرموودهى ههیه، له صه حیحى به خاریدا ههشت فهرموودهى ههیه، والى موعاویه بوو له سهه و لا تى میصر، سالى په نجاو ههشتى كوچى له میسر مردووه.

۲۴۰- عَنْ أَبِي جُحَيْفَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي قُبَّةِ حَمْرَاءَ مِنْ أَدَمٍ وَرَأَيْتُ بِلَالًا أَخَذَ وَضُوءَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَرَأَيْتُ النَّاسَ يَتَدَرُونَ ذَاكَ الْوَضُوءَ فَمَنْ أَصَابَ مِنْهُ شَيْئًا تَمَسَّحَ بِهِ وَمَنْ لَمْ يُصِبْ مِنْهُ شَيْئًا أَخَذَ مِنْ بَلَلٍ يَدِ صَاحِبِهِ ثُمَّ رَأَيْتُ بِلَالًا أَخَذَ عَنَزَةً فَرَكَّزَهَا وَخَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي حُلَّةٍ حَمْرَاءَ مُشَمَّرًا صَلَّى إِلَى الْعَنَزَةِ بِالنَّاسِ رَكَعَتَيْنِ وَرَأَيْتُ النَّاسَ وَالِدَوَابَّ يَمْرُونَ مِنْ بَيْنِ يَدَيِ الْعَنَزَةِ). (الحديث- ۳۷۶ طرفه في: ۱۸۷). (۲۰۴)

ئەبوجوحەیفە (پەزە خەوی لێ بێ) دەفەر موی: بیلالم بینى بانگی دەدا، بە دەم بانگدانە کەو دەخولایەو، ئەملاولای دەکردو، دەمی خۆیی بە پراست و بە چەپا دەسووراند، وەدوو پەنجەى خۆش نابوو، ناو دوو کونە گۆی ی خۆی، تادەنگی تەواو بە هیزب و بە هەر چوارلادا بگا، لە واکاتەدا پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) لەناو چادریکی سووری چەرمینا بوو کە هی خۆی بوو، هەروا بیلالم دی ناوی دەست نۆیژە کە پێغەمبەری پێ بوو، چاوم ئی بوو خەڵکە کە پاشماوەی ئەو ئاوەیان دەفۆستەو، جانی وانی کە لەو ئاوەیان دەست دەکەوت، یە کسەر بۆ مووفە پرکی دەیانسوی لە خۆیان و لە سەر و چاویان و خۆیان پێ موبارە ک دەکرد، بە لام ئەوانەى کە لەو ئاوەیان دەست نە دەکەوت، لە تەری ی دەستی هاوڕێ یەکی خۆی دەستی خۆی ی تەر دەکردو، بۆ مووفە پرک دەیانسووی لە خۆیان و خۆیان پێ پیرۆز دەکرد، ئەنجا بیلالم بینى نۆیژە کە هینا، لە زێخە لانی کە بە سەحادا دا پەچە قاند، کردی بە بەر بەست (سوترە) بۆ نۆیژە کە، پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) کە لە چادرمە هاتە دەر وە بۆ نۆیژگا کە، دەستی جلی سووری لە بەردا بوو، هەردوو لاقی تانیوەی هەڵکەرد بوو، بەرەو نۆیژە کە نۆیژی دابەست، نۆیژی نیومرۆی بەدوو رکات بە قەصرو جەمە تەقدیم بۆ کردین،

ئەوجا نوپۇزى عەصرىشى بەدوو ركات، بەكۆكردنەوہى كورتەوہ كراو، بۇ كردين.

ئىتر لەودىو نىزەكەوہ سەگو كەرو ئازەل و مالات و خەلك بەبەرنوپۇزى جەماعەتەكەدا ئاموشۇيان دەگردو قەدەغەنەدەكران. (ت/۱/ ۲۲۸ / ۴+ ل/ ۲۴۱/ ۲-ز. ۷۱ ز- ۶۱ ژ- ۴۲۵ + ژ- ۴۶۳، ۴۶۴، ۴۶۵، ۴۶۶).

راقە و شىكردنەوہ:

ئەبوجوھەيفە (پەزى خىواي لى بى) چلو پىنج فەرموودەى لە پىغەمبەرەوہ گىرپاوتەوہ، دوانيان پەسەندى ھەردوو پىرن، بوخارى دوانيانى بەجيا گىرپاوتەوہ، موسلىمىش سيانيان، كۆى فەرموودەكانى لەصەحىحەين دا دەكاتە: ۷ = ۳+۲+۲ فەرموودە. ئىمامى عەلى زۆرى خۆش دەويست، جىگەى متمانەى بوو، كردى بەبەرپرسى بەيتولمال لەكووفە، لەھەموو شەرگەكانيدا لەگەئيدا بوو.

عەونى كورى ئەبوجوھەيفە (پەزى خىواي لى بى) فەرمووى: باوكم فەرمووى: جارى تريتى گەنەو گوشتەم خواردبوو چووم بۇ خزمەتى پىغەمبەر، لەوئى قرقىنەم دەھات، فەرمووى: (ئەبوجوھەيفە! ئەم قرقىنەيە ھەلبەرەبۇكاتىكى تر، چونكە ئەوانەى كەلەم جىھانەدا زياتر تىرن، لەپۇزى قىامەتا لەھەموو كەسئ پتر برسيتتيان درىژە دەكىشى. عەون فەرمووى: ئىتر لەوودوا باوكم ھەتا مرد تىرسكى خۆى نەخوارد، ئەگەر نانى ناشتاي بخواردايا نانى شىوانى نەدەخوارد، ئەگەر نانى شىوانى بخواردايە نانى بەيانى نەدەخوارد. پىروانە: فەرموودەى ژمارە: ۱۴۰)

۲۴۱- عَنْ سَهْلَ بْنِ سَعْدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) وَقَدْ سُئِلَ: (مِنْ أَيِّ شَيْءٍ الْمُنْبَرُ؟ فَقَالَ مَا بَقِيَ بِالنَّاسِ أَعْلَمُ مِنِّي هُوَ مِنْ أَثْلِ الْعَابَةِ عَمِلَهُ فَلَانْ مَوْلَى فَلَانَةَ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَامَ عَلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ عَمِلَ وَوُضِعَ

فَاسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ كَبْرًا وَقَامَ النَّاسُ خَلْفَهُ فَقَرَأَ وَرَكَعَ وَرَكَعَ النَّاسُ خَلْفَهُ ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ
ثُمَّ رَجَعَ الْقَهْقَرَى فَسَجَدَ عَلَى الْأَرْضِ ثُمَّ عَادَ إِلَى الْمَنْبَرِ ثُمَّ رَكَعَ ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ ثُمَّ
رَجَعَ الْقَهْقَرَى حَتَّى سَجَدَ بِالْأَرْضِ فَهَذَا شَأْنُهُ. (الحديث: ۳۷۷ أطرافه في: ۴۴۸،
۹۱۷، ۲۰۹۴، ۲۵۶۹). (۲۰۵)

سه‌هلی کوری سه‌عد (پڑی خوی لی بی) پرس‌یاری لی کرا: نایا دوانگه‌ک‌هی پیغه‌مب‌هر
(دروودی خودای له‌س‌هر بی) له‌چی دروست کرابوو، فه‌رمووی: که‌سی نه‌ماوه که‌له‌من له‌م
باس‌ه‌یه باش‌تر بزانی، داره‌ک‌هی له‌ته‌رگ‌ه‌ز (نه‌شل) ی جه‌نگه‌له‌ک‌هی نزیک‌ی مه‌دینه
بوو، که‌ناوی نه‌لغاب‌ه‌یه، دار‌تاش‌ی دروست‌ی کرد، ره‌نج‌به‌ری ژنی بوو، کاتی ته‌واو
بوو، وه‌له‌ج‌یگ‌هی خوی دانرا، پیغه‌مب‌هر چوو‌ه سه‌ری له‌سه‌ری راوه‌ستاو، وتاری
ه‌ه‌ینی خوینده‌وه، نه‌وجا له‌سه‌ر مین‌به‌ره‌که نو‌یژ‌ی دابه‌ست، له‌پ‌شا رووی
کرده رووگ‌هو، نه‌للا‌ه‌و‌نه‌ک‌به‌ری نو‌یژ‌دابه‌ست‌نی کرد، نو‌یژ‌ خوین‌ه‌کان‌یش
له‌ب‌شتیه‌وه ریز‌راوه‌ستان و نو‌یژ‌یان به‌جه‌ماع‌ه‌ت دابه‌ست، نه‌وجا پیغه‌مب‌هر (دروودی
خودای له‌س‌هر بی) ده‌ستی کرد به‌قور‌ئان‌خوین‌دنی رکاتی یه‌که‌م، که‌ته‌واوی کرد روک‌وعی
برد، خه‌لکه‌ک‌ه‌یش له‌خوار‌وه که‌له‌پ‌شت نه‌وه‌وه ریز‌وو بوون له‌گ‌ه‌ل نه‌ودا
روک‌وعیان برد، نه‌وجا پیغه‌مب‌هر (دروودی خودای له‌س‌هر بی) سه‌ری له‌چه‌مین‌ه‌وه به‌رز
کرده‌وه، نو‌یژ‌خوین‌ه‌کان‌یش سه‌ریان له‌چه‌مین‌ه‌وه به‌رز‌کرده‌وه، ئینجا پیغه‌مب‌هر
پشتاوپ‌شت له‌دوانگه‌که دابه‌زی، رووی له‌رووگ‌ه و مر‌نه‌چه‌رخان، ه‌ه‌تا گ‌ه‌یش‌ته
خوار‌وه‌وه، له‌سه‌ر زه‌وییه‌که دوو کور‌نووش‌ی برد، دیسان پیغه‌مب‌هر (دروودی خودای له‌س‌هر
بی) گ‌ه‌رای‌ه‌وه بو‌سه‌ر مین‌به‌ره‌که‌وه، ده‌ستی کرد به‌قور‌ئان‌خوین‌دنی رکاتی دو‌م،
دیسان که‌ته‌واوی کرد له‌سه‌ر مین‌به‌ره‌که روک‌وعی برد، خه‌لکه‌ک‌ه‌یش له‌گ‌ه‌ل‌یدا
روک‌وعیان برد، نه‌وجا پیغه‌مب‌هر سه‌ری له‌چه‌مین‌ه‌وه‌ی رکاتی دو‌م

$$1500 = 658 \text{ شجرا.}$$

کوری ئه بوضه میره‌یش که نه‌و وه‌خته هه‌تیو بوو، له‌پشتیه‌وه بووین به‌ریزی، پیریژنه‌که‌ی نه‌نکیشم له‌پشت ئیمه‌وه به‌ته‌نیا نوێژی به‌جه‌ماعه‌ت له‌پشت پی‌غه‌مبه‌ره‌وه دابه‌ست، جا پی‌غه‌مبه‌ر (دروودی خودی له‌سه‌ر بێ) له‌به‌رخاتری ئیمه‌ دوورکات نوێژی به‌جه‌ماعه‌ت کرد، ئه‌وجا له‌پاش ته‌واوکردنی نوێژه‌که ته‌شریفی که‌راپه‌وه بو‌و ماله‌وه‌ی. (ت/٣/٣٨٩/١ ز-١٢٩ ژ-٧٧٥).

رافه‌ و شیکردنه‌وه:

له‌م فهرمووده‌یه‌دا ئهم به‌هرانه‌ی تیا‌دایه: جه‌ماعه‌ت له‌نوێژی سونه‌تا دروسته، له‌مالیشا جه‌ماعه‌ت دروسته، سونه‌ته‌ جی‌گه‌ نوێژ بمال‌ئێ و پا‌ک رابگیر‌ئ، دروسته‌ منال‌ له‌ریزی پیا‌وانا راوه‌ستی، به‌پیا‌وی‌ک و منال‌ئ ریز دروست ده‌ب‌ئ، که‌س‌ئ به‌ته‌نیا خو‌ی راوه‌ستی، له‌ناو ریزدا نه‌ب‌ئ، نوێژه‌که‌ی دروسته، نوێژی منال‌ئ فامیده‌ داده‌مه‌زری، هه‌روا ده‌سنوێژی، نوێژ له‌سه‌ر حه‌سیر دروسته، له‌مال‌ئ خاوه‌ن ده‌عه‌تا نوێژ بک‌ری بو‌و مووفه‌رک و پیرۆزی.

٢٤٣- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) زَوْجِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَنَّهَا قَالَتْ: (كُنْتُ أَنَا مِ بَيْنَ يَدَيْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَرَجُلَايَ فِي قِبْلَتِهِ إِذَا سَجَدَ عَمَزَنِي فَقَبَضْتُ رِجْلِي إِذَا قَامَ بَسَطْتُهُمَا قَالَتْ وَالْيُيُوتُ يَوْمَئِذٍ لَيْسَ فِيهَا مَصَابِيحُ). (الحديث: ٣٨٢ أطرافه في: ٣٨٣، ٣٨٤، ٥٠٨، ٥١١، ٥١٢، ٥١٣، ٥١٤، ٥١٥، ٥١٩، ٩٩٧، ١٢٠٩، ٦٢٧٦). (٢٠٧)

عائیشه‌ی هاوسه‌ری حه‌زرمه‌ت (دروودی خودا له‌سه‌ر پی‌غه‌مبه‌رو ره‌زای خودا له‌سه‌ر عائیشه‌ بێ) ده‌فه‌رمو‌ئ: جاری واده‌بوو له‌به‌رده‌می پی‌غه‌مبه‌ردا، له‌سه‌ر نوێنه‌که‌م ده‌خه‌وتم، پی‌غه‌مبه‌ریش له‌هه‌مان نوێن نوێژی ده‌کرد، هه‌ردوو قا‌چیشم له‌وکاته‌دا له‌رووی روو‌گه‌وه له‌ج‌ئ سووژده‌که‌یدا ده‌بوو،

جاگه دهیویست با به دهست تیوهی دهژمندم، منیش قاجم هه ئه ده کیشا تاسوژده که ی ته واو ده کرد جائه وهه ل ده سایه وه منیش دیسانه وه قاجم راده کیشایه وه، نه وه سرده مه هیشتا ماله کانمان چرای تیانه بوو، له بهر نه وه نه ده زانی که که ی کورنووش ده با، دنا پیش نه وه ی تیوه م بزنی جی کورنووشه که م بوی چۆل ده کرد. (ت/۵/۲۴۴/۱ = ز-۷۱ ژ-۴۶۷).

۲۴۴- وَعَنْهَا (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) (أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُصَلِّي وَهِيَ بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْقِبْلَةِ عَلَى فِرَاشٍ أَهْلُهُ اغْتِرَاضَ الْجَنَازَةِ). (الحديث: ۳۸۵ طرفاه في: ۵۴۲، ۱۲۰۸). (۲۰۸)

دیسان فهرمووی: جاری وا ده بوو پیغه مبه ر (درووی خودای له سه ر بن) له سه ر نوینی نووستنه که ی خو ی و خیزانه که ی نویزی شه ونویزی ده کرد، له وکاته دا من له به رده میدا، له نیوانی پیغه مبه رو رووگه که یدا راده کشام، پیک وه ک شیوه ی دانانی ته رم له به رده می که سیکا نویزی مردووی له سه ربکا ئاوا (ت/۴/۲۴۴/۱ = ز-۷۱ ژ-۴۶۶).

۲۴۵- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كُنَّا نُصَلِّي مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَيَضَعُ أَحَدُنَا طَرَفَ الثَّوبِ مِنْ شِدَّةِ الْحَرِّ فِي مَكَانِ السُّجُودِ). (الحديث- ۳۸۶ طرفه في: ۵۸۵). (۲۰۹)

ئه نه س (په زای خوی له بن) فهرمووی: جاران کاتی نویزی نیوه پۆمان به جه ماعه ت له گه ل پیغه مبه ردا ده کرد، ری ده که وت قرجه ی نیوه پۆ بوو، له به رگه رمی ی شوین کورنووشه که، له سه ر چمکی جلی خو مان کورنووشمان ده بر د

(۲۰۸) أخرجه مسلم (عینی/۴/۱۱۵/۴۹) المترجم= ۱۱۴۲.

(۲۰۹) أخرجه مسلم في المساجد ومواضع الصلاة، باب: استحباب تقديم الظهر، رقم: ۶۲۰ =

۱۴۰۶ شيجا.

٢٤٦- وعنه أنه سئل: (أَكَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي فِي نَعْلَيْهِ قَالَ نَعَمْ). (الحديث-٣٨٧). (٢١٠)

لهنمامی نه نهس پرسیارکرا: نایا پیغه مبهه به پیلاوه وه نوپزی ده کرد
یانای؟ فهرمووی: به لئی به پیلاوه وه جار جاره نوپزی ده کرد.

٢٤٧- عَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّهُ بَالَ ثُمَّ تَوَضَّأَ وَمَسَحَ عَلَى خَفَيْهِ ثُمَّ قَامَ فَصَلَّى فَسُئِلَ فَقَالَ رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَنَعَ مِثْلَ هَذَا قَالَ إِبْرَاهِيمُ فَكَانَ يُعْجِبُهُمْ لِأَنَّ جَرِيرًا كَانَ مِنْ آخِرِ مَنْ أَسْلَمَ). (٢١١)

جهه ریری کوری عه بدوللا (دزای خوی لست بن) جارئ گمیزی کردو خوئی پاک
کرده وه نه و جا ده ستونپزی گرتو، له باتی شور دنی قچه کانی دهستی ته ری
به سوله کانی ایدای، نه وسا هه لسا به سوله کانی وه نوپزی کرد، جاپیای
ره خنه ی لی گرتو لی ی پرسی: چو ن شتی واده که ی؟ پیئت ناشوری و،
به پیلاوه وه نوپز ده که ی؟ فهرمووی: بو نایکه م، من به چای خو م دیومه که
پیغه مبهه (دروودی خوندی له سمر بن) هه مان شتی کردوه موسولمانان نه م فهرمووده ی
جهه ریران زور به دل بووو چونکه به لگه ی برپاره که ی هه لنه وه شاهه وه،
چونکه جهه ریر له دوا هاتنی نایه تی ده ستونپز که وا له سوورده تی مائیده دا
نیسلام بووه، نه مهیش واتای وایه ده سهینان به سولدا که له پیش هاتنی نه م
نایه ته دا هه بووه نه سخ نه بوته وه به هاتنی نه م نایه ته

٢٤٨- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَالِكٍ بْنِ بُجَيْنَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا صَلَّى فَرَجَ بَيْنَ يَدَيْهِ حَتَّى يَبْدُوَ بَيَاضَ إِبْطَيْهِ). (الحديث-٣٩٠- طرفاه في: ٨٠٧، ٣٥٦٤). (٢١٢)

(٢١٠) أخرجه مسلم في المساجد ومواضع الصلاة، باب: جواز الصلاة في نعلين، رقم: ١٢٣٦=٥٥٥.

(٢١١) أخرجه مسلم في الطهارة، باب: المسح على الخفين، رقم: ٢٧٢=٦٢١.

عہدوللای کوری مالیک، کہ بہ ناوی دایکیشیہ وہ ناودہبری و پی دہگوتری؛
 ٹیبنو بوجہینہ (ہمزای خوی لس بن) دہفہرموی؛ پیغہمبہر (مروودی خودی لہسر بن) کہنویزی
 دہکرد، لہناو کورنووشدا، ہہردوو بالی خوی بلاو دہکردوہ، تہنانتہ جاروبار
 سپیدہی بنباخہٹی دہردہکہوت.

روونکردنہوہ:

ہروانہ: فیقہی ناسان، بہرگی یہکہم، لاپہرہ ۱۸۲ - باسی ژمارہ ۶۶.
 عہدوللای کوری مالیک یہکیکہ لہہاوری ناودارہکانی پیغہمبہر (مروودی خودی
 لہسر بن) بوجہینہی دایکیشی صہحابیہ بووہ، دہلین: باوکیشی لہہاوری
 یانی پیغہمبہر بووہ، لہہوژی ئەزده، لہمیژوہ موسولمان بوو بوو،
 پیاویکی سوڤیلکہی خواہہرست بوو، ئەم زاتانہ فہرموودہکانیان
 گپراوہتہوہ: ئەعرہج و حەفصی کوری عاصم و عہل کوری عہدوللای
 کوری بوجہینہ، لہئاخرو ئۆخری جینشینی ی موعاویہدا، لہکاتی
 فہرمانرہوایی مہروان لہسہر مہدینہ، لہپہنجاو شہشی کۆچیدا مردووہ،
 ہروانہ: (ف - ۴۴۵).

بسم الله الرحمن الرحيم

(۱۰) باسہکانی رووگہ (أبواب القبلة)

۲۴۹ - عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ: رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ
 عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (مَنْ صَلَّى صَلَاتَنَا وَاسْتَقْبَلَ قِبْلَتَنَا وَأَكَلَ ذَيْحَتَنَا فَذَلِكَ الْمُسْلِمُ الَّذِي لَهُ
 ذِمَّةُ اللَّهِ وَذِمَّةُ رَسُولِهِ فَلَا تُخْفَرُوا اللَّهَ فِي ذِمَّتِهِ).

ئەنەس (مەزەي خەي لى بىن) دەفەر مەي: پېغەمبەر (دروودى خوداي لەسەر بىن) دەفەر مەي: (هەر كەسى وەك خۇمان ئەم نويزەي ئىمەيە بكاو وەك خۇمان رەو بكا تە ئەم قىبلەيەي ئىمەيەو، وەك خۇمان لەگۆشتى گيانلەبەري بخوا كەئىمە سەري بېرىن، ئىتر ئەو كەسە موسولمانى تەواو، لەئامانى خودا، لەئامانى پېغەمبەري خودا دا، كەوابوو ئىتر ئىو، ئىش ئامان و پەيمانى خودا بىەنەسەر، وەناپاكي لەو موسولمانە مەكەن) (ت/۱/۲۱۰/۱ ز- ۵۳ ژ- ۳۸۶).

۲۵۰- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) (أَنَّهُ سَأَلَ رَجُلًا طَافَ بِالْبَيْتِ الْعَمْرَةَ وَلَمْ يَطْفِ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ أَيَّامِي أَمْرًا أَنَّهُ فَقَالَ قَدِمَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَطَافَ بِالْبَيْتِ سَبْعًا وَصَلَّى خَلْفَ الْمَقَامِ رَكْعَتَيْنِ وَطَافَ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ وَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ). (الحديث ۳۹۵ أطرافه في: ۱۶۲۳، ۱۶۲۷، ۱۶۴۵، ۱۶۴۷، ۱۷۹۳). (۲۱۳)

لەئىبنوعومەر (مەزەي خەي لى بىن) پەرسىار كرا: پىاوى لەكاتى كردنى عەمرەدا تەوافى بەيت بكا، بەلام ھاموشوى نىوانى سەفاو مەرۋا نەكا، ئايا بوى ھەيە لەگەل ژنەكەي دا دروست بىي؟ فەرمەي: پېغەمبەر (دروودى خوداي لەسەر بىن) كەتە شريفى برد بۆ مەككە ھەوتجار بەدەورى بەيتدا ھەلسورا، وەلەپشتى مەقامى ئىبراھىمەو دوو ركات نويزى تەوافى كرد، وەھەوت جارىش لەناوەندى سەفاو مەرۋەدا ھاتوچۆي كرد. ئنجا بۆئەو كەبەباشى بزانين كەئەمە ياساى رەساى ئايىنەو پەيرەوى كردنى مەبەستە، ئەم ئايەتەي خویندەو: (لقد كان لكم في رسول الله أسوة حسنة) واتە: لەپراستى دا پېغەمبەري خودا پەھبەر و سەرمەشقيكى ھەرە جوانە بۆئىو، وەشاينى ئەو ھەيە كەئىو چاوى لى بكەن و، ھەنگاو بەھەنگاو بست بەبست شوينى بكەن). (ت/۲/۱۹۱/۳ ز- ۹۷ ژ- ۱۵۵۵ ج- ۴).

٢٥١- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: (لَمَّا دَخَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْبَيْتَ دَعَا فِي نَوَاحِيهِ كُلِّهَا وَلَمْ يُصَلِّ حَتَّى خَرَجَ مِنْهُ فَلَمَّا خَرَجَ رَكَعَ رَكَعَتَيْنِ فِي قُبُلِ الْكَعْبَةِ وَقَالَ هَذِهِ الْقِبْلَةُ). (الحديث: ٣٩٨ أطرافه في: ١٦٠١، ٣٣٥١، ٣٣٥٢، ٤٢٨٨). (٢١٤)

ئىبنوعەبباس (پەزى خاين لى بى) فەرەمۆى: رۆژى ئازاد کردنى مەككە، كەناودارە بەفەتەتە مەككە، كەپىغەمبەرە كۆمەللى لەيارانى چوونە ناومالى كابدەو، پىغەمبەر (دروودى خودای لەسەر بى) لەناو ھەموو لایەكى ناو كابدە نزاى كردو لەخودا پاراىەو، بەلام بەپى ئاگادارى من كە لەئوسامەى كۆرى زەمىدە وەرگرتووە، نوێژى لەناویدا نەركردووە، ھەتا دیتەدەرەو، كەدیتە دەرەو بەرەرووى رووگە (موقابىلى قىبلە) دووركات نوێژى سوننەت دەكا، وە دەفەرەمۆى: (ئەمە رووگەى موسولمانانە، ئەو قىبلە يەيە كە لەنوێژدا رووى تى دەكەن). (ت/٢/٢٧٢/٢ ژ-١٧٢٠ ز-١٣٥).

روونکردنەو:

ئىمامى بوخارى (پەزى خاين لى بى) گەللى جار بەگىرپانەوێ فەرەمۆدەيى، ئاماژەى بۆ مەبەستىكى تەريش كردووە، كە لەرۆژگارى ئەودا قەسەى لى كراوەو، لەناو كۆرى زاناكاندا قەسەى جياجياى لى كراوەو، جاروبارىش راجيايى لەو مەسەلەيەدا بەھۆى جياوازيى شىوازى چەند فەرەمۆدەيەكەو پەيدا بوو. جاپيشەوا بوخارى بۆبەرپەرچدانەو، ياوەلامى ئەو جۆرە پرسىارو راجياجيانە، بەگىرپانەوێ فەرەمۆدەيى لەبارەيەو ئاماژەى كردووە، گەللى جاروبارىش بىپارە شەرعىيەكانى لەئاماژەى فەرەمۆدەكان وەرگرتووەو، فەرەمۆدەكەى كردووە بەبەلگە لەسەرى، ھەتا ئەو جۆرە ئاماژەو ووردەكارىيەى بوخارى بوو بەسەرچاوە بۆ زۆر لەبىپارە شەرعى يەكانو

گوتراوه (فقه البخاری فی تراجمه). جاله سهر ئەم بنیاته دهبی فهرمووده کانی
بوخاری ره چاو بکرین

۲۵۲- عَنْ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: (كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى نَحْوَ بَيْتِ الْمَقْدِسِ سِتَّةَ عَشَرَ أَوْ سَبْعَةَ عَشَرَ شَهْرًا وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُحِبُّ أَنْ يُوجَّهَ إِلَى الْكَعْبَةِ فَأَنْزَلَ اللَّهُ قَدْ نَرَى تَقَلُّبَ وَجْهِكَ فِي السَّمَاءِ فَتَوَجَّهَ نَحْوَ الْكَعْبَةِ وَقَالَ السُّفْهَاءُ مِنَ النَّاسِ وَهُمْ الْيَهُودُ مَا وَلَّاهُمْ عَنْ قِبَلَتِهِمْ الَّتِي كَانُوا عَلَيْهَا قُلْ لِلَّهِ الْمَشْرِقُ وَالْمَغْرِبُ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ فَصَلَّى مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلٌ ثُمَّ خَرَجَ بَعْدَ مَا صَلَّى فَمَرَّ عَلَى قَوْمٍ مِنَ الْأَنْصَارِ فِي صَلَاةِ الْعَصْرِ نَحْوَ بَيْتِ الْمَقْدِسِ فَقَالَ هُوَ يَشْهَدُ أَنَّهُ صَلَّى مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَنَّهُ تَوَجَّهَ نَحْوَ الْكَعْبَةِ فَتَحَرَّفَ الْقَوْمُ حَتَّى تَوَجَّهُوا نَحْوَ الْكَعْبَةِ). (الحديث ۳۹۹ طرفه في: ۴۰). (۲۱۵)

تهرجه مه که ی له پێشهوه رابورد، برپوانه فهرمووده ی ژماره : (۳۸)

۲۵۳- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي عَلَى رَأْسِهِ حَيْثُ تَوَجَّهَتْ فَإِذَا أَرَادَ الْفَرِيضَةَ نَزَلَ فَاسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ). (الحديث ۴۰ أطرافه في: ۱۰۹۴، ۱۰۹۹، ۱۰۹۰). (۴۱۴۰).

جابر (رەزای خۆی لێ یێ) فهرمووی: جاران پێغه مبه ر (دروودی خودای لاسه ر یێ) به سواری و لاخ،
نوێژی سوننه تی ده کرد، به مه رجی و لاخه که له ژیریا رووی له شوینی مه به ست
بوایه، به لام که ده یو یست نوێژی فه رزبکا، له و لاخه که داده به زی و رووی ده کرده
رووگه و نوێژی داده به ست و نوێژ ده که ی به ته وای به ره و رووگه ته وای ده کرد.
(تی/ ۲/ ۱/ ۲۱۴/ ۱- ۵۴- ۳۹۳، ۳۹۴).

۲۵۴- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (صَلَّى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِبْرَاهِيمُ الرَّاوي عَنْ علقمة الراوي عن ابن مسعود: لَا أَذْرِي زَادَ أَوْ نَقَصَ فَلَمَّا سَلَّمَ قِيلَ لَهُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَحَدَثَ فِي الصَّلَاةِ شَيْءٌ؟ قَالَ وَمَا ذَاكَ؟ قَالُوا صَلَّيْتَ كَذَا وَكَذَا فَشَنَى رَجُلِيهِ وَاسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ وَسَجَدَ سَجْدَتَيْنِ ثُمَّ سَلَّمَ فَلَمَّا أَقْبَلَ عَلَيْنَا بَوَّجَهُ قَالَ إِنَّهُ لَوْ حَدَّثَ فِي الصَّلَاةِ شَيْءٌ لَنَبَأْتُكُمْ بِهِ وَلَكِنْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ أُنْسَى كَمَا تَنْسَوْنَ فَإِذَا نَسِيتُ فَذَكِّرُونِي وَإِذَا شَكَّ أَحَدُكُمْ فِي صَلَاتِهِ فَلْيَتَحَرَّرْ الصَّوَابَ فَلْيَتِمَّ عَلَيْهِ ثُمَّ لِيُسَلِّمْ ثُمَّ يَسْجُدْ سَجْدَتَيْنِ). (الحديث: ۴۰۱، ۴۰۴، ۱۲۲۶، ۶۶۷۱، ۷۲۴۹). (۲۱۶)

عبداللہ کوری مہسعود (ہمزای خود بیان لری ہی) فہرمووی: جاری پیغہمبہر (درویدی خودی لہسہر ہی) بہرنویژری نویژری نیومہوؤ بو یارانی دہکا، نیراہیم کہنہم فہرموودہیہ لہعہلقہمہوہ، لہئینومہسعودوہوہ دہگیرپیتہوہ، لی ی تیک چوو بوو، دہیفہرموو: نازانم: پیغہمبہر لہنویژرہکہ زیاد دہکا، یالی ی کہم دہکاتہوہ. جاکاتی پیغہمبہر (درویدی خودی لہسہر ہی) سلاو دمداتہوہ عہرزری دہگہن: نہی پیغہمبہری خودا! نایا ہیچ گوڑانی لہنویژدا رووی داوہ؟ فہرمووی: (بوچی چی بووہ؟) گوتیان: وا وانویژت کرد، وہک رۇزان بہناسایی نویژت نہکرد. جا پیغہمبہر (درویدی خودی لہسہر ہی) لہسہر چوک بہرہورووگہ دانیشٹ، وہک بو تہحیات دابنیشی ئاوا، وەدوو گرہنوشی ہلہی برد، نہوجا سلاوی دایہوہ، پاشتر کاتی رووی تی کردین فہرمووی: (ئہگہر گوڑانی لہنویژدا رووی بدایہ پیم دہگوتن، منیش ئادہمیزادم وہکوو ئیوہ، چوں ئیوہ شتتان لہبیردہچی منیش ئاوہہا جاروبار شتم لہبیردہچی، جائہگہر رپکەوت جاری شتیکم لہیاد نہمابوو، ئیوہ بیخہنہوہ یادم، ئہگہر لہنویژرہکہتاندا گومانتان بو پەیدا بوو، وہک ئہوہ کہنہتاندہزانی کہسی رکاتتان کردووہ یادووړکات، ئہوہ لہبارودوؤخی وادا،

بانویژ خوین به ووردی بیر بکاته ووه، مشووری رووی به راستی بخوات و حاجی به راست دهمانی له سه ره ووه نویره که ی ته و او بکات، نه مجار سلا و بداته ووه، نه و جا دوو کرنووشی هه له ببات (ب/ ۱/ ۳۲۷/ ۹ ز- ۱۰۹ ژ- ۶۴۲ چ- ۴).

۲۵۵- عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (وَأَقْبَتُ رَبِّي فِي ثَلَاثٍ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ لَوْ أَتَّخَذْنَا مِنْ مَقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلًّى فَفَزَلْتُ وَاتَّخَذُوا مِنْ مَقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلًّى وَآيَةُ الْحِجَابِ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ لَوْ أَمَرْتَ نِسَاءَكَ أَنْ يَحْتَجِينَ فَإِنَّهُ يُكَلِّمُهُنَّ الْبَرُّ وَالْفَاجِرُ فَفَزَلْتُ آيَةَ الْحِجَابِ وَاجْتَمَعَ نِسَاءُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْغُبَرَةِ عَلَيْهِ فَقُلْتُ لَهُنَّ عَسَى رَبُّهُ إِنْ طَلَّقَكُنَّ أَنْ يُبَدِّلَهُ أَزْوَاجًا خَيْرًا مِنْكُنَّ فَفَزَلْتُ هَذِهِ آيَةُ).

پیشه و عومهر (همای خوی لای بی) فه رمووی: له سایه ی خودا وه له م سئ مه سه له یه دا رای من له گهل فه رمانی په روه ردگاری گه ورده ما یه کی گرت، یه که م: عه رزی پیغه مبه رم کرد: نه ی پیغه مبه ری خودا! خوزگه مه قامی ئیر اهی ممان ده کرد به نویره گا. واته: نه و شوینه ی که له کاتی دروست کردنی که عبه دا ئیر اهم تیادا راده ووستا، دهمان کرد به جیگه نویره، جابه م بونه یه وه نه م نایه ته هاته خواره وه: (واتخذوا من مقام إبراهيم مصلى) به قهره. واته: له مه قامی ئیر اهی م جیگه نویره وهر بگرن و نویره ی سونه تی تیا بکه ن بو خوتان، دوه م: گوتم: نه ی پیغه مبه ری خودا! خوزگه فه رمانت ده کرد به ژنه کانت به له چک کردن و خودا پوشین، واته: له پیاوی بیگانه چارشو بگر نه وه، یاله پستی په رده وه قسه و گوشتو گوئیان له گهل دا بکه ن، چونکه چاک و خراب قسه یان له گهل ده که ن، جابه م بونه یه شه وه نایه تی حیجاب (بالا پوشی) هاته خواره وه که ده فه رموئ: (واذا سألتموهن متاعا فاسألوهن من وراء حجاب). نه حزاب ۳۲/ ۳۵. واته: کاتی قسه و گوشتو گوئیان له گهل ژنه کانی پیغه مبه ردا کرد، وه که نه وه داوای شتیکتان لی کردن، له پستی په رده وه، وه که دیوار و دهرگا و په رده ی ناوباره گا، قسه یان له گهل دا بکه ن. سییه م: کاتی که ژنه کانی

پیغمبر (دروودی خودای لمسر بن) له بهر ره هوئی باری یه کتری، کو بوونه وه بیان له حه زمرت کرد، منیش پیم گوتن: (عسی ربه ان طلقن ان یبدله أزواجاً خیراً منکن). جا لهم هوپه شه وه نهم نایه ته هاته خواری: هیوا وایه نه گهر ته لاقتان بدا خودا له باتی نیوه چهند ژنیکی باشتی پی بدا).

بسم الله الرحمن الرحيم

(۱۱) باسه کانی مزگهوت (أبواب المساجد)

۲۵۶- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأَى نُحَامَةً فِي الْقِبْلَةِ فَشَقَّ ذَلِكَ عَلَيْهِ حَتَّى رُئِيَ فِي وَجْهِهِ فَقَامَ فَحَكَّهُ يَدِهِ فَقَالَ إِنَّ أَحَدَكُمْ إِذَا قَامَ فِي صَلَاتِهِ فَإِنَّهُ يُنَاجِي رَبَّهُ أَوْ إِنَّ رَبَّهُ بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْقِبْلَةِ فَلَا يَزُقُّ أَحَدَكُمْ قَبْلَ قِبْلَتِهِ وَلَكِنْ عَنْ يَسَارِهِ أَوْ تَحْتَ قَدَمَيْهِ ثُمَّ أَخَذَ طَرَفَ رِدَائِهِ فَبَصَقَ فِيهِ ثُمَّ رَدَّ بَعْضَهُ عَلَى بَعْضٍ فَقَالَ: (أَوْ يَفْعَلْ هَكَذَا). (الحديث: ۴۰۵ طرفه في: ۲۴۱). (۲۱۷)

ئه نهس (پهزی خوی لی بن) فهرمووی: پیغمبر (دروودی خودای لمسر بن) له ناو مزگهوتا بهرووی قیبله وه به ئه میکی بینی، زوری پی ناخوش بوو، جاهه لسا بهشتی به دهستی خوی کرانندی، فهرمووی (دروودی خودای لمسر بن): (ئیوه که له ناو نویژدا دهبین ئه وه رازو قسهی نهینی و گوفتوگو له گهل خودای پهرومردگاری خوتاندا دهکن) یا فهرمووی (دروودی خودای لمسر بن): (ئه وه وهک ئه وه وایه که خودا له نیوانی ئه وه نیوانی رووگه دا بی، که وابوو لهرووی رووگه وه تفو به ئه وه و چلم رومه کهن، بهلام ئه گهر هه رچارتان نه بوو له لای چه پتانه وه، یاله ژیر پی تانا تف داکه و، به خول و چه وی ناو مزگهوت که داپوشن). ئینجا حه زمرت (پهزی خوی لی بن) چمکی له شبوشه کهی خوی گرتو تفی تی کردو ولی به سه ریه کاو، فهرمووی: (یا خودا وابهکن وهک ئه وهی من کردم!). (ت/۱/۳۵۸-ز/۱۱۸-۷۱۴ ش/د)

٢٥٧- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ وَأَبِي سَعِيدٍ الْخَدْرِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) (أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأَى لُخَامَةً فِي جِدَارِ الْمَسْجِدِ فَتَنَاولَ حَصَاةً فَحَكَّهَا فَقَالَ إِذَا تَنَحَّمْ أَحَدُكُمْ فَلَا يَتَنَحَّمَنَّ قَبْلَ وَجْهِهِ وَلَا عَنْ يَمِينِهِ وَلْيَبْصُقْ عَنْ يَسَارِهِ أَوْ تَحْتَ قَدَمِهِ الْيُسْرَى). (الحديث: ٤٠٨ طرفاه في: ٤١٠، ٤١٦). (٢١٨)

ئەبوھورەیرەو ئەبو سەعیدی خەدری (پەزەنای خەوای لەسەر بێ) فەرموویان: جاری پێغەمبەر (دروودی خەوای لەسەر بێ) بەلغەمیکی بەدیواری رووی قیبلەووە لەناو مزگەوتە چاوە پێکەوت، بەچەوێ کراندی، فەرمووشی: (کاتی کە سێکتان ویستی بەلغەمی رۆ بکا، بارۆی نەکاتە بەردەمی خۆی، هەروا بە لەلای راستیشەووە رۆی نەکا، بەلەلای چەپیشەووە تەف رۆبکا، یالەژێرپێی چەپیدا رۆی بکا).

رافەو شیکردنەووە:

بەپێی ئەم فەرموودەیە: تەف رۆکردن لەبەردەم داو، لەلای راستەووە، لەناو نوێژداو، لەگشت کاتیکی تردا ناباشە، بەشیۆمەیهکی گشتی ئیسلام بایەخ بەپاک و خاوینی دەدا، پێشگیری لەپێسی و پۆخلی و قێژەونی دەکا، وەهەوێ داووە کە بەپێی تواناو بەپێی کات و شوێن بایەخی تەواو بەپاکی و خاوینی بدری. کەواتە: ئەمە رۆی لەهۆکارە نوێکانی خۆپاک راگرتن ناگرێ، وەک بەکارهێنانی دەستەسپرو گرێنست و شتی وا.

٢٥٨- عَنْ أَنَسَ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (الْبُرَاقُ فِي الْمَسْجِدِ خَطِيئَةٌ وَكَفَّارَتُهَا دَفْنُهَا). (الحديث: ٤١٥-٤١٦). (٢١٩)

پیشہوا نہ نہس (ہرمزی خوی لہ ہر) دہفہ رموی: خوشہ ویست (دروودی خودای لمسر ہر)
دہفہ رموی: (تف رؤ کردن لہناو مزگہوتا گوناہہ، کہفارتہ کہی ئہودیہ
کہبہ خوئی ناومزگہوتہ کہ دایپوشی). (ت/۲۵۷/۱ ز ۱۸ ز ۷۱۲).

۲۵۹ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (هَلْ تَرَوْنَ قِبَلِي هَا هُنَا فَوَاللَّهِ مَا يَخْفَى عَلَيَّ خُشُوعُكُمْ وَلَا رُكُوعُكُمْ إِلَيَّ لَأَرَاكُمْ مِنْ وَرَاءِ ظَهْرِي). (الحديث: ۱۸ ۴ طرفه في: ۷۴۱). (۲۲۰)

ئہبہوہرہیرہ (ہرمزی خوی لہ ہر) فہرموی: پیغہ مبہر (دروودی خودای لمسر ہر) فہرموی:
(لہئیوہ وایہ کہمنیش وہک ئیوہ ہر رووی قبیلہ، کہوا لہبہردہممہوہ
دہبینم و بہس، بہخودا زورباش ناگام لہخوشوعو لہروکوعتانہ لہناو
نویرہ کہما، چونکہ من لہپشتی سہریشمہوہ بہباشی دہتان بینم، خودا
بہہرہیہکی وای پیداوہ کہبہردہم و پشتی خوہم ہہردوولا لہیہک کاتا
دہبینم!). (ت/۲۸۴/۱ ز ۹۰ ز ۵۵۰).

راقہ و شیکردنہوہ: ئہم فہرموودہیہ لہنیشانہکانی پیغہ مبہرایہتی یہ.

۲۶۰ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (سَابَقَ بَيْنَ الْخَيْلِ الَّتِي أُضْمِرَتْ مِنَ الْحَقِيَاءِ وَأَمَدَهَا ثِيَةُ الْوَدَاعِ وَسَابَقَ بَيْنَ الْخَيْلِ الَّتِي لَمْ تُضْمَرْ مِنَ الثِّيَةِ إِلَى مَسْجِدِ بَنِي زُرَيْقٍ وَأَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ كَانَ فِيمَنْ سَابَقَ بِهَا). (الحديث: ۲۰ ۴ أطرافه في: ۲۸۶۸، ۲۸۶۹، ۳۸۷۰، ۷۳۳۶). (۲۲۱)

عہبدوللای کوری عومہر (ہرمزی خوابان لہ ہر) کہناسراوہ بہئیبینوعومہر، واتہ:
کوری عومہر، فہرموی: پیغہ مبہر (دروودی خودای لمسر ہر) پیشپ کہیہکی ولاخی
بہرزہی سازدا، ئہسپو ماینہکانی کرد بہدووتاقم، ئہو ولاخانہی کہنامادہ

(۲۲۰) أخرجه مسلم في الصلاة، باب: الأمر بتحسين الصلاة وإتمامها والخشوع فيها، رقم: ۹۵۷-۴۲۴.

(۲۲۱) أخرجه مسلم في الإمارة، باب: المسابقة الخيل وتضميرها، رقم: ۸۲۰-۱۸۷۰.

کرا بوون بۆ قۆشمه، ئەم سەری مەیدانی تەرەتینە کەیان حەیفاء بوو، ئەو سەری ئەنییه تۆلۆدە داغ بوو، ئەو مایەو ئەسپانەیشی کە ئامادە نە کرا بوون بۆ قۆشمە، گۆرەپانی پێشپەرکێکەیان کورت تر بوو، لە ئەنییه تۆلۆدە داغەو بوو، هەتا مزگەوتی بەنی زورەدیق. وەمەن خۆم یەکیک بووم لەو کەسانە ی کە بە شەداریان لەم پێشپەرکێ یە دا کرد. (ت/ ۱/۱۰۲/۸ = تاج- ۴ ز- ۳۳ ژ- ۴۴۳ چ- ۴).

۲۶۱- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمَالٍ مِنَ الْبَحْرَيْنِ فَقَالَ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) انْثُرُوهُ فِي الْمَسْجِدِ وَكَانَ أَكْثَرَ مَالٍ أَتَى بِهِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَخَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى الصَّلَاةِ وَلَمْ يَلْتَفِتْ إِلَيْهِ فَلَمَّا قَضَى الصَّلَاةَ جَاءَ فَجَلَسَ إِلَيْهِ فَمَا كَانَ يَرَى أَحَدًا إِلَّا أَعْطَاهُ إِذْ جَاءَهُ الْعَبَّاسُ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَعْطِنِي فَإِنِّي فَادَيْتُ نَفْسِي وَفَادَيْتُ عَقِيلًا فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خذْ فَحِثًا فِي ثَوْبِهِ ثُمَّ ذَهَبَ يَقْلُهُ فَلَمْ يَسْتَطِعْ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَوْمُرْ بَعْضَهُمْ يَرْفَعُهُ إِلَيَّ قَالَ لَا قَالَ فَارْفَعُهُ أَلْتِ عَلَيَّ قَالَ لَا فَتَشْرَ مِنْهُ ثُمَّ ذَهَبَ يَقْلُهُ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَوْمُرْ بَعْضَهُمْ يَرْفَعُهُ عَلَيَّ قَالَ لَا قَالَ فَارْفَعُهُ أَلْتِ عَلَيَّ قَالَ لَا فَتَشْرَ مِنْهُ ثُمَّ احْتَمَلَهُ فَأَلْقَاهُ عَلَى كَاهِلِهِ ثُمَّ انْطَلَقَ فَمَا زَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُتْبِعُهُ بَصَرَهُ حَتَّى خَفِيَ عَلَيْنَا عَجَبًا مِنْ حِرْصِهِ فَمَا قَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَثَمَّ مِنْهَا دِرْهَمٌ). (الحديث: ۴۲۱ طرفاه في: ۳۰۴۹، ۳۱۶۵).

ئەنەس (بەزە خەوای لێ بێ) فەرەمۆی بۆیە کە مەجار مائی وازۆر لە سەرانی و لا تێ بە حەرەین بێت بۆ پێغەمبەر (دروودی خەوای لە سەر بێ) فەرەمۆی: (لەناو گۆشە یەکی مزگەوت دا هە لێ پێژن).

کاتی پێغەمبەر (دروودی خەوای لە سەر بێ) تە شریفی رویشت بۆ مزگەوت بۆ نوێژ ئاوری لەو ماله ئەدا یەو تە نوێژەکی تەواو کرد، ئەو سا رویشت بە لایەو دانیشت، جا هەر کە سێکی دەدی بە شێ دەدا لێی، لە پەرە باسی مامە ی

پێغه‌مبەر هات، فەرمووی: ئەه‌ی پێغه‌مبەری خودا! لەم سامانە بەشەم بەدە، چوونکە من پارە‌ی دوو سەرانەم داوە، سەرانە‌ی خۆم و سەرانە‌ی عەقیلی برازام، کە‌هەردوو‌کمان لە‌غەزای بە‌دردا بە‌دیل گیرابووین، لە‌بەرئە‌وه‌ شایە‌نی باربوو و یارمە‌تیم، پێغه‌مبەر پێی فەرموو: (فەرموو بۆ‌خۆت ببە)، ئە‌وجا عەباس بە‌لەپ لە‌سامانە‌کە‌ی مائی یە ناو عاباکە‌یە‌وه‌، کە‌هات هە‌ڵی بگرێ نە‌یتوانی بیدا بە‌کۆ‌لیا، جا فەرمووی: ئە‌ه‌ی پێغه‌مبەری خودا! فەرمان بکە بە‌یه‌کێ‌ی کە‌بیدا بە‌کۆ‌لما، فەرمووی (دروودی خودای لە‌سەر بێ) (ناشتی وانا‌کە‌م) فەرمووی: دە‌خۆت بیدە بە‌کۆ‌لما، فەرمووی: (دروودی خودای لە‌سەر بێ) (ئە‌وه‌دیش ناکە‌م) جا‌هە‌ندیکی لە‌کۆ‌لە‌کە‌ی دا‌کردو، دیسان ویستی هە‌ڵی‌بگرێ، وە‌عە‌رزی حە‌زرفتی کردە‌وه‌: ئە‌ه‌ی پێغه‌مبەری خودا! فەرمان بکە بە‌کە‌سێ‌ ئە‌م‌جا بیدا بە‌کۆ‌لما، فەرمووی: (خە‌یر) فەرموویە‌وه‌: دە‌خۆت بیدە بە‌کۆ‌لما، فەرمووی: (خە‌یر) جا‌هە‌ندیکی تری ئی دا‌کردو ئە‌وسا هە‌ڵی گرتو دای بە‌کۆ‌لیداو رو‌یش‌ت، پێغه‌مبەریش (دروودی خودای لە‌سەر بێ) چاوی تی‌ی بری و سە‌رنجی عە‌باسی مامی دا، هە‌تا لە‌بەر‌چاومان ون بوو، ئە‌وه‌ندە‌ سە‌یری لە‌سوور بوون و هە‌ڵپە‌و پەرۆشی‌ی عە‌باس بۆ‌مال هات، سامانە‌کە‌ هە‌مووی سە‌ده‌ه‌زار دیر‌هە‌م بوو، هەر لە‌وشو‌پنە‌دا پێغه‌مبەر (دروودی خودای لە‌سەر بێ) هە‌لنە‌سا هە‌تا هە‌مووی دا‌بە‌ش کردو یە‌ک درە‌می نە‌مایە‌وه‌.

رافە‌و شیک‌کردنە‌وه‌:

ئە‌م فەرموودە‌یه‌ تە‌علیقە‌، بە‌لام ئە‌بونە‌عیم لە‌ (مست‌خرج) ی خۆ‌یدا، حاکم لە‌موستە‌درە‌کی خۆ‌یدا، بە‌رشتە‌یی، بە‌پێ‌ی مە‌رجی بو‌خاری، گیراویانە‌تە‌وه‌. ب‌روانە‌ (فتح الباری ب/ ٤٢٧/ ل - ٦١٤)

٢٦٢- عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الرَّبِيعِ الْأَنْصَارِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ عِثْبَانَ بْنَ مَالِكٍ وَهُوَ مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِمَّنْ شَهِدَ بَذْرًا مِنَ الْأَنْصَارِ أَلَّهُ أُنِّي رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَدْ أَكْثَرْتُ بَصْرِي وَأَنَا

أَصْلِي لِقَوْمِي فَإِذَا كَانَتْ الْأَمْطَارُ سَالَ الْوَادِي الَّذِي بَيْنِي وَبَيْنَهُمْ لَمْ أَسْتَطِعْ أَنْ أَتِيَّ
مَسْجِدَهُمْ فَأَصْلِي بِهِمْ وَوَدِدْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَنَّكَ تَأْتِينِي فَتُصَلِّيَ فِي بَيْتِي فَأَتَّخِذَهُ
مُصَلًّى قَالَ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَأَفْعَلُ إِنْ شَاءَ اللَّهُ قَالَ عَتَبَانُ
فَعَدَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَبُو بَكْرٍ حِينَ ارْتَفَعَ النَّهَارُ فَاسْتَأْذَنَ رَسُولُ
اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَذْنَتْ لَهُ فَلَمْ يَجْلِسْ حَتَّى دَخَلَ الْبَيْتَ ثُمَّ قَالَ أَيْنَ تُحِبُّ
أَنْ أَصْلِيَ مِنْ بَيْتِكَ قَالَ فَأَشْرَتْ لَهُ إِلَى نَاحِيَةٍ مِنَ الْبَيْتِ فَقَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَكَبَّرَ فَقُمْنَا فَصَنَعْنَا فَصَلَّى رَكَعَتَيْنِ ثُمَّ سَلَّمَ قَالَ وَحَسِّنَا عَلَى خَزِيرَةٍ
صَنَعْنَاهَا لَهُ قَالَ فَتَابَ فِي الْبَيْتِ رِجَالٌ مِنْ أَهْلِ الدَّارِ ذُووُ عَدَدٍ فَاجْتَمَعُوا فَقَالَ قَائِلٌ
مِنْهُمْ أَيْنَ مَالِكُ بْنُ الدُّخَشِينِ أَوْ ابْنُ الدُّخَشِينِ؟ فَقَالَ بَعْضُهُمْ ذَلِكَ مُنَافِقٌ لَا يُحِبُّ
اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تَقُلْ ذَلِكَ أَلَا تَرَاهُ قَدْ قَالَ لَا
إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ يُرِيدُ بِذَلِكَ وَجْهَ اللَّهِ قَالَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ قَالَ فَإِنَّا نَرَى وَجْهَهُ
وَنُصِيحَتَهُ إِلَى الْمُنَافِقِينَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَإِنَّ اللَّهَ قَدْ حَرَّمَ عَلَى
النَّارِ مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ يَتَّبِعِي بِذَلِكَ وَجْهَ اللَّهِ. (الحديث: ٤٢٥ طرفه في: ٤٢٤). (٢٢٢)

مهحموودی کوپی رمبیع (پرمزی خوی لب برن) فهرمووی: عیتبانی کوپی مالیک (پرمزی
خوی لب برن) کهله هاورپیانی پیغه مبه ر بوو، که یه کیک بوو له و نه نصاریانه ی
که ناماده ی جهنگی به دربوو بوون، بهرنویژی بو هوزده کی خوی دهکرد، روژی
هاته خزمه تی چه زره ت (پرمزی خوی لب برن) عهرزی کرد: نه ی پیغه مبه ری خودا! که لی
جار ری ده که وی دهبی به تاریکستان و باران، منیش پیاوکی کوپرم و ناتوانم
به و باران و تاریکه شه وه برپوم بو مزگه وت بهرنویژیان بو بکه م، به تایبه تی
که باران بباری شیوه که ی واله نیوانی من و نه واندا ریگه م نادا، جاله به رنه وه

ئەى پېغەمبەرى خودا! ھەزدەكەم تەشرىف بېنى بۆلەم، لەشۋېنىكى مائەكەما
بۇ پېرۋىزى و موبارەكى نوپۇزى بىكە، تائەو شۋېن نوپۇزى تۆ بىكەم بەنوپۇزگەى
خۆم، ھەرمووى: پېغەمبەرىش (دروودى خودەى لەسەر بىن) ھەرمووى: (خوا ياربى
وادەكەم).

عەتبان دەپھەرموو: جابۇسبەينى، كەخۇر بەرزەوہ بوو، پېغەمبەر (دروودى
خودەى لەسەر بىن) لەگەل دەستەيى لەيارانى، كەئەبۇبەكرىان تېدابوو، تەشرىفيان ھات،
جا ھەزەرەت (دروودى خوى لى بىن) رېخۋازى كرد، منىش ھەرمووم لى كردن، كەھاتە
ژوورەوہ تەشرىفى دانەنىشت تافەرمووى: (لەكوئى مائەكەتدا ھەزدەكەى
نوپۇزى لى بىكەم؟) منىش گۆشەيەكەم لەناو مائەكەدا پېنىشان دا.

ئەوجا پېغەمبەر (دروودى خودەى لەسەر بىن) لەوېدا بەرەو قىبلە راوەستاو،
ئەللاھوئەكبەرى نوپۇز دابەستنى كردو، ئېمەنىش لەپشتىەوہ رىزبووين و ،
پېغەمبەر خوى رېزى كردين، وەنوپۇزمان بەكۆمەل لەپشتىەوہ دابەست،
ئەوجا دوو ركات نوپۇزى سوننەتى بۆمان كردو، سالاوى داپەوہ.

ھەرمووى: ئەوجا پېغەمبەرەو مېوانەكانى ترمان گل داپەوہو، ئارەدەوای
قىمەمان بۇ دروست كردن. جالەخەلكى گەرەك بەرەبەرە لە پېغەمبەر (دروودى
خودەى لەسەر بىن) كۆبۈنەوہو ھاتن بۇخزمەتى، گوتيارى لەوان گوتى: ئەوہ بۇ مالىكى
كۆپى دوخەيشين ديار نيە، دەبى لەكوئى بى وانەھاتووە بۇ خزمەتى
پېغەمبەرەو ئامادەى ئەم كۆرە پېرۋزە نەبووہ؟ پياوېكىيان وەلامى داپەوہو
گوتى: كورە! ئەوہ ناپاكە، دوو رووہ، ھەربەدەم موسولمانە، لەدلەوہ رقى
لەخووا پېغەمبەرى خودايە. پېغەمبەرىش (دروودى خودەى لەسەر بىن) ھەرمووى: (نا،
وامەلى، ئەوہتا بەبەرچاوەوہ ئاشكرا دەلى: (لاإله الا الله) مەبەستى لەگوتنى
ئەم وشە پېرۋزە رەزاي خودايە!) ھەرمووى: خودا پېغەمبەرى خودا باشتى
دەزانن، ھەرمووى: بەلام ئېمە واھەست دەكەين كەبەدل لەگەل ناپاكەنەو،
بەدەمىش پاسى ئەوان دەكا. سەرورەيش (رەزاي خوى لى بىن) ھەرمووى: (دەسا مالىك

شایه‌تمانی ساخ له‌بهر رمزای خودا هی‌ناوهو، هه‌رکه‌سی‌کیش ساخ له‌بهر رمزای خودا بَلَى (لا اله الا الله: جگه له په‌روم‌دگاری پاک خوای تر نییه) خودا له‌قیامه‌تا له‌سه‌ر ئاگری دۆزه‌خ چه‌رامی ده‌کا). (ت/۲/۳۷۸/۱-ز-۱۲۴ ژ-۷۵۳ ج-۴).

رافه و شیکردنه‌وه:

ئهم به‌هرانه له‌م فه‌رمووده‌یه و مرده‌گیرین: به‌رنوێژی کوی‌ر، دواکه‌وتن له‌نوێژی کۆمه‌ل له‌بهر مه‌هانه‌ی ره‌وا، دیاریکردنی نوێژگا له‌ناو مال دا، پی‌روزی و مرگرتن له‌جی‌گه‌ی نوێژو خواپه‌رستی پی‌غه‌مبه‌ران و پی‌اوچاکان، نیشانه‌للā کردن، چوون بو خزمه‌تی پی‌اوچاکان کاتی دینی شوینی بکه‌ن، نوێژی سوننه‌ت به‌پۆژ به‌جه‌ماعه‌ت دروسته، واباشیشه دوو رکات بکری، دروسته بگوتری: مزگه‌وتی فیساره‌که‌س.

۲۶۳- عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) (أَنَّ أُمَّ حَبِيبَةَ وَأُمَّ سَلَمَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) ذَكَرْنَا كَنِيْسَةً رَأَيْنَاهَا بِالْحَبْشَةِ فِيهَا تَصَاوِيرُ فَذَكَرْنَا لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ إِنَّ أَوَّلَكَ إِذَا كَانَ فِيهِمُ الرَّجُلُ الصَّالِحُ فَمَاتَ بَنَوْا عَلَى قَبْرِهِ مَسْجِدًا وَصَوَّرُوا فِيهِ تِلْكَ الصُّورَ فَأَوَّلُكَ شِرَارُ الْخَلْقِ عِنْدَ اللَّهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ). (الحديث: ۴۲۷ أطرافه في: ۴۳۴، ۱۳۴۳، ۳۵۷۳). (۲۲۳)

عائیشه (رمزای خوای لسن بن) فه‌رمووی: ئومموحه‌بی‌به‌و و ئومموسه‌له‌مه، که‌هه‌ردووکیان هاوسه‌ری پی‌غه‌مبه‌ر بوون - دروودی خودا له‌سه‌ر پی‌غه‌مبه‌رو رمزای خودا له‌هاوسه‌رو یارانی - له‌ولاتی چه‌به‌شه، له‌کاتی کۆچ کردنیاندا بو ئه‌وی، کلیسایه‌کیان دی‌بوو، به‌ناوی مارییه، باسی ئه‌و په‌یکه‌رو وێنانه بو پی‌غه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ر بن) گێ‌راپه‌وه، که‌له‌ناو ئه‌و کلێ‌سایه‌دا دی‌بوویان.

(۲۲۳) أخرجه مسلم في المساجد ومواضع الصلاة، باب: النهي عن بناء المساجد على القبور،

رقم: ۱۱۸۱=۵۲۸.

فهرمووی (درویدی خودای لمسر بڼ): (ئوانه هوژيکن کاتي بهندهيه کی باش، ياپياوچاکي لهناوياندا هه لدهکه وي، که ده مري ده چن مزگه وت له سهر گوږه که ي دروست ده که ن و نه و وينا نه ي تيا ده کيشن، نه م جوړه که سانه يش نه م جوړه ره وشته ناپه سنده يان داهيناوه به دتريني دروستکراواني خودان، له لای خودای مه زن له پوژي قيامه تدا) (ت/۱/۳۶۶ ز ۱۲۱ ژ ۷۳۵ ج ۴).

رافه و شيکردنه وه:

شيخي عه سقه لانی (سه لامی خوی لی بڼ) له فته تحول باريدا له م جيگه يه دا ده فهرمووی: نه م فهرمووده يه به لگه يه له سهر نه وه که له بريا رو حوکه شه رعی يه کاندای به خ به شه رعه، نه ک به نه قل و هو ش.

۲۶۴ - عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (قَدِمَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمَدِينَةَ فَنَزَلَ أَعْلَى الْمَدِينَةِ فِي حَيٍّ يُقَالُ لَهُمْ بَنُو عَمْرِو بْنِ عَوْفٍ فَأَقَامَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيهِمْ أَرْبَعَ عَشْرَةَ لَيْلَةً ثُمَّ أَرْسَلَ إِلَى بَنِي النَّجَّارِ فَجَاءُوا مُتَقَلِّدِي السُّيُوفِ كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى رَاحِلَتِهِ وَأَبُو بَكْرٍ رَذْفُهُ وَمَلَأَ بَنِي النَّجَّارِ حَوْلَهُ حَتَّى أَلْقَى بِفَنَاءِ أَبِي أَيُّوبَ وَكَانَ يُحِبُّ أَنْ يُصَلِّيَ حَيْثُ أَدْرَكَتُهُ الصَّلَاةُ وَيُصَلِّيَ فِي مَرَابِضِ الْغَنَمِ وَأَلَّهُ أَمْرَ بَيْنَاءِ الْمَسْجِدِ فَأَرْسَلَ إِلَى مَلَأٍ مِنْ بَنِي النَّجَّارِ فَقَالَ يَا بَنِي النَّجَّارِ ثَامِنُونِي بِحَائِطِكُمْ هَذَا قَالُوا لَا وَاللَّهِ لَا نَطْلُبُ ثَمَنَهُ إِلَّا إِلَى اللَّهِ فَقَالَ أَنَسٌ فَكَانَ فِيهِ مَا أَقُولُ لَكُمْ قُبُورُ الْمُشْرِكِينَ وَفِيهِ خَرِبٌ وَفِيهِ نَخْلٌ فَأَمَرَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِقُبُورِ الْمُشْرِكِينَ فَنُبِشَتْ ثُمَّ بِالْخَرِبِ فَسَوِّيتُ وَبِالنَّخْلِ فَقَطَعَ فَصَقُّوا النَّخْلَ قَبْلَةَ الْمَسْجِدِ وَجَعَلُوا عِضَادَتِيهِ الْحِجَارَةَ وَجَعَلُوا يَنْقُلُونَ الصَّخَرَ وَهُمْ يَرْتَجِزُونَ وَالنَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَعَهُمْ وَهُوَ يَقُولُ:

اللَّهُمَّ لَا خَيْرَ إِلَّا خَيْرُ الْأَخِرَةِ فَاغْفِرْ لِلْأَنْصَارِ وَالْمُهَاجِرَةِ (۲۲۴)

(۲۲۴) أخرجه مسلم في المساجد ومواضع الصلاة، باب: إنشاء مسجد النب (صلى الله عليه

ئەنەس (رەزى خەلىپە بولدى) فەرەمۇۋى: پېغەمبەر (دروودى خەلىپە بولدى) كەكۈچى كەرد بۇ مەدىنە، لەپىشا لەعەۋالى مەدىنە دابەزى، لەناو خىلاپكا كەپپان دەگوتن: بەنى عەمرى كۆرى عەۋف، لەناۋانا چۈرەشەۋ ماپەۋە، ئەۋجا ھەۋالى نارد بۇ بەنى نەججارى خالۋانى، كەھاتن ھەموو شەشپەرەكانيان كەردبۈۋە شانيان، ئىستائىش ئەللى ئى ئەۋ دىمەنە لەبەرچاۋمە، كەچۈن پېغەمبەر (دروودى خەلىپە بولدى) بەسۋارىي وشرەكەى ژىرى بوو، بۇ زىدە رېز ئەبۈبەكر لەپاشكۆپەۋە سۋار بوو بوو، لەگەلپا بەرەۋ شارى مەدىنە دەرۋىشتن، تاگەپشتە ناۋشار ئىشكى پېغەمبەريان لەناھەز دەگرت، كەگەپشتە جى پېغەمبەر (دروودى خەلىپە بولدى) بارگەكەى لەحەۋشەى ئەبۈئەيۈبا خەست، ۋەلەپپىش درۋستكەردنى مزگەۋتەكەپدا لەكۆپدا نوپۇزى ئى دەبوۋ لەۋپدا نوپۇزى دەكرد، رى دەكەۋت لەناو پەچەرەنپاشا نوپۇزى دەكرد، تالەپاشتر فەرمانى كەرد بەدرۋست كەردنى مزگەۋت، جاناردى بەشۋىن كۆمەلەى بەنى نەججارد، كەھاتنە خەمەتى پى ئى فەرەمۇۋ: (ئەى بەنى نەججارد ئەم باخەى خۇتەنم پى بفرۇشن ۋ نرەكەمەى پى بلىن؟) گوتيان: نەبەخۇدا بەفرۇشتن نايدەمەن، بەلام بەخۇپپى پېشكەشى دەكەمەن بەخۇداۋ پېغەمبەرى خۇداۋ بەھاگەمەن ھەر لەخۇدا دەۋى، ئەنەس دىقەرەمۇۋ: باپپتان بلىم كەچى تىدادابوۋ: چەند گۆپكى بىتەرەستان ۋ چەند كەلاۋەپەك ۋ بىر دارخورماى تىدادابوۋ، جا پېغەمبەر (دروودى خەلىپە بولدى) فەرمانى دەرەكرد گۆپى بىتەرەستەكانيان ھەلئەكاندو چالپى شۋىن گۆرەكانيان پىر كەردەۋە دارخورماكانيان بىر ۋ لەلەى پۈۋگەى مزگەۋتەكەۋە رېزان كەردن ۋ، ھەردۈۋلاشپپانى دەرگەكەشپان لەتاشەبەرد درۋست كەرد، كاتى كەتە بەردەكانيان دەگۈاستەۋە سۆزپان دەكردو پېغەمبەرىش لەگەلپان سۆزى دەكردو دىقەرەمۇۋ:

فَاغْفِرْ لِلْأَصَارِ وَالْمُهَاجِرَةِ

اللَّهُمَّ لَا خَيْرَ إِلَّا خَيْرُ الْآخِرَةِ

خیر ئەوخێرە سەبەى لەخوانە! رەحمەت لەئەنصار، لەکوچکارانە!

(ت/۲/۵۷۸/۱ ز- ۲۲۳ ژ- ۱۱۴۲ ج- ۴ ت/۴/۲۱۶/۴).

۲۶۵- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: (إِنَّهُ كَانَ يُصَلِّي إِلَى بَعِيرِهِ وَقَالَ رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَفْعَلُهُ). (الحديث: ۴۳۰ طرفه في: ۵۰۷). (۲۲۵)

ئەبنوعومەر (بەزەى خوێبان لى بى) جارى وادەبوو و شترەكەى لەبەردەم خۆیدا رادەگرت و دەيکرد بەبەرەبەست، واتە: بەسوترەى نوێژ، ئەوجا لەناستی و شترەكەى بەرمو رووگە نوێژەكەى دەكرد، و مەدەيشى فەرموو: بۆخۆم پێغەمبەرم دیوه كەناوای كردوو! (ت/۴/۲۳۷/۱ ز- ۶۷ ژ- ۴۴۹ ج- ۴).

۲۶۶- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) (عَرِضْتُ عَلَى النَّارِ وَأَنَا أَصَلِّي). (الحديث: ۴۳۱ طرفه في: ۲۹). (۲۲۶)

ئەنەسەى كورى مالیک (بەزەى خەوای لى بى) فەرمووی: سەرور (دروودی خەوای لەسەر بى) فەرمووی: (جاری ئەناو نوێژدا بووم كەخوای گەورە ناگرى دۆزەخى پێنیشان دام).

راقە و شیکردنەوه:

لەفەتحوالباریدا نامازە بۆئەمە دەکا: کەبەئارمزوو لەناو نوێژدا رووکردنە ناگر باش نییە، بەلام لەبەرناچاری قەیناکا

۲۶۷- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (اجْعَلُوا فِي بُيُوتِكُمْ مِنْ صَلَاتِكُمْ وَلَا تَتَّخِذُوهَا قُبُورًا). (الحديث: ۴۳۲ طرفه في: ۱۱۸۷). (۲۲۷)

(۲۲۵) أخرجه مسلم منقطعا (عينى / ۹۱/۸۲/۴) المترجم. = ۱۱۱۷.

(۲۲۶) أخرجه مسلم في فضائل النبي (عينى / ۹۲/۸۵/۴) المترجم.

۲۶۸- عَنْ عَائِشَةَ وَعَبْدَ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَا (لَمَّا نَزَلَ بِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ طِفْقُ يَطْرُحُ خَمِيصَةً لَهُ عَلَى وَجْهِهِ فَإِذَا اغْتَمَّ بِهَا كَشَفَهَا عَنْ وَجْهِهِ فَقَالَ وَهُوَ كَذَلِكَ لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الْيَهُودِ وَالنَّصَارَى اتَّخَذُوا قُبُورَ أَلْيَائِهِمْ مَسَاجِدَ يُحْذَرُ مَا صَنَعُوا). (الحديث: ۴۳۵ أطرافه في: ۱۳۳۰، ۱۳۹۰، ۳۴۵۳، ۴۴۴۱، ۴۴۴۳، ۵۸۱۵).

عائیشہ و ثینوعہ عباس (رمزای خویان لى بى) دمفهرموون: (کاتى فریشتهى گيانکیشان هات بو خزمهتى حهزرت (رمزى خوى لى بى) لهکاتى سهرمههرگا، حهزرت (رمزى خوى لى بى) پۆپهشمینیکی گۆل گۆلى دابوو بهسهر روخسارى خۇیدا، ناوبهناو که پۆپهشمینهکه خهفهو تهنگهنهفهسى دهکرد، رووى خوى لادهدا، وهلهکاتى نهه سهخلهتى سهرمههرگه دافهرمووى (دروودى خودای لهسهر بى): (لهعنهتو نهفرینی خودا لهسهر جوولهکهو گاور بى، کهگۆرى پیغه مبههرهکانى خویان کردوو به مزگهوت).

پیغه مبههر (دروودى خودای لهسهر بى) بهم فهرمایشته هه رهشهى لهه کرداره ناپه سهندهیان دهکرد، نه بادا موسوئمانانیش چاو لهوان بکهن و، ههمان تاوان بکهن و، گۆرى پیغه مبههر بکهن به مزگهوت و، نوپژو په رستش تیدا بکهن و، بهر مبههره له پاش روژگار یکی دوورو درپژ گۆره که خووشی بپه رستن: (ت/۳۶۷/۲: ش)

۲۶۹- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) أَنَّ وَلِيدَةَ كَانَتْ سَوْدَاءَ لِحَيٍّ مِنَ الْعَرَبِ فَأَعْتَقَهَا فَكَانَتْ مَعَهُمْ قَالَتْ فَخَرَجَتْ صَبِيَّةً لَهُمْ عَلَيْهَا وَشَاحٌ أَحْمَرُ مِنْ سُورٍ قَالَتْ فَوَضَعَتْهُ أَوْ وَقَعَ مِنْهَا فَمَرَّتْ بِهِ حُدَيَّةٌ وَهُوَ مُلْقَى فَحَسِبْتُهُ لَحْمًا فَخَطَفْتُهُ قَالَتْ فَاتَّمَسُوهُ فَلَمْ يَجِدُوهُ قَالَتْ فَأَتَاهُمُونِي بِهِ قَالَتْ فَطَفِقُوا يُفْتَشُونُ حَتَّى فَتَشُوا قُبُلَهَا

(۲۲۷) أخرجه مسلم في المساجد ومواضع الصلاة، باب: النهى عن بناء المساجد على القبور،

رقم: ۱۱۸۷=۵۳۱

قَالَتْ وَاللَّهِ إِنِّي لَقَائِمَةٌ مَعَهُمْ إِذْ مَرَّتِ الْحُدَيَاةُ فَأَلْقَنَتْهُ قَالَتْ فَرَقَعَ بَيْنَهُمْ قَالَتْ فَقُلْتُ هَذَا الَّذِي أَتَاهُمْتُمُونِي بِهِ زَعَمْتُمْ وَأَنَا مِنْهُ بَرِيئَةٌ وَهُوَ ذَا هُوَ قَالَتْ فَجَاءَتْ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَسْلَمَتْ قَالَتْ عَائِشَةُ فَكَانَ لَهَا خِבَاءٌ فِي الْمَسْجِدِ أَوْ حِفْشٍ قَالَتْ فَكَانَتْ تَأْتِينِي فَتَحَدِّثُ عِنْدِي قَالَتْ فَلَا تَجْلِسُ عِنْدِي مَجْلِسًا إِلَّا قَالَتْ:

وَيَوْمَ الْوُشَاحِ مِنْ أَعَاجِبِ رَبَّنَا أَلَا إِلَهُ مِنْ بَلَدَةِ الْكُفْرِ أَلْجَانِي

قَالَتْ عَائِشَةُ فَقُلْتُ لَهَا مَا سَأَلُكَ لَا تَقْعُدِينَ مَعِيَ مَقْعَدًا إِلَّا قُلْتُ هَذَا؟ قَالَتْ فَحَدَّثَنِي بِهَذَا الْحَدِيثِ: (الحديث: ۴۳۹ طرفه في: ۳۸۳۵).

عائشہ (ہمزای خوی لب بن) دہفہ رموی: ہوزیکی عہرب ہہوو، کھنیزیکی رہشیان ہہوو، کاتی نازادیان کرد ہر لہ گہ لیان مایہ وہ، کھنیزہ کہہ بوی گیرامہ وہ وتی: کچولہ یہ کیان ہہوو، تازہ بووک بوو، دہچی بو کول وکانی، بہر مووریکی سووری کشتہک چہرمینی لہ خودابوو، دوو گورزہ بوو، دوو رہنگ بوو، بہ مرواری و کوژہ کہ ہونرابوؤو، بہ سیرمہ لہ سہر تہختی چہرم لہ سہر شیوہی کہ مہرہو ہہ یاسہ دروست کرابوو، گوتی: جاکیزہ کہ بہر موورہ کہ لہ شوینی دادہنی، یاگوتی: لی ی دہ کہوئی، کولارمی بہ دانراوی دہیبینی، لہ بہر سووری چہرمہ کہو سپیتی مرواری یہ کہ وادہزانی پارچہیی گوشت و بہزہ، پری پیادا دہکاو دہیفرینی.

گوتی: گہ لی بویگہ پان نہ یاندوزیہ وہ، گوتی: نیر منیان کرد بہدزو تومہ تی ناہہ قیان لہ بارمیہ وہ لہ مندا، و مدہستیان کرد بہ پشکنیم، وتی: تہ نانہت ناوگہ لیشیان پشکنیم! و ہناو شہرمیشم گہ پان بوی!

جاگوتی: منیش بہ کوئی دل لہ خودا پارامہ وہ کہ پاکی ی و بی تاوانی من ناشکرا بکا، نیر ہیشتا من لہ ناویاندا بہ پیوہ راوہ ستابووم کہ لہ پر لہ ولوہ کولارمہ کہ لہ ناسمانہ وہ ہات، بہر موورہ کہی فری دایہ نیوانی کومہ لہ کہ یانہ وہ،

گوتی: جاگوتم: ئەوا خودا پاکى و بى تاوانى ى منى دەربرى و بوختان و شەلتاخەكەى ئىوھى پووج كردهو، ئەومتا ئەمە بەرموورەكەتانه.

عائيشە فەرمووى: جا ژنەكە ھاتە خزمەتى ھەزرىت (مژەى غوای لى بى) وەموسولمان بوو، عائيشە فەرمووى: ئەم ژنە چاتۆلئىكى لەناو مزگەوتا ھەبوو، ستارى تىادا دەکرد، يا فەرمووى: كولئىنئىكى لەناو مزگەوتا ھەبوو، عائيشە فەرمووى: گەلى جار دەھات بۆلام و قسەى بۆ دەکردم، ھەموو جارئ كەدادەنىشت لەلام دەيگوت:

وَيَوْمَ الْوِشَاحِ مِنْ أَعَايِبِ رَبَّنَا أَلَا إِنَّهُ مِنْ بَلَدَةِ الْكُفْرِ الْجَانِي

رۆژەكەى بى بەرموور، س پرى ي ھەزدانى
رزگارى ك ردم لەگاورسانی

بەپەخشانىش واتە: رۆژەكەى بەرموورو كۆلارەكە يەكئەكە لەرۆژە سەیرەكانى پەرورەدگارمان، ئۆخەى كەپزگارى كردم لەگاورسانی. منیش جارئ پئیم گوت: ئەو ھەمەموو كۆرئىكا ئەم ھەلبەستە دەخوئىتەو؟ ئىتر ئەویش ئەم داستانەى بۆم باس كرد.

راقەو شىكردنەو:

ئەم فەرموودەى بەلگەى بەلگەى مەسەرنەو مەسەرنەو بى جىگەو پىگە، ژن بى يان پىاو، دروستە بۆى لەناو مزگەوتا ستاربگى، چ بەشەو، چ بەرۆژ، بەمەرچى مەترسى تووشبوونى ئازاوەى نەبى، بەلگەى ئەو ھەمەسەستە مەسەرنەو بى پىروا (كافر) یش بى گىرا دەبى.

۲۷۰- عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (جَاءَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْتَ فَاطِمَةَ فَلَمْ يَجِدْ عَلَيْهَا فِي الْبَيْتِ فَقَالَ أَيْنَ ابْنُ عَمِّكَ قَالَتْ كَانَ بَيْنِي وَبَيْنَهُ شَيْءٌ فَعَاضَنِي فَخَرَجَ فَلَمْ يَقُلْ عِنْدِي فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

لِلْإِنْسَانِ انْظُرْ أَيْنَ هُوَ فَجَاءَ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ هُوَ فِي الْمَسْجِدِ رَاقِدٌ فَجَاءَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ مُضْطَجِعٌ قَدْ سَقَطَ رِدَاؤُهُ عَنْ شِقِّهِ وَأَصَابَهُ ثُرَابٌ فَجَعَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَمْسَحُهُ عَنْهُ وَيَقُولُ: (قُمْ أَبَا ثُرَابٍ، قُمْ أَبَا ثُرَابٍ). (الحديث: ٤٤١ ٤ أطرافه في: ٣٧٠٧، ٦٢٠٤، ٦٢٨٠). (٢٢٨)

سه هلی کوری سه عد (پرمزی خوی لی بی) فهرمووی: پیاوی له که سوکاری مهروان بوو به سهرکاری سهر شاری مه دینه ی نازدار، ناردی به شوینما گوتی: و مره جنیو به عه لی بدو! گوتم: من شتی وانا که م. پی ی گوتم: که نه وه نا که ی بلی: له عنه تو نه فرینی خودا له نه بوتوراب. گوتم: من هه له ی وانا که م، چوونکه هیج ناویکی عه لی وه کوو نه م ناوه ی له لای خو ش نه بوو، که به نه بوتوراب بانگیان ده کرد که یفخو ش ده بوو، جاپییان گوت: له بهر چی به عه لی ده لئین نه بوتوراب، واته: خو لاوی، فهرمووی: جاری پیغه مبه ر (دروودی خودای له سه ر بی) دهر و ا بو مائی فاطیمه ی کچی دهر وانی عه لی له ماله وه نییه، دمه رموئ: ناموزات کوا؟ فاطیمه ده لئ: شتی له نیوانماندا روی دا، توژی عاجزی که و ته نیوانمان و له بهر نه وه چو و ته دهر و وه و چانی نیومرو ی له لای من نه کرد، پیغه مبه ر (دروودی خودای له سه ر بی) به مروقی دمه رموئ: (ناده ی بزانه عه لی له کوئ یه؟) که دیته وه ده لئ: نه ی پیغه مبه ری خودا! عه لی له مزگه و ت نوو ستو وه، چه ز ر ه ت (پرمزی خوی لی بی) ده چی بو لای، دهر وانی و اراکشا وه و پو شا که که ی له لایا که و تو وه خو لاوی بو وه، جا پیغه مبه ر (دروودی خودای له سه ر بی) به ده س تی خو ی خو له که ی لی ده ته کی نی خو ش خو ش دمه رموئ: (هه لسه نه ی خو لاوی! هه لسه نه ی نه بوتوراب!) (ت/٥/٦٤/٥ تاج ٣ ز ٩ ز ٣٢٩٢ ج ٤).

۲۷۱- عَنْ أَبِي قَتَادَةَ السَّلْمِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: (إِذَا دَخَلَ أَحَدُكُمْ الْمَسْجِدَ فَلْيَرْكَعْ رَكَعَتَيْنِ قَبْلَ أَنْ يَجْلِسَ). (الحديث: ۴۴۴، طرفه في: ۱۱۶۳). (۲۲۹)

نهبو قهتاده (پرمزی خوی لئ بی) فهرمووی: سهروهر (دروودی خودی لهسر بی) فهرمووی: (ههرکاتی چوونه ناو مزگهوت، لهپیش نهوهدا کهدابنیشن دوو رکات نویژی دیاری مزگهوت بکهن). (ت/۱/۳۵۶/۵ ز-۱۸ ژ-۷۱۰ ج-۴ = ش/د/ت/ن).

روونکردنهوه: نهبو قهتادهی نهل سوله می (پرمزی خوی لئ بی) ناسراوه بهشاسواری پیغهمبهری خودا (فارس رسول الله) سه دو حهفتا فهرموودهی له حهزرمتهوه (دروودی خودی لهسر بی) گپراوختهوه، سیازده فهرموودهی لهبوخاریدا ههیه، نهبو قهتاده دهفهرمووی: (لهپروژی غهزای ذی قهرردا، حهزرمهت (پرمزی خوی لئ بی) پپی فهرمووو: (نهوه چیه بهدهم و چاوتنهوه؟) گوتم: نهوه زامی تیره بهرم کهوتوو نهی پیغهمبهری خودا! فهرمووی (دروودی خودی لهسر بی): (ده وهره نریکمهوه) منیش رویشتمه بهردهمی، تفی پیروزی دا لهجیگهی تیرهکه، بپرای بپرای نهپلی داو نهکولایهوه! لهپه نجاو چواری کوچیدا لهمه دینه مرد، بیژراویشه: له (۳۸) دا مردوو، عهلی نویژی مردووی لهسر کردوه.

۲۷۲- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: (أَنَّ الْمَسْجِدَ كَانَ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَبْنًى بِاللِّبْنِ وَسَقْفُهُ الْجَرِيدُ وَعُمْدُهُ خَشَبُ النَّخْلِ فَلَمْ يَزِدْ فِيهِ أَبُو بَكْرٍ شَيْئًا وَزَادَ فِيهِ عُمَرُ وَبَنَاهُ عَلَى بُنْيَانِهِ فِي عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِاللِّبْنِ وَالْجَرِيدِ وَأَعَادَ عُمْدَهُ خَشَبًا ثُمَّ غَيَّرَهُ عُثْمَانُ فَزَادَ فِيهِ زِيَادَةً كَثِيرَةً وَبَنَى جِدَارَهُ بِالْحِجَارَةِ الْمَنْقُوشَةِ وَالْقَصَّةِ وَجَعَلَ عُمْدَهُ مِنْ حِجَارَةٍ مَنْقُوشَةٍ وَسَقَفَهُ بِالسَّاجِ). (الحديث ۴۴۶). (۲۳۰)

(۲۲۹) أخرجه مسلم في الصلاة المسافرين وقصرها باب: استحباب تحية المسجد برَكَعتين، رقم: ۷۱۴-۱۶۵۱.

(۲۳۰) أخرجه مسلم عن طريق مسلمة عن أبي نضرة عن أبي سعيد (فتح الباري) ۱/۴۶۶/.

رقم/۴۴۷) المترجم. = ۱۲۱۷ مسلم. مساجد. الشيخ شيجا.

ثیبنو عومەر (دەزای خۆای لێ بێ) فەرمووی: لەسەر دەمی پێغه مبه‌ر خۆیدا (دروودی خۆدای
 لەسەر بێ) مزگه‌وته‌که‌ی مه‌دینه، که‌ناو دا‌ره به‌مزگه‌وته‌ی پێغه مبه‌ر، به‌خشتی کال
 دروست کرابوو، دا‌ره پا‌که‌ی و په‌ردوو ه‌که‌ی په‌لکه‌ خورما بوو، کۆله‌که‌و
 ده‌سته‌ک و نه‌رگه‌کانی له‌دا‌رخورما بوون، ئه‌بویه‌که‌ر له‌ماوه‌ی جێنشینی خۆیا
 هه‌یج ده‌ستکاری نه‌کرد، به‌لام عومەر (دەزای خۆای لێ بێ) ده‌ستکاری کردو له‌پانی و
 به‌رزای لێی زیاد کرد، به‌لام هه‌روه‌ک سه‌رده‌می پێغه مبه‌ر (دروودی خۆدای لەسەر بێ)
 دیواره‌که‌ی به‌خشتی کال و، دا‌ره‌پاو په‌ردوه‌که‌ی له‌دا‌رخورمای تازه‌ دا‌نایه‌وه،
 به‌لام له‌پاشا عوتمان (دەزای خۆای لێ بێ) له‌کاتی جێنشینی خۆی دا، ده‌ستکاری به‌یه‌کی
 چاکی کردو، زو‌رشتی گۆ‌پ‌ری و، گه‌لێکی لێ پتر کرد، ئه‌وه‌ بوو دیواره‌که‌ی
 به‌به‌ردی نه‌خشا‌وو گه‌ج دروست کرد، وه‌له‌باتی کۆله‌که‌ پایه‌ی به‌به‌ردی
 نه‌قاری نه‌خشین دا‌نا، وه‌به‌دا‌ری سا‌جیش با‌نه‌که‌ی دا‌ره‌پا‌کرد. (ت/ ۱/۳۶۴ = ز-
 ۱۱۹ ژ- ۷۳۰ = ب/ د)

۲۷۳- عَنْ عِكْرَمَةَ (رَحِمَهُ اللَّهُ تَعَالَى) قَالَ: قَالَ: (لِي ابْنُ عَبَّاسٍ) (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) وَلِابْنِهِ عَلِيٍّ الْإِطْلَاقَ إِلَى أَبِي سَعِيدٍ فَاسْمَعَا مِنْ حَدِيثِهِ فَأَنْطَلَقْنَا فَلِذَا هُوَ فِي حَائِطٍ يُصَلِّحُهُ فَأَخَذَ رِدَاءَهُ فَاحْتَبَى ثُمَّ أَلْشَأَ يُحَدِّثُنَا حَتَّى أَتَى ذَكَرُ بَنَاءِ الْمَسْجِدِ فَقَالَ كُنَّا نَحْمِلُ لَبَنَةً لَبَنَةً وَعَمَّارٌ لَبَنَتَيْنِ لَبَنَتَيْنِ فَرَأَاهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَيَنْفُضُ الشَّرَابَ عَنْهُ وَيَقُولُ وَيَحْ عَمَّارُ تَقْتُلُهُ الْفِتْنَةُ الْبَاغِيَةُ يَدْعُوهُمْ إِلَى الْجَنَّةِ وَيَدْعُوْنَهُ إِلَى النَّارِ قَالَ يَقُولُ عَمَّارُ أَغْوَدُ بِاللَّهِ مِنَ الْفِتَنِ). (الحديث: ۴۴۷ طرفه في: ۲۸۱۲).

عیکریمه (دەحمەتی خۆای لێ بێ) فەرمووی: ئیب‌نوعه‌بباس (دەزای خۆدایان لێ بێ) به‌مه‌ن و
 به‌عه‌لی کۆ‌ری فەرموو: ب‌ر‌ۆن بو‌و خ‌زمه‌تی ئه‌بوسه‌عه‌یدی خۆ‌د‌ری (دەزای خۆای لێ بێ)
 گۆی له‌فەرمووده‌ ب‌گ‌رن، ئی‌مه‌یش چ‌ووین، که‌چ‌ووینه‌ خ‌زمه‌تی له‌ناو ر‌ه‌زیکی
 خۆیا بوو، خه‌ریکی ر‌یک‌خ‌ستنی بوو، که‌نیمه‌ی دی له‌ش‌پۆشه‌که‌ی هه‌ل‌گ‌رت و

پېچای له خویه ووهو، بهرگی زانایانی پوښی، نه و جا دهستی کرد به گوتنی
 فهرمووده بومان، ههتا هاته سه رباسی دروستکردنی مزگه وتی پېغه مبهه
 له مه دینه، فهرمووی: ئیمه یهك خشت یهك خشتان هه لده گرت، به لام
 عه ممار گشت جاری دوو خشت دوو خشتی هه لده گرت، نه و منده شهوقی له سه
 ئیشه كه بوو، پېغه مبهه (دروودی خودای له سه ربه) له سه رنه م حاله چاوی پی كه وت،
 به دهستی خوی ته پوتوزمه کی له سه رو له شی عه ممار دمه گاند، به وه نه و په ری
 ریزو رمزامه نندی به را به ری دنواندو، مژده ی شهید بوونی پی داو،
 فهرمووی: (هاوار له خوم بو عه ممار! دهستی سته مکار دهی کوژن، عه ممار
 بانگیان دهکا بو قه بوو لکردنی مایه ی به هه شت، دهستی سته مکاریش نه و
 بانگ دهکن بو سه ر کاری ناهه ق که ده بی به هو ی چوونه ناو ناگری دوزخ!)
 فهرمووی: عه مکاریش فهرمووی: په نا ده گرم به په نای خودا له تو و شبوونی
 ناژاوه. (ت ۲/۱۳۹/۵ تاج ۳ ز ۲۹ ژ ۳۴۱۲).

۲۷۴ - عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) يَقُولُ: (عِنْدَ قَوْلِ النَّاسِ فِيهِ حِينَ
 بَنَى مَسْجِدَ الرَّسُولِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَكْثَرْتُمْ وَإِنِّي سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى
 اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ مَنْ بَنَى مَسْجِدًا يَتَّبِعِي بِهِ وَجْهَ اللَّهِ بَنَى اللَّهُ لَهُ مِثْلَهُ فِي
 الْجَنَّةِ). (الحديث: ۴۵۰). (۲۳۱)

پېشه و عوتمان (دروودی خوی له سه ربه) له کاتی جېنشینی خویدا ویستی مزگه وته که ی
 پېغه مبهه (دروودی خودای له سه ربه) گه و ره بکا، خه لکه که یش پېیان ناخوش بوو، بیزاری
 یان دهربری، ئیمامی عوتمان فهرمووی: نه مه کردتان به چی نه و منده له سه ری
 دهرپون، من خوم له م لایه نه وه له نیوه باشتی لی ده زانم، چونکه به گوئی ی خوم
 له زاری پیروزی پېغه مبهه رم ژنه وت دهی فهرموو: (هه رکه سی مزگه وتی دروست

بکا، ساخ له بهر رمزای خودا، خودایش له قیامه تا، له پاداشی نه وودا، له بهه هشتا ته لاریکی بو دروست دهکا، له وینه ی نه و مزگه وته

رافه و شیکردنه وه:

واته: مزگه وته دروستکرا و مکه تاگه ورم ترو باش تری، ته لار مکه یش باش تر دمی له بهه هشتا

۲۷۵- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (مَرَّ رَجُلٌ فِي الْمَسْجِدِ وَمَعَهُ سِهَامٌ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمْسِكْ بِنَصَالِهَا). (الحديث: ۵۱۴ - طرفاه في: ۷۰۷۳، ۷۰۷۴). (۲۳۲)

جابیری کوری عه بدوللا (رمزای خوی له بهر) فه رمووی: پیاوی له ناو مزگه وته وه تیپه پ بوو، پیغه مبه ر (دروودی خودای له بهر بهر) پیی فه رموو: (دهست بگره به نووکه کانیانه وه، باکه سی زامار نه که نه)

۲۷۶- عَنْ أَبِي مُوسَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (مَنْ مَرَّ فِي شَيْءٍ مِنْ مَسَاجِدِنَا أَوْ أَسْوَاقِنَا بِنَيْلٍ فَلْيَأْخُذْ عَلَى نَصَالِهَا لَا يَغْفِرَ بِكَفِّهِ مُسْلِمًا). (الحديث: ۵۲ طرفه في: ۷۰۷۵). (۲۳۳)

نوبو موسای نه شعهری (رمزای خوی له بهر) فه رمووی: خوشه ویست (دروودی خودای له بهر بهر) فه رمووی: (نه گهر که سیک، تیرو شیرو نیزه و شتی وای پی بوو، وه چوو بو مزگه وتو بازار په کانه مان، بادهستی بگری به نووکه که یه وه، نه یادا موسو لمانی زاماریکا). (ت/۱/۳۶۲/۱۹ ز-۱۸ ژ-۷۲۴ ج-۴).

(۲۳۲) أخرجه مسلم في البر والصلة والأدب، باب: أمر من مر بسلام في مسجد، رقم: ۲۶۱۴ = ۶۶۰۴.

(۲۳۳) أخرجه مسلم في الادب (عينی/۴/۱۲/۲۱۶) المترجم. = ۶۶۰۷.

راقه و شیکردنه وه:

دیاره که چه کی نویش وهك تفهنگو دهمانچهو شهستیر ههمان برپاری بۆ ههیه، مه بهست له دهست گرتن به نووکی شیرو تیره وه نموونه هیئانه وهیه بۆ رزگار بوونی مهردووم له زیانی ئهم چه کانه، دهن مه بهست قهیدنییه، چونکه نه گهر قهید بی به غهیری دهستیپوه گرتن چاری نییه، که واته: رزگار بوونی مهردووم به دهمانچهو شتی وا به وه دهبی، که زامنه که ی داخه ی، یا خالی که ی له ته قه مه نی.

۲۷۷- عَنْ حَسَّانَ بْنِ ثَابِتٍ الْأَنْصَارِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّهُ اسْتَشْهَدَ أَبَا هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) : أَلَشُّدُّكَ اللَّهُ هَلْ سَمِعْتَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: (يَا حَسَّانُ أَجِبْ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ اللَّهُمَّ أَيِّدُهُ بِرُوحِ الْقُدُسِ) قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ نَعَمْ). (الحديث: ۵۳ طرفاه في: ۳۲۱۲، ۶۱۵۲). (۲۳۴)

ئه بوهورمیره (همزی خوی لی بی) فهرمووی: ههسانی کوری پابیتی ئه نصاری (همزی خوی لی بی) له ناو مزگه وته که ی پیغه مبهردا (دروودی خودای له سهر بی) هۆنراوه ی ده خوینده وه. عومهر (همزی خوی لی بی) له لایه وه ږمت بوو، به گۆشه ی چاو خیسه یه کی لی کردو لی مؤږپووه، نه ویش گوتی: من نابه جاییم نه کردووه، ئاله م شوینی حازیه دا هۆنراوه م تیا دا خویندو ته وه وه له وکاته دا پیاوی له تو باشتیش له وی بووه، که پیغه مبهر بوو (دروودی خودای له سهر بی) وه کاره که ی منی له لا په سه ند بوو، ئه و جا ههسان رووی کرده من و فهرمووی: توخوا ئایا تو بۆخۆت له پیغه مبهرت نه بیستوو که به من بهر موئ: (ئه ی ههسان! له جیات ی من تو به شیعر و مرام و بهر په رچی تانه وته شه ری بیروا کان بدمر وه، خودایه! به گیانی پاک پشتیوانی بکه) واته: به هوی جو برائیله وه یاری ده ی ههسان بده له دانانی شیعر دا بۆ له سهر کردنه وه ی پیغه مبهری خودا، ئایا تو ئه مهت له پیغه مبهر

بیستووه یانا؟ منیش گوتم: خودا ناگاداره که چۆن ده لئی وایه و قسه که ت راست و دروسته. (ت/۱/۱۹۰/۵ تاج-۳ ز-۵۷ ژ-۳۴۹۵ ج-۴). (رقم: الحدیث فی فتح الباری: ۴۵۳ - طرفاه فی: ۳۲۱۲، ۶۱۵۲).

راهه و شیکردنه وه:

حه سسان (همزی خوی لی بی) ناسراو به شاعری پیغه مبهری خودا، سه دو بیست سال ژیاوه شهستی له سه رده می نه زانیداو شهستی له سه رده می نیسلامدا، له سالی په نجای کوچیدا مردوو.

۲۷۸- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (لَقَدْ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمًا عَلَى بَابِ حُجْرَتِي وَالْحَبَشَةُ يَلْعَبُونَ فِي الْمَسْجِدِ وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَسْتُرُنِي بِرِدَائِهِ أَنْظُرُ إِلَى لَعِبِهِمْ فِي رِوَايَةٍ: يَلْعَبُونَ بِحَرَابِهِمْ). (الحدیث رقم: ۴۵۴ - أطرافه فی: ۴۵۵، ۹۵۰، ۹۸۸، ۲۹۰۶، ۳۵۲۹، ۳۹۳۱، ۵۱۹۰، ۵۲۳۶) (۲۳۵)

عائیشه (همزی خوی لی بی) فهرمووی: کات روژی جهژن بوو، حبه شیه کان بهقه لخان و نیزه یاریان دمکرد، یاخۆم داوام له پیغه مبهر (دروودی خودای له سه ر بی) کرد، یاخۆی فهرمووی: حه زده که ی ته ماشا بکه ی؟ منیش گوتم: به لئی، ئیت منی له پشستی خۆیه وه وهستان و، چه ناگه م نایه سه رشانی و، روومه تم نابهر وومه تیه وه، جا حه زمرت (همزی خوی لی بی) فهرمووی: ئه ی نه وه ی نه رفیده! خه ریکی یاری خۆتان بن، ئیت منیش ته ماشام کرد، تاخۆم تاقه تم نه ما، حه زمرت (همزی خوی لی بی) فهرمووی: ئیت به سه ته؟ گوتم: به لئی، فهرمووی: (ده برۆ). له گێرانه وه دیه کا: جارێکیان روژی جهژن بوو، روژه کانی مینابوو،

(۲۳۵) أخرجه مسلم في الصلاة العيدين، باب: الرخصة في اللعب الذي لامعصية فيه، رقم:

حەبەشییەکان هاتن بۆ مزگەوت، دەستیان کرد بەنێژەبازی. پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) بانگی کردو و سەرم لەسەر شانی داناو، دەستم کرد بەتەماشای کردنی یاری یەكەیان، تاخۆم وازم هێنا، لەتەماشای کردنیان (ش/ن - ت ۱/۱/۶۰/۲ = ز - ۱۶۳ ژ ۹۱۶ - ج ۴).

راقە و شیکردنەوه:

مەبەست لەنەوهی ئەر فیدە حەبەشییەکانە. لەم فەرموودە پێرۆزەدا زۆر مەبەستی گەرمی رهچاو دەکری، ئەگەر هەموو گێڕانەوه و طەریق و جودو ئەطرافەکانی بەوردی رهچاوبکری، دەبن بەدەروازەیی بۆ چارەسەری گەلی لەکێشە گەورەکانی ئەم چاخە. وەك روانینی ژن و پیاو بۆیەکتری، لەسنووری ئەدەب و دەستوور و باوی دامەزرای ناوکۆمەڵ دا، وەك یاری و گەمەکردن و گۆرانی گوتن و دەنگی ئافرەت و رابواردنی رهوا - واتە: لەهوی موباح - و موسیقا و تەپڵ و دەفو یاری کردن لەناو مزگەوتدا ئەگەر کەسێ دەیهوی لەبارەي ئەم بابەتانەوه شتێکی دروست لەسونەت کۆ بکاتەوه باتەماشای فەتحوولباری و شەرحی نەوهوی لەسەر صەحیحی موسلیم و شەرقاوی و عەینی و تاجوول ئوصول و قەسطەلانی بکا.

۲۷۹ - عَنْ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ تَقَاضِي ابْنَ أَبِي حَدَرٍ دَيْنًا كَانَ لَهُ عَلَيْهِ فِي الْمَسْجِدِ فَارْتَفَعَتْ أَصْوَاتُهُمَا حَتَّى سَمِعَهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ فِي بَيْتِهِ فَخَرَجَ إِلَيْهِمَا حَتَّى كَشَفَ سَجْفَ حُجْرَتِهِ فَنَادَى يَا كَعْبُ قَالَ لَبَيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ ضَعْ مِنْ دَيْنِكَ هَذَا وَأَوْمَأَ إِلَيْهِ أَيْ الشَّطْرَ قَالَ لَقَدْ فَعَلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ قُمْ فَأَقْضِهِ). (الحديث ۴۵۷ - أطرافه في: ۴۷۱، ۲۴۱۸، ۲۴۲۴، ۲۷۰۶، ۲۷۱۰).

کەعبی کوری مالیک (پەڕەیی خۆی لە بێ) فەرمووی: قەرزیکم لەسەر ئێبینوئەبو حەدرەد بوو لەناو مزگەوتدا داوایم لێ ی کردەوه بەهۆی ئەوهوه دەنگمان

بهرزه وه بوو، تارادهیه کی وا پیڅه مبه ر (دروودی خودی له سر بر) له ناو مالی خوځیه وه
گوځی له دهنګه دهنګمان بوو، جاته شریفی هاته دمره وه که بی بولامان، چوو
پهردهی دمرګای هوډه که ی خوځی کلاکردو بانګی کرد: (نه ی که عب) گوتم:
بهرموو نه ی پیڅه مبه ری خودا! سهرم له پیتایه. فهرمووی: (نه وهنده
له قهرزه که ت دابشکینه) به نامازه تی گه یاند که له نیوه ی قهرزه که ی خوځ
بیی لی. که عب فهرمووی: عهرزیم کرد: نه وا دام شکان نه ی پیڅه مبه ری
خودا! جا حهرزمت به نیبونونه بی حهرده ی فهرموو: (دمتویش هه لسه برؤ
نه و نیوه که ی تری پی بدمره وه!).

شیکردنه وه:

که عب (همزی خوی له بر) تافانه ی باوکی بووه، ناوداره به که عبی شاعیر، یه کیکه له
شاعیره ناوداره کانی موسو لمانان له سهرده می پیڅه مبه ردا، یه کیکه له وسی
که سه ی که نه م نایه ته له باره میانه وه هاتووه: (وعلى الثلاثة الذين خلفوا حتى إذا
ضاقت عليهم الأرض) تا کو تایی نایه ت، هه شتا فهرمووده ی گپراو مته وه، چوار
فهرمووده ی له بوخاریدا هیه، له کو تایی ته مه نیدا کوپر بوو بوو، عه بدو لای
کوپری چاوسا غی بوو: (رياض الصالحين بهرگی یه که م ل- ۳۴ ف- ۹ = ز- ۲- ۲۱/۹- ج- ۲).

۲۸۰- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ رَجُلًا أَسْوَدَ أَوْ امْرَأَةً سَوْدَاءَ كَانَ
يَقُمُ الْمَسْجِدَ فَمَاتَ فَسَأَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْهُ فَقَالُوا مَاتَ قَالَ أَفَلَا
كُنْتُمْ أَذْنُتُمُونِي بِهِ ذُلُونِي عَلَى قَبْرِهِ أَوْ قَالَ قَبْرَهَا فَأَتَى قَبْرَهَا فَصَلَّى عَلَيْهَا).
(الحديث ۴۵۸ - طرفاه في: ۱۳۳۷، ۴۶۰) (۲۳۶)

نُه بوهورمهیره (پرمای خدای عز و جل) فهرمووی: پیاویکی پمش (یافهرمووی: ژنیکی پمش) مزگهوتی دهمالی، نه مری خدای کردو فهرمانی ههقی بهجی هینا، روژی پیغه مبهه (درووی خدای لهسهر بی) ههوالی پرسی، گوتیان: مردا فهرمووی: نهی نه دهبوو پییم بلین! گوپه کهیم پی نشان بدهن، نهوجا چوو بو سهر گوپه کهیم و نویژی لهسهر کرد (ت/۱/۳۵۸ / ۱۰ ز- ۱۸ ز- ۷۱۵ ج- ۴ = ش/د)

۲۸۱- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (لَمَّا أُنْزِلَتْ آيَاتُ مِنْ سُورَةِ الْبَقَرَةِ فِي الرَّبَا خَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى الْمَسْجِدِ فَقَرَأَهُنَّ عَلَى النَّاسِ ثُمَّ حَرَّمَ تِجَارَةَ الْخَمْرِ). (الحديث ۴۵۹ - أطرافه في: ۲۰۸۴، ۲۲۲۶، ۴۵۴۰، ۴۵۴۱، ۴۵۴۳، ۴۵۴۲) (۲۳۷)

عائیشه (پرمای خدای عز و جل) فهرمووی: کاتی نایه تهکانی سوورمتی بهقه ره لهباری سوو خوږیبه وه هاتن، که دهمه رموون: (الذين يأكلون الربا لا يقومون إلا كما يقوم الذي يتخبطه الشيطان من المس) ههتا (لا تظلمون ولا تظلمون) پیغه مبهه (درووی خدای لهسهر بی) هاته دهمه وه هات بو مزگهوت و لهوی نایه تهکانی بو خه لکه که خوینده وه، برپاری نارهبو و بونی سوودی پی راگه یاندن، له پاشتر بازارگانی باده و مهیشی نارهبو کرد

۲۸۲- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (إِنَّ عَفْرِيَّتًا مِنَ الْجَنِّ تَقْلَتَ عَلَى الْبَارِحَةِ أَوْ كَلِمَةً نَحْوَهَا لَيَقْطَعَنَّ عَلَى الصَّلَاةِ فَأَمْكَنِي اللَّهُ مِنْهُ فَأَرَدْتُ أَنْ أَرْبِطَهُ إِلَى سَارِيَةٍ مِنْ سَوَارِي الْمَسْجِدِ حَتَّى تُضْبِحُوا وَتَنْظُرُوا إِلَيْهِ كُلُّكُمْ فَذَكَرْتُ قَوْلَ أَخِي سُلَيْمَانَ رَبِّ اغْفِرْ لِي وَهَبْ لِي مُلْكًا لَأَتَّبِعِيَ لِأَحَدٍ مِنْ بَغْدِي). (الحديث ۴۶۱ - أطرافه في: ۱۲۱۰، ۳۲۸۴، ۳۲۲۳، ۴۸۰۸) (۲۳۸)

(۲۳۷) اخرجه مسلم في المساقاة، تحريم بيع الخمر، رقم: ۵۸۰ = ۴۰۲۳.

(۲۳۸) اخرجه مسلم في المساجد ومواضع الصلاة باب جواز لعن الشيطان في الصلاة رقم:

ئەبۇھورەیرە (پەزەل خەزەل لى بىن) فەرەمۇۋى: پەيغەمبەر (دروودى خودى لەسەر بىن) فەرەمۇۋى: (دوئ شەو دىۋىكى جەنۇكە لەپەر پەلامارى دام، يا وشەيەكى ئاۋاى فەرەمۇۋ، بۇ ئەۋە پەلامارى دام تاكوۋ نوۋزەكەم پى بىرى، بەلام لەسايەى خوداۋە دەستم لى ى گىربوۋ گرتەم، ويستم كەبى بەستمەۋە بەيەكى لەكۆلەكەكانى مزگەوتەۋە ھەتا بەيانى ھەموۋتان سەيرى بىكەن، بەلام كەفەرمايشتەكەى سولەيمان پەيغەمبەرى بىرام بىرەكەوتەۋە ئىتر خويپرەم كرد، مەبەست ئەۋ فەرمايشتەى سولەيمانە كە دەفەرەمۇۋ: (رَبِّ هَبْ لِي مَلَكًا لَا يَتَّبِعِي لِأَحَدٍ مِّنْ بَعْدِي) واتە: ئەى پەرۋەردگارم! مۆلك و دەسەلات و سامانىكى وام پەيىبەخشە كەلەپاش من بۆكەسى تر دەست نەدات). (ت/۱/۳۶۰/۱۵ ز-۱۱۸ ژ-۷۲۰ ش).

۲۸۳- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (أُصِيبَ سَعْدٌ يَوْمَ الْخَنْدَقِ فِي الْأَكْحَلِ فَضَرَبَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خِيَمَةً فِي الْمَسْجِدِ لِيَعُودَهُ مِنْ قَرِيبٍ فَلَمْ يَرُعْهُمْ وَفِي الْمَسْجِدِ خِيَمَةٌ مِنْ بَنِي غِفَارٍ إِلَّا الدَّمُ يَسِيلُ إِلَيْهِمْ فَقَالُوا يَا أَهْلَ الْخِيَمَةِ مَا هَذَا الَّذِي يَأْتِينَا مِنْ قَبْلِكُمْ فَبَإِذَا سَعْدٌ يَغْزُو جُرْحُهُ دَمًا فَمَاتَ فِيهَا). (الحديث ۴۶۳ - اطرافه في: ۲۸۱۳، ۳۹۰۱، ۴۱۱۷، ۴۱۲۲) (۲۳۹)

عائىشە (پەزەل خەزەل لى بىن) فەرەمۇۋى: لەغەزەل خەندەقا، سەعدى كورى موعاژ زامار بوو، ئىبنولعەرەقە ناۋى لەھۇزى قورەيش، تىرىكى دابوۋ لەشادەمارى بالى، كەبەعەرەبى پى دەللىن: (ئەككەل: عرق الحياه) بەكوردىش پى دەللىن: رەگى حەيات، يارەگى زيان، حەزەمت (پەزەل خەزەل لى بىن) لەناۋ مزگەوتەكەدا چاتۇللىكى بۆھەلدابوۋ، لەپەناۋە زوۋ زوۋ سەرى لى دەداۋ تەشريفى دەچوۋ بۆھەۋالپرسى ى، لەناۋ مزگەوتەكەدا چادىكى تىرش ھەبوۋ، ھى ھۇزى بەنى غىفار بوو ھەلىان دابوۋ بۇ روقىەى ئەنصارىيە كە دەستى پزىشكى ھەبوۋ زامارەكانى دەرمان دەكرد، جاكاتى بەنى غىفارىيەكان چۆپراۋەگى خويئيان

بينى هات بوناو چادرهكهى خويان راجه نين و هاواريان لى هه لساو گوتيان:
 نهري نهى دانىشتوانى ناو نهو چادرهى تهنىشتمان! نهى جوگه له خوينه
 جيبه لهلاى نيوموه دى بولاى نييمه؟ كهته ماشايان كرد وابرينهكهى سهعد
 تهقيوموه كفارهى خوينى دى و چوراوگهى وهك جوگه له رويوه، نيت لهناو نهو
 چادرهدا سهعد بهو پيكانه شههيد بوو. (ت/٨/٢٢٠/١ تاج-٤ ز-٨٩ ژ-٤٦٠٧ + تاج-
 ٣ ز-٤٥ ژ-٣٤٦٩).

٢٨٤- عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (شَكَوْتُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنِّي أَشْتَكِي قَالَ طُوفِي مِنْ وَرَاءِ النَّاسِ وَأَلْتِ رَاكِبَةً فَطَفْتُ وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي إِلَى جَنْبِ الْبَيْتِ يَقْرَأُ بِالطُّورِ وَكِتَابِ مَسْطُورٍ).
 . (الحديث: ٤٦٤ أطرافه في: ١٦١٩، ١٦٢٦، ١٦٣٣، ٤٨٥٣). (٢٤٠)

ئوم سه له مهى هاوسهرى پيغه مبهه (دروودى خوداى لهسهر بى) فهرمووى: سكالاي حاتم
 لهلاى چه زهرهت (رهزاي خوى لى بى) كرد، كه نه خو شم، فهرمووى (دروودى خوداى لهسهر بى) (له پاش
 خه لكه كه وه به سواری ته واف بكه، جامنيش وام كرد، له و كاته دا كه من ته وافم
 ده كرد پيغه مبهه (دروودى خوداى لهسهر بى) له ته نيشتي كه عبه وه نوپژى ده كرد، سوره تى
 (والطور و كتاب مسطور) ى له و نوپژه دا خويند). (ت/٢/١٨٤/٤ ز-٩٤ ژ-١٥٤٢ ل-١٩٩
 چ-٤).

٢٨٥- عَنْ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَجُلَيْنِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَرَجَا مِنْ عِنْدِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي لَيْلَةٍ مُظْلَمَةٍ وَمَعَهُمَا مِثْلُ الْمَصْبَاحَيْنِ يُضِيئَانِ بَيْنَ أَيْدِيهِمَا فَلَمَّا افْتَرَقَا صَارَ مَعَ كُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا وَاحِدٌ حَتَّى أَتَى أَهْلَهُ. (الحديث ٤٦٥ - طرفاه في: ٣٦٣٩، ٣٨٠٥)

ئهنهس (رهزاي خوى لى بى) فهرمووى: دووپياو لهيارانى پيغه مبهه (دروودى خوداى لهسهر بى)
 شهوى له خزمهت چه زهرهتدا ده بن، له مزگهوت چاوهروانى نوپژى خه و تنان

رافه و شیکردنه وه:

(بەتەواتوور چەسپاۋە، كەكۆمەلئى فەقىي ى بېروا پىكراۋى راست و دروست گىراۋايانەتەۋەدو فەرموويانە: شەۋىكى زۆر تارىكى ئەمۈستەچاۋى تۆف كۆمەلئى فىرخواز بوۋىن، لەخزمەت شىخى پىشەۋا زاناي پايەبەرز حسان الدىنى ئەل رەھاۋىدا لەسەر دەعوەت بوۋىن، كەدانەرى كىتپى (البحر) و چەندىن كىتپى ناۋدارى ترە، لەشارى عىنتاب بوۋىن، كاتى بلاۋەمان ئى كرد، چەند كەسى ۋىستىيان بەچراۋە لەخزمەتيدا بچن ھەتا بەردەرگاگەى، چونكە شەۋەكەى زۆر تارىك و نوتەك دەبى، بەلام شىخ قەبوول ناكە، ئىتر ئەۋانئىش دەگەرپىنەۋە، بەلام دوا ئەۋان كۆمەلئى تر دوۋرو نزىك شۈپنى دەكەون، سوپىندىيان لەسەر ئەمەدەخۋارد: كەبەچاۋى خۇمان دوو پارچە نوۋرى گەۋرەمان دەبىنى ۋەك فانۇس ۋابوون، يەككىيان لەلەى راستى مامۇستاۋەو

ئەوێ تریان لەلای چەپییەو بوون، لەگەڵیدا دەرۆشتن، هەتا گەشتە بەردەرگاکی خۆیان، کەدەرگاکی کرایەو و شێخ رۆشتەو مائەو و دوو پارچە نوورەکی بەرزەو بوون و نەمان. گەڵی بەهرە تری گەرە گەرە لەم زاتەو، دەرگەرەو، سوپاس بۆخودا ئەم زاتە یەکیکە لەو مامۆستایێشەوایانە کەمن زانستم ئی وەرگرتوون. فەرماشتی مامۆستای عەینی تەواو).

بەندەیش بەم بۆنە گەرەوێوە ئەم بەهرەگەرەوێە تاجول ئوصولتان عەرزی دەکەم، چونکە مەرج نییە کەخاوەن کەرەمەت هەر مەرۆف بێ، بەلکوو کتیب و درەخت و گیانلەبەرانی تریش بەهرەو کەرەمەتی سەیر سەیریان ئی بینراو، (بروانە فەرموودە ژمارە - ٢٦٩ و ١٩٢ و ١٥٩ و ٩٨، ١٠١ و ٤/٢٤٧/٢+). بەرگی سییەمی تاجول ئوصول لەژێر چاپداوو، زۆر مەبەستم بوو کەبزانم لەچاپ دەرچووێ یان، شەوئ خۆم خەریک کرد، کەخەوتم گوتم: خۆدایە! خەوئ روون کەرەو نیشانە حەل بێ لەم بارمەو ببینم، جا هەرئەو شەو لەخەوما پیاوێکی شیو شیرین جەلالەینیکی بەرگ زەردی داپییم، کاتئ خەبەرم بۆو وام هەست دەکرد جەلالەینیەکی بەراستی وابەدەستەو، بەلام کەتەماشای دەستم کرد هیچم نەدی! دوایی هەرچەنم دەکرد سەرم لەم خەونە دەرئەو، لەدلی خۆما گوتم: پەیوەندی بەنیازەکی منەو نییەو خەوتمەو!

کەچی بۆجاری دوو هەمان پیاو هاتەو خەوم و لەگوفتوگۆیەکا ئەمەمی بۆ روون کردمەو: دانەری (جلالین) دوو کەسن، ئیویش دوو کەسن: دانەرو وەرگێر، بەرگی سێ دەرچوو، واتە: سێ بەرگی تاج بەکوردی تەواو بوو، لەبەرئەو دانەرو وەرگێر یەکی (٢٠-سی) خێریان بۆ نووسراو، چونکە خێر یەک بەدەیه، وشە (جلالین) بەحیسابی جومەل رەمزی ئەمەمی تیا یە لەسەر ئەم شیوێ: ج = ٣، ل = ٣٠، ١ = ١، ل = ٣٠، ی = ١٠، واتە: ٣٠ = ١٠ × ٣ = ج × ی = ل بۆدانەرو بەقەد ئەویش بۆ وەرگێر، واتە (ل) ئی بۆدانەرو (ل) ئی بۆ وەرگێر!

جاگاتى خەبەرم بۆۋە زۆرم بەلاۋە سەيربوو، لەدلى خۆم دا گوتم:
خۆھىشتا پىتى (ن) ماۋە، دەبى ئەم ھىماى چى بى؟ بۆجارى سىيەم پياۋەكە
ھاتەۋە خەوم بەر لە مەلابانگدان فەرموۋى: ن = خمسين = خمس × ى = ن =
۱۰ × ۵ = ۵۰ واتە: پەنجا خىرى تەۋاۋى تىرىش بۆدانەر نووسراۋە، چونكە ئەصلە
عەرەبى يەكەى بەپىنج بەرگ چاپ كراۋە!

يەك دوو رۆژى نەبرد بەرگى سىيەمى تاج دەرچوو، بەرگەكەى زەرد بوو،
ئومىد دەكەم سىجار دووبارە بوونەۋدى ئەم خەۋنە ھىماى بۆ تەۋاۋىۋونى
تاج و رياض و تەجرىدى بوخارى. ئەمەى نووسىم پالڧتەى مەبەست بوو واللە
اعلم.

گەلى جار بەھەرى گەورە گەورەم لەتاجول ئوصول دىۋە، ئەگەر تۆماريان
بکەم دەبن بەپەراۋى. جارېكىش ماتۆرېكى موبەرىدەو ۋەتەرپەمپىكى
موبەرىدەو دوو تەلەفوونم پى بوو، لەپاش دەوام خستمنە ناو گونىيەكە و
خستمنە بەردەمى خۆم لەئوتومبىلېكى خەستەخانەداو رۆيشتەۋە بۆمال.
شوېن مستشفى كركوك العسكرى بوو، كاتى گەيشتىنە دەرگای موستەشفا
تەماشام كرد ئوتومبىلەكان يەك لەدوايەك رىزبوون!

مەفرەزەي ئەمنى فەيلەقو ئەمنى نەخۆشخانەى سەربازى كەرگوك
ئوتومبىل بەئوتومبىل، ۋەك بۆدەرزى بگړېن ئاۋا دەيانپشكنى، لەپېشمەۋە
خۆشپۇ ئامپرو موساعيدو دوكتۆرەكان بەرپز ۋەستابوون يەكە يەكە دايان
دەبەزاندىن، ژېر كوشنەكانىش دەگەرپان، ئەۋسا دەيان گوت: تۆ بپړا ئەۋسا
ئوتومبىللى تريان دەپشكنى، منىش ناگام لەھىچ نەبوو جالەسايەقەكەم
پرسى: ئەمە چىيە؟ گوتى: تەلەفوون و موتوپرو ۋەتەرپەمپى موبەرىدەى
زۆرى نەخۆشخانە دزراۋە، ئەمە مەفرەزەى ئاسايشە لەناكاو ھاتوون، ھەتا
دزەكە بدۆزنەۋە!

بهراستی هه ناسهم سوار بوو، هه یای هه زار سائهم چوو، کێ بپروا دهکا که من ئهم شتانهم نه دزیوه، هه رچیش دزراوه به سه رمندا ساخ ده بیته وه، وهکی تریش من کوردم، بێ که سم، خه لکی به ناهه ق دهسته چه وری خۆیان به سه رمانا دهسپن، ده وهره تره بیانوو به کیشیان هه بی. یه ک سه رهات به دلما: (تاجول ئوصول راوبه خت) نه زیاده که کم، که شه کی گرتمی وه ک که سی بچپینی به گویم: مه ترسه خوا که ریمه!!

مقدم طبیب إخصائي باطنی/ غسان نوری أحمد له پێشمه وه بوو، دایان به زاندو زۆر به وردی ئوتومبیله که یان پشکنی هه چیان نه دۆزی یه وه.

سه ره که شته سه رمه مه سنولی ئهمنی فه یله ق فه رمانی دهرکرد: تفضل إنزل: فه رمو دابه زه! دهرگا که م کرده وه که دابه زم، مه سنولی قه له می ته وه جیه سیاسی ناوی نه زه هه بوو، جه عفهری بوو خه لکی به سه ره بوو، له ولاره وه ک له زه وی هه لقوئی په یدا بوو، رووی کرده مه سنولی ئاسایشی فه یله ق و پێ ی گوت: من و مقدم عزالدین ئهم سه یاره مه مان ته فته ش کرده وه هه جی تیانیه بابروا، ئه و جا یه که سه ر رووی کرده من و گوتی: قوربان! فه رمو و بپروا! منیش رویشتم و رزگارم بوو، له خودا به زیادی، خودا شایه تی حاله من بێ تاوان بووم، ئاگام له دزی و فزی نه بوو، به لام ئه گه ر ئه و شتانهم له ورۆژدا پێ بگه رانایه خۆشم دادگایی خۆم بکردایی خۆم حوکه م ده دا سوپاسی بێ پایان بۆ خودای میهره بان

٢٨٦- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (خَطَبَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ إِنَّ اللَّهَ خَيْرَ عَبْدًا بَيْنَ الدُّنْيَا وَبَيْنَ مَا عِنْدَهُ فَاخْتَارَ مَا عِنْدَ اللَّهِ فَبَكَى أَبُو بَكْرٍ الصِّدِّيقُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَقُلْتُ فِي نَفْسِي مَا يُبْكِي هَذَا الشَّيْخَ؟ إِنْ يَكُنْ اللَّهُ خَيْرَ عَبْدًا بَيْنَ الدُّنْيَا وَبَيْنَ مَا عِنْدَهُ فَاخْتَارَ مَا عِنْدَ اللَّهِ فَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هُوَ الْعَبْدُ وَكَانَ أَبُو بَكْرٍ أَعْلَمَنَا قَالَ يَا أَبَا بَكْرٍ لَا تَبْكُ إِنَّ أَمَّنَ النَّاسِ عَلَيَّ

فِي صُحْبَتِهِ وَمَالِهِ أَبُو بَكْرٍ وَلَوْ كُنْتُ مُتَّخِذًا خَلِيلًا مِنْ أُمَّتِي لَأَتَّخَذْتُ أَبَا بَكْرٍ وَلَكِنْ أَخُوهُ الْإِسْلَامُ وَمَوَدَّتُهُ لَا يَبْقَيْنُ فِي الْمَسْجِدِ بَابٌ إِلَّا سُدَّ إِلَّا بَابُ أَبِي بَكْرٍ. (الحديث ٤٦٦ - طرفاه في: ٣٦٥٤، ٣٩٠٤). (٢٤١)

ئەبوسەعیدی خودری (پەرزە خواى لى بى) فەرمووی: پێغەمبەرى خودا (دروودى خودای لى بى) وتاریکی دا بۆیاران، فەرمووی: (خودا بەندەیهکی خۆی کردوو بەسەرپشک: کە یالە جیهاندا بمانی، یا ئەوبەش و یارەیه هەلبگرى کە لە لای خودا بۆی دانراوه، ئەوبەندەیهش ئەو بەش و بارەیهی هەلبژارد کە لە لای خودایە).

فەرمووی: جائەبەبەگر دەستی کرد بە گریان، ئێمە ئەم گریانەى ئەومان بەلاوه سەیر بوو، تەنانەت من لەدلى خۆما گوتم: ئەم پیرە مێردە بۆ دەگری لەبەرئەوهی کە خودا بەندەیهکی کردوو بەسەرپشک لەنیوانى جیهان و لەنیوانى ئەو بەش و بارەیهی کەوا لە لای خودا، وەبەندەکەیش بەش و بارەکەى لای خودای هەلبژاردبى، شتى وا گریانى بۆچى یە؟

تۆمەز ئەوبەندەیهی کە کرابوو بەسەرپشک و خاترخۆکرابوو لەنیوان ئەم جیهان و ئەوجیهاندا پێغەمبەر خۆی بوو (دروودى خودای لەسەر بى) وئەبەبەگر (پەرزە خواى لى بى) تیگەشتبوو، جا حەزەرت (دروودى خواى لى بى) فەرمووی: (ئەى ئەبەبەگر! مەگری، بەراستى ئەبەبەگر لەهەموو پترپیاوەتى بەسەر منەوه هەیه چ بەگیان، چ بەسامان، ئەگەر من لەئۆمەتم کەسیکم بگرتایە بەدۆست بۆخۆم ئەبەبەکر دەگرت بەخەلیل و دۆست بۆخۆم، بەلام کەسى لەئۆمەتم ناگرم بەدۆست و خەلیلى تایبەتى بۆ خۆم، چوونکە من خودا کردوومى بەدۆستى خۆى، بەلام لەگەڵ ئەمەیش دا هەتابلێى برایهتى و دۆستایەتى ئایینی ئیسلام لەنیوانمانا پتەوو بەهێزە لەسایەى خوداوه) هەتائەوکاتە گەلى لەهاورپیان دەرگای

مالیان له سهر مزگهوت هه بوو، جا پێغه مبههر (دروودی خودای له سهر بێ) لهم باره ده وه
فهرمووی: (ههردهرگایی له سهر مزگهوته ده بێ بگیری، ته نیا دهرگای ماله که ی
نه بو به کر نه بێ!)

۲۸۷- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: (خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي مَرَضِهِ الَّذِي مَاتَ فِيهِ غَاصِبٌ رَأْسُهُ بِخَرْقَةٍ فَقَعَدَ عَلَى الْمِنْبَرِ فَحَمِدَ اللَّهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ إِنَّهُ لَيْسَ مِنَ النَّاسِ أَحَدٌ أَمَنَ عَلَيَّ فِي نَفْسِهِ وَمَالِهِ مِنْ أَبِي بَكْرٍ بْنِ أَبِي قُحَافَةَ وَلَوْ كُنْتُ مَتَّخِذًا مِنَ النَّاسِ خَلِيلًا لَأَتَّخَذْتُ أَبَا بَكْرٍ خَلِيلًا وَلَكِنْ خُلَّةَ الْإِسْلَامِ أَفْضَلُ سُدُّوا عَنِّي كُلَّ خَوْخَةٍ فِي هَذَا الْمَسْجِدِ غَيْرَ خَوْخَةِ أَبِي بَكْرٍ). (الحديث ٤٦٧ أطرافه في: ٣٦٦٥، ٣٦٥٧، ٦٧٣٨).

ئيبنوعه باس (پرمزای خوايان لى بى) فهرمووی: پێغه مبههر (دروودی خودای له سهر بێ)
له نه خو شینی سه ره مه رگا، به پارچه یی به رۆ سه ری خو ى پێچا بوو، له مال
دهرچوو هات بو مزگهوت، له سهر دوانگه (منبر) ه که دانیشته و سو پاس و
ستایشی خودای کردو نه و جا فهرمووی: (له راستیدا نه بو به کر له هه موو که سی
زیاتر چاکه و پیاو ته ی به سه ر منه وه هه یه، چ به گیان، چ به سامان، گریمان من
که سی کم - له نه ته وه ی ئیسلام - بگرتایه به دو ست (خه لیل) نه بو به کری کو ری
نه بو قه حافه م هه لدم بژاردو نه وم ده کرد به دو ستی گیانی به گیانی خو م، به لام
له گه ل نه وه یشا له سایه ی خودا وه هه ر برا ی ئایینی مه وه هه م هاو پێمه، دیاره
که دو ستایه تی ی ئیسلام گه ل باشتره له هه موو جو ره دو ستایه تییه کی تر، نه و
دهرگا بچکولانه ی که وان له سهر مزگهوت هه موویان بگرن، نابێ دهرگای
ماله کانتان له سهر مزگهوته که ی من به مینێ ته نیا دهرگو له که ی
نه بو به کر نه بێ). (ت/ ١/١١/٥ تاج- ٣ ز- ٣٢٣٤ ج- ٤).

۲۸۸- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدِمَ مَكَّةَ فَدَعَا عُثْمَانَ بْنَ طَلْحَةَ فَفَتَحَ الْبَابَ فَدَخَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَبَلَالَ

وَأَسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ وَعُثْمَانُ بْنُ طَلْحَةَ ثُمَّ أَغْلَقَ الْبَابَ فَلَبِثَ فِيهِ سَاعَةً ثُمَّ خَرَجُوا قَالَ ابْنُ عُمَرَ فَبَدَرْتُ فَسَأَلْتُ بِلَالًا فَقَالَ صَلَّى فِيهِ فَقُلْتُ فِي أَيِّ؟ قَالَ بَيْنَ الْأُسْطُوَانَتَيْنِ قَالَ ابْنُ عُمَرَ فَذَهَبَ عَلَيَّ أَنْ أَسْأَلَهُ كَمْ صَلَّى. (الحديث: ۴۶۸ طرفه في: ۳۹۷). (۲۴۲)

عبداللہ کوری عومہر (رمزی خواندہان لے بی) فہر مووی: پیغہ مبہر (دروودی خودای لہسمر بی) سائی نازادکردنی مہککہ، عثمانی کوری طہلحہی بانگکرد، کہ کلیلداری کہعبہ بوو، فہرمانی پی کرد عثمان دہرگاگہی کردہوہ ٹہوجا پیغہ مبہر (دروودی خودای لہسمر بی) و بیلال و ٹوسامہی کوری زہیدو عثمانی کوری طہلحہ چوونہ ناوکابہوہ، ٹہوجا دہرگاگہ داخرا، تاوی لہناویدا مانہوہ، ٹہوجا ہاتنہ دہرہوہ، من گورج لہبیلالم پرسی: ٹایا پیغہ مبہر نویزی تیاکرد؟ فہر مووی: ٹا نویزی تیا کرد. گوتم: لہکوید؟ فہر مووی: لہنیوانی دوو کوٹلہ کہ یہمہنیہکاندا. ٹیبنو عومہر دہیفہر موو: لہدہستم چوو لی بپرسم چہند رکاتی تیا کرد). (ت/۲/۲۷۲ / ۵+۲ ز-۱۳۵ ژ-۱۷۱۸ ج-۴).

۲۸۹- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: (سَأَلَ رَجُلٌ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ عَلَى الْمِنْبَرِ مَا تَرَى فِي صَلَاةِ اللَّيْلِ؟ قَالَ مَثْنَى مَثْنَى فَإِذَا خَشِيَ الصُّبْحَ صَلَّى وَاحِدَةً فَأَوْثَرَتْ لَهُ مَا صَلَّى وَإِنَّهُ كَانَ يَقُولُ اجْعَلُوا آخِرَ صَلَاتِكُمْ وَثْرًا فَإِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمَرَ بِهِ). (الحديث ۴۷۲ - اطرافه في: ۴۷۳، ۹۹۰، ۹۹۳، ۹۹۵، ۱۱۳۷) (۲۴۳)

دیسان عبداللہ کوری عومہر (رمزی خواندہان لے بی) فہر مووی: جاری پیغہ مبہر (دروودی خودای لہسمر بی) لہسہردوانگہ بوو، وتاری دہدا، پیاوی لی ی پرسی: قوربان! رات

(۲۴۲) أخرجه مسلم في الحج، باب: استحباب دخول الكعبة للحاج وغيره رقم: ۱۳۲۹=۲۳۱۷.

(۲۴۳) أخرجه مسلم في صلاة المسافرين وقصرها، باب: صلاة الليل مثنى مثنى والوتر

ركعة، رقم: ۷۴۹ - ۷۵۳=۱۷۴۵، ۱۷۴۷، ۱۷۴۶.

چُونَه لَه بَارَدی شَه وَنَوِیژ دِهَوَه؟ فَهَر مَووی: (وَاخِیْرَتَرَه شَه وَنَوِیژ دَوور کات دَوور کات بَکری، وَاتَه: لَه هَم مَوو دَوو رِکاتِکَا سَلَاو بَداتَه وَه، شَه وَنَوِیژ خَوین کَه تَرسی نَه وَه ی بُو پَهیدا بَوو کَه وَ خَه رِیکَه بَه یان بَدَا بایَه ک رِکات بَه تَه نَهَا بَکَا، نِیتر جَه نَدَه ی شَه وَنَوِیژ کَر دَوو وَ نَه وَ تاقَه رِکاتَه دَه یان کات بَه تَاک) نَافِیع دَه ی فَهَر مَوو: نِیبنو عَو مَهَر دَه ی فَهَر مَوو: یَه ک رِکاتَه کَه ی وَ هَتَر بَکَه ن بَه دَواتَرین نَوِیژی شَه وَتَان، چَوَنکَه پِیغَه مَبَهَر (دَر وِدی خَوَدای لَه سَهَر بِن) بَه مَه فَهَر مَانی کَر دَوو وَ.
(تاج ۱/۴۹۷/۲ ز ۱۸۲ ژ ۹۷۹ ج ۴ = ش/د/ت/ن).

شِیکَر دَنَه وَه:

نَه مَه بَه لَگَه ی نَه وَه یَه: کَه دَر وِستَه کَوِر گَر تَن وَ دَانِیشتَن وَ نَه لَقَه دَان لَه نَاو مَر گَه وَتَا، لَه خَزْمَت مَامُو سَتَادَا، بُو مَه بَه سَتی شِیکَر دَنَه وَه وَ فِیْرَبَوونی زَانَسْتی شَه رَعی، وَ هَک دَه وِرو دَه رَس وَ یَاد کَر دَنی خَوَدَاو خَوینَدَنی قَوْرئَان، بَه مَه رَجی سَه رَنَه کِیشی بُو سَه رَلِیشِیَوَان لَه نَوِیژ کَه رَان.

۲۹۰- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ الْأَنْصَارِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَلَّهُ رَأَى رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُسْتَلْقِيًا فِي الْمَسْجِدِ وَاضِعًا إِحْدَى رِجْلَيْهِ عَلَى الْأُخْرَى). (الْحَدِيث ۴۷۵ - طَرَفَاهُ فِي: ۵۹۶۹، ۶۲۸۷). (۲۴۴)

عَه بَدَوَلَلای کَوِری زَه یَدی نَه نَصاری (رَمَزای خَوای لَه بِن) فَهَر مَووی: بَه چَاوی خَوُم پِیغَه مَبَهَر م دی، دَوور دی خَوَدای لَی بِن، لَه نَاو مَر گَه وَتَا لَه سَهَر پِشت رَاکِشَابَوو، لَاقی نَابَوَوَه سَه رَلاقی. (ت ۱/۳۵۹/۱۲ ز ۱۱۸ ژ ۷۱۷ ج ۴ = ش/د/ت/ن).

۲۹۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (صَلَاةُ الْجَمِيعِ تَزِيدُ عَلَى صَلَاتِهِ فِي بَيْتِهِ وَصَلَاتِهِ فِي سُوقِهِ خَمْسًا وَعِشْرِينَ دَرَجَةً)

فَإِنْ أَحَدَكُمْ إِذَا تَوَضَّأَ فَأَحْسَنَ وَأَتَى الْمَسْجِدَ لَا يُرِيدُ إِلَّا الصَّلَاةَ لَمْ يَخْطُ خَطْوَةً إِلَّا رَفَعَهُ اللَّهُ بِهَا دَرَجَةً وَحَطَّ عَنْهُ خَطِيئَةٌ حَتَّى يَدْخُلَ الْمَسْجِدَ وَإِذَا دَخَلَ الْمَسْجِدَ كَانَ فِي صَلَاةٍ مَا كَانَتْ تَحْسُهُ وَتُصَلِّي يَعْنِي عَلَيْهِ الْمَلَائِكَةُ مَا دَامَ فِي مَجْلِسِهِ الَّذِي يُصَلِّي فِيهِ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَهُ اللَّهُمَّ ارْحَمْهُ مَا لَمْ يُحْدِثْ فِيهِ). (الحديث: ۷۷ طرفه في: ۱۷۶). (۲۴۵)

نەبوھورھیرە (بەزای غوای لە بێ) فەرمووی: پێغەمبەر (درووی غودی لەسەر بێ) فەرمووی: (نوێزی کۆمەل، کەبەجەماعەت دەیکەن، بیست و پێنج جار پاداش و خیری زۆرتەرە لەنوێزی مالهووبازار، کەمروڤ بەتەنیا خوێ دەیکا ئەوھیش لەبەر ئەمەییە چونکە ھەركاتی یەکی لەئێو دەسنوێژیکی جوان بشوێ و بجۆ بو مزگەوت و لەوچوونە ی تەنیا مەبەستی نوێژی، ئەم بەھرە گەورەییە بوھەییە: ھەرھەنگاوی دەنی خودا پلەیی پێ ی بەرزێ دەکاتەو، گوناھییکی پێ ی لێی ھەل دەوێنێ ھەتا دەچیتە ناومزگەوت ئەمە حالیەتی، کاتیکیش کەدەچیتە مزگەوت نیتەر والەناو نوێژداو مانەوێ لەناو مزگەوتابەنوێژ دادەنری بۆ، ھەتا نوێژ لەویدا گلی بداتەو، فریشتەیش بۆی دەپاریتەو و خوش خوش دەلێن: خودایە! لێ ی خوش بە، خودایە! میھری لەگەل بنوینە، بەمەرجی لەوشوینەدا بێ کەنوێژەکی تیادا کردو، بەمەرجی ئەوھیش کەدەسنوێژەکی نەشکی). (ت/۱/۳۷۰ = ز-۱۲۲- ژ-۷۴۳- ج-۴ = ت ش/د/ت/ن).

۲۹۲- عَنْ أَبِي مُوسَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (إِنَّ الْمُؤْمِنَ لِلْمُؤْمِنِ كَالْبُنْيَانِ يَشُدُّ بَعْضُهُ بَعْضًا وَشَبَّكَ أَصَابِعُهُ). (الحديث ۴۸۱ - طرفاه في: ۲۴۶، ۲۴۷، ۲۴۸) (۲۴۶)

(۲۴۵) أخرجه مسلم في المساجد ومواضع الصلاة، باب: فضل الصلاة الجماعة ... رقم: ۱۴۷۸، ۱۵۰۴، ۱۴۷۳ - ۱۴۷۸.

(۲۴۶) أخرجه مسلم في البر والصلة والآداب، باب: تراحم المؤمنين وتعاطفهم وتعاضدهم، رقم: ۲۵۸۵ -

ئەبومووسا (رەزای خەوای لەسەر بێ) فەرمووی: پێغەمبەر (درودی خەوای لەسەر بێ) فەرمووی: (موسوئمان قەلایە بۆ موسوئمان، وەك چۆن چینی دیوار چنگ دەدەنە یەك، موسوئمانانیش لەگەڵ یەكتردا دەبێ ئاوابن) ئەوجا پێغەمبەر (درودی خەوای لەسەر بێ) بۆ روون كردنە وەدی لێكچوونەكە پەنجەى هەردوو دەستی خۆى تێك ئالان. (ریاض الصالحین/ ۱/ ۲۶۰- ش).

۲۹۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (صَلَّى بِنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِحْدَى صَلَاتَيْ الْعِشِيِّ فَصَلَّى بِنَا رَكَعَتَيْنِ ثُمَّ سَلَّمَ فَقَامَ إِلَى خَشْبَةِ مَعْرُوضَةٍ فِي الْمَسْجِدِ فَأَتَكَهَا عَلَيْهَا كَأَنَّهُ غَضَبَانُ وَوَضَعَ يَدَهُ الْيُمْنَى عَلَى الْيُسْرَى وَشَبَّكَ بَيْنَ أَصَابِعِهِ وَوَضَعَ خَدَّهُ الْأَيْمَنَ عَلَى ظَهْرِ كَفِّهِ الْيُسْرَى وَخَرَجَتْ السَّرْعَاثُ مِنْ أَبْوَابِ الْمَسْجِدِ فَقَالُوا قَصُرَتِ الصَّلَاةُ وَفِي الْقَوْمِ أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ فَهَابَا أَنْ يُكَلِّمَاهُ وَفِي الْقَوْمِ رَجُلٌ فِي يَدَيْهِ طَوْلٌ يَقُولُ لَهُ ذُو الْيَدَيْنِ قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَنْسَيْتَ أَمْ قَصُرَتِ الصَّلَاةُ؟ قَالَ لَمْ أُنْسَ وَلَمْ تُقْصَرْ فَقَالَ أَكَمَا يَقُولُ ذُو الْيَدَيْنِ فَقَالُوا نَعَمْ فَتَقَدَّمَ فَصَلَّى مَا تَرَكَ ثُمَّ سَلَّمَ ثُمَّ كَبَّرَ وَسَجَدَ مِثْلَ سُجُودِهِ أَوْ أَطْوَلَ ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ وَكَبَّرَ ثُمَّ كَبَّرَ وَسَجَدَ مِثْلَ سُجُودِهِ أَوْ أَطْوَلَ ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ وَكَبَّرَ ثُمَّ سَلَّمَ). (الحديث ۴۸۲- أطرافه في: ۷۱۴، ۷۱۵، ۱۲۲۷، ۱۲۲۸، ۱۲۲۹، ۶۰۵۱، ۷۲۵۰) (۲۴۷)

ئەبوھورەیرە (رەزای خەوای لەسەر بێ) فەرمووی: جارێ پێغەمبەر (درودی خەوای لەسەر بێ) بەرنوێژی نوێژی نیوەرۆ - یاعەسر- ی بۆ دەکردین، دوو رکاتی بۆمان کردو سلاوی دایەو، تەختە یەك لەناو مزگەوتە هەڵ سەپێنرابوو، پێغەمبەر (درودی خەوای لەسەر بێ) هەلسا پالێ دابەوتە تەختە یەو، وەك عاجزو زیزوابوو، دەستی راستی نایە سەردەستی چەپێ و پەنجەکانی تێك پەڕاندو روومەتی لای راستی دانا

(۲۴۷) أخرجه مسلم في المساجد ومواضع الصلاة، باب: السهو في الصلاة والسجود له. رقم:

له سه رپشتی دهستی چه پی، و نه وانه ی به په له بوون له دمرگا کانی مزگه و ته وه
چوونه دهره وه، نو یژ که ره کانی تریش له بهر خو پانه وه گوتیان: نو یژ کورت
کراو ته وه؟ نه بویه کرو عومهریش له ناو کومه له ی نو یژ خو پنه کانا بوون،
پر کی شیان نه کرد که له م باره یه وه قسه له گه ل حه ز رتدا بکه ن، له ناو
کومه له که دا پیاو هه بوو، هه ردو وده ستی که می در یژ بوون، له بهر نه وه پیان
ده گوت: ذولیه دهین (واته: ده ست در یژ که له) جائه و پیاو هه لسا عه رزی
حه ز رته تی کرد: قوربان! نه ی پیغه مبه ری خودا! نایا نو یژ کورت کراو ته وه
یاتو له یادت نه بوو، که وا له باتی چوار رکات دو ورکاتت کرد؟ پیغه مبه ریش
(دروودی خودای له سر بر) فهر مووی: نه م دو وشته هی چیان رووی نه داو ه، نه من له بیرم
چوو ه نه نو یژیش کورت بو ته وه، نه ویش عه رزی کرد: با، نه ی پیغه مبه ری
خو! یه کی له م دو وشته روی داو ه، پیغه مبه ریش (دروودی خودای له سر بر) رووی کرده
خه لکه که و فهر مووی: نایا شتی وا رووی داو ه، وه ذولیه دهین ده لی وایه؟
گوتیان: به لی نه ی پیغه مبه ری خودا! قسه که ی ته وا وه. نینجا پیغه مبه ر (دروودی
خودای له سر بر) گه راپیه وه بو جیگه ی نو یژ ه که ی خو ی و، پی شکه و ته وه دو ورکاتی
تری کردو به دانیش تنه وه (له پاش سلا و دانه وه) دوو کړنو وشی هه له ی له سر
نه م شیوه یه برد: له پاش سلا و دانه وه ی دو م نه للا هونه کبه ری کردو
کورنو وشیکی ناسایی برد، یان که می در یژ تر، نه و جا سه ری به رز کرده وه
نه للا هونه کبه ری کردو کورنو وشیکی ناسایی تری برد، یان که می در یژ تر
له کووړنو وشی ناسایی، دیسانه وه سه ری به رز کرده وه نه للا هونه کبه ری کردو
بو جاری سییم سلاوی دایه وه. (ت/۱/۳۲۶/۷/۸/۱۰/۹ ز ۱۰۹ ژ ۶۴۰ ج ۴).

۲۹۴ - عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) (أَنَّهُ كَانَ يُصَلِّي فِي أَمَاكِنَ مِنَ الطَّرِيقِ
فَيُصَلِّي فِيهَا وَيُحَدِّثُ أَنَّ أَبَاهُ كَانَ يُصَلِّي فِيهَا وَأَنَّ رَأَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
يُصَلِّي فِي تِلْكَ الْأَمْكِنَةِ وَحَدَّثَنِي نَافِعٌ عَنْ ابْنِ عُمَرَ أَنَّهُ كَانَ يُصَلِّي فِي تِلْكَ الْأَمْكِنَةِ).
(الحديث ۴۸۳ - أطرافه في: ۱۵۳۵، ۲۳۳۶، ۷۳۴۵).

گه ن جابر عه بدوللای کوری عومهر (درویدی خوی لست بستی) له ریگه و بانه کانی دمور و بهری مه دینه، بۆ نویژ کردن منهی نهو شوینانهی دهکرد که پیغه مبه (درویدی خودی له سهر بستی) نویژی تیا کردوون، نهویش له و شوینانه دا نویژی دهکرد، وه نه وهی دهگپرایه وه: که به خوودی خوئی پیغه مبهری دیوه له و جیگایانه دا نویژی کردووه.

۲۹۵- عَنْ نَافِعٍ (رَحِمَهُ اللَّهُ تَعَالَى) أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَخْبَرَهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَنْزِلُ بِذِي الْحُلَيْفَةِ حِينَ يَعْتَمِرُ وَفِي حَجَّتِهِ حِينَ حَجَّ تَحْتَ سَمُرَةٍ فِي مَوْضِعِ الْمَسْجِدِ الَّذِي بِذِي الْحُلَيْفَةِ وَكَانَ إِذَا رَجَعَ مِنْ غَزْوٍ كَانَ فِي تِلْكَ الطَّرِيقِ أَوْ حَجَّ أَوْ عُمَرَةَ هَبَطَ مِنْ بَطْنٍ وَادٍ فَإِذَا ظَهَرَ مِنْ بَطْنٍ وَادٍ أَلَاخَ بِالْبَطْحَاءِ النَّبِيِّ عَلَى شَفِيرِ الْوَادِي الشَّرْقِيَّةِ فَعَرَّسَ ثُمَّ حَتَّى يُصْبَحَ لَيْسَ عِنْدَ الْمَسْجِدِ الَّذِي بِحِجَارَةِ وَلَا عَلَى الْأَكْمَةِ النَّبِيِّ عَلَيْهَا الْمَسْجِدُ كَانَ ثُمَّ خَلِيجُ يُصَلِّي عَبْدُ اللَّهِ عِنْدَهُ فِي بَطْنِهِ كُتِبَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ يُصَلِّي فَدَحَا السَّيْلُ فِيهِ بِالْبَطْحَاءِ حَتَّى دَفَنَ ذَلِكَ الْمَكَانَ الَّذِي كَانَ عَبْدُ اللَّهِ يُصَلِّي فِيهِ). (٢٤٨) (الحديث ٤٨٤ - أطرافه في: ١٥٣٢، ١٥٣٣، ١٧٩٩).

وَأَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ حَدَّثَهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى حَيْثُ الْمَسْجِدُ الصَّغِيرُ الَّذِي دُونَ الْمَسْجِدِ الَّذِي بِشَرْفِ الرُّوحَاءِ وَقَدْ كَانَ عَبْدُ اللَّهِ يَعْلَمُ الْمَكَانَ الَّذِي صَلَّى فِيهِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ ثُمَّ عَنْ يَمِينِكَ حِينَ تَقُومُ فِي الْمَسْجِدِ تُصَلِّي وَذَلِكَ الْمَسْجِدُ عَلَى حَافَةِ الطَّرِيقِ الْيُمْنَى وَأَلْتَ ذَاهِبٌ إِلَى مَكَّةَ بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْمَسْجِدِ الْأَكْبَرِ رَمِيَّةٌ بِحَجَرٍ أَوْ نَحْوِ ذَلِكَ). (٤٨٥ رقم الحديث في فتح الباري).

وَأَنَّ ابْنَ عُمَرَ كَانَ يُصَلِّي إِلَى الْعِرْقِ الَّذِي عِنْدَ مُنْصَرَفِ الرُّوحَاءِ وَذَلِكَ الْعِرْقُ الْتِهَاءُ طَرَفِهِ عَلَى حَافَةِ الطَّرِيقِ دُونَ الْمَسْجِدِ الَّذِي بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْمُنْصَرَفِ وَأَلْتَ

ذَاهِبَ إِلَى مَكَّةَ وَقَدْ ابْتَنَيْتُمْ ثُمَّ مَسْجِدَ فَلَمْ يَكُنْ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ يُصَلِّي فِي ذَلِكَ الْمَسْجِدِ كَانَ يَتْرُكُهُ عَنْ يَسَارِهِ وَوَرَاءَهُ وَيُصَلِّي أَمَامَهُ إِلَى الْعِرْقِ نَفْسِهِ وَكَانَ عَبْدُ اللَّهِ يَرُوحُ مِنَ الرُّوحَاءِ فَلَا يُصَلِّي الظُّهْرَ حَتَّى يَأْتِيَ ذَلِكَ الْمَكَانَ فَيُصَلِّي فِيهِ الظُّهْرَ وَإِذَا أَقْبَلَ مِنْ مَكَّةَ فَإِنْ مَرَّ بِهِ قَبْلَ الصُّبْحِ بِسَاعَةٍ أَوْ مِنْ آخِرِ السَّحْرِ عَرَّسَ حَتَّى يُصَلِّي بِهَا الصُّبْحَ). (٤٨٦ رقم الحديث في فتح الباري)

وَأَنَّ عَبْدَ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) حَدَّثَهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (كَانَ يَنْزِلُ تَحْتَ سَرْحَةٍ ضَخْمَةٍ دُونَ الرُّوَيْثَةِ عَنْ يَمِينِ الطَّرِيقِ وَوَجَاهِ الطَّرِيقِ فِي مَكَانٍ بَطْحٍ سَهْلٍ حَتَّى يُفْضِيَ مِنْ أَكْمَةِ دُوَيْنَ بَرِيدِ الرُّوَيْثَةِ بِمِيلَيْنِ وَقَدْ انْكَسَرَ أَغْلَاهَا فَأَثْنَى فِي جَوْفِهَا وَهِيَ قَائِمَةٌ عَلَى سَاقٍ وَفِي سَاقِهَا كُتُبٌ كَثِيرَةٌ). (٤٨٧ - رقم الحديث في فتح الباري).

وَأَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ حَدَّثَهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (صَلَّى فِي طَرَفِ ثَلَاثَةِ مِنْ وَرَاءِ الْعُرْجِ وَأَلَّتْ ذَاهِبٌ إِلَى هَضْبَةٍ عِنْدَ ذَلِكَ الْمَسْجِدِ قَبْرَانِ أَوْ ثَلَاثَةِ عَلَى الْقُبُورِ رَضَمٌ مِنْ حِجَارَةٍ عَنْ يَمِينِ الطَّرِيقِ عِنْدَ سَلَمَاتِ الطَّرِيقِ بَيْنَ أُولَئِكَ السَّلَمَاتِ كَانَ عَبْدُ اللَّهِ يَرُوحُ مِنَ الْعُرْجِ بَعْدَ أَنْ تَمِيلَ الشَّمْسُ بِالْهَاجِرَةِ فَيُصَلِّي الظُّهْرَ فِي ذَلِكَ الْمَسْجِدِ). (٤٨٨ رقم الحديث في فتح الباري).

وَأَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ حَدَّثَهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (نَزَلَ عِنْدَ سَرَحاتٍ عَنْ يَسَارِ الطَّرِيقِ فِي مَسِيلٍ دُونَ هَرَشَى ذَلِكَ الْمَسِيلِ لَأَصِقَ بِكَرَاعِ هَرَشَى بَيْنَهُ وَبَيْنَ الطَّرِيقِ قَرِيبٌ مِنْ غُلُوقِ وَكَانَ عَبْدُ اللَّهِ يُصَلِّي إِلَى سَرْحَةٍ هِيَ أَقْرَبُ السَّرْحَاتِ إِلَى الطَّرِيقِ وَهِيَ أَطْوَلُهُنَّ). (٤٨٩ رقم الحديث في فتح الباري/ طرفاه في: ١٧٦٧، ١٧٦٩).

وَأَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ حَدَّثَهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (كَانَ يَنْزِلُ فِي الْمَسِيلِ الَّذِي فِي أَدْنَى مَرِّ الظُّهْرَانِ قَبْلَ الْمَدِينَةِ حِينَ يَهْطُ مِنَ الصَّفَرَاوَاتِ يَنْزِلُ فِي بَطْنِ ذَلِكَ الْمَسِيلِ عَنْ يَسَارِ الطَّرِيقِ وَأَلَّتْ ذَاهِبٌ إِلَى مَكَّةَ لَيْسَ بَيْنَ مَنْزِلِ رَسُولِ

اللَّهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَبَيْنَ الطَّرِيقِ إِلَّا رَمِيَةً بِحَجَرٍ). (٤٩٠ - رقم الحديث في فتح الباري).

وَأَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَمَرَ حَدَّثَهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (كَانَ يَنْزِلُ بِذِي طَوًى وَيَبِيتُ حَتَّى يُصْبِحَ يُصَلِّي الصُّبْحَ حِينَ يَقْدُمُ مَكَّةَ وَمُصَلِّي رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَلِكَ عَلَى أَكْمَةِ غَلِيظَةٍ لَيْسَ فِي الْمَسْجِدِ الَّذِي بُنِيَ ثُمَّ وَلَكِنْ أَسْفَلَ مِنْ ذَلِكَ عَلَى أَكْمَةِ غَلِيظَةٍ). (٤٩١ - رقم الحديث في فتح الباري).

وَأَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَمَرَ حَدَّثَهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (اسْتَقْبَلَ فَرَضَتِي الْجَبَلِ الَّذِي بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجَبَلِ الطَّوِيلِ نَحْوَ الْكَعْبَةِ فَجَعَلَ الْمَسْجِدَ الَّذِي بُنِيَ ثُمَّ يَسَارَ الْمَسْجِدِ بِطَرَفِ الْأَكْمَةِ وَمُصَلَّى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَسْفَلَ مِنْهُ عَلَى الْأَكْمَةِ السُّودَاءِ تَدْعُ مِنَ الْأَكْمَةِ عَشْرَةَ أَذْرُعٍ أَوْ نَحْوَهَا ثُمَّ تُصَلِّي مُسْتَقْبِلَ الْفُرْصَتَيْنِ مِنَ الْجَبَلِ الَّذِي بَيْنَكَ وَبَيْنَ الْكَعْبَةِ). (٤٩٢ - رقم الحديث في فتح الباري).

نافیع (رهزای خوی لی بی) فہر مووی: عہد وللائی کو ری عومہر (رہزای خویان لی بی) ہہ والی پیدام: پیغہ مبہر (درویدی خودای لسمہر بی) کاتی دہچوو بو عہمرہ، کدہدگہ یشتہ ذولحہ لیفہ، کدہچوار میل لہمہ دینہ وہ دوورہ، کدہ نیستا پیی دہگوتری بیر عہلی، لہوی لہ ژولحہ لیفہ دادہ بہزی و لای دہدا بو وچان گرتن، لہحہ جی مالآواییشدا لہوی دابہزی، لہژی ردارموغہ یلا نی کالای دہدا، لہشوینی نہو مزگہوتہدا بوو کدہوا لہ ذولحولہ لیفہ.

جاران دہستووری پیغہ مبہر (درویدی خودای لسمہر بی) وابوو کدہ لہ وپیگہ وہ، لہغہزا، یالہحہج، یالہعہمرہ، دہگہ راپہ وہ بو مہ دینہ، لہناو شیوی عہ قیقہ وہ دادہ پیری، کدہ لہناو شیوہ کدہ دہر دہچوو لای دہدا، ولآخہ کدہ لہوزیخہ لآنہ پان و بہرینہ دا ییخ دہدا، کدہدہکہ ویتہ سہرقہ راخی شیوہ کدہ، لہخورہ لآتی کدہوانہی شیوہ کدہ وہ، نہوزیخہ لآنہ ناودارہ بہ بہطحای ذولحہ لیفہ، نالہ ویدا وچانی دہگرت و ہتا بہیانی لی دہدا لہوی دہمایہ وہ، لہلای نہو نہو مزگہوتہدا

نا کهوا له سهر گرده بهردینه که، وهله سهر ئه و ته پۆلکه یهیش نا که مزگه وتیکی وابه سهر وه، له ویدا دهرمی هه بوو عه بدوللای کوری عومهر (پرمزای خواهان لی بی) له ناو ئه و دهریه دا نوپژی ده کرد، له ناو ئه و دهریه دا چهند ته پۆلکه لی هه بوو، جاران پیغه مبه ر (دروودی خودای له سهر بی) له ویدا نوپژی ده کرد، به لام به ره به ره لافاو پالی نا به زیخ و لی زیخه لانه که وه، له قورولیتیه ی به طحا که ناو ئه و دهریه ی پر کرده وه، ئه و شوپنه ی که عه بدوللا بۆ پیرۆزی نوپژی تیا دا ده کرد لم و چه وو قور و لیته دایبۆشی.

دیسان نافیع (پرمزای خوی لی بی) فه رمووی: وه عه بدوللای کوری عومهر (پرمزای خویان لی بی) گیرایه وه بۆم: که پیغه مبه ری سه روهر (دروودی خودای له سهر بی) له ویدا نوپژی ده کرد که مزگه وته بچکۆله که ی لییه، کهوا له نزیکی مزگه وته ناونجی یه که وه، کهوا له سهر ئه و به رزای یه ی که دهرپوانی به سهر گوندی ره وحادا، ره وحا و دوورپۆز - که ده کاته سی و شەش میل - له مه دینه وه دووره، عه بدوللا (پرمزای خوی لی بی) ئه و شوپنه ی دهرانی که پیغه مبه ر (دروودی خودای له سهر بی) نوپژی لی کرد بوو، ئاوا نیشانه ی ئه و جیگه یه ی هه لده دا: کاتی له مه دینه وه ده چیت بۆ مه که که، له وئ له لای راسته وه کاتی له ناو مزگه وته که دا راده وه ستیت نوپژ ده که ی، مزگه وته ناونجی یه که ده که ویته سه ر قه راخی لای راستی پێگه که، که له مه دینه وه بچیت بۆ مه که که، به رده هاو پۆژی، یاده وری به رده هاو پۆژی له مزگه وته گه وره که وه دووره!

وه ئیبنو عومهر له پال ئه و یاله ی شدا نوپژی ده کرد، کهوا له لای کۆتایی ره وحادا، که ناو داره به یالی (عرق الظبیه) کلکه ی ئه م یاله کۆتایی دی، له سه ر قه راخی پێگه که، له نزیک ئه و مزگه وته وه کهوا له نیوانی یاله که و کۆتایی ره وحادا، که له مه دینه وه بچێ بۆ مه که که. ئاله ویدا مزگه وتی دروست کرابوو، عه بدوللا له و مزگه وته دا نوپژی نه ده کرد، به لکوو ئه و مزگه وته ی به جی ده هیشت و له لای چه پیه وه ده یخسته پشت خۆی و له به رده م مزگه وته که وه

بهره و خودی یائی عیر قول زه بیه نویژی دهکرد، وه جاران عه بدوللای کوری عومهر سهر له به یانیان لهره و حائه وه بهره مه ککه دهکته و ته پری، نویژی نیومرپوی نه دهکرد، تا دهاته نه و شوینهو لهوئی نویژی نیومرپوی دهکرد به لام نه گهر له مه ککه وه بهاتایه ته وه، و به تاوئی له پیش به یانا بگه یشتایه ته نهوئی، یا له بهره به یانا بگه یشتایه ته نهوئی لهوئی لای ددها، هه تا نویژی به یانی لی دهکرد.

وه نافع فهرمووی: و ده بدوللا گیرایه وه بۆم: که پیغه مبههر (دروودی خودای له سهر بی) له زیر شیخه لیکی گه و دهدا، له نزیك گوندی روو میشه وه لای لای ددها، له لای راستی ریگه که وه ریك له بهر ا بهری ریگه که، له شوینیکی دهستانی ته ختانی پان و پوردا داده بهزی، له ته پۆلکه وه سهری هه لدهدا که دوو میل دووره لهو جیگه یه وه که بهریدی روو میته لی داده بهزی. نهو ته پۆلکه له یش لووتکه لی شکاومته وه نووشتاومته وه ناو خوئی، له بهر نهو وه ریك وهك خانوو له سهر دیوار ئاوا قنج راوستاوه، نهك وهك گرد له بنه وه پان و له سهر وه ته سک بی، له بنیدا کۆمه لی ته پکه لی زوری لی بوو.

دیسان نافع (هزی خوی لی بی) فهرمووی: و ده بدوللا گیرایه وه بۆم: که پیغه مبههر (دروودی خودای له سهر بی) له دامینی تافگهی نویژی دهکرد، له پشت عه رجه وه، که بهره و یائی برپوی، له لای نهو مزگه وته دوو گۆر یاسی گۆر هیه، گۆر دهکان کۆمه له بهردیان واله سهر، وان له لای راستی ریگه که وه، له لای تاویر دهکانی سهر ریگه که دهان، له ناو نهو تاویرانه وه عه بدوللا له پاش قرچه لی نیومرپۆ که خۆر لارده بۆ وه له عه رجه وه دهجووبۆ نهو مزگه وته و نویژی نیومرپۆ لهوئی دهکرد.

دیسان (ره میستی خوی لی بی) فهرمووی: عه بدوللای کوری عومهر (هزی خوی لی بی) نهو فهرموو دمییه گیرایه وه بۆم: که پیغه مبههر (دروودی خودای له سهر بی) له لای کۆمه لی شیخه لا، له چه پی ریگه که وه، له ناومرپۆگه یه کی لافاوا، له نزیك مله لی هه رشاوه، لای دا بۆ و جان، نهو ناومرپۆگه یه لکاوه به دامینی لاپالی هه رشاوه، له نیوانی

ئەو و پېگەكەدا نزیكەى تیرەھاویژى دەبى، وەعەبدوللای رووھو شیخەلئى لەوشیخەلانە نوێژى دەکرد، كەنزیكترین شیخەلئى بوو لەوشیخەلانەى كەلەپېگەكەوھ نزیك بوون، وەلەگشت شیخەلەكانى تریش درێژتر بوو.

دیسان نافع (پەزىاى خەوى لى بى) فەرمووى: عەبدوللای كورپى عومەر (پەزىاى خەوى لى بى) ئەم فەرموودەى پى گوتە: كە پېغەمبەر (دروودى خەوى لەسەر بى) جاران لەوئاوھ پېژگەى لافاوەدا دادەبەزى كەوا لەخوارووى مەپوظەھرانەوھ، لەئاستى مەدینە، لەویدا كەبەرەو شیوھ زەردەكان دادەپەرێت لەناو ئەو ئاوپېژگەىدا دادەبەزیت، كەوا لەلای چەپى پېگەكەوھ، كەبەرەو مەككە برۆیت، جېگەى دابەزینەكەى پېغەمبەر (دروودى خەوى لەسەر بى) بەردەھاویژى لەپېگەكەوھ دوورە.

دیسان نافع (پەزىاى خەوى لى بى) فەرمووى: عەبدوللای كورپى عومەر (پەزىاى خەوى لى بى) ئەم فەرموودەى گىراوەتەوھ بۆم كە جاران پېغەمبەر (دروودى خەوى لەسەر بى) لەذیظەو دادەبەزى، وەشەو لەوێ دەمایەوھ تابەیانى، وەنوێژى بەیانى لەوێ دەکرد، ئەوچا دەپوێشتە ناو مەككەوھ، نوێژگاكەى پېغەمبەر (دروودى خەوى لەسەر بى) لەذى ظەو، لەسەر تەپۆلكەى كى گەورە بوو، لەناو ئەو مزگەوتەدا نا كەئىستا لەوێ دروست كراو، بەلام لەخوار ئەوھوھ لەسەر گردىكى گەورە.

دیسان نافع (پەزىاى خەوى لى بى) فەرمووى: عەبدوللای كورپى عومەر گىراپەوھ بۆم: كە پېغەمبەر (دروودى خەوى لەسەر بى) رووى كەردە سەر كەل، كەپېگەكە لەسەر شاخەكەبەبەینیدا دەپوا، ئەو شاخەى كەدەكەوتە نیوانى پېغەمبەر و نیوانى شاخەدرێژەكەى لای كەعبەوھ، ئەو مزگەوتەى كەئىستا لەوێ دروست كراو دەپخستە لای چەپى مزگەوتەكەوھ كەلەناخەرى گەردەكەوھ بوو، نوێژگاكەى پېغەمبەر (دروودى خەوى لەسەر بى) لەخوارپەوھ بوو، لەسەر گەردە رەشەكە، دەگەز

یالهدهوری دهگهز لهوگرده بهجی بهیله، نهوجا رووبکه ره سه رکه له که له سه ره
کیوه که و نوێز بکه، کیوه که له م کاته دا ده که ویته نیوانی توو نیوانی که عبه وه.

رافه و شیکردنه وه:

بو تیگه یشتنی ته و او له م چهند فهرمووده یه پیویست به نه خشه یه کی نه م
رپگه و بانانه هه یه، شیخی عه سقه لانی له فه تحولباریدا ده فهرموئ: (له م
سه رده مه ی نی مه دا له م مزگه وتانه ته نیا دوو مزگه وته که ی ذولحوله یفه و
مزگه وته کانی ره وحاء ده زانرین و بهس) وه هه روا ده فهرموئ: (پوخته ی نه م
فهرموودانه به لگه ی نه وه یه: که ئیبنوعومه ر خو ی پیرۆز ده کرد له پیت و فهری
نه و شوینه پیرۆزانه.. سوودی زانی نی نه م جیگایانه یش نه وه یه که به غه و ی
ده فهرموئ: هه ر مزگه وتی ساخ ببیته وه که پیغه مبه ر (دروودی خودای له سه ر به) نوێزی
تیادا کرد وه، نه گه ر که سی ئاه و نه زربکا که نوێزی تیادا بکا، نه زره که ی
داده مه زری و له سه ری هته ی که جی به جی ی بکا، هه روه ک چو ن که سی نه زربکا
که نوێز له مه س جید و لحه راما، یاله مزگه وته که ی پیغه مبه ر هه ردا،
یاله مه س جید و لئه قصادا بکا ئاوا.

بسم الله الرحمن الرحيم

(۱۲) باسه کانی به ره به ست (سو تره) ی نوێز که ر

(أبواب ستره المصلی)

۲۹۶- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) (أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
كَانَ إِذَا خَرَجَ يَوْمَ الْعِيدِ أَمَرَ بِالْحَرَبَةِ فَتُوضَعُ بَيْنَ يَدَيْهِ فَيُصَلِّي إِلَيْهَا وَالنَّاسُ وَرَاءَهُ
وَكَانَ يَفْعَلُ ذَلِكَ فِي السَّفَرِ فَمِنْ ثَمَّ اتَّخَذَهَا الْأَمْرَاءُ). (الحدیث ۴۹۴ - أطرافه فی:
۴۹۸، ۹۷۲، ۹۷۳) (۲۴۹)

ثیبونعومهر (پرمزای خواہان لبی ہر) فہرمووی: دستووری پیغہمبہر (دروودی خودای لہسمر ہر)

وابوو، لہرپوژی جہژنا، کھلہشار دمردہچوون و دہچوون بؤ نوپژگاگہ لہدمروہی شار، بؤ کردنی نوپژی جہژن، فہرمانی بہنوکہرہکھی دہکرد، نیزہیہکی ہلہدہگرتو، لہبہردہم پیغہمبہرہوہ دمپویشٹ، تادہگہیشٹنہ نوپژگاگہ، لہوئی لہبہردہم پیغہمبہرہوہ نیزہکھی دادہچہقاند، ئیتر پیغہمبہر (دروودی خودای لہسمر ہر) بہرہو ئہو نیزہیہ نوپژی دہکرد، خہلکہکھیش لہپشتیہوہ بہجہماعہت نوپژیان دہکرد، ئہم نیزہدادچہقاندنہی لہلہسہفہریشدا دہکرد، لہشوینئی کھدیواری لی نہبووایہ بؤ کردنی بہبہریہست، جائہم کارہی پیغہمبہر (دروودی خودای لہسمر ہر) سہرچاوہی ئہو دستوورو باوہیہ کھفہرمانرہواکان کردویانہ بہیاسا لہجہژن و ئہمانہدا کھسی نیزہیہی ہلہدہگریو لہبہردہمیانہوہ تانوپژگاگہ دمروا)۔

۲۹۷- عَنْ أَبِي جُحَيْفَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى بِهِمْ بِالْبُطْحَاءِ وَبَيْنَ يَدَيْهِ عَنَزَةٌ، الظُّهْرَ رَكَعَتَيْنِ وَالْعَصْرَ رَكَعَتَيْنِ تَمْرُ بَيْنَ يَدَيْهِ الْمَرْأَةِ وَالْجِمَارِ). (الحديث: ۴۹۵ طرفہ فی: ۱۸۷). (۲۵۰)

ئہبوجوہیہفہ (پرمزای خوی لبی ہر) فہرمووی: لہبہطحای مہککہ پیغہمبہر (دروودی خودای لہسمر ہر) بہرنوپژی دہکرد نیومہروو عہصری کورت کردہوہ، بہکوکردنہوہی کورتہوہکراوی پیشخراو لہسہر ئہم شیومیہ کردنی، لہپیشا نوپژی نیومہرووی بہدوو رکات بؤ کردن، دوابہدوای ئہو نوپژی عہصریشی بہدوو رکات بؤ کردن، لہوکاتہدا لہبہردہمیہوہ لہودیو نیزہکھوہ ژن و گویدریژ ہاموشویان دہکرد ئہوہیش زیانی بؤ نوپژہکیان نہبوو. (ت/۲۴۱/۱/۲- ۴۶۲ ج-۴).

۲۹۸- عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كَانَ بَيْنَ مُصَلِّي رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَبَيْنَ الْجِدَارِ مَمَرٌ الشَّاةِ). (الحديث: ۴۹۶ طرفہ فی: ۷۳۳۴). (۲۵۱)

سه‌هل (رمزی خوی لن بر) فهرمووی: نویژگه (موصه‌للا) که‌ی پی‌غهمبهر (دروودی خودی
لسمر بر) له‌جی‌گه‌ی پی‌کانیه‌وه تادیوارکه - به‌قه‌د گوزمرگای مه‌ری، یابزنی،
ده‌بوو. (ش/د/تاج/ ۱/۲۳۶/۱).

۲۹۹- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا خَرَجَ لِحَاجَتِهِ تَبِعْتُهُ أَنَا وَغُلَامٌ وَمَعَنَا عُكَّازَةٌ أَوْ عَصَا أَوْ عَنَرَةٌ وَمَعَنَا إِدَاوَةٌ فَإِذَا فَرَغَ مِنْ حَاجَتِهِ نَاولَتْهُ الْإِدَاوَةَ). (الحديث: ۵۰۰). (۲۵۲)

ئه‌نه‌سی کوری مالیک (رمزی خوی لن بر) فهرمووی: جاران پی‌غهمبهر (دروودی خودی لسمر
بر) که‌ده‌جوو بو‌سه‌راو، من و کورپی‌کی تر له‌سی‌ره‌ی مندا، جه‌وه‌نده‌یی ئاومان
هه‌لده‌گرتو شوینی ده‌که‌وتین، که‌سه‌راوه‌که‌یی ته‌واو ده‌کرد ئاوه‌که‌مان ده‌دایه
ده‌ستی تاراتی پی‌ ده‌گرت.

هه‌روا دارشه‌قی یادارده‌ستی یانی‌زه‌یه‌کی‌شمان له‌گه‌ل خۆمان ده‌برد له‌پاش
تاراتکردن و ده‌سنو‌یز گرتن ئه‌گه‌ر له‌شوینی نویژی بکردایی که‌به‌ربه‌ستی
تری لی نه‌بوایه، ئه‌وه‌ی ده‌کرد به‌به‌ربه‌ست. (تاج/ ۱/۱۲۲/ ۱-ز ۲۵- ژ ۲۰۱- چ ۴).

۳۰۰- عَنْ سَلَمَةَ بْنِ الْأَكْوَعِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّهُ كَانَ يُصَلِّي عِنْدَ الْأُسْطُوَانَةِ الَّتِي عِنْدَ الْمُصْحَفِ فَقُلْتُ يَا أَبَا مُسْلِمٍ أَرَأَاكَ تَتَحَرَّى الصَّلَاةَ عِنْدَ هَذِهِ الْأُسْطُوَانَةِ؟ قَالَ فَإِنِّي رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَحَرَّى الصَّلَاةَ عِنْدَهَا). (الحديث: ۵۰۲). (۲۵۳)

یه‌زیدی کوری ئه‌بو‌عو‌به‌ید فهرمووی: سه‌له‌مه‌ی کوری ئه‌کو‌ده‌ (رمزی خوی لن بر)
ده‌ستووری وابوو له‌لای کۆ‌له‌که‌که‌ی لای صندوو‌قی قورئانه‌که‌دا منه‌یی نویژی
ده‌کرد، منیش عه‌رزیم کرد: ئه‌ی ئه‌بو‌موس‌لیم! سه‌ره‌نجت ده‌ده‌م له‌لای ئه‌م

(۲۵۱) أخرجه مسلم في الطهارة، باب: الاستنجاء بالماء من التبرز، رقم: ۱۱۳۴=۲۷۱.

(۲۵۲) أخرجه مسلم في الصلاة، باب: دنو المصلي من السترة، رقم: ۵۰۹=۶۱۸، ۶۱۹.

(۲۵۳) أخرجه مسلم في الصلاة، باب: دنو المصلي من السترة، رقم: ۵۰۸ = ۱۱۳۵.

کۆلەکه یەدا منەیی نوێژ دەکە، هۆی ئەو ه چیه؟ فەرمووی: دیومە که پیڤه مبه (دروودی خودای لەسەر بێ) لیڕه دامنهیی نوێژی دهکرد. (ت/۱/۲۳۶/۲-ز-۶۷-ژ-۴۴۷).

شیکردنهوه:

ئەم کۆلەکه یە کۆلەکه ی ناوهراسته له کۆلەکه گانی رهوضه ی موکه رره مه، کهوا له مزگه وته که ی پیڤه مبه، له مه دینه ی نازدار، ناسراوه به کۆلەکه ی کۆچکاران (اسطوانة المهاجرین).

دهگێر نهوه: عائیشه (مژای خۆی لێ بێ) دهیڤه رموو: (ئهگەر مه ردمه که به مه بزانی له سه ره ی ده یکن به شه ره تیر، چونکه هه رکه سه یان خۆی ده یویست له ویدا نوێژ بکا). عائیشه به نه ینی ئەم رازه ی لای ئیبنوزوبهیر درکاندبوو، بۆیه ئیبنوزوبهیر زۆر له ویدا نوێژی دهکرد.

۳۰۱- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) (أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَخَلَ الْكَعْبَةَ وَأَسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ وَبِلَالٌ وَعُثْمَانُ بْنُ طَلْحَةَ الْحَجَبِيُّ فَأَغْلَقَهَا عَلَيْهِ وَمَكَثَ فِيهَا فَسَأَلْتُ بِلَالًا حِينَ خَرَجَ مَا صَنَعَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ جَعَلَ عُمُودًا عَنْ يَسَارِهِ وَعُمُودًا عَنْ يَمِينِهِ وَثَلَاثَةَ أَعْمِدَةٍ وَرَأَاهُ وَكَانَ الْبَيْتُ يُؤْمِنُ عَلَى سِتَّةِ أَعْمِدَةٍ ثُمَّ صَلَّى؟ وَفِي رِوَايَةٍ: عُمُودَيْنِ عَنْ يَمِينِهِ). (الحديث: ۵۰۵ طرفه في: ۳۹۷).

ئیبنوعومه ر (مژای خۆبانی لێ بێ) فەرمووی: سالی نازادکردنی مه که که، پیڤه مبه ر (دروودی خودای لەسەر بێ) خۆی و بیلال و ئوسامه ی کوری زهیدو عوثماني کوری طه له حه ی ئەل - حه جه بی چوونه ناومالی کابه وه، وه دمرگایان له سه ره خۆیان داخست و تاوی له ناویدا مانه وه، جاکه دمرگا که یان کرده وه یه که م کهس که چوو ه ژوو ره وه من بووم، به بیلال گه یشتم لییم پرسی: ئایا پیڤه مبه ر (دروودی خودای لەسەر بێ) نوێژی تیا دا کرد؟ فەرمووی: به ئی: کۆلەکه یه کی خسته لای چه پیه وه دوو کۆلەکه ی خسته لای راستیه وهو سی کۆلەکه ی شی خسته پشت خۆیه وه، که نه مه

٣٠٢- عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (أَنَّهُ كَانَ يُعَرِّضُ رَاحِلَتَهُ فَيُصَلِّي إِلَيْهَا قُلْتُ أَفَرَأَيْتَ إِذَا هَبَّتِ الرِّكَابُ؟ قَالَ كَانَ يَأْخُذُ هَذَا الرَّحْلَ فَيَعْدِلُهُ فَيُصَلِّي إِلَى آخِرَتِهِ أَوْ قَالَ مُؤَخَّرِهِ وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَفْعَلُهُ). (الحديث: ٥٠٧ طرفه في: ٣٨٢). (٢٥٤)

٣٠٣- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (أَعَدَلْتُمُونَا بِالْكَلْبِ وَالْجِمَارِ لَقَدْ رَأَيْتَنِي مُضْطَجِعَةً عَلَى السَّرِيرِ فَيَجِيءُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَيَتَوَسَّطُ السَّرِيرَ فَيُصَلِّي فَأُفَكِّرُهُ أَنْ أُسَاحَهُ فَأَنْسَلُ مِنْ قَبْلِ رِجْلَيْ السَّرِيرِ حَتَّى أُنْسَلَ مِنْ لِحَافِي).

(الحديث: ٥٠٨ طرفه في: ٣٨٢). (٢٥٥)

(٢٥٥) أخرجه مسلم في الصلاة، باب: الاعتراض بين يدي المصلي، رقم: ٥١٢ = ١١٤٣.

هه‌ندی گه‌س له‌خزمه‌تی عائیشه‌ی دایکی موسولماناندا (په‌زی خوی له‌ی) باسی
ئه‌وشتانه‌یان ده‌کرد که‌گوايه نه‌گه‌ر به‌به‌رده‌م نوێژکه‌ردا به‌پوڤ نوێژه‌که‌ی
ده‌په‌رن، وه‌گوتیان: سه‌گ و که‌روژن نوێژ ده‌په‌رن! عائیشه‌یش فه‌رمووی: ئه‌مه
چوڤ قسه‌یه‌که، ئیمه‌ی ژنان ده‌که‌ن به‌هاوتای سه‌گ و که‌ر؟!

شتی وا راست نییه، چونکه‌ پێکه‌وتوو هه‌ من خوڤ له‌سه‌ر ته‌خت راگشاوم کاتێ
پێغه‌مبه‌ر (دروندی خودی له‌سه‌ر به‌) ته‌شریفی ده‌هاته‌وه، پێک له‌ناوم‌پراستی چاراپه‌یه‌که‌ی من
له‌سه‌ری راگشاووم راده‌وه‌ستاو نوێژی داده‌به‌ست، جانه‌گه‌ر له‌وکاته‌دا بو کاري
هه‌لبه‌ستامایه‌ هه‌زم نه‌ده‌کرد که‌پێک رووبه‌پرووی هه‌ز مه‌ت راست به‌مه‌وه،
له‌به‌رئه‌وه‌ به‌هیاوشی له‌لای پایی چاراپه‌یه‌که‌وه‌ خوڤ ده‌دزیه‌وه‌و خوڤ له‌ژێر
لیفه‌که‌مه‌وه‌ ده‌کێشایه‌وه‌. (ت/١/٢٤٤ = ز-٧١ ژ ٤٦٦ = ش/د/ن).

٣٠٤- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّهُ كَانَ يُصَلِّي فِي يَوْمٍ جُمُعَةٍ
إِلَى شَيْءٍ يَسْتُرُهُ مِنَ النَّاسِ فَأَرَادَ شَابٌّ مِنْ بَنِي أَبِي مُعَيْطٍ أَنْ يَجْتَازَ بَيْنَ يَدَيْهِ فَدَفَعَ
أَبُو سَعِيدٍ فِي صَدْرِهِ فَنَظَرَ الشَّابُّ فَلَمْ يَجِدْ مَسَاعًا إِلَّا بَيْنَ يَدَيْهِ فَعَادَ لِيَجْتَازَ فَدَفَعَهُ
أَبُو سَعِيدٍ أَشَدَّ مِنَ الْأُولَى فَنَالَ مِنْ أَبِي سَعِيدٍ ثُمَّ دَخَلَ عَلَى مَرْوَانَ فَشَكَا إِلَيْهِ مَا لَقِيَ
مِنْ أَبِي سَعِيدٍ وَدَخَلَ أَبُو سَعِيدٍ خَلْفَهُ عَلَى مَرْوَانَ فَقَالَ مَا لَكَ وَلِإِبْنِ أَخِيكَ يَا أَبَا
سَعِيدٍ! قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ إِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ إِلَى شَيْءٍ
يَسْتُرُهُ مِنَ النَّاسِ فَأَرَادَ أَحَدٌ أَنْ يَجْتَازَ بَيْنَ يَدَيْهِ فَلْيَدْفَعْهُ فَإِنْ أَبَى فَلْيَقَاتِلْهُ فَإِنَّمَا هُوَ
شَيْطَانٌ). (الحديث ٥٠٩ - طرفه في: ٣٢٧٤) (٢٥٦)

ئه‌ه‌بوصالح (په‌زی خوی له‌ی) فه‌رمووی: روژی هه‌ینی بوو، ئه‌ه‌وسه‌عیدی خودی
(په‌زی خوی له‌ی) نوێژی ده‌کرد، شتیکی کردبوو به‌ به‌ربه‌ست هه‌تا گه‌س به‌به‌ر
نوێژه‌که‌یدا نه‌په‌را، لاویکیش له‌خیلی ئه‌ه‌وموعیط ویستی به‌به‌رنوێژه‌که‌یدا
تی په‌ری، ئه‌ه‌وسه‌عید نه‌یه‌شت و پالێکی نابه‌سینگیه‌وه‌و ته‌سی پی کرده‌وه‌

دواوه، لاوهكهيش سهرنجی دا تهنیا له بهردهم نهوهوه پړگه ی گوزهر ههیه، له بهر نهوهوه دووباره ویستی له ویوه برپوا، نه بوسه عیدیش دیسان پړگه ی پی نه داو نه مجاره توندتر له جاری یه کهم پالی پیوه ی نا، لاوهكهيش قسه ی ناشیرینی به نه بوسه عید گوت له سهر نهوهوه، نه و جا چوو بۆلای مهروان و له لای مهروان - که نه وسه رده مه فهران په وای سهرشاری مه دینه بوو - سکالای حالی له نه بوسه عید کرد، نه بوسه عیدیش (به داو نه ودا) چوووه ژووروه بۆلای مهروان.

مهروان عه رزی کرد: نه ی نه بوسه عید: نه ی باوکی سه عید! نه وه چیتانه له گه ل نه م لاوه دا، خو تۆو نه و به پیی نایه تی قورئان، مامه و برازی نایینین، قورئان ده فهرموئ: (إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ) که واته خیره وانیاونتان تیك چوووه؟

نه بوسه عید (په زای خوی لئ بئ) فهرانموو: به گوئ ی خو م له زاری پیرۆزی خوشه ویستم بیستووه، دروودی خودای له سه ربی، دهی فهرانموو: (نه گهر یه کیکتان به ره و به ربه سته نوپزی ده کردو نه و به ربه سته ی کردبوو به نیوانی خو ی و خه لکی تر، هه تا که سی به به ردهم نوپزه کهیدا نه روا، له وکاته دا یه کی تر ویستی به به رنو پزه کهیدا تیپه ری بانه هیلی و به ده سته پالی پیوه نی، جائه گهر کابرا هه ر سه ره خه ری یی کردوو به لاساری ویستی به به رنو پزه کهیدا برپوا، بانه هیلی، نه گهر هه ر وازی نه هیئا بابچی به گزی دا، چونکه نه و جوړه کرداره له ر هفتاری شهیتانه و شهیتان نه وه ی پیده کا) (ت/۱/۲۴۰/۳-۶۹-ژ-۴۶۰-ج-۴).

۳۰۵- عَنْ أَبِي جُهَيْمٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَوْ يَعْلَمُ الْمَارُّ بَيْنَ يَدَيِ الْمُصَلِّي مَاذَا عَلَيْهِ لَكَانَ أَنْ يَقِفَ أَرْبَعِينَ خَيْرًا لَهُ مِنْ أَنْ يَمُرَّ بَيْنَ يَدَيْهِ قَالَ أَبُو النَّضْرِ لَا أَذْرِي أَقَالَ أَرْبَعِينَ يَوْمًا أَوْ شَهْرًا أَوْ سَنَةً. (الحدیث: ۵۱۰). (۲۵۷)

نه بوجوههیم (رمزی خوی لئ بر) فهرمووی: پیغه مبهه (دروودی خودی لئسر بر) فهرمووی: ناموشوکه ر کاتی له بهرده می نویژ که ره وه رت دهبی نه گهر بزانی به وه چه ندی گوناھی تووش دهبی، هزی ده کرد که چل .. رابوه ستایه وه له بهرده میه وه رت نه بوایه. نه بونه ضر (رمزی خوی لئ بر) که یه کیکه له فهرمووده گیر وه کانی نه م فهرمووده میه، دمفه رموی: بوسری کوری سه عید که نه مه ی بو من گیر اوده ته وه نازانم فهرمووی: چل روژ رابوه ستایه، یا چل مانگ، یا چل سال. (ت/۱/۲۴۰ ز- ۶۹ ژ- ۴۵۸ = ش/د/ت/ن).

۳۰۶- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي وَأَنَا رَاقِدَةٌ مُعْتَرِضَةٌ عَلَى فِرَاشِهِ فَإِذَا أَرَادَ أَنْ يُوتِرَ أَقْظَنِي فَأَوْتَرْتُ). (الحدیث: ۵۱۲ طرفه فی: ۵۹۹۶). (۲۵۸)

عائیشه ی هاوسه ری پیغه مبهه (دروودی خودی لئسر بر) دمفه رموی: گهل جار وادهبوو من له سه ر نوینه که ی پیغه مبهه (دروودی خودی لئسر بر) راده کشام و ده خه وتم، پیغه مبهه ریش (دروودی خودی لئسر بر) له پشت منه وه نویژی ده کرد، من له سه ر شیوه ی دانانی تهر م له بهرده م نویژ که یدا، ده که وتمه نیوانی پیغه مبهه رو رووگه یه وه، که واته نویژ کردن له سه ر نه م شیوه یه قه یدی نییه، جاکاتی پیغه مبهه (دروودی خودی لئسر بر) ده یویست نویژی ووتر بکا منی له خه وه لده ستان، ووتره که مم ده کرد.

۳۰۷- عَنْ أَبِي قَتَادَةَ الْأَنْصَارِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُصَلِّي وَهُوَ حَامِلٌ أُمَامَةً بِنْتُ زَيْتَبٍ بِنْتُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَلِأَبِي الْعَاصِ بْنِ رَيْعَةَ بْنِ عَبْدِ شَمْسٍ فَإِذَا سَجَدَ وَضَعَهَا وَإِذَا قَامَ حَمَلَهَا). (الحدیث: ۵۱۶ طرفه فی: ۵۹۹۶). (۲۵۹)

(۲۵۸) أخرجه مسلم في الصلاة باب: الإعتراض بين يدي المصلي، رقم: ۵۱۲ = ۱۱۴۱.

(۲۵۹) أخرجه مسلم في المساجد وموضع الصلاة، باب: جواز حمل الصبيان في الصلاة، رقم: ۵۴۳ = ۱۲۱۲ - ۱۲۱۴.

ئەبوقەتادەى ئەنصارى (پەزىلەتلىك خەلىپە) فەرمانى: بەچاۋى خۇم پېغەمبەرم
 بىنى (دروودى خەلىپە) بەرنوۋىزى بۇ مەردوم دەکرد، لەۋكاتەدا ئومامەى كچى
 ئەبوعاصى بەسەرئانەۋە بوو، كچى زەينەبى كچى پېغەمبەر بوو (دروودى خەلىپە)
 بىنى، جالەكاتى چەمىنەۋە (روكوع) دا دايدەنا، تاكاتى لەكوورنوش ھەل
 دەسايەۋە ئەوسا دەيكردەۋە قەلاندۇشكانى. (ت/۱/۳۳۸ ز-۱۱۳ ژ-۶۶۴ ج-۴). ئەم
 فەرمانى بەلگەيە لەسەر ئەم دوو مەبەستە گرنگە:

يەكەم: كارى كەم لەناو نوۋىزدا لەبەرناچارى دروستە.

دووم: لەفەتحوئىلبارىدا دەفەرمانى: فاكھانى دەفەرمانى: حىكمەتى ئەم
 ھەلگرتى ئومامەيە ئەم كاتەدا لەسەرئەم شىۋەيە بۇ ئەۋەيە كە پېغەمبەر
 (دروودى خەلىپە) بەكردەۋە بىسەلئىنى كەكچىش ۋەك كور نازىزو خۇشەۋىستو
 نازدارە، جىگەى قەدرو رېزە، ھەتا ئەو باۋە كۆنە ناسرىنە لەناو دلى
 عەرەبەكاندا بسپرتەۋە، كەبەچاۋى سووك و بەبېزەۋە تەماشاي كچيان دەکرد،
 ديارە كەنەمەيش لەسەر ئەم شىۋەيە لەناو نوۋىزى جەماعەتدا چاتر دەبى
 بەپەندو ئامۇزگارى بۇ عەرەبەكانو، باشتەر لەو رەۋشە بەدە چاوترسىنيان
 دەكا..) فەرمايشتى عەسقلانى تەۋاۋ.

كابرانى ھەبوو، خۇى بەشت دەزانى، ويستى بۇچاۋلىكەرى لاسكايى
 پېغەمبەر (دروودى خەلىپە) بىكاتەۋە، گوايە ئەۋەش دەيويست بىسەلئىنى ژن
 لەكۆمەلگاي ئىمەدا رېزدارە. كچۆلەيەكى ھەبوو ناۋى ۋەك ناۋى (شېرىن) بوو،
 يەك دووچار دەيكردە قەلاندۇشكانى و لەناو خەلكا ھاموشۋى پېۋە دەكردو
 ويئەى دەگرت لەتەلەفیزیۋنا پىشانى دەدا. بەلام فىل لەخودا ناكرى، خودا
 پىنى نواند، كەكچەكەى گەۋرە بوو دای بەشوو، بەلام بەدەستى خۇى
 مېردەكەى كوشت و مندالەكانى ھەتو كرى. فتأمل *

۳۰۸- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (بَيْنَمَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَائِمٌ يُصَلِّي عِنْدَ الْكَعْبَةِ وَجَمْعُ قُرَيْشٍ فِي مَجَالِسِهِمْ إِذْ قَالَ قَائِلٌ مِنْهُمْ أَلَا تَنْظُرُونَ إِلَى هَذَا الْمُرَائِي... إِلَى آخِرِ الْحَدِيثِ). (الحديث: ۵۲۰ طرفه في: ۲۴۰). (۲۶۰)

ثم فہرموودمیہ لہ پیٹشہوہ رابوورد، پروانہ فہرموودہی ژمارہ: ۱۷۲ لہم شوینہدا لہئاخرموہ دمفہرموی: (ہاوملانی تہم بیرہ بہدہ لہعہنتو نہفہرت لہشوینن!).

بسم الله الرحمن الرحيم

(۱۳) نامہ ی کاتہکانی نویژ (کتاب مواقیت الصلاة)

۳۰۹- عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ الْأَنْصَارِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّهُ دَخَلَ عَلَى الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ وَقَدْ أَخَّرَ الصَّلَاةَ يَوْمًا وَهُوَ بِالْعِرَاقِ فَدَخَلَ عَلَيْهِ أَبُو مَسْعُودٍ الْأَنْصَارِيُّ فَقَالَ مَا هَذَا يَا مُغِيرَةُ أَلَيْسَ قَدْ عَلِمْتَ أَنَّ جَبْرِيلَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَزَلَ فَصَلَّى فَصَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ صَلَّى فَصَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ صَلَّى فَصَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ صَلَّى فَصَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ قَالَ بِهَذَا أُمِرْتُ). (الحديث ۵۲۱ - طرفه في: ۳۲۲۱، ۴۰۰۷) (۲۶۱)

موغیرہ ی کوپی شوعبہ لہوسہردمہدا کہفہرمانپروای کووفہ بوو لہعیراق نویژ ی عہصری دواخست، تہبومہسعودی تہنصاری (ہمزای خوہی لہ بن) رویشت بووسہری و پیی فہرموو: تہمہچیہ؟ تہی موغیرہ! ٹایا نازانی کہ پیغہمبہر

(۲۶۰) أخرجه مسلم في الجهاد والسير، باب: مالقي النبي (صلى الله عليه وسلم) من أذى المشركين رقم: ۱۷۹۴ = ۶۴۲۵.

(۳۶۱) أخرجه مسلم في المساجد ومواضع الصلاة، باب: أوقات الصلاة الخمس رقم: ۶۱۰، ۶۱۱ = ۱۳۷۸، ۱۳۷۹.

(دروودی خودای له سمر بی) فهرمووی: جوبرائیل (سهلامی خودای لی بی) هاته خواره وه بؤئه وهی که فیتری نویژم بکا، جاهه رنویژری له کاتی خویدا به رنویژییه که ی بؤکرم، له پئیش دا نویژی نیومرؤم له گه ل دا کرد، له کاتی عه صریش دا نویژی عه صهرم له گه لدا کرد، هه روا نویژی شیوان و نویژی خه ووتنان و نویژی به یانی، هه رنویژری له کاتی تایبه تی خویدا له گه ل جوبرائیل دا کردم) له پاشا چه زه رت (رهزای خوی لی بی) فهرمووی: (خودای گه وره فرمانی پی کردووم به کردنی ئهم پینج نویژه لهم پینج کاته دا). (ت ۱/۱۹۳/۱ = ز- ۴۷ ژ- ۳۴۸ ج- ۴ = ش/د/ن).

۳۱۰- عَنْ حُذِيفَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كُنَّا جُلُوسًا عِنْدَ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَقَالَ أَيُّكُمْ يَحْفَظُ قَوْلَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْفِتْنَةِ قُلْتُ أَنَا كَمَا قَالَ قَالَ إِنَّكَ عَلَيْهِ أَوْ عَلَيْهَا لَجَرِيءٌ قُلْتُ فِتنَةُ الرَّجُلِ فِي أَهْلِهِ وَمَالِهِ وَوَلَدِهِ وَجَارِهِ تُكْفَرُهَا الصَّلَاةُ وَالصَّوْمُ وَالصَّدَقَةُ وَالْأَمْرُ وَالنَّهْيُ قَالَ لَيْسَ هَذَا أُرِيدُ وَلَكِنْ الْفِتنَةُ الَّتِي تَمُوجُ كَمَا يَمُوجُ الْبَحْرُ قَالَ لَيْسَ عَلَيْكَ مِنْهَا بَأْسٌ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ إِنَّ بَيْنَكَ وَبَيْنَهَا أَبَا مَغْلَقًا قَالَ أَيْكُسِرُ أَمْ يُفْتَحُ قَالَ إِذَا لَا يُغْلَقُ أَبَدًا قُلْنَا أَكَانَ عُمَرُ يَعْلَمُ الْبَابَ قَالَ نَعَمْ كَمَا أَنَّ دُونَ الْغَدِ اللَّيْلَةَ إِنِّي حَدَّثْتُهُ بِحَدِيثٍ لَيْسَ بِالْأَعْلَاطِ فَهَبْنَا أَنْ نَسْأَلَ حُذِيفَةَ فَأَمَرَنَا مَسْرُوقًا فَسَأَلَهُ فَقَالَ الْبَابُ عُمَرُ). (الحديث ۵۲۵- أطرافه: ۱۴۳۵، ۱۸۹۵، ۳۵۸۶، ۷۰۹۶) (۲۶۲)

حوزه یفه (رهزای خوی لی بی) فهرمووی: له خزمه تی عومه ردا دانیشتبووین، فهرمووی: کیان فهرمایشته که ی پیغه مبه ری (دروودی خودای له سمر بی) له باره ی نازاوه فره ته نه کانه وه له به ره؟ منیش گوتم: من له به رمه دهق وهك خوی فهرموویه تی، عومه ر فهرمووی: به راستی تو کووی لی ناکه یته وهو چاونه ترسی دوورنییه له خوته وه سه بارمت به فره ته نه کان شتی بلئی! منیش عه رزیم کرد:

حه زرمٲ (رمزای خوئی لری بی) **دمیفه رموو: ئهو ئاشووبو ئازاومیهی کهتووشی پیاو**
دهبی، بههؤی کهسو کارو مالّو منالّو هاوسئّو دراوسیّوه، نوپژو رۆژوو
خیرکردن و فه رمانکردن به چاکه و نهی ی کردن له خراپه، دمن به که فارمته و
پاکی ده که نه وه.

عومەر (مەزەي خەيلى بىر) **فەرەرمووى**: مەبەستەم ئەمەنىيە، بەلگەو لەو فیتەو
 ئازادىيە دەپرسەم كەوێك شەپۆلى دەريا شەپۆل دەدا، گۆتەم: قوربان! ئەو ديان
 زيانى بۆتۆنابى، ئەو وەلەپشتى دەرگايەكى داخراو دەو، ئەو دەرگايە و
 لەنۆوانى تۆو ئەو دا، تانەو دەرگايە داخرايى ئەو ئازادىيە روونادا.

فهرمووی: جائایا ئەو دەرگایە دەشکێنری یادەکرێتەوه؟ گوتم: دەشکێنری.
 فهرمووی: کەواتە هەتا هەتایە داناخړیتەوه. بێژرا: ئایا عومەر دەیزانی
 مەبەست لەو دەرگایە چییە؟ حوزەیفە فهرمووی: بەئێ زۆرباش ئەوهی
 دەزانی، وەك سوور دەیزانی کەرپۆز رۆشت شەو دادی، ئاوايش دەیزانی
 کە مەبەست لەو دەرگایە چییە، چوونکە من فهرموودەیهکی دروست و
 قسەیهکی دۆغری وام بۆیگێرپرایەوه کە هەلەشەو پەلەشەوتیکەل و پیکەل نەبی!
 جا لە حوزەیفە پرسیار کرا: ئەو دەرگایە کێ بوو؟ فهرمووی: عومەر خۆی
 بوو، واتە: هەتا عومەر لەژێر نادایی ئازاوه سەر هەل نادا. (ت/ ٧٢/ ٥)

٣١١- عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ رَجُلًا أَصَابَ مِنْ امْرَأَةٍ قُبْلَةً فَأَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَخْبَرَهُ فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ أَقِمِ الصَّلَاةَ طَرَفِي النَّهَارِ وَزُلْفَا مِنْ اللَّيْلِ إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ فَقَالَ الرَّجُلُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَلِي هَذَا قَالَ لِجَمِيعِ أُمَّتِي كُلِّهِمْ). (الحديث ٥٢٦ - طرفه في: ٤٦٨٧) (٢٦٣)

ئىبنومەسعوود (پەزىلەتلىك خۇدای ئالىم) : قەرموۋى: جارى پياۋ ماچى لەئافرەتى
دەسنەنى، لەپاشان هاتە خزمەتى حەزرىت (پەزىلەتلىك خۇدای ئالىم) ومئمەھى باس کرد بۆي،

جاخودا ئەمەى ناردەخواردو: (أقم الصلاة طرفي النهار وزلفاً من الليل إن الحسنات يذهبن السيئات) ۱۱/۱۱۴ - واتە: ھەموو شەوو روژى پىنج نوێژە فەرزەکان لەکاتى خۆياندا بەرپک و پیکى بکەن، دلتيا بن کەئەم نوێژانە لەکردەووە ھەرەباشەکانى ئیوەن، بەراستى کاریکى فرەجوان و شیرین، بزانی کە یاسایەکی دامەزراوى خودایى یە، کە کردەووى باش و کارى چاکەو رەفتارى جوان، ھەمیشە کردەووى خراپ و تاوان لادەبەن و گوناھ دەسپرنەو. پیاوھە کەش گوتى: ئەى پێغەمبەرى خودا! ئەمە بەتایبەتى ھەر بۆم وایە؟ فەرمووى: (ئەم برپارە بۆگشت ئۆمەتە کە مە بۆھەموویان ھەر وایە). (ت/۱/۱۸۵/۹ ز-۴۳ ژ-۳۳۱ ج-۴ = ش/د/ت).

وعنه في رواية: (لمن عمل بها من أمتي):

ديسان لەووە لەگێرانیوەیەکا: (بۆھەموو کەسى لەنەتەووى من - واتە لەگەلى ئىسلام سەرچەم - کە کار بەم ئایەتە بکەن).

۳۱۲- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (سَأَلْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَيُّ الْعَمَلِ أَحَبُّ إِلَى اللَّهِ؟ قَالَ الصَّلَاةُ عَلَى وَفَّيْهَا قَالَ ثُمَّ أَيٌّ قَالَ ثُمَّ بَرُّ الْوَالِدَيْنِ قَالَ ثُمَّ أَيٌّ قَالَ الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنِي بِهِ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَلَوْ اسْتَرْذَنَّهُ لَرَأَيْتَنِي (الحديث ۵۲۷- أطرافه في: ۲۷۸۲، ۵۹۷۰، ۷۵۳۴) (۲۶۴)

عەبدوللا (ڕەزای خۆای لى یە) فەرمووى: لەپێغەمبەرم پرسى کام کارو کردەوویە زۆر خۆشەوێستە لەلای خۆای گەورە؟ فەرمووى: (نوێژى فەرز لەکاتى خۆى دا)، گوتە: پاش ئەو چى تر؟ فەرمووى: (پاش ئەو باشبوون لەگەل باوک و دایک). گوتە: پاش ئەو چى تر؟ فەرمووى: (خەباتگێرپان و تیکۆشان لەرپگەى خودا دا، ئیبنو مەسعود فەرمووى: (ئەمانەم لەدەمى پێغەمبەر خۆى بیستوو، وەئەگەر لەم بارەییەو زياتریشم لى داوا بکردایە بۆى پتر دەکردم).

۲۱۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (اللَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ أَرَأَيْتُمْ لَوْ أَنَّ نَهْرًا بِبَابِ أَحَدِكُمْ يَغْتَسِلُ فِيهِ كُلَّ يَوْمٍ خَمْسًا مَا تَقُولُ ذَلِكَ يُبْقِي مِنْ دَرَنِهِ قَالُوا لَا يُبْقِي مِنْ دَرَنِهِ شَيْئًا قَالَ فَذَلِكَ مِثْلُ الصَّلَوَاتِ الْخَمْسِ يَمْحُو اللَّهُ بِهِ الْخَطَايَا). (الحديث ۵۲۸). (طرفه في: ۲۴۱). (۲۶۵)

ئەبۇھورەیرە (مەزای خەوی لى بىن) فەرەمۆى: پېغەمبەر (دروودى خودای لەسەر بىن) فەرەمۆى: پېم بلین ئەگەر جوگە ئاوی لەبەر دەرگای یەکیکتانابى، وەهەموو رۆژى پېنج جار خۆى تیا بشۆرى ئایا هیچ چلکى پێوە دەمىنى؟ یاران گوتیان: نەه هیچ چلکى پێوەنامىنى، فەرەمۆى: (دەئەمە وێنەى ئەم پېنج نۆیژە فەرەزە، خودا گوناھیان پى دەکوژىنیتەو). (ت/۱/۱۸۳ / ۵ = ز-۱/۴۳ ژ-۳۲۶ ج-۴ = ش/ت/ن).
 ۳۱۴- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (اعْتَدِلُوا فِي السُّجُودِ وَلَا يَسْطُ ذِرَاعِيهِ كَالْكَلْبِ وَإِذَا بَرَقَ فَلَا يَزُقَنَّ بَيْنَ يَدَيْهِ وَلَا عَنْ يَمِينِهِ فَإِنَّهُ يُنَاجِي رَبَّهُ). (الحديث ۵۳۲) (۲۶۶)

ئەنەس (مەزای خەوی لى بىن) فەرەمۆى: پېغەمبەر (دروودى خودای لەسەر بىن) فەرەمۆى: کاتى لەکرنووش سەرھەلەبەرن پشنتان رپک راست بکەنەو، لەناو کورنووشیش دا، لەچەشنى سەگ کە لەسەر دەم رابکشى ئاوا بالتان لەسەر زەویيە کە رامەخەن، وەهەرکاتى تفى، یابەلغەمىکتان رۆکرد، رۆى مەکەنە بەردەمى خۆتان، ھەروا لەلای راستیشتانە وەرۆى مەکەن، چونکە رازو قسەى نەینى ی بەندە لەگەل پەرەمردگاریدا جارى وادەبى رۆوبەر وودەبى، جارى وادەبى لەلای راستە وەدەبى). (ت/۱/۲۷۶ / ۲ = ز-۱/۸۵ ژ-۵۲۹ ج-۴ = ش/د/ت/ن).

(۲۶۵) أخرجه مسلم في المساجد ومواضع الصلاة، باب: المشي الى صلاة تمحى الخطايا.
 رقم/ ۶۶۷ = ۱۵۲۰.
 (۲۶۶) انظر رقم: ۲۵۷- أخرجه مسلم في الصلاة، باب: الاعتدال في السجود ووضع الكفين على الأرض (شرح نووي/ ۲۰۹/ ۴) المترجم = ۱۱۰۲.

روونکردنه وه:

بروانه فهرمووده ی ژماره: ۲۵۷ و ۲۵۶ و ۲۵۸ که له پێشه وه له بابه کانی مزگه وتدا رابوو و ردن.

له عهینی و له فه تحولباریدا دهفه رموی: مه به ست له (اعتدال) له کورنووشدا نه وه یه: که نوێژ خوێن هه ردوو ئه ژنوی و بهری دهستی و تهوێلی له سه ر نوێژگا که ی دابنێ و، قوورسی سه ری بخته سه ر شوێن کورنووشه که ی و هه ردوو ئانیشکی له زهوی به رزه وه بکا، هه روا له لاقه بره غه کانی خۆشیه وه که می دووریان بخته وه، خۆی نه نووسی نێ به یه که وه و متیش نه بی به زه وییه که وه، له هه مان کاتا لای خوارووی له شی که می به رز تر بی له لای سه رووی بالای، وه له م کردارانه دا راده ی میانه و هه ددی وه سه ط بگری، که می کیش سکی له پرانه کانی به رزه وه بکا، به مه ده گوتری ئیعتیدال له نیوان خۆگرمۆله کردن و خۆفشه وه کردندا.

۳۱۵- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (إِذَا اشْتَدَّ الْحَرُّ فَأَبْرِدُوا بِالصَّلَاةِ فَإِنَّ شِدَّةَ الْحَرِّ مِنْ فَيْحِ جَهَنَّمَ وَاشْتَكَّتِ النَّارُ إِلَى رَبِّهَا فَقَالَتْ يَا رَبِّ أَكُلَ بَعْضِي بَعْضًا فَأَذِنَ لَهَا بِنَفْسَيْنِ نَفْسٍ فِي الشِّتَاءِ وَنَفْسٍ فِي الصَّيْفِ فَهُوَ أَشَدُّ مَا تَجِدُونَ مِنَ الْحَرِّ وَأَشَدُّ مَا تَجِدُونَ مِنَ الزَّمْهِرِ). (الحديث ۵۳۷- طرفه في: ۳۲۶۰) (۲۶۷)

ئه به وه ره یه ره (پزای خوای لێ بێ) فهرمووی: پێغه مبه ره (دروودی خودای له سه ره بێ) فهرمووی: (کاتی گه رما دادی، به فینکی نوێژی نیوه پۆ بکه ن و ماوه یی دوا ی بکه ن، له قرجه ی گه رما ی نیوه پۆ دا مه یکه ن، چونکه قرجه ی گه رما له هالاوی ناگری دۆزه خه، ناگر له لای خودا سکا لا له حا لی خۆی ده کا و ده لی: ئه ی په رومردگارم!

ناوسکی خۆمم خواردۆتەووە پيشاوم بەسەر یەکا، لەناو خۆما پەنگم
خواردۆتەووە، پشوو یەکم بەدری، جاخودا رێگە ی دا کەدوو هەناسە بەدا،
هەناسە یی لەزستاناو هەناسە یی لەهاوینا، دە ی قرچە ی گەرمای هاوین و
تەشقی سەرمای زستان - کەنێو هەستیان پێ دەکەن - بریتین لەو دوو
هەناسە یی دۆزەخ، کە لەزستان و هاوینا دەیان دا. (ت/۱/۱۹۷/۸ ز- ۴۷ ژ- ۳۵۵ ج- ۴
= ش/د/ت/ن).

بۆنموونە لەسەر لیکۆلێنەووە پشپۆرانه، هەتا بەباشی لەکورۆکی دەق و
ئامازە ی ئەم فەمایشتە نەستەفانە حاڵی ببین و، شوین بۆچوونی لاوازی
ناپشپۆران نەکەوین، ئەم نموونە لەشیکردنەووە بۆچوونی جیا جیا،
لەفەتحو لباری یەو، راگوێز دەکەم:

(راجایی هەیه لەناو زانایانا، کەنایا ئەم سکاڵایە، بەزمانی حالە، یابەزمانی
گوتارە؟ هەردەستە یی یەکی لەم دوو وەرایە بەلاو پەسەندە، ئیبنو عەبدولبەر
دەفەرموئ: هەریەک لەم دوو فەرمایشتەرووی ئاراستە ی هەیه، وەوینە ی تری
لەدەقی ئایینی دا هەیه، بەلام بۆچوونی یەکەم دامەزراوترە) قازی عەیزیش
دەفەرموئ: (رای یەکەم دیاری ترە) قورطوبی دەفەرموئ: (گفتە و لەفەزە کە
بەردی بەسەر حەقیقەتدا، شتی وا بۆخوا کاریکی ئەستەم و مەحال نییە، لەم
جیگە یەدا، هەرکاتیکیش پێغەمبەری راستگۆ، لەبابەت کاریکی واو، کە پروودانی
لەتوانادا هەبێ، وەپێویستی بەتەئویل (ساخ کردنەووە) نەبێ، هەواڵیکی
راگەیاندا، لەکاتی وادا ئەو فەرمایشتە بەردی بەسەر واتای راستەقینە یی دا
باشترە، نەک بەسەر واتای مەجازیدا) نەو وەیش هەروا دەفەرموئ: بۆیە
دەفەرموئ: برپینی بەسەر راستەقینە ییدا دروستی تەواو. تۆرپشتیش هەروا
دەفەرموئ: بەلام شیخی بەیضاوی دەفەرموئ: (برپینی بەسەر واتای مەجازیدا
لەبارترە: کەواتە: مەبەست لەسکاڵای دۆزەخ کلپەسەندن و تاو سەندن یەتی،
و مەبەست لەو کەدەلێ ناوسکی خۆمم خواردۆتەووە پيشاوم بەسەر یەکا،

پالەپەستۆو بەسەریه‌کا ترشانی پارچه‌کانیه‌تی، وەمەبەست لەهەناسەدانی بریتی یە لەو گەرماو سەرمایە‌ی کە‌ئێ‌ی دەر‌دە‌چێ‌. زە‌هینی کۆ‌ری مۆ‌نیریش دەر‌مۆ‌: هە‌ئێ‌زاردە‌ برینیه‌تی بە‌سەر واتای راستە‌قینە‌دا، چونکە‌ شتی وا لە‌توانای دەر‌ستە‌لاتدا هە‌یه‌، وە‌لە‌بەر ئە‌وە‌دیش گەرچی گۆ‌تار نی‌ستی‌عارە‌ دەر‌ک‌ری بۆ‌تە‌عیر لە‌حالی، وە‌شتی واکاریکی ناسراو و بی‌سراو، لە‌گۆ‌فتوگۆ‌دا، بە‌لام لە‌سەر ئە‌م شیوە‌ی وا لە‌م فەر‌موودە‌دا، دوورە‌ لە‌مە‌جازە‌وه‌، لە‌شی‌وازی گۆ‌فتوگۆ‌ی ناسایی کە‌باو و سانایی بی‌ بە‌درە‌، چونکە‌ ئە‌و‌متا لە‌سەر‌ه‌تاو و شە‌ی سکالا بە‌کاره‌ینراو، ئە‌و‌سا روون کراو‌تە‌وه‌ کە‌دە‌قی سکالاکە‌ چۆ‌نه‌، سکالاکە‌ فە‌بوولکراو و پ‌ی‌گە‌ی پ‌ی‌ دراو و دوو‌هە‌ناسە‌ بداو، دوا‌یی روونیش کراو‌تە‌وه‌ کە‌هۆ‌ی سەر‌مای زستان و گەر‌مای هاوین ئە‌و دوو هە‌ناسە‌ی دۆ‌زە‌خە‌، وە‌هە‌ناسە‌کانیش تە‌نیا دوان و بە‌س). فەر‌مایشتی فە‌ت‌حولباری تە‌واو.

و‌شە‌یه‌کی د‌ل هە‌ژین: لە‌عە‌ینی دا دەر‌مۆ‌: ئە‌مە‌ بە‌لگە‌یه‌ لە‌سەر ئە‌وه‌ کە‌دۆ‌زە‌خ شت تی‌ دە‌گا و هۆ‌شی هە‌یه‌، لە‌کتی‌با دەر‌ئ‌: شت نی‌هە‌ کە‌و‌ه‌ک بە‌هە‌ست و دۆ‌زە‌خ گۆ‌یی سووک بی‌. هەر‌وا لە‌پ‌ی‌وا‌یه‌ت دا هاتوو‌ه‌ کە‌ دۆ‌زە‌خ گۆ‌فتوگۆ‌ لە‌گە‌ل حە‌زەر‌مت (پ‌ە‌زی خۆ‌ی ل‌ح بی‌) دا دەر‌کا، وە‌بانگی موسو‌لمان دەر‌کا: (تی‌پ‌ەر‌پە‌ ئە‌ی خاوە‌ن ب‌ر‌وا، واشە‌وقی رووناکی تۆ‌ گ‌ری منی کۆ‌زانە‌وه‌!).

٣١٦- عَنْ أَبِي ذَرِّ الْغِفَارِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي سَفَرٍ فَأَرَادَ الْمُؤَذِّنُ أَنْ يُؤَذِّنَ لِلظَّهْرِ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَبْرِدْ ثُمَّ أَرَادَ أَنْ يُؤَذِّنَ فَقَالَ لَهُ أَبْرِدْ حَتَّى رَأَيْنَا فِيءَ الثَّلُولِ). (الحديث: ٥٣٩ طرفه في: ٥٣٥). (٢٦٨)

نه بوزدهری غیفاری (همزای خوی لی بی) فهرمووی: لهسه فهریکا له خزمه تی
 پیغه مبهردا بووین، بانگدر که بیلال بوو، ویستی بانگی نیومرؤ بدا،
 پیغه مبهردا (دروودی خودای لهسهر بی) پیی فهرموو: (بیخهره فیئکی) له پاشا پاش ماوهیی
 تریش بیلال ویستی بانگ بدا، دیسان پیغه مبهردا (دروودی خودای لهسهر بی) پیی فهرموو:
 (زیاتریش بیخهره کاتی فیئکی) ئیتر هه موو جارئ که بیلال دمیویست بانگ
 بدا، پیغه مبهردا (دروودی خودای لهسهر بی) پیی فهرموو: (زیاتریش بافیئک بی) هه تا
 روانیمان واته ته پوئلکه کانی دهورو بهرمان سیبهری لای ئیوارهیان بویهیدا
 بوو، نهوجا هه زهرمت (همزای خوی لی بی) ریگهی بیلالی دا بانگی نهو نیومرؤیهی دا).

۳۱۷- عَنْ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَرَجَ حِينَ زَاغَتِ الشَّمْسُ فَصَلَّى الظُّهْرَ فَقَامَ عَلَى الْمِنْبَرِ فَذَكَرَ السَّاعَةَ فَذَكَرَ أَنَّ فِيهَا أُمُورًا عِظَامًا ثُمَّ قَالَ مَنْ أَحَبَّ أَنْ يَسْأَلَ عَنْ شَيْءٍ فَلْيَسْأَلْ فَلَا تَسْأَلُونِي عَنْ شَيْءٍ إِلَّا أَخْبَرْتُكُمْ مَا دُمْتُ فِي مَقَامِي هَذَا فَأَكْثَرَ النَّاسُ فِي الْبُكَاءِ وَأَكْثَرَ أَنْ يَقُولَ سَلُونِي فَقَامَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ حُذَافَةَ السَّهْمِيُّ فَقَالَ مَنْ أَبِي قَالَ أَبُوكَ حُذَافَةُ ثُمَّ أَكْثَرَ أَنْ يَقُولَ سَلُونِي فَبَرَكَ عُمَرُ عَلَى رُكْبَتَيْهِ فَقَالَ رَضِينَا بِاللَّهِ رَبًّا وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا وَبِمُحَمَّدٍ نَبِيًّا فَسَكَتَ ثُمَّ قَالَ غَرِضْتُ عَلَى الْجَنَّةِ وَالنَّارِ آتِفًا فِي غُرُضِ هَذَا الْحَايِطِ فَلَمْ أَرَ كَالْخَيْرِ وَالشَّرِّ). (الحديث: ٥٤٠ طرفه في: ٩٣). (٢٦٩)

نه نهسی کوپی مالیک (همزای خوی لی بی) فهرمووی: خه لک گهل پرسیاریان له
 پیغه مبهردا (دروودی خودای لهسهر بی) دهکرد، بگره به پرسیار بیزاریان کردبوو، جارؤژی
 هه زهرمت (همزای خوی لی بی) لهوکاته دا که خور له ناوهراستی ئاسمان لادهدا که سه رهتای
 نویژی نیومرؤیه، له مال دهرچوو نویژی نیومرؤی کرد، نهوسا رؤیشته
 سهردوانگهو بهراوهستانه وه وتاریکی فهرموو، باسی قیامه تی کردو باسی
 نهوهی کرد که زور کاری گه وره کاره ساتی سامناکی تیادا رووده دا، نهوجا

فهرمووی: (ههركهسێ چهزی له چی پرسیارێكه باپرسیار بكا، هه رچی شتیكم ئی پرسیار بکهن پیتان دهئیم، مادام لهم شوینهدا بم).

کاتی مهردوم حاله کهیان بینسی، ترسیان ئی نیشت و زۆر گریان، پیغه مبه ریش (دروودی خودای له سهر بێ) خوش خوش دهیغه رموو: (دهی پرسیارم ئی بکهن) جاعبدو لای کوری حوزافه ی ئهل - سه همی هه لسا گوئی: باوکی من کییه؟ فهرمووی: باوکی تو حوزافه یه) ئیتر خوش خوش هه ر دهیغه رموو: (دهی پرسیارم ئی بکهن) جاعومه ر مه ترسی ئه وهی ئی نیشت که ئه مه هه ره شه بی و سه ره تابی بۆهاتنی سزایه کی سه خت، له به ره ئه وه عومه ر هات به چۆکا و فهرمووی: خودامان به په رومردگاری خۆمان قه بوو له و، ئیسلاممان به ئاین قه بوو له، موحه ممه دمان به پیغه مبه ر قه بوو له. ئه وسا چه زره ت خامۆش بوو، له پاشتر فهرمووی (دروودی خودای له سهر بێ): (هه رگیزاو هه رگیز وهك ئه مرۆ له بابه ت چاکه و له بابه ت خراپه وه شتم نه دیوه، چونکه به هه شت و دۆزه خیان هی نایه به رچاوم و له پال ئه م یواره دا وینه ی هه ردووکیانم دی!)

(ت/ ١ / ٢٣٦٩)

٣١٨- عَنْ أَبِي بَرزَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي الصُّبْحَ وَأَحَدُنَا يَغْرِفُ جَلِيسَهُ وَيَقْرَأُ فِيهَا مَا بَيْنَ السَّتَيْنِ إِلَى الْمَائَةِ وَيُصَلِّي الظُّهْرَ إِذَا زَالَتِ الشَّمْسُ وَالْعَصْرَ وَأَحَدُنَا يَذْهَبُ إِلَى أَقْصَى الْمَدِينَةِ ثُمَّ رَجَعَ وَالشَّمْسُ حَيَّةٌ وَكَسَيْتُ مَا قَالَ فِي الْمَغْرِبِ وَلَا يُبَالِي بِتَأْخِيرِ الْعِشَاءِ إِلَى ثُلُثِ اللَّيْلِ ثُمَّ قَالَ إِلَى شَطْرِ اللَّيْلِ). (الحديث ٥٤١ - أطرافه في: ٥٤٧، ٥٦٨، ٥٩٩، ٧٧١) (٢٧٠)

ئه بو به رزه (همزی خوی له بێ) فهرمووی: جاران پیغه مبه ر (دروودی خودای له سهر بێ) کاتی که له نوێزی به یانی ده بووه، به ری دنیا رووناك ده بووه، به رهنگیکی واکه هاو نیشینی خۆمان ده ناسییه وه، به لام له سه ره تای نوێژ دابه ستنه وه به باشی

نہماندہناسیہو، پیغمبر (درویدی خودای لمسر ہی) دەوری شەست ئایەت تادەوری سەد ئایەتی تیا دەخویند. ئەو کاتەیش نوێژی نیومەرۆی بۆ دەکردین، کەخۆر لادەدا بەدیمەن لەناوەراستی ئاسمان، کەنوێژی عەصریشی بۆمان دەکرد هێشتا خۆر بەگوێر بوو، بەتین بوو، هەمان بوو لەپاش نوێژی عەصر دەچوو بۆئەوپەری مەدینە، کەدەهاتەو هێشتا خۆر بەگوێرەتین بوو، ئەبومینھال فەرمووی: ئەو گوتەییەم لەیاد نەماوە کەئەبوەرزە بۆکاتی داھاتی نوێژی شیوان فەرموی، ئەبوەرزە فەرمووشی: حەزەرت (مەزای خوی لێ بێ) هەتا سییەکی شەویش دەربەستی دواخستنی نوێژی خەوتنان نەبوو). (ت/۱/۱۹۶/۴/۶ - ز- ۴۷- ۳۵۳ ج- ۴).

۳۱۹- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) (أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى بِالْمَدِينَةِ سَبْعًا وَثَمَانِيًا الظُّهْرَ وَالْعَصْرَ وَالْمَغْرِبَ وَالْعِشَاءَ). (الحدیث ۵۴۳ - طرفاه فی: ۵۶۲، ۱۱۷۴) (۲۷۱)

ئەبەنوعەبباس (مەزای خودایان لێ بێ) فەرمووی: جارەجارە پیغمبر (درویدی خودای لمسر ہی) لەمەدینە، نوێژی نیومەرۆو عەصری کۆدەکردەوو بەجەمەع هەشت رکاتی دەکرد، بەلام بەدووچار، لەپێشا چوار رکات نوێژی نیومەری دەکردو سلاوی دەداپەو، دوابەدوای ئەو یەکسەر چوار رکات نوێژی عەصری دەکردو سلاوی دەداپەو، هەروەها شیوان و خەوتنانیشی کۆدەکردەوو بەکۆکردنەو حەوت رکاتی دەکرد بەلام بەدوسلاو دانەو). (ت/۱/۲۰۲/۵ - ز- ۴۹- ۳۷۰ ج- ۴ ش/د/ت/ن).

روونکردنەو:

پێشەوا عەسقلانی لەفەتحوئەلباریدا، دەرئەو: کۆمەڵێ لەپێشەوایانی شەریعەت، بەپێی رۆاڵەت (ظاهیری) ی ئەم فەرموودمە، بڕیاریان داو،

که جه مع و کۆکردنه وهی دوو نویژ له مائه وه بۆ نیشته جی، به بی به هانه، جاروبار دروسته، به مهر جی ئەم جه معه نهکا به پیشه هه می شه بی، وهک ئیبنوسیرین و رمبیه و ئەشهه ب و ئیبنولونزیر و قه ففالی که بیر، خه طابی دمفه رموی: کۆمه لی له دهسته ی فهرمووده (ئه صحابی حه دیث) یش هه مان رایان هه یه، به لگه شیان فهرمووده که ی موسلیمه، که له کۆتای یه که یدا دمفه رموی: عهرزی ئیبنو و عه بباسم کرد: پیغه مبه ر (دروودی خودای له سه ر بی) له به رچی ئاوی کردوه، به بی ئەوه که له سه فه ردا بی، یاترسی دوژمنی هه بی، یاباران بی، نویژی کۆکردۆته وه؟ فهرمووی: مه به سستی پیغه مبه ر (دروودی خودای له سه ر بی) ئەم کۆکردنه وه ئەوه ببوو نه ته وه که ی تووشی سه راسی و ناره حه تی نهکا. فهرمایشتی عه سقه لانی هاته کۆتایی. منیش که وه رگێرم ده ئیم: کارکردن به م رایه بۆه موو که سی دروسته، چونکه ئەم زانایانه هه موو خاوه ن پایه به رزن، به لام به مهر جی، وهک ئەو زانایانه دمفه رموون، کۆکردنه وه که له به رپیویستی بی، واته: له به ر حاجه ت، وهک ئەوه نویژ که ره له و کاته دا کاریکی گرنگی هه بی، مه سه لا پزیشک بی و خه ریکی عه مه لیات بی، کریکار بی و سه ر که رمی کار بی و ده سستی نه په رژی ده ست له کاره که ی هه لبگری.

۳۲۰- عَنْ أَبِي بَرزَةَ الْأَسْلَمِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) وَقَدْ قِيلَ لَهُ: (كَيْفَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي الْمَكْتُوبَةَ؟ فَقَالَ كَانَ يُصَلِّي الْهَجِيرَ الَّتِي تَدْعُوْنَهَا الْأُولَى حِينَ تَذْخَضُ الشَّمْسُ وَيُصَلِّي الْعَصْرَ ثُمَّ يَرْجِعُ أَحَدَنَا إِلَى رَحْلِهِ فِي أَقْصَى الْمَدِينَةِ وَالشَّمْسُ حَيَّةٌ وَكَسَيْتُ مَا قَالَ فِي الْمَغْرِبِ وَكَانَ يَسْتَجِبُ أَنْ يُؤَخَّرَ الْعِشَاءُ الَّتِي تَدْعُوْنَهَا الْعَتَمَةَ وَكَانَ يَكْرَهُ النَّوْمَ قَبْلَهَا وَالْحَدِيثَ بَعْدَهَا وَكَانَ يَنْقُتِلُ مِنْ صَلَاةِ الْغَدَاةِ حِينَ يَعْرِفُ الرَّجُلُ جَلِيْسَهُ وَيَقْرَأُ بِالسِّتَيْنِ إِلَى الْمِائَةِ). (الحديث ۵۴۷ طرفه في: ۵۴۱). (۲۷۲)

سه ییاری کوری سه لاهه ده فهرموی: له خزمهت باوکم دا چووین بو خرمه تی
 نه بوبه رزه ی نه سه له می (پرمای خوی لی بی) باوکم عه رزی کرد: پیغه مبه ری خودا (دروودی
 خوادای لی بی) نویژه فهرزه کانی چون ده کردو له که یا ده یکردن؟ فهرمووی: نویژی
 قرچه ی نیوه پوی نه وکاته ده کرد که خور له ناوهراستی ئاسمان لاده دا، که ئیوه
 پی ی ده ئین: نویژی یه که م. کاتی عه صریشی ه کرد خوره یشتا زیتو زیندوو
 بوو، واته: به گورو به تین بوو، زمرده ل نه گه رابوو، جاری واده بوو هه مان
 بوو له پشت پیغه مبه ره وه (دروودی خودای له سه ر بی) نویژی عه صری به کومه لی ده کردو
 ده گه راپیه وه بۆ ماله وه ی که له وپه ری مه دینه وه بوو، وه ل حال هیشتا خور زیتو
 به گوو بوو، سه ییار فهرمووی: له یادم نه ماوه که نه بوبه رزه سه بارهت به کاتی
 نویژی شیوان چی فهرموو، ده ستووری هه زمهت (پرمای خوی لی بی) وابوو: له پیش
 کردنی نویژی خه وتناندا هه زی له نووستن نه بوو، له پاش کردنی نویژی
 خه وتنانیش هه زی له گو ف تو گو نه بوو، کاتی کیش له نویژی سه به ینی ده بووه
 بیاو هاو نشینی خوی ده ناسییه وه، هه زمهت (پرمای خوی لی بی) ده وری شه ست ئایهت
 تاسه د ئایه تی له نویژی به یانیدا ده خویند). (ریاض الصالحین/ ٤/ ١٣٦٦/ ١).

رافه و شیکردنه وه:

نه بوبه رزه له موسو لمانه پیشینه کانه، ئاماده ی ئازاد کردنی شاری مه که که
 بووه، له وه دوایش هه تا هه زمهت (پرمای خوی لی بی) ومفات ده کا هه ر له خرمه تیدا
 غه زا ده کا، له شه ستو چواری گو چیدا له مه رو، یاله به صره، یاله بیابانی
 سه جستان ده مرئ، چوار فهرمووده ی له بو خاریدا هه یه.

٣٢١- عَنْ أَنَسٍ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كُنَّا نُصَلِّي الْعَصْرَ ثُمَّ يَخْرُجُ
 الْإِنْسَانُ إِلَى بَنِي عَمْرِو بْنِ عَوْفٍ فَتَجِدُهُمْ يُصَلُّونَ الْعَصْرَ). (الحديث ٥٤٨ - أطرافه
 فی: ٥٤١، ٥٥٠، ٥٥١، ٧٣٢١) (٢٧٣)

ئەنەسى كۆرى مالیک (پەزى خۇى لى بىن) فەرموۋى: جاران لەسەردەمى پېغەمبەر دا كاتى نوپۇزى عەصرمان دەگرد، ھەمان بوو لەپاش نوپۇز دەچوو بوخىلى بەنى عەمرى كۆرى عەوف كەلەقوباء بوون، كەدوو ميل لەمەدینەو دەوور بوون كەدەگەيشتە ئەوئ دەپروانى خەرىكى نوپۇزى عەصرن).

۳۲۲- عَنْ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي الْعَصْرَ وَالشَّمْسُ مُرْتَفَعَةً حَيْثُ فَيَذْهَبُ الذَّاهِبُ إِلَى الْعَوَالِي فَيَأْتِيهِمْ وَالشَّمْسُ مُرْتَفَعَةً وَبَعْضُ الْعَوَالِي مِنَ الْمَدِينَةِ عَلَى أَرْبَعَةِ أَمْيَالٍ أَوْ نَحْوِهِ). (الحديث ۵۵۰) (۲۷۴)

ديسان ئەنەس (پەزى خۇى لى بىن) فەرموۋى: جاران كە پېغەمبەر (دروودى خۇداى لەسەر بىن) جەماعەتى نوپۇزى عەصرى بۇمان دەگرد، ھىشتا خۆر بەرزو بەتىن و بەشەوق بوو، ھەبوو دەچوو بۇ عەوالى، كەدەگەيشتە ئەوئ ھىشتا ھەر خۆر بەرزبوو، عەوالى جەند گوندىك بوون لەدەورى مەدینە بوون، نزيكەكەيان دوو ميل بوو، دوورەكەيان ھەشت ميل دەبوو، ھەيان بوو دەورى چوار ميل دەبوو).

۳۲۳- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ الَّذِي تَقْوِيهِ صَلَاةُ الْعَصْرِ كَأَنَّكَ تَرَى أَهْلَهُ وَمَالَهُ. (الحديث ۵۵۲) (۲۷۵)

ئىبنوعومەر (پەزى خۇابان لى بىن) فەرموۋى: پېغەمبەر (دروودى خۇداى لەسەر بىن) فەرموۋى: (ھەركەسى نوپۇزى عەصرى بچىۋ دەك ئەو دەو واپە كەمال و منالى بەفەرۋادابىن) (ت/۱/۱۹۰/۴ ز- ۴۴ ژ- ۳۴۰ ج- ۴ = ش/د/ت).

(۲۷۴) أخرجه مسلم في المساجد ومواضع الصلاة، باب استحباب التكبير بالعصر، رقم: ۱۴۰۷-۶۲۱.

(۲۷۵) أخرجه مسلم في المساجد ومواضع الصلاة، باب: التغلض في تقويت صلاة العصر،

۳۲۴- عَنْ بَرِيدَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: أَنَّهُ قَالَ فِي يَوْمٍ ذِي غَيْمٍ: فَقَالَ بَكْرُوا بِصَلَاةِ الْعَصْرِ فَإِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ تَرَكَ صَلَاةَ الْعَصْرِ فَقَدْ حَبِطَ عَمَلُهُ. (الحديث ۵۵۳ - طرفه فی: ۵۹۴)

ئەبومەلیح (بەرزای خۆای لەی بی) فەرمووی: لەغەزایەکا، لەپۆژیکی هەورە روژدا، لەگەڵ بورەیدەدا بووین، فەرمووی: زوو نوێژی عەصر بکەن چونکە پێغەمبەر (دروودی خۆدای لەسەر بی) دەفەرموێ: (هەرکەسێ نوێژی عەصر نەکا کردەى ئەو و بردهى با). (ت/ ۱/ ۱۹۱/ ۵ + ز- ۴۴- ژ- ۳۴۱- چ- ۴ = رياض الصالحين ۳/ ۸۳۵/ ۶).

رافە و شیکردنەوه:

بورەیدەى کۆرێ ئەل - حوصەیب (بەرزای خۆای لەی بی) هاوڕێی پێغەمبەرە، سەدوشت و چوار فەرموودەى لە پێغەمبەرەوه گیراوتەوه، سێ فەرموودەى لەبوخاریدا هەیە، لەمەرو لەکاتی غەزاکردندا وەفاتى کردووه، دوواترین هاوڕێی پێغەمبەر (دروودی خۆدای لەسەر بی) بووه کە لەخۆراسان لەسالی شەست و دوو و مردووه، رمزای خۆدای ئی بی.

۳۲۵- عَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كُنَّا عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (فَنَظَرَ إِلَى الْقَمَرِ لَيْلَةً يَعْنِي الْبَدْرَ فَقَالَ إِنَّكُمْ سَتَرُونَ رَبَّكُمْ كَمَا تَرُونَ هَذَا الْقَمَرَ لَا تُضَامُونَ فِي رُؤْيَيْهِ فَإِنْ اسْتَطَعْتُمْ أَنْ لَا تُغْلَبُوا عَلَى صَلَاةٍ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ غُرُوبِهَا فَافْعَلُوا ثُمَّ قَرَأَ وَسَبَّحَ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ الْغُرُوبِ). (الحديث ۵۵۴ - اطرافه فی: ۵۷۳، ۴۸۵۱، ۷۴۳۵، ۷۴۳۶) (۲۷۶)

جەریر (بەرزای خۆای لەی بی) فەرمووی: شەوێ لەخزمەتی حەزەرت دا بووین، شەوی چاردهی مانگ بوو، تەماشایەکی مانگی کردو فەرمووی: چۆن نیستاکە

هه مووتان به ئاسانی و ئاسوودمی ئەم مانگە دەبینن بەبێ پالەپەستۆ، لەقیامەتیشا ئاوا خودای خۆتان دەبینن، بۆبیینی تووشی هیچ ناپەهەتی و پالەپەستۆیی نابن، جاتادەتوانن ئاگاداری نوێژی بهیانی و نوێژی عەسەربن و مەیان چۆینن، چوونکە ئەم دوو نوێژە هۆی چوونە بەهەشت و دیتنی خودان، ئینجا حەزەرت (پەزەیی خۆی لێ بێ) ئەم ئایەتە ی خوێندەو: (وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ غُرُوبِهَا) ۱۳۰/۲۰ - واتە: بەباشی ئاگاداری ی نوێژی بهیانی و نوێژی عەسەربن و هەمیشە لەناو نوێژدا سوپاس و ستایشی خودای خۆتان بکەن). (ت/۱/۱۹۰/۲ - ش/د/ت)

۳۲۶ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ يَتَعَاقَبُونَ فِيكُمْ مَلَائِكَةٌ بِاللَّيْلِ وَمَلَائِكَةٌ بِالنَّهَارِ وَيَجْتَمِعُونَ فِي صَلَاةِ الْفَجْرِ وَصَلَاةِ الْعَصْرِ ثُمَّ يَرْجُؤُ الَّذِينَ بَاثُوا فِيكُمْ فَيَسْأَلُهُمْ وَهُوَ أَعْلَمُ بِهِمْ كَيْفَ تَرَكْتُمْ عِبَادِي؟ فَيَقُولُونَ تَرَكْنَاهُمْ وَهُمْ يُصَلُّونَ وَأَتَيْنَاهُمْ وَهُمْ يُصَلُّونَ). (الحدیث ۵۵۵ - أطرافه فی: ۳۲۲۳، ۷۴۲۹، ۷۴۸۶) (۲۷۷)

ئەبوھورەیرە (پەزەیی خۆی لێ بێ) فەرمووی: پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) دەفەرموی: چەن فریشتەیی بەشەوو چەن فریشتەیهکی تر بەرۆژ بەرودوا بەدیارتانەو دەبنو، بەسەر مەنێشکەتێ دەگرن، وەهەردوو لایان لەنوێژی بهیانی و نوێژی عەسەردا یەکتەر دەگرن و یەکتەری دەگۆڕن، جاکاتی ئەوتاقمە فریشتەیهی کەوا شەو لەدیارتان بوون، سەردەکەونەو بە خەزمەتی خودای گەورە پەروردگار، لێیان دەپرسی - هەرچەندە کەخۆشی باشتەر حالیان دزمانی - دەفەرموی: کەئێوە هاتنەو لەلای ئەو بەندانە ی منەو چیان دەکردو خەریکی چی بوون؟ دەلێن: کەئێمە چوین بۆلایان ئەوان نوێژیان دەکرد، کەئێمەیش هاتینەو دیسان هەر نوێژیان دەکرد). (ت/۱/۱۸۴/۶ - ز- ۴۴ - ژ- ۳۳۸ - ج- ۴ = ش/ن).

٣٢٧- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ: رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (إِذَا أَدْرَكَ أَحَدُكُمْ سَجْدَةً مِنْ صَلَاةِ الْعَصْرِ قَبْلَ أَنْ تَغْرُبَ الشَّمْسُ فَلْيَتِمَّ صَلَاتَهُ وَإِذَا أَدْرَكَ سَجْدَةً مِنْ صَلَاةِ الصُّبْحِ قَبْلَ أَنْ تَطْلُعَ الشَّمْسُ فَلْيَتِمَّ صَلَاتَهُ). (الحديث ٥٥٦ - طرفاه في: ٥٧٩، ٥٨٠، (٢٧٨))

ثهبوه ربه (همزى خوى لى بن) فهرمووى: خوْشه ويست (درودى خودى له سر بن) فهرمووى: (ههركه سى) فرياي يهك ركاتى نويزى به يانى له پيش خوْركه وتندا بكهوى ثهوه فرياي نويزى نهو به يانى يه به تهواوى دهكهوى، به واتا به حازر دهيك، نهك به قهزا، وه ههروهها كه سى فرياي پكاتيكى نويزى عهصر بكهوى، له پيش خوْرتاوايوندا، ثهوه فرياي نويزى عهصرى نهو روزه به تهواوى دهكهوى). (ت/١/٢٠٠ / ٢ ز-٤٨، ٣٦٤، ٣٦٥ = ش/د/ت/ن)

٣٢٨- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: (سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ قَائِمٌ عَلَى الْمِنْبَرِ يَقُولُ إِنَّمَا بَقَاؤُكُمْ فِيَمَا سَلَفَ قَبْلَكُمْ مِنَ الْأَمَمِ كَمَا بَيْنَ صَلَاةِ الْعَصْرِ إِلَى غُرُوبِ الشَّمْسِ أُعْطِيَ أَهْلُ التَّوْرَةِ التَّوْرَةُ فَعَمِلُوا بِهَا حَتَّى اتَّصَفَ النَّهَارُ ثُمَّ عَجَزُوا فَأَعْطُوا قِرَاطًا قِرَاطًا ثُمَّ أُعْطِيَ أَهْلُ الْإِنْجِيلِ الْإِنْجِيلَ فَعَمِلُوا بِهِ حَتَّى صَلَاةِ الْعَصْرِ ثُمَّ عَجَزُوا فَأَعْطُوا قِرَاطًا قِرَاطًا ثُمَّ أُعْطِيتُمُ الْقُرْآنَ فَعَمِلْتُمُ بِهِ حَتَّى غُرُوبِ الشَّمْسِ فَأُعْطِيتُمُ قِرَاطَيْنِ قِرَاطَيْنِ قَالَ أَهْلُ التَّوْرَةِ رَبَّنَا هَؤُلَاءِ أَقْلٌ عَمَلًا وَآكْثَرُ أَجْرًا قَالَ هَلْ ظَلَمْتُمْ مِنْ أَجْرِكُمْ مِنْ شَيْءٍ قَالُوا لَا فَقَالَ فَذَلِكَ فَضْلِي أَوْتِيهِ مَنْ أَشَاءَ). (الحديث ٥٥٧ - أطرافه في: ٢٢٦٨، ٢٢٦٩، ٣٤٥٩، ٥٠٢١، ٧٤٦٧، ٧٥٣٣، (٢٧٩))

(٢٧٨) أخرجه مسلم في المساجد ومواضع الصلاة، باب: من أدرك ركعة من الصلاة فقد أدرك، رقم: ٦٠٨، ١٣٧٠.

(٢٧٩) أخرجه مسلم (العيني/٥/٢٢/٥) لاحظ: فتح الباري ج/٢/٢١٢/٦٠٢ حيث يعده من افراد البخاري المترجم.

ئىبنو عومەر (دەزى خۇبان لى بى) دەفەرمۇي: لە پىغەمبەر (درودى خودى لەسر بى) خۆيم
 بىست دەيفەرموو: (ماودى مانەودى ئۆو لەچاۋ مانەودى ئەونەتەوانەى تردا
 كەلەپىش ئۆومو لەجىھانا بوون كەمە، بەقەد نۆوانى نۆپۆزى عەسرو شۆوانە،
 تەورات خەلات كرا بەدەستەى تەورات، ھەتا نىومرۆ كاريان پى كىرد، ئىتر
 كۆليان دا، ۋەھەر يەكەى سەرو قىراتيان پى درا، لەپاش دا ئىنجىل خەلات كرا
 بەدەستەى ئىنجىل، ئەوانىش ھەتا نۆپۆزى عەسر كاريان پى كردو كۆليان دا،
 ئەوانىش يەكى سەرو قىراتى خۆيان ۋەرگىرت، ئىنجا ئەم قورئانە بەخەلاتى
 درا بەئىمە، ۋەئىمە تانۆپۆزى شۆوان كارمان پى كىرد، واتە: ھەتا كاتى نىزىكى
 كۆتايى جىھان، ۋەيەكى سەرو دوو قىراطمان ۋەرگىرت). جا دەستەى تەورات ۋ
 ئىنجىل گوتيان: ئەى پەرۋەردگارى ئىمە! بۆبەمانە يەكى سەرو دوقىراتت داۋ،
 بەلام بەئىمە يەكى سەرو يەك قىرات؟ لەگەل ئەۋەشدا كەئىمە كارمان لەۋان
 زۆرتىر كىردوۋە؟ خوداى گەۋرەو سەرومىش دەفەرمۇي: ئايا لەپاداشى خۆتان
 ھىچ كەمتر پىتان داۋە؟ دەلىن: نەخىر، دەفەرمۇي: دەئەۋە بەشو
 بارەۋبەھرى خۆمە بەكى ئارمىزو بىكەم دەيدەمى). (ت/۲/۲۶۳/۵ ز-۷۵ تاج-۳
 ژ-۳۵۸۳ ج-۴).

راقە و شىكردنەۋە:

ئىمامى حەرەمەين (دەزى خۇاى لى بى) دەفەرمۇي: (بىپارى شەرع لەۋ فەرموۋدانە
 ۋەرنەگىرپن كەدەگىرپن بەضەربولەئەل) ئەم فەرموۋدەيەش ضەربولەئەلەۋ،
 بەنمۇنە ھىنراۋەتەۋە، لەبەرئەۋە مەرج نىيە كەموشەبەھ ۋ موشەبەھوبىيە
 لەھەموو روۋيەكەۋە چوون يەك بن.

۳۲۹- عَنْ رَافِعِ بْنِ خَدِيجٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كُنَّا نُصَلِّي الْمَغْرِبَ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَيَنْصَرِفُ أَحَدُنَا وَإِنَّهُ لَيُبْصِرُ مَوَاقِعَ نَبْلِهِ). (الحديث ۵۵۹) (۲۸۰)

رافعی کوری خدیج (پڑھی خوی لب بن) دمفہ رموی: نهوسا که له گه ل پیغه مبه ردا (درودی خوندی له سهر بن) نویژی شیوانمان دهکردو، دهگه راینه وه بو شوینی خویمان هیشتا دنیا نه وه ندده رووناك بوو شوینی دمه تیرمان دهبینی، که تیرمان دمه تاقاند دهمان بینی له کوئی ددها له زهوی. (ت/۱/۱۹۸/۱۲ ز- ۴۷ ژ- ۳۵۹ چ- ۴).

۳۳۰- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي الظُّهْرَ بِالْهَاجِرَةِ وَالْعَصْرَ وَالشَّمْسُ تَقِيَّةً وَالْمَغْرِبَ إِذَا وَجِبَتْ وَالْعِشَاءُ أَحْيَاءًا وَأَحْيَاءًا إِذَا رَأَوْهُمْ اجْتَمَعُوا عَجَلًا وَإِذَا رَأَوْهُمْ أَبْطَأُوا آخَرَ وَالصُّبْحَ كَانُوا أَوْ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّيَهَا بَغْلَسَ). (الحديث ۵۶۰ - طرفه في: ۵۶۵) (۲۸۱)

له جابیری کوری عه بدوللا (پڑھی خوی لب بن) پرسیار کرا: له ج کاتیکا پیغه مبه ر (درودی خودی له سهر بن) نویژه فه رزهکانی دهکرد؟ فه رموی: له قرجه ی گه رمای نیومرودا نویژی نیوه پروی دهکرد، که نویژی عه صریشی دهکرد خویر هیشتا به گور بوو، تینی مابوو، زهرد هه لئه گه رابوو، که خویش ناواده بوو نویژی شیوانی دهکرد، نویژی خه وتنانیشی جاروبار پیشی دهخستو، جاروباریش دوای دهخست، له سهر نه م شیویه: نه گه ر نویژخوینه کان زوو کو ببونایه ته وه، زووبه زوو جه ماعه تی خه وتنانی بو دهکردین، به لام نه گه ر نویژکه رهکان

(۲۸۰) أخرجه مسلم في المساجد ومواضع الصلاة، باب: بيان أن أول وقت المغرب عند غروب الشمس، رقم: ۶۳۷ = ۱۴۲۹.

(۲۸۱) أخرجه مسلم في المساجد ومواضع الصلاة، باب: استحباب التبكير بالصبح، رقم: ۶۴۶ = ۱۴۵۸.

درهنگ بهاتنایه، نهویش خهوتنانی دوادهخست، بهتاریکولیللهکهیش نوپزی بهیانی بو دهکردن. (ت ۱/۱۹۶/۴ ز-۴۷ ژ-۳۵۱ ج-۴ ش/د/ن).

۳۳۱- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَعْقِلٍ الْمُرَبِّيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا تَغْلِبَنَّكُمْ الْأَعْرَابُ عَلَى اسْمِ صَلَاتِكُمُ الْمَغْرِبِ قَالَ وَتَقُولُ الْأَعْرَابُ هِيَ الْعِشَاءُ). (الحديث ۵۶۳) (۲۸۲)

عبداللای کوری موغهفهل نهل -موزهنی- (مزی خوی لری بی) فهرمووی: خوشهویست (دروودی خودی لهسر بی) فهرمووی: (عهرمه دهشت نشینهکان ناوی نوپزی شیوانتان لی نهگوړن و، نهکه نئیوهیش چاو لهوان بکهن و، بهنوپزی شیوان بلین: عیشاء، چونکه نوپزی شیوان خودا ناوی ناوه مغریب). عبداللای دهیفهرموو: عهرمه سارانیشینهکان بهنوپزی مهغریب دهلین: نوپزی عیشاء.

رافه و شیکردنهوه:

عبداللای کوری موغهفهل یهکیکه لهدهستهی پهیمانی خوشنوودی (بهیعهتوریشوان) کهپیشیان دهگوتری: (اصحاب الشجرة: یارانی درخت) عبداللای دهیفهرموو: بهدهستی خوّم لقو پوپی نهو درهختهه له پیغهمبهر (دروودی خودی لهسر بی) دوور دهختههوه، کهلهکاتی ریکهوتنی حودهیبیهدا پهیمانی بهیعهتوریشوانی لهژیردا سازدرا، چلو سی فهرموودهی ههیه، لهبوخاریدا پینجی ههیه، کاتی شاری (تستی) نازادکرا عبداللای یهکهه کهس بوو لهدمروازهکیهوه چوه ژوورهوه، لهههموو کهسی زیاتر هسههه بهصری فهرموودهکانی دهگیرپتهوه، یهکی بوو لهو دهکهسه کهنیمای عومهر ناردنی بو بهصره، ههتا دانیشتوانی شارهزای نایین بکهن، ههوت منالی ههبوو، سالی

شہستی گۆچی لہبہ صرہ مرد، لہسہر راسپیڑی خوئی ئہبویہرزہی ئہسلہمی نوپڑی لہسہر تہرمہکھی کردا (ف - ۳۲۰)

۳۳۲- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (أَعْتَمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْلَةَ بِالْعِشَاءِ وَذَلِكَ قَبْلَ أَنْ يَفْشُوَ الْإِسْلَامَ فَلَمْ يَخْرُجْ حَتَّى قَالَ عُمَرُ نَامِ النِّسَاءُ وَالصَّبِيَّانُ فَخَرَجَ فَقَالَ لِأَهْلِ الْمَسْجِدِ مَا يَنْتَظِرُهَا أَحَدٌ مِنْ أَهْلِ الْأَرْضِ غَيْرِكُمْ). (الحديث ۵۶۶ - أطرافه في: ۵۶۹، ۸۶۲، ۸۶۴) (۲۸۳)

عائیشہ (ہمزای خوی لب بن) فہرمووی: بہرلہوہی کھنسیسلامہتی لہ شوینانی تریش جگہ لہناوشاری مہدینہ، بلاوبیبتہوہ، شہوی لہشہوان، پیغہمبہر (دروودی خوی لہسہر بن) نوپڑی خہوتنانی دواختو درہنگ کردی، ہہتا عومہر ہاواری ئی ہہلساو فہرمووی: ئہی پیغہمبہری خودا! بفہرموو جہماعہتہکہمان بو بکہ، درہنگہ، ژنانو منالان لہناو مزگہوتا خہویان ئی کھوتووہ، لہمہ زیاتر ناتوان چاودہروانی جہماعہت بکہن، ئہوسا حہزرہت (ہمزای خوی لب بن) ہاتہدمرہوہو ہات بوٹاو مزگہوتو، بہنامادہبوانی ناومزگہوتہکھی فہرموو: (ئہم چاودہنوار ی کردنہ بہکھم مہزان، ئہمہ بہہرمیہکی گہورمیہ، خودا لہم کاتہدا بہس بہئیوہی داوہ، کھسیٰ ترنییہ جگہ لہئیوہ، لہدانیشتوانی سہر رووی زہوی، کھلہم دہمہدا چاودہنوار ی ئہم نوپڑہبکا، وھک ئیوہ چاودہنوار ی دہکھن!)

راقہ و شیکردنہوہ: ہروانہ فہرموودہی ژمارہ: ۳۳۴ کھوا لہدواوہ.

۳۳۳- عَنْ أَبِي مُوسَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كُنْتُ أَنَا وَأَصْحَابِي الَّذِينَ قَدِمُوا مَعِيَ فِي السَّقِينَةِ نُزُولًا فِي بَقِيعِ بُطْحَانَ وَالتَّيِّبِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالْمَدِينَةِ فَكَانَ يَتَنَاقَبُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عِنْدَ صَلَاةِ الْعِشَاءِ كُلَّ لَيْلَةٍ نَفَرٌ مِنْهُمْ فَوَافَقْنَا

النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَا وَأَصْحَابِي وَلَهُ بَعْضُ الشُّغْلِ فِي بَعْضِ أَمْرِهِ فَأَعْتَمَ
بِالصَّلَاةِ حَتَّى ابْهَارَ اللَّيْلُ ثُمَّ خَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَصَلَّى بِهِمْ فَلَمَّا قَضَى
صَلَاتَهُ قَالَ لِمَنْ حَضَرَهُ عَلَى رَسُولِكُمْ أَبْشِرُوا إِنَّ مِنْ نِعْمَةِ اللَّهِ عَلَيْكُمْ أَنَّهُ لَيْسَ أَحَدٌ
مِنَ النَّاسِ يُصَلِّي هَذِهِ السَّاعَةَ غَيْرُكُمْ أَوْ قَالَ مَا صَلَّيْ هَذِهِ السَّاعَةَ أَحَدٌ غَيْرُكُمْ لَا
يَذْرِي أَيَّ الْكَلِمَتَيْنِ قَالَ قَالَ أَبُو مُوسَى فَرَجَعْنَا فَفَرَحْنَا بِمَا سَمِعْنَا مِنْ رَسُولِ اللَّهِ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. (الحديث ۵۶۷) (۲۸۴)

ئەبومووسا (بەزەي خەوای لێ بێ) فەرمووی: لەیەمەن بووین هەوالمەن بیست کە
پێغەمبەر (درودی خۆدی لەسەر بێ) کۆچی کردوو هەوای مەدینە، جەخۆم و دووبرام و
پەنجاو سێ کەسی لەخەمەکانم، کۆچمان کرد بۆلای، سواری پاپۆڕی بووین
لەحەبەشە هەلێ رشتین لەلای نەجاشی، لەوێ تووشی جەعفەری کۆری
ئەبوطالب و هاورپێکانی بووین، وەلەوێ ماینەو هەتا کاتی گشتمان پێکەو
بەگەمی گەراپنەو بۆلای پێغەمبەر (درودی خۆدی لەسەر بێ) لەمەدینە بوو، هەموو
شەوێ دەستەیی لەیارانی، لەکاتی نوێژی خەوتنانا بەنۆرە ئێشکی
پێغەمبەریان دەگرت، کاتی خۆم و هاورپێکانم چووین بۆ خەمەتی حەزەرت
(بەزەي خەوای لێ بێ) واریکەوت خەریکی سوپا رێکخستن بوو، لەبەرئەو نوێژی
خەوتنانی دواخست، هەتا شەو تەواودرنگ بوو، شەو تەواو زەنگایەو،
ئەوجا هاتە دەرەو هات بۆ مەزگەوت و نوێژی خەوتنانی بەکۆمەڵ بۆکردین،
کەنوێژەکە ی تەواو کرد بەئامادەبوونی فەرموو: (هێواش بن، لەجیگە
خۆتان مەبزوین، مژدەتان لێ بێ، یەکیکە لەنازو بەهرەکانی خودا
کەرژاندوو پەتی بەسەر ئێوەدا، ئەو یە کە لەم کاتەدا ئەم نوێژە دەکەن،
کەجگە لەئێوە لەم دەمەدا کەسی تر ئەم نوێژە ناکا) یا حەزەرت فەرمووی:
(بەس ئێوە لەم کاتەدا ئەم نوێژە دەکەن) راوی دەفەرمووی: نازانم حەزەرت

(مزی خوی سن سن) کام لهم دووشتەى فەرموو. ئەبومووسا فەرمووی: ئیتر زۆر زۆر بەشادمانی گەپراپنەووە لەخۆشی ئەم مژدە خۆشەى کە لەپێغەمبەرمان بیست). (بەروانە: تاج / ۴/۳۲۷ / ۱۰۲ تاج - ۳ ژ - ۳۱۶۷ ج - ۴ = کوردی).

۳۳۴- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (أَعْتَمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْلَةً بِالْعِشَاءِ وَذَلِكَ قَبْلَ أَنْ يَفْشُوَ الْإِسْلَامَ فَلَمْ يَخْرُجْ حَتَّى قَالَ عُمَرُ نَامِ النِّسَاءُ وَالصَّبِيَّانَ فَخَرَجَ فَقَالَ لِلْأَهْلِ الْمَسْجِدَ مَا يَنْتَظِرُهَا أَحَدٌ مِنْ أَهْلِ الْأَرْضِ غَيْرِكُمْ). (الحديث ۵۶۹ طرفه في: ۵۶۶). (۲۸۵)

بەروانە فەرموودەى ژمارە ۳۳۲ لایردا ئەمەى زیاترە: عائیشە فەرمووی: ئەوسەردەمە نوێژ بەجەماعەت هەر لەمەدینە دەکرا، چوونکە لەمەککە نوێژ بەدزی دەکرا، شوپنەکانی تریش ئسلامەتى یان پێ نەگەشتبوو، دەستووری پێغەمبەر و یارانى وابوو: نوێژى خەوتنانیان لەنۆوانى ئاوابوونى سوورایى کەنارى ئاسمان و تێپەربوونى سیپەى کى یەکەمى شەودا دەکرد.

وفي رواية: عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) (فَخَرَجَ لَيْلُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَأَنِّي أَنْظَرُ إِلَيْهِ الْآنَ يَقْطُرُ رَأْسُهُ مَاءً وَاضِعًا يَدَهُ عَلَى رَأْسِهِ فَقَالَ لَوْلَا أَنْ أَشَقَّ عَلَى أُمَّتِي لَأَمَرْتُهُمْ أَنْ يُصَلُّوْهَا هَكَذَا فَاسْتَبْتُ عَطَاءَ كَيْفَ وَضَعَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى رَأْسِهِ يَدَهُ كَمَا أَبْأَهُ ابْنُ عَبَّاسٍ فَبَدَّدَ لِي عَطَاءَ بَيْنَ أَصَابِعِهِ شَيْئًا مِنْ تَبْدِيدٍ ثُمَّ وَضَعَ أَطْرَافَ أَصَابِعِهِ عَلَى قَرْنِ الرَّأْسِ ثُمَّ ضَمَّهَا يُعْرِئُهَا كَذَلِكَ عَلَى الرَّأْسِ حَتَّى مَسَّتْ إِبْهَامُهُ طَرَفَ الْأُذُنِ مِمَّا يَلِي الْوَجْهَ عَلَى الصَّدْغِ وَكَاحِيَةِ اللَّحْيَةِ لَا يُقْصَرُ وَلَا يَنْطَشُ إِلَّا كَذَلِكَ. وروى عن أنسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) هذا الحديث فقال فيه: كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى وَبِصِ خَاتَمَةِ لَيْلَتِهِ). (ريواية ابن عباس ۵۷۱ - طرفه في: ۷۲۳۹ وريواية أنس الحديث ۵۷۲ - أطرافه في: ۶۰۰، ۶۶۱، ۸۴۷، ۵۸۶۹) (۲۸۶)

له گپړانه وهی ئیبنوعه باسدا (پژای خودایان لى بى) دمفرموئ: جاکه عومهر هه لساو
 فهرمووی: ئه ی پیغه مبهری خودا! بفرموو جهماعه ته که مان بؤ بکه،
 پیغه مبهر (دروودی خودای لى بى) خوئ شوړدبوو، که له هؤده که ی خوئ هاته دهره وه
 بؤناو مزگه وت هیشتا سهری تهرپوو، ئیستایش ههرده لئی شیوه ی نه وکاته ی
 واله بهرچاوم، سهری ناوی ئی ده تکا، ههردوو دهستی له سهر سهری دانا بوو،
 فهرمووی (دروودی خودای لى بى): (مه بادا زحمه تی ئومه تم بدهم، دنا فهرمانم پئ
 دهکردن که له م دمه دا نوپژى خه وتنان بکه ن) ئیبنوعه باس به کرده وه
 گپړایه وه که چؤن چؤنی پیغه مبهر (دروودی خودای لى بى) دهستی له سهر سهری خوئ
 دانا بوو: جاتؤزئ په نجه کانی بلاو کرده وه نه وجا نووکی په نجه کانی له سهر
 لاسهری داناو، نه وجا په نجه کانی به یه که وه لکان، وناوا په نجه کانی راکیشا
 به سهر سهریدا بهر ده ولای خواره وه، هه تا ههردوو په نجه که ئه ی له ئاستی لاجانی
 دایان له نووکی گوپکانی، له لای روویه وه. وه له سهر هه مان شیوه دهستی هیئا
 به سهر لاجانگی و به سهر سهریشیدا، پپشه وانه سیش (پژای خوئ لى بى) نه م
 فهرمووده یی گپړاوتنه وه، له گپړانه ومیه کا له دواکه یه وه دمفرموئ: ئیستایش
 ده لئی بریسکه ی نه نگوستیله که ی پیغه مبهر (دروودی خودای لى بى) واله بهرچاوم،
 که له وشه وه دا دهره وشایه وه). (ت/۱۳/۱۹۹ + ز-۴۷ ژ-۳۶۰ ت/۴ ز-۳۵ ل-۱۱۶).

شیکردنه وه:

بروانه فهرمووده ی ژماره: ۱۱۴. نه م فهرمووده ییش یه کیکه له و ددوازه
 هدیته ی که ئیبنوعه باس به خودی خوئ له پیغه مبهر خوئی بیستووه.
 هه روا بروانه شهرحی نه وه ی له سهر سه حیحی موسلیم ج/۵ ص ۱۴۱، مبحپ
 (باب وقت العشا و تاخیرها)

۳۳۵- عَنْ أَبِي مُوسَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
 قَالَ: (مَنْ صَلَّى الْبَرْدَيْنِ دَخَلَ الْجَنَّةَ) (الحديث ۵۷۴). (۲۸۷)

ئەبوموسای ئەشعەری (پەزەیی خەوی لێ بێ) دەفەر مووی: پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) (هەرکەسێ دوو نوێژە فێنکەکە بکا، کە نوێژی بەیانی و نوێژی عەصرن، دەچیتە بەهەشت) (ت/۱/۱۹۰/۳ ز- ۴۴ ژ- ۳۴۰ ج- ۴ = ش).

۳۳۶- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ زَيْدَ بْنَ ثَابِتٍ حَدَّثَهُ أَنَّهُمْ تَسَحَّرُوا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ قَامُوا إِلَى الصَّلَاةِ قُلْتُ كَمْ بَيْنَهُمَا قَالَ قَدَرُ خَمْسِينَ أَوْ سِتِينَ يَغْنِي آيَةً). (الحديث ۵۷۵ - طرفه في: ۱۹۲۱) (۲۸۸)

ئەنەس (پەزەیی خەوی لێ بێ) فەر مووی: زەیدی کۆری ثابت بۆیگێر پامەوه فەر مووی: چەندکەسێ بووین لەخزمەت پێغەمبەردا پارشیومان کردووە ئینجا هەڵساین چووین بۆ نوێژی بەیانی، گوتم: نیوانی پارشیووەکەو بانگەکە چەندێ دەبوو؟ فەر مووی: دەوری پەنج تاشەست نایەت دەبوو).

۳۳۷- عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ قَالَ: (كُنْتُ أَتَسَحَّرُ فِي أَهْلِي ثُمَّ يَكُونُ سُرْعَةً بِي أَنْ أُذْرِكَ صَلَاةَ الْفَجْرِ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ). (الحديث ۵۷۷ - طرفه في: ۱۹۲۰) (۲۸۹)

سەهلی کۆری سەعد (پەزەیی خەوی لێ بێ) فەر مووی: لەمالی خۆمان لەناو خێزانما پارشیوم دەکرد، ئەوجا بەپەله دەجووم بۆ مزگەوت، هەتا فریای جەماعەتی نوێژی بەیانی بکەوم لەگەڵ پێغەمبەردا (دروودی خودای لەسەر بێ).

۳۳۸- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: (شَهِدَ عِنْدِي رَجُلَانِ مَرْضِيُونَ وَأَرْضَاهُمْ عِنْدِي عَمْرٌ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى عَنْ الصَّلَاةِ بَعْدَ الصُّبْحِ حَتَّى تَشْرُقَ الشَّمْسُ وَبَعْدَ الْعَصْرِ حَتَّى تَغْرُبَ). (الحديث ۵۸۱) (۲۹۰)

(۲۸۸) أخرجه مسلم في الصيام، باب: فضل السحور وتأكيد استحبابه، رقم: ۱۰۹۷ = ۲۵۴۷.

(۲۸۹) من أفراد البخاری عن المسلم (رضي الله عنه) (عيني/۱۰/۲۹۸/۲۹) المترجم.

(۲۹۰) أخرجه مسلم في صلاة المسافرين وقصرها، باب: الأوقات التي نهى عن الصلاة فيها: ۸۲۶ = ۱۹۸.

ثیبنوعهباس (رمزای خوابان لسه بیه) فهرمووی: جهن پیاوچاکی، کهیه کیکیان عومه
بوو، که بهلامهوه نهو لههه موویان بوړاست گۆیی و نایینداری په سهندتر بوو،
شایه تیان لادامو فهرموویان: پیغه مبهه (دروودی خودای لهسهر بیه) لهپاش کردنی نویژی
بهیانی ههتا خوړ ههلا دی، پښه کی کردنی نویژی سوننه تی نهدهدا، ههروهها
لهپاش کردنی نویژی عهصریش پښه کی کردنی نویژی سوننه تی نهدهدا ههتا
خوړناوادمبی. (ت/۱/۲۰۳/۱ = ز-۵۰ ژ-۳۷۲ ج-۴ = ش/د/ت/ن).

۳۳۹- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ: رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (لَا تَحَرَّوْا بِصَلَاتِكُمْ طُلُوعَ الشَّمْسِ وَلَا غُرُوبَهَا). (الحديث ۵۸۲ - أطرافه
في: ۵۸۵، ۵۸۹، ۱۱۹۲، ۱۶۲۹، ۳۲۷۳) وقال ابن عمر (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا)
قال رسول الله (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (إذا طلع حاجب الشمس فأخروا الصلاة
حتى تغيب) (الحديث ۵۸۳ - طرفه في: ۳۲۷۲) (۲۹۱)

ثیبنو عومه (رمزای خوابان لسه بیه) فهرمووی: پیغه مبهه (دروودی خودای لهسهر بیه) فهرمووی:
پیغه مبهه (دروودی خودای لهسهر بیه) فهرمووی: (بهقهستی لهکاتی خوړکهوتن،
یاخوړناو ابوونا نویژ مهکهن) لهگیرانه وهیهکا: ثیبنوعومه (رمزای خوابان لسه بیه)
فهرمووی: پیغه مبهه (دروودی خودای لهسهر بیه) فهرمووی: (که خوړ لهئاسووه سهری کیشا
نیتر نویژ مهکهن تابهقهه د پمیک بهرز دهبیتهوه، که خوړیش گهیشته دهم
کهلو نووکی لای خواریو ناو ابوو نیتر نویژ مهکهن تابهتهواوی ناوا دمبی).
(ت/۱/۲۰۴/۲ = ز-۵۰ ژ-۳۷۳ = ش/ن).

۳۴۰- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
نَهَى عَنْ بَيْعَتَيْنِ وَعَنْ لَيْسَتَيْنِ تَقْدَمُ وَزَادَ فِي هَذِهِ الرِّوَايَةِ: وَعَنْ صَلَاتَيْنِ نَهَى عَنْ
الصَّلَاةِ بَعْدَ الْفَجْرِ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ وَبَعْدَ الْعَصْرِ حَتَّى تَغْرُبَ). (انظر: ۲۳۳).

(بروانه: فہر موودہی ژمارہ: ۲۳۳) لہ گپرانہ وہی ئیردا ئہمہی پترہ: ودنہی ی کردوہ لہم دوو کاتہیش کەنوئیزیان تیادا بکری: لہ پاش کردنی نوئیزی بہیانی ہەتا خۆر ہەل دئ، وەلہ پاش کردنی نوئیزی عەصر ہەتا خۆر ئاوادەبی. (بروانہ: ۳۳۸).

۳۴۱- عَنْ مُعَاوِيَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (إِنَّكُمْ لَتُصَلُّونَ صَلَاةً لَقَدْ صَحِبْنَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَمَا رَأَيْنَاهُ يُصَلِّيَهَا وَلَقَدْ نَهَى عَنْهُمَا يَغْنِي الرُّكْعَتَيْنِ بَعْدَ الْعَصْرِ). (الحديث ۵۸۷ - طرفه في: ۳۷۶۶) (۲۹۲)

موعاوییہی کوپی ئہبوسوفیان (پہزای خوی لی بی) فہر مووی: ئیوہ لہم سہردہمہدا دوو رکات نوئیزی سوننہت لہ پاش نوئیزی عەصرہوہ دہکەن، ئیمہ کە ھاورئیتی پیغہمبہری خودامان کردوہ (دروودی خوی لی بی) نہمان دیوہ کە ھەزەمت (پہزای خوی لی بی) ئہو نوئیزہ بکا، بہ لکوو پیغہمبہر (دروودی خوی لہسەر بی) نہی دہکرد لہ کردنی ئہم دوو رکاتہ لہ پاش نوئیزی عەصرہوہ).

۳۴۲- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (وَالَّذِي ذَهَبَ بِهِ مَا تَرَكَهُمَا حَتَّى لَقِيَ اللَّهَ وَمَا لَقِيَ اللَّهَ تَعَالَى حَتَّى ثَقُلَ عَنِ الصَّلَاةِ وَكَانَ يُصَلِّي كَثِيرًا مِنْ صَلَاتِهِ قَاعِدًا تَغْنِي الرُّكْعَتَيْنِ بَعْدَ الْعَصْرِ وَكَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّيهِمَا وَلَا يُصَلِّيهِمَا فِي الْمَسْجِدِ مَخَافَةَ أَنْ يُثْقَلَ عَلَى أُمِّهِ وَكَانَ يُحِبُّ مَا يُخَفِّفُ عَنْهُمْ). (الحديث ۵۹۰ - أطرافه في: ۵۹۱، ۵۹۲، ۵۹۳، ۱۶۳۱)

عائیشہ (پہزای خوی لی بی) فہر مووی: بہو خودایہ کە پیغہمبہری بردوہ بۆلای خوی، پیغہمبہری خودا ہەتا مردو گەیشتہوہ بہخزمەتی خودای گہورہ، ئہم دوو رکاتہ سوننہتہی لہ پاش نوئیزی عەصرہوہ تہرک نہ کردوہ، کاتیکیش ومفاتی کردو چووہوہ بۆدیوانی خودا کە بہ گرانو بہزەحمەت نوئیزی بۆدەکرا، چوونکە پیغہمبہر (دروودی خوی لہسەر بی) کاتی چووہناو سالہوہ کەمی گوشتی گرتو

قورس بوو، نیت زۆربهی شهونویژی بهدانیشتهوه دهکرد. پیغمبهیری خودا (دروودی خودای لږ به) نهم دوو رکاته سوننهتی پاش نویژی عهصره ی له ماله وه دهکرد، له مرگهوت نه یانی دهکرد، له ترسی نه وه نه بادا باری نومه تی گران بکا، نه وانیش چاو له و بکه نه و بیانکه نه و نویژه سوننه ته کانی به رودای نویژمه رزه کان زور ببن و نویژخوین به ئاسانی بو ی نه کرین، چونکه هه میسه چه زی ده کرد که کار بو نه ته وه ی ئیسلامی خو ی ئاسان بکا). (ب/۱/۵۰۶/۸+۹+۱۰ ز- ۱۸۵ ژ- ۹۹۵، ۹۹۶، ۹۹۷ چ- ۴ ب/۱/۵۰۴/۳+۴ شهر حی نه وه وی له سهر صه حی حی موسلیم ج/۶ ص ۱۳ + ص ۲۷).

۳۴۳- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (رَكَعَتَانِ لَمْ يَكُنْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدْعُهُمَا سِرًّا وَلَا عَلَانِيَةً رَكَعَتَانِ قَبْلَ صَلَاةِ الصُّبْحِ وَرَكَعَتَانِ بَعْدَ الْعَصْرِ). (الحديث ۵۹۲ طرفه في: ۳۹۰). (۲۹۳)

دیسان عائشه (همزی خوی لږ به) فه رمووی: دوو نویژ هه نه، پیغمبهیر (دروودی خودای له سهر به) نه به نه یینی و نه به ناشکرا ته رکی نه ده کردن: دوو رکات له پیش نویژی به یانی یه وه دوو رکات له پاش نویژی عهصره وه).

۳۴۴- عَنْ أَبِي قَتَادَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (سِرًّا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْلَةً فَقَالَ بَعْضُ الْقَوْمِ لَوْ عَرَّسْتَ بِنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ أَخَافُ أَنْ تَنَامُوا عَنْ الصَّلَاةِ قَالَ بَلَّالٌ أَنَا أَوْ قِطْكُمُ فَاضْطَجَعُوا وَأَسْنَدَ بَلَّالٌ ظَهْرَهُ إِلَى رَاحِلَتِهِ فَعَلَبَتْهُ عَيْنَاهُ فَتَنَامَ فَاسْتَيْقِظَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَدْ طَلَعَ حَاجِبُ الشَّمْسِ فَقَالَ يَا بَلَّالُ أَيْنَ مَا قُلْتَ قَالَ مَا أُلْقَيْتَ عَلَيَّ نَوْمَةٌ مِثْلَهَا قَطْ قَالَ إِنَّ اللَّهَ قَبَضَ أَرْوَاحَكُمْ حِينَ شَاءَ وَرَدَّهَا عَلَيْكُمْ حِينَ شَاءَ يَا بَلَّالُ قُمْ فَأُذِّنْ بِالنَّاسِ بِالصَّلَاةِ فَتَوَضَّأَ فَلَمَّا ارْتَفَعَتِ الشَّمْسُ وَابْتِیَاضَتْ قَامَ فَصَلَّى). (الحديث ۵۹۵ - طرفه في: ۷۴۷). (۲۹۴)

(۲۹۳) أخرجه مسلم في صلاة المسافرين باب معرفة الكعتين اليتين كان يصليها، رقم: ۸۳۵.

(۲۹۴) من أفراد البخاری (فتح الباری ۹۱/۲ حديث/ ۶۰۲) المترجم.

ئەبوقەتادە (پەزەلی خەوای ئەب) فەرمووی: لەسەفەریکا خۆم لەخزمەت حەزرەتدا بووم، شەوێ کەوتینەپێ، هەندێ لەبرادەران عەرزیان کرد: ئەی پیغەمبەری خودا! خۆزگە سەر خەوێکمان دەشکان و لەپێش بەیان و چانی کمان دەگرت، فەرمووی: (ئاخر دەترسم خەوتان ئی بکەوێ و ئاگاتان لەنویژی بەیانی نەمێنێ) بیلال فەرمووی: بخەون من خەبەرتان دەکەمەوه. جا ئەوانیش پالکەوتن و خەویان ئی کەوت، بیلالیش و لاخەکەیی خۆی ییخ داو پستی پێوهی دا. جا بیلالیش خەوزووری بۆھینا و چاوی چوو و خەوو نووست، کە پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەر ئەب) خەبەری بۆوه خۆر لەئاسۆوه گۆچکەیی کیشا بوو، فەرمووی: (ئەی بیلال! کوا ئەوهی تۆ گوتت؟ تۆ نەتگوت من خەبەرتان دەکەمەوه؟) بیلالیش فەرمووی: هەرگیز خەوی و قوورس نەگرتووم. فەرمووی (دروودی خودای لەسەر ئەب): (ئەمە خواستی خوا و ابووه، خوا لەئەزەلدا ئەمەیی لەچارە نووسیوین، لەراستیدا ئەودەمەیی کە خەوتان ئی کەوتوو و خوا خەوی ئی خستوون و لەسەر خواستی خوا خەوتان ئی کەوتوو و لەو دەمەدا کە خۆی خواستی لەسەر بوو و گیانتانی بردۆتەوه بۆلای خۆی، وەلەودەمەدا کە خۆی خواستی لەسەر بوو و گیانتانی گیراوتەوه بۆناو جەستەتان). ئەو جا پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەر ئەب) دەست نویژی گرت، کاتی دەستیان کرد بەجەماعەت خۆر بەرز بوو، تەواو سپی هەل گەرابوو. (ت/۲۰۱/۱/۳ ز- ۴۹ ژ- ۳۶۸).

نویژی قەزا بەجەماعەت دەکری

۳۴۵- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (جَاءَ يَوْمَ الْخَنْدَقِ بَعْدَ مَا غَرَبَتِ الشَّمْسُ فَجَعَلَ يَسُبُّ كُفَّارَ قُرَيْشٍ قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا كِدْتُ أُصَلِّيَ الْعَصْرَ حَتَّى كَادَتْ الشَّمْسُ تَغْرُبُ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَاللَّهِ مَا صَلَّيْتُهَا فَقُمْنَا إِلَى بُطْحَانَ فَتَوَضَّأَ لِلصَّلَاةِ وَتَوَضَّأْنَا لَهَا فَصَلَّيْنَا

الْعَصْرَ بَعْدَ مَا غَرَبَتِ الشَّمْسُ ثُمَّ صَلَّى بَعْدَهَا الْمَغْرِبَ). (الحديث ٥٩٦ - أطرافه في: ٥٩٨، ٦٤١، ٩٤٥، ٤١١٢) (٢٩٥)

جابیری کوری عہدوللہ (پہلوی خویان لئ بئ) فہرمووی: روژی غہزای خہندہق لہ پاش خورٹاوا ، عومہری کوری خہططاب (پہلوی خوی لئ بئ) ہاتو دہستی کرد بہ جنیودان بہ بیپر وایانی قورہیش، فہرمووی: ئہی پیغہمبہری خودا! خہریک بوو خورٹاوا دہبوو ئہوسا نوپژی عہصرم بوکرا؟ پیغہمبہر (دروودی خودای لہسر بئ) فہرمووی: (بہ خودا من ہیشتا نہیم کردوود!). ئہوجا ہہ لئساین چووین بو شیوی بو طحان کہوا لہ مہدینہ، پیغہمبہر (دروودی خودای لہسر بئ) لہوئی دہستنوپیژی گرت بو نوپیژو، ئیمہیش دہسنویژمان گرت بوئی، ئہوجا نوپیژی عہصری بہ کومہل بوکردین لہ پاش خورٹاوا بوون. لہ پاشتر نوپیژی شیوانیشی بہ جہماعہت بو کردین).

باسی قہزای نوپیژی لہ بیر چوو

٣٤٦- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (مَنْ نَسِيَ صَلَاةً فَلْيَصِلْ إِذَا ذَكَرَهَا لَا كُفَّارَةَ لَهَا إِلَّا ذَلِكَ وَأَقِمِ الصَّلَاةَ لِذِكْرِي). (الحديث ٥٩٧) (٢٩٦)

ئہنہسی کوری مالیک (پہلوی خوی لئ بئ) فہرمووی: پیغہمبہر (دروودی خودای لہسر بئ) دہفہرموئی: (ہہرکہسی ہہرنویژیکی لہ بیر چوو، لہکاتی خویدا نہیکرد باہہرکاتی یادی کہوتہوہ ئہوکاتہ بیکا، ئیتر جگہ لہمہ بریتی (کہفارمت) ی

(٢٩٥) أخرجه مسلم في المساجد ومواضع الصلاة، باب الدليل لمن قال الصلاة الوسطى العصر رقم: ٦٣١.

(٢٩٦) أخرجه مسلم في المساجد ومواضع الصلاة، باب: الصلاة، باب: قضاء الصلاة الفائتة، واستحباب تعجيل قضائها، رقم: ٦٨٤ = ١٥٦٧.

ترى نييه، وهك خودا دمه رموى: (أقم الصلاة لذكرى) طه/٢٠/١٤ - واته: به تاييه تى ناگادارى نويزه كه ت بكه و له كاتى خويا بيكه بويا د كردن و ناوبردنى من). (ت/٢٠١/١ ز-٤٩ ژ-٣٦٦ + ٢ + ٣ - ٤ - ش/د/ت/ن)

٣٤٧- عَنْ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمَّا تَزَالُوا فِي صَلَاةٍ مَا انْتَضَرْتُمُ الصَّلَاةَ. (الحديث ٦٠٠) (٢٩٧)

ديسان نه نه س (برمزي خوي لس بن) فهرمووى: شهوى بيغه مبه ر (درووى خودى لسه ر بن) نويزى خه و تنانى دواخت، له نيوه شه ودا كردى، كه له نويز بؤوه فهرمووى: خه لكى تر نويزى خويان كردو خه وتن، به لام نيوه نه وه تى چاو منوارى نه م نويزه ده كه ن نه م ماوهيه تان هه موو به نويز بؤحسيبه). (ت/١٩٩/١٣ ز-٤٧ ژ-٣٦٠ چ-٤).

٣٤٨- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: (صَلَّى بِنَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَاةَ الْعِشَاءِ فِي آخِرِ حَيَاتِهِ فَلَمَّا سَلَّمَ قَامَ فَقَالَ أَرَأَيْتَكُمْ لَيْلَتَكُمْ هَذِهِ فَإِنَّ رَأْسَ مِائَةِ سَنَةٍ مِنْهَا لَا يَبْقَى مِنْهُ هُوَ عَلَى ظَهْرِ الْأَرْضِ أَحَدٌ). يريد بذلك أنها تحزم ذلك القرآن. (الحديث ٦٠١ طرفه في: ١١٦). (٢٩٨)

(بروانه فهرمووده زماره: ٩٥). ليره دا نه م پترييه ي هه يه: مبه ستى بيغه مبه ر (درووى خودى لسه ر بن) له م فهرموودميه نه وه يه: كه له پاش سه د سالى تر له م رؤوه كه س نامينى له م خه لكه ي كه نيس تا هه ن و ان له سه ر رووى زه وى و نه م چينه ي نيس تا هه يه كو تا يى دى، مبه ست نه وه نييه كه له پاش سه د سالى تر قيامه ت هه ل ده سى و كه س نامينى (ت/٣٦٥/٤ تاج-٣ ز-١١٢ ژ-٣٨٩).

(٢٩٧) أخرجه مسلم (عينى/٧٦/٩٦/٥) باب وقت العشاء وتأخيرها - المترجم - ١٤٤٤-١٤٤٧.

(٢٩٨) أخرجه مسلم في فضائل الصحابة، باب: قوله (صلى الله عليه وسلم) لا تأتى مائة

باسی کوفتوگو له پاش نویژی خه ووتنان

۳۴۹- عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) (أَنَّ أَصْحَابَ الصُّفَّةِ كَانُوا أُنَاسًا فَقَرَاءَ وَأَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ كَانَ عِنْدَهُ طَعَامٌ اثْنَيْنِ فَلْيَذْهَبْ بِثَلَاثٍ وَإِنْ أَرْبَعٍ فَخَامِسٍ أَوْ سَادِسٍ وَأَنَّ أَبَا بَكْرٍ جَاءَ بِثَلَاثَةٍ فَأُتِلِقَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِعَشْرَةٍ قَالَ فَهُوَ أَنَا وَأَبِي وَأُمِّي فَلَا أَذْرِي قَالَ وَأَمْرَاتِي وَخَادِمٌ بَيْنَنَا وَبَيْنَ بَيْتِ أَبِي بَكْرٍ وَإِنَّ أَبَا بَكْرٍ تَعَشَّى عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ لَبِثَ حَيْثُ صُلِّيَتِ الْعِشَاءُ ثُمَّ رَجَعَ فَلَبِثَ حَتَّى تَعَشَّى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَجَاءَ بَعْدَ مَا مَضَى مِنَ اللَّيْلِ مَا شَاءَ اللَّهُ قَالَتْ لَهُ امْرَأَتُهُ وَمَا حَبَسَكَ عَنْ أَصِيافِكَ أَوْ قَالَتْ ضَيْفَكَ قَالَ أَوْ مَا عَشَيْتِيهِمْ قَالَتْ أَبُورَ حَتَّى تَجِيءَ قَدْ غُرِضُوا فَأَبُورَ قَالَ فَذَهَبْتُ أَنَا فَاخْتَبَأْتُ فَقَالَ يَا غُنْثَرُ فَجَدِّعْ وَسَبِّ وَقَالَ كُلُوا لَا هَيْنًا فَقَالَ وَاللَّهِ لَا أَطْعَمُهُ أَبَدًا وَإِنَّمَا اللَّهُ مَا كُنَّا نَأْخُذُ مِنْ لُقْمَةٍ إِلَّا رَبًّا مِنْ أَسْفَلِهَا أَكْثَرُ مِنْهَا قَالَ يَعْنِي حَتَّى شَبِعُوا وَصَارَتْ أَكْثَرُ مِمَّا كَانَتْ قَبْلَ ذَلِكَ فَنَظَرَ إِلَيْهَا أَبُو بَكْرٍ فَإِذَا هِيَ كَمَا هِيَ أَوْ أَكْثَرُ مِنْهَا فَقَالَ لِامْرَأَتِهِ يَا أُخْتُ بَنِي فِرَاسٍ مَا هَذَا قَالَتْ لَا وَفَرَّةٌ عَيْنِي لَهَا الْآنَ أَكْثَرُ مِنْهَا قَبْلَ ذَلِكَ بِثَلَاثِ مَرَّاتٍ فَأَكَلَ مِنْهَا أَبُو بَكْرٍ وَقَالَ إِنَّمَا كَانَ ذَلِكَ مِنَ الشَّيْطَانِ يَعْنِي يَمِينَهُ ثُمَّ أَكَلَ مِنْهَا لُقْمَةً ثُمَّ حَمَلَهَا إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَصْبَحَتْ عِنْدَهُ وَكَانَ بَيْنَنَا وَبَيْنَ قَوْمٍ عَقْدٌ فَمَضَى الْأَجَلَ فَفَرَّقْنَا اثْنَا عَشَرَ رَجُلًا مَعَ كُلِّ رَجُلٍ مِنْهُمْ أَنَاسٌ اللَّهُ أَغْلَمَ كَمَ مَعَ كُلِّ رَجُلٍ فَأَكَلُوا مِنْهَا أَجْمَعُونَ أَوْ كَمَا قَالَ). (الحديث ۶۰۲ - أطرافه في: ۳۵۸۱، ۶۱۴۰، ۶۱۴۱). (۲۹۹)

عەبدوڕەحمانی گوڕی ئەبوبەکرێ سەدیق (ڕەزای خواپەسار لێ بێ) فەرمووی:
دانیشتوانی میوانخانەی صوففە خەلکیکی ھەژار بوون، جاری پێغەمبەر (دروودی
خودی لەسەر بێ) فەرمووی: (ئەوێ نانی دووکەسی ھەیە بایەکی لێم میوانانە لەگەڵ
خۆی بباتەوێ بیکا بەسیھەمیان، ھەروا ئەوێ نانی چوار کەسی ھەیە

باپینچ ھەمىٰ لەگەڵ خۆى بباتەو، يا فەرمووى: باپینچ ھەمىٰ ياشەشە ھەمىٰ لەگەڵ خۆى بباتەو) ئيتەر ئەبوبەكرىش (رەزاي خواى لى بن) سى كەسى لەگەڵ خۆى ھىنايەو، بۆمالەو، پىغەمبەر خۆى (درووى خوداي لەسەر بن) دەكەسى لەگەڵ خۆى بردەو، عەبدورەحمان فەرمووى: ئىمە من و باوكم و دايكم بووين، راوى فەرمووى: وابزانم عەبدورەحمان فەرمووشى: ژنەكەى من و نۆكەرێكىشمان لەگەڵ بوو. نۆكەرەكە ھى ئىمە و مالى باوكم بوو، بەلام ئەبوبەكر خۆى چوو، وە بۆلاى ھەزرىت و لەلاى ئەو شىوى كردهو، ھاتەو ئەو نەندى خودا مەيلى لەسەر بوو لەشەو رابووردبوو، جازنەكەى پى ى گوت: بۆچى درەنگ ھاتیتەو، بۆلاى ميوانەكانت؟ ئەویش بەدايكمى فەرموو: ناشى ھەتا ئىستا شىوت بۆدانەنابن؟ دايكىشم فەرمووى: خۆلكيان كردن تانانيان بۆدابى، بەلام رازى نەبوون تاخۆت نەيەیتەو. عەبدورەحمان فەرمووى: جامنىش لەترسى باوكم چووم خۆم شار دەو نەبادا لەسەر ميوانەكان قسەم پى بلى. جاباوكم بانگى كردم و فەرمووى: خوپى! ئەو لەكوئى؟ ئەى لچ و لىوت بكرى، ئەى واوالىكراو؟ ئەو بۆنانت بۆنەم ميوانە دانەناو؟ جا كە لە ھالەكە ھالى بوو بە ميوانەكانى فەرموو: دىخۆن، بەنۆشى گيانتان نەبى، ديارە سووچى خۆتان بوو، سابەو خودايە بەھىچ جۆرى نابى من لى بخۆم، عەبدورەحمان فەرمووى: شتىكى سەير رووى دا، بەھەقى خوا ھەر پاروويەكمان لەخواردەمەنيەكە ھەلەدەگرت لەبن پارووەكەو بەرز دەبۆو و پترو زۆرتر دەبوو، ئيتەر ھەروا ھەتا تيرمان خوارد، كەچى نانەكە زىادى كردبوو، كەمى نەكردبوو، ئەبوبەكرىش بەووردى سەرنجىكى ئەم ھالەى داو فەرمووى: ئەرى كچەكەى بەنى فىراسى ئەو چىيە؟ دايكىشم فەرمووى: منىش وەك تۆى لى دىزانم، بەلام سویندم بەو بەو بەمەيەى ئەم چاوو دل رووشنى يەم نانەكە ئىستا سى قاتى پىشترەتەى، لەپیت و فەرى تۆ ميوانەكانتەو خودا پیت و فەرى تى خستوو، لەبەر ئەو ئەبوبەكرىش

(دروودی خودای لهسەر بێ) سویندهکهی خووی شکاندو تیکهیهکی بۆ موفه‌رکی له‌وانه موفه‌رکه خواردوو فهرمووی: دیاره ئه‌و سویندهی که‌خواردم له‌م نانه نه‌خۆم ئه‌وه له‌شه‌یتانه‌وه بوو، چونکه نانی پیرۆزی وا حه‌یفه مرۆلای نه‌خوا ئه‌وجا قهره‌وانه‌کهی به‌خواردمه‌نییه‌که‌وه هه‌لگرت و بردی بۆ خزمه‌تی حه‌زرت، له‌وای دای نا بۆبه‌یانی، عه‌بدوهره‌حمان فهرمووی: له‌وه‌وپیش له‌نیوانی ئیمه‌و له‌نیوانی هۆزیکێ تر دا په‌یمانێ هه‌بوو، ماوه‌ی په‌یمانه‌که‌مان ته‌واو بوو بوو، سوپاکه که‌هاته‌وه بۆمه‌دینه؟، حه‌زرت (ره‌زای خوای لێ بێ) کردنی به‌دوازه به‌شه‌وه هه‌ر به‌شی له‌وسوپایه سه‌رکرده‌یه‌کی بۆدانا، هه‌ر سه‌رکرده‌یی مه‌گه‌ر خودا بۆخوای بزانی چه‌ند که‌سی له‌گه‌ڵ دا بوو، له‌گه‌ڵ ئه‌وه‌یشدا ئه‌و نان و چیشته که‌مه که‌له‌و قهره‌وانه‌دا بوو، له‌سه‌ره‌تاوه به‌به‌ره‌که‌تی ئه‌بویه‌گری سه‌دیق و له‌دوایی دا به‌پیرۆزیی حه‌زرت (ره‌زای خوای لێ بێ) به‌ره‌که‌تیکێ ناشکرای وای تێ که‌وت به‌شی ئه‌و هه‌موو سوپایه‌ی کردو ئه‌وانیش گشتیان لێیان خواردو به‌سیانی کرد). (ریاض الصالحین/۳/۱۰۸۲/۱).

شیگردنه‌وه:

له‌فه‌تحولباریدا ده‌فه‌رمووی: نامه‌ی کاته‌کانی نوێژ (کتاب موافیت الصلاة) بریتیه‌یه له‌سه‌دو حه‌فده فهرمووده، سێ و شه‌شیان ته‌علیقن، ئه‌وانه‌ی تریان موته‌صیلن، له‌مانه‌ چل و هه‌شتیان پوخته‌وپاڵفتن - واته‌: خالیصه‌ن - سه‌شت و نۆشیان دووباره‌ن، جایا له‌م نامه‌یه‌ خۆیا دووباره‌ کرانه‌ته‌وه، یاله‌پیشه‌وه. هه‌موویان پیشه‌وا موسلیمیش (ره‌زای خوای لێ بێ) په‌سه‌ندی کردوون و ئه‌ویش گێڕاونه‌تیته‌وه، جگه‌ له‌م سیازده‌یه‌یان:

۱- فهرمووده‌ی ئه‌نه‌س: (کنا إذا صلینا .. سجدنا علی ثيابنا اتقاء الحر) که‌رچی موسلیم ئه‌م فهرمووده‌یه‌ی به‌مه‌عنا گێڕاوه‌ته‌وه.

- ۲- ئەم فەرموودەیی تری ئەنەس کەتیایدا دەفەرموی: (ما أعرف شيئاً مما كان على عهد النبي (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ).
- ۳- ئەم فەرموودەیی تریشی کەھەر بەواتا فەرموودەیی دوومیەتی کەتیایدا دەفەرموی: (وهذه الصلاة قد ضيعت).
- ۴- فەرموودەیی ئیبنوعمەر (إِذْ أَشْتَدَّ الْحَرُّ فَأَبْرَدُوا عَنِ الصَّلَاةِ) رقم-۳۱۵.
- ۵- فەرموودەیی ئەبوسەعید: (أَبْرَدُوا بِالظَّهْرِ....).
- ۶- فەرموودەیی ئیبنوعمەر: (إِنَّمَا بَقَاؤُكُمْ فِيهَا سَلَفٌ قَبْلَكُمْ...) رقم-۳۲۸.
- ۷- فەرموودەیی ئەبومووسا: (مثل المسلمين واليهود والنصارى...).
- ۸- فەرموودەیی ئەنەس: (كنا نصلي العصر ثم يخرج الإنسان...) بەلام ھەردوو پیر لەسەرئەصلى ئەم فەرموودەییە یەکن.
- ۹- فەرموودەیی عەبدوڵلای کورپی موعەففەل (لا يغلبنكم الأعراب) رقم-۳۳۱.
- ۱۰- فەرموودەیی ئیبنوعمەباس: (لولا أن أشق على أمتي.....) رقم-۳۳۴.
- ۱۱- فەرموودەیی سەھلی کورپی سەعید (كنت أتسحر...).
- ۱۲- فەرموودەیی موعاوییە: (إنكم لتصلون صلاة...) رقم-۳۴۱.
- ۱۳- فەرموودەکی ئەبوقەتادە: (أخاف أن تناموا عن الصلاة..) ھەروا دەفەرموی سێ ئەنەری مەوقوفیشی تیادایە. ھ، کەواتە: سەرچەمی فەرموودەو ئەنەرەکانی ئەم (نامەیی کاتەکانی نوێژ) ھەگاتە: (۱۲۰) لەم (۱۲۰) ھ چل و یەکیان لەتەجریدەکەدا ھاتوو. عەبدوپەرەحمانی کورپی ئەبو بەکری کورپی ئەبو قوحافە، خۆی و باوکی و باپیری لە ھاورپایانی پێغەمبەر بوون، کورپکی بوو ناوی موحمەد ئەبوعەتیق بوو، ئەویش لەپیش مەرگی پێغەمبەردا لەدایک بوو، برای ھەقی عائیشەییە، لەپیزی لەشکری بێپروایانی قورەیشا نامادەیی شەپی بەدرو شەپی ئوحوود بوو، داوای کرد

که پالنه وانی بوی بجیته مهیدان، باوکی ویستی بجی، پیغه مبهه (دروودی خودی لسهه
 نه بیه یشتو پیی فهرموو: (خوتمان پیی بهیلله!) له پاشتر موسولمان بوو
 موسولمانیکی زور جوانی لی دهرچوو، له ناگر بهسته که ی خوده پییه دا له گهل
 پیغه مبهه بوو، پالنه وانیکی زور نازاو دلیر بوو، تیره ندازیکی چاک بوو،
 له گهل خالی دا ناماده ی شه پی یه مامه بوو، هوتی له سهه رکرده کانیان کوشت،
 که یه کیکیان (محکم) ی یه مامه بوو، که له سهه ر که لی نی له که لی نه کانی قه لاکه
 بوو، نیر سو پای نیسلام لهو که لی نه وه هه لپژانه ناو قه لاکه. عه بدوره حمان
 کوری گهره ی نه بوبه کره، له نوم رومانه، پیایوکی پیایو چاکی دین قایمی
 خاوه ن بهیمانی راستگو بوو، قهت دروی لی نه بینراوه. له رو داوی نه ل -
 جه مهل دا له گهل عانی شه ی خوشکی بوو، به لام موحه ممه دی برای له گهل
 پی شه وا علی بوو، روژی موعاوییه له سهه ر دوانگه ووتار دها، له خه لکه که
 داوا دهکا که له پاش خو ی یه زیدی کوری هه لپژین به جی نشین!!
 عه بدوره حمانیش ده فهرمو ی: (بو نه مه هیر قه لییه ته؟ که ده ستووریان وایه
 هه ر کاتی قه یسهه ر ده مر ی قه یسهه ر ی تر له شوینی داده نی شی!).

موعاوییه له پاش نه م هه لویسته سهه د هزار دره می زیوینی بو ده نی ری،
 به لام نه و وری ناگری و ده فهرمو ی: (نایینم نافر وشم بوجیهانم) جابه ره و
 مه که که ده که ویته ری، له ری له ناو خه ودا به مه رگی کوتوپر ده مر ی، ته ره مه که ی
 ده به ن بو مه که که له و ی ده نی ژن، سالی په نجاوسی ی کوچی ده بی، کاتی عانی شه
 هه والی مه رگی ده بیستی ده چی بوحه ج، له مه که که ده چی ته سهه ر گوره که ی و
 ده گری و نه م شیعه ری موته ممیمی کوری نووهیره ده خوینی ته وه که به سهه ر
 مالیکی برایدا هه لی داوه له به حری طویل:

و کنا کند مانی جذیمة حقبة

من الدهر حتی قیل لن یتصدعا

فلما نفرقنا کانی و مالکا

لطول اجتماع لم نبت ليلة معا

واته:

وهك دووها ودهمی گیانی به گیانی
 رۆژگاری نۆرمان پیکه وه رانی
 گهر دوون له ناکاو بی چاوه پروانی
 رۆژگاری دووری و جودایی هانی
 تهوونی جودایی وه ها ته نیوه
 پینگهی په یوه ندی ته و او پر یوه
 منی له کاکم واداپریه وه
 ده لئی له مه و بهر یه کمان نه دیوه!

عه بدوره حمان له سه ره تا وه ناوی عه بدولکه عبه بووه، پیغه مبهه (درویدی خودای لاسه)
 (ب) ناوه که ی گۆری و کردی به عه بدوره حمان، چهند فه رمو و دیه کی له سه حیح دا
 ههیه، سائی له پاش مه رگی عه بدوره حمان عانی شه ی خوشکیشی دهری، رهزای
 خودایان ئی بی.

بسم الله الرحمن الرحيم

(۱۴) نامه‌ی بانگ (کتاب الاذان)

سهره‌تای داهاتنی بانگ (باب: بدء الاذان)

۳۵۰- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) كَانَ يَقُولُ: (كَانَ الْمُسْلِمُونَ حِينَ قَدِمُوا الْمَدِينَةَ يَجْتَمِعُونَ فَيَتَحَيَّيُونَ الصَّلَاةَ لَيْسَ يُنَادَى لَهَا فَتَكَلَّمُوا يَوْمًا فِي ذَلِكَ فَقَالَ بَعْضُهُمْ اتَّخَذُوا نَاقُوسًا مِثْلَ نَاقُوسِ النَّصَارَى وَقَالَ بَعْضُهُمْ بَلْ بُوْقًا مِثْلَ قَرْنِ الْيَهُودِ فَقَالَ عُمَرُ أَوْلَا تَبْعَتُونَ رَجُلًا يُنَادِي بِالصَّلَاةِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَا بَلَالُ قُمْ فَتَادِ بِالصَّلَاةِ). (الحديث ۶۰۴) (۳۰۰)

ئىبنوعومەر (رەزای خاویان لى بى) دەیفەرموو: کاتى موسولمانان کۆچیان کرد بۆ مه‌دینه، هه‌شتا بانگ دانهمه‌زرا بوو، خوڤیان چاودیڤرى کاتى نوڤتریان ده‌کردو بۆى کۆده‌بوونه‌وه. رۆژى لهم باره‌یه‌وه ده‌ستیان کرد به‌گوفتوگۆ. هه‌ندیکیان فه‌رموویان: بازه‌نگى دابنڤین وه‌ک هى نه‌صرانى یه‌کان، وه‌ک ئه‌وان له‌کاتى نوڤتردا ناقووس لى بده‌ین، هه‌ندى تریان فه‌رموویان: ئه‌ی بۆئیمه‌یش وه‌ک جووله‌که‌کان که‌ره‌نایه‌ک دروست نه‌که‌ین بۆخۆمان. عومه‌ریش فه‌رمووی: ئه‌ی بۆ پیاوی نه‌چى بانگ بدا بۆنوڤتر؟ ئیتر پینغه‌مبه‌ر (دروودى خودای له‌سه‌ر بى) فه‌رمووی: (ئه‌ی بیلال! هه‌ئسه بانگ بده بۆ نوڤتر)

۳۵۱- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (أُمِرَ بَلَالٌ أَنْ يَشْفَعَ الْأَذَانَ وَأَنْ يُؤْتَرَ الْإِقَامَةَ). (الحديث ۶۰۵ طرفه في: ۶۰۳). (۳۰۱)

ئهنه‌س (رەزای خاوی لى بى) فه‌رمووی: خو‌شه‌ویست (دروودى خودای له‌سه‌ر بى) فه‌رمانى به‌بیلال کرد که‌وته‌کانى بانگ جووته جووته بلێ، وه‌وته‌کانى قامه‌ت به‌تاک بلێ،

وتهی: (قد قامت الصلاة) نهی، به لام نهم وتهیه له قامهت دا دووچار بلی
(ت/۲/۲۲۶/۱ ز ۶۱ ژ ۴۲۱ ج ۴ = ش/د/ت/ن).

۳۵۲- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ أَذْبَرَ الشَّيْطَانُ وَلَهُ ضُرَاطٌ حَتَّى لَا يَسْمَعَ التَّأْذِينَ فَإِذَا قَضَى النَّدَاءَ أَقْبَلَ حَتَّى إِذَا ثُوبَ بِالصَّلَاةِ أَذْبَرَ حَتَّى إِذَا قَضَى التَّوْبَ أَقْبَلَ حَتَّى يَخْطُرَ بَيْنَ الْمَرْءِ وَنَفْسِهِ يَقُولُ أَذْكَرُ كَذَا أَذْكَرُ كَذَا لِمَا لَمْ يَكُنْ يَذْكُرُ حَتَّى يَظُلَّ الرَّجُلُ لَا يَذْهَبُ كَيْفَ صَلَّى). (الحديث ۶۰۸ - أطرافه في: ۱۲۲۲، ۱۲۳۱، ۱۲۳۲، ۳۲۸۵) (۳۰۲)

ئەبوهورەیره (مەزای خۆی لێ بێ) فەرمووی: پێغەمبەر (دروودی خۆدای لەسەر بێ) فەرمووی:
(کاتی بانگ دەدری بۆنویژ شەیتان هەڵدەتورپێنی و جرت لێ دەدا، تاگوێ ی
لەبانگەکە نهی، جا کە بانگەکە تەواو دەبی دیسان دیتەو تاقامەت دەکری
بۆنویژ ئەوجا دووبارە هەڵدەتورپێنیتەو، کە قامەت تەواو دەبی دیسان دیتەو
دەجیتە بنکلیشە پیاو و پێی دەلی: بیر لەمە بکەرەو و بیر لەو بکەرەو،
وئەوشتانە و دبیر دینیتەو کە لەو دەپیش لەبیری نەبوون، هەتا بەرادەیهکی وا
دلی بێ ناگادەکا کە نازانی چەن رکات نۆیژ دەکا). (ت/۲/۲۲۲/۱ ز ۵۹ ژ ۴۱۴ ج ۴
ش/د/ن).

۳۵۳- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: (لَا يَسْمَعُ مَدَى صَوْتِ الْمُؤَذِّنِ جَنَّ وَلَا إِنْسٌ وَلَا شَيْءٌ إِلَّا شَهِدَ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ). (الحديث ۶۰۹ - طرفاه في: ۳۲۹۶، ۷۵۴۸). (۳۰۳)

عەبدوڵلای کورێ عەبدوڕەحمانی کورێ سەعەسە (مەزای خۆی لێ بێ) فەرمووی:
ئەبوسەعیدی خۆدری (مەزای خۆی لێ بێ) فەرمووی پێم: دەتبینم تۆ حەزت لەمالات و

مهرپداری و دهشته، جاهه رکاتی له ناو مهر و مالاته که تا بوویت و بانگت دا، یاله و دهشته بوویت و بانگت دا، ته واو دهنگ له بانگه که هه لپه، چونکه هه رچی له قهری دهنگی بانگمردابی و گوئی ی لی بی، چ جنوکه بی و، چ مروف بی، چ فریشته بی و، چ شتی تربی وهك دارو بهردو شتی بی گیانی تر، له پروژی قیامه تا شایه تی بۆدهدن و بهو شایه تییه چاوو دلی روشن دهکهنه وهو، سه ری پی ی بهر زده بی. نه بوسه عید فهرمووی: نه م فهرمایشته م له پیغه مبه ر (دروودی خودای لسمه رین) خوی بیستوو. (ب/۱/۲۲۳/۳ ز-۵۹ ژ-۴۱۶ چ-۴ = ب/ن).

۳۵۴- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا غَزَا بَنِي قَوْمٍ لَمْ يَكُنْ يَغْزُو بَنِي حَتَّى يُصْبِحَ وَيَنْظُرَ فَإِنْ سَمِعَ أَذَانًا كَفَّ عَنْهُمْ وَإِنْ لَمْ يَسْمَعْ أَذَانًا أَغَارَ عَلَيْهِمْ). (الحديث: ۶۱۰ طرفه في: ۳۷۱). (۳۰۴)

نه نه س (رهزی خوی لی بی) فهرمووی: یاسای پیغه مبه ر (دروودی خودای لسمه رین) وابوو: که مده ر ویشته بۆغهزا بۆسه ر هۆزی، هه تا به یانی نه دایی نهیده دا به سه ریانا، جا نه گه ر له کاتی به یانیدا گوئی له دهنگی بانگ بوایه نه وا وازی لی ده هینان، نه گینا له پاش به یان هی رشی ده برده سه ریان و، په لاماری ده دان. (ت/۸/۱۲۰/۲ تاج-۴ ز-۴۶ ژ-۴۶۳ = ش/د/ت).

۳۵۵- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (إِذَا سَمِعْتُمُ النَّدَاءَ فَقُولُوا مِثْلَ مَا يَقُولُ الْمُؤَذِّنُ). (الحديث ۶۱۱) وعن معاوية (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) مثله إلى قوله: وأشهد أن محمدا رسول الله. وكما قال: حي على الصلاة، قال: لا حول ولا قوة إلا بالله وقال: هكذا سمعنا نبيكم (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يقول (الحديث ۶۱۲ - طرفاه في: ۶۱۳، ۹۱۴) (۳۰۵)

(۳۰۴) أخرجه مسلم في الصلاة، باب: استحباب القول مثل قول المؤذن لمن سمعه (صحيح مسلم بشرح النووي ج/۴ ص ۸۴) المترجم = ۲۴۸۲.
(۳۰۵) أخرجه مسلم في الصلاة، باب: استحباب القول مثل قول المؤذن لمن سمعه، رقم: ۳۸۳.

ئەبوسەئیدی خەدیری (پەزەل خەوای ئەبە) فەرەمووی: خۆشەوێست (پەرووی خەوای لەسەر بێ) فەرەمووی: (کاتێ گۆیتان لەبانگ دەبێ بانگدەر چ دەلی ئیوەش ئەوە بێنەوه). (ت/۱/۲۳۰/۱ ز- ۶۳ ژ- ۴۲۹ = ش/د/ت/ن).

۳۵۵- (دووبارە- مکرر) موعاوییە (پەزەل خەوای ئەبە) جاری گۆی لەبانگ بوو، لەسەرەتای بانگەوه بانگدەر هەرچی دەفەرەموو ئەویش گووتەکە ی ئەوی دووبارە دەکردهوه، هەتا (وأشهد أن محمداً رسول الله) بەلام کاتێ بانگدەر گووتی: (حي على الصلاة) موعاوییە فەرەمووی: (لاحول ولا قوة إلا بالله) کاتێکیش بانگدەر گووتی: (حي على الفلاح) موعاوییە فەرەموویەوه: (لاحول ولا قوة إلا بالله) ئیتر لەپاش (حي على الفلاح) بانگدەر هەرچی فەرەموو موعاوییە ئەوەی دووبارە کردەوه، بەبێ زیادوکهه. لەپاشا فەرەمووی: لەسەر ئەم شیوەیە کەرابووورد وەلامی سەندنەوهی بانگم بەگۆی خۆم ژنەوتوووە لەزاری پیرۆزی پیغەمبەری خۆشەوێستی ئیوه. (پەروو سەلوی خەوای لەسەر بێ).

روونکردنەوه:

یەکهه: بۆمەشق کردن لەسەر وەرگیرانی زاراوەکانی زانستی فەرەمووده، هەر وەها بۆ شارەزا بوون بەرەبەرە لەمەرجهکانی هەردوو پیر-کەبوخاری و موسلیم، (پەزەل خەوای ئەبە) دەلیین: پێشەوا عەسقلانی لەم شوینەدا دەفەرەموو: پێشەوا موسلیم (پەزەل خەوای ئەبە) لەعومەری کۆری خەططابەوه، فەرەموودهی دەرەهێنی، وینە ی ئەم فەرەمووده ی موعاوییە، بەلام بوخاری دەری نەهیناوه، چونکە راجیایی هەیه لەویدا کە ئەم فەرەمووده ی عومەرە پەیهووست (موصول)، یا بەرەلایە واتە مۆرسەلی صەحابی یه، وەک پێشەوای فەرەمووده ناسی گەورە دارەقوونی ئاماژە ی بۆ کردوووه. ئەم فەرەمووده ی

موعاویہ یٰہیش موسلیم دہری نہ ہیٰناوہ، واتہ: نہ یٰگیراوتہوہ، چوونکہ
 نہ وپتریہی کہ جیگہی مہ بہستہ لہم فہرموودہیہ بہ پیٰ مہرجی موسلیم
 نیہ، چونکہ رشتہکہی نہ ناسیکی تیدایہ. واتہ: زیادہ مہ قصوودہکہی بہ پیٰ
 مہرجی موسلیم نیہ،

دووم: بانگو قامہت لہم کاتانہدا سوننہتن: لہ پیٰش نوپژدا، لہکاتی
 ناوانی منائی ساوادا، لہکاتیکا کہ سیٰ دہنگی بہرگوپی بکہوئی و لہجنوکہو
 پہری و شتی وا بترسیٰ سوننہتہ بانگ بدا، یاقامہت بکا، چونکہ شہیتان
 لہدہنگی بانگو قامہت ہہ لئی، بیسہر ہہموو وشہیی، خودی وشہکہ
 یاذیکرہکہی کہ لہکاتی بیستنی ٹہو وشہیہدا دہگوتری، لہپاش بانگدہروہ،
 بہشینہیی، بہدہنگی نزم لہبہرخویہوہ دہلئیٹہوہ، ٹہمہش بؤگشت موسولمانی
 کہگوپی لہبانگ بیٰ سوننہتہ، تہنانہت بؤ بیٰ دہستنویژو لہشپیش، مہگہر
 بؤکہسیٰ کہ مہہانہی ہہ بیٰ، وہک سہراوکہرو نوپژکہرو کہسیٰ لہگہل
 حہ لائیڈا دروست بووبیٰ، ٹہمانہ بؤیان ہہیہ لہپاش تہواوبوونی کارہکہیان
 بہرپز بانگہکہ بسیننہوہ، بہمہرجی زؤر بہینی نہ کہہوتبیٰ! مہرجہ بانگدہرو
 قامہتکہر موسولمان بن، مہرجہ بانگدہر فامیدہبیٰ و خاودن تہمیزو ہؤش
 بیٰ و نیٰرینہیش بیٰ، خویندن قورئان و ویردو یادہکانی تر، وہک تہسبیحات و
 صہلاوات، بؤ سہندنہوہی بانگو قامہت دہپرئی. تہسبیحات کردن لہ پیٰش
 نوپژ بیہیانی و نوپژ ہیہینی دا دروستہ، سہلاواتدانیش لہسہر پیٰغہمبہر
 ہہروا، گہرجی ٹہمانہ تازہ قہلان و لہسہردہمی پیٰغہمبہردا نہ بوون
 لہبہرٹہوہ بگرہ ٹہگہر نہ کرین باشرہ، بہلام کردنیان زیانی نیہ. تہرجیع و
 تہثویب سوننہتن، سوننہتہ وہقفہو وہستان بہزہنہی ریٰ لہکاتی گوتنی
 ہہموو (اللہ اکبر) یٰکا، بانگدہر ہہموو وشہیی بہسہریہکہوہ بہیہک
 ہہناسہبلیٰ، وہسوننہتہ بؤبانگدہرو قامہتکہر لہ پیٰش بانگو قامہتہکہوہ
 سہلاوات لہسہر پیٰغہمبہر بدہن و نزا ناسراوہکہ بخوینن کہدہفہرمویٰ: (اللہم

صل وسلم وبارک علی النبیِّ الکریم... الخ) و سوننه ته له نیوانی بانگو و قامه تدا هه مووکه سی نزای باش بکا بو نیشی دین و دنیا ی خوئی و موسو لمانان. (بروانه: شهر حی نهووه وی، فه تحولباری، فیهی ئاسان، بهرگی یه کهم، لاپه ره/ ۱۴۴ - ۱۴۶).

۳۵۶- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَاشٍ قَالَ حَدَّثَنَا شُعَيْبُ بْنُ أَبِي حَمْزَةَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ قَالَ حِينَ يَسْمَعُ النِّدَاءَ اللَّهُمَّ رَبِّ هَذِهِ الدَّعْوَةُ التَّامَّةُ وَالصَّلَاةُ الْقَائِمَةُ آتِ مُحَمَّدًا الْوَسِيلَةَ وَالْفَضِيلَةَ وَابْعَثْهُ مَقَامًا مَحْمُودًا الَّذِي وَعَدْتُهُ حَلَّتْ لَهُ شَفَاعَتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ. (الحديث ۶۱۴ - طرفه فی: ۴۷۱۹). (۳۰۶)

جاییری کوری عهبدو لالا (رهزای خوی لی بن) فهرمووی: خو شه ویست (درووی خودای له سمر بن) فهرمووی: (هه رکه سی له کاتی بیستنی بانگدا بلئ: اللهم رب هذه الدعوة التامة والصلاة القائمة آت محمدا الوسيلة والفضيلة وابعثه مقاما محمودا الذي وعدته)، واته: نهی خودایه! نهی خواوهندی نهی بانگه وازی ته و او ده! نهی په رومردگاری نهی نویژه دابه ستر او ده! ببه خشه به موحه ممه د پایه ی هه ره به رزی نه لوه سیله و پله ی هه ره گه وره ی نه ل - فه ضیله، وه بیبه ره نه و باره گا په سه نده ی که خو ت به ئینت پی داوه و، ره وانه ی نه ویی بکه، که مه قامه می شه فاعه تی گه وره یه. هه رکه سی له و کاته دا نه مه بلئ و نهی نزایه بخوینئ، له روژی قیامه تا تکای من بوئنه و قه بوول ده بی). (ت/ ۲/۲۳۱/۱ ز- ۶۳ ژ- ۴۳۰ = ب/ د/ ن).

روونکردنه وه:

مه به ست له م باره گا و به ئینه نهی نهی ته یه: (عسی أن يعثك ربك مقاما محمودا). نهی نزایه و اباشتره له پاش ته و او بوونی بانگه که بخویند ری، مه به ست له بانگه وازی ته و اویش بانگه وازی یه کتاپه رستییه، که پوخته که ی و له بانگ دا.

۳۵۷- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (لَوْ يَعْلَمُ النَّاسُ مَا فِي النَّدَاءِ وَالصَّفِّ الْأَوَّلِ ثُمَّ لَمْ يَجِدُوا إِلَّا أَنْ يَسْتَهْمُوا عَلَيْهِ لَأَسْتَهْمُوا وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِي التَّهَجِيرِ لَأَسْتَبَقُوا إِلَيْهِ وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِي الْعَمَةِ وَالصُّبْحِ لَأَتَوْهُمَا وَلَوْ حَبَوًّا). (الحديث ۶۱۵- اطرافه في: ۶۵۴، ۷۲۱، ۲۶۸۹) (۳۰۷)

نه بوهورديره (پهزي خوي لږ بڼې) فهرمووي: خوښه ويست (دروډي خوداي له سره بڼې) فهرمووي: (نه گهر نه مېر دوومه دميانزاني خپري بانگدان و پرېزي يه كه مې جه ماعه ت چهنې گهورميه، وده چاره تريان نه بوايه كه جگه له وده تيروپشكيان له سره بكن، نهوا تيروپشكيان لږ ده كردن، جاپشكي كڅ دهر بچوايه نه وه بانگي ددها، ياله پرېزي يه كه ما دوه وستا، نه گهر دپيشيانزاني كه خپري زو وچوون بونويزي قرچه ي گهر ماي نيومړو چهند گهورميه به هره راكردن دچوون بو، نه گهر دپيشيانزاني خپري جه ماعه تي خه و تنان و جه ماعه تي به ياني چهنې گهورميه، نه گهر به گاگولكه يش بوايه دهاتن بويان).

۳۵۸- عَنْ ابْنِ عَمْرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (إِنَّ بِلَالًا يُؤَذِّنُ بِلَيْلٍ فَكُلُوا وَاشْرَبُوا حَتَّى يُنَادِيَ ابْنُ أُمِّ مَكْتُومٍ ثُمَّ قَالَ وَكَانَ رَجُلًا أَعْمَى لَا يُنَادِي حَتَّى يُقَالَ لَهُ أَصْبَحْتَ أَصْبَحْتَ). (الحديث ۶۱۷- اطرافه في: ۶۲۰، ۶۲۳، ۱۹۱۸، ۲۶۵۶، ۷۲۴۸) (۳۰۸)

ئيبنوعومهر (پهزي خوايان لږ بڼې) فهرمووي: پيڅه مېهر (دروډي خوداي له سره بڼې) فهرمووي: (بيلال هيشتا شهوي دهميڼي كه بانگ ددها، جاله بهر نه وه نه گهر ويستتان له پاش بانگي بيلاليش، هره شت بخون و بخونه وه، تانيبنيونومي مه كتووم بانگ ددها ئيتر واز له هه موو شتي بهيڼن كه رڼو زوي پي ده شكې). قسه گپړه وه

(راوی) فہرمووی: ئیبنوئومی مہکتووم بیاویکی کویر بوو، بانگی نہدەدا
هەتا لەهەموولایەکەوہ خەلکەکە پێیان دەگوت: وابەیانە بانگەدە. (ت/۵/۷۹/۲)
ز-۲۷ ژ-۱۳۱۰ ج-۴ = ش).

راقە و شیکردنەوہ:

ئیبنوئومی مہکتووم ناوی عەبدوڵلایە، لەموسوولمانە پێشینەکانە
پێغەمبەر زۆر پێزی دەگرت، زۆرجاران پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) دەیکرد
بەئەمیر لەسەر مەدینە، لەجێنشینی ی عومەردا ئامادە ی جەنگی قادسییە
بوو، لەوجەنگەدا شەھید بوو، ئەو کویرە یە کە لەسورەتی عەبەسەدا باس
کراوە.

۳۵۹- عَنْ حَفْصَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) (أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ
إِذَا اعْتَكَفَ الْمُؤَذِّنُ لِلصُّبْحِ وَبَدَأَ الصُّبْحُ صَلَّى رَكَعَتَيْنِ خَفِيفَتَيْنِ قَبْلَ أَنْ تُقَامَ
الصَّلَاةُ). (الحديث ۶۱۸ - طرفاه في: ۱۱۷۳، ۱۱۸۱) (۳۰۹)

حەفصە (پەزای خۆای لێ بێ) فەرمووی: کاتێ بەیانێ دەداو بانگەدەر لەبانگ دەبۆو،
پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) دوورکات نوێژی سوننەتی سووکەلە ی دەکرد،
بەرلەوہ قامەت بکری بۆنوێژی بەیانێ.

روونکردنەوہ:

حەفصە هاوسەری پێغەمبەری خودایە، لەسائی سییەمی کۆجیدا
بەبیوژنی لەدوا عائیشە شووی کرد بە پێغەمبەر، پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ)
دەفەرمووی: (جوبرائیل پێ ی فەرمووم: حەفصە روژوووەوانیکی باش و
شەوونوێژکەرێکی زۆرچاکە، لەبەهەشتیشا هاوسەری تۆیە!) حەفصە هەتا مرد
هەمیشە بەروژوو بوو، کچی عومەری کۆری خەطاب بوو، لەژنە کۆچکارەکان

بوو، سه‌روه‌سیتی باوکی بوو. پینج فهرمووده‌ی له‌بوخاریدا هه‌یه خویننه‌وار بوو، بروانه: به‌رگی پینجه‌می تاجول ئوصول به‌کوردی لاپه‌ره/ ۱۶۲ = تاج-۳ ز-۳۵ هه‌تا زنجیره ۴۱.

۳۶۰- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (لَا يَمْنَعَنَّ أَحَدُكُمْ أَوْ أَحَدًا مِنْكُمْ أَذَانُ بِلَالٍ مِنْ سَحُورِهِ فَإِنَّهُ يُؤْذَنُ أَوْ يُنَادِي بِلَيْلٍ لِيَرْجِعَ قَائِمَكُمْ وَلِيَنبَةَ نَائِمَكُمْ وَلَيْسَ أَنْ يَقُولَ الْفَجْرُ أَوْ الصُّبْحُ وَقَالَ بِأَصَابِعِهِ وَرَفَعَهَا إِلَى فَوْقِ وَطْأَتِهِ إِلَى أَسْفَلِ حَتَّى يَقُولَ هَكَذَا بِسَبَابَتَيْهِ إِحْدَاهُمَا فَوْقَ الْآخَرَى ثُمَّ مَدَّهَا عَنْ يَمِينِهِ وَشِمَالِهِ). (الحديث ۶۲۱- طرفاه في: ۵۲۹۸، ۷۲۴۷) (۳۱۰)

عه‌بدوئلا‌ی کوری مه‌سعود (په‌زی خوی له‌ی بێ) ده‌فه‌رمو‌ی: پی‌غه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ر بێ) فهرمو‌ی: (که‌ستان به‌بانگی بیلال واز له‌پارش‌یو‌کردن مه‌هینن، چونکه‌ ئه‌و شه‌وی ده‌می‌نی که‌بانگ ده‌دا، مه‌به‌ستی ئه‌وه‌یه شه‌ونویژکه‌رتان ئاگادار بکاته‌وه که‌وا به‌یان نزیکه، ئه‌گه‌ر ده‌یه‌و‌ی با‌سه‌رخه‌و‌ی بشکی‌نی، یانه‌گه‌ر ده‌یه‌و‌ی پارش‌یو‌بکا تازو‌وه بیکا، هه‌روه‌ها مه‌به‌ستی ئه‌وه‌یه خه‌وتو‌وتان له‌خه‌وه‌لب‌ستی‌نی هه‌تا خۆی ئاماده‌بکا بو‌به‌یان، ئینجا پی‌غه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ر بێ) په‌نجه‌کانی سه‌ره‌و‌زو‌ور هه‌لب‌ری و سه‌ره‌مو‌خواری کردنه‌وه به‌ئامازه‌ نه‌خشه‌ی به‌یانیه‌ درو‌زنه‌ی کیشاو فهرمو‌ی: (شه‌به‌قدان ئاوانیه‌، به‌لام شه‌به‌قدان ئاوايه) جاهه‌ردو‌و په‌نجه‌ی له‌سه‌ریه‌ک داناو ئامازه‌ی پ‌یان کردو نه‌خشه‌ی به‌یانی راسته‌قینه‌ی کیشاو فهرمو‌ی: (هه‌تا ئاوا رووناکی له‌که‌ناری ئاسمانه‌وه، له‌خۆره‌لاته‌وه به‌راستو چه‌پا بلا‌و ده‌بی‌ته‌وه‌و ده‌بی به‌رو‌ژی ته‌واو!) (ت/ ۱/۸۰/۲ ز- ۲۸ ژ- ۱۳۱۱).

۳۶۱- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُقْفَلٍ الْمُزَنِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (بَيْنَ كُلِّ أَذَانَيْنِ صَلَاةٌ ثَلَاثًا لِمَنْ شَاءَ). (الحديث ۶۲۴ - طرفه في: ۶۲۷) (۳۱۱)

عبداللہ کوری موغہ فضلہ لی نل- موزہنی (ہمزای خوی لی ہی) فہرمووی: پیغہ مبر (درووی خودی لسمہ ہی) سی جار فہرمووی: (لہنیوانی ہموو بانگو قامہ تیکا نویژیکی سونہت ہہیہ، بؤکہسی نازمووی ہہی).
 وفي رواية: (بين كل اذانين صلاة، بين كل اذانين صلاة). ثم قال في الثالثة: (لمن شاء).
 واته: لہبہینی ہموو بانگو قامہ تیکا نویژیکی سونہت ہہیہ لہسہری جاری سییہما فہرمووی (درووی خودی لسمہ ہی): (نہمہ بؤکہسی کہ نازمووی نہم نویژہی ہہی). (ت/۱/۲۰۸ ژ-۶۰۵ ژ-۱۰۴ چ-۴ = ش/د/ن).

۳۶۲- عَنْ مَالِكِ بْنِ الْحُوَيْرِث (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (أَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي نَفَرٍ مِنْ قَوْمِي فَأَقَمْنَا عِنْدَهُ عَشْرِينَ لَيْلَةً وَكَانَ رَحِيمًا رَفِيقًا فَلَمَّا رَأَى شَوْقَنَا إِلَى أَهَالِنَا قَالَ ارْجِعُوا فَاكُونُوا فِيهِمْ وَعَلِّمُوهُمْ وَصَلُّوا فَإِذَا حَضَرَتِ الصَّلَاةُ فَلْيُؤْذَنَ لَكُمْ أَحَدُكُمْ وَلْيُؤْمِّكُمْ أَكْبَرُكُمْ). (الحديث ۶۲۸ - أطرافه في: ۶۳۰، ۶۳۱، ۶۵۸، ۶۸۵، ۸۱۹، ۸۴۸، ۶۰۰۸، ۷۲۴۶) (۳۱۲)

مالیکی کوری حووہیریت (ہمزای خوی لی ہی) فہرمووی: لہگہل دہستہی لہخزمانہ، چووین بؤ مہدینہ بؤخزمہتی پیغہ مبر (درووی خودی لسمہ ہی) بیست شہو لہخزمہتیدا ماینہوہ، پیغہ مبر (درووی خودی لسمہ ہی) زور میہرہبان و دلسوز بوو، جا کاتی ہہستی کرد کھوا ئیمہ تاسہی لای کھسوکارمان دہکھین فہرمووی: (بچنہوہ بؤناو کھسو کارتان لہناویانا بنو فیتری نایینیان بکھنو

(۳۱۱) أخرجه مسلم في صلاة المسافرين وقصرها باب: بين كل اذانين صلاة، رقم: ۸۲۸ = ۱۹۳۷، ۲۵۳۹.

(۳۱۲) أخرجه مسلم في المساجد ومواضع الصلاة، باب: من أحق بالإقامة، رقم: ۶۷۴ = ۱۵۳۳.

فَیْرَى نَوِیْزِیَانِ بَكِهِن، وَهَمَنْ نُهُم مَآوِدِیْهِ جَوْن نَوِیْزَم بَوِیْیَوِه دِهْكَرد نَاوَا
نَوِیْزِیَانِ بَوِیْكَهِن، كَاتِیْ كِه نَوِیْز دِهَبِیْ یِه كِیْكَ لِه خَوْتَانِ بَابَانْكَتَانِ بَوِیْدَا،
وَه كِیْتَانِ كِه وَرِه تَرْبَوَوِ بَانَهَو بَه رِنَوِیْزِیْتَانِ بَوِیْكََا).

عَنْ مَالِكِ بْنِ الْحُوَيْرِثِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (أَتَى رَجُلَانِ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُرِيدَانِ السَّفَرَ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَتَيْتُمَا خَرَجْتُمَا فَأَذْنَا ثُمَّ أَقِيمَا ثُمَّ لِيُؤْمَكُمَا أَكْبَرُكُمَا). (الحديث ۶۳۰ أطرافه في: ۶۲۸، ۶۳۱، ۶۵۸، ۶۸۵، ۸۱۹، ۲۸۴۸، ۶۰۰۸، ۷۲۴۶).

دِیْسَانِ نُهَو (دِیْزِی خَوِی لِه بَی) فَهَرَمُووی: دُووِپِیَاو هَاتَنِه خَزْمَه تِی حَه زَرْمَت (دِیْزِی خَوِی لِه
بَی) دِه یَانَوِیْسَت بَجَن بَوِیْسَه فَهَر، پِیْخَه مَبَهَر (دِرُوْدِی خَوِی لِه سَمَر بَی) فَهَرَمُووی: (كَاتِیْ
كِه وَتَنَه رِی، لِه هَه مَوو شوِیْنِی كِه نَوِیْز بَوو بَانْكَ بَدَهِن، لِه پَاشَا قَامَه ت بَكِهِن، نُهَو جَا
كِیْتَانِ كِه وَرِه تَرْبَوَوِ بَانَهَو بَه رِنَوِیْزِیْتَانِ بَوِیْكََا). (ت/۱/۳۸۰ ز- ۱۲۶ ژ- ۷۵۷ چ- ۴).

رَوونْكَردَنَه وَه:

مَالِیْكَی كُورِی حَوو مِیْرِیْث چَه نَد فَهَر مَوو دِه یِه كِی لِه صَه حِیْجَه یِن دَا هَه یِه
لِه بَه صَرِه دَا دِه نِیْشَت، لِه نَه وَه دُو پِیْنْجِی كُوْجِیْدَا لِه وَی مَرْدُووَه، نُهَم زَاتَانِه
فَهَر مَوو دِه یَانِ لِیَوِه كِیْرَا وَه تَه وَه: نُه بَو قَلَابَه وَ نُه بَو عَه طِیْیَه وَ سَه لِه مَه یِ نُهَل -
جَرْمِی وَ عَه بَدَوَلَلَای كُورِی مَالِیْكَ. نُهَم فَهَر مَوو دِه یِه یِ بَه لَكِه یِه لِه سَه رَنَه وَه كِه
هَآوِرِپِی پِیْخَه مَبَهَر بَووَه.

۳۶۳- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) (أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
كَانَ يَأْمُرُ مُؤَدَّنَا يُؤَدِّنُ ثُمَّ يَقُولُ عَلَى إِثَرِهِ أَلَا صَلُّوا فِي الرَّحَالِ فِي اللَّيْلَةِ الْبَارِدَةِ أَوْ
الْمَطِيرَةِ فِي السَّفَرِ). (الحديث ۶۳۲ - أطرافه في: ۶۶۶). (۳۱۳)

ثیبَنوعومەر (پرمای خوی لئ بئ) فەرمووی: پێغه‌مبەر (دروودی خودای لەسمەر بئ) لەشەوی سەرماو سۆلەدا، یالەشەوی باراندا، فەرمانی دەکرد بەبانگدر، بانگی دەدا، گورج بەشوین بانگەکه‌دا لەسەر فەرمانی پێغه‌مبەر (دروودی خودای لەسمەر بئ) بانگدر بەدهنگی بەرز دەیفەرموو: (أَلَا صَلُّوا فِي الرَّحَالِ: نَاكَادَار بِن مَهْيَهَن بَوَّجَه مَاعَهَت، لَهُ جِيْگَه‌ی خَوْتَان نَوِيْژ بَكَهَن). (ت/۱/۳۷۷ ز- ۱۲۴ ژ- ۷۵۲ چ- ۴ = ش/د).

راقه‌و شیکردنه‌وه: بروانه: ژماره: ۳۷۸.

۳۶۴- عَنْ أَبِي قَتَادَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (بَيْنَمَا نَحْنُ نُصَلِّي مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذْ سَمِعَ جَلْبَةَ رَجُلٍ فَلَمَّا صَلَّى قَالَ مَا شَأْنُكُمْ قَالُوا اسْتَعْجَلْنَا إِلَى الصَّلَاةِ قَالَ فَلَا تَفْعَلُوا إِذَا أَتَيْتُمُ الصَّلَاةَ فَعَلَيْكُمْ بِالسَّكِينَةِ فَمَا أَذْرَكْتُمْ فَصَلُّوا وَمَا فَاتَكُمْ فَأَتِمُّوا). (الحديث ۶۳۵). (۳۱۴)

ئەبوقەتادە (پرمای خوی لئ بئ) فەرمووی: پێغه‌مبەر (دروودی خودای لەسمەر بئ) روژی بەرنوژیی بو‌ده‌کردین، لەوکاتەدا گوئی لئ بوو کەوا چەن پیاوی کردوو یانە بەگالەگال و غەلبە غەلب و زرمە زرم، جاکە نوێژەکه‌یی تەواو کرد فەرمووی: (ئەوێ چیتان بوو بۆ واتان کرد؟) یاران (پرمای خویان لئ بئ) فەرموویان: پەله‌ی نوێژمان بوو کەبگەین بەجەماعەتا. فەرمووی: (وامەکەن، بەلکوو کاتی دین بۆ نوێژ لەسەرەخۆین، بەهیوری و هیمنی و شینەیی بچن بۆنوێژ، نیتەر چەندە فەریا کەوتن بەجەماعەت بیکەن، ئەو‌هیشی پیا‌نەگە‌یشتن خۆتان بەتەنها تەواوی بکەن). (ت/۱/۳۷۹ - ۱ - ش/د).

۳۶۵- وعنه (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ: رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (إِذَا أَقِمْتَ الصَّلَاةَ فَلَا تَقُومُوا حَتَّى تَرَوْنِي). (الحديث ۶۳۷ - طرفاه في: ۶۳۸، ۹۰۹) (۳۱۵)

دیسان ئهو (پرمزای خوای لئ بئ) فهرمووی: خوْشه ویست (دروودی خودای لهسر بئ) فهرمووی: کاتی قامه تی نوێژ دهکړئ هه ل مه سن بۆ نوێژ هه تا کاتی کهوا من ده بینن دهیم بۆ نوێژ). (ت/۱/۲۸۰-۲ ش/ت)

۳۶۶- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (أَقِمْتُ الصَّلَاةَ وَالنَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُتَاجِي رَجُلًا فِي جَانِبِ الْمَسْجِدِ فَمَا قَامَ إِلَى الصَّلَاةِ حَتَّى نَامَ الْقَوْمُ). (الحديث ۶۴۲ - طرفاه في: ۶۴۳، ۶۲۹۲) (۳۱۶)

ئهنه س (پرمزای خوای لئ بئ) فهرمووی: جارئ قامه ت کرا بۆ نوێژی خه وتنان، پێقه مبه ر (دروودی خودای لهسر بئ) له وکاته دا، له گوْشه یه کی مزگه وتا، له گه ل پیاویکا دانیشتبوو، دووبه دوو چه په یان دهکرد، هه ر نه هات به لای نوێژوه هه تا هه ندئ له نوێژکه ره کان خه ویان ئی کهوت، ئه وسا هه لساو هات به ر نوێژی یه کهی بۆکردين).

روونکردنه وه:

پێشه وا عه سقه لانی له فه تحو لبا ریدا له کو تایی ئه م نامه یه دا ده فه رموی: (نامه ی بانگ بریتیه له جل و چه وت فهرمووده، شه شیان ته علیقن، بیست و سیان دووبارهن، بیست و چواریان پوخته یانن، گشتیان په سه ندی پێشه وا موسلیمیشن، جگه له م چواره یان:

۱- فهرمووده ی ئه بوسه عیدا (لا یسمع مدی صوت المؤذن).

۲- فهرمووده ی موعاوییه (هکذا سمعنا من نیکم).

۳- فهرمووده ی جابیر (من قال حين یسمع النداء).

۴- فہرموودہی بیلال، کہباسی ئہوہ دہکا بیلال لہکاتی بانگا دووپہنجہی خوئی
دہخستہ ہہردوو کونہگوئی خوئی. وەدەفہرمووی: سئ بیسراو (ئەشەر) یشی
تیادایہ کہلہیارانی پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) بیسراون، یاگیپردراونەتەوہ. اہ.
کہواتە: ۳+۴۷=۵۰، لەم پەنجایە (بیستیان) لەتەجریدەکەدا ھاتوون، لە:
ژمارە (۳۵۰) ھەتا (۳۶۶) لەگەڵ رەچاو کردنی ژمارە دووبارەکان و زیادە
ریواپەتەکان.

بسم الله الرحمن الرحيم

۱۵) نامہی جہماعەت و پيشنویزی (کتاب الجماعة والإمامة)

۳۶۷- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
قَالَ: (وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَقَدْ هَمَمْتُ أَنْ أَمُرَ بِحَطْبٍ فَيُحْطَبَ ثُمَّ أَمُرَ بِالصَّلَاةِ
فَيُؤَذَّنَ لَهَا ثُمَّ أَمُرَ رَجُلًا فَيُؤَمِّمَ النَّاسَ ثُمَّ أَخَالَفَ إِلَى رِجَالٍ فَأُحْرَقَ عَلَيْهِمْ يُؤْتَهُمْ
وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَوْ يَعْلَمُ أَحَدُهُمْ أَنَّهُ يَجِدُ عَرَفًا سَمِينًا أَوْ مِرْمَاتَيْنِ حَسَنَتَيْنِ لَشَهِدَ
الْعِشَاءَ). (الحديث ۶۴۴ - أطرفه في: ۶۷۵، ۲۴۲۰، ۷۲۲۴) (۳۱۷)

ئەبوھورەیرە (پەزای خوای لە بێ) فەرمووی: پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) سەرنجی دا
کەوا چەن کەسێ لەچەن نوێژیکا بۆماوہیەکە دیارن. جا حەزەرت (پەزای خوای لە بێ)
بەتوورەیی فەرمووی: (بەو کەسە کە گیانی منی بە دەستە، نیازم ھەبوو
کە گال بدم گزەرداریکی زۆر کۆبکریتەوہ کاتیکیش بانگ بوو، بە پیاوی بلێم
کە بانگ بدا بۆ نوێژ ئەوجا بە پیاوی بلێم کە لە جیاتی خۆم بەرنوێژی یە کە
بۆخەلکە بکا، وەخۆشەم برۆم بۆسەر ئەو پیاوانە کە لە نوێژی جەماعەت
دوادەکەون، و فەرمان بدم کە بەباوشەدار مالا گانیان بەسەردا بسوتێنن،

سویندهم به وکسهی که گیانی منی واله دهستا؛ نه وانه نه گهر گرتکیکی
چه وریان له مزگهوت گومان ببردایه دههاتن بۆنویژی خهوتنان بۆ مزگهوت
ههتا به بیانووی نوێزه که وه گرتکه که بخۆن، ههروا نه گهر دوو سهنجووقیان
له مزگهوت شک ببردایه، که سهنجووقیان پێ دهکری، دههاتن بۆ نوێزکردن بۆ
مزگهوت، به و بیانوووه. (ت/۱/۳۷۵ ز- ۱۲۳ ژ- ۷۴۹ = ش/د/ت/ن)

۳۶۸- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ قَالَ: (صَلَاةُ الْجَمَاعَةِ تَفْضُلُ صَلَاةِ الْفَذِ بِسَبْعٍ وَعِشْرِينَ دَرَجَةً). (الحديث
۶۴۵ طرفه في: ۶۴۹) (۳۱۸)

نێبنوعومهر (پهزای خوايان لى بى) فهرمووی: پێغه مبههر (دروودی خودای لهسهر بى)
فهرمووی: (نوێژی جهماعهت به بیستو چهوت پله گه ورهتره له نوێژی کهسی
که هه ره به ته نهها خۆی بى!). (ت/۱/۳۷۱ ز- ۱۲۲ ژ- ۷۴۴ چ- ۴ = ش/ت/ن).

۳۶۹- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ يَقُولُ: (تَفْضُلُ صَلَاةِ الْجَمِيعِ صَلَاةُ أَحَدِكُمْ وَحْدَهُ بِخَمْسٍ وَعِشْرِينَ جُزْءًا
وَتَجْتَمِعُ مَلَائِكَةُ اللَّيْلِ وَمَلَائِكَةُ النَّهَارِ فِي صَلَاةِ الْفَجْرِ ثُمَّ يَقُولُ أَبُو هُرَيْرَةَ فَاقْرَأُوا إِنَّ
شَيْئَكُمْ) (إِنَّ قُرْآنَ الْفَجْرِ كَانَ مَشْهُودًا). (الحديث ۶۴۸) (۳۱۹)

ئه بهوهرهیره (پهزای خۆای لى بى) فهرمووی پێغه مبههر (دروودی خودای لهسهر بى) دهیغهرموو:
(نوێز به کۆمه لى له گه ل کۆمه لدا بیستو پێنج جار خیرتره له نوێژی کهسی
که به ته نهها خۆی بى، نهو فریشتانهی که له شهودا پاسه وانی ئاده میزادن له گه ل
نهو فریشتانهدا که له رهوژدا نیگابانی نهون له کاتی نوێژی به یانیان دا یه ک
دهگرن). پاشتر ئه بهوهرهیره (پهزای خۆای لى بى) دهیغهرموو: نه گهر چه زیش ده که ن
ئه م قسه و پاسه تان له قورئانا پێ نیشان بدهم، فهرموون ئه م ئایه ته بخوینن:

(وَقَرَّانَ الْفَجْرَ إِنْ قَرَّانَ الْفَجْرَ كَانَ مَشْهُودًا) ئیسراء - ۷۸/۱۷ - واته: ومنویژی کاتی دهرکه وتنی سبهینیش به جی بهینه، چونکه بهراستی نویژی بهیانی فریشته پؤل پؤل دینه دیاری!) (ب/۶/۲۷۲/۱۳ تاج-۴ ز-۱۸ ژ-۳۹۶۳ ج-۴ = ب/ت).

۳۷۰- عَنْ أَبِي مُوسَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ: النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (أَعْظَمُ النَّاسِ أَجْرًا فِي الصَّلَاةِ أْبَعْدَهُمْ فَأَبْعَدَهُمْ مَمْشَى وَالَّذِي يَنْتَظِرُ الصَّلَاةَ حَتَّى يُصَلِّيَهَا مَعَ الْإِمَامِ أَعْظَمُ أَجْرًا مِنَ الَّذِي يُصَلِّي ثُمَّ يَنَامُ). (الحديث ۶۵۱) (۳۲۰)

ئهبومووسا (بخاری خوی لن بی) فلهرمووی: پیغه مبهه (مروودی خودی لهسر بی) فلهرمووی: (مهردوم کاتی دهرؤن بو نویژ ههتا ریگه که هیان دوورتر بی پاداشیان گه وورده تره، ئه وکه سه شوی که چاوه پروانی نویژ دهکا ههتا به جه ماعهت بیکا له گهل پیش نویژدا، ئه وه پاداشی گهل گه وورده تره له وکه سهی که نویژ دهکی دهکاو دهخه وئ). (ت/۱/۳۷۱/۳ ز-۱۲۲ ژ-۷۴۴ = ش/د).

۳۷۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ بَيْنَمَا رَجُلٌ يَمْشِي بِطَرِيقٍ وَجَدَ غُصْنًا شَوْكًا عَلَى الطَّرِيقِ فَأَخْرَهُ فَشَكَرَ اللَّهُ لَهُ فَفَقَرَ لَهُ). (الحديث ۶۵۲ - طرفه في: ۲۴۷۲)

ثُمَّ قَالَ: (الشُّهَدَاءُ خَمْسَةٌ: الْمَطْعُونُ وَالْمَبْطُونُ وَالْعَرِيقُ وَصَاحِبُ الْهَذَمِ وَالشَّهِيدُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَقَالَ لَوْ يَعْلَمُ النَّاسُ مَا فِي النَّدَاءِ وَالصَّفِّ الْأَوَّلِ ثُمَّ لَمْ يَجِدُوا إِلَّا أَنْ يَسْتَهْمُوا لَأَسْتَهَمُوا عَلَيْهِ). (الحديث ۶۵۳ أطرافه في: ۷۲۰، ۲۸۲۹، ۵۷۳۳).

(وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِي التَّهَجِيرِ لَأَسْتَبَقُوا إِلَيْهِ وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِي الْعَتَمَةِ وَالصُّبْحِ لَأَتَوْهُمَا وَلَوْ حَبَوًّا). (انظر: ۳۵۷) (۳۲۱)

ئەبۇھورەیرە (بەزى خۇى لى بىن) فەر مووى: پېغەمبەر (دروودى خوداى لەسەر بىن) فەر مووى: (جارى پياوى بەرپىگەيەكا دەرووى، لقى دىكى بىنى لەسەر رېگەكە كەوتبوو، دوورى خستەو لەرپىگەكە، خودا لەسەرئەو سوپاسى كردو تۆلەى باشى دايەو و لى خۆش بوو).

لەپاشتر فەر مووى: (ئەم پېنج كەسەيە شەھيدىن: كەسى بەتاعوون بەرى شەھيدە، كەسى بەدەردى ناوسك بەرى شەھيدە، كەسى لەئاودا بخكى شەھيدە، كەسى لەخەباتى رېگەى خودادا بكوژرى شەھيدە) ۱ (ژمارە: ۳۵۷)

۳۷۲- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ بَنِي سَلَمَةَ أَرَادُوا أَنْ يَتَحَوَّلُوا عَنْ مَنَازِلِهِمْ فَيَنْزِلُوا قَرِيبًا مِنَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: فَكَّرَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يُعْرُوا الْمَدِينَةَ فَقَالَ: (أَلَا تَحْتَسِبُونَ آثَارَكُمْ) (الحديث ۶۵۶ طرفه في: ۶۵۵). (۳۲۲)

ئەنەس (بەزى خۇى لى بىن) فەر مووى: خىلى بەنى سەلەمە، مائەكانيان لەقەراخ شاردەو بوو، دوور بوون لەمزگەوت، ويستيان خانووەكانيان بفروشنو لەمزگەوتەكەى پېغەمبەرەو نزيك ببەنەو، بەلام پېغەمبەر (دروودى خوداى لەسەر بىن) ئەمەى بى ناخۆش بوو، چونكە حەزى نەدەكرد كەدەورى شار چۆل بىو پىشتى مەدينە رووت بىو. لەبەرئەو نەيھىشتن و پىي فەر موون: (ئەى خىلى بەنى سەلەمە! لەشويىنى خۇتان بىيىنەو، چوونكە كەھاتووچۆى مزگەوت دەكەن شەقاو بەشەقاو پاداشتان بو دەنووسرى). (ب/۱/۳۴۶/۱۲ ز-۱۱۴ ژ-۶۸۶ ج-۴ = ش).

(۲۳۱) أخرجه مسلم في الإمامة، باب: بيان الشهداء، وفي البر والصلة، باب فضل إزالة الأذى عن الطريق، رقم: ۱۹۱۴.

(۲۳۲) أخرجه مسلم عن جابر باب فضل الصلاة المكتوبة في جماعة وفضل انتظار الصلاة وكثرة الخطأ - المترجم = ۱۵۱۸.

۳۷۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ: النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (لَيْسَ صَلَاةٌ أَثْقَلَ عَلَى الْمُتَأَفِّقِينَ مِنَ الْفَجْرِ وَالْعِشَاءِ وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِيهِمَا لَأَتَوْهُمَا وَلَوْ حَبَوًّا). (الحديث ۶۵۷) (۳۲۳)

ئەبوھورەیرە (ڕەزای خۆی لێ بێ) دەفەر مووی: پێغەمبەر (دروودی خۆدی لەسەر بێ) دەفەر مووی: (هیچ نوێژی وەک نوێژی بەیانی و نوێژی خەوتنان، زەحمەت نییە لەسەر شانی ناپاکەکان، کە لەزاراوی شەریعەتدا پێیان دەگوترێ: مونا فیق، خۆتە گەر دەیانزانی خیری ئەم دوو نوێژە چەندە گەورەییە بەگاگۆتکەش بواوە دەهاتن بۆ جەماعەتە کەیان!). (بەروانە: ژمارە: ۳۵۷)

۳۷۴- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (سَبْعَةٌ يُظِلُّهُمْ اللَّهُ فِي ظِلِّهِ يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ الْإِمَامُ الْعَادِلُ وَشَابُّ نَسَاءً فِي عِبَادَةِ رَبِّهِ وَرَجُلٌ قَلْبُهُ مُعَلَّقٌ فِي الْمَسَاجِدِ وَرَجُلَانِ تَحَابَّا فِي اللَّهِ اجْتَمَعَا عَلَيْهِ وَتَفَرَّقَا عَلَيْهِ وَرَجُلٌ طَلَبَتْهُ امْرَأَةٌ ذَاتُ مَنْصِبٍ وَجَمَالٍ فَقَالَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ وَرَجُلٌ تَصَدَّقَ أَخْفَى حَتَّى لَا تَعْلَمَ شِمَالُهُ مَا تُنْفِقُ يَمِينُهُ وَرَجُلٌ ذَكَرَ اللَّهَ خَالِيًا فَفَاضَتْ عَيْنَاهُ). (الحديث ۶۶۰- أطرافه في: ۱۴۲۳، ۶۴۷۹، ۶۸۰۶) (۳۲۴)

ئەبوھورەیرە (ڕەزای خۆی لێ بێ) لەحەزەر تەوھ (ڕەزای خۆی لێ بێ) دەفەر مووی: (حەوت تا قەم هەن، خودا لەڕوژی قیامەتدا، دایان دەنی لەژێر سیبەری تەخت و بارەگا (عەرش) ی خۆیدا، لەو رۆژەدا کە هیچ سایەو سیبەریکی تر نییە بێجگە لەسایەو سیبەری خودا خۆی،

یەكەم: پادشای عادل و پێشەوای دادپەر وەرو کاربەدەستی بەداد،

دووم: لاوی کە لە عیبادەت و خودا پەرستی دا قال بووبی و پێ گەشتی و بەرمبەرە گەورە بووبی،

سینیه: پیاوئ کهدئی ئالوودهی مزگهوت بی،

چوارهم: دووکهس کهساخ لهبهر رمزای خودا یهکتریان خوش بوئ، لهبهر رمزای خودا کۆببنهوهو ههر لهبهر رمزای خودایش لهیهکتر جیاببنهوه، لهپاش تهواو بوونی کۆبوونهوهکهیان،

پینجهه: پیاوئ کهئافرهتیکی خانهدانی خانوومانی شوخو شهنگی جوان داوای ئیشی خرابی لی بکاو خوئی تهسلیم بکا، ئهویش نهیکاو پیی بلئ؛ من ئیشی بی شهروی واناکهه، چونکه لهخودا دوترسم،

شهشهه: پیاوئ خیرئ بهپهنامهکی بکا، کهئهم دهستی بهودهستی نهزانی،

حهوتهه: کهسی کهبهتهنیا خوئی بی و یادی خودا بکاو فرمیسک بهچاوهکانیدا لهترسی خودا هۆن هۆن بیتهخوارهوه (ت/۷/۳۴۴- ریاض/۱/۳۶۲ - ش/ت/ن).

روونکردنهوه:

ئهم جوژه هیماپانه واتایان وایه: (ت/۷/۳۴۴= تاج/ ۱ ل/ ۳۴۴ فهرموودهی/ ۷) وشهی پیاو لهم فهرموودهیهدا بۆنمونهیه، لهبهرئهوه چههک و مهفهوومی نییه، کهواته: ئهم حهوت تاقمه ژنیش وهک پیاو دهگریتهوه، برپوانه: ژماره: (۱۳).

۳۷۵- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (مَنْ غَدَا إِلَى الْمَسْجِدِ وَرَاحَ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُ نَزْلَهُ مِنَ الْجَنَّةِ كُلَّمَا غَدَا أَوْ رَاحَ). (الحديث ۶۶۲). (۳۲۵)

له نهبو هورهیرهوه (همزی خوی لى بى) چه زرمهت (همزی خوی لى بى) دهفه رموى: (گشت جارى که که سى دهچى بو مزگهوت، ياله مزگهوت دهگه رپته وه خودا له بهه شتا نانئ که شایانى میوان بى بوئ دروست دهکا).

۳۷۶- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) ابْنِ بُحَيْنَةَ رَجُلٍ مِنَ الْأَزْدِ قَالَ: (أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأَى رَجُلًا وَقَدْ أَقِيَمَتِ الصَّلَاةُ يُصَلِّي رَكَعَتَيْنِ فَلَمَّا انْصَرَفَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَاحَ بِه النَّاسُ وَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الصُّبْحُ أَرْبَعًا أَرْبَعًا). (الحديث ۶۶۳) (۳۲۶)

عه بدوللای کوپی مالیک (همزی خویان لى بى) فه رموى: جارى قامه تی نویژی بهیانی کرا، پیغه مبهه (دروودی خودای له سهه بى) روانی واپیایو دوورکات نویژی سوننهت دهکا، جاکاتی پیغه مبهه (دروودی خودای له سهه بى) له بهه نویژی نویژی بهیانی بووه، نویژکه رهکان دهورهیان لی دا، چه زرمهت (همزی خوی لى بى) به پیاهه که فه رموو: (چون شتی واده که ی؟ نه مه له شیوه ی نه وه یه که نویژی بهیانی به جوار رکات بکه ی!).

۳۷۷- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: (لَمَّا مَرَضَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَضَهُ الَّذِي مَاتَ فِيهِ فَحَضَرَتِ الصَّلَاةُ فَأُذِنَ فَقَالَ مُرُوا أَبَا بَكْرٍ فَلْيُصَلِّ بِالنَّاسِ فَقِيلَ لَهُ إِنَّ أَبَا بَكْرٍ رَجُلٌ أَسِيفٌ إِذَا قَامَ فِي مَقَامِكَ لَمْ يَسْتَطِعْ أَنْ يُصَلِّيَ بِالنَّاسِ وَأَعَادَ فَأَعَادُوا لَهُ فَأَعَادَ الثَّالِثَةَ فَقَالَ إِنْ كُنَّ صَوَاحِبُ يُوسُفَ مُرُوا أَبَا بَكْرٍ فَلْيُصَلِّ بِالنَّاسِ فَخَرَجَ أَبُو بَكْرٍ فَصَلَّى فَوَجَدَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ نَفْسِهِ خِفَةً فَخَرَجَ يُهَادِي بَيْنَ رَجُلَيْنِ كَأَنِّي أَنْظُرُ رَجُلَيْهِ تَخْطَانِ مِنَ الْوَجَعِ فَأَرَادَ أَبُو بَكْرٍ أَنْ يَتَأَخَّرَ فَأَوْمَأَ إِلَيْهِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ مَكَانَكَ ثُمَّ أَتَى بِهِ حَتَّى جَلَسَ إِلَيَّ

جَنِّهِ وَكَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي وَأَبُو بَكْرٍ يُصَلِّي بِصَلَاتِهِ وَالنَّاسُ يُصَلُّونَ بِصَلَاةِ أَبِي بَكْرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ). (الحديث ٦٦٤) (٣٢٧)

عائیشہ (ہمزی خوی لے ہی) فہرمووی: پیغہمبہر (دروودی خودای لہسہر ہی) لہنہخوشینی سہرمہرگا، کاتی کہتہواو نہخوشیہکے کہشہنگ بوو، کاتی نویژ بوو، پیغہمبہر (دروودی خودای لہسہر ہی) فہرمووی: (بلین بہئہبوبہکر، لہزمانی منہوہ، بابہرنویژیہکہ بؤ مہردومہکہ بکا) منیش عہرزیم کرد: قوربان! نہبوبہکر پیاوکی غہمگینی دل نہرمہ، نہگہر لہجیگہکے تودا رابوہستی دلی گہرم دہیو لہبہرگریان خوی بؤ راناگیریو ناتوانی پیشنویژی بؤخہلکہکہ بکا، بہلام عائیشہ لہدلہوہ مہبہستی نہومبوو، کہباوکی لہم کاتی سہرمہرگہدا لہجیگہکے پیغہمبہر (دروودی خودای لہسہر ہی) لہمیجرابہکہدا نہوہستی، نہبادا خہلکہکہ بلین: نہبوبہکر پی رہش بوو. جادیسان پیغہمبہر (دروودی خودای لہسہر ہی) فہرمایشہکے خوی دووبارہ کردہوہ، عائیشہیش دیسانہوہ قسہکے خوی دووبارہ کردہوہ، جابویہ پیغہمبہر (دروودی خودای لہسہر ہی) لہسہری جاری سییہما فہرمووی: (لہزمانی منہوہ بہئہبوبہکر بلین بالہجیاتی من بہرنویژیہکہ بؤ مہردومہکہ بکا، نیوہی ژنان وہک زلیخای یووسف وان، قسہی دہمتان و نیازی دلٹان لہیہک جیان!).

جائہبوبہکر رؤیشت بؤمزگہوت، لہسہر فہرمانی پیغہمبہر (دروودی خودای لہسہر ہی) پیشنویژی یہکے بؤخہلکہکہ کرد، وہچہند روژی بہردہوام بوو لہسہرنہوہ، ہہتا روژی پیغہمبہر (دروودی خودای لہسہر ہی) گہمی لہشی سووک بوو، رؤیشت بؤمزگہوت، دووپیاو چووبوونہ ژیربالی، بہلارہ لارہ بردیان، دہلیی ئیستایش والہبہرچاوم کہچؤن چؤنی پیغہمبہر (دروودی خودای لہسہر ہی) لہبہرنازاری نہخوشیہکے ہہردوو پیی بہسہر زہویہکہدا بہخشکہ بہکیش دہکرد، کاتی

ئەبوبەكر ههستی پى كرد كه وا پىڤه مبهەر (دروودی خودای لەسەر بى) ته شريفى هينا
ويستى جىگه كهى بۆچۆل بكاو بكشيتە دواوه، به لām چه زرمەت (پەزى خوى لى بى)
ئاماژەى بۆكرد: ومزع له خۆت تىك مه دهو خهريكى كارى خۆت به، ئەو جا
پىڤه مبهريان برد رىك له ئاستى ئەبوبەكر له ته نيشتيه وه دانىشتو دهستى
كرد به نوێژكردن، ئيتەر ئەبوبەكر بۆ نوێژى خۆى پەپرە وى پىڤه مبهرى
دهكردو خه لكه كهى تريس بۆ نوێژى خويان پەپرە وى نوێژه كهى ئەبوبەكر يان
دهكرد. له گىرپانه وه يه كا: چه زرمەت (پەزى خوى لى بى) له لای چه پى ئەبوبەكر وه
دانىشت، به لām ئەبوبەكر به پيوه نوێژى دهكرد. (ت/ ۴۰۸/ ۳ ز ۱۳۸ ژ ۸۱۶ ج ۴)
بپروانه (ژماره/ ۱۴۶).

وعنها (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) فِي رِوَايَةٍ: لَمَّا ثَقُلَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَاشْتَدَّ
وَجَعَهُ اسْتَأْذَنَ أَزْوَاجَهُ أَنْ يَمْرُضَ فِي بَيْتِي فَأْذَنَ لَهُ. وَبَاقِي الْحَدِيثِ تَقْدِمُ آتِفَا:

له گىرپانه وه يه كى تريدا: عانيشه (پەزى خوى لى بى) فه رمووى: كاتى پىڤه مبهەر (دروودی
خودای لەسەر بى) نه خو شيه كهى له پى ى خستو ئازاره كهى سهخت بوو، روخسهتى
له هاوسه رهكانى خواست كه له مالى من بمينيتيه وهو له وى خزمهت بكري،
هاوسه رهكانيشى رىگهى نه وه يان دا. بپروانه: ژماره: ۳۷۷)

۳۷۸- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَارِثِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (خَطَبَنَا ابْنُ عَبَّاسٍ فِي يَوْمٍ
ذِي رَدَغٍ فَأَمَرَ الْمُؤَذِّنَ لَمَّا بَلَغَ حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ قَالَ قُلِ الصَّلَاةُ فِي الرَّحَالِ فَنَظَرَ
بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ فَكَأَنَّهُمْ أَلْكَرُوا فَقَالَ كَأَنَّكُمْ أَلْكَرْتُمْ هَذَا إِنَّ هَذَا فَعَلَهُ مَنْ هُوَ خَيْرٌ
مِنِّي يَعْنِي النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّهَا عَزَمَةٌ وَإِنِّي كَرِهْتُ أَنْ أُخْرِجَكُمْ).
(الحديث ۶۶۸ - طرفاه في: ۶۱۶، ۹۰۱) (۳۲۸)

عهبدو لای كورى حاريت (پەزى خوى لى بى) فه رمووى: جارى ئيبينوعه باس (پەزى خويان
لى بى) وتارى رۆزى ههينى خوینده وه، هه وره رۆژو سه رماو سۆله و قورو ليته

بوو، له بهر نه وه فهرمانی کرد بانگد مرکه که گه یشته سهر (حي على الصلاة) له باتی نه وه بلای: (الصلاة في الرحال) نوپژ که ره گانش له ناو خویندا ته ماشای یه کتریان کرد، وهک بلای ی فهرمایشته که ی نیبنوعه باسیان به دل نه بی. به لام نیبنوعه باس فهرمووی: ده لای ی نه مه تان به لاوه په سهند نییه و ره خنه تان لای ی هیه، به لام نه مه سوننه تی پیغه مبه ر خو یه تی، دیاره که پیغه مبه ر له هه موو روویه که وه له من باشتره و گشت کردار و گوتاریکی سهرمه شقه بو نه ته وهی. نه و جا فهرمووی: به لای راسته که نوپژ ی ههینی فهرزی حه تمی یه، به بی به هانه ی ره و نه کردنی دروست نییه، به لام باران و قورو لیته یه کیکن له به هانه ره واکانی نه کردنی نوپژ ی ههینی، له بهر نه وه حه زنا که م به گرتان بهینم و زورتان لای بکه م که هه رده بی بین بو نوپژ ی ههینی! (۳۶۳)

۳۷۹- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (قَالَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ إِنِّي لَا أَسْتَطِيعُ الصَّلَاةَ مَعَكَ وَكَانَ رَجُلًا ضَخْمًا فَصَنَعَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ طَعَامًا فَدَعَاهُ إِلَى مَنْزِلِهِ فَبَسَطَ لَهُ حَصِيرًا وَنَضَحَ طَرَفَ الْحَصِيرِ فَصَلَّى عَلَيْهِ رَكَعَتَيْنِ فَقَالَ رَجُلٌ مِنْ آلِ الْجَارُودِ لَأَنْسِ بْنِ مَالِكٍ أَكَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي الضَّحَى قَالَ مَا رَأَيْتُهُ صَلَّاهَا إِلَّا يَوْمَئِذٍ). (الحديث ۶۷۰ - طرفاه في: ۱۱۷۹، ۶۰۸۰ (۳۲۹))

نه نه س (همزی خوی له بی) فهرمووی: پیاویکی نه نصاری له ش قه به، عهرزی حه زره تی کرد: من له به رقه له وی ناتوانم بییم بو جه ماعت بو مزگه وتی تو، حه زده که م که نانیکت بو دروست بکه م، ته شریف یهینی بو مالی نیمه، له شوپنیکي تایبه تدا بو پیروزی و مووفه پرکی نوپژ بکه ی، تانه و شوپن نوپژ ی تو بکه م به نوپژگا بوخوم، پیغه مبه ریش (دروودی خودی له سهر بی) به لاینی بی یدا. نه ویش نانه که ی بو پیغه مبه ر (دروودی خودی له سهر بی) دروست کرد، نه و جا حه زره تی بانگ کرد

بۆ مالەھووی، ھەسیریکی لەگۆشەییەکا بۆ راخست و قەراخی ھەسیرەکەى ئاوپەرژێن کرد، پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) لەسەری دوورکات نوێژی سوننەتى چێشتەنگاوی بەجەماعەت بۆکردن. پیاوی لەبەرەى جاروود بەئەنەسى فەرموو: پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) نوێژی سوننەتى چێشتەنگاوی دەکرد؟ فەرمووی: من بەش بەحالى خۆم ھەر لەوڕۆژەدا دیومە کەئەو نوێژە بکا. (بەروانە ژمارە: ۲۴۲، ۲۶۲+ فیقیھى ئاسان/۱/۱۷۱+ت/۴۸۴-ز. ۱۷۹).

۳۸۰- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (إِذَا قُدِّمَ الْعِشَاءُ فَأَبْدِئُوا بِهِ قَبْلَ أَنْ تُصَلُّوا صَلَاةَ الْمَغْرِبِ وَلَا تَعْجَلُوا عَنْ عَشَائِكُمْ). (الحدیث ۶۷۲ - طرفه فی: ۵۴۶۳) (۳۳۰)

ئەنەسى كۆرى مالیک (پەزى خەوای لەسەر بێ) فەرمووی: پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) فەرمووی: (ئەگەر شیو دانرا دەستى پێ بکەن لەپیش کردنى نوێژی شیوانا، وەهیچ پەلە لەشیوەکەتان مەکەن و نانەکەتان بەشینەپێ بەتەواوی بخۆن و، ئەوسا نوێژەکەتان بکەن، وە ھەروەھا نوێژەکانى تریش). (ت/۱/۳۰۰-ز. ۹۸-ژ. ۵۸۲).

۳۸۱- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) أَنَّهَا سَأَلَتْ: (مَا كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَصْنَعُ فِي بَيْتِهِ؟ قَالَتْ كَانَ يَكُونُ فِي مِهْنَةٍ أَهْلُهُ تَعْنِي خِدْمَةَ أَهْلِهِ فَإِذَا حَضَرَتِ الصَّلَاةُ خَرَجَ إِلَى الصَّلَاةِ). (الحدیث ۶۷۶- طرفاه فی: ۵۳۶۳، ۶۰۳۹) (۳۳۱)

ئەسوەدى كۆرى یەزید (پەزى خەوای لەسەر بێ) فەرمووی: لەعائیشەى ھاوسەرى ھەزەرمەم پەرسى: پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) کاتى لەمالەھو دەبوو خەریکی چى دەبوو؟ فەرمووی: خەریکی خەزمەتى خێزانەکەى دەبوو، ئیشى ناوماڵى

(۳۳۰) أخرجه مسلم في المساجد ومواضع الصلاة، باب: كراهة الصلاة بحضرة الطعام، رقم:

۵۵۷=۱۲۴۱.

(۳۳۱) لاحظ (فتح الباری/۲/۲۵۳/۷۳۱ - خاتمة) المترجم.

دهکرد، وهك نهوه چپشتی دهکرد، گسکی دهدا، ئازهلێ دهدۆشی، جلی خۆی پینهدهکرد، جلی خۆییی دهدۆزی، ئالیکى دهدا بهئازهل، وشتری نهشکیل دهکرد، دروومانی دهکرد، پیلآوی پینهدهکرد، خزمهتی خۆییی دهکرد، لهگهڵ کارهکهردا، لهبهر بێ ههواپی نان و ئاوی دهخوارد، ههویری لهگهڵدا دهشیلا، شمهکی خۆی لهبازارهوه دههینایهوه، لهمالهوه نهمهکاری بوو، بهپیی بواری گونجاو خهریکی خزمهتی کهسوکاری بوو، کاتیکیش نوێژ دهجوو بههلاى نوێژهوه بهزوویی دهیکرد). (ریاض/۲/ ۵۵۰ / ۵ ز- ۷۱ ژ ۶۰۶).

۳۸۲- عَنْ مَالِكُ بْنُ الْحُوَيْرِثَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (إِنِّي لأَصَلِّي بِكُمْ وَمَا أُرِيدُ الصَّلَاةَ أَصَلِّي كَيْفَ رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ). (الحديث ۶۷۷ - اطرافه في: ۸۰۲، ۸۱۸، ۸۲۴) (۳۳۲)

ئههوقیلابه (ڕهزای خۆی لێ بێ) فهرمووی: مالیکی کوری حووهیریث (ڕهزای خۆی لێ بێ) تهریقى هات بۆئهم مزگهوتهى ئیمه لهبهصره، فهرمووی: لهپراستیدا من کهئهم نوێژهتان بهجهماعهت بۆدهکهم مهبهستم زاتی نوێژهکه نییه، بهلکوو دهمهوی لهبهرجاوی ئیوه نوێژ بکهم وهك پێغهمبهر خۆی (دروودی خودای لهسهر بێ) نوێژی دهکرد لهبهرجاوی ئیمه، ههتا ئیوهپیش نوێژ بهجوانی فیربین).

روونکردنهوه:

ئهم فهرموودهیه روونتین بهلگهیه لهسهر ئهم مهبهستانه:

۱- فیڕ کردن بهکردار گهڵ جار، لهبارتره لهفیڕکردن بهگوتار.

۲- سوننهته نوێژکهری تازه لهسهرئهم شیوه فیڕ بکری.

۳- راگهییڤن (مبلغ: واویژ: دهنگهومر) کارهکهی دروسته، زیان لهخودی په‌رستییهکهی نادا.

٤- ئەم جوۆره کاره، که بۆنی هاوبهشی کردنی لهخودا په‌رستیدا لی دی، به‌م جوۆره کاره ناگوتری هاوبهشی کردن له‌په‌رستشدا، که له زاراوه‌ی شهره‌دا پیی ده‌گوتری (التشريك في العبادة).

٥- رابه‌ری چه‌ج و موطنه‌وویفو رابه‌ری سه‌ردان (موزه‌وویر) و پی‌شنویژو نه‌و جوۆره که‌سانه، که له‌پال کردنی ئەم په‌رستی یانه‌دا، ده‌بن به‌سه‌رمه‌شق و مامۆستا، بۆکه‌سانی تری نوێکار، وه‌ک نه‌وه‌به‌ده‌نگی به‌رز هه‌ندی وشه‌و رسته‌ ده‌لێن، تا په‌ی‌په‌وه‌کانیان چاویان لی بکه‌ن و وه‌ک نه‌وان هه‌مان شت بلێن، یابکه‌ن، ئەم جوۆره‌که‌سانه کاره‌که‌یان دروست و قه‌بووئه، له‌سوننه‌ت سه‌رچاوه‌ هه‌لده‌گرێ.

٦- که‌سی له‌گه‌ل ئەنجامدانی عیباده‌تدا، که‌زاتی کردنی نه‌و عیباده‌ته‌ ساخ بۆره‌زای خودایی، ئەگه‌ر مه‌به‌ستیکی تری ره‌وای هه‌بی دروسته، وه‌ک کاسبی کردن له‌کاتی چه‌ج و عه‌مه‌ره‌ کردندا، وه‌ک وه‌رگرتنی کرێ له‌سه‌ر فێرکردنی قورئان و خه‌تمه‌و شتی تری له‌م بابه‌ته، وه‌ک بۆ پیرۆزی و موفقه‌رکی جیگه، بره‌وانه: (٣٧٩، ٢٤٢، ٢٦٢).

٣٨٣- عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) أَنَّهَا قَالَتْ: (إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ فِي مَرَضِهِ مُرُوا أَبَا بَكْرٍ يُصَلِّيَ بِالنَّاسِ قَالَتْ عَائِشَةُ قُلْتُ إِنَّ أَبَا بَكْرٍ إِذَا قَامَ فِي مَقَامِكَ لَمْ يُسْمِعِ النَّاسَ مِنَ الْبُكَاءِ فَمُرْ عُمَرَ فَلْيُصَلِّ لِلنَّاسِ فَقَالَتْ عَائِشَةُ قُلْتُ لِحَفْصَةَ قُولِي لَهُ إِنَّ أَبَا بَكْرٍ إِذَا قَامَ فِي مَقَامِكَ لَمْ يُسْمِعِ النَّاسَ مِنَ الْبُكَاءِ فَمُرْ عُمَرَ فَلْيُصَلِّ لِلنَّاسِ فَفَعَلَتْ حَفْصَةُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا إِنَّكَ لَأَنْتَنَ صَوَاحِبُ يُوسُفَ مُرُوا أَبَا بَكْرٍ فَلْيُصَلِّ لِلنَّاسِ فَقَالَتْ حَفْصَةُ لِعَائِشَةَ مَا كُنْتُ لِأُصِيبَ مِنْكَ خَيْرًا (الحديث : ٦٧٩ طرفه في: ١٩٨). (٣٣٣)

عائشہ (رضی الخوی لہ بی) فہرمووی: پیغہ مبہر دروودی خودای لہ سہر بی و سہرومان و حال و منال و ہست و نہست گشتی بہ قوربانی گہردی بہرستانہی نارامگای نازدارو پیروزی بی فہرمووی: (لہ زمانی منہوہ فہرمان بہنہ بوبہ کر بکہن کہ پیشنویژیہ کہ بوخہ لکہ کہ بکا) منیش عہر زیم کرد: نہ بوبہ کر پیاویکی دل نہرمہ، کہ لہ جیگہی تودا رابوہستی، دلی گہرم دہبی و لہ بہر گریان نویژکہرہکان گوپیان لہ دہنگی نابی، کہ واتہ فہرمان بکہ بہ عومہر کہ نویژ بوخہ لکہ کہ بکا، ہہروا بہ حہ فصہی ہہویم گوت: عہرزی پیغہ مبہر (دروودی خودای لہ سہر بی) بکہ: کہنہ بوبہ کر پیاویکی دلنہرمہ، کہ لہ جیگہ کہی تودا رابوہستی دلی گہرم دہبی و لہ بہر گریان نویژکہرہکان گوپیان لہ دہنگی نابی، کہ واتہ: فہرمان بہ عومہر بکہ کہ نویژہکان بوہردومہ کہ بکا. حہ فصہیش نہمہی عہرز کرد، حہ زہرت (رضی الخوی لہ بی) فہرمووی: (وسبہ! بی گومان نیوہی ژنان و ہک زلیخای یووسف وان، قسہی دہمتان و ہک نیازی دلتان لہیہ کتر جیان! لہ زمانی منہوہ فہرمان بہنہ بوبہ کر بکہن، کہ بہر نویژیہ کہ بو موسولمانان بکا). جا حہ فصہ بہ عائشہ دہفہرموی: قہت نہ بوو لہ تووہ توووشی خیر بیم).

۳۸۴- عَنْ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ الْأَنْصَارِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ أَبَا بَكْرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) كَانَ يُصَلِّي لَهُمْ فِي وَجَعِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الَّذِي تُوفِّي فِيهِ حَتَّى إِذَا كَانَ يَوْمُ الْاِثْنَيْنِ وَهُمْ صُفُوفٌ فِي الصَّلَاةِ فَكَشَفَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سِتْرَ الْحُجْرَةِ يَنْظُرُ إِلَيْنَا وَهُوَ قَائِمٌ كَأَنَّ وَجْهَهُ وَرَقَّةٌ مُصْحَفٍ ثُمَّ تَسَمَّ يَضْحَكُ فَهَمَمْنَا أَنْ نَفْتِنَ مِنَ الْفَرَحِ بِرُؤْيَا النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَتَكَصَّ أَبُو بَكْرٍ عَلَى عَقْبِيهِ لِيَصِلَ الصَّفَّ وَظَنَّ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَارَجَ إِلَى الصَّلَاةِ فَأَشَارَ إِلَيْنَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ أَتَمُّوا صَلَاتَكُمْ وَأَرْخَى السِّتْرَ فَتَوَفَّيَ مِنْ يَوْمِهِ). (الحديث ۶۸۰- أطرافه في: ۶۸۱، ۷۵۴، ۱۲۰۵، ۴۴۴۸) (۳۳۴)

ئەنەس (پەزىلى خەلىپە) ۋە مەھمۇد: لەونەخۇشىنەدا كە پەيغەمبەر (دروودى خوداى لەسەر بىن) ۋەفاتى كەرد، ئەبۇبەكر بەرنوئىزى بۆمەردوم دەكەرد، رۆزى دووشەممە لەنوئىزدا رىز بووبوو، لەو كاتەدا پەيغەمبەر (دروودى خوداى لەسەر بىن) پەردەى دەرگاى ھۆدەكەى خەلىپە لادا، كە لەسەر ژوروى مەزگەوت بوو، تەماشايەكى بەدلى ۋە كۆلى كەردىن، دىمەنىكى كەلى شىرىن ۋە رەنگىن بوو، پەيغەمبەر (دروودى خوداى لەسەر بىن) بەپەيۋە ۋەستە بوو سەرنجى ئىمەى دەدا، دىار بوو بۆدواچار ئۆمەتەكەى لەزىيانىدا بەسەردە كەردەو، مالاۋاى لەپارەنى دەكەرد، رەنگو روخسارى لەبەرگەشى ۋە نازدارى لەرەنگو روخسارى نەخۇشى نەدەكەرد، بەلكو دەتگوت پەردەى گول ۋە روپەرەى قورئانە، نوور لەروخسارى دەتكاو گول ۋە گەوھەر ۋە جەوھەرى لى دەبارى، ئىنجا زەردەخەنەىكى كەردو پەيغەمبەر، پەيغەمبەرمان لەسەرئەم ھالە بىنى، لەخۇشيانا خەرىك بوو بىن بەشۋەكىين ۋەختەبوو گەشكە بىمان گرى ۋە نوئىزەكە بەجى بەيلىن! جائەبۇبەكر (پەزىلى خەلىپە) ۋە ۋايزانى كەوا پەيغەمبەر (دروودى خوداى لەسەر بىن) دى بۆنوئىز لەبەرئەو پاشە ۋە گەپاىەو دواو، تەبجىتە ناو رەزەكەو ۋە مەيخەراپەكە بۆ پەيغەمبەر (دروودى خوداى لەسەر بىن) چۆل بكا، بەلام پەيغەمبەر (دروودى خوداى لەسەر بىن) نەھات ۋە بەدەستى ئامازەى بۆكەردىن: كەنوئىزەكەتان تەواو كەن، ئىنجا دىسان پەردەكەى داداىەو، ئىتر ھەر ئەورۇزە گول لەگولشەن بىراو يار لەپاران داپراو، خۇرى زانست ۋە ھىكمەت مالاۋاى كەرد لەگۆى زەوى ۋە دانىشتو ۋە كانى، ۋەسەر رووى خاك خۇزگەى خواست بەناو توپى خاك، ۋە گول خۇزگەى خواست بەگول، ۋە پەيغەمبەر ۋە نازدار، ئەو كۆى نوروعىلم ۋە عىرفانە كۆچى دواىى كەردو نوبو ۋە پەيغەمبەر ۋە تەبىئى ھات ۋە دەرگاى ۋە ھىو سەرووش مۆركرا. (تاج/ ۵/۴۰۹/۱ = ز-۱۳۸ ژ-۸۸ = ش).

۳۸۵- عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ السَّاعِدِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَهَبَ إِلَى بَنِي عَمْرِو بْنِ عَوْفٍ لِيُصْلِحَ بَيْنَهُمْ فَحَالَتْ الصَّلَاةُ فَجَاءَ

الْمُؤْذُنُ إِلَى أَبِي بَكْرٍ فَقَالَ أَتُصَلِّي لِلنَّاسِ فَأَقِيمَ قَالَ نَعَمْ فَصَلَّى أَبُو بَكْرٍ فَجَاءَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالنَّاسُ فِي الصَّلَاةِ فَتَخَلَّصَ حَتَّى وَقَفَ فِي الصَّفِّ فَصَفَّقَ النَّاسُ وَكَانَ أَبُو بَكْرٍ لَا يَلْتَفِتُ فِي صَلَاتِهِ فَلَمَّا أَكْثَرَ النَّاسُ التَّصْفِيقَ انْتَفَتَ فَرَأَى رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَشَارَ إِلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّ امْكُثْ مَكَانَكَ فَرَفَعَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَدَيْهِ فَحَمِدَ اللَّهُ عَلَى مَا أَمَرَهُ بِهِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ ذَلِكَ ثُمَّ اسْتَأْخَرَ أَبُو بَكْرٍ حَتَّى اسْتَوَى فِي الصَّفِّ وَقَدَّمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَصَلَّى فَلَمَّا انْصَرَفَ قَالَ يَا أَبَا بَكْرٍ مَا مَنَعَكَ أَنْ تَتَّبِعَ إِذْ أَمَرْتُكَ فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ مَا كَانَ لِأَبِي فُحَافَةٌ أَنْ يُصَلِّيَ بَيْنَ يَدَيَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا لِي رَأَيْتُكُمْ أَكْثَرْتُمْ التَّصْفِيقَ مِنْ رَأْيِهِ شَيْءٌ فِي صَلَاتِهِ فَلْيُسَبِّحْ فَإِنَّهُ إِذَا سَبَّحَ انْتَفَتَ إِلَيْهِ وَإِنَّمَا التَّصْفِيقُ لِلنِّسَاءِ). (الحديث ٦٨٤ - أطرافه في: ١٢٠١، ١٢٠٤، ١٢١٨، ١٢٣٤، ٢٦٩٠، ٢٦٩٣، ٧١٩٠) (٣٣٥)

سه هلی کوری سه عد (همزای خوی لب) فهرمووی: روژی پیغه مبهر (دروودی خودای لسه رب) جوو بو ناو هوژی بهنی عهمری کوری عهوف، بو ناو بیژی ههتا ناشتیان بکاته وه، کاتن نو یژ بوو، بانگدر که بیلال بوو، هات بو لای نه بوبه کر عهرزی کرد: نه گهر قامهت بکه م بهر نو یژی به که ده که ی بو خه لکه که؟ فهرمووی: به لئی، ده یکهم، حاکه نه بوبه کر نو یژی دابه ست پاش که می پیغه مبهر (دروودی خودای لسه رب) هاته وه، هیشتا نو یژ ده که یان ته و او نه کرد بوو، جا پیغه مبهر (دروودی خودای لسه رب) یه که یه که در ی بهر یزه کان دا، تاخوی گه یانده ریزی یه که م و لهو ی وه ستا، خه لکه که ده ستیان کرد به چه پله لیدان، نه بوبه کیش عاده تی نه بوو که له ناو نو یژ دا لابکاته وه به لام که دی خه لکه که چه پله یه کی زور لی دده دن نه ویش

ئاۋرى دايەوہو پيغەمبەرى بىنى، پيغەمبەر (دروودى خوداى لەسەر بىن) ئاماژەى بۆى کرد: کەلەشويىنى خۆت بىمىنەرەوہو نوپزەکەمان بۆتەواوکە. بەلام ئەبوبەکر ھەردوو دەستى خۆى بەرزگردەوہو سوپاسى خوداى کرد لەسەر ئەم دەستى خيەرەى کە پيغەمبەر (دروودى خوداى لەسەر بىن) لەوى نا، ئىنجا پاشەو پاش گەپايەوہو دواوہ، ھەتا ريك چووہ ناو ريزەکەوہو لەوى وەستا، پيغەمبەريش (دروودى خوداى لەسەر بىن) پيشکەوت و بەرنوپزييەکەى کرد، کەلەنوپزەکە بۆوہ فەرمووى (دروودى خوداى لەسەر بىن): ئەى ئەبوبەکر کەفەرمانم پى کردیت بۆنەمايتەوہ لەشويىنى خۆت؟ ئەبوبەکريش (پەزەى خوى لە بىن) فەرمووى: بۆمن نەھاتووہ کەپيش تۆبکەوم ئەى پيغەمبەرى خودا! ئىنجا پيغەمبەر (دروودى خوداى لەسەر بىن) بەنوپزەکەرەکانى فەرموو: (ئەوہ بۆنەو گشتە چەپلەيەتان لى دا، ھەرکەسى لەناو نوپزدا شتيكى لى رووبدا بابلى سوبجانەللأه، چونکە کەسوبجانەللأى کرد، ئيتى تى دەگەن لەمەسەلەکە، وەلى چەپلە ليدان لەناو نوپزدا بۆزنانە). (ت/۱/۴۰۶/۱ ز-۱۳۸ ژ- ۸۱۴ = ش/د/ن).

۳۸۶- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (لَمَّا ثَقُلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ أَصَلَّى النَّاسُ قُلْنَا لَا هُمْ يَنْتَظِرُونَكَ قَالَ ضَعُوا لِي مَاءً فِي الْمِخْضَبِ قَالَتْ فَفَعَلْنَا فَاغْتَسَلَ فَذَهَبَ لِيَتَوَّأَ فَأُغْمِيَ عَلَيْهِ ثُمَّ أَفَاقَ فَقَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَصَلَّى النَّاسُ قُلْنَا لَا هُمْ يَنْتَظِرُونَكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ ضَعُوا لِي مَاءً فِي الْمِخْضَبِ قَالَتْ فَقَعَدَ فَاغْتَسَلَ ثُمَّ ذَهَبَ لِيَتَوَّأَ فَأُغْمِيَ عَلَيْهِ ثُمَّ أَفَاقَ فَقَالَ أَصَلَّى النَّاسُ قُلْنَا لَا هُمْ يَنْتَظِرُونَكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَقَالَ ضَعُوا لِي مَاءً فِي الْمِخْضَبِ فَقَعَدَ فَاغْتَسَلَ ثُمَّ ذَهَبَ لِيَتَوَّأَ فَأُغْمِيَ عَلَيْهِ ثُمَّ أَفَاقَ فَقَالَ أَصَلَّى النَّاسُ قُلْنَا لَا هُمْ يَنْتَظِرُونَكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَالنَّاسُ عُكُوفٌ فِي الْمَسْجِدِ يَنْتَظِرُونَ النَّبِيَّ عَلَيْهِ السَّلَامُ لِمَصَلَاةِ الْعِشَاءِ الْآخِرَةِ فَأَرْسَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى أَبِي بَكْرٍ بِأَنْ يُصَلِّيَ بِالنَّاسِ فَأَتَاهُ الرَّسُولُ فَقَالَ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَأْمُرُكَ أَنْ تُصَلِّيَ بِالنَّاسِ فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ وَكَانَ رَجُلًا رَقِيقًا يَا عُمَرُ صَلِّ بِالنَّاسِ فَقَالَ لَهُ عُمَرُ أَلَيْتَ أَحَقُّ بِذَلِكَ فَصَلَّى أَبُو بَكْرٍ

تِلْكَ الْيَّامَ ثُمَّ إِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَجَدَ مِنْ نَفْسِهِ خِفَةً فَخَرَجَ بَيْنَ رَجُلَيْنِ أَحَدُهُمَا الْعَبَّاسُ لِصَلَاةِ الظُّهْرِ وَأَبُو بَكْرٍ يُصَلِّي بِالنَّاسِ فَلَمَّا رَأَاهُ أَبُو بَكْرٍ ذَهَبَ لِيَتَأَخَّرَ فَأَوْمَأَ إِلَيْهِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِأَنْ لَا يَتَأَخَّرَ قَالَ أَجْلِسَانِي إِلَى جَنْبِهِ فَأَجْلَسَاهُ إِلَى جَنْبِ أَبِي بَكْرٍ قَالَ فَجَعَلَ أَبُو بَكْرٍ يُصَلِّي وَهُوَ يَأْتُمُّ بِصَلَاةِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالنَّاسُ بِصَلَاةِ أَبِي بَكْرٍ وَالنَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَاعِدٌ. (الحديث ٦٨٧ طرفه في: ١٩٨). (٣٣٦)

عائشه (همزای خوی لی بی) فہرمووی: بہ چہند روژی لہ پیس مہرگی پیغہ مہردا (درووی خودی لہ سہر ہی) کاتی نہ خویشینہ کی قورس بوو، موسولمانان لہ مزگہوت خربوونہوہ بوجہ ماعہ تی نوژی خہوتنان، حہ زہمت (ہمزای خوی لی بی) فہرمووی: (نہری مہردوم نوژیان کرد؟) عہر زمان کرد: نہ، نہی پیغہ مہری خودا! چاوہروانی تویانہ، بہر نوژییہ کیان بوبکہی. فہرمووی: (لہ سوینہ کی کا ناو بکہن بہ سہرما لہ حہوت کوندہ کہ دہمبینہ کیان نہ کرابیتہوہ) عائشہ فہرمووی: ئیمہیش وامن کر، کہ خوی شورڈ نہ زنہ کی دا ہہ لسی بہ لام نہیتوانی و بووریہوہ، کہ ہوشی ہاتہوہ فہرموویہوہ: (نہری مہردوم نوژیہ کیان کرد؟) عہر زمان کردہوہ: نہ، نہی پیغہ مہری خودا! چاوہرواری تویانہ کہ بہر نوژییہ کیان بوبکہی. فہرموویہوہ: (لہ سوینہ کی کا ناوبکہن بہ سہرما). عائشہ فہرمووی: جالہ ناو سوینہ کہ دا دانیشت، دیسان کہ خوی شورڈ نہ زنہ کی دا، ویستی ہہ لسی بہ لام نہیتوانی و دیسانہوہ بووریہوہ، لہ پاش کہ می کہ ہوشی ہاتہوہ ہہمدیسان فہرموویہوہ: (نہری مہردوم نوژیہ کیان کرد؟) عہر زمان کردہوہ: نہو، نہی پیغہ مہری خودا! چاوہرواری تویانہ کہ خوت بہر نوژییہ کیان بوبکہی. فہرموویہوہ: (لہ سوینہ کی کا ناوبکہن بہ سہرما) جالہ ناو سوینہ کہ دا دانیشت، ہہمدیسانہوہ کہ خوی شورڈ

ئەزەنەکی دایەووە کەهەئسێ و بچێ بۆ مزگەوت پێشنویژییە کە بۆخەلکە کە بکا، بەلام نەیتوانی و هەمەدیس بوورایەووە، لەپاشتر کەهۆشی هاتەووە دیسان فەرموویەووە: (ئەرێ مەردوم نوێژیان کرد یان؟). عەرزمان کردەووە: نەخێر هێشتا نوێژیان نەکردووە، لەمزگەوت گلیڕ بوونەتەووە، چاوەنواپی تۆیانە کەتەشریفت بچێ پێشنویژەیه کە ی خەوتنانیان بۆبکە ی.

ئینجا پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) فروستادەیه کی نارد بۆلای ئەبوبەکر، کەپێشنویژی بۆ موسوڵمانان بکا، کاتی فروستادەیه کی پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) فەرمانەکی پێغەمبەری بەئەبوبەکر راگەیاندا، ئەبوبەکر پیاویکی دڵنەرم بوو، لەبەرئەووە بەعومەری کۆری خەتابی فەرموو: ئە ی عومەر! تۆجەماعەتە کە بۆ موسوڵمانان بکە، عومەریش پێی فەرموو: تۆشایانتری بۆئەمە جانەبوبەکر ئەو چەند رۆژە کە پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) نەخۆشییەکی گران بوو جەماعەتی بۆ موسوڵمانان دەکرد، هەتا رۆژی.... بېروانە: ژمارە: ٣٧٧، ٣٨٣، ٣٨٤، ٢٤٦).

٣٨٧- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي بَيْتِهِ وَهُوَ شَاكٍ فَصَلَّى جَالِسًا وَصَلَّى وَرَاءَهُ قَوْمٌ قِيَامًا فَأَشَارَ إِلَيْهِمْ أَنْ اجْلِسُوا فَلَمَّا انْصَرَفَ قَالَ إِنَّمَا جُعِلَ الْإِمَامُ لِيُؤْتَمَّ بِهِ فَإِذَا رَكَعَ فَارْكَعُوا وَإِذَا رَفَعَ فَارْفَعُوا، وَإِذَا صَلَّى جَالِسًا فَصَلُّوا جُلُوسًا). (الحدیث ٦٨٨ - أطرافه في: ١١١٣، ١٢٣٦، ٥٦٥٨). (٣٣٧)

دیسان عائیشە (بەزای خۆی لە بێ) فەرمووی: جارێ پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) بەسواری ئەسپی گلا، سکاڵای لەدەست ئەم حالەبوو، لەمالەکی مندا بەرنویژی بۆکۆمەڵی لەیارانی کرد، پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) خۆی بەدانیشتنەووە نوێژی دەکرد، کۆمەڵەکەیش لەپشتیەووە بەپێو وەستان،

پَیغَمبەر (دروودی خودای لهسەر بێ) ئاماژەى بۆکردن: (کە ئیوەش دانیشن) جاکاتى له نوێژەکەى ئى بۆوه فەرمووی: (پیشنوێژ بۆیه کراوه بە پیشنوێژ هەتا بکرى بە پیشه‌ه‌واو سەر‌مه‌ش‌ق و چاوى ئى بکرى، کەواته هەرکاتى پیشنوێژ چوو بۆ چه‌مین‌ه‌وه‌و روکوعى برد، ئیوەش یه‌ک‌سەر به‌چه‌مین‌ه‌وه‌و روکوع بیه‌ن، وه‌ه‌رکاتى ئه‌و له‌چه‌مین‌ه‌وه‌ یاله‌ک‌ر‌نو‌وش سەر به‌رزوه‌وه‌ ده‌کا ئیوەش به‌شوین ئه‌ودا سەر به‌رزوه‌وه‌ بکه‌ن، وه‌ه‌رکاتى ئه‌وبه‌دانیشتنه‌وه‌ نوێژى کرد ئیوەش به‌دانیشتنه‌وه‌ نوێژبکه‌ن) (ت/١/٣٩٠ = ز-١٣٠ ژ-٧٧٧ چ-٤).

٣٨٨- عَنْ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا قَالَ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ لَمْ يَحْنِ أَحَدٌ مِنَّا ظَهْرَهُ حَتَّى يَقَعَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَاجِدًا ثُمَّ تَقَعُ سُجُودًا بَعْدَهُ). (الحديث ٦٩٠ - طرفاه في: ٧٤٧، ٨١١). (٣٣٨).

به‌رائى كورى عازيب (ڕەزای خ‌وای لێ بێ) فەرمووی: پَیغَمبەر (دروودی خودای لهسەر بێ) کە ده‌یفه‌رموو: (سَمِعَ اللَّهُ الْمَنِّ حَمْدَهُ) ئیتر ئیمه راده‌وه‌ستاین و هەتا ئه‌و نه‌چوايه بۆک‌ر‌نو‌وش ئیمه‌ بۆى دان‌ه‌ده‌وین‌ه‌وه‌، ئه‌و ک‌ر‌نو‌وشى ده‌برد ئیمه‌ش له‌پاش ئه‌وه‌وه‌ ده‌چووین بۆ ک‌ر‌نو‌وش.

٣٨٩- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (أَمَّا يَخْشَى أَحَدُكُمْ أَوْ لَا يَخْشَى أَحَدُكُمْ إِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ قَبْلَ الْإِمَامِ أَنْ يَجْعَلَ اللَّهُ رَأْسَهُ رَأْسَ حِمَارٍ أَوْ يَجْعَلَ اللَّهُ صُورَتَهُ صُورَةَ حِمَارٍ). (الحديث ٦٩١) (٣٣٩).

ئە‌به‌هوره‌یره (ڕەزای خ‌وای لێ بێ) فەرمووی: پَیغَمبەر (دروودی خودای لهسەر بێ) فەرمووی: (ئە‌وه‌که‌سه‌تان که‌له‌جه‌ماعه‌تا له‌پیش پیشنوێژدا، سەر‌له‌چه‌مین‌ه‌وه‌ (روکوع) یاله‌ک‌و‌ر‌نو‌وش به‌رزده‌کاته‌وه‌، ئه‌دى ئه‌وه‌ چۆن له‌وه‌ ناترسی که‌خودا له‌سەر

(٣٣٨) أخرجه مسلم في الصلاة، باب: متابعة الامام والعمل بعده، رقم: ٤٧٤=١٠٦٣.

(٣٣٩) أخرجه مسلم في الصلاة، باب: تحريم سبق الامام بركوع أو سجود رقم: ٤٢٧=٩٦٣.

ئەو پەلە پەلە، سەری بکا بەسەری کەر) یا فەرمووی: (کەخودا شکلی بکا بەشکلی کەر).

٣٩٠- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (اسْمَعُوا وَأَطِيعُوا وَإِنْ اسْتَعْمِلَ حَبَشِيٌّ كَأَنَّ رَأْسَهُ زَيْبَةٌ). (الحديث ٦٩٣- طرفاه في: ٦٩٦، ٧١٤٢). (٣٤٠).

ئەنەس (پەزەوێ خۆی لێ بێ) فەرمووی پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) فەرمووی: (هەمیشە بەگوێی فەرمانپەرەواکانی خۆتان بکەن و لەفەرمانیان دەرمانەچن، ئەگەر چی بەندەیهکی رهشی حەبەشیش بێ، کەسەری بەقەد دەنکە میووژێ بێ). (ت/٣/٢٧٨ = ز-١٠٥ ژ-٢٤٢٢، ٢٤٢٣).

٣٩١- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (يُصَلُّونَ لَكُمْ فَإِنْ أَصَابُوا فَلَكُمْ وَإِنْ أَخْطَأُوا فَلَكُمْ وَعَلَيْهِمْ). (الحديث ٦٩٤). (٣٤١).

ئەبوهورەیرە (پەزەوێ خۆی لێ بێ) فەرمووی: پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) فەرمووی: ئێشووێژ (نیمام) دکانتان بەرنووژێتان بۆ دەکەن، جائەگەر بەباشی کردیان ئەوا پاداشی باشی بۆ ئێوهدیش و بۆ ئەوانیشە، خۆ ئەگەر بەباشی نەیان کرد، ئەوا پاداشی باشی بۆ ئێوهدیه و گوناھەکهی بۆئەوانە! (ت/١/٣٨٥ = ز-١٢٧ ژ-٧٦٥). ٣٩٢- عن ابن عباس (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: بَرَّانَهُ: (٩٦، ١٣٨).

٣٩٣- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كَانَ مُعَاذُ بْنُ جَبَلٍ يُصَلِّي مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ يَرْجِعُ فَيَوْمُ قَوْمِهِ فَصَلَّى الْعِشَاءَ فَقَرَأَ بِالْبَقَرَةِ فَأَصْرَفَ الرَّجُلُ فَكَانَ مُعَاذًا تَنَاولَ مِنْهُ فَبَلَغَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ فَتَانِ فَتَانِ ثَلَاثَ مَرَّارٍ أَوْ قَالَ فَاتِنَا فَاتِنَا فَاتِنَا وَأَمَرَهُ بِسُورَتَيْنِ مِنْ أَوْسَطِ الْمُفْصَلِ). (الحديث ٧٠١ أطرافه في: ٧٠٠، ٧٠٥، ٧١١، ٦١٠٦). (٣٤٢).

(٣٤٠) أخرجه مسلم في طريق غندر (انظر فتح/٢/٢١٩/٦٩٣) المترجم.

(٣٤١) هذا الحديث انفرد به البخاري (عيني/٥/٢٢٨/٨٥) المترجم.

(٣٤٢) أخرجه مسلم في الصلاة، باب: القراءة في العشاء، رقم: ٤٦٥=١٠٤٠.

جابر (رمزای خوی لب بے) فہر مووی: موعازی کوری جہہل (رمزای خوی لب بے) دستوری
وابوو، لەخزمت پیغەمبەردا (دروودی خودای لەسەر بے) جەماعەتی دەکرد، ئەوجا
دەگەر پرایەوہ بۆناو ھۆزەکە ی خۆی و بەرنوێژی ئەو نوێژە ی بۆ ئەوان دەکرد،
جاشەوێ لەگەڵ پیغەمبەردا (دروودی خودای لەسەر بے) جەماعەتی نوێژی خەوتنان دەکا،
ئەوسا دەگەر پیتەوہ بۆناو ھۆزەکە ی خۆی کەبەنی سەلەمە بوو، وەپیشنوێژی
خەوتنانیان بۆدەکا، لەپاش فاتیحە سورەتی بەقەرە لەرکاتی یەکەمدا
دەحوینی، پیاوێکی ش لەبەر درێژەکی شانی نوێژەکە، نوێژەکە ی بری و
لەجەماعەتەکە کشایەوہ، وەک بلی موعاد گلەیی لەم کارە ی ئەم پیاوہ کردبێ
وابوو، گلە ی یەکە ی موعاد دەگاتەوہ بەپیاوہکە پیاوہکە سکاڵای ئەم حالە
لەخزمت پیغەمبەردا دەکا، پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بے) سی جار لەسەریەک، بۆ
ئاگادار کردنەوہ ی موعاد کەشتی وانەکاو، بەنوێژی دوورو درێژ، خەلک
لەجەماعەت نەتەگینیتەوہ، پێی فەرموو: (سەر لەنوێژکەرەکان دەشیوینی!).

٣٩٤- عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ رَجُلًا قَالَ وَاللَّهِ يَا رَسُولَ اللَّهِ
إِنِّي لَأَتَأَخَّرُ عَنْ صَلَاةِ الْغَدَاةِ مِنْ أَجْلِ فُلَانٍ مِمَّا يُطِيلُ بِنَا فَمَا رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي مَوْعِظَةٍ أَشَدَّ غَضَبًا مِنْهُ يَوْمَئِذٍ ثُمَّ قَالَ إِنَّ مِنْكُمْ مُنْفَرِّينَ
فَأَيُّكُمْ مَا صَلَّيْتُ بِالنَّاسِ فَلْيَتَجَوَّزْ فَإِنَّ فِيهِمُ الضَّعِيفَ وَالْكَبِيرَ وَذَا الْحَاجَةِ).
(الحديث ٧٠٢ طرفه في: ٩٠).

ئەبومەسعوود (بروانە ژمارە: ٧٨).

٣٩٥- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) حَدِيثُ مَعَاذٍ، وَأَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ لَهُ: (فَلَوْلَا صَلَّيْتُ بِسَبِّحِ رَبِّكَ، وَالشَّمْسُ وَضَحَاها، وَاللَّيْلُ
إِذَا يَغْشَى). (انظر: ٣٩٣)

لەگێڕانەوہ ی ئێرەدا پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بے) بەموعاد دەفەرموێ: (ئەو
موعادا ئەوہ بۆچی لەجیات ی سوورەتی بەقەرە یەکی لەم سوورەتە کورتانەت

نه خویند، سووردهتی (سبح اسم ربك الاعلی) یاسووردهتی (والشمس وضحاها)
یاسووردهتی (واللیل إذا یغشی) یاسووردهتیکی تری ودهك نه مانه

۳۹۶- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: (كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يوجزُ الصلاةَ و يكملها. (الحديث ۷۰۶) (۳۴۳)

نه نه نهس (پهزای خوای لښ بڼ) فهرمووی: دهستووری پیغه مبهه (دروودی خودای له سهه بڼ) وابوو:
نویژیکي کورتی به پوختی و به ته وای دهکرد).

۳۹۷- عَنْ أَبِي قَتَادَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (إِنِّي لَأَقُومُ فِي الصَّلَاةِ أُرِيدُ أَنْ أَطُولَ فِيهَا فَأَسْمَعَ بُكَاءَ الصَّبِيِّ فَأَتَجَوَّزُ فِي صَلَاتِي كَرَاهِيَةً أَنْ أَشُقَّ عَلَى أُمِّهِ). (الحديث ۷۰۷ - طرفاه في: ۸۶۸) (۳۴۴)

نه بوقه تاده (پهزای خوای لښ بڼ) له پیغه مبهه ده (دروودی خودای له سهه بڼ) دهه رموی: (ری)
دهکه وی که دهست دهکه م به نویژ دهمه وی دریز ی بکه مه وه، به لام که دهنگی
گریانی منالی ده بیستم، که دایکه که ی له پشت منه وه نویژ دهکا، نیتر نویژیکي
سووکه ته ی پوخت و ته وای دهکه م، دریز ی ناکه مه وه، مه بادا به دریز
کردنه وه ی نویژ دهکه، دایکی نه و منداله سه خلعت بکه م). (ت/۲/۳۸۴/۱-ز-۱۲۷ ژ-
۷۶۴ = ش/د/ت/ن).

۳۹۸- عَنْ الثُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
(لَتَسُوْنَ صُفُوفَكُمْ أَوْ لَيَخَالِفَنَّ اللَّهُ بَيْنَ وَجْهِكُمْ). (الحديث ۷۱۷). (۳۴۵)

نوعمانی کوپی به شیر (پهزای خوای لښ بڼ) فهرمووی: پیغه مبهه (دروودی خودای له سهه بڼ)
فهرمووی: (به خودا ریزه کانتان رپک ده خه ن و له ریزی نویژدا رپک و راست

(۲۴۲) أخرجه مسلم في الصلاة، باب: امر الأمة بتخفيف الصلاة في تمام، رقم: ۴۶۹=۱۰۵۳.

(۲۴۴) لاحظ (فتح الباری/۲/۷۳۱/۲۵۳ - خاتمة) المترجم = ۱۰۵۴ شيعا.

(۲۴۵) أخرجه مسلم في الصلاة، باب: أمر الأئمة بتخفيف الصلاة في تمام، رقم: ۴۶۹=۹۷۷.

را دمه و هستن یا خوود نه گهر نه وه نه کهن، خودا رووتان تاقو لوق دهکاو،
دزایه تی و نا کوکی و دووبه ره کی ده خاته ناوتانه وه). (ت/۱/۳۹۸ = ز-۱۳۴ ژ-۷۹۳).

۳۹۹- عَنْ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ: النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) (أَقِيمُوا صُفُوفَكُمْ وَتَرَاوُوا فَإِنِّي أَرَاكُمْ مِنْ وَرَاءِ ظَهْرِي). (الحدیث ۷۱۹ - طرفاه فی: ۷۱۸، ۷۲۵). (۳۴۶)

نه نه س (همزای خوی لب بن) فهرمووی: قامه تی نویژکرا، پیغه مبه ر (درودی خودای لمسه ر بن)
رووی تی کردین و فهرمووی: (ریزه کانتان راست بکه نه وه و پال بدن
بهیه کتری یه وه، چونکه من له پستی سه ریشمه وه چاوم لی تانه و سوور دهرانم
که ریزه کانتان نارپکه، له بهر نه وه فهرمانتان پی ده که م که نه وه هه له یه راست
بکه نه وه، دنا خودا توله ی نه و نارپکیه تان لی ده ستینی). (ت/۱/۳۹۸ = ز-۱۳۴ ژ-۷۹۶).

رافه و شیکردنه وه:

نهم به هرانه لهم فهرموودمیه و مرده گیرین: قسه کردن له نیوانی قامه ت و
نویژدابه ستن دا دروسته، رپکخستنی ریزه گانی نویژ پیویسته، واته: فهرزه،
هه روا پرکردنه وه ی که لین و که لی و بو شایی ناو ریز، موعجیزه یه کی گه وره ی
تیادایه که نه وه میه: پیغه مبه ر (درودی خودای لمسه ر بن) له پست سه ریشیه وه وه ک به رده می
خه لکی بینیه و.

۴۰۰- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (يُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ فِي حُجْرَتِهِ وَجِدَارُ الْحُجْرَةِ قَصِيرٌ فَرَأَى النَّاسُ شَخْصَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَامَ أَنَسٌ يُصَلُّونَ بِصَلَاتِهِ فَاصْبَحُوا فَتَحَدَّثُوا بِذَلِكَ فَقَامَ اللَّيْلَةَ الثَّانِيَةَ فَقَامَ مَعَهُ أَنَسٌ يُصَلُّونَ بِصَلَاتِهِ صَنَعُوا ذَلِكَ لَيْلَتَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا حَتَّى إِذَا كَانَ بَعْدَ

ذَلِكَ جَلَسَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمْ يَخْرُجْ فَلَمَّا أَصْبَحَ ذَكَرَ ذَلِكَ النَّاسُ فَقَالَ إِنِّي خَشِيتُ أَنْ تُكْتَبَ عَلَيْكُمْ صَلَاةُ اللَّيْلِ). (أحدیث ۷۲۹ - أطرافه فی: ۷۳۰، ۹۲۴، ۱۱۲۹، ۲۰۱۱، ۲۰۱۲، ۵۸۶۱) (۳۴۷)

عائشہ (رہمائی خوی لی بی) فہرمووی: شہویٰ لہ شہوہ گانی رہمہزان، حہزہمت (رہمائی خوی لی بی) لہ ہودہکے خویا، دہستی کردبہ شہونویژ، دیواری ہودہکے نزم بوو، لہبہرئہوہ خہلکہکے تارمایوی و جموجوولی پیغہمبہریان لہناو نویژہکےہیا دہدی، ئیتر چہند پیاوئ ہہلسان لہپشتیہوہ پہیرہوی (ئیقتیدا) یان پی کردو، دہستیان کرد بہشہو نویژکردن لہگہلیدا بہجہماعہت، کاتی رۆژ بۆوہ خہلک لہناو خویانا ئہم باسہیان بۆیہکتری گپرایہوہ، بۆیہ لہشہوی دودما خہلک زۆرتہر گردہوہبوون و پیغہمبہریش (دروودی خودای لہسہر بی) لہشہوی دودما دہستی کردہوہ بہشہونویژ، دیسانہوہ کۆمہلئ پیاو لہپشت پیغہمبہرہوہ دہستیان کردہوہ بہجہماعہت. جایا دوو شہو یاسئ شہو ئہم شہونویژہیان لہسہر ئہم شیوہیہ کرد، ئیتر لہوہبہدوا پیغہمبہر (دروودی خودای لہسہر بی) دانیشٹو نہچوو بۆ نویژگاکہ، جابۆسبہینئ خہلکہکے لہم بارہیہوہ گوشتوگوئیان ئہنجام دا، حہزہتیش (دروودی خودای لہسہر بی) فہرمووی: (ہوی ئہوہی کہئہم شہو بہرنویژیم بۆنہکردن دہترسہم کہئہم جۆرہ شہونویژہ فہرز بکری لہسہرتان). (ت/۲/۹۵ ز ۳۷-ژ ۱۳۴۸ = ش/د).

۴۰۱- عَنْ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (اتَّخَذَ حُجْرَةً قَالَ حَسِبْتُ أَنَّكَ قَالَ مِنْ حَصِيرٍ فِي رَمَضَانَ فَصَلَّى فِيهَا لَيْلِي فَصَلَّى بِصَلَاتِهِ نَاسٌ مِنْ أَصْحَابِهِ فَلَمَّا عَلِمَ بِهِمْ جَعَلَ يَقْعُدُ فَخَرَجَ إِلَيْهِمْ فَقَالَ قَدْ عَرَفْتُ

الَّذِي رَأَيْتُ مِنْ صَنِيعِكُمْ فَصَلُّوا أَيُّهَا النَّاسُ فِي يُوسُوتِكُمْ فَإِنَّ أَفْضَلَ الصَّلَاةِ صَلَاةُ الْمَرْءِ فِي بَيْتِهِ إِلَّا الْمَكْتُوبَةَ). (الحديث ٧٣١ طرفاه في - ٦١١٣، ٧٢٩٠) (٣٤٨)

زهیدی کوپی ثابت (همزی خوی لی بن) فهرمووی: پیغمبر (دروودی خوی له مسمر بن) له رهمه زانا کوختی دروست دهکا، راوی فهرمووی: واده زانم که فهرمووی: له حه سیر، جا چهند شهوی لهو کوخته دا شه ونویژدهکا، کومه لی له یارانی نویژی ته راویح له پشویه دهکن، جاکاتی حه زرم (همزی خوی لی بن) بهم حاله ی یارانی دزمانی وازدینی، نه وانیش دنگ هل دهرن و سوبخانه للا دهکن و زیخ دهگر نه دمرگاکه، تا حه زرم ته شریف بینی و نویژی ته راویحیان بوبکا، ته شریفی دمرچوو هات بولایان، پی فهرموون: (حالی بووم له داواکه تان، بهقهستی نه هاتم، نهی موسولمانینه! له ماله و دتاتان شه ونویژو نویژی سوننه ت بکن، چونکه نویژی فهرزی لی دمرچی خیرترین نویژی پیوا، نهو نویژه یه تی که له مالی خویا دهکا). (ت ١/٥٠٧/١ = ز-٣٧ ژ-١٣٤٨).

روونکردنه وه:

پیشه و عه سقه لانی (همزی خوی لی بن) له فته تحولباریدا، له کوتایی نه م نامه یه دا دمه فهرمووی: (نه م نامه یه بریتیه له سه دو بیست و دوو فهرمووده ی بهرزه وه بوو (حه دیشی مرفووع) نه وه دوشه شیان په یوهستن، نه وه دیان دوو بارمن، سی و دوویان پوخته یانن، هه موویان په سه ندی پیشه و موسلیمیشن جگه له م نو فهرمووده یه:

١- فهرمووده ی نه بوسه عید، سه بارمت به گه وره یی جه ماعت (صلاة الجماعة تفضل).

۲- فہرموودہی ئہبودہرداء: (ما أعرف شیئاً...).

۳- فہرموودہی ئہنہس: (کان رجل من الأنصار ضخماً).

۴- فہرموودہی مالیکی کوپی حوودیریت: (انی لأصلی وما أريد...).

۵- فہرموودہی ئیبینوعومہر: (لما قدم المهاجرون).

۶- فہرموودہی ئہبوهورہیرہ: (یصلون فإن أصابوا).

۷- فہرموودہ بی رشتہکھی نوعمان سہبارت بہرپزہکانی نوپڑی جہماعہت.

۸- فہرموودہی ئہنہس (کان أحد یلرزق منکبہ).

۹- فہرموودہکھی تری: (ما أنکرتم شیئاً إلا أنکم لاتقیمون الصوف).

وہ دہفہرموی: حہقدہ بیسراو (ئہئہر) یشی تیادیہ، ہہر حہقدہیان بی رشتہن، واتہ: تہعلیقن، تہنیا بیسراوہکھی ئیبینوعومہر نہبی، کہ دہفہرموی: (کان یأکل قبل أن یصلی) ہہروا بیسراوہکھی عوئمان: (الصلاة أحسن ما یعمل الناس) چونکہ ئہم دووہ پھیوہستن: واتہ: مہووصولن، ئہم بیسراوانہ ہہیانہ ہی صہحابی یہ، ہہیانہ ہی تابییعی یہ) کہواتہ: ۱۲۲+۱۳۹=۱۳۹. لہم (۱۳۹) یہ سیو پینجیان لہتہجریدہکدا ہاتوون لہژمارہ: ۳۶۷ ہہتا ژمارہ: ۴۰۱. لہگہل رہچاوگردنی دابہش گردنی فہرموودہی ژمارہ: ۳۷۱ بہسی ژمارہی جیا جیا لہفہتہولباریدا.

چہن بہہرہیہ کہلہم فہرموودہیہوہ ووردہگیری:

۱- نوپڑی سوننہت بوپیاوو ژن لہمالہوہ خیرترہ، جگہ لہونوپڑانہی کہسوننہتہ بہکؤمہل بکریں، وک نوپڑی ہہردوو جہژن و نوپڑہبارانہو نوپڑی خورگیران و مانگ گیران، ئہم نوپڑانہ لہدہرموودہی مالہوہ خیرترن.

۲- بنہما (ئہصل) ی نوپڑی تہراویج و گردنی بہجہماعہت لہمزگہوت و گردنی لہمالہوہ بہتہنیا، لہم فہرموودہیہ ووردہگیری.

۳- کردنی نوپڙی سوننهت له ماله وه له بهر نه هم هوښانه یه: چونکه نه پنی تره و دوور تره له ریا بازای و دوور تره له پو و چپو ونه و دی پاداشه که ی، هاوکات له گهل نه ودا ماله که ی پی فهدار ده بی و میهره بانی و رحمة تی به سه ردا ده باری و فریسته هاموشوی نهو ماله ده که ن، شهیتان لی ی دوور ده که ویتنه وه.

۴- هه رنو پڙی ده ق هه بی له سه ر جی که و کات و هو ی، مه رج نیه کردنی له مالا خیر تربی، وه ک سلاوی مزگه وت و نو پڙی طه و اف و سوننه تی ئی حرام دابه ستن، نو پڙی هو ی تایبه تی هه بی وه ک سلاوی ده سنو پڙ، سوننه تی زه وال، وه کی تریش نو پڙی ماله وه ده بی به سه ر مه شق بو که سانی که که متر هاتو چوی مزگه وت ده که ن، وه ک: ژن و کویله و نه خو ش و نه مانه.

زهیدی کوړی ثابیتی نه نصاری (همزای خوی لی بی) یه کی بوو له زانا شه ر عزانه ناو دار مه زنه گانی هاوړ پیانی پیغه مبه ر (دروودی خودی له سه ر بی) فه رائیز زانی کی که و ره بوو، پیغه مبه ر (دروودی خودی له سه ر بی) ده فه رموی: (باشترین فه رائیز زانتان، که شار مزای هه بی له فه رائیزدا زهیدی کوړی ثابته). زهید قورئان زانی کی که و ره یش بوو، هه ر له سه ر ده می پیغه مبه ر (دروودی خودی له سه ر بی) هه موو قورئانی له به ر بوو، زهید یه کی بوو له نوو سه ر ده گانی پیغه مبه ر (دروودی خودی له سه ر بی) کاغه زی بو دهنووسی بو خه لک و کاغه زی خه لکی شی بو دهنو پنده وه، یه کی بوو له نوو سه رانی سروهوش، له سه ر فه رمانی پیغه مبه ر (دروودی خودی له سه ر بی) زمانی عیبری که زمانی جوو له که یه، له ماو ده یه کی زور که ما فی ربوو، به یازده روژ زمانی عیبری به شار مزای فی ربوو، زمانی سه ر یانیش به حه قده روژ فی ربوو، له سه ر ده می جینشینی ی نه بو به کردا، به فه رمانی نه بو به کر، له سه ر راو پڙی عومه ر (همزای خوا بان لی بی) قورئانی کو کرد وه، له به ر می ردمندالی له غه زای به دردا ناماده نه بوو، به لام ناماده ی غه زای ئو حو دبو وه، ده لئین: له خه نده قا به کو ل خو لی خه نده قه که ی ده گواسته وه، پیغه مبه ر که بی نی پی فه رموو: (به راستی نه م کوړه کوړی چاکه). ده لئین: له دوو باب هتا زهید بالاده ست بووه به سه ر

مەردوم دا: لەقورئان و لەفەرئائیزدا. مەسرووق دەفەرموئ: چووم بۆمەدینە،
روانیم وازەیدی کۆری ثابت یەکیکە لەزانا ھەرە پایەبەرەزەکان.

دەلێن: لەناو خێزانی خۆیدا زۆر رووخۆش و مەشرەب خۆش بوو، بەلام
لەناو کۆرو مەجلیس دا زۆر سەلارو سەنگین بوو.

جاری لەکاتی سوواریبوونی و لاخا، ئیبنوعەباس ئاوەزەنگی یەکە یۆدەگری،
زەمید پێی دەفەرموئ: ئەو ئامۆزای نازداری پێغەمبەر! ئەو شایانی شانی
تۆنییە، دەو ئاوەزەنگیەکە بەردە. ئیبنوعەباباس دەفەرموئ: نا، ئێمە ئاوا
رەفتار لەگەڵ زانیان و گەورەپیاوان دەکەین. کۆمەڵی فەرموودە لەزەیدەو
دەگیرنەو، لەھاوڕێیان: ئەبوھورەیرەو ئەبوسەعیدو ئیبنوعومەر و ئەنەس و
کەسانی تریش، لەپەپرەوان (تابعین): سەعیدی کۆری موسەییەبو دوو
کۆرەکەو خۆی خاریجەو سولەیمان و کەسانی تریش.

زۆرینەدەلێن: سالی چل و پینجی کۆچی مردوو، کەدەمری ئەبوھورەیرە
دەفەرموئ: (ئەمڕۆ مەلای گەورەو نەتەوێ ئیسلام مرد، ئومید
کەئیبنوعەباباس جیگای بگریتەو. حەسەنی کۆری ثابتیش بەم شیعەر
لاواندیەو:

فمن للقاء في بعد حسان وابنه؟
ومن للمعاني بعد زيد بن ثابت؟

واتە:

شیعر پاش حەسان ھەتیو دەکەوئ
مەعانیش پاش زەید، گەر راستت دەکەوئ

بسم الله الرحمن الرحيم

١٦) نامہى چُونَيْتِي نوِيَر (كتاب صفة الصلاة)

٤٠٢ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) (أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَرْفَعُ يَدَيْهِ حَذْوَ مَنْكِبَيْهِ إِذَا افْتَتَحَ الصَّلَاةَ وَإِذَا كَبَّرَ لِلرُّكُوعِ وَإِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ رَفَعَهُمَا كَذَلِكَ أَيْضًا وَقَالَ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ وَكَانَ لَا يَفْعَلُ ذَلِكَ فِي السُّجُودِ). (الحديث ٧٣٥ - أطرافه في: ٧٣٦، ٧٣٨، ٧٣٩). (٣٤٩)

عهبدو لَلاى كورى عومه ر (پرمزى خوابان لى بن) فهرمووى: سه رنجم دهدا پيغه مبه ر
(درودى خوداى لمسه ر بن) به نه لَلاهونه كبه ر نوِيَرى داد به ست، وده وكاته د هه ردو و
ده ستى به رز ده كرده وه، تاپشتى هه ردو و ده ستى ده گه يشتنه به رابه ر
هه ردو و شانى و، سه ربه نجه كانى ده گه يشتنه ئاستى نه رمه ي گويكانى وه كاتى
ده چوو بوجه مينه وه ديسان وه نه لَلاهونه كبه رى ده كردو ديسان به وجه شنه
ده سته كانى به رز ده كرده وه، وه كاتى له چه مينه وه هه لَ دسايه وه ده يفه رموو:
(سمع الله لمن حمده) ديسان له م كاته يش دا هه ردو و ده ستى به هه مان چه شن
به رز ده كرده وه تاناستى هه ردو و سه رشانه كانى، نه و جا ده يفه رموو: (ربنا ولك
الحمد) به لام كاتى كوورنوشى ده بر دو له وكاته د كه سه رى له كوورنوش
هه لده برى نه لَلاهونه كبه رى ده كرد به لام ده ستى به رز نه ده كرده وه. (ت/١/٢٥٥
ز-٧٣ ژ-٤٨٦ ج-٤).

٤٠٣ - عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كَانَ النَّاسُ يُؤْمَرُونَ أَنْ يَضَعَ الرَّجُلُ الْيَدَ الْيُمْنَى عَلَى ذِرَاعِهِ الْيُسْرَى فِي الصَّلَاةِ). (الحديث - ٧٤٠) (٣٥٠)

(٢٤٩) أخرجه مسلم في الصلاة، باب: استحباب رفع اليدين حذو المنكبين... رقم: ٨٥٩-٣٩٠ - ٨٦٢.
(٣٥٠) من أفراد البخارى (عينى/١٢٨/٢٧٨/٥) وله أصل في صحيح مسلم (ج/٤/١١٤) باب وضع
يده اليمين على اليسرى. لاحظ فتح البارى/٢/٨٧٤/٤٠٩ - خاتمة - المترجم.

سه هلی کوری سه عد (پرمای خوی لئ بی) فهرمووی: جاران له سه رده می پیغه مبهردا
(دروودی خودای له سه ر بی) له سه ر فهرمانی خوئی فهرمان به موسو لمانان دهکرا، له کاتی
راوه ستانا، بو خویندنی فاتحه و خویندنی دوا فاتحه، به دهستی راستیان
مووچی دهستی چه بیان بگرن). (بروانه: فیهی ئاسان/ ۱/ ۱۵۰- ۶۲)

۴۰۴- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَأَبَا بَكْرٍ وَ
عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) كَانُوا يَفْتَتِحُونَ الصَّلَاةَ بِالْحَمْدِ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ. (الحديث
۷۴۳). (۳۵۱)

ئه نهس (پرمای خوی لئ بی) دمه فهرمووی: پیغه مبهردا (دروودی خودای له سه ر بی) و ئه بوبه گرو
عومهرد (پرمای خوابان لئ بی) به خویندنی سوورده تی (الحمد لله رب العالمين) دهستیان
دهکرد به نویژ.

۴۰۵- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ (يَسْكُتُ بَيْنَ التَّكْبِيرِ وَبَيْنَ الْقِرَاءَةِ إِسْكَاتَةً فَقُلْتُ يَا أَبَا وَمِي يَا رَسُولَ اللَّهِ
إِسْكَاتُكَ بَيْنَ التَّكْبِيرِ وَالْقِرَاءَةِ مَا تَقُولُ؟ قَالَ أَقُولُ اللَّهُمَّ بَاعِدْ بَيْنِي وَبَيْنَ خَطَايَايَ
كَمَا بَاعَدْتَ بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ اللَّهُمَّ تَقْنِي مِنَ الْخَطَايَا كَمَا تَقْنِي الثُّرُبُ
الْأَبْيَضُ مِنَ الدَّنَسِ اللَّهُمَّ اغْسِلْ خَطَايَايَ بِالْمَاءِ وَالْثَلَجِ وَالْبَرْدِ). (الحديث رقم:
۷۴۴ في فتح الباري شرح صحيح البخاری). (۳۵۲)

ئه بوهورهیره (پرمای خوی لئ بی) فهرمووی: پیغه مبهردا (دروودی خودای له سه ر بی) دهستووری
وابوو، له دواى ئه لاهوئه کبهری نویژ دابهستن له پیش دهست کردن
به خویندنی فاتحه، ئیست (سکته خفیفه: ویستانیکی کهم) ی دهکرد، گوتم:
ئه ی پیغه مبهردی خودا! به باوکم و دایکمه وه به قوربانیت بم له ئیسته دا

(۳۵۱) اخرجه مسلم في الصلاة، باب: حجة من قال لا يجهر بالبسملة، رقم: ۳۹۹- ۸۹۰.

(۳۵۲) اخرجه مسلم في المساجد ومواضع الصلاة، باب: ما يقال بين تكبيرة الإحرام والقراءة

به نهینى چى ده خوینى؟ فہرمووى: ده ئيم: (اللهم باعد بينى وبين خطاياى كما باعدت بين المشرق والمغرب، اللهم نقى من خطاياى كما ينقى الثوب الأبيض من الدنس، اللهم اغسل خطاياى بالماء والثلج والبرد): خودايه! له گوناھ دوورم بخه ره وهك دوورى خوره لاتو خورثاوا، خودايه! له گوناھ پاكه بكه ره وهك پارچه يى بلوورى ى سپى ى بى گهره، خودايه! گوناھه كانم به ناوو به به فرو به ته رزه پاك پاك بشوره وه). (ت/١/٢٥٧/١ ز-٧٤ ژ-٤٩٢ ج-٤ = ش/د/ن).

روونكر د نه وه:

نزاي سهره تاى نويز چهنه شيوه يه كى هه يه، نه م نزايه يه كيكه له وشيوانه، بوژانيى نهو شيوانه برپوانه: (فيقهى ناسان/١/١٥٢ ز-٦٢).

ئيسا له ناو شافيعى مه زه به كانا و اباوه، له نيوانى ئيستى پاش ئامين و له نيوانى خویندن سوره تدا، پيشنويز به نهینى نه م نزايه واله م فهرمووده دا ده خوینى، هه تا پاش نويزه كان له خویندن فاتيحه ده به وه، ياقورثان به نهینى ده خوینى، نه وسا ده ست ده كا به سوورمه.

٤٠٦ - عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (صَلَّى صَلَاةَ الْكُسُوفِ فَقَامَ فَأَطَالَ الْقِيَامَ ثُمَّ رَكَعَ فَأَطَالَ الرُّكُوعَ ثُمَّ قَامَ فَأَطَالَ الْقِيَامَ ثُمَّ رَكَعَ فَأَطَالَ الرُّكُوعَ ثُمَّ رَفَعَ ثُمَّ سَجَدَ فَأَطَالَ السُّجُودَ ثُمَّ رَفَعَ ثُمَّ سَجَدَ فَأَطَالَ السُّجُودَ ثُمَّ قَامَ فَأَطَالَ الْقِيَامَ ثُمَّ رَكَعَ فَأَطَالَ الرُّكُوعَ ثُمَّ رَفَعَ فَأَطَالَ الْقِيَامَ ثُمَّ رَكَعَ فَأَطَالَ الرُّكُوعَ ثُمَّ رَفَعَ فَأَطَالَ السُّجُودَ ثُمَّ رَفَعَ فَسَجَدَ فَأَطَالَ السُّجُودَ ثُمَّ رَفَعَ ثُمَّ سَجَدَ فَأَطَالَ السُّجُودَ ثُمَّ انْصَرَفَ فَقَالَ قَدْ دَنَيْتُ مِنِّْي الْجَنَّةُ حَتَّى لَوْ اجْتَرَأْتُ عَلَيْهَا لَجِئْتُكُمْ بِقِطَافٍ مِنْ قِطَافِهَا وَدَنَيْتُ مِنِّْي النَّارَ حَتَّى قُلْتُ أَيْ رَبِّ وَأَنَا مَعَهُمْ فَإِذَا امْرَأَةٌ حَسِبْتُ أَنَّهَا قَالَ تَخْدِشُهَا هِرَّةٌ قُلْتُ مَا شَأْنُ هَذِهِ قَالُوا حَبَسَتْهَا حَتَّى مَاتَتْ جُوعًا لَأَ أَطْعَمْتُهَا وَلَأَ أَرْسَلْتُهَا تَأْكُلُ حَسِبْتُ أَنَّهَا قَالَ مِنْ خَشْيَةِ أَوْ خَشْيَةِ الْأَرْضِ).

(الحديث ٧٤٥ - طرفه في: ٢٣٦٤) (٣٥٣)

ئەسمای کچی ئەبوبەکر (رەزای خۆی لێ بێ) فەرمووی: لەسەر دەمی حەزەرتدا (دروودی خودای لەسەر بێ) رۆژگیرا، پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) هەڵسا نوێژی خۆرگیرانی بەکۆمەڵی لەناو مزگەوتدا بۆ موسوڵمانان کرد، ماوەیەکێ دوورودرێژ لەناو نوێژەکەدا بەراوەستانەوه هەر قورئانی دەخویند، ئینجا چەمی یەوهو روکووعی بردو درێژی دا بەچەمینەوهکە، ئەوجا لەچەمینەوه هەڵسایەوهو گەلی بەپێوه راوەستایەوهو قورئانی خویندەوه، بەلام لەراوەستانی یەکەمی کەمتر، ئینجا دووبارە رووکووعی دوورو درێژی تریشی بردەوه، بەلام لەرووکووعی یەکەمی کەمتر، ئەوسا سەری لەچەمینەوه بەرزەوهکرد، ئەوجا دوو کورپووشی دوورودرێژی برد لەچەشنی دوو روکووعەکە، یەکەم وەک یەکەم و دووم وەک دووم، رکاتی یەکەم تەواو، ئنجا چی کرد لەرکاتی یەکەمدا لەرکاتی دووهەمیشدا ئەوهی کردەوه، دوو راوەستان و دوو چەمینەوهو دوو کورپووشی لەسەر شیوەی رکاتی یەکەم ئەنجام دا، ئەو لەنوێژ بۆوهو خۆریش بەربوو بوو. جا وتاریکی دا بۆ مەردومەکەو سوپاس و ستایشی خودای کردو فەرمووی: (.. وابەهەشتم لێوه نزیکەوه بوو، ئەگەر زاتم بکردایە هیشوو یەکم لەمیوهکە دەینا بۆتان بەلام زاتم نەکرد چونکە بۆئەوه پرسم بە پەرەردگارم نەکردبوو، وەوايش دۆزەخم لێ نزیکەوه بوو، تەنانەت ترسم لێ نیشتو گوتم: ئەی پەرەردگارم! بۆچی منیش لەگەڵیانم؟

کەپروانیم واژنیك پشیلەیی تی بەربوو، بەچەرنووک دەپرووشینی و پێستەکە دەدەمالی، گوتم: ئەم ژنە لەسەرچی ئەم پشیلەیه وەهای لێ دەکا؟! فەرموویان: کاتی خۆی لەجیهانا، ئەم ژنە ئەم پشیلەیهی حەپس کردوو بەری نەداوه هەتا لەبرسانا مردوو، نەژنەکە خۆی خواردنی پی داوه نەبەرەلای کردوو کەبۆخۆی لەجێو جانەوهی زەوی بخوات). (ت/ ۲/ ۴۶۳/ ۱ - ز. ۱۶۶ ژ- ۹۲۱ ج- = ش/ د/ ت/ ن) + (فیقهی ئاسان/ ۱/ ۲۴۰ - ز. ۶۹ هەتا ز. ۹۸).

روونکردنه وه:

له م فهرموودهیه وه ئه م چهند شته دهردهکهون:

١- نوێژی خۆرگيران سوننه تیکی گه وره یه، سوننه ته به کۆمه ئی بکړی، له مزگه و تا بکړی، خۆرگيران و مانگ گيران ئایهت و نیشانه ن بۆته خویف و هه ره شه ن، و اباشه له و کاته دا خه ئک ته و به و ئیستغفار و نزا بکه ن، خیر و چا که بکه ن.

٢- به هه شته و دۆزه خ ئیستا دروست کرا و ن و هه ن، ئه مه مه زه به یی ئه هلی سوننه ت و جه ماعه ته.

٣- ئازاردانی گیانله بهر دروست نیه، مه گهر زیانه خرۆبی، له رۆژی قیامه تا گیانله بهری سته مبار تۆله ی خۆی له و که سه ده ستی ئی که له جیهان دا زۆرو ناهه قی ئی ده کا. وه ک ده فهرمو ی: (خوا هه قی بزنی کۆل له بزنی شاخدار ده ستی ئی).

٤- موعجیزه یه کی گه وره ی تیا یه بۆ پیغه مبه ر (دروودی خودای له سه ر بێ) .
٤٠٧- عَنْ خَبَابٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قِيلَ لَهُ: (أَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يقرأُ فِي الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ؟ قَالَ نَعَمْ قُلْنَا بِمَ كُنْتُمْ تَعْرِفُونَ ذَاكَ قَالَ بِاضْطِرَابٍ لِحَيْتِهِ). (الحدیث ٧٤٦ - أطرافه فی: ٧٦٠، ٧٦١، ٧٧٧). (٣٥٤)

گوتیان به خه باب (پژای خوی لی بێ) به چیدا ده تانزانی که پیغه مبه ر (دروودی خودای له سه ر بێ) له نوێژی نیوهر پۆو عه صردا سورمه له پاش فاتیه وه ده خو ئی؟ فهرمووی: به جوولانه وه ی ریشیا. (ت/١/٢٦٥/٣ ز- ٧٨ ژ- ٥٠٣ ج- ٤).

رافه و شیکردنه وه:

خه بابی کوری ئه ره ته ت (پژای خوی لی بێ) له موسو ئمانه هه ره پێشینه کانه، ئازاری زۆری چه شتوو له سه ر ئیسلامه تی، زۆربه ی شهرو شه رگا کانی ئیسلامه تی

چووه، سیو دوو فهرموودهی ههیه، بوخاری پینجیانی گیراوه تهوه، لهسه ردهمی نه زانیدا ئاسنگهر بوو شمشیری دروست دهکرد، خه باب دهیفه رموو: جارئ لهسه ر ئیسلامهتی ئاگریکیان کردهوه بۆم، ئهوجا رایان کی شام بهسه ریدا، بهره بهره چهوری و بهزی پشتم ئاگره کهی کوژاندهوه! پشتی بههوی ئه سووتانندهوه چال و چویل بوو بوو. ته مهنی شهست و سی سال

بوو، پێشهوا عهلی نوێژی لهسه ر تهرمه کهی کرد. (بروانه: ت/ ٤/ ١٥١٦/ ١/ ز- ١٩١) ٤٠٨ - عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ: النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (مَا بَالُ أَقْوَامٍ يَرْفَعُونَ أَبْصَارَهُمْ إِلَى السَّمَاءِ فِي صَلَاتِهِمْ فَاشْتَدَّ قَوْلُهُ فِي ذَلِكَ حَتَّى قَالَ لَيَنْتَهَنَّ عَنْ ذَلِكَ أَوْ لَتُخْطَفَنَّ أَبْصَارُهُمْ). (الحديث ٧٥٠). (٣٥٥)

ئهنهس (پهزای خوای لی یه) فهرمووی: پێغه مبه ر (دروودی خودای لهسه ر یه) فهرمووی: (له بهرچی هه ندئ کهس له نوێژا چاو هه لده برن بۆ ئاسمان بۆوا ده کهن بۆ؟!) ئیتر هه زه رته (پهزای خوای لی یه) له م باره یه وه که ئی به توندی هه ره شه ی کرد، ته نانه ت فهرمووی: (ده بی واز له مکاره ناشرینه به یین، ئه گینا که بی گومان کویر ده بن). (ت/ ١/ ٢٩٦/ ١/ ز- ٩٦ ژ- ٥٧٢ = ش/ د/ ن). له تاجا گفته ی موسلیم ئاوا یه: (که سانی که له نوێژا چاویان هه ل ده برن به ره و ئاسمان، یاده بی واز له م کاره ناپه سه نده به یین یابی گومان چاویان کویر ده بی).

٤٠٩ - عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ الْإِلْتِفَاتِ فِي الصَّلَاةِ؟ فَقَالَ هُوَ اخْتِلَاسٌ يَخْتَلِسُهُ الشَّيْطَانُ مِنْ صَلَاةِ الْعَبْدِ). (الحديث ٧٥١ - طرفه في: ٣٢٩١) (٣٥٦)

(٣٥٥) رواه مسلم عن جابر بن سمرة وأبي هريرة، باب النهي عن رفع البصر إلى السماء في الصلاة، شرح صحيح مسلم للنووي ج/ ٤/ ص ١٥٢. لاحظ عيني/ ٥/ ٣٠٩/ ١٣٨٠ وفتح/ ٢/ ٢٧٣/ ٧٥٠ ونفي الفتح في الخاتمة ص ٤٠٩ إخراج مسلم لهذا الحديث - المترجم = ٩٦٥، ٩٦٦. مسلم. شيجا.

(٣٥٦) من أفراد البخاری (فتح/ ٢/ ٤٠٩/ ٨٧٥ - خاتمة) - المترجم.

عائیشہ (ہجری خواتین میں) فہرمووی: بوناوردانہ وہ لہناو نویرڈا لہ پیغہمبہرم
پرسی، فہرمووی (درویدی خودای لہسہر میں): (تہوہ لی دزینہ وہیہ شہیتان دہیفرینئی
لہنویرڈی بہندہ!)۔ (ت/٢٩٧/١ ز ٩٦ ژ ٥٧٣ = ب/ن/د)۔

٤١٠- عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَ: (شَكَأ أَهْلُ الْكُوفَةِ سَعْدًا إِلَى
عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَعَزَلَهُ وَاسْتَعْمَلَ عَلَيْهِمْ عَمَّارًا فَشَكُّوا حَتَّى ذَكَرُوا أَنَّهُ لَا يُحْسِنُ
يُصَلِّي فَأَرْسَلَ إِلَيْهِ فَقَالَ يَا أَبَا إِسْحَاقَ إِنَّ هَؤُلَاءِ يَزْعُمُونَ أَنَّكَ لَا تُحْسِنُ تُصَلِّي قَالَ
أَبُو إِسْحَاقَ أَمَّا أَنَا وَاللَّهِ فَإِنِّي كُنْتُ أَصَلِّي بِهِمْ صَلَاةَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ مَا أَخْرَمَ عَنْهَا أَصَلِّي صَلَاةَ الْعِشَاءِ فَأَرَكُدْ فِي الْأَوَّلِينَ وَأَخِفْ فِي الْآخِرِينَ
قَالَ ذَاكَ الظَّنُّ بِكَ يَا أَبَا إِسْحَاقَ فَأَرْسَلَ مَعَهُ رَجُلًا أَوْ رَجُلًا إِلَى الْكُوفَةِ فَسَأَلَ عَنْهُ
أَهْلَ الْكُوفَةِ وَلَمْ يَدْغْ مَسْجِدًا إِلَّا سَأَلَ عَنْهُ وَيُثْنُونَ مَعْرُوفًا حَتَّى دَخَلَ مَسْجِدًا لِبَنِي
عَبْسٍ فَقَامَ رَجُلٌ مِنْهُمْ يُقَالُ لَهُ أَسَامَةُ بْنُ قَتَادَةَ يُكْنَى أَبَا سَعْدَةَ قَالَ أَمَّا إِذَا نَشَدْتَنَا فَإِنَّ
سَعْدًا كَانَ لَا يَسِيرُ بِالسَّرِيَّةِ وَلَا يَقْسِمُ بِالسَّوِيَّةِ وَلَا يَغْدِلُ فِي الْقَضِيَّةِ قَالَ سَعْدٌ أَمَّا
وَاللَّهِ لَأَدْعُوَنَّ بِلَاثٍ اللَّهُمَّ إِنْ كَانَ عَبْدُكَ هَذَا كَاذِبًا قَامَ رِبَاءٌ وَسُمْعَةٌ فَأُطْلِعْ عُمَرَةَ
وَأُطْلِعْ فَقَرَهُ وَعَرَّضَهُ بِالْفَتَنِ وَكَانَ بَعْدُ إِذَا سُئِلَ يَقُولُ شَيْخٌ كَبِيرٌ مَفْتُونٌ أَصَابَنِي
دَعْوَةُ سَعْدٍ قَالَ عَبْدُ الْمَلِكِ فَأَنَا رَأَيْتُهُ بَعْدُ قَدْ سَقَطَ حَاجِبَاهُ عَلَى عَيْنَيْهِ مِنَ الْكِبَرِ
وَأِنَّهُ لَيَتَعَرَّضُ لِلْجَوَارِي فِي الطَّرِيقِ يَغْمِزُهُنَّ). (الحديث ٧٥٥ - طرفاه في: ٧٥٨،
٧٧٠). (٣٥٧)

جابر بن کوری سہموورہ (ہجری خواتین میں) فہرمووی: خہلکی کووفہ لہلای
عومہری کوری خہططاب (ہجری خواتین میں) سکالایان لہسہعدی کوری تہبووہقاص
کرد، تہویش لہسہرکار لای بردو عہماری کوری یاسیری کرد بہسہرکاریان،
سکالایہکی زوریان لی کرد، تہنانتہ دہیانگوت: سہعد نازانی نویرڈیش
بہجوانی بکا۔ ٹیتر عومہر (ہجری خواتین میں) ناردی بہشوینی داو پیی فہرموو: تہی

ئەبوئیسحاق! ئەمانە دەلێن: گواپە تۆ ھەتا نوێژیش بە جوانی نازانی بکە! ئەویش فەرمووی: وەلێ بەخودا من زۆر بە جوانی بەرنوێژیم بۆدەکردن، پێک وەک بەرنوێژیکردنی ھەزەرت خۆی کە کاتی خۆی بۆئێمە دەکرد، یەک دەنکەم ئێ کەم نەدەکردەو، کە نوێژی شیوان و خەوتنان دەکەم لە پکاتی یەکەم و دوەمیان دا رادەووستم و فاتیحە دەخوینم و لە پاش فاتیحە قورئانیکی زۆر دەخوینم، وەلێ لە پکاتەکانی تریاندا قورئانخویندنی پاش فاتیحە کورت دەکەمەو، عومەریش (ڕەزای خۆی لێ بێ) فەرمووی: ئەی باوکی ئیسحاق ئەو ھەبیر و باوەری ھەموو کەسیکە بەتۆ کە ئاوا بە جوانی نوێژ بکە.. جابۆد ئێمە پیاوی (یاچەند پیاویکی) لە گەڵ سەعددا نارد بۆ کووفە، کە لە بارە سەعدەو لە خەلکی کووفە پرسی، ئەویش مزگەوت نەما لە کووفە کە لە بارە سەعدەو پرسیاریان ئێ نەکا، ھەموو وەسپ و پەسنی سەعدیان دەکردو تاریفی باشیان دەکرد، ھەتا گەشتنە مزگەوتە کە ی بەنی عەبەس، لەو پیاویکیان ھەلسا، ناوی ئوسامە کۆری قوتادەبوو، کە سناوی ئەبوسەعدە بوو، ھەستا گوتی: چونکە داوای شایەتیمان لێ دەکە، دەسا من ناگام ئێ بێ سەعد ئەم سێ خراپە ھەبوو:

یەکەم: سەعد لە سوپا خۆی دەدزیو ھەو لە گەڵیان دا نەدەچوو بۆ بەرە شەر، دووھەم: لە تالانی و بەخشیش دا شتی وای بەیە کسانێ دابەش نەدەکردو خۆمانە خۆمانە دەکرد،

سێھەم: لە دادپرسی و موھاکە مەیش دا دادپەر و ەرنەبوو.

سەعدیش (ڕەزای خۆی لێ بێ) فەرمووی: دەی وای ئێ ھات! دەسا بەخودا منیش ئەم سێ نزایەت ئێ دەکەم، ھۆ خودایە! ئەگەر ئەم بەندە یە تۆ درۆزنەو درۆدەکاو ئەم قسانە بۆ پیاوی دەکاو، بۆچاو و روپایی ھەلساوە ئەم قسانە دەکا، ئەوا تۆ خۆت تۆلە منی ئێ بستینەو لەباتی ئەم سێ بوختانە تووشی

ئەم سى سزايەى بکە: يەكەم: تەمەنى دريژکە. دووهم: بەدریژی تەمەنى
هەزارو نەدارای بکە. سێهەم: تووشى ئازاوەهیشى بکە. ئیتەر کابرا رېک نزاكەى
سەعدى لى گیرابوو، لەوهدوا کەلەئەبوسەعدەیان دەپرسى: چۆنیت؟ دەيگوت:
پیرەمیديکی ديوانەو شیتۆلکەم نزاكەى سەعدى کورپى وەقاصم لى گیرابوو.

عەبدولەليکى کورپى عومەير کەلەجابیری کورپى سەموورەو (پەزى خوايان لى بى)
ئەم داستانە دەگيرپتەو دەفەرموى: لەوهدوا من ئەو کابرايەم دەدى، لەبەر
پیرى برۆکانى بەسەرچاوەکانى دا شۆرپوو بوونەو، کەچى هیشتا رېگەى
بەگچان و کەنيزان دەگرت و چرنووکی لى دەگرتن!). (رياض/٣/١٠٨٨/ز-٣/٢٥٣
= بەرگى-٣-ز ٢٥٣-ژ ١٥٠٣ = ش).

روونکردنەو:

جابیری کورپى سەموورە خوێ و باوکی هاوړى ي پيغه مبهړ (درودى خودای لەسەر بى)
بوون، سەدوچل و شەش فەرموودەى هەيه، دوانيان پەسەندى هەردوو پيرن،
واتە: شىخى بوخارى و شىخى موسليم (پەزى خوايان لى بى) ئەو دوو فەرموودەيان
گيراپوتەو. بىست و شەش فەرموودەى تری لەموسليم دا هەيه. جابیر
خوشکەزای سەعدى کورپى ئەبوووقاصە. لەفەرموودەيەکا جابیر دەفەرموى:
(شەوئ مانگەشەو بوو، لەخزمەت پيغه مبهردا بووم، دەستى جلى سوورى
لەبەردا بوو، سەرنجى ئەوو سەرنجى مانگەكەم دا، لەبەرچاوم ئەو گەل
لەمانگەكە جواتنر بوو). لەفەرموودەيەكى تردا دەفەرموى: (سەد جار زیاتر
لەخزمەت پيغه مبهردا دانیشتووم) لەفەرموودەى دروست دا، هاتوو دەفەرموى:
(لەدوووهزار جار زیاتر نوێزم بەجەماعەت لەگەل پيغه مبهردا کردوو).

٤١١- عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ قَالَ: (لَا صَلَاةَ لِمَنْ لَمْ يَقْرَأْ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ). (الحديث ٧٥٦). (٣٥٨)

عوبادهی کوری صامیت (همزی خوی لری بر) فهرمووی: پیغهمبه ر (دروودی خودای لسمبر بر)
 فهرمووی: (هه رکه سی له نویژدا، له هه موو رکاتی کدا سوره تی فاتیحه نه خوی نی،
 نویژه که ی دروست نییه). (ت/١/٢٤٦/٣ ز- ٧٢ ژ- ٤٧١ = ش/د/ت/ن).

٤١٢- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
 (دَخَلَ الْمَسْجِدَ فَدَخَلَ رَجُلٌ فَصَلَّى فَسَلَّمَ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَرَدَّ
 وَقَالَ ارْجِعْ فَصَلِّ فَإِنَّكَ لَمْ تُصَلِّ فَرَجَعَ يُصَلِّي كَمَا صَلَّى ثُمَّ جَاءَ فَسَلَّمَ عَلَى النَّبِيِّ
 صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ ارْجِعْ فَصَلِّ فَإِنَّكَ لَمْ تُصَلِّ ثَلَاثًا فَقَالَ وَالَّذِي بَعَثَكَ
 بِالْحَقِّ مَا أَحْسَنَ غَيْرَهُ فَعَلَّمَنِي؟ فَقَالَ إِذَا قُمْتَ إِلَى الصَّلَاةِ فَكَبِّرْ ثُمَّ اقْرَأْ مَا تيسَّرَ
 مَعَكَ مِنَ الْقُرْآنِ ثُمَّ ارْكَعْ حَتَّى تَطْمِئِنَّ رَاكِعًا ثُمَّ ارْفَعْ حَتَّى تَعْدِلَ قَائِمًا ثُمَّ اسْجُدْ
 حَتَّى تَطْمِئِنَّ سَاجِدًا ثُمَّ ارْفَعْ حَتَّى تَطْمِئِنَّ جَالِسًا وَافْعَلْ ذَلِكَ فِي صَلَاتِكَ كُلِّهَا).
 (الحديث ٧٥٧ - أطرافه في: ٧٩٣، ٦٢٥١، ٦٢٥٢، ٦٦٦٧) (٣٥٩)

ئه بوهوره پره (همزی خوی لری بر) فهرمووی: پیغهمبه ر (دروودی خودای لسمبر بر) هات
 بۆمژگه وت، پیاو یکی ش که ناوی خه لادی کوری رافیع بوو - هاته ژووره ووه
 نویژی کردو چوو بۆلای پیغهمبه ر (دروودی خودای لسمبر بر) و سلاوی لی کرد، ئه ویش
 سلاوه که ی سهنده ووه فهرمووی: (بجۆره ووه نویژه که ت بکه ره ووه، چونکه
 ئه وه نویژ نه بوو که تو کردت) تاسی جار پیاوه که نویژه که ی ده کرده ووه
 پیغهمبه ریش دیسانه وه ههروای پی ده فهرمووه ووه، تاله سه ری جاری سییه مدا
 پیاوه که گوتی: به و خودایه ی که تو ی کردوه به پیغهمبه ری راست و دروست
 له مه باشتر نازانم، ده ی ئه ی پیغهمبه ری خوا! بفرموو نویژم فی ربه که. ئه ویش
 (دروودی خودای لسمبر بر) فهرمووی: که پراوه ستای بۆنویژ له پيشا نویژ دابه سته و بلی:
 ئه للاه و ئه که به ر، ئنجا چه ندمت بۆده لوی - له و قورئانه ی که له به رته - بیخوینه،
 ئه و جا بچه می ره ووه ئه و منده له چه مینه وه (روکووع) دا بمینه ره ووه هه تا له شت

له جموجوول دهكهوئ و نه ندامه كانت نارام دهگرن، ئينجا پڻك هه لسه رهوه و
پشت هه لپه تارمپ راده وهستيت، ئنجا دانهوئ بؤ كورنوش و كورنوش بهره و
نه وهنده له كوورنوش دا بمينه رهوه تائه ندامه كانت نارام دهگرن و جهسته ت
له جموجوول دهكهوئ، نه و جا سه ره له كورنوش بهرز كه رهوه و تافنج
داده نيشيت، ئنجا ديسان وه كورنوش يكي تری وهك كورنوشی يه كه م
ببه رهوه، نيت ره موو پكاته كانی تر هه تاسه ر به م شيويه بكهو، له هه موو
كاتيكا له نوويژا نه مه كارت بي). (ت/٢٤٥/١ ز- ٧٢ ژ- ٤٧٠ = ش/د/ ت/ ن).

٤١٣- عَنْ أَبِي قَتَادَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
(يَقْرَأُ فِي الرَّكْعَتَيْنِ الْأُولَيَيْنِ مِنْ صَلَاةِ الظُّهْرِ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ وَسُورَتَيْنِ يُطَوِّلُ فِي
الْأُولَى وَيُقْصِرُ فِي الثَّانِيَةِ وَيُسْمِعُ الْآيَةَ أَحْيَانًا وَكَانَ يَقْرَأُ فِي الْعَصْرِ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ
وَسُورَتَيْنِ وَكَانَ يُطَوِّلُ فِي الْأُولَى وَكَانَ يُطَوِّلُ فِي الرَّكْعَةِ الْأُولَى مِنْ صَلَاةِ الصُّبْحِ
وَيُقْصِرُ فِي الثَّانِيَةِ). (الحديث ٧٥٩ - أطرافه في: ٧٦٢، ٧٧٦، ٧٧٨، ٧٧٩)^(٣٦٠)

ئه بوقه تاده (رهزای خوی لسن بن) فه ره مووی: ده ستووری بیغه مبه ر (درووی خودای لسه ر بن)
وابوو له رکاتی یه که مو له رکاتی دوه می نویژی نیومرودا سوورمتی فاتحه و
سوورمتیکی تری ده خویند نه و سوورمه له پاش فاتحه وه که له رکاتی یه که ما
ده خویند، دريژ تربوو له و سوورمه ته ی که له رکاتی دوه ما ده خویند،
جار جار میش دهنگی نه وهنده بهرز ده کرده وه که نایه ته که ده بیسرا، له نویژی
عه سريشا هه روای ده کرد، له رکاتی یه که می به یانیشا سوورمه ته دريژ تری
ده خویند له سوورمه ته رکاتی دوه م. (ت/٢٦٥/١ ز- ٧٨ ژ- ٥٠٢ = ش/د/ ت/ ن).

٤١٤- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّهُ قَالَ: (إِنَّ أُمَّ الْفَضْلِ سَمِعَتْهُ وَهُوَ
يَقْرَأُ وَالْمُرْسَلَاتِ عُرْفًا فَقَالَتْ يَا بُنَيَّ وَاللَّهِ لَقَدْ ذَكَّرْتَنِي بِقِرَاءَتِكَ هَذِهِ السُّورَةِ إِنَّهَا

لَا خَيْرَ مَا سَمِعْتُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقْرَأُ بِهَا فِي الْمَغْرِبِ).
(الحديث ٧٦٣ - طرفه في: ٤٤٢٩) (٣٦١)

عبداللہ کو ری عہد عباس (ہمزای خوابان لہ بی) فہرمووی: جاری سوورہتی
(والمرسلة عرفا) م دہویند، نوم فہضل گوئی لہ بوو، فہرمووی: (رؤلہ!
بہخودا بہخویندنی ئەم سورہتہ ئەوہت یادخستہوہ گەئەم سوورہتہ
ئاخرەمین شت بوو، گویم لہ بوو کہ پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بی) لەنوێژی شیوانا
دەبخویند. (ت/١/٢٦٧/١ ز-٨٠ ژ-٥٠٧ = ش/د/ت/ن).

نوم فہضل دایکی ئیبنوعەباسہ، خوشکی مہیموونہی کچی حاریشی
ہاوسہری پیغەمبەرہ. عہرزی حەزرت دہکا: قوربان لەخەوما بینیم
کەئەندامی ئەئەندامەکانی تۆ لەمالی منابوو؟ فہرمووی: (ئەوہ فاطیمہی
کچم کوپکی دہبی تۆشیری پی دەدەیت، جا کہ حوسەین - رەزای خوای لہ بی
- لەدایک دہبی، نوم فہضل دہیبا بو لای خووی و شیری دەداتی).

٤١٥ - عَنْ زَيْدُ بْنُ ثَابِتٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: سَمِعْتُ: النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ يَقْرَأُ فِي الْمَغْرِبِ بِطَوَلَى الطَّوَلَيْنِ). (الحديث ٧٦٤). (٣٦٢)

زەیدی کوپی تابیت (ہمزای خوای لہ بی) فہرمووی: بہگوئی خۆم گویم لہ بوو،
پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بی) لەنوێژی شیوانا درێژترینی دووسوورہتہ ہەرہ
درێژەکانی دہخویند).

راڤە و شیکردنەوہ:

راجیایی ھەيە لەوہداکە مەبەست لەم دوو سورەتہ ھەرہ درێژانہ کامانەن؟
برێ دەفەرموون: مەبەست ئەعرافو ئەنعامە، برێ تر دەفەرموون: مەبەست

(٣٦١) أخرجه مسلم في الصلاة، باب: القراءة في الصبح، رقم: ٤٦٢=١٠٣٣.

(٣٦٢) من أفراد البخاری (فتح الباری/٢/٤٠٩ - خاتمة) - المترجم.

ئەعرافو نیسیایە، بڕێ تر دەفەر موون: مەبەست ئەعرافو مائیدەییە، درێژترینە کەشیان ئەعرافە. لەم فەرموودەییەو دەردەکەوێ کە کاتی نوێژی شیوان زۆرە.

٤١٦- عَنْ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقْرَأُ فِي الْمَغْرِبِ بِالطُّورِ). (الحديث ٧٦٥ - أطرافه في: ٣٠٥٠، ٤٠٢٣، ٤٨٥٤). (٣٦٣)

جوبەیری کوری موطعیم (ڕەزای خۆی لێ بێ) فەرمووی: گوێم ئی بوو پیڤەمبەری خودا (دروودی خۆدای لێ بێ) لە نوێژی شیوانا سوورەتی (والطور) ی دەخویند. (ت/٢/٣٦٧/١ - ز- ٨٠ ژ- ٥٠٨ = ش/د/ن).

٤١٧- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ صَلَّيْتُ خَلْفَ أَبِي الْقَاسِمِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) الْعَتَمَةَ، فَقَرَأَ: (إِذَا السَّمَاءُ انشَقَّتْ) فَسَجَدَ فَلَا أَزَالُ أَسْجُدُ فِيهَا حَتَّى أَلْقَاهُ). (الحديث ٧٦٦ - أطرافه في: ٧٦٨، ١٠٧٤، ١٠٧٨). (٣٦٤)

ئەبوراڤیع فەرمووی: ئەبوهورەیرە (ڕەزای خۆی لێ بێ) بەر نوێژی ئی نوێژی خەوتنانی بۆ کردین، سوورەتی: (إِذَا السَّمَاءُ انشَقَّتْ) ی خویند، کە گەیشته ئایەتی: (وَإِذَا قَرَأَ عَلَيْهِمُ الْقُرْآنَ لَا يَسْجُدُونَ) کوورنوشی قورئان خویندن بێرد، کە لە نوێژ بووینەو گۆتم: ئەم کوورنوشە چی بوو؟ فەرمووی: لە پەشتی پیڤەمبەرەو (دروودی خۆدی لە سەر بێ) نوێژم کردوو، لەدوای ئەم ئایەتەو لەناو ئەو نوێژەدا لە گەڵ حەزەرەدا سەجدە تیلاوتم بێردوو، لەبەر ئەوە هەتا دەگەمەو بە خزمەتی لەودنیا، لەم شوێنەدا لەم سوورەتەدا ئەم کوورنوشە هەردەبەم و هەرگیز تەرکی ناکەم. (ت/١/٣٣٣/١٠ - ز- ١١٠ ژ- ٦٥٤ = ش/د/ن).

(٣٦٣) أخرجه مسلم في الصلاة، باب: القراءة في الصبح، رقم: ٤٦٣، ١٠٢٥، ١٠٢٣.

(٣٦٤) أخرجه مسلم في المساجد ومواضع الصلاة، باب: سجود التلاوة، رقم: ٥٧٨، ١٣٠٤، ١٣٠٦.

٤١٨- عَنْ الْبَرَاءِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي سَفَرٍ، فَقَرَأَ فِي الْعِشَاءِ فِي إِحْدَى الرُّكْعَتَيْنِ بَا التَّيْنِ وَالزَّيْتُونِ. وَفِي رِوَايَةٍ أُخْرَى قَالَ: مَا سَمِعْتُ أَحَدًا أَحْسَنَ صَوْتًا مِنْهُ أَوْ قِرَاءَةً. (الحديث ٧٦٦ - أطرافه في: ٧٦٨، ١٠٧٤، ١٠٧٨). (٣٦٥)

بهراء (همزای خوی لب بی) فهرمووی: جاری پیغهمبر (دروودی خودای لهسر بی) لهسهفهریکا بوو، نویژی خهوتنانی بهدوورکات کرد، لهرکاتی یهکهما لهپاش خویندنی سووردهتی فاتیحه سووردهتی (والتین والزیتون) ی خویند، کهسی ترم نهدیوه کهوهک نهو ناوا دهنگی خویشی و ناوا بهجوانی قورئان بخویند. (ت/ ٤/٢٦٧/١) ٨-ژ ٥١٠ = ش/ ت/ ن).

٤١٩- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (فِي كُلِّ صَلَاةٍ يُقْرَأُ فَمَا أَسْمَعَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَسْمَعْنَاكُمْ وَمَا أَخْفَى عَنَّا أَخْفَى عَنْكُمْ وَإِنْ لَمْ تَرِدْ عَلَى أُمَّ الْقُرْآنِ أَجْزَأَتْ وَإِنْ زِدَتْ فَهُوَ خَيْرٌ). (الحديث ٧٧٢) (٣٦٦)

ئهبهوهرهیره (همزای خوی لب بی) فهرمووی: (لهههموو نویژیکا قورئان دهخویندنی، جالهو جیگانیهدا که پیغهمبر (دروودی خودای لهسر بی) بهدهنگی بهرز دهخویند ههتا ئیمه گویمان لی بی، ئیمهیش کهبهرنویژی بو ئیوه دهکهین لهسهرههمان شیوه دهخوینن، وهلهو جیگانهیش دا که پیغهمبر (دروودی خودای لهسر بی) بهدهنگی نزم دهخویندو، بهپهنامهکی فاتیحه سووردهتی لهناو نویژهکهدا دهخویند ئیمهیش بهپهنامهکی لهسهرههمان شیوه بوئیوهی دهخوینن. ئهگهر تهنیا سووردهتی فاتیحهیش لهگشت رکاتیکا بخویند بریتی دهکهوی و قورئانخویندنی

(٣٦٥) أخرجه مسلم في الصلاة، باب: القراءة في العشاء، رقم: ٤٦٤ = ١٠٣٧.

(٣٦٦) أخرجه مسلم في الصلاة، باب: وجوب قراءة الفاتحة في كل ركعة، رقم: ٣٩٦ = ٨٨٢ شيخا.

پیوستی ناو نهو رکاتمت له کوۆل دهکهوی، به لām نهگهر پتر بخوینی نهو هشتی چاکه و باشتره).

نمونه یی له شیردنه وهی زانستی فهرمووده و ناشنابوون له حالێ پیاوانی رشتهی ئهم فهرموودهیه لیڤه دا ئاویه: بوخاری، موسه ددهد، ئیسماعیلی کوری ئیبراهیم ئیبنو جورهیج، عهطاء، نه بو هورمیره ئیسماعیلی کوری ئیبراهیم که ناو داره به ابن علیه، فهرمووده زانی گه وره یه حیای کوری موعین قسه ی ههیه له سه ری، کاتی که له ئیبنو جوره یجه وه گیرانه وه نه نجام بدا، وهك ئهم فهرمووده ی واین له خزمه تیدا، به لām له بهر نه وه ی ئهم زاتانه په یڕه ی (موتابه عه) ی ئیسماعیلیان کردووه، له گیرانه وه ی ئهم فهرمووده یه دا، فهرمووده که بی ره خنه یه، عه بدو ورمزاق و موحه ممه دی کوری به گرو یه حیای کوڕینه بوحه حاج له لایهن نه بوعه وان ه وه، غوندر له لایهن ئیمامی نه حمه ده وه، خالیدی کوری حاریث له لایهنی نه سائییه وه، قه یسی کوری سه عدو عماره ی کوری مه یموون له لایهن نه بوداو ووده وه، حوسه ینی العلم له لایهن نه بونه عیمه وه له نه لوسته خره جدا، به لām هه یانه درێژی کردۆته وه هه یانه کورتی کردۆته وه، هه یانه به مه رفووعی و هه یانه به مه وقووفی، ئهم گیرانه وه ی ئیره به ڕوا لمت مه وقووفه له سه ر نه بو هورمیره، به لām بریار (حوکم) ی مه رفووعی هه یه، چونکه ئهم برگه یه (ما أسمعنا وما أخفی عنا) نهو ده گه یه نی که فهرمووده که مه رفووع بی نهك مه وقووف.

٤٢٠- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: (أُتِلِقَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي طَائِفَةٍ مِنْ أَصْحَابِهِ غَامِدِينَ إِلَى سُوقٍ عُكَاظٍ وَقَدْ حِيلَ بَيْنَ الشَّيَاطِينِ وَبَيْنَ خَبَرِ السَّمَاءِ وَأُرْسِلَتْ عَلَيْهِمُ الشُّهُبُ فَرَجَعَتِ الشَّيَاطِينُ إِلَى قَوْمِهِمْ فَقَالُوا مَا لَكُمْ؟ فَقَالُوا حِيلَ بَيْنَنَا وَبَيْنَ خَبَرِ السَّمَاءِ وَأُرْسِلَتْ عَلَيْنَا الشُّهُبُ قَالُوا مَا حَالُ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ خَبَرِ السَّمَاءِ إِلَّا شَيْءٌ حَدَّثَ فَاضْرِبُوا مَشَارِقَ الْأَرْضِ وَمَغَارِبَهَا فَانْظُرُوا مَا هَذَا الَّذِي حَالُ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ خَبَرِ السَّمَاءِ فَانْصَرَفَ أُولَئِكَ الَّذِينَ تَوَجَّهُوا نَحْوَ تِهَامَةَ إِلَى

الَّتِي صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ بِنَخْلَةٍ غَامِدِينَ إِلَى سُوقِ عُكَاظَ وَهُوَ يُصَلِّي بِأَصْحَابِهِ صَلَاةَ الْفَجْرِ فَلَمَّا سَمِعُوا الْقُرْآنَ اسْتَمَعُوا لَهُ فَقَالُوا هَذَا وَاللَّهِ الَّذِي حَالَ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ خَبَرِ السَّمَاءِ فَهَذَا لَكَ حِينَ رَجَعُوا إِلَى قَوْمِهِمْ وَقَالُوا يَا قَوْمَنَا إِنَّا سَمِعْنَا قُرْآنًا عَجَبًا يَهْدِي إِلَى الرُّشْدِ فَآمَنَّا بِهِ وَلَنْ نُشْرِكَ بِرَبِّنَا أَحَدًا فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَلَى نَبِيِّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قُلْ أُوْحِي إِلَيَّ أَنَّهُ اسْتَمَعَ نَفَرٌ مِنَ الْجِنِّ وَإِنَّمَا أُوْحِيَ إِلَيْهِ قَوْلُ الْجِنِّ). (الحديث ٧٧٣ - طرفه في: ٤٩٢١) (٣٦٧)

ئيبينوعه بباس (پرمزای خودمان لى بى) فەر مووی: پیغەمبەر (دروندى خودای لەسەر بى) لەگەڵ دەستەیی لە یارانیدا لەمەككەو دەرجوون بو بازارى (عوکاظ-كەشوینی کۆبوونەوهی سالانەى کۆمەڵانى عەرەب بوو لەوکاتەدا) هەتا سوود لەو بوونەیه وەر بگرتو، عەرەبەکان بانگ بکا بۆسەر ئایینی ئیسلام، ئەمە لەوکاتەدا بوو کەشەیاطین پێگەى ئەو هیان ئی گیرابوو کەبەناسمانا سەرکەون بۆهەوال و دەنگ و باس، هەرشەیتانی هەوئى ئەوئى بەدایە بلیسەى ئاگرو برووسکەو چەخماخە بەرەنگارى دەبوو، جاکاتى شەیتانەکان بەناو میبەدی دەگەرانەوه هۆزەکیان پێیان دەگوتن: ئەو هەیتانە؟

دەیانگوت: دەنگوباس و هەوالی ئاسمانمان ئی قەدەغەکراوه کەدەچین بۆهەوال هیئان بۆئاسمان دەدریئەبەر شوولەئاگرو برووسکە. جاشەیتان دەئى: دیارە شتى رووی داوه لەجیهانا، بۆیه پێگەى ئاسمانتان ئی گیراوه، دەسا دەى کون و قوژبنی سەرزهوی، چ لەرۆژەلات و چ لەرۆژناوا، بگەرین و بزەن چى رووی داوه، کەبووه بەهوى ئەم ئاگربارانە. جائەوانیش بەهەرچوارلادا بۆئەم مەبەستە دەرەچن و دەکەونە جەو جوول و سووسەکردن، تائەوانەى کەرپووه مەكکە هاتن لەبەطنونەخلە تووشى پیغەمبەر دەبن، خەریک دەبى بەرنوێژى نوێژى بەیانى بۆ هاوڕێکانى دەکا، وەگوى لەقورئانخویندەکەى

دهگرن، جاده لئين: ئەم قورئانە يە كەبوو بەهۆى ئەودى كەناھىللى ئىمە وەك جارائمان بەئاسماندا سەرىكەوين و ھەوال بگرين، ئەوسا دەگەرپنەوہ بۆلای گەلەكەيان و دەلئين: (يا قومنا إنا سمعنا قرآنًا عجبا يهدى إلى الرشـد فآمنابہ ولن نـشرك بربنا أحداً) واتە: ئەى گەلى ئىمە! ئىمە قورئانىكممان بىستووہ، جيگەى سەرسوپمانە، ئەوہندە جوان و دلگیرە، پىگەى ھەفتاسى نيشانى كۆمەللى ئادەمیزادو بەرەى پەرى دەدا، ئىمەيش باوەرمان پى کردو چووینەسەر ئەو ئايینی يەكتاپەرستى يە كەئەم قورئانە بانگەوازی بۆدەكا، لەبەرئەوہ ھەرگیز كەس ناكەين بەھاوبەش و ھاوپرئ بۆ خودای پەرورەگارمان. جابخودای گەورە ئەمەى ناردەخواروہ بۆسەر پىڤەمبەرى خۆشەويستى خۆى (دروودى خودای لەسەر بى): (قل أوحى إليّ انه استمع نفر من الجن: واتە: ئەى رەھبەرى خۆشەويست! تۆبفەرموو: لەلايەنى خوداوہ سرووش و وەحيم بۆھاتووہ كەكۆمەللى لەبەرەى جنۆكە گوڤيان لى راگرتووم لەكاتى قورئانخويندنندا) تاتەواوى داستانەكەكەوا لەسوورەتى جين دا، كەقسەو گوفتوگوڤى جنۆكەكان بەدەق بەنىگا بۆ پىڤەمبەر ھاتبوو. (ت/٧/٢٢٣-١ ت = تاج بەكوردى بەرگى ھەوتەم، لا پەرە (٢٢٣) فەرموودەى ژمارە يەك، كەبوخارى و تەرمەزى گىراوايانەتەوہ = تاج-٤ ز-٥٥ ژ-٤١٨٩ ج-٤).

٤٢١- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: (قَرَأَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيمَا أُمِرَ وَسَكَتَ فِيمَا أُمِرَ وَمَا كَانَ رَبُّكَ نَسِيًّا لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةً). (الحديث ٧٧٤) (٣٦٨)

ئىبنووعەبباس (بەزى خۆى لى بى) دەفەرموى: پىڤەمبەرى خودا (دروودى خودای لى بى) بەئاشكراو بەدەنگى بەرز قورئانى دەخويند لەونويژانەدا كەخودا

(٣٦٨) قال الشيخ العيني: (وهذا الحديث من افراد البخارى). (ج/٦/٣٨) وسكت الدكتور مصطفى ديب البغا عن تخريج مسلم له، لاحظ خاتمة فتح البارى لأبواب صفة الصلاة (ج/٢/٤٠٩/٨٧٥). حيث لم يتطرق إلى موافقته له في هذا الاثر الموقوف - المترجم.

بۇخۇى فەرمانى پى كىر دىبوو كەبەدەنگى بەرز قورئانىان تىباخوئىنى، وەك نوپىزى شىوان و خەوتنان و بەيانى، وە ھەروھە بەنھىنى بەبى دەنگ قورئانى دەخوئىند لەونوپىزانە دا كەخوداى گەورە بۇخۇى فەرمانى پى كىر دىبوو كەبەئاسپاى و بەدەنگى نىزم قورئانىان تىادا بخوئىنى، وەك نوپىزى نىوەرپو و عەصر، پىغەمبەر (دروودى خوداى لەسەر بى) بەبى فەرمانى پەرورەدگارى چوئىتى كىردنى ھىچ پەرستى بىرپارانادا، خوداى گەورەش ناگای لەھەموو شتى ھەيە، ئەگەر مەيلى لەسەربوایە ھەموو كاروبارىكى نوپىزى بەدرپىزى لەناو ئايەتەكانى قورئان دا روون دەكرەووە، كە ئەوھى نەكرەووە لەبەر لەبىرچوون نىيە، وەك خۇى لەم ئايەتەدا بە پىغەمبەرى خۇشەوئىستى خۇى دەفەرەموى: (وماكان ربك نسياً) مەريەم ١٩/١٤- واتە: ئەى موحەممەد، ئەى پىغەمبەرى خۇشەوئىست! خوداى تۆقەت فەرامۆشكار نەبوووە ھەرگىزاو ھەرگىز ھىچى لەبىرناچى). بەلام كەنەيكرەووە لەبەر ئەوھىە كەئەم روونكرەنەووە و رەدەكارى يانەى سپاردووە بە پىغەمبەر (دروودى خوداى لەسەر بى) جالەسەر ئەم بنىاتەيە كەخودا لەقورئانى پىرۆزدا فەرمانمان پى دەكا بەپەپرەوى جوانى پىغەمبەر و دەفەرەموى: (لقد كان لكم في رسول الله أسوة حسنة).

٤٢٢- عن ابن مسعود (رضي الله عنه) (أنه جاء رجل فقال: قرأت الفصل الليلة في ركعة، فقال: هذا كهذا الشعر، لقد عرفت النظائر التي كان رسول الله (صلى الله عليه وسلم) يقرن بيتهن فذكر عشرين سورة من المفصل، سورتين في كل ركعة). (الحدیث ٧٧٥ - طرفاه في: ٤٩٩٦، ٥٠٤٣) (٣٦٩)

پیاوئ ھاتە خزمەتى ئىبنومەسعود (دروودى خوداى لەسەر بى) عەرزى كىرد: ئەم شەو لەيەك ركاتە ھەموو ئەو سوورەتانەى قورئانم خوئىند، كەپىيان دەگوترى

موفه صصل، که له سووردهتی قافه و دن ههتا کۆتایی قورئان؟ نهویش فهرمووی؛ که ی قورئان خویندن وادهبی؟ دیاره وهک ههلبهست بخوینیته وه ئاوا بهپهله پهل سهپاندووتن بهسه ریهکا، ئه و سووردهتانه ی که لهوینیه ی یهکترن لهئاههنگ و واتادا، که پیغه مبه ر (دروودی خودای لهسهر بهی) دوو دوو جووتی دهکردن و لهیهک رکاتا دهیانی خویند ئاگام لییانه، بیست سووردهتی لهئه لوفه صصل باس کرد، که بو ههر رکاتی دوو سووردهت).

٤٢٣- عَنْ أَبِي قَتَادَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (كَانَ يَقْرَأُ فِي الظُّهْرِ فِي الْأُولَيْنِ بِأَمِّ الْكِتَابِ وَسُورَتَيْنِ وَفِي الرَّكْعَتَيْنِ الْأَخْرَيْنِ بِأَمِّ الْكِتَابِ وَيُسْمِعُنَا الْآيَةَ وَيُطَوِّلُ فِي الرَّكْعَةِ الْأُولَى مَا لَا يُطَوِّلُ فِي الرَّكْعَةِ الثَّانِيَةِ وَهَكَذَا فِي الْعَصْرِ وَهَكَذَا فِي الصُّبْحِ). (الحديث ٧٧٦ طرفه في: ٧٥٩). (٣٧١)

ئه بوقه تاده (پهزای خوی لهی بهی) فهرمووی: پیغه مبه ر (دروودی خودای لهسهر بهی) دهستووری وابوو له رکاتی یه که هم و له رکاتی دوه می نوێزی نیوه پوڤا سووردهتی فاتحاه سووردهتیکی تری دهخویند، ئه و سووردهتی که له رکاتی یه که ما له پاش فاتحاه دهخویند، درێژتر بوو له و سووردهتی که له رکاتی دوه ما له پاش فاتحاه دهخویند، جار جار هیش دهنگی ئه وهنده بهرز دهکرده وه که ئایه ته که مان ده بیست، له نوێزی عه س ریشا ههروای دهکرد، له رکاتی یه که می بهیانیش دا، له پاش فاتحاه سووردهتی درێژتری دهخویند له سووردهتی پاش فاتحای رکاتی دوه م. (ت/١/٢٦٥ ز- ٧٨ ژ- ٥٠٢ = ش/د/ن).

٤٢٤- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (إِذَا أَمَّنَ الْإِمَامُ فَأَمَّنُوا فَإِنَّهُ مَنْ وَافَقَ تَأْمِينَهُ تَأْمِينَ الْمَلَائِكَةِ غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ). (الحديث ٧٨٠ - طرفه في: ٦٢٠٢). (٣٧١)

(٣٧٠) أخرجه مسلم في الصلاة (عینی/١٤٧/٢١/٦) لاحظ خاتمة فتح الباری لأبواب صفة الصلاة - المترجم= ١٠١٢.

(٣٧١) أخرجه مسلم في الصلاة باب: التسميع والتحميد والتأمين، رقم: ٤١٠ = ٩١٤.

نُه‌بوهورهیره (پرمزای خوای لئ بئ) فه‌رمووی: حه‌زرت (پرمزای خوای لئ بئ) فه‌رمووی: (کاتی بېشنوئږ له‌پاش خویندنی فاتحاً به‌دمنگی به‌رز ده‌لّین ئامین، ئیوه‌یش بلّین ئامین چونکه‌ فریشته له‌م کاته‌دا ده‌لّین ئامین، هه‌رکه‌سیکیش بو‌ی ری بکه‌وئ، له‌گه‌ل ئامین کردنی فریشته‌گان دا ئامین بکا، خودای گه‌وره له‌گونه‌ای له‌وه‌به‌ری خو‌ش ده‌بئ). (ت/١/٢٦٢/١ ز-٦ ژ-٤٩٧ ج-٤ ش/د/ت/ن).

٤٢٥- عَنْ أَبِي بَكْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَلَّهُ انْتَهَى إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ رَاكِعٌ فَرَكَعَ قَبْلَ أَنْ يَصِلَ إِلَى الصَّفِّ فَذَكَرَ ذَلِكَ لِلْنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ زَادَكَ اللَّهُ حِرْصًا وَلَا تَعُدْ). (الحديث ٧٨٣). (٣٧٢)

نُه‌بوه‌گه‌ره (پرمزای خوای لئ بئ) فه‌رمووی: چووم بو‌ مزگه‌وت بو‌ جه‌ماعه‌ت، که‌گه‌یشتمه‌ خزمه‌تی پېغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ر بئ) نو‌یژى ده‌کرد، له‌ناو چه‌مینه‌وه (روکووع) دا بوو، منیش به‌رله‌وه‌ی بگه‌یه‌مه‌ ناو ریزه‌که‌ به‌رپوه چه‌مینه‌وه‌و روکووعم بردو له‌سه‌ر نه‌وشیوه‌یه‌ رویشتم هه‌تا خو‌م گه‌یا‌نده ریزه‌که‌، دوا‌یی له‌پاش ته‌واو‌بوونی نو‌یژه‌که‌، نه‌مه‌م عه‌رزى حه‌زرت کرد، فه‌رمووی (دروودی خودای له‌سه‌ر بئ) خودا شیرته‌رت بکا له‌سه‌ر کردنی خیر، به‌لام جا‌ری تر وا مه‌که‌ره‌وه‌، هه‌تا نه‌گه‌يته‌ ریز روکووع مه‌به‌.

٤٢٦- عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (صَلَّى مَعَ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ بِالْبَصْرَةِ فَقَالَ ذُكِّرْنَا هَذَا الرَّجُلُ صَلَاةً كُنَّا نُصَلِّيْهَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَذَكَرَ أَنَّهُ كَانَ يُكَبِّرُ كُلَّمَا رَفَعَ وَكُلَّمَا وَضَعَ). (الحديث ٧٨٤ - طرفاه في: ٧٨٦، ٨٢٦) (٣٧٣)

عیمرانی کو‌ری حوصه‌ین (پرمزای خوای لئ بئ) له‌به‌صره‌ له‌پشت ئیمامی عه‌لی یه‌وه (پرمزای خوای لئ بئ) نو‌یژى به‌جه‌ماعه‌ت کرد، له‌پاش لی‌بوونه‌وه‌ عیمران فه‌رمووی::

ئەم پیاو - واتە / پێشەوا - ەلی - چۆنیتی ئەو نوێژی کە لە پەشت پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) خۆیەو بە جەماعەت دەمان کرد، ئەو چۆنیەتیە یادی خستینەو، ئەو جاباسی ئەو کرد کە هەموو جارێ کە هەل دەسایەو یا دادەنەو یەو ئەللاھونە کبەری دەکرد، بەلام کاتی لە چەمینەو هەل دەسایەو (سمع الله) ی دەکرد.

٤٢٧- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا قَامَ إِلَى الصَّلَاةِ يُكَبِّرُ حِينَ يَقُومُ ثُمَّ يُكَبِّرُ حِينَ يَرُكْعُ ثُمَّ يَقُولُ: سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ حِينَ يَرْفَعُ صُلْبَهُ مِنَ الرُّكْعَةِ ثُمَّ يَقُولُ وَهُوَ قَائِمٌ رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ). (الحديث ٧٨٩ طرفه في: ٧٨٥).

ئەبوھورەیرە (پەزەیی خۆای لەسەر بێ) فەرمووی: دەستوری پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) وابوو کە هەل دەستا بۆ نوێژ، روو و رووگە ی پیرۆز رادەو دەستاو، ئەللاھونە کبەری نوێژدابەستنی دەکرد، کە دەچووش بۆ چەمینەو ئەللاھونە کبەری دەکرد، کاتی لە چەمینەویش پەشتی هەل دەبەری دەپەرموو: (سمع الله لمن حمده: هەرکەسێ سوپاسی خودا بکا، خودا سوپاسە کە ی قەبوول دەکا)، ئینجا بەو دەستانەو دەپەرموو: (ربنا ولك الحمد: ئەو پەرورەدگارمان! سوپاس بۆتۆ لەسەر ئەو کە سوپاس و داوامان گیرا دەکە ی).

٤٢٨- عَنْ مُصْعَبِ بْنِ سَعْدٍ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (صَلَّيْتُ إِلَى جَنْبِ أَبِي، فَطَبَّقْتُ بَيْنَ كَفَّيَّ ثُمَّ وَضَعْتُهُمَا بَيْنَ فَخْذَيَّ فَتَهَانِي أَبِي وَقَالَ كُنَّا نَفْعَلُهُ فَتُهِنَا عَنْهُ وَأَمَرَنَا أَنْ نَضَعَ أَيْدِينَا عَلَى الرُّكْبِ). (الحديث ٧٩٠). (٣٧٤)

موصەبی کوری سەعدی کوری ئەبو وەقاص (پەزەیی خۆای لەسەر بێ) فەرمووی: لەتەنیشتی باوکمەو نوێژم دەکرد، لەکاتی چەمینەو دا هەردوو لەبەم

نووسان بهیه که وه دامنان له نیوانی ههردوو رانمدا، که له نوپژده که بوومه وه باوکه فهرمووی: وامه که، جاران ئیمه ئاوامان دهکرد به لām له پاشتر پیغه مبهه (دروودی خودای له سههه بهی) نهیی لی کردین له کردنی نه وه، وه فهرمانی پی کردین که دهست بگرین به نه زۆمانه وه له ناو چه مینه وه دا).

٤٢٩- عَنْ الْبَرَاءِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كَانَ رُكُوعُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَسُجُودُهُ وَبَيْنَ السَّجْدَتَيْنِ وَإِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ مَا خَلَا الْقِيَامَ وَالْقُعُودَ قَرِيبًا مِنَ السَّوَاءِ). (الحدیث ٧٩٢- طرفاه فی: ٨٠١، ٨٢٠). (٣٧٥)

بههراء (پرمزی خوای له سههه بهی) فهرمووی: ماوهی چه مینه وه کوپنووش و پشت راست کردنه وه له چه مینه وه دانیشتنی نیوانی دوو کوپنووشهکانی پیغه مبهه (دروودی خودای له سههه بهی) لهیه که تروه نزیک بوون. به لām راوهستان بو قورثانخویندن و دانیشتن بو ته حیات له وان درپژتربوون، وه که له وان ماوه که یان کورت نه بوو). (ت/١/٢٨٠/١ ز- ٨٧ ژ- ٥٤٣ = ش/د/ت/ن).

روونکردنه وه:

یهکی له پیاوانی رشتهی ئهم فهرموودهیه که چه وارم که سهه لهم رشتهیه دا عهبدوره حمانی کوپی لهیلای نه نصاری کووفی یه، پیاویکی زۆر سهه لارو سههنگین بوو، قوتابییهکانی زۆر به چاوی رپژم وه ته ماشایان دهکرد، عهبدولهلیکی کوپی عومههیر ده فهرموئی: جارئ له کوپی عهبدوره حماندا، چه ند که سی له هاوړپییانی پیغه مبهه دانیشتبوون، نه وانیش وه که خه که که ی تر گوئ یان له فهرموودهی دهگرت و دلیان دابوویه، له ههشتاوسی ی کوچیدا له روبراری به صهردا خنکا. رهزاو رهحههتی خودای لی بی.

٤٣٠ - عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) أَنَّهَا قَالَتْ: (كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُكْثِرُ أَنْ يَقُولَ فِي رُكُوعِهِ وَسُجُودِهِ سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ رَبَّنَا وَبِحَمْدِكَ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي يَتَأَوَّلُ الْقُرْآنَ). (الحديث ٧٩٤ - أطرافه في: ٨١٧، ٤٢٩٣، ٤٩٦٧، ٤٩٦٨) (٣٧٦)

عائشہی ہاوسہری پیغہمبہر (دروودی خودای لہسہر بی) دہفہرموی: یاسای پیغہمبہر (دروودی خودای لہسہر بی) وابوو لہکورنوووشو چہمینہوہدا دہیفہرموو: (سبحانک اللہم ربنا وبحمدک اللہم اغفر لی): خودایہ! تو خودایہکی پاکو بی نہنگیت، ئہی پەرور دگارم! لہسایہی خوئہوہیہ کہمن تہسبیحو سوپاسو ستایشی توؤدہکہم، ئہی خودایہ لیہ خوئ بہ). (ت/١/٢٧٢/٤ ز-٨٣ ژ-٥٢٠ = ش/د/ن).

لہگیرانہوہیہکی تری ئہم فہرمووہیہدا. کہفہرمووہی ژمارہ: ٨١٧ یہ لہفہتحوولباریدا، عائشہ (ہزای خوای لی بی) فہرمووی پیغہمبہر (دروودی خودای لہسہر بی) لہناو چہمینہوہو کوورنوووشیدا بہزوری دہیفہرموو: (سبحانک اللہم ربنا وبحمدک اللہم اغفر لی) مہبہستی لہمہ ئہوہوو ئہو فہرمانہی خودا جی بہجی بکا، کہخودا لہم ئایہتہدا داوای ئہوہی لی دہکا، کہ دہفہرموی: (فسبح بحمد ربک واستغفر انہ کان تواباً) نہصر ٣/١١٠ - (ت/٧/٢٦٧/١ ز-٨٨ ژ-٤٢٣٢ تاج-٤ = ش).

٤٣١ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (إِذَا قَالَ الْإِمَامُ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَ فَقُلُوا: اللَّهُ رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ فَإِنَّهُ مَنْ وَافَقَ قَوْلُهُ قَوْلَ الْمَلَائِكَةِ غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ). (الحديث ٧٩٦ - طرفه في: ٣٢٢٨) (٣٧٧)

ئہبوہورہیرہ (ہزای خوای لی بی) فہرمووی: پیغہمبہر (دروودی خودای لہسہر بی) فہرمووی: کاتی پینشویر گوتی (سمع اللہ لمن حمدہ) نیوہیش بلین: (اللہم ربنا ولك الحمد) چونکہ فریشتہکانیش وەك نیوہ لہم کاتہدا وادہلین، دەی ہەرکەسی بوی ری

بكهوى له گهڻ ئهوانا ئهم وشه پيرۆزميه بلىٰ خودا له گوناھى له وه بهرى خوش دهبى). (ت/١/٢٧٤ ز- ٨٤ ژ- ٥٢٥ = ش/د/ت/ن).

روونکردنه وه:

ههركهسى سووردهتى فاتيجا بخوينى، له نوێژدا ياله كاتى ترا، سوننه ته ئامين بكا، سوننه ته بۆ خهلكى تريس ئامين بكه، چ له ناو نوێژدا بن، چ له ناو نوێژدا نه بن به لام بۆكهسى له ناو نوێژدا بى راجيايى تيا دايه، هه ندى له زاناكان دمه فرموون ههركه گهڻ پيشنوێژى خويدا سوننه ته وه بهس. له سه ره ئهم بنياته (سمع الله لمن حمده ربنا ولك الحمد) يش ئاوايه.

٤٣٢- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (لَأَقْرَبَنَّ صَلَاةَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَكَانَ أَبُو هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقْنُتُ فِي الرُّكْعَةِ الْآخِرَةِ مِنْ صَلَاةِ الظُّهْرِ وَصَلَاةِ الْعِشَاءِ وَصَلَاةِ الصُّبْحِ بَعْدَ مَا يَقُولُ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ فَيَدْعُو لِلْمُؤْمِنِينَ وَيَلْعَنُ الْكُفَّارَ). (الحديث ٧٩٧- أطرافه في: ٨٠٤، ١٠٠٦، ٢٩٣٢، ٣٣٨٦، ٤٥٦٠، ٤٥٩٨، ٦٢٠٠، ٦٣٩٣، ٦٩٤٠). (٣٧٨)

ئه به وه ره ديره (په زى خوى لى بن) فه ره مووى: به خودا كه به ره نوێژيتان بۆ ده كه م نزيكى ده كه مه وه له جو نيتى نوێژ كردنى پيغه مبه ره خويه وه (درووى خوداى له سه ره بن) ده ستوورى ئه به وه ره ديره وابوو له دوا ركاتى نوێژ ده كانى نيو مه رۆو خه وتنان و به يانى دا له پاش گوتهى (سمع الله لمن حمده) وه، قونووتى ده خویندو نزاى چا كهى بۆ موسو لمانه كان ده كردو نه فرمتو له عنه تى له بى بپرواكان ده كرد. (ت/١/٢٨٧ ز- ٩٢ ژ- ٥٦١).

٤٣٣- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كَانَ الْقُنُوتُ فِي الْمَغْرِبِ وَالْفَجْرِ). (الحديث ٧٩٨ طرفه في: ١٠٠٤). (٣٧٩)

ئەنەس (پرمزی خوای لى بى) فەرمووی: لەسەرەتاوە لەنوێژى شىوان و لەنوێژى بەيانى دا قونووت ھەبوو. (ت/١/٢٨٧ ز-٩٢ ژ-٥٥٩ ش/ د/ت/ ن).

٤٣٤- عَنْ رِفَاعَةَ بْنِ رَافِعٍ الزُّرْقِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كُنَّا يَوْمًا نُصَلِّي وَرَاءَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمَّا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكْعَةِ قَالَ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمَدَهُ قَالَ رَجُلٌ وَرَاءَهُ رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ حَمْدًا كَثِيرًا طَيِّبًا مُبَارَكًا فِيهِ فَلَمَّا انْصَرَفَ قَالَ مَنْ الْمُتَكَلِّمُ قَالَ أَنَا قَالَ رَأَيْتُ بَضْعَةً وَثَلَاثِينَ مَلَكًا يَتَدَرُّونَهَا أَيُّهُمْ يَكْتُبُهَا أَوَّلُ). (الحديث ٧٩٩). (٣٨٠)

رېفاعەى كورې رافيعى ئەل-زورەقى (پرمزی خوای لى بى) فەرمووی: روژی لەپشتى پېغەمبەرەو (دروودی خودای لەسەر بى) نوێزمان بەکۆمەلێ دەکرد، ھەزەرەت (پرمزی خوای لى بى) کە لە ھەمەینەو ھەسەرى ھەئەرى فەرمووی: (سمع الله لمن حمده: ھەركەسى سوپاسى خودابکا، بەنیازی پاداشى باش، خودا سوپاس و نیازەكەى قەبوول دەكا، پیاویكیش لەپشتیەو ھوو گوتی: (ربنا ولك الحمد حمداً كثيراً طيباً مباركاً فيه: خودایە! سوپاسى پاكی پیرۆز بۆتۆ لەسەرئەو ھەسوپاس و نیازمان گیرا دەكەى) جاكە پېغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بى) لەنوێژەكەى ئى بۆو، فەرمووی: (ئەوەكى بوو ئەوقسە جوانەى كرد؟ پیاو ھەكە گوتی: من بووم. فەرمووی (دروودی خودای لەسەر بى): (چاوم ئى بوو زیاتر لەسى فریشتە پەلاماریان داو قۆستیانەو، ھەریەكە لەوان پەلەى بوو كەخۆى لەپیشا بینووسیئەو). (ت/١/٢٧٣ ز-٨٤ ژ-٥٢٣ ش/ د/ ن).

رافە و شیکردنەو:

پیاوانى پشتهى ئەم فەرموودەى ئەم زاتانەن: عەبدوڵلای كورې مەسلەمە، مالیكى كورې ئەنەس، نوحەیمى كورې عەبدوڵلای ئەل - موحمیر، عەلى كورې

یہ حیای کوری خہ للادی ئہل - زورہقی، یہ حیای کوری خہ للاد، ریفاعہی کوری رافیعی ئہل - زورہقی.

ئہم چہند سہرنجہ لہم رشتہیہدا ردچاو دہکرین، کہلہ زانستی فہرموودہدا بایہخی خویان ہہیہ، بؤ پیادہگردنی ئہم جوڑہ زانستو زاراوانہ لہ زمانی کوردیدا، بہمہ بہستی دہوئہمہند گردنی لہہموو بواریکا دہیان نووسین، بہپشتی خودا ئہم جوڑہ ہہنگاوہ بؤئہم بابہتہ دہبن بہسہرمہ شقو سہرچاوہ:

۱- یہ حیای کوری خہ للاد ہرازای ریفاعہی کوری رافیعیہ، کاتی لہدایک دہبی پیغہمبہر (دروودی خودی لہسہر بی) بہدہستی پیروزی فریشکی شیرین دہکا، کہواتہ دادہنری بہسہحابہ، بہلام لہہاورئ منالہکانہ.

۲- پیاوانی ئہم رشتہیہ ہہموویان مہدینہیین.

۳- لہم رشتہیہدا گیرانہوہی گہورہتر لہپچووگترہوہ ہہیہ، کہلہزاراوہی فہرموودہدا پی ی دہگوترئ (ریوایہتی ئہکابیر لہئہصاگیرہوہ). چونکہ نوعہیم بہتہمہن لہعہلی گہورہترہو لہومرگرتنی فہرموودہدا لہو لہپیشترہ.

۴- لہم رشتہیہدا، بہپی ی گیرانہوہ، سی کہسی لہتابیعین تیادایہ، کہنوعہیمو عہلی و یہحیان، گہرجی وہکی تر یہحیا بہہاورئ حلیبہ.

۵- لہروویہکی ترہوہ، گیرانہوہی ہاورئ لہہاورپیہکی ترہوہی تیادا، چونکہ یہحیایش بہرپیئاسہی ہاورپی پیغہمبہر دہکہوئ.

۶- ئہم فہرموودہیہ موسلیمو ئہبوداوودو نہسائی و طہبہرانییش گیراویانہتہوہ، بہلام مہرج نییہ کہئہوانیش بہہمان رشتہی پیشوو گیرابیانہتہوہ، ہہروہا لہفظہکانیشیان جیایہ، ہہتا لہژمارہی فریشتہکانیشا جیاوازی ہہیہ، لہگیرانہوہی موسلیم دا کہلہئہنہسہوہیہ،

دەفەر مۆى: (چاوم ئى بوو دوازده فریشتە پەلاماریان داو قۆستیانهوه) له گێرانهوهى طەبەرانیدا، کە لە ئەبو ئەبیبووە و دیه دەفەر مۆى: (سیازده فریشتە).

٧- ئەم فەرموودەیه بە لگهیه له سه ره نه وه و یردی ناو نوێژ بيسراو (مه ئثور) یش نه بى ده بى، به لام بيسراو بى زور باشتره.

٨- ريفاعه ی کورې رافيع ئەنصاری یه، خه زره جى یه، خو ى و باوکی و دووبرای، که ناویان خه للادو مالیک بووه، ئاماده ی په یمانی عه قه به بوون، ئوبه یی کورې سه لوول باوکی دایکیتى، له خزمهت خه زره تدا ئاماده ی گشت مه ئبه ندو شه پرگاگان بووه، بیست و چوار فەرمووده ی له په پراوه بایه خداره گانی سوننه تدا تۆمارکراون، سى فەرمووده ی له سه حیحی بوخاریدا هه یه، له لایه نگیرانی عه لی بوو، له گه ل پيشه وا عه لی دا ئاماده ی جهنگی جه مه ل و سه فین بووه، له سه رده می مه عاوییه دا له چل و یه ک یاله چل و دوودا فه وتی کردووه. ره زای خودایان ئى بى.

٤٣٥- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّهُ كَانَ يَنْعَتُ لَنَا صَلَاةَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَكَانَ يُصَلِّي وَإِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ قَامَ حَتَّى نَقُولَ قَدْ نَسِيَ). (الحديث ٨٠٠ - طرفه فی: ٨٢١) (٣٨١)

ئەنەس (رهزای خوای لى بى) گه لى جار چو ئىتتى ی نوێژى پيغه مبه رى روون ده کردووه. ثابت فەرمووى: جاکاتى که نوێژى ده کرد، که سه رى له چه مینه وه هه ل ده برى ئەوه ندە به پيوه راده وه ستا، ته نانەت زه ینمان بو ئه وه ده چوو: که له بیری چوو دابنه وى بو کړنووش.

(٢٨١) أخرجه مسلم في الصلاة، باب: اعتدال أركان الصلاة وتخفيفها في تمام لست أدري ما المقصود بقول الشيخ العيني: وهذا الحديث تفرد به البخاري (ج/١/٧٨/١٨٨) لاحظ خاتمة أبواب صفة الصلاة في فتح الباري. المترجم.

راقه و شیکردنه وه:

ئهم فهرموودهیه گێرانه وهیه کی تری فهرموودهی ژماره چوار سه دهو سینی ونۆیه، که له دو او دهی، لی ره شو عبه به کورتی له ثابیته وه له نه نه سه وه دهی گێر پیته وه، له وێ حه مادی کوری زهید له پابیته وه له نه نه سه وه به در پیتی دهی گێر پیته وه. دهقی گێرانه وهی ژماره (٤٣٩) له موسلیم دا، له گه ل جیاوازییه کی زۆر که م له بیژر کهیدا، له باسی (اعتدال ارکان الصلاة و تخفیفها فی تمام) دا هه یه. که چی عه للامه ی عهینی له عومده تۆل قاری ئندا ده فهرمو ی: (وهذا الحديث تفرد به البخاري - ج/٦ / ١٨٨/٧٦) واته: ئهم فهرموودهیه له تاکه کانی بوخارییه، واته: موسلیم نه ی گێر او دته وه. به لام شیخی عه سقه لانی له (خاتیمه ی ئه بو ابو صیفه تی سه لات) دا، ئاماژه به وه ده کا که له موسلیم هه یه.

٤٣٦- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ يَرْفَعُ رَأْسَهُ يَقُولُ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ يَدْعُو لِرِجَالٍ فَيَسْمِيهِمْ بِأَسْمَائِهِمْ فَيَقُولُ اللَّهُمَّ أُنْجِ الْوَلِيدَ بْنَ الْوَلِيدِ وَسَلَمَةَ بْنَ هِشَامٍ وَعِيَّاشَ بْنَ أَبِي رَبِيعَةَ وَالْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ اللَّهُمَّ اشْدُدْ وَطَأْتُكَ عَلَى مُضَرَ وَاجْعَلْهَا عَلَيْهِمْ سِنِينَ كَسَنِي يُوسُفَ وَأَهْلَ الْمَشْرِقِ يَوْمَئِذٍ مِنْ مُضَرَ مَخْلُفُونَ لَهُ). (الحديث ٨٠٤ طرفه فی: ٧٩٩). (٣٨٢)

ئه بوهوره ی ره (رهزای خۆای لێ بێ) فهرمووی: پێغه مبه ری خوا (دروودی خۆدی لاسم بێ) ده ستووری وابوو که سه ری له چه مینه وه به زرده کرد وه ده یفه رموو: (سمع الله لمن حمده ربنا ولك الحمد) وه نزای ده کرد بو چه ند پیاو ی له موسو لمانان که گێر و ده بوو بوون به ده ستی بی بر واکانه وه، وه به ناوی خۆیان له ناو نو یژر که دا ناوی ده هی نان و ده یفه رموو: (خودایه! وه لیدی کوری وه لیدو

سه له مهی کوری هی شامو عه ییاشی کوری نه بوره بیعه و هه موو موسولمانه لازم بوونه کان، له دهستی دیلی ی بی پروا کان رزگار بکه. خودایه! له هوژی موزهر هه لپیچه و تهنگیان بی هه لچنه و لایان لی بی پرده و تووشی قاتوقری یه کی وایان بکه، وهك جهوت ساله گرانیه که ی سهرده می یووسف).

نهو سهرده مهیش - خه لکی خو ره لآت که له هوژی موزهر بوون (له دژی بیغه مبه ربوون). (ت/٤/٢٨٨/١ = ز ٩١- ژ ٥٦٢ = ت/٦/٨٣/٢٢)

٤٣٧- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ النَّاسَ قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ هَلْ نَرَى رَبَّنَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ؟ قَالَ هَلْ تُمَارُونَ فِي الْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ لَيْسَ دُونَهُ سَحَابٌ قَالُوا لَا يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ فَهَلْ تُمَارُونَ فِي الشَّمْسِ لَيْسَ دُونَهَا سَحَابٌ قَالُوا لَا قَالَ فَإِنَّكُمْ تَرَوْنَهُ كَذَلِكَ يُحْشَرُ النَّاسُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَيَقُولُ مَنْ كَانَ يَعْبُدُ شَيْئًا فَلْيَتَّبِعْ فَمِنْهُمْ مَنْ يَتَّبِعُ الشَّمْسَ وَمِنْهُمْ مَنْ يَتَّبِعُ الْقَمَرَ وَمِنْهُمْ مَنْ يَتَّبِعُ الطَّوَاغِيتَ وَتَبَقِيَ هَذِهِ الْأُمَّةُ فِيهَا مُنَافِقُوهَا فَيَأْتِيهِمُ اللَّهُ فَيَقُولُ أَنَا رَبُّكُمْ فَيَقُولُونَ هَذَا مَكَانُنَا حَتَّى يَأْتِيَنَا رَبُّنَا فَإِذَا جَاءَ رَبُّنَا عَرَفْنَاهُ فَيَأْتِيهِمُ اللَّهُ فَيَقُولُ أَنَا رَبُّكُمْ فَيَقُولُونَ أَلَيْتَ رَبُّنَا فَيَدْعُوهُمْ فَيُضْرَبُ الصِّرَاطُ بَيْنَ ظَهْرَانِي جَهَنَّمَ فَأَكُونُ أَوَّلَ مَنْ يَخْرُجُ مِنَ الرُّسُلِ بِأَمْرِهِ وَلَا يَتَكَلَّمُ يَوْمَئِذٍ أَحَدٌ إِلَّا الرُّسُلُ وَكَلَامُ الرُّسُلِ يَوْمَئِذٍ اللَّهُمَّ سَلِّمْ وَسَلِّمْ وَفِي جَهَنَّمَ كَلَالِبُ مِثْلُ شَوْكِ السَّعْدَانِ هَلْ رَأَيْتُمْ شَوْكَ السَّعْدَانِ قَالُوا نَعَمْ قَالَ فَإِنَّهَا مِثْلُ شَوْكِ السَّعْدَانِ غَيْرَ أَنَّهُ لَا يَعْلَمُ قَدْرَ عَظَمِهَا إِلَّا اللَّهُ تَخْطِفُ النَّاسَ بِأَعْمَالِهِمْ فَمِنْهُمْ مَنْ يُوبِقُ بِعَمَلِهِ وَمِنْهُمْ مَنْ يُخْرَدُلُ ثُمَّ يَنْجُو حَتَّى إِذَا أَرَادَ اللَّهُ رَحْمَةً مَنْ أَرَادَ مِنْ أَهْلِ النَّارِ أَمَرَ اللَّهُ الْمَلَائِكَةَ أَنْ يُخْرِجُوا مَنْ كَانَ يَعْبُدُ اللَّهَ فَيُخْرِجُونَهُمْ وَيَعْرِفُونَهُمْ بِآثَارِ السُّجُودِ وَحَرَّمَ اللَّهُ عَلَى النَّارِ أَنْ تَأْكُلَ أَثَرَ السُّجُودِ فَيُخْرِجُونَ مِنَ النَّارِ أَثَرَ السُّجُودِ فَيُخْرِجُونَ مِنَ النَّارِ قَدْ امْتَحَشُوا فَيَصْبُ عَلَيْهِمْ مَاءُ الْحَيَاةِ فَيَنْبُتُونَ كَمَا تَنْبُتُ الْحَبَّةُ فِي حِمِيلِ السَّيْلِ ثُمَّ يَفْرُغُ اللَّهُ مِنَ الْقَضَاءِ بَيْنَ الْعِبَادِ وَيَبْقَى رَجُلٌ بَيْنَ الْجَنَّةِ وَالنَّارِ وَهُوَ آخِرُ أَهْلِ النَّارِ دُخُولًا الْجَنَّةَ مُقْبِلٌ بِوَجْهِهِ قَبْلَ النَّارِ فَيَقُولُ يَا رَبِّ

اصْرَفْ وَجْهِي عَنِ النَّارِ قَدْ قَشَبَنِي رِيحُهَا وَأَحْرَقَنِي ذَكَوُهَا فَيَقُولُ هَلْ عَسَيْتَ إِنْ فَعَلْتَ ذَلِكَ بِكَ أَنْ تَسْأَلَ غَيْرَ ذَلِكَ؟ فَيَقُولُ لَا وَعِزَّتِكَ فَيُعْطِي اللَّهُ مَا يَشَاءُ مِنْ عَهْدٍ وَمِيثَاقٍ فَيَصْرِفُ اللَّهُ وَجْهَهُ عَنِ النَّارِ فَإِذَا أَقْبَلَ بِهِ عَلَى الْجَنَّةِ رَأَى بَهْجَتَهَا سَكَتَ مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَسْكُتَ ثُمَّ قَالَ يَا رَبِّ قَدَمْنِي عِنْدَ بَابِ الْجَنَّةِ فَيَقُولُ اللَّهُ لَهُ أَلَيْسَ قَدْ أُعْطِيتَ الْعُهُودَ وَالْمِيثَاقَ أَنْ لَا تَسْأَلَ غَيْرَ الَّذِي كُنْتَ سَأَلْتَ؟ فَيَقُولُ يَا رَبِّ لَا أَكُونُ أَشَقَى خَلْقِكَ فَيَقُولُ فَمَا عَسَيْتَ إِنْ أُعْطِيتَ ذَلِكَ أَنْ لَا تَسْأَلَ غَيْرَهُ؟ فَيَقُولُ لَا وَعِزَّتِكَ لَا أَسْأَلُ غَيْرَ ذَلِكَ فَيُعْطِي رَبُّهُ مَا شَاءَ مِنْ عَهْدٍ وَمِيثَاقٍ فَيَقْدُمُهُ إِلَى بَابِ الْجَنَّةِ فَإِذَا بَلَغَ بَابَهَا فَرَأَى زَهْرَتَهَا وَمَا فِيهَا مِنَ النَّضْرَةِ وَالسُّرُورِ فَيَسْكُتُ مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَسْكُتَ فَيَقُولُ يَا رَبِّ أَذْخِلْنِي الْجَنَّةَ فَيَقُولُ اللَّهُ وَيَحْكُ يَا ابْنَ آدَمَ مَا أَغْدَرَكَ أَلَيْسَ قَدْ أُعْطِيتَ الْعُهُودَ وَالْمِيثَاقَ أَنْ لَا تَسْأَلَ غَيْرَ الَّذِي أُعْطِيتَ؟ فَيَقُولُ يَا رَبِّ لَا تَجْعَلْنِي أَشَقَى خَلْقِكَ فَيَضْحَكُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ مِنْهُ ثُمَّ يَأْذُنُ لَهُ فِي دُخُولِ الْجَنَّةِ فَيَقُولُ تَمَنَّ فَيَتَمَنَّى حَتَّى إِذَا انْقَطَعَ أُمْنِيَّتُهُ قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ مِنْ كَذَا وَكَذَا أَقْبَلَ يُذَكِّرُهُ رَبُّهُ حَتَّى إِذَا انْتَهَتْ بِهِ الْأَمَانِيُّ قَالَ اللَّهُ تَعَالَى لَكَ ذَلِكَ وَمِثْلُهُ مَعَهُ قَالَ أَبُو سَعِيدٍ الْخُدْرِيُّ لِأَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ قَالَ اللَّهُ لَكَ ذَلِكَ وَعَشْرَةٌ أَمْثَالِهِ قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ لَمْ أَحْفَظْ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَّا قَوْلَهُ لَكَ ذَلِكَ وَمِثْلُهُ مَعَهُ قَالَ أَبُو سَعِيدٍ إِنِّي سَمِعْتُهُ يَقُولُ ذَلِكَ لَكَ وَعَشْرَةٌ أَمْثَالِهِ. (أَلْحَدِيثُ ٨٠٦ - طَرَفَاهُ فِي: ٦٥٧٣، ٧٤٣٧) (٣٨٣)

ديسان نه بوهورهيره (همزای خوی لی بی) فهرمووی: یاران عهرزی حه زره تیان کرد: قوربان! نهی پیغه مبهری خودا! نایا له پرؤزی قیامه تا خودای خو مان به چاوی سه رده بینین؟ فهرمووی (دروودی خودای له سر بی): (شهوی چواردی مانگ که سایه قهی سامال بی و یهک په له هه ور به ناسمانه وه نه بی، له دیتنی مانگ به ناسمانه وه هیچ گومانان بو په یدا ده بی؟). گوتیان: نه، نهی پیغه مبهری خودا!

فهرمووی: (ئەى بەرپۇژى نىوەرپۇ، كەخۆر ھەور بەرى نەگرتنى، لەدیتنى خۆردا گومانتان بۆپەيدا دەبى؟) عەرزىان كرد: نەخەير.

حەزەرەت (پەزى خەوى لى بن) فەرمووى: (دەئاوا بەبى شەك و گومان بەئاسانى خوداى خۆتان بەچاوى سەردەبىن. لەرپۇژى قىامەتا سەرچەم مەردوم حەشر دەگرىن، بەفەرمانى خودا بانگەواز دەكرى: ھەركەسى چى پەرستووھ لەجىھانا، بائىستا شوینى ئەوشتە بكەوى. ئىتر ھەيانە خۆرپەرست بووھ لەورۇژەدا شوینى خۆردەكەوى، وھەیانە مانگى پەرستووھو شوینى مانگ دەكەوى، وھەیانە شوین گومراكەرە سەركەشەكان دەكەون، لەشەيتان و بتو كۆلەنانى و جادووبازو ئەمانە، چونكە لەجىھانا ئەوانەيان پەرستووھ. ئەم نەتەوى ئىسلامە لەوى دەمىننەوھ وھچاوپروانى پەروردگارى خۆيان دەكەن، ناپاكەكانىشیان ھەر لەناودايە، جاخوداى گەورە لەسەر شیوھى كەنەیناسنەوھ دى بۆلايان و دەفەرموى: من خوداى ئىوھم. ئەوانىش دەلین: ئىمە ئەمە شوینمانە لەم جىگەيە ناجولتین ھەتا خوداى خۆمان دى بۆلامان لەسەر ئەوشیوھى كەرون و ئاشكرايە لەلامان و پىغەمبەران پىيان راگەياندووین، ئىمە كاتى پەروردگارمان ھات دەیناسین. ئەوسا خەوى بالادەست و خاوەن شكۆ، تەشرىف دىنى بۆلايان و دەفەرموى: من خوداى ئىوھم: ئەوانىش دەلین: بەللى راستە تۆخوداى ئىمەى، ئەوجا خودا بانگەوازيان لى دەكا، لەپاشا پردى سىرات كەلەموو بارىكترو لەشمشیر تىژترە، بەسەر پىشتى دۆزەخ دا رادەكیشرى، وھمن يەكەم كەس دەبم لە پىغەمبەران كەئۆمەتەم لەو پردەوھ دەپەرپىنمەوھ.

وھلەو رۆژەدا لەبەر سام و ترس، جگە لە پىغەمبەران، كەس زات ناكا كەقسە بكا، فەرمایشتى پىغەمبەرانىش لەو رۆژەدا برىتى يە لەوھ خۆش خۆش دەفەرموون: ئەى خودايە! بەبى وھى، ئەى خودايە سەلامەتيان بفرەموو.

لەدۆزەخا جۆرە قولاپی ھەبە، وەك دەرکە کەئوئ وایە، خۆدەرکە کەئوئتان بەجاوی خۆتان دیوہ؟ گوتیان: بەئێ دیومانە. فەرمووی: (دەلەسەرشیوہی دەرکە کەئەوئ یە، بەلام بەس خودا خۆی ئەندازە ی گەورەپیەکە ی دەرزانئ، جاکاتئ خەلکەکە دەیانەوئ بەسەرپەردی سیراٹا بپەرئەوہو بپۆن بۆ بەھەشت ئەو قولاپانە لەم بەرو ئەوبەری پەردی صیراٹەوہ پەلاماریان دەدەن و بەھۆی کاری بەدیانەوہ دەیان فرێنن بۆناو دۆزەخ، جاھەیانە بەھۆی کردەوہی نالەباریانەوہ بەفەتارەت دەچن، ھەیشیانە لەبەر کردەوہی بەدی خۆی قولاپەکان ئەنجن ئەنجنیان دەکەن، لەپاشا رزگاریان دەبئ، ھەتاکاتئ خودا خواست دەکا کەرەحم بەو بپروادارانە بکا، کەھێشتا لەدۆزەخ دا ماون و دۆزەخین، فەرمان بەفریشتەکان دەکا: کەھەرکەسئ خواپەرست بووبئ لەدۆزەخ دەری بەینن، ئەوانیش لەدۆزەخ دەریان دەھینن و بەشوینەواری کورنووشت باوەردارەکان لەناو ئاگردا دەناسنەوہو دەریان دەھینن، چونکە خودای گەورە شوینەواری کورنووشتی لەئاگر قەدەغەکردوہ، ئاگری دۆزەخ تەوێلئ موسوئلمان ناسووتینئ، ئیتەر لەدۆزەخ دینە دەروہ. کاتئ دینە دەروہ بوون بەسووتەمەرۆ، جانائوی ژانیان پیا دەکەن، ئیتەر وەك تۆمە ی ناو لیوہی لافاو سەوز دەبنەوہو دەبنەوہ بەمرۆفیکئ ئاسایی.

ئەوجا خودا لەدادگایی نیوانی بەندەکانی ئێ دەبیٹەوہ، پیاویکیان لەنیوانی بەھەشت و دۆزەخا دەمینئ، دواترین کەسە کەدەچیتە ناو بەھەشت، دۆزەخ بەرەو رووی دەبئ، جادەلئ: ئەی خودایە! بەرەحمەتی خۆت رووم دووربەخەرەوہ لەھەنای ئەم ئاگرە، بەراستی شەراکە ی پڕوکاندووومی و تینی بلیتسەکە ی سووتاندووومی، خودایش دەفەرموئ: رەنگە ئەگەر ئەم کارەت بۆبکری ئاوا ی شتی تریکە ی؟! دەلئ: نا، بەگەورەیی تۆ داوا ی شتی ترناکەم، ئیتەر چەندە ی کەخودا مەیلی ھەبئ، بەئین و پەیمان دەدا بەخودا کەئەگەر ئەوداخوازییە ی جئ بەجئ بکا، داوا ی هیچی تری ئێ ناکا، ئەوجا خودا رووی

له ئاگره که دوور ده خاته وه، جاکاتی روو ده کاته به ههشت و گهشی و ناسکی و نازدارییه که ی ده بینێ، نه وهنده ی چه زی خودای له سه ربی بیده نگ ده بی، له پاشتر ده ست ده کا به پاران ه وه ده لی: خوایه گیان! بمبه ره پی شه وه بو به رد مرگای به ههشت؟ خودایش ده فره موئ: ئه ی تو به لێن و په یمان ت به من نه دا، که له و زیاتر داوای هیچی تر نه که ی؟ به نده که ده لی: ئه ی په رو مر دگارم! ئومید ده کم که نه بم به به ده به خترین دروستکراوانی تو که له دۆزه خ در چوون، خودایش پی ی ده فره موئ: خو له مه زیاتر، نه گهر پی ت بدرئ، داوای شتی ترناکه ی؟ ده لی: نه خه یر به گه وره یی تو داوای شتی ترناکه م جگه له م داوایه، ئیتر نه وهنده ی چه زی خودای له سه ربی دیسان به لێن و په یمان ده دا به خودا که داوای زیاتر نه کا، نه و جا ده بیاته پی شه وه بو به رد مر دگارای به ههشت، جاهر له گه ل ده گاته به رد مرگای به ههشت و چاوی به و نازو نیعمه ت و گشت به ره و خوشی و ناسک و نازدارییه ی ده که وئ، که واله ناویدا، سه رسام ده بی و نه وهنده ی چه زی خودای له سه ربی بی نگ ده بی، نه و جا ده لی: ئه ی خودایه! بمبه ره ناو به هه شته وه!.

خودای بالاده ست و خاوه ن شکۆ ده فره موئ: ئه ی هاوار له ده ست بی په یمانی ی تو ئه ی ئاده می زاد! چه نده بی په یمانیت! خو تۆلای خو ت ئه و هه مکه به لێن و په یمان هت به من دا که ئیتر داوای زیاتر نه که ی که چی جار له گه ل جارابی به لێن تر در ده چی ت؟! ده لی: ئه ی په رو مر دگارم مه مکه به به دترینی دروستکراوانی خو ت، جا خودای گه وره له کاری ئه م به نده یه ی خو ی پیکه نینی دی و ئی ی رازی ده بی و نه و جا پێگه ی ده دا ده چی ته ناو به هه شت و پی ی ده فره موئ: ئه ی یه نده ی من ئاوات چییه داوای بکه، هه تا پی تی بده م و ئاوات گشتی به ینه دی، نه ویش خو زگه یه کی زو ر ده خوازی و داوای هاتنه دی گه لی ئاوات ده کا، هه تا هه رچی ده وئ داوای ده کا و ئاواتی تری نامینی، نه و سا خودای بالاده ست و خاوه ن شکۆ خو ی شتی بیر ده خاته وه و پی ی ده فره موئ:

لەم چەشنەو لەو جوۆرەى تریش داوا بکە، ئەوانەى کە خۆى لەبیری نەما بوو، خودا بیری دەخاتەو، تا کو تایی ئەو پەرى خۆزگەو ئاواتى دى و ئیتر ئاواتى ترى نامینى کە داواى بکا، ئەو جا خودا پىی دەفەرموی: ئەمەو ئەو نەندەى تریش لەگەلیدا بۆتۆ.

ئەبوسەعیدى خودى بە ئەبوهورەیرەى فەرموو: (پێخەمبەر (درووى خوێى لەسەر بێ) دەیفەرموو: خودا پى ی دەفەرموی: ئەمەو دە ئەو نەندەى تریش لەگەلیدا بۆتۆ!).

ئەبوهورەیرە رمزای خودا لە ئەو و لە ئەبوسەعیدبى - فەرمووی: ئەو دى کە لە فەرمایشى پێخەمبەر خۆى لەبەرم کردوو ئاوايه: (ئەمەو ئەو نەندەى تریش لەگەلیدا بۆتۆبى).

ئەبوسەعید (رمزای خۆى لەسەر بێ) فەرمووی: دەى من لە حەزرتەم بیست کە خودا پى ی دەفەرموی: (ئەمەو دە ئەو نەندەى تریش لەگەلیدا بۆتۆبى ئەى بەندەى من!).

راڤەو شیکردنەو:

لەودنیایش سویند دەمینى، تاقیکردنەو دەمینى، پارانەو لەخودای گەورە سوودى هەیه، درۆدەمینى، خودای گەورە بەچاوى سەر دەبینرى، بەلام بەبى دیاریکردنى جى و تەحەییوزو شتى وا. مەبەست لەپیکەنینى خودا پىو یستى واتایەتى (واتە: لازمی مەعنايەتى) کە بریتىیه لەپێخۆشبوون و لپرازیبوون، پردى سیرات راستە، هەموو کەسى بەسەریدا تیدەپەرى، بەلام تاوانبار لى بەردەبیتەو بۆناو دۆزەخ!

٤٣٨- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: قَالَ: النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (أُمِرْتُ أَنْ أَسْجُدَ عَلَى سَبْعَةِ أَعْظَمٍ عَلَى الْجَنَّةِ وَأَشَارَ بِيَدِهِ عَلَى أُنْفِهِ وَالْيَدَيْنِ وَالرُّكْبَتَيْنِ وَأَطْرَافِ الْقَدَمَيْنِ وَلَا تَكْفِتِ الثِّيَابَ وَالشَّعْرَ). (الحديث ٨١٢) (٣٨٤)

ئىبنوعەبباس (مەزەي خەي لى بىن) فەرەمۇۋى: پېغەمبەر (دروودى خودى لەسەر بىن) فەرەمۇۋى: (خوداى گەورە فەرمانى پىم كەردوۋە كەلەسەرئەم حەوت ئىسكە گورنووش بىبەم لەسەر تەوۋىل ۋە ھەردوۋ بەرى دەست ۋە ھەردوۋ ئەژنۆۋ لەسەر نوۋكى ھەردوۋىي) بەدەستىشى ھەزەمت (مەزەي خەي لى بىن) ئاماژەي كەرد بۆ ئەو كەلووتىش بۆمەبەستى گورنووش لەسەر بىرەن، بەشەكە لەتەوۋىل ۋە فەرەمۇۋىشى: (ھەروا فەرمانەم پى كراۋە كەجل ۋە بەرگىش كۆنەكەينەو، ۋەك ھەل كەردنى چاكى كەواۋ بەستنى فەقەيانە ۋە شتى وا، ۋە قەزىش خەپەئەدەين).

٤٣٩- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (إِنِّي لَا أَلُو أَنْ أَصَلِّيَ بِكُمْ كَمَا رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي بِنَا قَالَ ثَابِتٌ رَأَى الْحَدِيثَ كَانَ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ يَصْنَعُ شَيْئًا لَمْ أَرَكُمُ تَصْنَعُونَهُ كَانَ إِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ قَامَ حَتَّى يَقُولَ الْقَائِلُ قَدْ نَسِيَ وَبَيْنَ السَّجْدَتَيْنِ حَتَّى يَقُولَ الْقَائِلُ قَدْ نَسِيَ). (الحديث: ٨٢١ طرفه في: ٨٠٠). (٣٨٥)

ئەنەس (مەزەي خەي لى بىن) فەرەمۇۋى: دۇنيا بىن لەو كەمەن كەمتەرخەمى ناكەم لەو ۋەدا، كەبۇخۇم چۆن پېغەمبەرم دىو كەنوۋىژى كەرد بۆمان، مەنىش ئاۋا نوۋىژتان بۆبەكەم. ئابىت كەپراۋى ئەم فەرەمۇۋەدەيەيە لەئەنەسەو دەفەرەمۇۋى: جاران ئەنەس شەتەككى دەكەرد، نابىنەم كەئىو بەكەن، ئەنەس لەناۋ نوۋىژدا كەسەرى لەچەمەنەو ھەلدەبەرى، ئەو ۋەندە بەپىو رادەو ۋەستەۋ نزاۋ وىردى دەخوۋىند تەنەت زەينەمان بۆئەو دەچوۋ: كەلەبىرى چوۋە دابنەۋى بۆ گورنووش، لەنىۋانى ھەردوۋ كورنوشەكانىش دا ھەروەھا). (ف - ٤٣٥).

٤٤٠- (بەروانە فەرەمۇۋەدەي ژمارە: ٣١٤) (اعتدلوا في السجود...). (ر - ٣١٤).

٤٤١- عَنْ مَالِكُ بْنُ الْحُوَيْرِثِ اللَّيْثِيُّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّهُ رَأَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي فَإِذَا كَانَ فِي وَثْرٍ مِنْ صَلَاتِهِ لَمْ يَنْهَضْ حَتَّى يَسْتَوِيَ قَاعِدًا). (الحديث ٨٢٣). (٣٨٦)

مالیکی کوری حووه دیریتی-ئەل-لەیتی- (دەزای خوی لێ بێ) فەرمووی: بەچاوی خۆم پیغەمبەرم دی، کاتی لەپرکاتی یەکەم و لەپرکاتی سییەم، هەل دەسایەوه، کەرکاتە تاکەکانی نوێژن، یەکسەر هەلئە دەستایەوه، بەلکوو کەمی دادەنێشت، ئەوسا هەل دەسایەوه بۆپرکاتی نوێ). (ت/١/٢٨١/١ ز-٨٨ ژ-٥٤٦ + ز-٨٧ ف-١، ٢، ٣).

٤٤٢- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّهُ صَلَّى: فَجَهَرَ بِالتَّكْبِيرِ حِينَ رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ السُّجُودِ وَحِينَ سَجَدَ وَحِينَ رَفَعَ وَحِينَ قَامَ مِنَ الرُّكْعَتَيْنِ وَقَالَ هَكَذَا رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ). (الحديث ٨٢٥). (٣٨٧)

ئەبوسەعیدی خۆدی لەمەدینە بەرنوێژی کرد بۆ موسوڵمانان، کاتی سەری لەکوورنوشی یەکەم هەلپری و کاتی لەپاش تەحیاتی یەکەم هەلئەسایەوه، لەهەموو ئەم کاتانەدا بەدەنگی بەرز ئەللاھوئەکبەری دەکرد، وەفەر مووی: پیغەمبەرم بەچاوی خۆم دیوه لەسەر ئەم شیوایە نوێژی دەکرد).

٤٤٣- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) إِنَّهُ كَانَ يَرَى عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) (يَتَرَبَّعُ فِي الصَّلَاةِ إِذَا جَلَسَ فَفَعَلْتُهُ وَأَنَا يَوْمَئِذٍ حَدِيثُ السِّنِّ فَتَهَانِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) وَقَالَ إِنَّمَا سُنَّةُ الصَّلَاةِ أَنْ تَنْصِبَ رِجْلَكَ الْيُمْنَى وَتَنْهِيَ الْيُسْرَى فَقُلْتُ إِنَّكَ تَفْعَلُ ذَلِكَ؟ فَقَالَ إِنَّ رِجْلِي لَا تَحْمِلَانِي). (الحديث ٨٢٧). (٣٨٨)

(٣٨٦) لاحظ خاتمة أبواب صفة الصلاة في فتح الباري ج/٢/٤٠٩/٨٧٥ المترجم.

(٣٨٧) وهذا الحديث تفرد به البخاري عن أصحاب الكتب (عيني/٦/١٠٠/٢١١) المترجم.

(٣٨٨) لم يوافقه مسلم على تخريجه (فتح الباري/٢/٤٠٩/٨٧٥) المترجم.

عہدوئلای کوری عہدوئلای کوری عومەر (ہمزای خواہان لسی ہن) فہرمووی: باوکم عہدوئلای کوری عومەر، لہتہ حیاتا چوارمشقی دادہنیش، منیش ئہو کاتہ منالکار بووم، لہدانیشتنی تہ حیاتا وەک ئہو چوارمشقی دادہنیشتم باوکم رینگہی ئہوہی نەدام و فہرمووی: وامہکە، چونکہ سوننہتہ ئاوادابنیشیت بو تہ حیات: پئی راستت ھەئنییت و پئی چہپت راخہیت. منیش عہرزیم کرد: خوئو خوئ چوارمشقی دادہنیشیت لہتہ حیاتا، ئہی ئہوہبو؟ فہرمووی: ئاخر من قاجم ھەئم ناگری).

٤٤٤- عَنْ أَبِي حُمَيْدٍ السَّاعِدِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (أَنَا كُنْتُ أَخْفَظُكُمْ لِصَلَاةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأَيْتُهُ إِذَا كَبَّرَ جَعَلَ يَدَيْهِ حِذَاءَ مَنْكِبَيْهِ وَإِذَا رَكَعَ أَمَكَنَ يَدَيْهِ مِنْ رُكْبَتَيْهِ ثُمَّ هَضَرَ ظَهْرَهُ فَإِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ اسْتَوَى حَتَّى يَعُودَ كُلُّ فَقَارٍ مَكَانَهُ فَإِذَا سَجَدَ وَضَعَ يَدَيْهِ غَيْرَ مُفْتَرِشٍ وَلَا قَابِضِهِمَا وَاسْتَقْبَلَ بِأَطْرَافِ أَصَابِعِ رِجْلَيْهِ الْقِبْلَةَ فَإِذَا جَلَسَ فِي الرُّكْعَتَيْنِ جَلَسَ عَلَى رِجْلِهِ الْيُسْرَى وَكَسَبَ الْيُمْنَى وَإِذَا جَلَسَ فِي الرُّكْعَةِ الْآخِرَةِ قَدَّمَ رِجْلَهُ الْيُسْرَى وَكَسَبَ الْآخَرَى وَقَعَدَ عَلَى مَقْعَدَتِهِ). (الحديث ٨٢٨). (٣٨٩)

ئہو حومہیدی ئہل- ساعیدی (ہمزای خوی لسی ہن) بہچہن کەسی لہ یارانئ پیغہمبەری فہرموو: من لہ ھەمووتان باشت ناگام لیئەتی کەنوئزی پیغہمبەر (دروودی خودای لہ سەر ہن) چوئ بوو: سەرنجم دەدا کەئەئلا ھوئە کبەری دەکرد، ھەردوو دەستی لہ ناستی ھەردووشانی ھەئدەبری، کەروکوو عیشی دەبرد ھەردوو دەستی لہ ھەردوو ئەژنوکانی خوئی گیر دەکرد، وەرپیک پشتی خوئی دەچەماندەوہ، پشت و ملی خوئی رپیک لہ یەک ناست بەبی کووری رادەگرت، کەسە ریشی لہ چەمینەوہ ھەئدەبری، رپیک ھەئەستایەوہ قنج رادەوہستایەوہ، تایەک یەک بربراگەکانی پشتی دەچوونەوہ شوینی خویان، کە کوپنووشیشی

دهبرد ههردوو لهپی دهستی دادەنا، لەسەر زەوییهکەو، بەلام باسکی خۆی رانه دەخست لەسەر زەوییهکەو، کەمێ باسکەکانی لەکوورنوشا بەرز دەگرت، وەنەیشی دەنووساندن بەلاتەنیشتی خۆیەو، بەلکوو هەردوو بای خۆی بلأودە کردەو، وەسینگێ پەنجەکانی هەردوو پێی لەسەر زەوی دادەناو، نووکی پەنجەکانی قاچی پرویان دەکرده رووگە (قیبلە) لەتەحیاتێ یەکەمیشا لەسەر قاچی چەپی دادەنیشت و نووکهکە ی دەردەکرد، وەپێ ی راستیشی هەل دەناو لەسەر لا پانی خۆی دادەنیشت. (ب/د/ت/ن/ - تاج/ ١ / ٢/٢٧١ ز- ٨٣ ژ- ٥١٨).

ئەبوجومەیدی ئەل- ساعیدی (پەزای خۆی لێ بێ) سەحابی یەکی ناو داوه ناوی عەبدوڕەحمانی کوری سەعدە، ئەنصاری یە، خەلکی مەدینە یە، ئامادە ی ئوحدو مەئبەندوشە پرگاکانی دوا ی ئوحدو بوو، لەپیاوان (ریجال) ی صەحیحە یە، لەکو تایی جێنشینی مەعاویە دا فەوتی کردوو. (پەزای خۆی لێ بێ).

٤٤٥- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ بُحَيْنَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (وَهُوَ مِنْ أَزْدِ شُؤْعَةَ وَهُوَ حَلِيفُ لَبْنِي عَبْدِ مَنَافٍ وَكَانَ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى بِهِمْ الظُّهْرَ فَقَامَ فِي الرُّكْعَتَيْنِ الْأُولَيَيْنِ لَمْ يَجْلِسْ فَقَامَ النَّاسُ مَعَهُ حَتَّى إِذَا قَضَى الصَّلَاةَ وَانْتَهَرَ النَّاسُ تَسْلِيمَهُ كَبَّرَ وَهُوَ جَالِسٌ فَسَجَدَ سَجْدَتَيْنِ قَبْلَ أَنْ يُسَلِّمَ ثُمَّ سَلَّمَ). (الحديث ٨٢٩ - أطرافه في: ٨٣٠، ١٢٢٤، ١٢٢٥، ١٢٣٠، ٦٦٧٠، ٣٩٠).

عەبدوللای کوری مالیک (پەزای خۆی لێ بێ) کەدا یکی ناوی بو حەینە یە، کە لەهۆزی ئەزدی شەنووتە یە، کە هاو پەیمانێ نەو ی عەبدومەنافە، کە یەکی کە لەهاوړی یانی پێنەمبەر (دروودی خۆی لەسەر بێ) فەرمووی: روژی پێنەمبەر (دروودی خۆی لەسەر بێ) نوێزی نیوهرۆی بو کردین، لەرکاتی دوهمیدا یەکسەر هەئسایەو، تەحیاتێ یەکەمێ نەخویند، نوێزکەرەکانیش لەگەڵیدا هەئسانەو، جاکاتی نوێزکە ی

تہواو کرد، مہردوم چاومہ پروانی تہوہ بوون کہ سلاو بداتہوہ، لہو کاتہدا بہدانیشتنہوہ تہللاہوئہ کبہری کردو لہ پیش سلاودانہوہدا دوو کورنووشی برد، لہ جیاتی تہو تہ حیاتہی کہ لہ یادی چوو بوو، تہو جا سلاوی دایہوہ. خہ لکہ کیش لہ گہل تہودا تہم دوو کورنووشہ یان برد. (ت/١/٣٢٥/٤ ز-١٠٩ ژ- ٦٣٧ = ش/د/ت/ن).

٤٤٦ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كُنَّا إِذَا صَلَّيْنَا خَلْفَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قُلْنَا السَّلَامُ عَلَى اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَى جِبْرِيلَ وَمِيكَائِيلَ السَّلَامُ عَلَى فُلَانٍ وَفُلَانٍ فَالْتَفَتَ إِلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ إِنَّ اللَّهَ هُوَ السَّلَامُ فَإِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ فَلْيَقُلْ: (التَّحِيَّاتُ لِلَّهِ وَالصَّلَوَاتُ وَالطَّيِّبَاتُ السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ)، فَإِنَّكُمْ إِذَا قُلْتُمُوهَا أَصَابَتْ كُلُّ عَبْدٍ لِلَّهِ صَالِحٌ فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ). (الحديث ٨٣١ أطرافه في: ٨٣٥، ١٢٠٢، ٦٢٣٠، ٦٢٦٥، ٧٣٨١، ٦٣٢٨، ٣٩١).

عہدوللای کوری مہسعوود (پڑی خوی لہ بے) فہرمووی: لہ پیش دا کہ لہ پستی پیغہمبہرہوہ (دروودی خودای لہسہر بے) بہکومہل نوپڑمان دہکرد، لہ پیش دانانی تہ حیاتا، دہمانگوت: سلاو لہ خودا، سلاو لہ جوبرائیل، سلاو لہ میکائیل، سلاو لہم، سلاو لہو، تا پڑوی پیغہمبہر (دروودی خودای لہسہر بے) ئاوری دایہوہ لیمان و فہرمووی: (التَّحِيَّاتُ لِلَّهِ ... تاد) واتہ: ہرچی ہوئی قہدرو پڑہ ج بہگوفتار ج بہکردار، وہہرچی سہرچاوی پاکی و خاوپنییہ تہمانہ ہہموویان لہر استیدا ہہرشایستہن بو خودای مہزن، دروود لہسہر تو تہی پیغہمبہری خودا لہ گہل رہحمہت و بہرہگہتی خودا، دروود لہسہر ئیمہیش و لہسہر ہہموو بہندہ باشہکانی خودا، شایہتی دہدم کہ ہہر خودا خودایہ، خودای تر نییہ،

وہشایہ تی دہدم کہ موحمہ مہد بہندہو پیغہ مہری خودایہ نیتر سلاوو دروود مکہ تان بہرہ مہو بہندہ مہ کی باشی خودا دہکھوی، خوی ئہو بہندہ مہ لہسہ رزموی بی، وہخوی لہئاسمان بی، ئہو سلاودی ئیوہ کہلہسہر ئہم شیوہ مہ بی دہیگری تہوہ. (ت/١/٢٥٢/ ١٢ ز- ٧٢ ز- ٤٨٠ ش/د/ت/ ن) پروانہ فہرموودہی ژمارہ (٤٤٩).

٤٤٧ - عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَخْبَرَتْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَدْعُو فِي الصَّلَاةِ: (اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَالِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَحْيَا وَفِتْنَةِ الْمَمَاتِ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْمَأْثَمِ وَالْمَغْرَمِ) فَقَالَ لَهُ قَائِلٌ مَا أَكْثَرَ مَا تَسْتَعِيدُ مِنَ الْمَغْرَمِ فَقَالَ إِنَّ الرَّجُلَ إِذَا غَرِمَ حَدَّثَ فَكَذَبَ وَوَعَدَ فَأَخْلَفَ). (الحديث ٨٣٢ - أطرافه في: ٨٣٣، ٢٣٩٧، ٦٣٧٥، ٦٣٧٦، ٦٣٧٧، ٧١٢٩) (٣٩٢)

عائیشہی ہاوسہری پیغہ مہر دروودی خوا لہ پیغہ مہر و رمزای خودا لہ ہاوسہرہ پاکیزہ کانی - فہرمووی: دہستووری پیغہ مہر و ابوو، لہنویرڈا، لہکوٹای تہ حیاتدا، لہپیش سلاودانہ و ہدا، دہیفہرموو: (اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَالِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَحْيَا وَفِتْنَةِ الْمَمَاتِ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْمَأْثَمِ وَالْمَغْرَمِ): خودایہ! پہنا دہگرم بہتو لہسزای گوڑ، پہنادہگرم بہتو لہنازاوہو ناشووبی جہ جالہ کویرہی جادووگہر، پہنادہگرم بہتو لہنازاوہی ژیان و مردن، خودایہ! پہنادہگرم لہتاوانباری و لہباری نالہباری ژیرباری قہرزازی). یہکی عہرزی کرد: قوربان! بوئہ و ہندہ دادتہ لہدہست باری ژیر قہرزازی؟ فہرمووی: (چونکہ پیاو کہبوو بہ ژیر قہرزو قوئہوہ تووشی درؤو دہلہسہ دہبی، ئہوجا بہئین دہداو بہئینہ کیشی بوئناچیتہ سہر).

راقه و شیکردنه وه:

ئهوبههرانه ی لئی و مردهگیرین:

- ١- سزای گوڤ راسته و ههقه بهپیی ئهم فهرموودهیه، کهواته: گوئی بهقهسهی موختهزیله و هاواراگانیان نادری، کهنهبوو (نهفی) ی دهکن.
 - ٢- بهلگهیه لهسهه چهسانی جهجال، کهزوو یادرنهگ ههئدهسی.
 - ٣- نیشانهی ئهوهیه کهقهرزازی هوئی شوورمیی ههردوو جیهانه.
 - ٤- پرسیارکههرکه، بهپیی گیرانهوهی نهسانی عایشه خوئی بووه.
 - ٥- لهم فهرموودهیهوه دمردهکوئی کهپهناگرتن بهپهنا ی خودا لهشتی خراپ سوننهته، بهلکوو گهئ جار پهناگرتن لهشتی رهوایش، وهک قهرزو سوال، کهسهردهکیشن بۆشتی خراپ، ههرسوننهته. ههرچیش سوننهت بی قازانجی نایینی و جیهانی ههیه (ت/١/٢٩٠ ز- ٩٣ ژ- ٥٦٥ = ش/د).
- ٤٨٤- عَنْ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّهُ قَالَ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (عَلَّمَنِي دُعَاءً أَذْعُو بِهِ فِي صَلَاتِي قَالَ قُلْ اللَّهُمَّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي ظُلْمًا كَثِيرًا وَلَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ فَاعْفِرْ لِي مَغْفِرَةً مِنْ عِنْدِكَ وَارْحَمْنِي إِنَّكَ أَنْتَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ). (الحديث ٨٣٤- طرفاه في: ٦٣٢٦، ٧٣٨٨) (٣٩٣)
- ئهوبههگری سهديق (رمزای خوای لئ بئ) فهرمووی به پیغه مبهه (دروودی خودای لهسهه بئ)
- قوربان! نزایهکم فیربکه، کهلهنوێژهکهما بیکهم. فهرمووی (دروودی خودای لهسهه بئ)
- (بلی: اللهم إني ظلمت نفسي ظلماً كثيراً، ولا يغفر الذنوب إلا أنت، فاعفر لي مغفرة من عندك وارحمني إنك أنت الغفور الرحيم: خوايه! من زۆرو ستهمیکی گهئ زۆرم لهخۆم کردوو، جگه لهتۆکهسی تر رادهی ئهوهی نییه کهلهگوناھ خوش بئ، بهلوتفو کههمی خۆت لیم خوش بهو، میهرهبانیم لهگهئ بنوینه،

بهراستی ئەمە خودایە! تۆ تاوانبەخش و میهرەبانیت (ت/١/٢٩١/٢ ز- ٩٣ ژ- ٥٦٦ = ش/ت/ن).

٤٤٩- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كُنَّا إِذَا كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي الصَّلَاةِ: قُلْنَا السَّلَامَ عَلَى اللَّهِ... (انظر: ٤٤٦).

لهگێڕانهوهی ئێرمدا لهناخرهکهیهوه دهفهرموی (دروودی خودای لهسهر بێ): (ئنجای بهئامرزوی خۆی بپاڕیتهوهو چهزی لهچی بێ لهخودا داواى بکا).

راقه و شیکردنهوه:

لهم فهرموودهیهوه ودردهگیرئ پاداشی نزای باشو بهخشینی پاداشی خێرو قورئانخویندن بهزیندوو یابهردوو دروسته و پێیان دهگا.

٤٥٠- عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا سَلَّمَ قَامَ النِّسَاءُ حِينَ يَقْضِي تَسْلِيمَهُ وَمَكَثَ يَسِيرًا قَبْلَ أَنْ يَقُومَ). (الحديث ٨٣٧- طرفاه في: ٨٤٩، ٨٥٠، ٨٦٦، ٨٧٠، ٨٧٥). (٣٩٤)

ئومموسه لهمه‌ی هاوسه‌ری پێغه‌مبه‌ر (دروودی خودای لهسهر بێ) دهفهرموی: پێغه‌مبه‌ر (دروودی خودای لهسهر بێ) دهستووری وابوو که‌سلای نوێژی ده‌دایه‌وه، که‌می له‌شوینی خۆی دا ده‌مایه‌وه، هه‌تا ژنان پێش پیاوان برۆن، ئیتر ژنان له‌پاش سلاودانه‌وه‌ی پێغه‌مبه‌ر هه‌لده‌ستان و ده‌رۆشتن.

راقه و شیکردنهوه:

ئهم فهرموودهیه به‌لگه‌یه له‌سه‌ر ئهم چه‌ندشته: سلاودانه‌وه‌ی نوێژ چه‌سپاوه، چوونی ژن بۆ چه‌ماعه‌ت بۆ مزگه‌وت ڕه‌وايه، واباشه له‌پاش سلاودانه‌وه‌ی پێش‌نوێژ، له‌پێش پیاوان هه‌لسن برۆن، هه‌تارێ له‌نازاوه بگیری.

٤٥١- عَنْ عِثْبَانَ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (صَلَّيْنَا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَاسْلَمْنَا حِينَ سَلَّمَ). (الحديث ٨٣٨) (انظر: ٢٦٢) (٣٩٥)

عیتبانی کوپی مالیک (پڑھی خدای لہ بے) فہرمووی: لہ پستی پیغہمبہرہوہ کہ نوپڑمان بہ جہماعہت دہکرد، نہوکاتہ سلاوی نوپڑمان دہدایہوہ کہ پیغہمبہر (درویدی خودی لہسمر بے) سلاوی دہدایہوہ.

روونکردنہوہ:

عیتبانی کوپی مالیک نہنصاری یہ، خہزرہجی یہ، فہرموودہی لہصہحیحہین دا ہہیہ، پیشنوپڑی ہوزہکہی بوو، کوپربوو، بہدری بوو، پیغہمبہر (درویدی خودی لہسمر بے) پہیمانی برایی لہنیوانی نہوو عومہری کوپی خہطابدا بہست، لہسہردہمی جینشینی مہعاوییہدا لہپاش تہمہنیکی درپڑ فہوتی کرد.

٤٥٢- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: (أَنَّ رَفَعَ الصَّوْتِ بِالذِّكْرِ حِينَ يَنْصَرِفُ النَّاسُ مِنَ الْمَكْتُوبَةِ كَانَ عَلَى عَهْدِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ كُنْتُ أَعْلَمُ إِذَا انْصَرَفُوا بِذَلِكَ إِذَا سَمِعْتُهُ). (الحديث ٨٤١ - طرفه في: ٨٤٢) (٣٩٦).

ئیبنوعہبباس (پڑھی خوبان لہ بے) فہرمووی: لہسہردہمی پیغہمبہردا (درویدی خودی لہسمر بے) نوپڑکہرہکان کہ لہجہماعہتی نوپڑہ فہرزہکان دہبوونہوہ، دہنگیان لہویردی پاش نوپڑہ فہرزہکان ہہلدہبری، من بہو دہنگ ہہلپینہ دہمزانی کہوا لہنوپڑبوونہتہوہ).

(٣٩٥) أخرجه مسلم في المساجد ومواضع الصلاة، باب: الذكر بعد الصلاة، وبيان صفته،

رقم/ ٥٩٥، ٥٨٢=راجع الأرقام: ١٣١٦، ١٣١٧، ١٣١٨.

(٣٩٦) أخرجه مسلم في المساجد ومواضع الصلاة، باب: الذكر بعد الصلاة، رقم: ٥٨٣ = ١٣١٦، ١٣١٨.

٤٥٣- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (جَاءَ الْفُقَرَاءُ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالُوا ذَهَبَ أَهْلُ الدُّثُورِ مِنَ الْأَمْوَالِ بِالذَّرَجَاتِ الْأَعْلَى وَالتَّعْيِيمِ الْمَقِيمِ يُصَلُّونَ كَمَا نُصَلِّي وَيَصُومُونَ كَمَا نَصُومُ وَلَهُمْ فَضْلٌ مِنْ أَمْوَالٍ يَحْجُونَ بِهَا وَيَعْتَمِرُونَ وَيَجَاهِدُونَ وَيَتَصَدَّقُونَ قَالَ أَلَا أَحَدْتُكُمْ إِنْ أَخَذْتُمْ بِهِ أَذْرَكْتُمْ مَنْ سَبَقَكُمْ وَلَمْ يَذْرِكْكُمْ أَحَدٌ بَعْدَكُمْ وَكُنْتُمْ خَيْرَ مَنْ أَنْتُمْ بَيْنَ ظَهْرَانِيهِ إِلَّا مَنْ عَمِلَ مِثْلَهُ تُسَبِّحُونَ وَتَحْمَدُونَ وَتُكَبِّرُونَ خَلْفَ كُلِّ صَلَاةٍ ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ قَالَ الرَّاوي فَاخْتَلَفْنَا بَيْنَنَا فَقَالَ بَعْضُنَا تُسَبِّحُ ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ وَتَحْمَدُ ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ وَتُكَبِّرُ أَرْبَعًا وَثَلَاثِينَ فَرَجَعْتُ إِلَيْهِ فَقَالَ تَقُولُ سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَاللَّهُ أَكْبَرُ حَتَّى يَكُونَ مِنْهُمْ كُلُّهُمْ ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ). (الحديث ٨٤٣ - طرفه في: ٦٣٢٩). (٣٩٧)

نه بوهورهیره (همزای خوی لن بی) فهرمووی: هه ژاران هاتن بوخرمه تی چه زرهت (همزای خوی لن بی) گوتیان: قوربان! نهی پیغه مبهری خودا! هه رچی پایه ی بهرزو نازو نیعمه ت و پایه ی گه وره هه یه، هه مووی داراو ده وئه مه نده کان، ده یبه ن بوخویان، پیغه مبه ریش (دروودی خودای له سمر بی) فهرمووی: چوئن؟ عه رزیان کرد: چونکه نه وان و هکوو ئیمه نو یژده کهن و، وهک ئیمه روژوو ده گرن و، سه رمه رای نه وهیش مالیان هه یه، خیرو خیراتی لی ده کهن و، چه جو عه مره ی پی ده کهن و پیی ده جن بوغه زاو هه موو جوړه چاکه یه کی تری بوژه رای خودا پی ده کهن، به لام ئیمه له بهر نه وهی که مالمان نییه ئه م جوړه خیرانه مان بوئناگری. پیغه مبه ریش (دروودی خودای له سمر بی) فهرمووی: (دهی باکاریکتان پی بلیم، نه گهر جی به جی ی بکه ن، نه وان هه ی پی ده گرنه وه که پیشتان که وتوون، وه که سیش له پاش ئیوه به و پایه یه ناگا، وه ئیوه ده بن به باشترینی جینی ده ووروبه ری خو تان و که س ناگا به م پایه گه وره یه ی ئیوه مه گهر که سی وهک ئیوه نه و کاره بکا؟!) گوتیان: فهرموو بفهرموو نهی پیغه مبهری خودا! فهرمووی: (له پاش هه موو

نوویژی سیی و سیّ جار (سبحان الله) و سیی و سیّ جار (الحمد لله) و سیی و سیّ جار (الله اکبر) بکهن).

راوی دمفهرموئ: له ناو خو مانا بووین به دووبه ره، هه ندیکمان دهیان گوت: سیی و سیّ (سبحان الله) سیی و سیّ (الحمد لله) دهکهن و سیی و جوار (الله اکبر) بکهن، من چوومه وه بۆ خزمه تی و له م بارهیه وه لییم پرسى، فهرمووی: سیی و سیّ جار دهلیت: (سبحان الله و الحمد لله و الله اکبر). (ت ۵/۳۸/۱ ز ۱۰۸ ژ ۶۲۸ = ش/د/ت).

٤٥٤ - عَنْ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (كَانَ يَقُولُ فِي ذُبُرِ كُلِّ صَلَاةٍ مَكْتُوبَةٍ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ اللَّهُمَّ لَا مَانِعَ لِمَا أَعْطَيْتَ وَلَا مُعْطِيَ لِمَا مَنَعْتَ وَلَا يَنْفَعُ ذَا الْجَدِّ مِنْكَ الْجَدُّ). (الحديث ٨٤٤ - أطرافه في: ١٤٧٧، ٢٤٠٨، ٥٩٧٥، ٦٣٣٠، ٦٤٧٣، ٦٦١٥، ٧٢٩٢). (٣٩٨).

ومرادی نوکهری موغیره کوری شوعبه (پهزی خوی لى بى) فهرمووی: موغیره نامه نووسی بۆ موعاوییه له سهرداواى خوی، له وکاته دا که موعاوییه فهرمان په وای موسولمانان بوو، بۆ نووسی: جار ان کاتى پیغه مبه ر (دروودی خودای بهر بى) له نوویژ ده بووه و سلاوی ده دایه وه نه م ویردهی ده خوینده وه دهیه فهرموو: (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ اللَّهُمَّ لَا مَانِعَ لِمَا أَعْطَيْتَ وَلَا مُعْطِيَ لِمَا مَنَعْتَ وَلَا يَنْفَعُ ذَا الْجَدِّ مِنْكَ الْجَدُّ): واته: ته نه خاخواویه و بهس، خوایه کی تاك و ته نیایه، بى هاوه له، هیچ هاویه شی نییه، موک و دارایی و دهسه لات هه مووی له راستی دا بۆئه وه، سوپاس و ستایش هه ربۆئه وه، توانای هه مووشتیکی ههیه، په رومردگارم! نه وهی توبیدهی

بهكهس نابري، نهوهي تونهيدهي بهكهس نادري، دارايي داراو دهستداريي دهستدار لهلای توهيج داديكيان نادا). (ت/٣/٣١٧/١ ز-١٠٨ ژ-٢٦٦ = ش/د/ن).

٤٥٥- عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدَبٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِذَا صَلَّى صَلَاةَ أَقْبَلَ عَلَيْنَا بَوَّاهٍ. (الحديث ٨٤٥ - أطرافه في: ١١٤٣، ١٣٨٦، ٢٠٨٥، ٢٧٩١، ٣٢٣٦، ٣٣٥٤، ٤٦٧٤، ٦٠٩٦، ٧٠٤٧) (٣٩٩)

سهموورهی کوری جهندوب (پهزی خوی لن بی) فهرمووی: پیغهمبهه (دروودی خودای لهسهه بی) کهبهرنویژی بودهکردین و لهنویژ دهبووه، لهپاش سلاودانهوه پستی دهکرده رووگه و رووی دهکرده نیمه. (ت/١/٦/٨ = تاج-٤ ز-٢ ژ-٤٢٤٤ ج-٤ = ش/ت/د).

٤٥٦- عَنْ زَيْدِ بْنِ خَالِدٍ الْجُهَنِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّه قَالَ صَلَّى لَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَاةَ الصُّبْحِ بِالْحُدَيْيَةِ عَلَى إِثْرِ سَمَاءٍ كَانَتْ مِنَ اللَّيْلَةِ فَلَمَّا انْصَرَفَ أَقْبَلَ عَلَى النَّاسِ فَقَالَ هَلْ تَذَرُونَ مَاذَا قَالَ رَبُّكُمْ قَالُوا اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ قَالَ أَصْبَحَ مِنْ عِبَادِي مُؤْمِنٌ بِي وَكَافِرٌ فَأَمَّا مَنْ قَالَ مُطَرْنَا بِفَضْلِ اللَّهِ وَرَحْمَتِهِ فذلِكَ مُؤْمِنٌ بِي وَكَافِرٌ بِالْكَوْكَبِ وَأَمَّا مَنْ قَالَ بَسْوَاءٍ كَذَا وَكَذَا فذلِكَ كَافِرٌ بِي وَمُؤْمِنٌ بِالْكَوْكَبِ). (الحديث ٨٤٦ - أطرافه في: ١٠٣٨، ١٤٧، ٧٥٠٣) (٤٠٠)

زهیدی کوری خالیدی جوههنی (پهزی خوی لن بی) فهرمووی: لهخودهیبیه بووین، شهو باران باریبوو، پیغهمبهه (دروودی خودای لهسهه بی) بهرنویژی نوژی بهیانی بوکردین، کهسلاوی دایهوه رووی کرده خه لکه کهو فهرمووی: نه ری دزمان که پهرومردگارتان چی دمهه رموی؟ گوتیان: خوداو پیغهمبهه ری خودا خوین باش دزمان، فهرمووی: دمهه رموی: نه بهیانی یه بههوی بارینی نه بارانهوه بهندهکانم بوون بهدوو تاقم، تاقمیکیان باومریان بهمن بوو،

(٣٩٩) أخرجه مسلم في الرؤيا (العيني/١٣٦/٦) المترجم = ٥٨٩٦.

(٤٠٠) أخرجه مسلم في الايمان، باب: بيان كفر من قال مطرنا بالنوم، رقم: ٧١ = ١٣٣٦-٢٢٨.

شيحا.

وہ تاقمیکیان باومرپان بہمن نہ بوو، ئہوہی بلئی لہ سایہی خوداو رہمہتی خوداوہ ئہم بارانہمان بۆباریوہ، ئہوہ باومرپی تہوہوای بہمن ھہیہو باومرپی بہبورج و ئہستیرہو شتی وانییہ، بہلام ئہوگہسہی بلئی: لہفیسارہ بورجا بارانمان بۆ باریوہ، ئہوہ باومرپی بہمن نییہ، بہلگوو باومرپی بہبورج و ئہستیران ھہیہ). (ریاض الصالحین/٤/ ١٢٥٨ ز- ٣٢٤ ژ- ١/١٣٣١).

روونگردنہوہ:

لہم سہردہمہی ئیمہدا ئامیرو پیومرپی زور پیشکہوتوو پەیدابوون، کەبەھۆی بەکارھێنانیہوہ، پیشبینی چۆنیتی ی گەش و ھەوابەباشی دەکری، بگرہ بہوجورہ پیومرانہ دەتوانری گاتی بارینی بہفرو باران لہ پیش بارینیاندا بہچەند رۆژی، دیاری بکری. ھەندئ ئامیری ترھەن دەتوانن جووری کۆرپەلہ لہناو سکی دایکیدا دیاری بکەن کەنایا کچہ یا کورہ. ئہمانہ ئیستا ھەقائیقی زانستین، حاشا ھەل نہ گرن. لیژمدا ئیمہ دەپرسین: ئایا ئہم جوورہ زانستانہ بہ پیچەوانہی ئہم جوورہ فەرموودانہن یانا، وئایا ئہمانہ لہ عیلمی غەیبین کەخودا نہبی کەس نایزانئ؟! یالہو جوورہ زانستہن کەبەھۆی ئاسایی دہزانرین؟! لہوہلاما دەلێین: ئہمپرۆ بہ زانست چەسپاوہ کەئہو لافو گەزافہی کە لہکۆندا حیسابگەر و ئہستیرہ شوناسەکان لییان دەدا، سەبارت بہکەش و ھەواو رۆئی بورج و ئہستیرہو شتی وای ترلہبارینی باران داو، ھەروا لافو گەزافی عیلمی غەیب و قیرائەتی موسستەقبەل و پیشبینی کردنی رووداو لہئاییندەداو نیسبەتی ئہم جوورہشتانہ لہ ھەندئ شتی خەیاالی، ئہمپرۆ دەرکەوتووہ کەئہم جوورہ لافو گەزافہ ھەمووی درۆیہو چاوو راوہو قسہی نہفام و گیلہپیاوہ، لہراستیدا مەبەست لہم جوورہ فەرموودہیہ ئہوہیہ: کەموسولمان برپای بہپرو پووچ نہبی، لہ ھەمان کاتا ھەق بزانی کە ھەموو شتی بہدەست خودا خۆیہتی، بارینی باران بہدەست خودایہ، بہدەست

ئەستىڧىرەو بورج نىيە، بەللام ھاۋكات لەگەل ئەمەدا، موسولمان دەبى ئەم دوو راستەقىنەيى بەباشى بزانى:

يەكەم: کاروبارى جيهان بەزۆرى ھۆيەكى لەبەرچاوى ھەيە، گەل جارى جار ئەو ھۆيە ئاشکرايە، لەبەرئەو ھەموو کەس دەيزانى، وەك نەخۆشى دەبى بەھۆى مردن، ياوەك ئاگرەبى بەھۆى سووتاندن، گەل جارىش ئەو ھۆيە پەنھانە، دۆزىنەو ەو زەحمەتە، پىويستى بە ھەول و تىکۆشان و ھۆکارى دۆزىنەو ە ھەيە، زۆرشت لەم بابەتى دوو ھەمە لەکۆندا ھۆکەى نەدەزاندرا، بەللام ئىستا ئەو ھۆيانە دۆزراونەتەو، وەك مەددو جەزرى دەريا، کەھۆکەى ھىزى کىشەندەى مانگە.

دوو ھەم: جيهانى نەيىنى (عالمى غەيب) بىرئىتى يە لەوشتانە کەھەر خودا خۆى دەيانزانى، وەبەھىچ جۆرى کەس ناتوانى پەى يان پى ببا، چونکە بىرئىتىن لەوشتانەى کەوان لەودىو پەردەى سورشتەو، بەھۆى ھۆى ماددى يەو ە ھەستىيان پى ناکرى، ھۆش و ھەست و ھۆ لەناستىيان کۆلن، واتە: ھەرچى بەھۆى ئاسايى سروشتى بزانى ئەو ە نەيىنى (غەيب) نىيە، ئەم جۆرەيش وەك: دەنگوباسى ناوگۆرو باسى ژيانى دوايى و زىندوبوونەو ەو چۆنئىتى حەشرو باسى فريشتەو دۆزەخ و بەرزەخ و بەھەشت و پەرى و زۆرشتى تر. کەواتە: ھەرشتى بەھۆى ئاسايى سروشتى، زوو يادەرنگ بزانى، ئەو ە پەيوەندى بەعيلمى غەيبەو ە نىيە، چونکە کورت و پوخت: زانستى نەيىنى ئەو ە کەھۆى سروشتى (ماددى) نەبى. بىروانە: ژمارە (٥٢٨) لەم کتیبەدا - (ومرگى).

٤٥٧ - عَنْ عُقْبَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (صَلَّيْتُ وَرَأَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالْمَدِينَةِ الْعَصْرَ فَلَسَّ ثُمَّ قَامَ مُسْرِعًا فَتَخَطَى رِقَابَ النَّاسِ إِلَى بَعْضِ حُجَرِ نِسَائِهِ فَفَزِعَ النَّاسُ مِنْ سُرْعَتِهِ فَخَرَجَ عَلَيْهِمْ فَرَأَى أَنَّهُمْ عَجَبُوا مِنْ سُرْعَتِهِ فَقَالَ

ذَكَرْتُ شَيْئًا مِنْ تَبَرُّ عِنْدَنَا فَكَرِهْتُ أَنْ يَخْسِنِي فَأَمَرْتُ بِقِسْمَتِهِ. (الحديث ٨٥١ -
أطرافه في: ١٢٢١، ١٤٣٠، ٦٢٧٥) (٤٠١)

عوقبه (رمزی خوی لسن بن) فهرمووی: جاری، لهما دینه، له پشت پیغمبره وه
نویژی عهصرمان به کومه لی کرد، که سلاوی دایه وه به پله هه لساو به سهر
سهری خه لکه که دا هه نگاوی ناو، چوو بۆمالی یه کی له هاوسه ره گانی، له پاشا
که ها ته وه ته ماشای رووی خه لکه که ی کرد، روانی خه لکه که سهیری دی له م
په له کردنه ی. جا فهرمووی: (نه وه بۆیه وام کرد چونکه له ناو نویژه که دا
بیرم که وه ته وه که شووشی زیرمان له لاهیه یه، جاحه زم نه کرد که له مالی منا
شهوی به سه ردابی و سبه یینی له دهشتی مه حشه ردا به ندیم بکا، له بهر نه وه
له مالی وه پیم گوتن که دابهشی بکن به سهر هه ژاران دا).

٤٥٨- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (لَا يَجْعَلُ أَحَدُكُمْ لِلشَّيْطَانِ شَيْئًا
مِنْ صَلَاتِهِ يَرَى أَنَّ حَقًّا عَلَيْهِ أَنْ لَا يَنْصَرِفَ إِلَّا عَنْ يَمِينِهِ لَقَدْ رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَثِيرًا يَنْصَرِفُ عَنْ يَسَارِهِ). (الحديث ٨٥٢) (٤٠٢)

عبداللای کوری مه سعود (رمزی خوی لسن بن) فهرمووی: کهستان کاریکی
وامه کهن که بهشی شهیتان بکه ویته نویژه که تانه وه، به هو ی نه وه وه که وایزانی
دمبی هه ره له لای راسته وه له نویژه دمر چی، چونکه من به چاوی خۆم دیومه
که زۆر جار پیغمبر (دروودی خوندی له سهر بن) له لای جه پیه وه له نویژه دمر چوو وه جی
نویژه که ی به جی هیشتو وه. (ت/١. ش/د).

٤٥٩- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ: النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ (مَنْ أَكَلَ مِنْ هَذِهِ الشَّجَرَةِ يُرِيدُ الثَّوْمَ فَلَا يَغْشَا فِي مَسَاجِدِنَا قَالَ: الرَّاوى:

(٤٠١) من أفراد البخاری (فتح الباری/ ٢/ ٤٠٩/ ٨٧٥) المترجم.

(٤٠٢) أخرجه مسلم في صلاة المسافرين وقصرها، باب جواز الانصراف من الصلاة....، رقم:

قلت لجابر: ما يعني به؟ قال: مَا أَرَاهُ يَعْنِي إِلَّا نِيَّتَهُ وَقِيلَ: إِلَّا نِيَّتَهُ. (الحديث ٨٥٤ - أطرفه في: ٨٥٥، ٥٤٥٢، ٧٣٥٩) (٤٠٣)

جابری کوری عہدوللہ (مزی خواہان لہ سن) فہرمووی: پیغہمبہر (دروودی خودای لہ سہر بن) فہرمووی: (ہہرکہسی لہم گیایہی خوارد (واتہ: لہسیر) باتوخی مزگہوتہ کانمان نہکہوئی، تابؤنہکہی دمروا) فہرموودہ گپڑہوہ (راوی) دمفہرموئی: عہرزی جابیرم کرد: مہبہستی پیغہمبہر (دروودی خودای لہ سہر بن) لہم نہیی کردنہ لہ خواردنی سیر چی یہ؟ فہرمووی: وادہزانم مہبہستی ئہوہیہ کہبہکالی خواردی، تابؤنہکہی دمروا ہاموشوی مزگہوت نہکا). ئہمہ گپڑانہوہی ئہبوعاصیمہ، لہئیبینوجورہیجہوہ، لہغہطاوہ، لہجابرہوہ، بہلام گپڑانہوہی موخلیدی کوری یہزید، لہئیبینوجورہیجہوہ لہباتی (إِلَّا نِيَّتَهُ) ئاواہ: (إِلَّا نِيَّتَهُ) واتہ: مہبہستی بؤنہ ناخوشہکہیہتی. (تاج/١/٣٦٢/٢٠ ز ١٨ ز ٧٢٥ = ش/د/ت/ن).

٤٦٠- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ أَكَلَ ثُومًا أَوْ بَصَلًا فَلْيَعْتَزِلْنَا أَوْ قَالَ فَلْيَعْتَزِلْ مَسْجِدَنَا وَلْيَقْعُدْ فِي بَيْتِهِ وَأَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَتَى بِقَدْرٍ فِيهِ خَضِرَاتٌ مِنْ بُقُولٍ فَوَجَدَ لَهَا رِيحًا فَسَأَلَ فَأَخْبَرَ بِمَا فِيهَا مِنَ الْبُقُولِ فَقَالَ قَرَّبُوهَا إِلَيَّ بَعْضُ أَصْحَابِهِ كَانَ مَعَهُ فَلَمَّا رَأَاهُ كَرِهَ أَكْلَهَا قَالَ كُلْ فَإِنِّي أَنَاجِي مَنْ لَنَا تُنَاجِي فِي رِوَايَةٍ: أَتَى بِبَدْرٍ يَعْنِي طَبَقًا فِيهِ خَضِرَاتٌ). (الحديث ٨٥٥ طرفه في: ٨٥٤). (٤٠٤)

جابری کوری عہدوللہ فہرمووی: پیغہمبہر (دروودی خودای لہ سہر بن) فہرمووی: (ہہرکہسی سیر، یاپیازی خوارد با کہنارگیربی لہئیمہ) یافہرمووی: (بادوور بگری لہمزگہوتمان و لہمالی خوئی دابنیشی و لہوئی نوپڑی خوئی بکات).

(٤٠٣) أخرجه مسلم في المساجد ومواضع الصلاة، باب: نهى من أكل ثوما... رقم: ٥٦٤=١٢٤٨.

(٤٠٤) أخرجه مسلم في الصلاة (العيني/٦/١٤٧/٢٣٦) المترجم.

جاریکیش تەبەقەیکیان بوئی هیئا، هەندئ سەوزەواتی لەسەر بوو، کەبوئی سەوزەکە چوو بەسەریدا، پرساری کرد: ئەمە چی یە؟ عەزیزان کرد: ئەو سەوزەواتەیه. فەرمووی: (من ئەو ناخۆم، داینێن بۆ ئەم پیاو) پیاو کەیش (کە یەکیک بوو لە یارانێ پێغەمبەر) حەزی نەکرد کە بیخوات چونکە پێغەمبەر لێی نەخوارد. جاپی ی فەرموو: (تۆ بیخۆ، خۆ ئەمە حەرام نییە، من بۆیە ناخۆم چونکە گوشتوگۆ لە گەل فریشتە دەکەم، خۆتۆ گوشتوگۆ لە گەل فریشتە ناکە، ئیتر بۆ ناخۆی).

٤٦١- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مَرَّ عَلَى قَبْرِ مَبُودَ فَأَمَّهُمْ وَصَلَّوْا عَلَيْهِ. (الْحَدِيثُ ٨٥٧ - أُرَافَهُ فِي: ١٢٤٧، ١٣١٩، ١٣٢١، ١٣٢٢، ١٣٢٦، ١٣٣٦، ١٣٤٠) (٤٠٥)

ئەبنو عەباس (پەزەیی خاوەنان لێ بێ) فەرمووی: جاری پێغەمبەر (دروودی خۆدای لەسەر بێ) لەلای گۆرپێکی تەنیاو پەت بوو، کە لە پەرەو بوو، جا هاوڕێکانی لە پشت خۆیەو ریزکردو بە جەماعەت نوێژی مردووی پێیان کرد لەسەر گۆرەکە.

٤٦٢- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (الْفَسْلُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَاجِبٌ عَلَى كُلِّ مُحْتَلِمٍ). (الْحَدِيثُ ٨٥٨ - أُرَافَهُ فِي: ٨٧٩، ٨٨٠، ٨٩٥، ٢٦٦٥).

ئەبوسەعیدی خۆدەری (پەزەیی خۆی لێ بێ) لە پێغەمبەرەو (دروودی خۆدای لەسەر بێ) دەفەرمووی: (خۆشۆردنی رۆژی هەینی پێویستە لەسەر هەموو موسوڵمانێکی رەسیدە). (تاج / ١/ ٤١٩/ ٤ - ز ١٤٣ - ژ ٨٣٦ = ش / د / ن).

رافه و شیکردنه وه:

وشه‌ی (پئویست: واجب) لهم فهرمووده پیرۆزه‌دا، مه‌به‌ستی واجب‌ی به‌را به‌ر سوننه‌ت نییه. به‌لکوو مه‌به‌ست لێ جه‌خت کردنه له‌سه‌رنه‌وه که‌خۆشۆردنی رۆژی هه‌ینی کاریکی زۆر گرنگی دامه‌زراوه.

٤٦٣- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ لَهُ رَجُلٌ: شَهِدْتَ الْخُرُوجَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ نَعَمْ وَلَوْلَا مَكَانِي مِنْهُ مَا شَهِدْتُهُ يَعْنِي مِنْ صِفَرِهِ أَتَى الْعَلَمَ الَّذِي عِنْدَ دَارِ كَثِيرِ بْنِ الصَّلْتِ ثُمَّ خَطَبَ ثُمَّ أَتَى النِّسَاءَ فَوَعَّظَهُنَّ وَذَكَرَهُنَّ وَأَمَرَهُنَّ أَنْ يَتَّصِدْنَ فَجَعَلَتِ الْمَرْأَةُ تُهْوِي يَدَهَا إِلَى حَلْفِهَا تُلْقِي فِي ثَوْبِ بِلَالٍ ثُمَّ أَتَى هُوَ وَبِلَالٌ الْبَيْتَ). (الحديث ٨٦٣ - أطرافه في: ٩٧٥، ٩٧٧، ٩٧٨، ٩٧٩ - المترجم) (٤٠٦)

پیاوئ عه‌رزى ئیبنوعه‌باسی کرد: ئایا له‌خزمه‌ت پێغه‌مبه‌ردا ئاماده‌ی ده‌رچوون بووی، که‌له‌رۆژی جه‌ژنه‌کانا ده‌رده‌چوون بۆنۆیژگا که، که‌له‌سارا بوو؟ فهرمووی: به‌ئێ: فریای نه‌وه که‌وتووم، که‌رچی من نه‌وکاته منالکاربووم، به‌لام له‌به‌رنه‌وه که‌خزمی نزیکی پێغه‌مبه‌ر بووم ئاماده‌ی نه‌وه کۆپو کۆبوونه‌وانه ده‌بووم، پێغه‌مبه‌ر (دروودی خودی له‌سه‌ر به‌ن) له‌رۆژی جه‌ژن دا، بۆ نۆیژی جه‌ژن له‌مه‌دینه چوو ده‌روه، رۆشت تاگه‌یشه‌ لای نیشه‌نه‌که‌ی که‌وا خانووه‌که‌ی که‌پیری کوری سه‌له‌تی لێ یه، له‌ویدا نۆیژی جه‌ژنی بۆ موسوڵمانان کرد، ئه‌وجا وتاریکی دا، له‌پاشا ته‌شرفی برد بۆناو کۆمه‌له‌ی ژنان که‌ئاماده‌ی نۆیژی جه‌ژن بوو بوون، په‌ندو ئامۆژگارییه‌کی شیرینی کردن، وه‌فه‌رمانی پێ کردن که‌خێر بکه‌ن، ئیتر ژنه‌کان دلیان گه‌رم بوو، ده‌ستیان کرد به‌خێرکردن. ژنی وایان هه‌بوو گواره‌که‌ی گوپی خۆی داده‌که‌ندو ده‌یکرد به‌خێر، هی وایان هه‌بوو، که‌ردانه‌که‌ی له‌ملی داده‌که‌ندو ده‌یکرد

به خیر، هی وایان هه بوو نه موسیله که ی دهستی ده کرد به خیر، بیلالیش
جله که ی خو ی راخستبوو، ژنه کان خیره کان ی خو یانیان هه ل ده دایه
سه ر جلله که ی بیلال. نه و جا پیغه مبهرو بیلال به یه که وه گه رانه وه بو مالته وه).

٤٦٤ - عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:
(إِذَا اسْتَأْذَنْكُمْ نِسَاؤُكُمْ بِاللَّيْلِ إِلَى الْمَسْجِدِ فَأَذِّنُوا لَهُنَّ). (الحديث ٨٦٥ - أطرافه
فی: ٨٧٣، ٨٩٩، ٩٠٠، ٥٢٣٨)

ئیبینوعومهر (رمزی خوی لی بی) له پیغه مبهروه (دروودی خودی له سهر بی) دمه فرموی: (کاتی
ژنه کان تان به شه و داویان لی کردن، که ریگه یان پی بدن که بچن بو مزگه وت،
ریگه یان پی بدن).

روونکردنه وه یی:

ماموستای عه سقه لانی له فته تحولباریدا دمه فرموی: (باسه کان ی نامه ی
چو نی تی نو یژ له سهر مه تا وه هه تا ئیره، سه دو هه شتا فه رمووده ی به رزه وه بووی
له خو ی گرتو وه، سی و هه شتیان بی رشتن، واته: موعه لله قن، نه وانی تریان
به یوه ستن، واته: مه و صوولن، به رشتی به یوه سته له شیخی بوخاری یه وه
به رزکراونه ته وه هه تا سه ر پیغه مبهر، یا هه تا سه ر دوا هه مین که س
له ر شته که دا، به بی پچران و له یه ک ته رازان، نه م فه رموودانه سه دو پینجیان
دووبارن، هه یانه هه ر له م باسه خویدا دووباره کراونه ته وه، هه یانه
له باسه کان ی پی شتر دا دووباره کراونه ته وه. فه رمووده بی رشته کان بیجگه
له سیانیان هه موویان دووبارن، هه فتا فه رمووده ی به یوه سته شیان دووبارن،
که واته: (٣٥ + ٧٠ = ١٠٥ کو ی فه رمووده دووباره کان، ١٨٠ - ١٠٥ = ٧٥ کو ی پوخته ی
نه م باسه ده کاته هه فتا و پینج فه رمووده، شه سته و سیان له ته جریده که دا
هه یه له ژماره: ٤٠٢. هه تا ژماره: ٤٦٤ هه موویان په سه ندی پی شه و موسلیمیشن
بیجگه له م سیازده یه یان:

- ۱- فهرموودهی (۷۳۹) لهفتهح دا، لهتهجریدهکهدا نییه، چونکه دووبارهیه.
- ۲- فهرموودهی ژماره (۷۵۰): (مابال اقوام یرفعون...) لهتهجریدهکهدا ژمارهکهی (۴۰۸)ه (تهماشای پهروایزی فهرموودهی ژماره (۴۰۸) بفهرموو، چونکه نهم فهرموودهیه له موسلیم دا ههیه. وهرگیر.
- ۳- فهرموودهی ژماره (۷۵۱): (التفات في الصلاة...) لهتهجریدهکهدا ژماره: (۴۰۹) یه.
- ۴- ژماره (۷۶۴) لهتهجریدهکهدا (۴۱۵).
- ۵- ژماره (۷۷۴ مکرر) لهتهجریدهکهدا نییه.
- ۶- فهرموودهی ژماره (۷۸۳) لهتهجریدهکهدا (۴۲۵)ه.
- ۷- فهرموودهی ژماره (۷۸۹) لهتهجریدهکهدا (۴۲۷).
- ۸- فهرموودهی ژماره (۷۹۹) لهتهجریدهکهدا (۴۳۴).
- ۹- فهرموودهی ژماره (۸۲۵) لهتهجریدهکهدا (۴۴۲).
- ۱۰- فهرموودهی ژماره (۸۲۷) لهتهجریدهکهدا (۴۴۳).
- ۱۱- فهرموودهی ژماره (۸۳۷) لهتهجریدهکهدا (۴۵۰).
- ۱۲- فهرموودهی ژماره (۸۴۸) لهتهجریدهکهدا نیه.
- ۱۳- فهرموودهی ژماره (۸۵۱) لهتهجریدهکهدا (۴۵۷).

بسم الله الرحمن الرحيم

۱۷- نامہی ھینی (کتاب الجمعة)

نوٹری ھینی ھرزہ

۴۶۵- عن أبي هريرة (رَضِيَ اللهُ عَنْهُ) انه سمع رسول (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يقول: (لَحْنُ الْآخِرُونَ السَّابِقُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَدُ أَهْلِهِمْ أَوْثَرُ الْكِتَابِ مِنْ قَبْلِنَا ثُمَّ وَهَذَا يَوْمُهُمُ الَّذِي فُرِضَ عَلَيْهِمْ فَاخْتَلَفُوا فِيهِ فَهَذَا اللَّهُ فَالْأَناسَ لَنَا فِيهِ تَبَعٌ: فَأَلِيَهُودُ غَدًا وَالنَّصَارَى بَعْدَ غَدٍ). (الحديث: ۸۷۶ في فتح الباري). (۴۰۷)

ئەبۇھورەیرە (پەزى خۇى لى بى) ھەرمووى: بەگووى خۆم لەزارى پىروۆى پىغەمبەرى خودام ژنەوت دەپغەرموو (دروودى خودای لەسەر بى): (ئىمەى گەلى ئىسلام، ھەرچەند لەھاتن بۆجیھان کەوتوینەتە دواو، بەلام لەقیامەتدا لەپایەو پلەو، لەمەئبەندەکانا لەپیشى پىشەوین، یەكەم گەلىن کەحەشر دەکرىن، کەمەحکەمەدەکرىن، کەدەچینە بەھەشت، ئەوئەندە ھەيە کەئەوان لەپیش ئیمەوہ نامەى خودایى یان بۆھاتوو، وەئیمە لەپاش ئەوانەوہ نامەى خودایىمان بۆھاتوو، لەپاش ئەمیش ئەمە ئەوورۆژەیانە کەخودا داینابوو لەسەریان، کەلەم پۆۆى ھەینی یەدا بەجوانى پەرسەشى خودا بکەن، کەچى ئەوان لىیان گۆراو، سەرو پۆۆى تریان لەحەفتەدا بۆ خۆیان ھەئبژارد، بەلام لەسایەى خودای گەورەوہ ئیمە پىمان پىی بردو دۆزیمانەوہو پىزو قەدرى ئەم پۆۆە پىروۆە دەگرین و کردومانە بەجەژن، خەلکەکەى تریش وان لەدواى ئیمەوہ: ئەوئەتا سبەینى کەشەمەيە، پۆۆى جولەکەيەو، دووسبەینیش کە یەك شەمەيە پۆۆى گاوانە).

خوبونخوش کردن بۆ ههینی

٤٦٦- عن أبي سعيد الخدري (رضي الله عنه) قَالَ أَشْهَدُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (الْغُسْلُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَاجِبٌ عَلَى كُلِّ مُحْتَلِمٍ وَأَنْ يَسْتَنَّ وَأَنْ يَمَسَّ طَيِّبًا إِنْ وَجَدَ) (الحديث: ٨٨٠ في فتح الباري). (٤٠٨)

ئەبو سەعیدی خودری (ڕەزای خۆی لێ بێ) فەرموی: شایهتی دهدهم که پیغه مبهری خودا (دروودی خودای لاسهر بێ) فەرموی: (خۆشۆردن (غوسل) ی ڕۆژی ههینی پێویست (واجب)ه، له سههر هه موو موسولمانیکی رهسیده هه روا سیواک کردنیش پێویسته له سههر هه موو موسولمانیکی رهسیده، له ڕۆژی ههینی دا، ههروهها خوبونخوش کردنیش، به لām به مهرجی بۆنی خۆشی دهست کهوی)

باسی که وره یی ههینی (فضل الجمعة)

٤٦٧- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (مَنْ اغْتَسَلَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ غُسْلَ الْجَنَابَةِ ثُمَّ رَاحَ فَكَأَنَّمَا قَرَّبَ بَدَنَهُ وَمَنْ رَاحَ فِي السَّاعَةِ الثَّانِيَةِ فَكَأَنَّمَا قَرَّبَ بَقَرَةً وَمَنْ رَاحَ فِي السَّاعَةِ الثَّالِثَةِ فَكَأَنَّمَا قَرَّبَ كَبْشًا أَقْرَنَ وَمَنْ رَاحَ فِي السَّاعَةِ الرَّابِعَةِ فَكَأَنَّمَا قَرَّبَ دَجَاجَةً وَمَنْ رَاحَ فِي السَّاعَةِ الْخَامِسَةِ فَكَأَنَّمَا قَرَّبَ بَيْضَةً فَإِذَا خَرَجَ الْإِمَامُ حَضَرَتِ الْمَلَائِكَةُ يَسْتَمِعُونَ الذِّكْرَ) (الحديث رقم: ٨٨١ في فتح الباري شرح صحيح البخاري للمسقلاني - عليه الرحمة والرضوان). (٤٠٩)

ئەبو هوریره (ڕەزای خۆی لێ بێ) له پیغه مبهروهه (دروودی خودای لاسهر بێ) دهفه رموی: (ڕۆژی ههینی هه ر موسلمانێ خوی بشۆری (له چه شنی خۆشۆردنی له ش پیسی

(٤٠٨) أخرجه مسلم في الجمعة، باب: الطيب والسواك يوم الجمعة، رقم: ٨٤٦ = ١٩٥٧.

(٤٠٩) أخرجه مسلم في الجمعة، باب: وجوب غسل الجمعة على كل بالغ من الرجال، وباب:

الطيب والسواك يوم الجمعة، رقم: ٨٥٠ = ١٩٦١.

دەرکردن) ئەوجا لە کاتژێری یەكەما بپروا بۆ نوێژی هەینیو، لە مزگەوت
چاو مروانی نوێژی هەینی بکا، یاخود لەوێ خۆی خەریك بکات بە تاعەت و
زیکرو یادی خوداوە، وەك قورئان خویندن و سەلاوات دان لەسەر پێغەمبەر
(دروودی خودای لەسەر بێ) تاکاتی ووتارو نوێژە کە دی، ئەوەی ئەمە بکات وەك ووشتێك بکا
بە خێروایە، و ئەوەی لە کاتژێری دوووەما بجێ وەك پەشە و وڵاخێ بکا
بە خێروایە، و ئەوەی لە کاتژێری سێیەمدا بجێ وەك بەرانیکی شاخ داربکا
بە خێروایە، و ئەوەی لە کاتژێری چوارەمدا بجێ وەك مەشکێ بکا بە خێر
وایە، و ئەوەی لە کاتژێری پێنجەمدا بجێ وەك هێلکە یەك بکات بە خێروایە،
کاتیك کە پێش نوێزیش دەرچوو، کە بجێ بۆسەر مەنبەر، بۆ ووتاری هەینی
خویندەنەو، ئێتر فریشتەکانیش دەچن گوێ لە ووتارو خۆتە کە دەگرن و
ئەوەی کە لەوێ دوا دی، ناوی لە دەمقەتەری ئەواندا نانوسرێ، مەبەست
ئەو دەمقەتەریانە کە تایبەتە بۆ نوسینی ئەو کەسانە کە لە یەكێ لەم پێنج
کاتژێرانەدا دێن بۆ جومعه).

پێنج دان لە سەر و پێش

٤٦٨ - عَنْ سَلْمَانَ الْفَارِسِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ قَالَ: النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ (لَا يَغْتَسِلُ رَجُلٌ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَيَتَطَهَّرُ مَا اسْتَطَاعَ مِنْ طَهْرٍ وَيَدْهِنُ مِنْ دُهْنِهِ أَوْ
يَمَسُّ مِنْ طِيبِ بَيْتِهِ ثُمَّ يَخْرُجُ فَلَا يُفَرِّقُ بَيْنَ اثْنَيْنِ ثُمَّ يُصَلِّي مَا كُتِبَ لَهُ ثُمَّ يَنْصِتُ
إِذَا تَكَلَّمَ الْإِمَامُ إِلَّا غُفِرَ لَهُ مَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجُمُعَةِ الْأُخْرَى) (الحدِيث: ٨٨٣ - طرفه
فی: ٩١٠). (٤١٠)

سەلمانی فارسی (پەڕێزی خۆی لێ بێ) فەرەمۆی: (ئەو پیاوێ لە پڕۆژی هەینی دا، خۆی
بشۆڕێ، تا بۆی دەکری خۆی پاک و خاویێ رابگریو، سەرورپشی خۆی

شانہ بکاو، لہرؤنی قڑی پڑنیان لی بدا، یالہو بؤنہ خوشہی کہ لہ مالہ وہہیانہ
خوی بؤنخوش بکا، ئینجا لہ مال دہرچی و بچی بؤ مزگہوت و لہوی نہبی بہ
ئہرک وزہ حمہت بؤ کہس و، خوی نہترنجینیتہ نیوانی دوو کہسہوہ و،
سہخلہ تیان بکا، ئہوجا ئہوہندہی کہ خودای گہورہ لہ چارہی نووسیوہ
نویژی سوننہت بکا، وہ کاتی کہ پیشنویژ دہست دہکا بہ فہرماہشت و ووتار
خویندہوہ، ئہو بی دہنگ بی وگوئی بگری لہ قسہکانی، ئہو پیاوہی لہ رؤڑی
ہہینیدا ئہمانہ بکا، بی گومان کہ خودا خوش دہبی لہ گوناہی نیوان ہہینی
پیشووی و ئہم ہہینیہی).

روون کردنہوہ :

ئہبوو عہدوللا سہلانی فارسی، یہکیکہ لہ ہاوپڑ ناودارہ نازدارہکانی
پیغہمبہر (پہزای خوی لی بی)، خہلکی رامہ ہورموزہ لہ ولاتی ئہسپہان،
تہمہنی زورزور دریژ بووہ، تہنانت زور لہ میژوونوسہکان دہلین (۲۵۰-۳۵۰)
سال ژیاوہ . مروقیکی ہہست ناسکی سروشت پاک بووہ، بہسروشپاکی
خوی بیڑی لہ ئایینہ پووجہکانی پیش ئیسلام کردوتہوہ، ویل بووہ لہ شوین
ئایینیکی راست و دروستی پکی سروشتی پاکی، تا لہ سہرنجاما بہ خزمہت
حہزمت دہگا، وہ ئہسقی ئیسلام دہبی. کاتی دہنگ وباسی ہاتنی پیغہمبہر
(دروودی خودای لہسہر بی) دہبیستی، دی بؤ خزمہتی، بہلام لہ پڑ دیل دہکری و، لہ
مہدینہ دہفرؤشری ودہکری بہ کویلہ. لہ سایہی ئیسلاموہ ئازاد دہبی، لہ
غہزای خہندہقا بہشداری کردوہ، ئہو ئہندازیاری ہہلگہندنی خہندہقہکہ
بوو، بہدہوری شاری مہدینہدا، پیغہمبہر (دروودی خودای لہسہر بی) زؤری خوش
دہویست، دہیفہرموو: (سَلَمَانُ مِنَّا اَهْلَ الْبَيْتِ) ہہروا پیغہمبہر (دروودی خودای لہسہر بی)
دہفرموی: (بہہشت ئارموزومہندی دیداری ئہم سی کہسہیہ: علی و
عہمار و سہلان).

ئامادەى غەزای خەندەق و ھەموو غەزاکانى پاش خەندەق بوو، ھەروا بەشدارىی لە ئازاد کردنى وولاتى عىراقدا کردوو، بۆماوھىی بوو بە سەرھەشارى مەدائین، کە ئیستا ناودارە بە سەلمانى پاك، لەنزىك بەغداوھى، تاقى کيسرا وا لەوى.

سەلمان پیاویكى زانای بەھرەمەندى خێرخوای خاوەن زوھدى لە خواترسى سۆفلىكەى چلەكیش (موتەقەششيف) بوو، مووچە و بەراتەكەى پینچ ھەزار درەم بوو، کە وەرى دەگرت یەك سەر دەيکرد بەخێر، بە دەستى خوێ لە پەلكە خورما و شتى تری وا چنراوى دەچنى و بەو دەژیا، دیارى و دەسەنە و خێر و یارمەتى لە كەس وەرنەدەگرت، بە پەنجى شانى خوێ دەژیا، وەك ھەزەرتى داوود (سەلامى خوێ لى بێ) سەلمان خانوى نەبوو، زوربەى كات لەبەن سیبەرى دیوارو درەختا دادەنیش، ھەتاپاوى قایلى كرد كەكولبەيەكى واى بۆدروست بكە، كەلە بابوۆزان و خۆرەتاو بیپاریژى، بەلام بە مەرچى ئەوھندە تەنگە بەرو تەسك و تروسك بى ئەگەر لەناوى دا رابووستى سەرى بدا لەبەنمیچەكەى، ئەگەر قاج درێژبكا، قاجى بدرى لەدیوارەكەى! ئەویش رازى بوو.

سەلمان گوێی بەجى و بەرگى كەشخە نەدەدا، عابایەكى ھەبوو لایەكى دەكرە بەرىو، ئەولایەكەى تری لەژیریا دادەخست! پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) كاتى پەیمانى براىەتى (موئاخات) ی بەست لەناو موسوڵماناندا، سەلمان و ئەبودەردای كرد بە براى ئاینى یەكترى. گەلى لەھاووپیانى پیغەمبەر و لەچینی دووھەمى موسوڵمانان، واتە: لەسەحابەو تابعین، زانست و سوننەت و شەریعتیان لەسەلمانەو وەرگرتوو، لەھاووپیان وەك ئەم زاتانە: ئیمامى ئەنەسى كۆرى مالىك و كەعبى كۆرى عوجرەو ئیبنو عەبباس و ئەبوسەعیدى خودرىو ئیبنو عومەر و ئەبول توفەیل، لەپەیرەوانیش (تابعین: شوین كەوتوان) وەك ئەم زاتانە: ئەبوعوسمانى ئەلنەھدى و تارىق ئیبنو شىھاب و سەعیدى كۆرى وەھاب.

سەلمان (دەمەن خۆی لێ بێ) گەرچی زۆر زۆر تەمەن درێژ بوو، وەژیانیکی زۆر زەبرو پەرلە زوهدو چلە کیشی و کەمخۆری و شەونخونی هەبوو، بەلام لەسایە خوداوە تابلێی چالاک و لەش سوک و بەتوانا بوو، بەبەلگە ئەو کە لەپاش مەرگی پێغەمبەر (دروودی خۆی لەسەر بێ) سەلمان بەشداری لەغەزاو شەپو شۆپو کوشتاردا وەک جاران دەکرد، چوست و چالاکي پۆژانە هەربەردەوام بوو، تەنانەت توانای ژن و میڕدیشی مابوو، ژنیکی لەهۆزی کیندە هینا، بۆیە زەهەبی (دەمەن خۆی لێ بێ) دەفەرموو: لە پێشا وای حالی بوم کە هەموو فەرمايشتەکان ئەو دەگەیهنن کە تەمەنی سەلمان لەدووسەدوو پەنجا سال تیپەرپو، راجیایی تەنیا لەو داهەیه: کە ئایا تەمەنی لەو تیپەر بوو یان نا؟). ئەوجا دەفەرموو: (بەلام لەپاش دا لەمە پەشیمان بوومەو، وەبۆم دەرکەوت کە تەمەنی سەلمان لەهەشتا سال زیاتر نەبوو).

بەلام شیخی عەسقلانی (دەمەن خۆی لێ بێ) لەئێصا بەدا دەفەرموو: (زەهەبی سەرچاوەی ئەم بۆ چۆنە خۆی پون نەکردۆتەو، وادەزانم لەوێ وەرگرتوو کە سەلمان لەپاش مەرگی پێغەمبەریش بەشی خۆی چالاکي جەستەیی ماو، ئەوەتا بەشداری لەفوتوحاتی پاش مەرگی پێغەمبەر دا کردوو، وە ژنیکی لەهۆزی کیندە هینا، کەشتی وانیسانە بەردەوامی چالاکي ئاسایی کاتی پێش پیری یە) تا ئەوێ کە دەفەرموو: (..شتی وای بۆ سەلمان، لە خەواریقی عاداتە، واتە: لەو روداو بەرچاوانە، کە سنووری ئاسایی وینە خۆیان دەبەزینن و لەیاسا ئاسایی شکیانەکان). هیچ مانع و پێگرتنێک نییە لەراستی و دروستی ئەو، ئەوەتا ئەبو شەيخ لەتەبەقاتی ئەسپانی یاندا دەفەرموو: (زانین دۆستەکان دەفەرمون: بەبێ گومان کە سەلمان دووسەدوو پەنجا سال ژیاو، ئەگەر سێسەدو پەنجا سال نەژیاب).

بەندەش کە وەرگێری ئەم نامە یەم دەلێم :

به بۆچونی بهنده هه ربابه تی پهیوهندی به ئاینه وه هه بی، به لگهی نه قلی زۆر رۆل نابینی، قسه قسه ی به لگهی نه قلییه، مه گهر به ناشکرا عه قل ئه وه قسه یه به هه له یه کی په تی دابنی دهنه نه گهر ئیمه ته نیا به پیه وری ژیری روت، به تایبه تی به پیی بیرو باوهری داسه پاوی به ناو زانستی و عه قلانی ئه مپۆ، به یاربدهین، ده بی زوربه ی سیرمه و ژیان نامه ی پیغه مبه ران و یارانیا و پیاو چاکان رمت بکهینه وه.

ده قی قورئان و ده قی سونه تی راست و دروست و ده قی نامه ی پیرۆزی یه هودو نه صار، که ئیستاش ئه وه ده قانه هه موو، به پێک و پێکی و به دروستی ماون به لگهی رۆشنن له سه ره رپودانی زۆر شتی نااسایی و خاریقی عاده ت له ژیا نی پیغه مبه ران و یارانیا نداو، هه روا له ژیا نی پیاو چاکاندا.

له قورئان و ته ورات دا ده قه رموی، نووح ده وری هه زار سال ژیاوه، له قورئاندا ده قه رموی، ئه صحابو الکهف ده وری سی سه ده سال له نه شکه وته که دا خه ویا ن لی که وت، زوربه ی زانیا ن ده قه رموون: خدای زینده هه تا ئیستاش هه رما وه ونه مردوه!

ته نانه ت له م چه رখে ی ئیمه ش دا ته مه ن درێژی واهه یه له سه دو به نجا سال تیپه پیه وه.

هه ئو یستیکی مه ردا نه :

كاك دوكتۆر موحه ممه د شه ریف گێرپیه وه، گو تی: (كه رمه ی جه نگی كه ندا و بوو، فه ره نسا پشت گیرییه کی ته واوی عیراقی ده كرد، می شیل عه قله ق خو ی له به اریس بوو، له و كاته دا من و وه زیری ئه و قاف له گه ل وه قدی کی ده و له تی کی ئیسلامی دا، چووین بۆ سه ردانی مه رقه دی ئیما می ئه عظه م (په زاو په محه تی خودای لی)) له به غدا، مه لای مزگه وتی ئیما می ئه عظه م می ش پێشوازی لی كردین و له گه ئمانا هات و ده رگا که ی بۆ كر دینه وه. که چوینه ژوو ره وه،

له شوینیکی دیاری بهر چاودا، به خه تیکی گه ووره نهم حه دیسه هه ل واسرا بوو:
(لو كان الايمان عند الثريا لناله رجال من بلاد فارس).

گوتی: ئاغای وهزیر که چاوی بهمه کهوت چاوی په رپیه تهوقی سهری،
له مه لای مزگه وته که تووره بوو، گوتی: ئه مه چیه لیردا هه ل واسراوه،
زوو کهن لایدهن، لایدهن!

گوتی: ئیمامی مزگه وته کهش زور له سهه خۆ گوتی: جه نابی وهزیر، ئه وه
(بلادی فارس) نیی، به لگوو (بلاد بارس) ه.

گوتی: وهزیر ئه مری دهر کرد: مه لاکه نه قل بکری و عوقوبه تیش بدری.

جاسه مان له پاش ته مه نه یکی درێژی پیرۆز، له مه دائن له دوا دوا یی جینشین
عوسماندا، له سائی سی و پینجی کۆچی دا گیانی سپارد، گۆری پیرۆزی هه تا
ئییستایش زیاره تگایه وا له سه مان پاک. رهزاو رهحه تی خودا له سه مان و
له هه موو هاوړی یانی پیغه مبهه (دروودی خودای له سهه بهن) سوپاس بو خودا من بهش
به حال ی خۆم دینی گۆره کهیم کردوه.

٤٦٩ - عن ابن عباس (رضي الله عنهما) أنه قيل له: ذكروا أن النبي صلى الله عليه وسلم قال: (اغْتَسِلُوا يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَاغْسِلُوا رُءُوسَكُمْ وَإِنْ لَمْ تَكُونُوا جُبَا وَأَصِيبُوا مِنَ الطَّيْبِ) قال ابن عباس: أما القل فنعم، وأما الطيب فلا أدرى (الحديث: ٨٨٤ - طرفه في: ٨٨٥). (٤١١)

طاووس (رهزی خوی لی بهن) دهفه رموی: عه رزی ئیبنو عه باسم کرد: واباس ده کهن
که پیغه مبهه (دروودی خودای له سهه بهن) فه رموویه تی: پۆزی هه ینی سهه رو له شی خۆتان
ته واو بشۆرن، باله شیشستان پیس نه بی، وه خۆستان بو ن خۆش بکهن، ئیبنو

عہد باسیش (ہجری خوی لئ بر) فہرموی: بؤ خوشوردن بہائی وای فہرمووه، بہ لام بؤ خوبؤن خوش کردن نازانم کہوای فہرمووه یانا.

(باش ترین بہرگی، بؤچوون بؤ نویژی ھینی لہبہردہکا)

٤٧٠ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) رَأَى حُلَّةَ سَيِّرَاءَ عِنْدَ بَابِ الْمَسْجِدِ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ لَوْ اشْتَرَيْتَ هَذِهِ فَلَبِستَهَا يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَلَلْوُفْدِ إِذَا قَدِمُوا عَلَيْكَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (إِنَّمَا يَلْبَسُ هَذِهِ مَنْ لَا خَلْقَ لَهُ فِي الْآخِرَةِ) ثُمَّ جَاءَتْ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْهَا حُلَّةٌ فَأَعْطَى عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ مِنْهَا حُلَّةً فَقَالَ عُمَرُ يَا رَسُولَ اللَّهِ كَسَوْتَنِيهَا وَقَدْ قُلْتَ فِي حُلَّةٍ عَطَارِدٍ مَا قُلْتَ؟ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (إِنِّي لَمْ أَكْسُكَهَا) لَتَلْبَسَهَا فَكَسَاهَا عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَخَا لَهُ بِمَكَّةَ مُشْرِكًا (الحديث: ٨٨٦ - اطرافه في: ٩٤٨، ٢١٠٤، ٢٦١٢، ٢٦١٩، ٣٠٥٤، ٥٨٤١، ٥٩٨١، ٦٠٨١). (٤١٢)

عہدوللای کوری عومہر (ہجری خودایان لئ بر) فہرموی: جاری عومہری کوری خہطاب قاتیکی ئاوریشمی پەتی لہبہر دەرگای مزگہوتا دہینی، عہرزی حہزرت دہکا: ئہی پیغہمبہری خودا خوزگا ئہم دہستہ جلہت دہکری، بؤ رۆژی ھینی لہبہرت دہکرد، ھەروەھا کاتی وەفدی دین بؤ خزمەتت لہبہری بکہ.

پیغہمبہریش (دروودی خودای لئ بر) دہفہرموی: (ئہم جوؤرہ جلہ لہبہر ئہوہی کەئاوریشمی پەتیئہ ئہو پیاوانہ لہبہری دہکەن کەبەشیان بہنازو نیعمەتی ئہوجیہانہوہنہی). لہپاشا چەند دہستی لہوجوؤرہ بہرگہ ئاوریشمینہ ھینران بؤپیغہمبہر (دہمەتی خوی لئ بر) پیغہمبہرئہو قاتانہی دابەش کرد بەسەر ھاوړپیاڼی

دا، دەستیکی لییان نارد بۆ عومەر. عومەر عەززی پێغەمبەری کرد: ئەو پێغەمبەری خوا، ئەو رۆژە کە عەطاریدی بازرگان قاتیکی لەم جوۆری لەبەر دەمی مزگەوتدا دانا بوو، من عەرز کردی ئەم قاتە بکەرەو بۆرۆزانی هەینی و بۆ پێشوازی وەفد لەبەری بکە، تۆ فەرمووت شتی وا پیاوی لەبەری دەکا کە بەشی بەخۆشی ئەو جیهانەو نەبی، کەچی ئیستا تۆخۆت لەهەمان جوۆرە قات، قاتیکت بۆم ناردوو، بفرموو ئەمەم تۆ بگەیهنە!

پێغەمبەریش (دروودی خودای لەسەر بێ) فەرمووی: (خۆم ئیستا ئەم قاتەم بۆ ئەو بۆت نەناردوو کەخۆت لەبەری بکە، دەتوانی بەشیوەیهکی تر سوودی ئی وەر بگیری). ئیتر عومەریش ئەو دەستەجلەلی دابەبرایەکی هاوبەشی پەیدا کەری خۆی، کە هیشتا موسوڵمان نەبوو بوو، هەر لە مەککە نیشتەجێ بوو.

سیواک کردنی رۆژی هەینی

٤٧١- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (لَوْ أَنَّ أَشَقَّ عَلَى أُمَّتِي أَوْ عَلَى النَّاسِ لَأَمَرْتُهُمْ بِالسَّوَاكِ مَعَ كُلِّ صَلَاةٍ). (الحديث: ٨٨٧- طرفه في: ٧٢٤٠). (٤١٣)

لەئەبوو هورەیرەو (دەزای خۆی لە بێ) پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) دەفرمووی: (مەبادا ئەرك بێخەمە سەر شانی گەل ئیسلامم، دەنا بۆ کردنی گشت نوێژی فەرمانم بێ دەکردن کە سیواک بکەن).

٤٧٢- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - (أَكْثَرْتُ عَلَيْكُمْ فِي السَّوَاكِ). (الحديث: ٨٨٨). (٤١٤)

(٤١٣) أخرجه مسلم في الطهارة، باب: السواك، رقم: ٢٥٢ = راجع رقم: ١٩٥٧ وما بعده.

(٤١٤) الظاهر انه من افراد البخاری. لاحظ (العینی) ١٣/١٨٢/٦ و (فتح الباری) ٤٩٦/٢- خاتمة).

ئەنەس (رەزای خۆای لێ بێ) فەرەمۆی: پێغەمبەر (دروودی خۆدی لەسەر بێ) فەرەمۆی: (خۆتان دەزانن کەسەبارەت بەسیواک زۆرم لەگەڵ داگوتن، کەواتە هەق وایە کەبەگویم بکەن!).

لەنۆیژی بەیانێ ڕۆژی هەینی دا چى سونەتە بخویندریت

٤٧٣- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ- يَقْرَأُ فِي الْجُمُعَةِ، فِي صَلَاةِ الْفَجْرِ: (اَلَمْ تَنْزِيلُ) السَّجْدَةِ، وَهَلْ أَتَى عَلَى الْإِنْسَانِ (الحدیث: ٨٩١-طرفه في: ١٠٦٨). (٤١٥)

ئەبوهورەیرە (رەزای خۆای لێ بێ) فەرەمۆی: هەمیشە، پێغەمبەر (دروودی خۆدی لەسەر بێ) لەرکاتی یەگەمی نۆیژی بەیانێ ڕۆژی هەینی، لەپاش خویندنی سورەتی فاتیحە، سورەتی ئەلیف لام میمی سەجدە بەتەواى دەخویند، وە لەرکاتی دووەمیدا، لەپاش فاتیحە، سورەتی (هل أتى على الإنسان حين من الدهر) دەخویند.

باسى کردنى هەینی لەگوندو شارد

٤٧٤- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ- يَقُولُ: (كُلُّكُمْ رَاعٍ، وَكُلُّكُمْ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ، فَالْإِمَامُ رَاعٍ وَمَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ وَالرَّجُلُ رَاعٍ فِي أَهْلِهِ وَهُوَ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ، وَالْمَرْأَةُ رَاعِيَةٌ فِي بَيْتِ زَوْجِهَا وَمَسْئُولَةٌ عَنْ رَعِيَّتِهَا وَالْخَادِمُ رَاعٍ فِي مَالِ سَيِّدِهِ وَمَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ). قَالَ: وَخَسِبْتُ أَنْ قَدْ قَالَ: (وَالرَّجُلُ رَاعٍ فِي مَالِ أَبِيهِ، وَمَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ، وَكُلُّكُمْ رَاعٍ وَمَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ). (الحدیث: ٨٩٣-أطرفه في: ٧١٣٨، ٥٢٠٠، ٥١٨٨، ٢٧٥١، ٢٥٥٨، ٢٥٥٤، ٢٤٠٩). (٤١٦).

(٤١٥) أخرجه مسلم في الجمعة، باب: ما يقرأ في يوم الجمعة، رقم: ٨٨٠ = ٢٠٢٥ شيخا.

(٤١٦) أخرجه مسلم في المغازی (العینی/٦/١٩٠/٨)- المترجم = ٤٧٠١.

ئىبنوعمەر (رەزىيەللاھۇ ئەلەيھى) فەرمۇي: بەگۈيى خۇم لەزارى پېغەمبەرم بىست
(دروودى خۇي لى بىن) دەيفەرموو: (ئاگاداربىن كەئىيە ھەموتان، ھەركەسە بەپىي بەر
پرسىياريى خۇي چاودىپىرن وەك شوانى ديار ران، پېشەوا كەسەرۈكى نەتەوھى
ئىسلامە-شوانى ئەوگۈمەلە خەلگەيە، كەبووھ بەسەرۈكىيان، لەلای خودا
بەرپرسىيارە لەئەركى پېشەوايى، سەبارەت بەو گەلى ئىسلامە، كەوان لەژىر
چاودىپىرى ئەودا، ھەروا ھەموو پياوئى (لەناو مال و منائى خۇيدا) چاودىپەرە
شوانيانە، دەبىي وەك شوانى باش چاودىپىرى بەرژەوھندى مال و منائى خۇي
بكا، چونكە لەلای خودا بەرپرسىيارە لەو، ھەروھە ھەموو ژنى (لەناو مالى
مىردىدا) چاودىپەرە، لەلای خوداى گەورە بەرپرسىيارە لەرە چاوكردنى
بەرژەوھندى ئەوانەى كەوان لەژىر چاودىپىرى ئەودا، ھەروھە نۆكەرىش
چاودىپەرە بەدىار سامانى ئاغاگەيەو، وەلەلای خوداى گەورە بەرپرسىيارە
لەوھى كەوا لەژىرچاودىپىرى ئەودا). ئىبنوعمەر فەرمۇي: وادەزانم
كەپېغەمبەر (دروودى خوداى لەسەر بىن) فەرموشى: (ھەروھە پياو چاودىپەرە
لەناو سامانى باوكى دا، وەلەلای خودا بەر پرسىيارە لەرە چاودىپىركراوى خۇي،
تىكرا ئىوھى گەلى ئىسلام، ھەموتان، ھەركەسەى بەپىي پاىەو پلەى خۇي،
چاودىپىرن و پاسەوانن، وەھەمويشتان، ھەر كەسە بەپىي پاىەى خۇي لەناو
گەلى ئىسلام دا، بەرپرسىيارن لەرەچاوكردنى بەرژەوھندى ئەوھى كەوا لەژىر
چاودىپىرىتان دا). (تاج-ز- ۱۰۶ ژ- ۲۴۳۱ ج-۴).

ئەگەر كەسەى نەچى بۇ نوپىزى ھەينى نايە خۇشۋوردنى لەسەرە

وەك ژن و منال

۴۷۵ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) - (تَحْنُ الْآخِرُونَ السَّابِقُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، أَوْثُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِنَا، وَأَوْتِنَاهُ مِنْ بَعْدِهِمْ، فَهَذَا الْيَوْمُ الَّذِي اخْتَلَفُوا فِيهِ، فَهَذَا آتَا اللَّهُ، فَغَدًا لِلْيَهُودِ، وَبَعْدَ غَدٍ

لِلنَّصَارَى) فَسَكَتَ، ثُمَّ قَالَ: (حَقٌّ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ أَنْ يَغْتَسِلَ فِي كُلِّ سَبْعَةِ أَيَّامٍ، يَوْمًا، يَغْتَسِلُ فِيهِ رَأْسُهُ وَجَسَدُهُ). (الحديث ٨٩٦ و ٨٩٧، الحديث ٨٩٧ طرفاه في ٨٩٨، ٨٩٧، ٣٤٨٧) (٤١٧)

بروانه: فہر موودہی ژمارہ (٤٦٥) کہ لہ پیشہوہ رابورد.

لیرہدا لہ دواوہ ٹہم پتری (زیادہ) یہی ھہیہ:

ٹہوجا ھہ زہمت (درویدی خودی لمسر ہن) خاموش بوو، لہ پاشا فہرمووی : کہواتہ مافی خودای گہورہیہ لہ سہر ھہموو موسوٹمانی، کہ ھہموو ھفتہیی، جاری سہر ولہش ولاری خوئی پاک بشوری).

لہ ماوہی چہندہوہ دہبی بچن بو نویژی ھہینی ..

٤٧٦- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: كَانَ النَّاسُ يَتَّابُونَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ مِنْ مَنَازِلِهِمْ وَالْعَوَالِي، فَيَأْتُونَ فِي الْغُبَارِ يُصِيبُهُمُ الْغُبَارُ وَالْعَرَقُ، فَيَخْرُجُ مِنْهُمْ الْعَرَقُ، فَأَتَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنْسَانٌ مِنْهُمْ وَهُوَ عِنْدِي، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (لَوْ أَلكُمْ تَطَهَّرْتُمْ لَيَوْمِكُمْ هَذَا). (الحديث: ٩٠٢) (٤١٨)

عائشہی ھاوسہری پیغہمبہر (درویدی خودی لمسر ہن) فہرمووی: خہ لکیکی زور بہسہرہ لہ گوندو جیگہو دیہاتہکانی دہوروبہری مہدینہوہ، دہاتن بو نویژی ھہینی، بہتایبہتی لہوگوندانہوہ دہاتن کہ پییان دہگوترا عہوالی، کہدہوری دوومیل تا شہش میل لہ مہدینہوہ دوور بوون، لہلای رور ھہلاتیہوہ، کہدہاتن ریگہکہ خوٹہپہتانی بوو، بہناوتہپوتوزا دہاتن، ھہم توڑاوی دہبون و ھہم نارہقیان دہکرد، بہہر حال بہھوی بوئی ٹہرہقو شتیواوہ، کیشہیان بو ھاونشین دروست دہکرد، جاری پیغہمبہر (درویدی خودی لمسر ہن) لہمالی

(٤١٧) أخرجه مسلم في الجمعة، باب: الطيب والسواك يوم الجمعة برقم: ٨٤٩ = ١٩٦٠.

(٤١٨) أخرجه مسلم في الجمعة، باب: وجوب غسل الجمعة على كل بالغ من الرجال برقم: ٨٤٧ = ١٩٥٥ شيخا.

من بوو، خوُم له خزمه تیدا بووم، مروُفّی له مانه، یاچه ند کسّی له مانه هاتن بۆ خزمه تی، له سه ر ئه م حاله، جاپیغه مبه ر (دروودی خودای له سه ر بێ) فه رمووی: (خۆزگه له م روژهدا، که ده هاتن بۆ نوێژی جومعه، خۆتان بشۆردایه و، به پێی ی توانا خۆتان پاک و خاوین رابگر تابه).

کاتی کردنی نوێژی ههینی ..

٤٧٦- (مکرر) قَالَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: كَانَ النَّاسُ مَهْنَةً أَنْفُسِهِمْ وَكَانُوا إِذَا رَاحُوا إِلَى الْجُمُعَةِ، رَاحُوا فِي هَيْئَتِهِمْ، فَقِيلَ لَهُمْ: (لَوْ اغْتَسَلْتُمْ). (الحديث: ٩٠٣- طرفه في: ٢٠٧١).

ديسان عائشه (همزای خوای لێ بێ) فه رمووی: جاران موسولمانان خۆیان خزمه تی خۆیانیان ده کرد، زور به یان خۆیان نوکه ری خۆیان بوون، رهنج به رو خزمه تکاریان نه بوو، جا که له سه رمه تای تاقی ئیواره دا ده چوون بۆ نوێژی ههینی، له سه ر کارو فه رمانه کانیا نه وه ده رو یشتن بۆ مزگه وت، هه ر به و شیوه یه و به جل و به رگی ئیش و پیشه کانیا نه وه ئاماده ی نوێژه که ده بوون. بۆیه پیغه مبه ر (دروودی خودای له سه ر بێ) فه رمووی پێیان: (ئه گه ر خۆتان پاک بشۆردایه زۆر شتی چاک بوو!).

٤٧٧- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُصَلِّي الْجُمُعَةَ حِينَ تَمِيلُ الشَّمْسُ. (الحديث: ٩٠٤). (٤١٩)

ئه نه سی کوری مالیک (همزای خوای لێ بێ) فه رمووی: پیغه مبه ری خودا (دروودی خودای له سه ر بێ) ئه و کاته نوێژی جومعه ی داده به ست، که خۆر به دیمه ن له ناوهراس تی ئاسمان لاده دا، که ده ق ده کاته سه رمه تای کاتی نوێژی نیومرۆ.

له قرچەى گەرمادا، كاتى نوپىزى ھەينى كەيە ؟

٤٧٨- وعنه (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ (درودى خوداى لىقەت بآ) إِذَا اشْتَدَ الْبَرْدُ بَكَرَ بِالصَّلَاةِ، وَإِذَا اشْتَدَ الْحَرُّ أَبْرَدَ بِالصَّلَاةِ، يَعْنِي الْجُمُعَةَ. (الحديث: ٩٠٦ فى فتح البارى شرح صحيح البخاري). (٤٢٠)

ديسان ئەنەس (پەزى خەي لىقەت بى) فەرمووى: دەستوورى پيغەمبەر (درودى خوداى لەسەر بى) وا بوولەتەشقى سەرمای زەستاندا نوپىزى ھەينى زوو بەزو لەسەرەتای کاتدا دەکرد، بەلام کاتى گەرما دەهات، بەفینكى نوپىزى ھەينى دەکرد، تاماوەيى دوای دەخست لە قرچەى گەرمای نوپىزى نيوەرپۇدا نەپیدەکرد.

باسى رۆيشتن بۆ نوپىزى ھەينى .. تاد

٤٧٩- عَنْ أَبِي عَبَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: وَهُوَ ذَاهِبٌ إِلَى الْجُمُعَةِ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ (درودى خوداى لىقەت بآ) يَقُولُ: (مَنْ اغْبَرَّتْ قَدَمَاهُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ حَرَّمَهُ اللَّهُ عَلَى النَّارِ). (الحديث: ٩٠٧- طرفه في: ٢٨١١). (٤٢١)

ئەبو عەبس (پەزى خەي لىقەت بى) دەچوو بۆ جومعه بەدەم رپۆه فەرمووى: لە پيغەمبەرم بىست دەيفەرموو : (ئەو كەسەى بۆرەزای خوا ، قاچەكانى تۆزى رپگەى لى بنیشى ، وەك ئەووە بچى بۆ نوپىزى ھەينى و لەرپى تەپو تۆز لەپيى يا لەخۆى بنیشى، يا لەكاتى چوون بۆ غەزادا قاچەكانى خۆلاوى ببن، ئەوكەسەى ئەمە حالى بى خودا لە ناگرى دۆزەخ حەرامى دەكا).

رافەو شيكردنەو:

ئەبو عەبس (پەزى خەي لىقەت بى) ناوى عەبدورەحمانى كورى جەبرە، ئەنصارىيە، ئەوسىيە، يەككە لەمەزنانى ھاوړىيانى پيغەمبەر، يەكى بوو لەوانەى

که که عبی کوری ئه شرمفیان به دۆزه خ شاد کرد، که به شیعر زهمی پیغه مبهری ده کردو دئی خه لکی لی سارد ده کرده وه، له خزمهت پیغه مبهردا ئاماده ی غه زای به درۆ گشت غه زاکانی تری بووه، له گه ل ئه بو بورده دا کاتی موسو لمان بوون، ده ستیان کرد به شکاندنی بته کانی هۆزی به نی حاریسه. کاتی ئه بو عه بسه کویر بوو، پیغه مبهر (دروودی خودای له سهر بێ) گوچانیکی پی داو، پیی فهرموو: (ئه مه بکه به چراوگ بو خۆت) ئیتر له بهر ده میه وه تاماوه یه کی باش روناکی ده کرده وه بو ی. له ته مه نی حه فتا سالی دا، له مه دینه، له سالی سی و چواردا گیانی پاکی سپارد، له گو رستانی جه ننه تول به قیع به خاک سپردرا، ئیمامی عوسمان نویژی له سهر ته رمه که ی کرد، ئه م زاتانه دابه زینه ناو گو رده که ی: ئه بو بورده وه قه تاده ی کوری نوعمان و محه مه دی کوری مه سه له مه وه سه له مه ی کوری سه لامه، ره زای خودا له هه مویان بی.

ته نها ئه م فهرموده یه ی هه یه له بوخاریدا که واین له خزمه تیدا. یه کی بوو له وژماره که مه ی که له پێش هاتنی ئیسلامدا به عه ره بی ده ی نووسی.

دروست نیه که سیک که سیک تر هه لبستی و

خوی له جیکه که ی دابنیشی

٤٨٠ - عن ابن عمر رضي الله عنهما يقول: نهى النبي صلى الله عليه وسلم: أن يقيم الرجل أخاه من مقعده ويجلس فيه. قلت لنافع الجمعة قال الجمعة وغيرها. (الحديث: ٩١١ - طرفاه في: ٦٢٦٩، ٦٢٧٠). (٤٢٢)

ئیبنو عومه ر (ره زی خوا یان له ی) فهرمو ی: پیغه مبهر (دروودی خودای له سهر بێ) جلّه و گیری ده کرد له وه: که پیاوی، له کو ر دانیشتندا، برای ئاینی خوی له جیکه ی خوی هه لبستی و، ئه و جا خوی له ویدا دابنیشی.

ثیبینو جورهیج (پرمزی خوی لی بی) دهفه رموی: عهرزی نافیعم کرد: ثایا نهه نههی لی کردنه لهه کاره هه ربو پوژی جومعه وایه؟ نافیع فه رموی: نه خیر بو پوژی ههینی و بو پوژهکانی تریش ههروایه.

بانگی پوژی ههینی

٤٨١- عَنْ السَّائِبِ بْنِ يَزِيدَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كَانَ النَّدَاءُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ، أَوَّلُهُ إِذَا جَلَسَ الْإِمَامُ عَلَى الْمِنْبَرِ، عَلَى عَهْدِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَبِي بَكْرٍ وَعُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، فَلَمَّا كَانَ عُثْمَانُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، وَكَثَرَ النَّاسُ زَادَ النَّدَاءُ الثَّالِثَ عَلَى الزُّورَاءِ . (الحديث: ٩١٢- أطرافه فی: ٩١٣، ٩١٥، ٩١٦). (٤٢٣)

سائیبی کوری یهزید (پرمزی خوی لی بی) فه رموی: جاران لهسهه دههی پیغه مبهردا (دروودی خودی لهسهه بی) لهسهه دههی نهه بوبکرو عومه ریش دا (پرمزی خویان لی بی) سهه رتای بانگ، لهه پوژی ههینی دا، نهه کاته بوو که پیش نوپژ لهسهه مینه ردا داد نهیشت، به لام کاتی که عوسمان بوو به جینشین خه لک زور بوون و شاری مه دینه قهه ربانغ بوو، عوسمان (پرمزی خوی لی بی) بانگی سییه می لهسهه زهه راء زیاد کرد (ب/د/ت/ن-تاج/١/٤٢٢ ز-١٤٦ ز-٨٤٣).

یهه بانگیبژ بانگ دهفه رموی

٤٨٢- وعنه (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) لَمْ يَكُنْ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُؤَذِّنٌ غَيْرَ وَاحِدٍ، وَكَانَ التَّأْذِينَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ حِينَ يَجْلِسُ الْإِمَامُ، يَعْنِي عَلَى الْمِنْبَرِ. (الحديث: ٩١٣).

دیسان نهه فه رموی: عوسمانی کوری عه فان (پرمزی خوی لی بی) لهه پوژی ههینی دا، بانگی سییه می داهینا، نهه کاته ی که خه لکی مه دینه زور بوون، چونکه پیغه مبهه

خَوَى (درویدی خودی لهسره یی) یهك بانگ بیژى هه بوو، نه ویش نه وکاته بانگی دمه فرموو که پیغه مبهه (که بهرنویژ خوینی نه وکاته بوو) داده نیش لهسه ر دوانگه.

پیشنوێژ لهسه ر دوانگه، که کویتی له بانگ بوو وهلامی دهسه نیته وه

٤٨٣- عن معاوية بن أبي سفيان (رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا) انه جَلَسَ عَلَى الْمِنْبَرِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فَلَمَّا أَدْنَى الْمُؤَذِّنُ قَالَ اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ قَالَ مُعَاوِيَةُ (رَضِيَ اللهُ عَنْهُ) اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ قَالَ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ فَقَالَ مُعَاوِيَةُ وَأَنَا فَقَالَ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ فَقَالَ مُعَاوِيَةُ وَأَنَا فَلَمَّا أَنْ قَضَى التَّأْدِينَ قَالَ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى هَذَا الْمَجْلِسِ حِينَ أَدْنَى الْمُؤَذِّنُ يَقُولُ مَا سَمِعْتُمْ مِنِّي مِنْ مَقَالَتِي. (الحديث: ٩١٤). (٤٢٤)

موعاوییه ی کوری نه بو سو فیان (همزای خویشان لێ یی) پرۆزی ههینی لهسه ر دوانگه دانیشته، کاتی بانگوێژ دهستی کرد به بانگ گوته و فه رموی: (الله اکبر، الله اکبر) موعاوییه ش فه رموی: (الله اکبر، الله اکبر) به لام کاتی بانگ بیژ فه رموی: (أشهد أن لا إله إلا الله) موعاوییه فه رمووی: منیش هه روا وهك تۆ ئهم شایه تیه دهم، وهکاتی بانگ بیژ فه رموی: (أشهد أن محمدا رسول الله) موعاوییه دیسان فه رموویه وه: منیش هه روا وهك تۆ ئهم شایه تی به حه قه دهم. جاکاتی بانگ دهر کهه بانگه که ی ته واو کرد، موعاوییه (همزای خوی لێ یی) فه رموی: ئه ی نوێژ خوینی نه! ئهم وهلام سه ندنه وه ی بانگه که نیستا ئیوه لهسه ر ئهم شیوه یه لهده می منتان بیست، بۆ خۆم لهسه ر ئهم جیگه یه لهزاری پرۆزی پیغه مبهه رم بیستوه، که له وه ده مه دا بانگ دهر بانگی دمه فرموو، نه ویش ناوای دمه فرموو.

واپه سه‌نده وقار له‌سه‌ر دوانگه بدرا

۴۸۴ - عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ السَّاعِدِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَجُلًا أَتَوْا سَهْلَ بْنَ سَعْدٍ السَّاعِدِيِّ، وَقَدْ امْتَرَوْا فِي الْمُنْبَرِ مِمَّ عُرْدُهُ فَسَأَلُوهُ عَنْ ذَلِكَ فَقَالَ وَاللَّهِ إِنِّي لَأَعْرِفُ مِمَّا هُوَ وَلَقَدْ رَأَيْتُهُ أَوَّلَ يَوْمٍ وَضَعَ وَأَوَّلَ يَوْمٍ جَلَسَ عَلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَرْسَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى فَلَانَةَ امْرَأَةٍ مِنَ الْأَنْصَارِ قَدْ سَمَّاها سَهْلٌ مُرِي غُلَامَكَ النَّجَّارَ أَنْ يَعْمَلَ لِي أَعْوَادًا أَجْلِسُ عَلَيْهِنَّ إِذَا كَلَّمْتُ النَّاسَ فَأَمَرْتُهُ فَعَمِلَهَا مِنْ طَرَفَائِ الْعَابَةِ ثُمَّ جَاءَ بِهَا فَأَرْسَلْتُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَمَرَ بِهَا فَوَضَعَتْهَا هُنَا ثُمَّ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى عَلَيْهَا وَكَبَّرَ وَهُوَ عَلَيْهَا ثُمَّ رَكَعَ وَهُوَ عَلَيْهَا ثُمَّ نَزَلَ الْقَهْقَرَى فَسَجَدَ فِي أَصْلِ الْمُنْبَرِ ثُمَّ عَادَ فَلَمَّا فَرَغَ أَقْبَلَ عَلَى النَّاسِ فَقَالَ أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّمَا صَنَعْتُ هَذَا لِتَأْتُمُّوا وَلِتَعْلَمُوا صَلَاتِي. (الحديث: ۹۱۷). (۴۲۵)

سه‌هلی کوړی سه‌عدی نه‌ل-ساعیدی (مژمی خوی لسه‌ی) چه‌ند پیاوړی چوون بوخزمه‌تی، له‌سه‌ر نه‌وه که‌مینبه‌ره‌که‌ی پیغهمبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ر یی) له‌چی دارئ بووه، بوو بوو به‌مشت و مریان، نه‌ویش پی‌ی فه‌رموو: به‌خوا من به‌باشی دمزانم که‌مینبه‌ره‌که‌ی له‌چی بوو، وه‌یه‌که‌م روژ که‌ داندره‌ به‌چاوی خوځ ته‌ماشایم کرد، هه‌روا یه‌که‌م روژیش که‌پیغهمبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ر یی) له‌سه‌ر که‌وته سه‌ری به‌چاوی خوځ چاوم لی‌ی بوو، داستانی دروست کردنه‌که‌ی ناوا بوو: ژنیکی نه‌ نصاری هه‌بوو، نوکه‌ریکی دارتاشی هه‌بوو، پیغهمبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ر یی) ناردی بولای نه‌وژنه‌و پی‌ی فه‌رموو: (بلی به‌نوکه‌ره‌که‌ت که‌ چه‌ند ته‌خته داریکم بو دروست بکا، له‌سه‌ریان داده‌نیشم، کاتی وتار دده‌م بو مه‌ردومه‌که‌). ژنه‌که‌ش فه‌رمانی به‌نوکه‌ره‌که‌ی کرد، نه‌ویش له‌دارگه‌زی جه‌نگه‌له‌که‌ (نه‌ل-غابه‌) مینبه‌ره‌که‌ی دروست کرد، نه‌وجا ژنه‌که‌ هه‌والی بو پیغهمبه‌ر (دروودی خودای

لهسەر بێ) نارد، کهوا دوانگه که دروست کراوه، پێغه مبهەر (دروودی خودای لهسەر بێ) فهرمانی
 فهرموودوانگه کهیان دانا بو، ئالهویدا کهلی یهتی، بهچاوی خۆم لهوه دوا
 پێغه مههرم لهسەر ئهو مینه بهره دی، نوێژی لهسهری کرد، ئه لاهو نه کبهری
 نوێژ دابه ستنی کردو قورئانی خویندو رکوعی برد، لهم حالانه دا لهسەر ته و فقه
 سهری مینه بهر که بوو، لهسەر دوا پلهی، که خۆی سێ پلیکانه بوو، نه وسا
 که له چه مینه وه هه لسا یه وه، پوی له قیبله وهر نه گیرا، پشتاو پشت
 له مینه بهر که دابه زی لهسەر زهویه که له ته نه یشت پلیکانه ی خواری خواره وه
 کورنوشی برد، نه و جا سه ره که وه ته وه سه ر مینه بهر که، جاکاتی له نوێژه که لی
 بووه پرووی کرده نوێژ که رهکان و پێ ی فهرموون: (ئهی موسولمانه کان! بویه
 ئهم نوێژه م ئاوا کرد هه تا هه موتان به باشی چاوتان له جموجوئی من بێ له ناو
 نوێژدا، که چی ده کهم و چون ده یکه م، هه تا ئیوه ش له کاتی نوێژ کردن دا
 چاوه له من بکه ن و من بکه ن به سه ر مه شق و یاسای نوێژ کردن له خۆمه وه فیڕ
 ببن). (بروانه ژماره: ٢٤١).

٤٨٥- عن جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ (رضي الله عنهم) قَالَ: كَانَ جِدْعٌ يَقُومُ إِلَيْهِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمَّا وُضِعَ لَهُ الْمِنْبَرُ سَمِعْنَا لِلْجِدْعِ مِثْلَ أَصْوَاتِ الْعِشَارِ، حَتَّى نَزَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَوَضَعَ يَدَهُ عَلَيْهِ. (الحديث ٩١٨). (٤٢٦)

جابری کوری عه بدو لالا (پهژی خوی لی بێ) فهرمووی: سه ربانی مزگه وته که ی
 پێغه مبهەر (دروودی خودای لهسەر بێ) لهسەر چه ند کۆ له که یه کی دار خورما دروست کرا
 بوو، له پێش دا پێغه مبهەر (دروودی خودای لهسەر بێ) که وتاری ده خویند مه وه له پال یه کی له و
 کۆ له که دار خورما یانه دا راده وه ستاو شانی پێوه ددا، به لام له پاش دا کاتی
 دوانگه که دروست کراو، پێغه مبهەر (دروودی خودای لهسەر بێ) ته شریفی رۆشته سه ری بو
 وتار خویند نه وه، و نه و کۆ له که یه ی به جی ه یشت، گو یمان لی بوو ئهو بنکه

دارخورمایه وهك وشتري لهسهر گوان بی، یا وهك وشتري تازه زابی و لهبه چكه كهی دابرابی، ناوا به دواي پیغه مبهردا دهیكوروكان، وهك منالی له دایکی به جی مابی دهستی كرد به گریان ههتا پیغه مبهردا (دروندی خودی لهسهر بی) له مینبه ره كه دابهزی و چوو بۆلای و دهستی كرده ملی وناشتی كرده وه و ژیر بۆوه.

وتار ده بی به پیوه بی

٤٨٦- عَنْ ابْنِ عَمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُ قَائِمًا، ثُمَّ يَقْعُدُ، ثُمَّ يَقُومُ، كَمَا تَفْعَلُونَ الْآنَ. (الحديث: ٩٢٠- طرفه في: ٩٢٨). (٤٢٧)

عهبدو لۆلای كوری عومه ر (دروندی خودیان له بی) فهرمووی: جاران پیغه مبهردا (دروندی خودی لهسهر بی) به پیوه له نویشی ههینی دا له پیش نویشی ههینی دا، دوو وتاری ئایینی ده خوینده وه، ریک وهك ئه وهی ئیستا ئیوه دهیكه ن، له پیشدا وتاری یه كه می دهدا به پیوه، ئه و جاداده نیشته، و چانیکی كه می دهگرت به قهده ئه ندازه ی خویندنی سورمتی (قل هر الله) ئه و جا هه ل ده سایه وه به پیوه وتاری دوو هه می ده خوینده وه.

واباشه له وتارا له پاش ستایش، وتار خوین بلی! اما بعد

٤٨٧- عَنْ عَمْرٍو بْنِ تَغْلِبَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَتَى بِمَالٍ، أَوْ بِسَبْيٍ فَقَسَمَهُ، فَأَعْطَى رَجُلًا وَتَرَكَ رَجُلًا، فَبَلَغَهُ أَنَّ الَّذِينَ تَرَكَ عَتَبُوا، فَحَمِدَ اللَّهُ ثُمَّ أَتَى عَلَيْهِ، ثُمَّ قَالَ: (أَمَّا بَعْدُ، فَوَاللَّهِ إِنِّي لَأُعْطِي، الرَّجُلَ وَأَدْعُ الرَّجُلَ، وَالَّذِي أَدْعُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنَ الَّذِي أُعْطِي وَلَكِنْ أُعْطِي أَفْوَمًا لِمَا أَرَى فِي

قُلُوبِهِمْ مِنَ الْجَزَعِ وَالْهَلَعِ، وَأَكِلُ أَقْوَامًا إِلَى مَا جَعَلَ اللَّهُ فِي قُلُوبِهِمْ مِنَ الْغِنَى وَالْخَيْرِ، فِيهِمْ عَمْرُو بْنُ تَغْلِبَ). فَوَاللَّهِ مَا أَحَبُّ أَنْ لِي بِكَلِمَةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حُمْرَ النَّعَمِ. (الحديث: ٩٢٣ - طرفاه في: ٣١٤٥، ٧٥٣٥). (٤٢٨)

عەمری کوری تەغلیب (رمزای خوای لی بی) فەرمووی: جاری بری سامان، یا کۆمەڵی ژن و خیزانی تالانیان هینا بۆ پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بی) ئەویش دابەشی کرد، خۆی چۆنی بەبەرژەو دەند زانی ئاوا، جابەشی بازیکێ لی داو، بەشی بازیکێ تری لی نەدا، دواپی خەبەر دەگاتەو بە پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بی) کەوا ئەوانە ی کەبەشی پێیان نەداوە گلەیی دەکەن. ئەویش بەم بۆنە یەو و تاریکێ فەرموو: لەسەر مەتاو سوپاسی خۆی گەورە کرد و ستایشیکێ جوانی ئەوی کردو، ئەو جا فەرمووی (دروودی خودای لەسەر بی): (لەپاش ئەم سوپاس و ستایشە عەرزم ئەمە یە: دە ی سویندم بەخودا گەلی جار وادەبی کەمن شت بەش دەکەم لەنیوان ئێوەدا، لەو شتە بەشی هەندئ کەس دەدم و بەشی هەندئ کەسی تری لی نادەم، بەلام لەدەشەو ئەو پیاو میانم خۆشتر دەوی کەبەشیم نەداو، دە ی دەزانن ئەو بەو وادەکەم؟ چونکە هەندئ کەس دەیان بینم هەر هەڵپە دەکەن و چاوبرسین و چا و چنۆکن، بۆیە منیش بەشیان دەدم، هەتا دلێان رابگرم و بیان کەم بەدۆستی نیسلام، لەهەمان کات بەشی هەندئ کەسی تر نادەم چونکە پشت ئەستورم لەو دی کە ئەوانە ی بەشیانم نەداو بەرچاوتیرن و خیر خوان، ئیتەر لەسەر ئەم بنیاتە دەیان سپێرم بەو خودایە ی کە ئاوا بەرچاوتیر و دل پرلەخێر دروستی کردوون. یەکیک لەم خودا پێداوانە ی کەمن دلنیام لەدلفراوانی یان عەمری کوری تەغلیبە !).

جا هەموو جاری عەمر دەیفەرموو: دە ی سویندم بەخودای گەورە ئەم وشە مەدحە ی پیغەمبەر، کەسە بارەت بەمن فەرمووی، بە هەموو رانە و شترە

سوره گانی عه رمبی نادم، که رنگیان ده لئی رنگی بز نه مهرمه زه، که نایابترین سامانی عه رمبانن.

راڤه و شیکردنه وه:

عه مری کوری ته غلیب یه کیکه له هاوړې ناسراوه نازداره ناوداره گانی پیڅه مبر، چهند فهرموده یه که له پیڅه مبر وه ده گپړته وه، له صه حیحا یه که راوی هیه که حه سنی به صری یه، به لام له فهرموده تردا، که نه که پشتمپته راده و پلهی صه حیح راوی یه کی تریشی هیه، که له تابیعینه و ناوی حه که می کوری نه عره جه. له بوخاریدا ته نیا دوو فهرموده ی هیه.

لیرمدانم خالانه روون ده که پنه وه، به نومیدی رچه شکندنن بو پیاده کردنی نم جوړه زانسته له ناو زمانی شیرینی کوردیدا:

۱- به وینه: نه بو عه بدلا نیامی حاکم ده فهرموو: یه کی له مهرجه گانی بوخاری و مسلم نه وه یه: نه و سه حابه یه که فهرموده که ده گپړته وه، ده بی دوو راوی برپا پیکراوی ه بی، چونکه مهرجی راوی نه وه یه که مه جهول واته: نه ناس- نه بی، نه و میش به وه دپته دی که دوو شایه تی دادپه رومر بیناسن و ریوایه تی لیوه بکن، هه تا رمفعی جه هاله تی لی بی، وه هه مان شت مهرجه بو نه و دوو تابعی یانه ی که ریوایه ت له صه حابه که وه ده که ن، هه ریبه که له وانیش ده بی دوو راوی برپا پیکراویان ه بی، هه روا هه مان شت مهرجه بو هه موو چینه گانی تر.

نه و جا پیشه و حاکم ده فهرموو: که چی چهند فهرموده ی له صه حیحی بوخاری و، له صه حیحی مسلم دا هیه، که یه کیکیان نم فهرموده یه عه مری کوری ته غلیبه، نم مهرجه یان تیادا نه هاتوته دی. شیخی عه سقه لانی له موقه دیمه ی فته تحولباری دا ده فهرموو: (نم مهرجه ی حاکم باسی کردووه که رچی سه بارمت به هه ندی سه حابه که بوخاری ریوایه تی

لییانہ وہ کردوہ۔ ھہ ٲوہ شاوہ و رہ چاو نا کرئ بہ لآم لہ چینہ کانی تری پاش
سہ حابہ کاند، لہ گشت فہرموودہ کی ٲہ صلا، ٲہم مہرجہ بہ باشی رہ چاو
کراوہ، لہ راستیدا لہ پہراووی بوخاری پیرؤزدا لہ سہرا سہری کتبہ کدا،
تافہ یہک فہرموودہ کی سہر چاوہ (اصل) نیہ، کہ لہ گیرانہ وہی کہ سٲ بی کہ یہک
راوی ھہ بی)۔

۲- مہرجی بوخاری ٲہ مہ یہ : (فہرموودہ کی دہردہ ٲینی کہ بہ کوڑا (اتفاق)
راگوئز کہ رھ کانی، ھہ موویان بپوا پیکراوبن، ھہ تا دہگاتہ سہر ھاوړیہ کی
ناودار، لہ ھاوړیانی پٲغہ مہر، بہ بی ناتہ بایی و لہ یہک جیاوازی لہ نیوانی
گیردراوہ کانی (مرویات) ھہ ریکئ لہ گیرمروہ متمانہ دارہ چہ سٲنہ رھگان
دا، لہ ھہ مان کاتدا دہ بی رشتہ کی لہ سہر متاوہ ھہ تا کوٹایی پہ یوہ ست بی و
پچر پچر نہ بی، جائہ گہر ھاوړیکہ، واتہ: سہ حابیہ کہ، دوو گیرمروہی ھہ بوو،
یازیاتر، ٲہوہ زور باشہ، دہنا ٲہ گہر یہک گیرمروہ (راوی) ی ھہ بوو،
بہ ریکو پٲکی بہ شیوہ کی راست فہرموودہ کہ دہ چوہ سہر ٲہو ھاوړئ یہ
ٲہوہ ٲیش ھہر بہس دہکا)۔

۳- بہ شیوہ کی گشتی، بہ کوردی پہتی، کورت و پوخت، فہرموودہ کانی
صہ حیچی بوخاری، ھہ موویان ٲاٲونی تیڑابن، لہ سہنگی مہ حہک دراون، بوہ
سہر جہم جیگہ کی قہ بوٲی نہ تہوہی ٲیسلامن، کہس پدخنہ کی لییان نیہ
مہ گہر ناحہزی دہ غہز لہ دل، یانہ قامی گٲزو وٲز۔

۴۸۸- عَنْ أَبِي حُمَيْدٍ السَّاعِدِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
قَامَ عَشِيَّةَ بَعْدَ الصَّلَاةِ فَتَشَهَّدَ وَأَتْنَى عَلَى اللَّهِ بِمَا هُوَ أَهْلُهُ، ثُمَّ قَالَ: (أَمَّا بَعْدُ). (الحدیث:
۹۲۵- اطرافہ فی: ۷۱۹۷، ۷۱۷۴، ۶۹۷۹، ۶۶۳۶، ۲۵۹۷، ۱۱۵۰)۔ (۲۹)

نہبو حومهیدی نهل- ساعیدی (ہمزای خوی لئ ہی) فہرمووی: شہوی پیغہمبہر (دروودی خودی لئسر ہی) گاتی خہوتنان لہپاش نویژ، ہہلسایہ سہرپی، وتاریکی خویندہوہ، لہسہرہتاوہ شایہتمانہی ہینا، فہرمووی: (أشهد أن لا إله إلا الله وأشهد أن محمداً رسول الله) نہوجا سوپاس و ستایشی شایستہی پەرودردگار بیت کردی، لہپاشا فہرمووی: (لہپاش نہمہ).

٤٨٩- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: صَعِدَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ -الْمِنْبَرَ، وَكَانَ آخِرَ مَجْلِسٍ جَلَسَهُ، مُتَعَطِّفًا مِلْحَفَةً عَلَى مَنْكِبَيْهِ، قَدْ عَصَبَ رَأْسَهُ بِعَصَابَةٍ دَسِمَةٍ، فَحَمِدَ اللَّهُ وَأَثْنَى عَلَيْهِ، ثُمَّ قَالَ: (أَيُّهَا النَّاسُ إِلَيَّ). فَثَابُوا إِلَيْهِ، ثُمَّ قَالَ: (أَمَّا بَعْدُ، فَإِنَّ هَذَا الْحَيَّ مِنَ الْأَنْصَارِ يَقْلُونَ وَيَكْثُرُ النَّاسُ، فَمَنْ وَلِيَ شَيْئًا مِنْ أُمَّةٍ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَاسْتَطَاعَ أَنْ يَضُرَّ فِيهِ أَحَدًا، أَوْ يَنْفَعُ فِيهِ أَحَدًا، فَلْيَقْبَلْ مِنْ مُحْسِنِهِمْ وَيَتَجَاوَزْ عَنْ مُسِيئِهِمْ). (الحديث: ٩٢٧-طرفاه: ٣٦٢٨، ٣٨٠٠). (٤٣٠)

ئیبینو عباس (ہمزای خوی لئ ہی) فہرمووی: لہنہخوؤشینی سہرہمہرگا، پیغہمبہر (دروودی خودی لئسر ہی) لہمال ہاتہدہری، تہشریفی رؤیشت بو مزگہوت، پالتویہکی پیچابوو بہخویہوہ، دابووی بہسہر ہہردوو شانیدا، سہرپیچیکی رہشیشی پیچابوو بہسہریہوہ، رؤیشت تا تہشریفی چوو لہسہر دوانگہکہی مزگہوت دانیشٹو سوپاس و ستایشی خوایکردو نہوجا فہرمووی: (نہی موسولمانینہ! لہمنہوہ نزیک ببنہوہ) نہوانیش لہدہوری کو بوونہوہ، نہو جافہرمووی: (لہپاش سوپاس و ستایشی خودا، نہی مہسولمانینہ! بزائن تادی حہلکی تر زور دہبن، بہلام بہرہبہرہ نہم کوئمہلہی یاریدہدہرمانہ، کہناودارن بہنہنصار کہم دہبنہوہ، چونکہ لہسایہی خواوہ لہہر چوار لاوہ ہہر خہلکہو دیو نیسلام دہبی، بہلام یاریدہدہرمان جینیکی تایبہتین، بریتین لہو

خەلگی مەدینەییە، کە کاتێ پێغەمبەر (درودی خودای لەسەر بێ) لەمە کەووە کۆچی کردبوو ناویان، پشتی پێغەمبەریان گرتو بوون بە پێشمەرگەو پارێزەری، جاکە یەکیان لێ مردگەسیکی تر نایەتە جێگە، تاوا لێ دێ پوژی دێ، یاری دەمەران لە چاو خەلگی تردا، وە ک خۆی ناو چێشتیان لێ دێ.

جایا ئامۆژگاری بێ لێتان ئەم چاکەییە ئەوانتان لەبیر بێ، جاکە رکاتی کەسێ لە ئێوە بوو بە سەرەوکاری کاری، لە کارو باری گەلی پێغەمبەر (درودی خودای لەسەر بێ) و دەدەسەلاتی ئەوەی هەبوو، کە زیان بە کەسێ بگەیەنێ، یاسوودیکێ هەبێ بۆ کەسێ، ئەوە با چاکە چاکیان وەربگرێ و چاوپۆشی لە خراپیان بکا).

نوێژی دیاری مزگەوت لە کاتی وتارا

٤٩٠ - عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ وَالتَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُ النَّاسَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ، فَقَالَ: (أَصَلَيْتَ يَا فُلَانُ؟) قَالَ: لَا، قَالَ: (قُمْ فَارْكَعْ رَكَعَتَيْنِ). (الحديث: ٩٣٠ - طرفاه في: ١١٦٦، ٩٣١). (٤٣١)

جابری کوری عەبدوللا (ڕەزای خۆی لێ بێ) فەرمووی: پوژی هەینی بوو، پێغەمبەر (درودی خودای لەسەر بێ) وتاری نوێژی هەینی بۆ مەردومە کە دەخویندەو، لەوکاتەدا پیاوی هاتە ژورەو ناوی (سولهيك) بوو پێغەمبەر (درودی خودای لەسەر بێ) پێی فەرموو: (ئەو سولهيك! ئایا نوێژی دیاری مزگەوتت کرد، کە هاتیتە ژورەو؟) سولهيك فەرمووی: (نە) پێغەمبەر (درودی خودای لەسەر بێ) فەرمووی: (دەهەتسە دوو رکات نوێژی سووکەتە بکە) ئەویش هەلسا دوو رکات نوێژی کرد.

رافەو شیکردنەو:

پێشەوا عەسقلانی (ڕەزای خۆی لێ بێ) لەم شوێنەدا، بەدورو درێژی لەم بابەتە دەدوێ، وەپێر لەپازدە بەلگەو بۆچونی ئەو زانایانە پووج دەکاتەو، کە دەهەتین:

هاتوو (داخل) له کاتی خوتبهی نوږزی ههینی دا دروست نییه که نوږزی دیاری مزگهوت بکا. پالفتی فەرماشته کهی شیخی عهسقه لانی لهفتهج دا نه مهیه: (نهم داستانهای سولهیک (مژدی خوی لری)) که به چهنیدن شیوهی جوراو جور، له لایه ن فەرمووده زانه گه وره گانه وه کیر دراومته وه، دروستترین به لگهیه له سهر نه وه که له م کاته دا بۆ هاتو دوو رکات نوږزی سلاوی مزگهوت سوننه ته. لیژمدا به یادی نه وه هم که شاپیاوه مه زاننه وه، له پیشینانه باشه کانمان، که نه م هه موو شاکاره جوان جوانانه یان له پاش خویان به دیاری و یادگار بۆ نه ته وهی نیسلام به جی هیشتوو، به تایبته له بابتهی تهفسیرو سونهت و فیهدها، لیژمدا به و په ری په رۆشه وه نه مه تان عهرز ده که م.

داخه که م نیستا له ولاتی نیمه دا، دوو به لای گه وره ی دلته زین په یدابوون، که به بیردووری من نه مه نه بوو، نه هلی دین و ئایین دۆستان، له دیرین دا، هه موو یه ک دل و یه ک دهنگ بوون، به لام نیستا چینی دیرین به سه رۆگایه تی مه لاکان و چینی نوئ دوو به ره کییه کی گه وره یان دروست کردوو، له بهر هیژش بردنه سه رییه ک نایان په رۆژته سه ردوژمنه راسته قینه کانی نیسلام.

یه که م: مه لای نه زانی نارۆشنیری گوێله مشتی پارتیه عیلمانییه کان په یدا بوون، له باتی موتالای توحفه ی ئیبنو حه جهر و وهضوحی مه لانه بوو به کری موصه نیف، موراجعه ی (کتابنا و کتابکم) ی به رپۆه به ری نه وقاف ده که ن، مه لا باشه کان که نار خراون، مه گهر چۆنها دهناریگه ی جالاک ی ئایینیان نادری، به راستی نه م مه لا مۆدیرپانه، له هه موو شتی ده چن له مه لا نه بی.

دووهم: کهسانی تریش په یدا بوون، نه وانیش نیمچه مۆدیرنیکن هه موو خزمه ته که یان بۆ نیسلام، به ناشارمزیی خویان، دوو به ره کییه کی فیهی یان به رپا کردوو، دئی ره شه خه لک له رپبازی زانا گه وره کان سارد ده که نه وه، له بهر کۆبونه وه و کارو باری حیزبایه تی خویان، نایان په رۆژته سه ر جومعه و

جہماعہت و دہوری قورٹان و شہونویژو زیکرو ویردو صہلاوات، بہہہر حال
لہخوا داوا دہکہین کہبہرہحمہتی بی سنوری خوئی فریای نہتہودی نیسلام
بکہوئی. ٹامین. (۱۶-۷-۲۰۰۹).

داوای باران لہوتاری نویژی ھینی دا

۴۹۱- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: أَصَابَتْ النَّاسَ سَنَةٌ عَلَى عَهْدِ
النَّبِيِّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - فَيَبْتِغِي النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُ فِي يَوْمِ
جُمُعَةٍ، قَامَ أَغْرَابِيٌّ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، هَلَكَ الْمَالُ وَجَاعَ الْعِيَالُ فَادْعُ اللَّهَ لَنَا
فَرَفَعَ يَدَيْهِ وَمَا تَرَى فِي السَّمَاءِ قَرَعَةً، فَوَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، مَا وَضَعَهَا حَتَّى ثَارَ
السَّحَابُ أَمْثَالَ الْجِبَالِ، ثُمَّ لَمْ يَنْزِلْ عَنْ مِثْبَرِهِ حَتَّى رَأَيْتُ الْمَطَرَ يَتَحَادَرُ عَلَى
لِحْيَتِهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَمَطَرْنَا يَوْمَنَا ذَلِكَ وَمِنَ الْقَدْرِ وَبَعْدَ الْقَدْرِ وَالَّذِي يَلِيهِ
حَتَّى الْجُمُعَةِ الْآخَرَى.

وَقَامَ ذَلِكَ الْأَغْرَابِيُّ، أَوْ قَالَ غَيْرُهُ، فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ تَهْدِمُ الْبِنَاءَ وَغَرِقَ الْمَالُ
فَادْعُ اللَّهَ لَنَا فَرَفَعَ يَدَيْهِ فَقَالَ (اللَّهُمَّ حَوَالَيْنَا وَلَا عَلَيْنَا) فَمَا يُشِيرُ بِيَدِهِ إِلَى نَاحِيَةِ مِنَ
السَّحَابِ إِلَّا انْفَرَجَتْ، وَصَارَتْ الْمَدِينَةُ مِثْلَ الْجَوْبَةِ، وَسَالَ الْوَادِي قَنَاقَةً شَهْرًا، وَلَمْ
يَجِبْ أَحَدٌ مِنْ نَاحِيَةِ إِلَّا حَدَثَ بِالْجُودِ. (الحديث: ۹۳۳). (۴۳۲)

پیشہوا ٹہنہس (مجازی خوی لی بی) ھہرمووی: بہسہرینی پیغہمبہر خوئی (دروودی خودای
لہسر بی) خہلکی مہدینہ توشی قاتو قری بوون، پوژی ھینی بوو، پیغہمبہر (دروودی
خودای لہسر بی) خہریک بوو وتاری دہدا، لہوکاتہدا پیاوی لہعہرہبہ سارانشینہکان
ھہٹساو گوتی: ٹہی پیغہمبہری خودا! ناژہل و مالآت قریبوون، مال و منال
برسی بوون، لہبہر بی بارانی، دہی بھہرموو لہخوا ہپارپہروہ کہبارانمان بو
ہبارینئی. پیغہمبہریش (دروودی خودای لہسر بی) ھہردوو دہستی بہرز کردہودو

فهرمووی: (ئەوی خودایە! بارانمان فریاخە! ئەوی خودایە! بارانمان فریاخە! ئەوی خودایە! بارانمان فریاخە).

ئەنەس (ڕەزای خۆی لێ بێ) فهرمووی: بەوگەسە گەگیانی من والە دەسیا، ئاسمان وەک مینا ساف بوو، یەک پەلە هەوری پێوەنەبوو، پێغمەبەر (دروودی خۆدای لەسەر بێ) دەستی دانەنەواند، هەتا لەبەرەگەتی دوکاکیەو بەیئ هەلی کردو پارچە هەوری وەک کێوی پێک هێنا، بەرە بەرە هەورەکی یەکی گرتو توند بوو، ئێتر باران وەک پلۆوسک دایکردو ئاسمان دەتگوت کوندهی پرلە ئاوی سەرەو ژێرمەو کراوە، ئێتر پێغمەبەر (دروودی خۆدای لەسەر بێ) لەدوانگەگەکی نەهاتە خوارمەو، هەتا دای کردە باران، سەربانی مزگەوتەکی دۆپەیی کرد، بارانێوەکی دۆپ دۆپ بەسەر ریشی پێرۆزی پێغمەبەر دا دەهاتە خوارمەو، ئێتر ئەو حەفتەییە سەراسەر هەتا پێرۆزی هەینی دواپی، بارانمان بۆ باری.

جالە هەینی دواپی دا هەرئەو پیاوێ هەینی پێشو- یاپیاوێکی تر لەکاتی وتاری هەینی دا هات بەپێوە لەخزمەتی پێغمەبەر دا راوەستاو- عەرزی کرد: ئەوی پێغمەبەری خودا! خانوو رووخواو رێگەوبان بپراو مال و سامان و مالاات لەلافاوا خنکا، ئەوەندە بارانی زۆر باری، بفرمەو لەخودا بپارێرمەو کە ئێتر ئەم بارانە بگێرێتەو. پێغمەبەر (دروودی خۆدای لەسەر بێ) زەردە خەنەیی گرتی و هەردوو دەستەکانی بەرزەو کردو فهرمووی: (اللهم حوالینا لاعلینا: خودایە! بەدەورو بەرمانا ببیارێنە، ئەوەک بەسەر سەرمانا) ئەنەس (ڕەزای خۆی لێ بێ) فهرمووی: ئێتر سەرنجم دەدا پێغمەبەر (دروودی خۆدای لەسەر بێ) بەدەستی پێرۆزی بۆ هەرلای ئامازەیی دەرکە، هەورەکی لەوێ دەرەوییەو، سەرنجام هەورەکی لەسەر ئاستی شاری مەدینە رەوییەو وەک بازە، وەک کلاو رۆژنەیی لێ هات. شیوی قەناتیش، کەیهیکە لەشیوێ گانی شاری مەدینە، یەک مانگی رەبەق لافاوی نەوێستایەو، لەهەر لایەکی ولاتیشەو کەسێ دەهات بۆ مەدینە هەواڵ و باسی ئەو بارانە زۆرەیی دەرەوییەو.

رافه و شیکردنه وه:

بروانه تاج کوردی بهرگی یهك، (ل-٤٧٧ ز-١٧٥ ژ-٩٤٢) ههروهه تاج کوردی، بهرگی چوار لاپه ره (٣٦١). دهبینی ئهم تهرجه مهیه لهکوی گیرانه وهکان وهرگیراون.

٤٩٢- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ): أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (إِذَا قُلْتَ لِصَاحِبِكَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ أَصْبَتْ وَالْإِمَامُ يَخْطُبُ فَقَدْ لَقِيتُ). (الحديث: ٩٣٤). (٤٣٣)

ئهههوه هورهیره (ههزای خهوی لسه بهی) فهرمووی: پئغه مبهری خوا (هروودی خهودی لهسه بهی) فهرمووی: (ههزای ههینی لهوکاته دا که پئشنویژ وتار دهخوینیته وه، ئه گهر بههوانشین خوت لهریزی نوێزه که دا بلئیت: وس، به دهنگ به ئه وه خوشت وهك ئه وه قسه ی بیجاده که ی، که شتی واپاداشتی نوێزه که پووج دهکاته وه. (تاج/١/٤٣٤/١٠ ز-١٤٩ ژ-١٨٦).

رافه و شیکردنه وه:

مه بهست لهم فهرمووده یه ئه وه یه که له کاتی وتاری نوێژی ههینی دا هه موو جوړه قسه ی نه ی لئ کراوه، ته نه نه ت بووت نییه که بههوانشین ه که ت بلئیت: قسه مه که وه گوی له وتاره که بگره، به لام ئه گهر لهوکاته دا قسه ی کرد به نه ماژه حالی بکه که کاتی قسه کردن نییه.

٤٩٣- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ): أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَكَرَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فَقَالَ: (فِيهِ سَاعَةٌ لَا يُوَافِقُهَا عَبْدٌ مُسْلِمٌ، وَهُوَ قَائِمٌ يُصَلِّي، يَسْأَلُ اللَّهَ تَعَالَى شَيْئًا إِلَّا أَعْطَاهُ إِيَّاهُ) وَأَشَارَ بِيَدِهِ يُقَلِّلُهَا. (الحديث: ٩٣٥- طرفاه في: ٥٢٩٤، ٦٤٠٠). (٤٣٤)

(٤٣٣) أخرجه مسلم في الجمعة، باب: الانصات يوم الجمعة في الخطبة، رقم: ٨٥١ = ١٩٦٢.

(٤٣٤) أخرجه مسلم في الجمعة، باب: في الساعة التي في يوم الجمعة، رقم: ٨٥٢، ١٩٦٦.

نه‌بوو هورهیره (همزی خوی لى بى) فهرمووی: جارئ پیغه‌مبه‌ری خودا (دروودی خودی لىسر بى) باسی رۆژی هه‌ینی ده‌کرد، فهرمووی: (کارژپریکی واتیادایه، هه‌ربه‌نده‌یه‌کی موسولمان بۆی رپیکه‌وئ له‌وکاته‌دا راوه‌ستا بئ نوێژبکا، یاخود به‌کول و به‌دل له‌خودا بپارێته‌وه، ئیتر له‌وکاته‌دا داوای هه‌رشتیکی ره‌وا، له‌خیری دین و دنیا له‌خودا بکا، خودای گه‌وره‌ بئ دئی ناکاو نه‌وشته‌ی بئ ده‌به‌خشئ!).

فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودی لىسر بى) به‌ده‌ستی پیشانی داین، که‌ئه‌و ماوه‌یه‌ گه‌لئ که‌مه‌ه. (تاج/۱/۴۳۸ ز- ۱۵۰ ژ- ۸۷۶ = ش/ت/ن).

۹۹۴- عَنْ جَابِرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: بَيْنَمَا نَحْنُ نُصَلِّي مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، إِذْ أَقْبَلَتْ عِيرٌ تَحْمِلُ طَعَامًا، فَالْتَفَتُوا إِلَيْهَا حَتَّى مَا بَقِيَ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَّا اثْنَا عَشَرَ رَجُلًا، فَتَزَلَّتْ هَذِهِ الْأَيَّةُ (وَإِذَا رَأَوْا تِجَارَةً أَوْ لَهْوًا انفَضُوا إِلَيْهَا وَتَرَكَوكَ قَائِمًا). (الحديث: ذورقم: ۹۳۶ فی فتح الباری بشرح صحیح البخاری، اطرافه فی: ۸۹۹، ۴، ۶، ۲۰، ۵۸، ۲۰). (۴۳۵)

جابیری کوری عه‌بدللا (همزی خوی لى بى) فهرمووی: له‌رۆژی هه‌ینی دا، له‌خزمه‌ت پیغه‌مبه‌ردا بووین، خه‌ریکبوو وتاری هه‌ینی ده‌خوینده‌وه، له‌وکاته‌دا له‌شامه‌وه کاروانئ هات ده‌هۆل و زورنا له‌پیشیه‌وه بوو، هه‌تا مه‌ردوم بزائن که‌وا کاروانه‌که‌ گه‌یشه‌جئ، ئیتر خه‌لکه‌که‌ وتاره‌که‌یان به‌جئ هیشت و له‌مزگه‌وت دهرچون و دهرپه‌رین بۆلای کاروانه‌که‌، بۆشت کپین، ته‌نها دوازه‌ که‌س له‌خزمه‌تی پیغه‌مبه‌ردا مانه‌وه. جاخودا ئه‌م ئایه‌ته‌ی ناردە خواره‌وه: (وَإِذَا رَأَوْا تِجَارَةً أَوْ لَهْوًا انفَضُوا إِلَيْهَا وَتَرَكَوكَ قَائِمًا). جومعه ۱۱/۵۲- واته: ئه‌وانه‌ی له‌ده‌وری تۆبوون، کاتی چاویان به‌ بازرگانی و مامه‌له‌و سه‌وداو ئه‌و کاره‌ بپه‌ووده‌یه‌که‌وت، که‌بریتی بوو له‌وده‌هۆل و زورنایه، که‌له‌کاتی واداو له‌زۆر کاتی تریش ئاده‌میزاد خه‌ریک ده‌کاو، له‌به‌نده‌یی کردنی ساخ بۆ خودای

مەزن، دوری دەخاتەوه، ئەوانە لەم کاتەدا دەوری تۆیان چۆل کردو بڵاوەیان لێ کردو چوون بۆلای ئەو بەزمو رەزمە. (ت/١٩٧/٧/ف/د).

٤٩٥ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُصَلِّي قَبْلَ الظُّهْرِ رَكَعَتَيْنِ، وَبَعْدَهَا رَكَعَتَيْنِ، وَبَعْدَ الْمَغْرِبِ رَكَعَتَيْنِ فِي بَيْتِهِ، وَبَعْدَ الْعِشَاءِ رَكَعَتَيْنِ، وَكَانَ لَا يُصَلِّي بَعْدَ الْجُمُعَةِ حَتَّى يَنْصَرِفَ فَيُصَلِّي رَكَعَتَيْنِ. (الحديث: ٩٣٧ - أطرفه في: ١١٧٢، ١١٦٥، ١١٨٠). (٤٣٦)

ئەبنو عومەر (پەزای خودایان لێ بێ) فەرمووی: پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) دەستوری وابوو دوو رکات نوێژی سوننەتی لەپێش نوێژی نیوەڕۆوە دەکرد، وە دوو رکات لەپاشیەوه، وە دوو رکات لەپاش نوێژی شیوانەوه، پێغەمبەر ئەم دوو رکاتە ی پاش شیوانی لەمەڵەوه دەکرد، وە دوو رکات لەپاش نوێژی خەوتنان، پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) ئەم دوو رکاتەیشی لەمەڵاوه دەکرد، وە لەپاش نوێژی هەینی نوێژی سوننەتی نە دەکرد، تادەگەرایەوه بۆ مەڵەوهی، لەوێ لە مەڵەوه دوو رکات نوێژی سوننەتی پاش هەینی دەکرد.

بسم الله الرحمن الرحيم

پایانی

مامۆستا عەسقەلانی (پەزای خۆی لێ بێ) لەپایان (خاتمە) ی ئەم نامەیەدا، ئاماژە بۆ ئەم زانیاریانە دەکا:-

یەكەم: (نامەی هەینی حەفتا و نۆ فەرموودەی بەرزەوه کراو) (مەرفوع) ی تیادیە، چل و شەشیان پەیهۆست (مەوصوول) ن، پازدەیان فەرموودە ی بێرشتە (موعەللەق) و مۆتەبەعاتن، سی و شەشیان دووبارەن، هەیانە لەم

نامه یه دا دووباره کراووته وه، هه یانه له نامه کانی پێشیه وه. پوخته که یان ده کاته: ٣٦-٧٩=٤٣ فهرمووده ی بهرز کراو، که ههر چل و سیکه یان فهرمووده ی په یوده ستن، مورسه ل و موعه لله قیان تیا دانییه.

پێشه وامسلم (برمزی خوی لێ بێ) وهك پێشه و بوخاری (برمزی خوی لێ بێ) ئهم فهرموودانه ی هه موو گیرا و ته وه، بێجکه له م چهند فهرمووده یه:--

١- فهرمووده ی ژماره: (٤٦٨ ته جرید= ٨٨٣ فه تحو ل باری) فهرمووده که ی سه لمان، سه باره ت به خو شه و ردن و موو چه ور کردن و خو بۆن خو ش کردن، له پرۆژی هه یینی دا.

٢- ژماره: (٩٠٠ فه تج) له ته جریده که دا له م شو ی نه دا نییه، فهرمووده که ی ئه نه س سه باره ت به باب به تی رو یشتنی ژنان بو مزگه وت.

٣- ژماره: (٤٧٧=٩٠٤ ف) فهرمووده که ی ئه نه س سه باره ت به کاتی کردنی نو یژی هه یینی، ئه و کاته ی که خو ر له نا وهر ا ستنی ئاسمان لاده دا سه ره تای کاتی نو یژی هه یینی یه.

٤- ژماره: (٩٠٥ فه تج) له ته جریده که دا له م با سه دا نه نو و س را وه .

٥- ژماره: (٤٧٨ ت=٩٠٦ فه) .. له ته شقی سه رمای ز ستانا نو یژی هه یینی زوو به زوو ده کرد.

٦- ژماره: (٤٧٩ ت=٩٠٧ فه) فهرمووده که ی ئه بو و عه بس هه ر که سی له ریگه ی خودا دا قا چه کانی تو زی ریگه ی لی بنیشی.

٧- ژماره: (٤٨١ ت=٩١٢ ف) فهرمووده که ی سائیب .. سه باره ت به سه ره تای بانگ له سه ر ده می ببیغه مبه ر (دروودی خودای له سه ر بێ) خو یدا.

٨- ژماره: (٤٨٥ ت=٩١٨ فه) فهرمووده که ی جابر سه باره ت به گریان ی کو له که.

٩- ژماره: (٤٨٧ ت=٩٢٣ فه) فهرمووده که ی عه مری کو ری ته غلیب .

١٠- ژماره: (٤٨٩ت=٩٢٧فه) فهرمووده که ی ئیبنو عه باس سه بارهت به ناموژگاری خیر، دمر باره ی یاریدم دمران..

١١- ژماره: (٩٣٨فه تح) له ته جریده که دا نییه له باره ی ئه و ژنه وه که له پاش نویژی ههینی سلقاوی دمر خواردی هاوړپیان دمه.

دووهم: چوارده بیستراو (ئه سه ر) ی صه حابه و تابعینی وا تیا دا. که واته: سه رجه می فهرمووده کانی ئه م نامه یه ده کاته: ٩٣=١٤+٧٩.

تییینی: ١- له م پوخته یه، که چل و سئ فهرمووده ن، سی و یه کیان له ته جریده که دا هه ن، له ژماره: (٤٦٥هه تا ٤٩٥). واته: ٣١=٤٦٤-٤٩٥ فهرمووده، چونکه دانه ری ته جریده که له سه ر هتا که یه وه ده فهرمووئ:

(.. له م ته جریده دا رشته ی فهرمووده کانم کرتاندوه، وه فهرمووده دوو باره کان، زوربه ی کات له شوینی یه که میان دا دهنوسم به س، له جیگه کانی دواتر دا ئه گهر پتری یه که هه بی ئه و پتریه دهنوسم، دهن، نا، وه ته نیا ئه وه فهرموودانه یش له م ته جریده دا دهنوسم که رشته دارو په یوه ست بن، واته: موسنه د و موته صل بن، هدرشتی که پچراو، یایی رشته بی باسی ناکه م، واته: مقگور و موعه لله قه کانی صه حیخی بوخاری له ته جریدا نییه. هه روا له م ته جریده دا ئه و ئه سه رو بیستراوان و هه و الانه تۆمار ناکه م، که په یوه ندیان هه ربه هاوړپیان پیغه مبه ره وه هه یه، یابه چینه کانی دوا ی ئه وانه وه هه یه، وه که م یازوړ په یوه ندیان به سونه ت یابه پیغه مبه ره وه نییه..).

ئهمه ش له دواوه کورته یه کی پوختی ئه م سی و یه که فهرمووده ی ته جریده که یه که دووړ یانزیک په یوه ندیان به هه یینییه وه هه یه: (رؤژی ههینی له حه فته دا گه ورمترین رۆژه، وابه اش له م رۆژه دا موسولان خوئ خه ریک بکابه په رسته شه وه، نویژه که ی له سه ر پیاوان به چهنه د مه رجی پیویست و فهرزه، خو بیون خو ش کردن و خوشوړدن و سه روړپیش پون کردن بو ی سونه تن،

ھەر وھا سیواک کردن، سوننەتە مرؤف زوو برپوات بۆنویژی ھەینی بۆمزگەت، وەلەوئ خەریکی نوپژو قورئان خویندن و صەلاوات و یادى خودا بى، ھەتا وتار خوین دەست دەکا بەوتارخویندنەو، ئەوکاتە بەدل و بەگول گوى لەوتارەکە بگرئ و وازلەشتى تر بەینى).

کاتى دەچى بۆمزگەوت لەمالەو دەستنوێژ بگرئ و جلیکی پاکی پیک و پیک ببۆش، و کەگەشتە ناو مزگەوت ھەنگاو بەسەر سەرى خەلکا نەئى و نەبى بەنازار بۆکەس، وەك ئەو بەزۆر خۆى بترنجینیتە نیوانى دووکەسەو، یاکەسى تر ھەلبستینى و خۆى لەجیگەکەى ئەو دابنیش.

سوننەتە کەگەشتەناو مزگەوت دوورگات نوپژى سالاوى مزگەوت بکا، تەنانەت ئەگەر پيشنوێژیش دەستى کردبوو بەوتار، ئەویەكسەر بەبى دواخستن نوپژى دیارى مزگەوت بکا.

سوننەتە نوپژەکەى لەسەرمتای گاتى نوپژى نیوہ پۆوہ بگرئ، سوننەتە وتارەکە وتارى رۆژبى، بەپى ی پپویست و بەرژوہەندى ئەو دەمەى کۆمەلى موسوئمانان بى.

٣- لەھەندئ شوین خوینەر وارەچاو دەکا کەئەو فەرموودەيە پەيوەندى بەباتى بەردەستەو نییە، ئەو دەگەرپیتەو بۆھۆیەكى ھونەرى کەلەصەحیحى بوخاریدا رەچاو کراو، بەلام لەبەر کورتەکاری لەتەجریدەکەدا ئەوسەر باسەکرتاوە. بۆئموونە فەرمودەى (٤٨٧) چى پەيوەندیەكى بەھەینى یەو ھەيە؟ جا کە دەگەرپیتەو بۆسەر صەحیحى بوخارى دەبینى، ئەم فەرموودەيە بوخارى بەو بۆنەيەو ھیناویەتى، کەلەسەرمتای وتارەو لەپاش سوپاس و ستایشى خواى گەورە، سوننەتە وتارخوین بلى: (اما بعد).

(وەرگیر)

بسم الله الرحمن الرحيم

۱۸- باسه کانی نویژی ترس (أبواب صلاة الخوف)

۴۹۶- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: (غَزَوْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَبْلَ نَجْدٍ، فَوَارَيْنَا الْعَدُوَّ، فَصَافَقْنَا لَهُمْ، فَقَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي لَنَا، فَقَامَتْ طَائِفَةٌ مَعَهُ تُصَلِّي وَأَقْبَلَتْ طَائِفَةٌ عَلَى الْعَدُوِّ، وَرَكَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمَنْ مَعَهُ وَسَجَدَ سَجْدَتَيْنِ؛ ثُمَّ انْصَرَفُوا مَكَانَ الطَّائِفَةِ الَّتِي لَمْ تُصَلِّ فَجَاءُوا، فَرَكَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِهِمْ رَكْعَةً وَسَجَدَ سَجْدَتَيْنِ ثُمَّ سَلَّمَ، فَقَامَ كُلُّ وَاحِدٍ مِنْهُمْ فَرَكَعَ لِنَفْسِهِ رَكْعَةً وَسَجَدَ سَجْدَتَيْنِ). (الحديث: ۹۴۲ أطرافه في: ۴۵۳۵، ۴۱۳۳، ۴۱۳۲، ۹۴۳). (۴۳۷)

وعنه- في رواية- قَالَ: عَنْ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) (وَأَن كَانُوا أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ فَيُصَلُّوا قِيَامًا وَرُكْبَانًا). (الحديث: ۹۴۳).

عەبدوللای کوری عومەر (پەزای خودیان لی بی) فەرمووی: جاری لەخزمەت پێغەمبەر خۆیدا (دروودی خودی لەسەر بی) بەرەو نەجەرۆشتین بۆغەزا، رۆیسشتین تابەرەنگاری دوژمن بووینەو، کەرۆبەرۆیان بووینەو، ریزمان بەست بۆیان، جاپیغەمبەر (دروودی خودی لەسەر بی) هەستا لەسەرئەم شیوێه لەو غەزایدا کە غەزای زاتوریقاع بوو، نویژی ترسی بۆکردین: موسولمانەکان بوون بەدووتاقم: تاقمەیه کیان لەگەڵ پێغەمبەردا (دروودی خودی لەسەر بی) نویژیان دابەست، ئەو تاقمەیه کە تریشیان بەجەگەو بەرامبەری دوژمن راوەستان، ئیشکی ئەوانیان دەگرت، جاپیغەمبەر (دروودی خودی لەسەر بی) رکاتیکی بەوتاقمەیه تەواوکرد، کە لەسەرەتاو لەگەڵیدا نویژیان دابەست، بەم رەنگە لەگەڵ پێغەمبەردا فاتیحایان خۆیندو چەمینەوێ رکاتی یەگەمیان تەواو کردو دوو کورنووشیان برد، ئەوجا لەگەڵ پێغەمبەردا (دروودی خودی لەسەر بی) راست بوونەو، پێغەمبەر (دروودی

خودى لىسر بى) دەستى كىرەبە خويىندى قورئانى ناوئۆزى، ئەوانىش ھەئسانەو دە بەبى ئەو دەى كەسلەو بەدەنەو دە پۇيشتىن بۇ شوئىنى ئەو تاقمەكەى تىركەھەتا ئەو دەمە ئىشكىيان دەگىرت، ئەو لەشوئىنى ئەوان بوون بەپاسەوانى سوپاكە، ئىنجا دەستەكەى ترهاتىن و لەپشت پىغەمبەر دەو رىزبوون و نوئىزان لەپشت پىغەمبەر دەو دابەست و، پىغەمبەر (درودى خودى لىسر بى) پىكاتىكى بەوانىش تەواو كىرد، بەم رەنگە ئەوانىش فاتىحەو سوورەتەيان خويىندو لەگەل پىغەمبەر دا چەمىنەو دەيان ئەنجام داو دوو كورنوشيان لەگەل دا بردو، ئىتر پىغەمبەر (درودى خودى لىسر بى) دانىشت بۇ تەحيات خويىندىن و تەحياتى خويىندى و سلاوى دايەو دە، ئەو جا ھەرىكەى لەو دوو تاقمەيە ھەئسانەو دە، ھەركەسەى سەرو پىكاتى تىرى بەتەنەيا بۇخوى كىردو سلاوى دايەو دە.

لەگىرانەو دەيەكى تىرى ئەم فەرموودەيە دا ئىبىنو عومەر (پەزەى خويان لى بى) فەرمووى: پىغەمبەر (درودى خودى لىسر بى) فەرمووى: (ئەگەر دوژمن لەمە زۆرتىر بوون ترسىش زۆرتىر دەبى، جالەكاتى وادا چۆن چۆنى دەستى دا بۆتان نوئۆزە كانتان بىكەن، بەپىادەيى بوو، بەسوارى بوو، بەھەر شىو دەيى بۆتان دەست دەدا نوئۆزى خۆتان بىكەن).

(بىروانە تاج/ كوردى/ ۴۴۲/۱ ھەتا ۴۴۶ . ز- ۱۵۲ ژ- ۸۸۴ ھەتا ۸۸۸ . فىقھى ئاسان بەرگى/ ۲۵۲ ۱۱/ ۴۶/۶ تاج/ ك/ ۴۶/۶ فەرموودەى ژمارە: ۵۴).

بوون كىردنەو دە:

۱- مەبەست لەنوئۆزى ترس نوئۆزىكى تايبەتى نىيە، كەلەكاتى ترس دافەرزىبى، ياسوننەت بى، مەبەست كىردنى پىنج نوئۆزە فەرزەكەيە، كەلەكاتى شەرو شۆر دا لەسەرىكەى لەو چەند شىو دەيەى كەلەسونەتدا تۆمار كىراون بىكرىن. ئىبىنو حەزم دەفەرمووى: (لەگىرانەو دەى ساغ دا چواردە شىو دەى نوئۆزى

ترس تۆمار گراون، که پیغهمبهر (دروودی خودای لهسەر بێ) لهغهزاگانیدا کردوویانی
هەندیکی تر دەفهرموون: (حهفده شیوه چهسپاوه).

۲- ئەم نوێژی که ئەم غەزایەدا لەسەر ئەم شیوھیه پیغهمبهر (دروودی خودای لهسەر بێ)
بەجەماعەت کردی بۆهاورپیانانی هەندئ فەرموویانە: نوێژی عەصر بووه،
هەندیکی ترفەرموویانە: نوێژی نیومڕۆ بووه.

۳- نوێژی ترس ئەگەر بەکۆمەڵی بکری، بەسێ کەس کەمتر ناکری.

۴۹۷- عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَنَا لَمَّا رَجَعْنَا مِنَ الْأَحْزَابِ (لَا يُصَلِّيَنَّ أَحَدُ الْعَصْرِ إِلَّا فِي بَيْتِي قَرِيبَةً). فَأَذْرَكَ بَعْضُهُمُ الْعَصْرَ فِي الطَّرِيقِ، فَقَالَ بَعْضُهُمْ: لَا تُصَلِّي حَتَّى تَأْتِيَهَا وَقَالَ بَعْضُهُمْ: بَلْ تُصَلِّي، لَمْ يُرْزَ مِنَّا ذَلِكَ، فَذَكَرَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمْ يُعْفَ وَاحِدًا مِنْهُمْ (الحديث: ۹۴۶-
أطرافه في: ۴۱۹). (۴۳۸)

دیسان ئیبنوعومەر (ڕەزای خودایان لەسەر بێ) فەرمووی: لەڕۆژی غەزای خەندەقا،
کەپیشی دەگوتری: غەزای ئەحزاب، ناموسولمانەکان بەنانوومییدی گەرانەوهو
پیغهمبەر و موسولمانەکانیش سەنگەرەکانیان چۆل کردو بەسەر بەرزى
گەرانەوه بۆمالەوه، پیغهمبەر بەیارانی خۆی فەرموو: (خۆ دیتان ئەم
جوولەکە نامەردانەى ھۆزى نەوهى قورەیزە چى نامەردییەکیان لەگەڵ
کردین و چۆن لەم کاتە ناسکەدا دەستیان خستە ناودەستى دوژمنى سەر و مال و
ئاینى ئیئمەوهو پەیمانى نیوانى ئیئمەوخۆیان شکاند، کەواتە: کەس نوێژی
عەصرنەکا ھەتا نەجینە ناو بەنى قورەیظە ونەدەین بەسەریاندا).

کەدەکەونە ڕۆی بەرەوبەنى قورەیظە، دەستەى لەیاران لەڕۆی نوێژی
عەصریان لى دەبێ، دەبن بەدوو دەستەوه، لایەکیان دەلێن: ئیئمە نوێژ ناکەین
تانەجینە ئەوى، لاکەى تر دەلێن: ئیئمە نوێژی خۆمان دەکەین، چونکە

مہبہستی پیغہمبہر (درویدی خودی لمبہر ہر) لہو قسہیہ نہمہ نہبوو، کہلہری نویز
نہکہین تانہگہینہ نہوی، بہلکو مہبہستی نہوہبوو کہدہستو بردکہین و زوو
بروین بوسہریان، جاکاتی کہنہمہیان عہرزی پیغہمبہر کردسہرزہنشتی
کہسیانی نہکرد (تاج/۸/۲۲۱-ش)۔

پایانی

عہسقلانی دہفہرموی: باسہکانی نویزی ترس شہش فہرموودہی بہرزه وہ
بووی پھیوہستی واتیادا، دوانیان لہپیشہوہ دووبارہ بوونہتہوہ، پوختہکہیان
چوار فہرموودہیہ، پیشہوا موسلیمیش گیرای یانہتہوہ، تہنیا فہرمودہکہی
نیبو عہباس نہبی، کہلہتہجریدہکہدا نییہ، لہفہتج دا ژمارہکہی: ۹۴۴۔ ہہروا
دہفہرمووی: شہش بیستراون (نہتہر) صہحابہو تابیعینی واتیادا،
لہتہجریدہکہدا دوانیان ہاتوہو، کہژمارہ: ۴۹۶، ۴۹۷۔

بسم الله الرحمن الرحيم

۱۹- نامہ ی ہہردوو جہژنہکان (کتاب العیدین)

باسی یاری کردن لہجہژندا بہقہلغان و نیزہ

۹۸- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: دَخَلَ عَلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعِنْدِي جَارِيَتَانِ، تُغْنِيَانِ بَغَاءَ بُعَاثٍ، فَأَضْطَجَعَ عَلَى الْفِرَاشِ وَحَوَّلَ
وَجْهَهُ، وَدَخَلَ أَبُو بَكْرٍ فَأَتَنَّهُنِي، وَقَالَ: مِزْمَارَةُ الشَّيْطَانِ عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ فَأَقْبَلَ عَلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ فَقَالَ: (دَعُوهُمَا) فَلَمَّا غَفَلَ غَمَزَتْهُمَا
فَخَرَجَتَا. (الحديث: ۹۴۹-أطرافه في: ۳۵۳۰، ۲۹۰۷، ۹۸۷، ۹۵۲،
(۳۹۳۱). (۴۳۹)

عائىشە (پەزىلەتلىك خوتۇن بولۇپ) فەرمۇشى: دۈكەننىڭمۇ ئەلبۇن، گۇرانيان دەگۈت، بەسەر ھەراي رۇزەگەي بوعاسدا، سرووديان دەگۈت، كەكۈشتارىكى زۇر لەۋرۇزەدا لەپىش ھاتنى ئىسلام دا، لەنىۋانى ئەۋسۇ خەزەرە دا، روۋى دابو، لەۋ كاتەدا پېغەمبەر (دروۋى خوتۇن لەسەر بولۇپ) ھاتە ژورەۋە، تەشريفى چوۋلەسەر نۆيىنەكەي خۇي پالکەۋت و روۋى لەنىمە ۋەرجەرەخان، پاش كەمى ئەبۇبەكرى باۋكىشم تەشريفى ھات، چاۋى بەھالەكە كەۋت، لەپىشا لەمنى خورپى و پياما ھەلشاخا، ئەۋجا فەرمۇشى: (بالۇرى شەيتان و لەخزەمەت پېغەمبەرى خوادا؟ شتى ۋاچۇن دەكەن؟).

پېغەمبەرىش (دروۋى خوتۇن لەسەر بولۇپ) روۋى كەردە ئەبۇبەكرى فەرمۇشى: (ئەي ئەبۇبەكرى! ۋازيان لى بېنە، باسروۋەكەيان بلىن، چۈنكە ئەمىرۇ جەزنى موسولمانانە). (تاج/۱/۴۵۸/۲۱ ز-۱۶۳ ژ-۹۱۵).

عائىشە فەرمۇشى: جاكاتى ئەبۇبەكرى ناگاي لەنىمە نەما، بەنامازە تېم گەياندن كەبرۇن، كەنىشكەكانىش رۇيشتن.

رۇزى جەزنى رەمەزان، شتى بخوا، ئەۋسا بېرا بۆنۈزى جەزنى

۹۹- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَغْدُو يَوْمَ الْفِطْرِ حَتَّى يَأْكُلَ تَمْرَاتٍ. فِي رِوَايَةٍ عَنْهُ: وَيَأْكُلُهُنَّ وَثْرًا (الحدیث: ۹۵۳). (۴۴۰)

ئەنەس (پەزىلەتلىك خوتۇن بولۇپ) فەرمۇشى: دەستورى پېغەمبەر (دروۋى خوتۇن لەسەر بولۇپ) لەرۇزى جەزنى رەمەزاندا ۋابو: ھەتاجەن دەنكى خورماي تاكى نەخواردايە نەدەچوۋ بۆ نۆيۇزى جەزنى. (تاج/۱/۴۵۲/۴ ز-۱۵۹ ژ-۹۰۰).

سوننه تی هه ردوو جه ژن بو موسولمانان

۵۰۰- عَنْ الْبَرَاءِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُ، فَقَالَ: (إِنَّ أَوَّلَ مَا تَبْدَأُ مِنْ يَوْمِنَا هَذَا أَنْ نُصَلِّيَ، ثُمَّ نَرْجِعَ فَتَنْحَرَ، فَمَنْ فَعَلَ فَقَدْ أَصَابَ سُنَّتَنَا). (الحديث: ۹۵۱-أطرافه في: ۹۵۵، ۹۶۵، ۹۶۸، ۹۷۶، ۹۸۳، ۵۵۴۵، ۵۵۵۶، ۵۵۵۷، ۵۵۶۰، ۵۵۶۳، ۶۶۷۳). (۴۱)

بهراء (رهزای خوی لی بن) فهرمووی: گویم لی بوو پیغهمبهر (دروودی خودای لهسهر بن) وتاری دهفهرموو، دهیفهرموو: (یهکهه بهرستشی ئیمه لهه رهژدهماندا نه وهیه که له پپیش دا نویژی جه ژن بکهین، نه جا بگه ریینه وهو قوربانی سهر بپرین، جاهه موسولمانی ناوا بکا، له پپیش دا نویژی جه ژن بکا وهو جا بگه ریته وه قوربانی سهر بپری، نه وه یاساو سوننه تی ئیمه ی پیکاوه). (ت/۷/۳۹/۴).

باسی شت خواردن له رهژی جه ژنی قورباندا

۵۰۱- عَنْ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ خَطَبَنَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ الْأَضْحَى بَعْدَ الصَّلَاةِ، فَقَالَ: (مَنْ صَلَّى صَلَاتَنَا، وَكَسَكَ نُسُكَنَا فَقَدْ أَصَابَ النُّسُكَ، وَمَنْ نَسَكَ قَبْلَ الصَّلَاةِ، فَإِنَّهُ قَبْلَ الصَّلَاةِ وَلَا نُسُكَ لَهُ). فَقَالَ أَبُو بُرْدَةَ بْنُ نِيَارٍ، خَالَ الْبَرَاءِ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، فَإِنِّي نَسَكْتُ شَاتِي قَبْلَ الصَّلَاةِ، وَعَرَفْتُ أَنَّ الْيَوْمَ يَوْمُ أَكْلِ وَشُرْبٍ، وَأَحْبَبْتُ أَنْ تَكُونَ شَاتِي أَوَّلَ مَا يُذْبَحُ فِي بَيْتِي، فَذَبَحْتُ شَاتِي وَتَعَدَّيْتُ قَبْلَ أَنْ آتِيَ الصَّلَاةَ، قَالَ: (شَاؤَكَ شَاءَ لَحْمٍ). قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ فَإِنَّ عِنْدَنَا عَنَاقًا لَنَا جَذْعَةً، هِيَ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ شَاتَيْنِ أَفْتَجْزِي عَنِّي؟ قَالَ: (نَعَمْ، وَلَكِنْ تَجْزِي عَنْ أَحَدٍ بَعْدَكَ). (الحديث: ۹۵۵). (۴۲)

(۴۱) أخرجه مسلم في الذبائح (عيني/۲/۲۷۲/۶) - المترجم.

(۴۲) وافقه مسلم على تخريجه. أنظر صحيح مسلم بشرح النووي ج/۱۳ ص ۱۱۲ وما بعدها: (فتح/۲/۵۵۲-خاتمة) - المترجم.

بهرائی کوپی عازب (رمزی خوبان لری بر) فهرمووی: له‌رۆژی جه‌ژنی قورباندا له‌پاش کردنی نوپژی جه‌ژن پیغه‌مبه‌ری خودا (درووی خودی لیسر بر) وتاریکی فهرموو: تیایدا فهرمووی: (که‌سی وه‌ک ئیمه‌ ئه‌م نوپژه بکا،ئهو‌جا وه‌ک ئیمه‌ قوربانی بکا، ئه‌وه‌ یاسای قوربانی کردنی پیکاو، به‌لام که‌سی له‌پیش نوپژی جه‌ژندا قوربانی سه‌ربپړئ،ئه‌وه‌ بری قوربانی ناکه‌وی، چونکه‌ له‌پیش نوپژه‌وه‌ بووه‌!).

ئه‌بو بورده‌ی خالم فهرمووی: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! ده‌سا من قوربانیه‌که‌م له‌پیش کردنی نوپژی جه‌ژندا سه‌ربپړی، چونکه‌ وامزانی که‌ئه‌م‌رۆ جه‌ژنه‌و رۆژی شت خواردن و شت خواردنه‌وه‌یه‌، وه‌پیم خوش بوو که‌یه‌که‌م شت که‌له‌ماله‌که‌ما سه‌ربپړئ ئه‌و قوربانیه‌بی، له‌به‌ر ئه‌وه‌ ئاژه‌لیکی وردم سه‌ربپړی و کردم به‌قوربانی، وه‌پیش ئه‌وه‌ی که‌بیم بۆ نوپژی جه‌ژن قاوه‌لتی به‌یانیم کردووه‌. پیغه‌مبه‌ر (درووی خودی لیسر بر) پیتی فهرموو: (ئه‌وه‌ بری قوربانی ناکه‌وی، داده‌نرئ به‌کوشتییه‌کی ئاسایی) خالیشم عه‌رزی کرد: باشه‌ ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! گیسکه‌ مییه‌که‌مان هه‌یه‌، له‌باری دلی من دا له‌دوو‌بزی سه‌ره‌ باشتره‌، ئه‌گه‌ر ئه‌و گیسکه‌ مییه‌ بکه‌م به‌قوربانی بری قوربانی ده‌که‌وی یانا؟ فهرمووی: (به‌لئ بری قوربانی ده‌که‌وی، به‌لام به‌س بۆتۆ بری ده‌که‌وی، بۆکه‌سی تر شتی‌وا نابێ، کردنی گیسکه‌ به‌قوربانی تایبه‌تمه‌نده‌ به‌تۆوه‌). (ت/٧/٣٩/٤).

رافه‌ و شیکردنه‌وه‌:

(شات) واته‌: مه‌ریابزن، واته‌: ئاژه‌لی ورد، چونکه‌ ئاژه‌ل ناوه‌ بۆ‌چوار شت، وه‌ک له‌ئه‌حمه‌دیدا ئاماژه‌ ده‌کا که‌ (ئه‌نعام)-واته‌: ئاژه‌ل- ناوی بزن و مه‌ور و ووشترو گایه‌.

چوون بو نوپژگا که به بی دوانگه

۵۰۲- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْرُجُ يَوْمَ الْفِطْرِ وَالْأَضْحَى إِلَى الْمُصَلَّى، فَأَوَّلُ شَيْءٍ يَبْدَأُ بِهِ الصَّلَاةَ، ثُمَّ يَنْصَرِفُ، فَيَقُومُ مُقَابِلَ النَّاسِ، وَالنَّاسُ جُلُوسٌ عَلَى صُفُوفِهِمْ، فَيَعْظُهُمْ وَيُوصِيهِمْ وَيَأْمُرُهُمْ: فَإِنْ كَانَ يُرِيدُ أَنْ يَقْطَعَ بَعْثًا قَطَعَهُ، أَوْ يَأْمُرَ بِشَيْءٍ أَمَرَ بِهِ، ثُمَّ يَنْصَرِفُ.

قَالَ أَبُو سَعِيدٍ: فَلَمَّ يَزِلْ النَّاسُ عَلَى ذَلِكَ حَتَّى خَرَجْتُ مَعَ مَرْوَانَ (وَهُوَ أَمِيرُ الْمَدِينَةِ) فِي أَضْحَى أَوْ فِطْرٍ، فَلَمَّا أَتَيْنَا الْمُصَلَّى إِذَا مِنْبَرٌ بَنَاهُ كَثِيرُ بْنُ الصَّلْتِ، فَإِذَا مَرْوَانُ يُرِيدُ أَنْ يَرْتَقِيَهُ قَبْلَ أَنْ يُصَلِّيَ، فَجَبَدْتُ بِثَوْبِهِ، فَجَبَدَنِي، فَارْتَفَعَ فَخَطَبَ قَبْلَ الصَّلَاةِ، فَقُلْتُ لَهُ: غَيْرْتُمْ وَاللَّهِ. فَقَالَ: أَبَا سَعِيدٍ قَدْ ذَهَبَ مَا تَعْلَمُ، فَقُلْتُ: مَا أَغْلَمُ وَاللَّهِ خَيْرٌ مِمَّا لَا أَغْلَمُ. فَقَالَ: إِنَّ النَّاسَ لَمْ يَكُونُوا يَجْلِسُونَ لَنَا بَعْدَ الصَّلَاةِ، فَجَعَلْتُهَا قَبْلَ الصَّلَاةِ. (الحديث: ۹۵۶). (۴۴۳)

نه بوسه عیدی (پژوی خوی لی بن) فهرمووی: دهستوری پیغه مبه ر (دروودی خودای لهسمر بن) وابوو: له رپوژی جهژنی رهمه زان و رپوژی جهژنی قورباندا، بو نوپژی جهژن دهرپویشت بو نوپژگا که، که جیگه یی بوو له ناو شاری مه دینه دا، له دهرگای مزگه وته که ی پیغه مبه روه هه زار گه زی دوور بوو، یه که م شت که دهستی پی دهرکرد نوپژی جهژن بوو، که له نوپژمه که دهبوو هه ل دهستایه سهرپی و رووی دهرکرده خه لکه که، خه لکه که ییش ههرکه سه یان له جیگه ی خویاندا، له ناو ریزه که یاندا به رامبه ر پیغه مبه ر داد نه یشتن، نه و جا پیغه مبه ر (دروودی خودای لهسمر بن) وتاری نوپژی جهژنی دهخویند: ناموژگاری دهرکردن، په ندی دادهدان، راسپی ری خیری دهرکردن، فهرمانی پییان دهرکرد به چاکه، نه هی لی دهرکردن له خراپه، لهسمر ده می پیغه مبه ردا له نوپژگا که دوانگه نه بوو.

ئەوجا ئەگەر بیویستایە پەلئ پېشمەرگە بنێرئ بۆئەركێكى سەربازی،
حیای دەکردنەووە دیاری دەکردن، یانەگەر سەبارت بەبابەتئ فەرمانیكى
هەبوايە دەیفەرموو، لەپاشا لەنویژگاگەو دەگەرایەووە بۆ مەدینە.

ئەبو سەعید فەرمووی: ئیتر موسوڵمانان لەجەژنانا لەسەر ئەم دەستورە
بەردەوام بوون، هەتا لەو سەردەمەدا کەمەرپوان فەرمانرەوای مەدینەبوو،
لەجەژنی قوربانان بوو یالەجەژنی رەمەزان، لەگەڵ مەرپوانا دەرچووین بۆ
نویژى جەژن لەنویژگاگە، کەگەیشتیئە نوێژگاگە تەماشام کرد والەوئ
مینبەرئ دروست کراو، کەسیری کوپی صەلت دروستی کردبوو، مەرپوانیش
ویستی یەكسەر لەپیش کردنی نویژى جەژندا هەل بکووتیتە سەری و دەست
بکا بەوتار خویندەووە ! .

منیش لەبەر ئەوەی هەتا ئەوکاتە شتی وام نەدیوو: کەوتار لەپیش
نویژدا بخوینریتەووە، جەلەكەیم گرت، کەسەر نەكەوئ بۆوتار تانویژەكەنەكا،
بەلام خۆی لەدەستم راپسکان و سەرکەوتە سەردوانگەكەو لەپیش نویژەكەدا
وتارەكەى خویندەووە.

منیش پێم گوت: بەخوا سونەتی پێغەمبەر و جینشینە باشەکانی
پێغەمبەرتان سەبارت بەم بابەتە گۆریو، ئەوەتا پاش و پێشی تیا دا دەكەن،
ئەوێ حەقی پێشخستە، پاشی دەخەن، هەر و بەپێچەوانە یشەو! ئەویش
گوتی: ئەى ئەبو سەعید! ئەوێ تۆ دەیزانی بەسەر چوو؟ منیش گوتەم
بەخوا ئەوێ كەم دەیزانم سەبارت بەم بابەتە، كەسونەتی پێغەمبەر
(دروودی خودای لەسەر بێ) گەلئ لەمە باشترە كەئێوە دەیکەن، من ناگام لەشتی وانیه،
مەرپوانیش گوتی: ئاخر خەلكەكە وەك جاران نەماون، هەرکە نویژەكەیان
کرد دەرپۆن، لەپاش نویژ دانانیشتن كە گوئ لەوتاری ئێمە بگرن، منیش
وتارەكەم خستە پیش نویژەكەووە هەتا ناچاربین كەگوئى لئ بگرن.

راقه و پونکردنه وه:

له پیرسته که ی بۆ سوورده ته کانی قورئانی پیرۆزم دانا بوو، که زور به ی له بهرگی هه وته می تاج دابه خشه وه بووه، ئەم دوو شیعره ی لێ کرتا بوو، که جیگه ی خۆیه تی به بۆنه ی ئەم فهرموده یه وه بیان نووسین، جارێ له به غدا، له خزمه تی جه نابی مامۆستا مه لاهه بدولکه ریمی بیارده دا بووم، مامۆستا باسی ئەوه ی کرد که ئەمڕۆ ئیسلام هه ر ناوی ماوه، هه ناوی نه ماوه. منیش ئەم دوو شیعره م بۆ خوینده وه، زۆری به لاهه په سه ند بوو:

شورا به زو خروف روو که ش کراوه
داخم له ناومان به س ناوی ماوه
زۆر شت لهم دینه له کار خراوه
وه ک گورگان خوار دوو قولاخی ماوه

**چوون بۆ نوێژی جه ژن به پێ یابه سواری، وتار له پێش نوێژه که دایه،
بانگ و قامه ت نا کرێن بۆ نوێژی جه ژن**

٥٠٣- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ وَعَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَا: لَمْ يَكُنْ يُؤْذَنُ يَوْمَ الْفِطْرِ وَلَا يَوْمَ الْأَضْحَى (الحديث: ٩٦٠).

عه بدلای کوری عه باس و جابری کوری عه بدللā (مزی خودبهان لێ بێ) فهرموویان: نه له رۆژی جه ژنی رهمه زاناو نه له رۆژی جه ژنی قوربانا، بۆ نوێژی جه ژن بانگ نه دمه درا.

٥٠٤- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ شَهِدْتُ الْعِيدَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَبِي بَكْرٍ وَعُمَرُ وَعُثْمَانُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ - فَكُلُّهُمْ كَانُوا يُصَلُّونَ قَبْلَ الْخُطْبَةِ. (الحديث: ٩٦٢). (٤٤٤)

گهره‌یی خیری کرده‌وهی چاکه له چوار رۆژه‌ی جه‌ژنی قوربانا

(٤٤٦) أخرجه مسلم في الحج، باب التلبية والتكبير، رقم: (١٢٨٥).

عمره فات، عه زیم کرد؛ کاتی که ئیوه له خزمه تی پیځه مبهردا (دروودی خودای لسمه بڼ) بوون لهه رږوانی مینایه دا چوئنتان ده کرد؟ فه رمووی: هه بوو ته لبییه ی ده کردو کهس لیی نه ده گرت، هه یشبوو (الله اکبر) ی ده کردو کهس لیی نه ده گرت.

قوربانی کردن له رږوانی جه ژندا

۵۰۷- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا): (أَنَّ النَّبِيَّ (دروودی خودای لسمه بڼ) كَانَ يَنْحَرُ أَوْ يَذْبَحُ بِالْأَصْلَى). (الحدیث: ۹۸۲) أطرافه فی: ۱۷۱۰، ۱۷۱۱، ۵۵۵۱، ۵۵۵۲. (۴۴۷)

ئیبنو عومهر (رمزای خوی لښ بڼ) فه رمووی: پیځه مبهردا (دروودی خودای لسمه بڼ) له رږوانی جه ژنی قورباندا، له پاش کردنی نویژی جه ژن، هه له نویژگا که، قوربانی، سه رده بڼی، چ و شتر بوایی، وه چ نازده لی تر.

ریږوړکی له کاتی که رانه وه له نویژی جه ژن

۵۰۸- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا كَانَ يَوْمُ عِيدٍ خَالَفَ الطَّرِيقَ. (الحدیث: ۹۸۶).

جابیر (رمزای خوی لښ بڼ) فه رمووی: له رږوانی جه ژندا، ده ستوری پیځه مبهردا (دروودی خودای لسمه بڼ) وا بوو: که ده رده چوو بو نویژگا که بو نویژی جه ژن، له ریږگه یه که وه ده رږوی، که ده یش گه رایه وه، له ریږگه یه کی تره وه ده گه رایه وه (ت/۴۵۱/۱ ز- ۱۵۹ ز- ۸۹۹).

که سی نویژی جه ژنی چوو دوورکات نویژ ده کا

۵۰۹- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) أَنَّ أَبَا بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ دَخَلَ عَلَيْهَا وَعِنْدَهَا جَارِيَتَانِ فِي أَيَّامٍ مِنِّي، تَدْفِقَانِ وَتَضْرِبَانِ وَالنَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

مُتَعَشِّ بِثَوْبِهِ، فَأَتَتْهُمَا أَبُو بَكْرٍ، فَكَشَفَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ وَجْهِهِ، فَقَالَ: (دَعُوهُمَا يَا أَبَا بَكْرٍ فَإِلَيْهَا أَيَّامُ عِيدٍ وَتِلْكَ الْأَيَّامُ مِنْي). (الحديث: ۹۸۷). (۴۴۸)

بروانه ژماره: ۴۹۸. وَقَالَتْ: عَائِشَةُ: رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَسْتُرْنِي، وَأَنَا أَنْظُرُ إِلَى الْحَبَشَةِ، وَهُمْ يَلْعَبُونَ فِي الْمَسْجِدِ، فَرَجَرَهُمْ عُمَرُ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (دَعُوهُمْ، أَمَّا بَنِي أَرْفَدَةَ).

ديسان عائیشه (همزای خوی لب بی) فهرمووی: کات روژی جهژن بوو، حبه‌شیه‌کان به قه‌لخان و نیزه یاری یان ده‌کرد، جایا‌خوم داوام له‌پیغه‌مبهر (دروودی خودای لیسر بی) کرد، یاخود خوی فهرمووی: حه‌زده‌ک‌ه‌ی ته‌ماش‌ا بکه‌ی؟ منیش گوتم: به‌لئ، جامنی له‌پشتی خو‌یه‌وه وه‌ستان و جه‌ناگه‌م نایه سه‌رشانی و روومه‌تم نابهر وومه‌تیه‌وه، نه‌وجا پیغه‌مبهر (دروودی خودای لیسر بی) فهرمووی: ئه‌ی نه‌وه‌ی ئه‌رفیده! خه‌ریکی یاری خو‌تان بن، ئیتیر منیش ده‌ستم کرد به‌ته‌ماش‌ا کردن تاخوم تاقه‌تم نه‌ما، پیغه‌مبهر (دروودی خودای لیسر بی) فهرمووی: (ئیتیر به‌سه) گوتم: به‌لئ.

فهرمووی: ده‌برو. له‌گی‌ران‌ه‌وه‌یه‌کا: جاریکیان روژی جهژن بوو، حبه‌شیه‌کان هاتن بو مزگه‌وت ده‌ستیان کرد به‌نیزه بازی، پیغه‌مبهر (دروودی خودای لیسر بی) بانگی کردم و سه‌رم له‌سه‌رشانی داناوده‌ستم کرد به‌ته‌ماش‌ا کردنی یاری‌یه‌که‌یان تاخوم وازم هی‌نا له‌ته‌ماش‌ا کردنیان (تاج/۱/۶۰-ش/ن) بروانه ژماره: ۹۸۰، ۹۱۵.

پایانی

شیخی عه‌سقه‌لانی (همزای خوی لب بی) ده‌فهرمووی: (نامه‌ی هه‌ردوو جه‌ژنه‌کان چل و پینج فهرمووده‌ی به‌رز و هه‌بووی واتیادا، چواریان بی رشته‌ن، واته:

موعه لله قن، ئهوانی تریان هه موو په یوه ستن، واته: مه و صوولن، بیست و شه شیان له پیشه وه دووباره بوونه ته وه، جایا له م باسه دا دووباره بوونه ته وه، یاله پیشت، پوخته که یان ده کاته: (۴۵-۲۶-۱۹) فهرمووده ی بهرزه و ده کراو.

پیشه و مسلم (په زای خوی لږ بڼ) ئه م فهرموودانه ی هه موو گیرا و ده ته وه، بیجگه له م چهند فهرموودیه:

۱- فهرمووده ی ژماره: (۴۹۹ ته جرید = ۹۵۳ فه تج).

۲- فهرمووده ی ژماره: (۹۶۶ فه تج) له ته جریده که دا نییه، چونکه په یوه ندی به دا ستانی که وه هه یه که له نیوانی ئیبنو عومه رو چه جاج دا رووی دا وه،

۳- ژماره: (۵۰۵ ته جرید = ۹۶۹ فه تج).

۴- ژماره: (۵۰۷ ته جرید = ۹۸۲ فه تج).

۵- ژماره: (۵۰۸ ته جرید = ۹۸۶ فه تج).

۶- ئه وه ی که بوخاری، له سه ره تای بابی (إذا فاتهُ العید یصلی رکعتین) دا دم فهرمووی: لِقَوْمِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (هَذَا عِيدُنَا أَهْلَ الْإِسْلَام). ئه گهر مه به ست له م ته علیقه ئه و چه دیسه بی که عقبه ی کوری عامیر گیراویه ته وه، که له (السنن) دا گیرا و ده ته وه، ئه وه ئه مه له موسلیم دا نییه، و مژماره ی فهرمووده بی رشته کانیش له چواره وه ده بن به پینج.

بیست و سئ بیستراو (ئه سه ر) ی سه حابه و تابیعینیشی و اتیادا، هه موویان بیرستن، ته نیا ژماره: (۵۰۴ ته جرید = ۹۶۲ فه تج) نه بی.

بسم الله الرحمن الرحيم

۲۰- نامہ نوٹری و ہتر (کتاب الوتر)

باسمہ کانی و ہتر

۵۱۰- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ رَجُلًا سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ صَلَاةِ اللَّيْلِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (درودی خودای لفسر بہ) (صَلَاةُ اللَّيْلِ مَثْنَى مَثْنَى، فَإِذَا خَشِيَ أَحَدُكُمْ الصُّبْحَ صَلَّى رَكْعَةً وَاحِدَةً، تُؤْتِرُ لَهُ مَا قَدْ صَلَّى). (الحديث: ۴۴۹). (۹۹۰).

ثیبنو عومہر (ہمزای خودایان لہر بہ) فہرمووی: پیایو لہ پیغہمبہری پرسہ: شہو نوٹریچونہ؟ پیغہمبہر (درودی خودای لفسر بہ) فہرمووی: (شہونویژ دوورکات دوورکاتہ، کہترسی ہلہاتنی بہیانت ہہبوو، تاقہیہک رکات بکہ، نہوہدہبی بہوہتری نہونویژانہی کہ کردووتن). (ت/۱/۴۹۷، ۳۱۲ ز ۱۸ ژ ۹۷۹ = ش/د/ت/ن).

۵۱۱- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُصَلِّي إِحْدَى عَشْرَةَ رَكْعَةً، كَانَتْ تِلْكَ صَلَاتِهِ، تَعْنِي بِاللَّيْلِ فَيَسْجُدُ السَّجْدَةَ مِنْ ذَلِكَ قَدْرَ مَا يَقْرَأُ أَحَدُكُمْ خَمْسِينَ آيَةً، قَبْلَ أَنْ يَرْفَعَ رَأْسَهُ وَيَرْكَعَ رَكْعَتَيْنِ قَبْلَ صَلَاةِ الْفَجْرِ ثُمَّ يَضْطَجِعُ عَلَى شِقِّهِ الْأَيْمَنِ حَتَّى يَأْتِيَهُ الْمُؤَذِّنُ لِلصَّلَاةِ. (الحديث: ۴۵۰). (۹۹۴).

عائیشہ (ہمزای خوی لہر بہ) فہرمووی: شہونویژ پیغہمبہر (درودی خودای لفسر بہ) بریتی بوو لہ یازدہ رکات، مہپرسہ لہ جوانی و دریژی یان، تہنانہت لہناو گرپنوش دا نہوہندہ دہمایہوہ وسہری ہل نہدہبہری و نزای دہخویند، گہیہکی لہئیوہہنجائیسہت بخوینی، کاتی بہیانی دہدا دوورکات نوٹری سونہتی پیشنوژی بہیانی دہگرد، نہووالہسہر لای راستی رادہکشا، چاوہروانی نہوہی

(۴۴۹) وافقہ مسلم علی تخريجہ (فتح/۲/۵۷۰-خاتمة، عینی/۲۲/۲/۷) المترجم = ۱۷۴۵، ۱۷۴۶.

(۴۵۰) وافقہ مسلم علی تخريجہ (فتح/۲/۵۷۰-خاتمة، عینی/۲۲/۸/۷) المترجم.

دهکرد، کهی بانگدەر بئ بهدوایدا، کهته شریفی بجئ بؤ مزگهوت، بهرنوئژی نوئژی بهیانیان بؤ بکات، جاکاتی بانگدەر بهدوایدا، بهبئ درهنگ، دهجوو نوئژهکهی بؤ دهکردن. (بروانه ت/ ۱/ ۳۰۴ههتا/ ۳۰۷ ز ۱۰۱-ههتا ۱۰۶).

باسی کاتهکانی کردنی وهتر

۵۱۲- عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ كُلُّ اللَّيْلِ أُوتِرَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَتَتْهُ وَثْرُهُ إِلَى السَّحَرِ. (الحديث: ۹۹۶). (۴۵۱)

مهسروق (رمزای خوای لێ بهن) فهرمووی: عهرزی عایشهم کرد پیغه مبههر (دروودی خودای لهسهر بهن) نوئژی وهتری کهی دهکرد؟ فهرمووی: له پاش نوئژی خهوتنان، له ههموو کاتیکێ شهودا وهتری دهکرد، ههندی جار له سههرتای شهووه دهیکرد، ههندی جار له ناوهراستی شهودادهیکرد، وهههندی جاریش له دواوای شهودا دهیکرد، بهلام له پیش مردنیدا ههربه ره بهیان وهتری دهکرد (ت/ ۳۱۱/ ۱/ ۴ ز ۱۰۵ ژ- ۶۱۳ = ش/ د/ ت/ ن).

با وهتر بکابه دواترین نوئژی شهوی

۵۱۳- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اجْعَلُوا آخِرَ صَلَاتِكُمْ بِاللَّيْلِ وَثْرًا. (الحديث: ۹۹۸). (۴۵۲)

ئیبوعومهر (رمزای خودایان لێ بهن) فهرمووی: (وهتر بکهه بهدواترین نوژی شهوتان!). (ت/ ۳۱۱/ ۳-ش/ د/ ت/ ن).

(۴۵۱) أخرجه مسلم في صلاة المسافرين وقصرها باب: صلاة الليل: رقم: ۷۴۵ = ۱۷۳۳.

(۴۵۲) أخرجه مسلم في صلاة المسافرين وقصرها باب: صلاة الليل مثنى مثنى: رقم: ۷۴۹ = ۱۷۵۲.

وہتر کردن بہ سواری و لاخ

۵۱۴- وَعَنْهُ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (درودى خودای لیسر با) كَانَ يُوتِرُ عَلَى الْبَعِيرِ. (الحديث: ۹۹۹- أطرافه في: ۱۱۰۵، ۱۰۹۸، ۱۰۹۶، ۱۰۹۵، ۱۰۰۰). (۴۵۳)

دیسان ٹیبنو عومہر (ہمزای خودایان لیسر ہی) فہرمووی: لہسہ فہردا پیغہ مہبر (درودى خودای لیسر ہی) نوپڑی سونہتو نوپڑی و متری بہ سواری و شترو و لاخ دہ کرد. (ہروانہ باسی بہ نجاو جوار تاج/۱).

خویندنی قونووت لہ بہرو دواى روکووع

۵۱۵- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّهُ سُئِلَ: أَقَتَّ النَّبِيُّ (درودى خودای لیسر با) فِي الصُّبْحِ؟ قَالَ: نَعَمْ. فَقِيلَ لَهُ: أَوْقَتَّ قَبْلَ الرُّكُوعِ؟ قَالَ: بَعْدَ الرُّكُوعِ يَسِيرًا. (الحديث: ۱۰۰۱- أطرافه في: ۱۰۰۲، ۲۸۱۴، ۲۸۰۱، ۱۰۰۳، ۱۳۰۰، ۳۰۶۴، ۳۱۷۰، ۴۰۸۸، ۴۰۸۹، ۴۰۹۵، ۴۰۹۴، ۴۰۹۲، ۴۰۹۱، ۴۰۹۰، ۷۳۴۱، ۶۳۹۴، ۴۰۹۶). (۴۵۴)

پرسیار کرا لہئہ نہس (ہمزای خواى لیسر ہی) نایا پیغہ مہبر (درودى خودای لیسر ہی) لہ نوپڑی بہیانیدا قونووتی دہ خویند؟ فہرمووی: بہئی. عہرزی کرا: نایا لہ پیش رکوعدا قونووتی دہ خویند؟ فہرمووی: لہ پاش رکوع بو ماوہی چہن پوڑی (ت/۲۸۷/۱).

۵۱۵/ب- عَنْ عَاصِمٍ قَالَ سَأَلْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ عَنِ الْقُنُوتِ فَقَالَ: قَدْ كَانَ الْقُنُوتُ قُلْتُ. قَبْلَ الرُّكُوعِ أَوْ بَعْدَهُ؟ قَالَ قَبْلَهُ. قَالَ: فَإِنْ فَلَانَا أَخْبَرَنِي عَنْكَ أَنَّكَ قُلْتَ: بَعْدَ الرُّكُوعِ؟ فَقَالَ: كَذَبَ إِئِمَّا قَتَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعْدَ

(۴۵۲) أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي صَلَاةِ الْمَسَافِرِينَ وَقَصَرَهَا بِأَبٍ: جَوَازُ صَلَاةِ النَّافِلَةِ عَلَى الدَّائِمَةِ رَقْم: ۷۰۰ = ۱۶۰۹-۱۶۱۳.

(۴۵۴) أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الْمَسَاجِدِ وَمَوَاضِعِ الصَّلَاةِ، بِأَبٍ: اسْتِحْبَابُ الْقُنُوتِ فِي جَمِيعِ الصَّلَاةِ رَقْم: ۱۷۷=۱۵۴.

الرُّكُوعَ شَهْرًا، أَرَاهُ كَانَ بَعَثَ قَوْمًا يَقَالُ لَهُمُ الْقُرَاءُ زُهَاءَ سَبْعِينَ رَجُلًا إِلَى قَوْمٍ مِنَ الْمُشْرِكِينَ دُونَ أَوْلَئِكَ وَكَانَ بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَهْدٌ، فَقَتَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَهْرًا يَدْعُو عَلَيْهِمْ. ب(الحديث: ١٠٠٢). (٤٥٥)

عاصيم فەرمووی: لەبارەى قنوو تەو، بۆخۆم پرسیارم لە ئەنەسى کورێ مالیک کرد، فەرمووی: قنوو تە لەسەر دەمى پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) هەبوو، گوتەم: لەپێش چەمینە وەدا یالەپاش چەمینە وە دا، فەرمووی: لەپێش چەمینە وە وە. عەرزییم کرد: خۆفیسارە کەس دەلى، تۆ فەرمووتە لەپاش چەمینە وە وە؟ فەرمووی: درۆ دەکا شتە کە بەهەلە تیگە یشتو.

ئەنەس (پەزى خواى لى بى) فەرمووی: وادەزانەم: جارى پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بى) کۆمەلێکی نارد بۆ ناو هۆزى لەهاوبەش پەیدا گەران، لەسەر داواى خۆیان، کە یارمەتى یان بدم، پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بى) حەفتا پیاوی قورئان خوینى بە کۆمەلەى بۆیان نارد، کە ئەو ساش لە کاتى ژيانى خۆیاندا پێیان دەگوتن قورئان خۆینە کان و ناویان بە قورئان خۆینە کان دەکردبوو، ئەمانە کاریان ئەو بوو بەرپۆز دارو چیلکەیان دەکردو بە کۆل کۆیان دەکردە وە، بە شەو هەر شەو نوێژیان دەکرد، جاپێکە وە دەکەونە رێ و دەرپۆن تادەگەنە بیری مەعونە، لەوێ پەیمانە کەى پێغەمبەر دەشکێنن و بە نامەردانە هەر حەفتایان دەکوژن، تەنیا یەک پیاویان نەبى.

ئیتیر کاتى ئەم هەواڵە داتەژێنە گەشتە وە بە پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بى) تاماوەى مانگی لە نوێژى بەیانیدا، لەپاش راس ت بوونە وە لە چەمینە وە، نزی قونوو تى دەخویندو نەفرین و دوعاى شەرى لەم خێلە عەرەبانە دەکرد:

له خَيْلٍ بهنی ریعل و خَيْلٍ بهنی زهکوان و خَيْلٍ بهنی عوصه ییه. (بروانه تاج بهرگی هه شته م، لاپهره / ۲۵۴ ز- ۱۰۲ ژ- ۴۶۴۴ فهرمووده ی ژماره یه ک).
 ۵۱۵/ج- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَتَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَهْرًا يَدْعُو عَلَى رِغْلِ وَذُكْوَانَ. (الحديث: ۱۰۰۳).

له گیرانه وه یه کی تر دا، دیسان له ئه نه سه وه (په زای خوی لئ بهئ) فهرمووی: پیغه مبه ر (دروودی خودای له سه ر بهئ) تاماوه ی مانگیکی ته واو، قونوتی خویند، نزای شه ری له خیل به ره بابی ریعل و خیل به ره بابی زهکوان ده کرد.
 ۵۱۵/د- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ الْقُنُوتُ فِي الْمَغْرِبِ وَالْفَجْرِ. (الحديث: ۱۰۰۴).

دیسان له ئه نه سه وه (په زای خوی لئ بهئ) فهرمووی: پیغه مبه ر (دروودی خودای له سه ر بهئ) زور جار له نویژی شیوان و نویژی به یانیاندا قونوتی ده خویند.

راهو روون کردنه وه:

بیژه ی (قنوت) که وشه یه کی عه ره بییه به ده مه به ست زیاتر هاتوو، به مه عنا:

- ۱- دوعا و نزا.
- ۲- ملکه چی و خشوع
- ۳- په رستی و عیبادت.
- ۴- تاعمت و فه رماندا ری.
- ۵- جی به جی کردنی فه رمانداری.
- ۶- پیلینان له به ندایه تی خودا.
- ۷- خاموشی و بی دهنگی.
- ۸- نویژ.
- ۹- وه ستان له ناو نویژدا.
- ۱۰- بهر دهوامی له سه ر فه رمانداریی.

بیانی

عہد سقہ لانی (ہرمزی خوی لیس ہر) دمفہرموی: (باسہکانی و متر بازده فہرموودہی بہرزی
لہخو گرتووه، تہنیا یہکیکیان بی رشتہیہ، واتا: موعہللہقہ، ہہشت فہرموودہیان
دووبارمن جا یالہخویانا دووبارہ کراونہتہوہ یا لہپیشتہر، پوختہکہیان حہوت
فہرموودہیہ پیشتہوا موسلمیش و ہک پیشتہوا بوخاری ٹہم فہرموودانہی ہہموو
گیراومتہوہ سی بیستراو (اثر) ی پھیوہستیشی لہخو گرتووه).

بسم الله الرحمن الرحيم

۲۱- نویژہ بارانہ (صلاة الاستسقاء)

۵۱۶- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ عَنْ عَبْدِ بْنِ تَمِيمٍ عَنْ عَمِّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ)
قَالَ: خَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ- يَسْتَسْقِي، وَحَوْلَ رِذَاءَةٍ. (الحديث:
۱۰۰۵- اطرافہ فی ۱۰۱۱، ۱۰۱۲، ۱۰۲۳، ۱۰۲۴، ۱۰۲۵، ۱۰۲۶، ۱۰۲۷، ۱۰۲۸، ۶۳۳۴). (۴۵۶)

عَنْ عَمِّهِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَرَجَ إِلَى الْمُصَلَّى
فَاسْتَسْقَى فَاسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ وَقَلْبَ رِذَاءَةٍ وَصَلَّى رَكَعَتَيْنِ. (الحديث: ۱۰۱۲).

پوختہی ٹہم دووگیرانہوہیہ ٹہمہیہ:

عہببادی کوری تہمیم لہمامہیہوہ کہعہبدلای کوری زہیدہ (ہرمزی خودہیان لیس ہر)
فہرمووی: ٹہو رۆژہ کہپیٹہمبہر (دروودی خودای لیسہر ہر) دہرجوو بۆنویژگاگہ، بۆنویژہ
بارانہ، بۆخۆم دیتہم: لہکاتی وتار خویندنہوہکہیدا، کہدہستی کرد بہنزا
کردن، پشتی کردہ خہٹکہکہو، پرووی کردہ پرووگہو، دہستی کرد بہپارانہوہو
نزا کردن، لہپاشا پۆشاگہکہی ہہٹسورانہ، واتہ: راستو چہپی کرد، ٹہوجا
دوو رکات نویژی نویژہ بارانہی بہجہماعہت بۆ کردین، قوورٹانی بہدہنگی
بہرز لہناویا خویند (تاج/۱/۴۷۳/۳ ز-۱۷۳ ژ-۹۳۷ ش/د/ت/ن).

۵۱۷- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرَّكْعَةِ الْآخِرَةِ يَقُولُ: (اللَّهُمَّ أَلْحِ عِيَّاشَ بْنَ أَبِي رَبِيعَةَ اللَّهُمَّ أَلْحِ سَلَمَةَ بْنَ هِشَامٍ، اللَّهُمَّ أَلْحِ الْوَلِيدَ بْنَ الْوَلِيدِ، اللَّهُمَّ أَلْحِ الْمُسْتَضَعْفِينَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ، اللَّهُمَّ اشْدُدْ وَطَأَتَكَ عَلَى مُضَرَ، اللَّهُمَّ اجْعَلْهَا سِنِينَ كَسَنِي يُونُسَ). وَأَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (غِفَارُ غَفَرَ اللَّهُ لَهَا، وَأَسْلَمُ سَالَمَهَا اللَّهُ). (الحديث: ۱۰۰۶).

ئەبوو ھورەیرە (پەزای ھواری لای بێ) ھەرمووی: پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) لەنویژی بەیانیدا، لەپرکاتی دووھەمدا، لەپاش (رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْد) ھو، کەسەری لەجەمینی ھو بەرز دەکردەو، دەیفەرموو: (خودایە! عەییاشی کوری ئەبو رەبیعەو سەلەمە ی کوری ھیشامو، وەلیدی کوری وەلیدو ھەموو موسولمانە لەزە بوونەکان رزگار بکە، لەدەستی دیلی بێ پرواکان. خودایە! لەھۆزی مۆھەر ھەلپێچی و تەنگیان پێ ھەلچنیو، لایان لێ بپریتەو، تووشی قاتو قریبەکی وایان بکە، وەك ھەوت سألەگرانی یەکە ی سەردەمی یوسف پێغەمبەر، خودایە! نەفرمت بکە لەھۆزی لەحیانو، لەھۆزی ریعلو لەھۆزی زەکوان و لەھۆزی عوصەییە، کە لەخودا پێغەمبەری خودا یاخی بوون).

وہ پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) دەشی ھەرموو: (ھۆزی غیفار خوا چاوپۆشیان لێ بکا، ھۆزی ئەسلەمیش خوا سەلامەتیان بکا). (ت/۲۸۸/۴-ش/د+ت/۵/۲۴۰/۲-ز-۶۷-ژ-۳۵۴۴).

راقەو ڕوونکردنەو:

لەم ھەرموو دەیفەو ڕوون دەبێتەو، کە نزا لە ناوی نزا بۆکراو، وەردەگیرێ، چونکە غیفار بەمەعنا چاولی پۆشین و لیخۆش بوونە، ئەسلەمیش بەمەعنا سەلامەتی و بێ وەیی یە. نموونە ی ئەمە لەکوردیدا ئاوەیا: (سەربەست! یاخوا سەربەست بی! نەوڕۆژ! یاخوا ھەموو ڕۆژیکت ھەرنەوڕۆژی، جیژی! یاخوا ھەر لەجەژنابی).

۵۱۸- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) فَقَالَ إِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمَّا رَأَى مِنَ النَّاسِ إِذْبَارًا قَالَ: (اللَّهُمَّ سَبْعَ كَسْبَعٍ يُوسُفَ) فَأَخَذَتْهُمْ سَنَةٌ حَصَّتْ كُلُّ شَيْءٍ، حَتَّى أَكَلُوا الْجُلُودَ وَالْمَيْتَةَ وَالْجِيفَ وَنَظَرُوا أَحَدُهُمْ إِلَى السَّمَاءِ فَبَرَى الدُّخَانَ مِنَ الْجُوعِ.

فَأَتَاهُ أَبُو سُفْيَانَ فَقَالَ: يَا مُحَمَّدُ إِنَّكَ تَأْمُرُ بِطَاعَةِ اللَّهِ وَبِصَلَةِ الرَّجِمِ، وَإِنَّ قَوْمَكَ قَدْ هَلَكُوا فَادْعُ اللَّهَ لَهُمْ، قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: (فَارْتَقِبْ يَوْمَ تَأْتِي السَّمَاءُ بِدُخَانٍ مُبِينٍ- إِلَى قَوْلِهِ إِنَّكُمْ-عَائِدُونَ. يَوْمَ نَبْطِشُ الْبَطْشَةَ الْكُبْرَى)

إِنَّا مُنْتَقِمُونَ فَالْبَطْشَةُ يَوْمَ بَذْرِ، وَقَدْ مَضَتْ الدُّخَانُ، وَالْبَطْشَةُ، وَاللِّزَامُ، وَآيَةُ الرُّومِ. (الحديث: ۱۰۰۷-أطرفه في: ۴۸۲۱، ۴۸۲۰، ۴۸۰۹، ۴۷۷۴، ۴۷۶۷، ۴۶۹۳، ۱۰۲۰، ۴۸۲۵، ۴۸۲۴، ۴۸۲۳، ۴۸۲۲). (۴۵۷)

عبداللہ بن مسعود (پرمزی خدای لہ بن) فہرمووی: پیغہ مبہر (درویدی خودای لہسمر بن) کاتی پروانی کہ خہ لکی مہککہ ملنادن و درہنگ نیسلام دہبن نزای شہری لی کردن و فہرمووی: (خودایہ! تۆلہ جیاتی من جاری نہم لہ خودا یاخیانہ بکہ، بہ حہوت سال قاتو قری یاریدہم بدہ بہ سہریانا، کہ وہک حہوت سائلہ گرانہ یہ کہی کاتی یووسف پیغہ مبہر و ابن!).

نیر تووشی قاتو قریہ کی وہابون ہہرمہ پرسہ، قری خستہ ہہموو شتیکیان، تہانہت لہبرسانا کہول و پیستہ و مردارو کہ لاکی گہنیویان دہخوارد. وہلہ بہر بی ہیژی و برسیتی، مروؤ چاوی ریشکہ و پیشکہی دہکرد، بہرہنگیکی واکہ تہماشای ناسمانی دہکرد، لہبرسانا ناسمان لہ بہر چاوی تہمو دوو کہ لی دہکرد.

ہہتا نہبوو سوفیان ہاتہ لای پیغہ مبہر (درویدی خودای لہسمر بن) گووتی: نہی مو حہمہد! خۆتۆ لای خۆی فہرمان بہ فہرمان بہری خودا دہکہی و، ہہروا

به خرم دوستی، که چی به پیچه وانه وه وابه هوئی نرای شهر ی تۆوه، زۆر کهس له هوژی تۆ وا له برسانا فه وتاون، دهی ئه مهت له چی و ئه مهت له چی، که واته تازوو به بۆیان بپارێروه که خودا بارانیان بۆ ببارێنی.

جا خودای گه وه ئه مه ئایه تهی ناره خواره وه: (فَارْتَقِبْ يَوْمَ تَأْتِي السَّمَاءُ بِدُخَانٍ مُبِينٍ) هه تا (عَائِدُونَ يَوْمَ نَبُشُ الْبَاطِشَةَ الْكُبْرَى).

ئیبنو مه سعود (رمزی خوی لی بن) فه رمووی: مه به ست له (الْبَاطِشَةُ الْكُبْرَى) له ئایه ته دا، که خودا هه ره شه ی پی ده کات، نه وه له مه ته گه وره یه بوو، که له پۆژی غه زای به دردا پرووی دا، که خودا زه برو زه نگیکی وای نواندو، گورزیکی جه رگپری وای وه شانده بپیر وایان، پی ته می خوار بوون. دیاره که نه له بطشه و هه له مه ته گه وره که پیش، وه که مه سه له ی دوخان و ته مو دوو که له کهو مه سه له ی (اللزّام) که له مه ئایه ته دا ئامژه ی بۆ کراوه، که دمه فه رمووی: (فَسَوْفَ يَكُونُ لِزَامًا) (الفرقان: ۷۷) هه روا داستانی شه ری روم و فوورس، ئه مانه که له چه ند ئایه تی کا ئامژه یان بۆ کراوه، هه موویان له مه و پیش پروویان داوه. (تاج/ ۶/ ۲۴۸/ ۴).

له کاتی ره شه سال و بی بارانی دا مه ردوم

داوای پارانه وه له پیتشنویژ بۆ باران ده کهن

۵۱۹- عَنْ عُمَرَ بْنِ حَمْزَةَ (رَحِمَهُ اللَّهُ) حَدَّثَنَا سَالِمٌ عَنْ أَبِيهِ قَالَ: رُبَّمَا ذَكَرْتُ قَوْلَ الشَّاعِرِ؛ وَأَنَا أَلْظُرُّ إِلَى وَجْهِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ- يَسْتَسْقِي، فَمَا يَنْزِلُ حَتَّى يَجِيشَ كُلُّ مِيزَابٍ؛ وَهُوَ قَوْلُ أَبِي طَالِبٍ (الحدیث: ۱۰۰۹). (۴۵۸)

وابيض يستسقى الغمام بوجهه

ثمال اليتامى عصمة للارامل

عبداللای کوری عومهر (همزی خوانان لى بى) دمیغه رموو: زور جاران که ته ماشای پیغه مبهرم دهکرد، به تاییبه تی له وگاتانه دا که داوای بارانی له خودا دهکردو، له کاتی بیبارانی دا بو باران له خودا دهپارایه وه، که هیشتا له مینبهره که دانه دهبهزی، هه تا دایده کرده باران و هه موو پلووسکه کان ده خرؤشان و چؤراوگه هه ل دهستا عبداللای کوری عومهر دمیغه رموو: زور جاران که ته ماشای نهم حاله م دهکرد، نهم شیعره ی نه بوطالبی مامه ی پیغه مبهرم یادده که و ته وه، که پیشبینی نهم حاله ی کردوو بو پیغه مبهرو، له ستایشی پیغه مبهردا فهرموویه تی:

به ره و خساری نازدارى سپیکارى داوا ده کهن باران

په ناو پشته بۆمناڵى بن باب و بیوه کان

۵۲۰ - عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ كَانَ إِذَا قَحَطُوا اسْتَسْقَى بِالْعَبَّاسِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ فَقَالَ اللَّهُمَّ إِنَّا كُنَّا نَتَوَسَّلُ إِلَيْكَ بَنِيِّنَا فَتَسْقِينَا وَإِنَّا نَتَوَسَّلُ إِلَيْكَ بِعَمِّ كَيْنَا فَاسْقِنَا قَالَ فَيَسْقُونَ. (الحديث: ۱۰۱۰ - طرفه فى: ۳۷۱). (۴۵۹)

ئیمامی نه نهس (همزی خوانان لى بى) ده فهرمووی: جاران که توشی بی بارانی ده بوون، عومهری کوری خه تاب (همزی خوی لى بى) به خاتری عه باسی کوری عه بدول موته لیب له خودا دهپارایه وه بو باران و دهیگوت: خودایه! ئیمه له مه و پیش له کاتی پیویستی باراندا، کاتی که پیغه مبهر خوی (درووی خودی له سر بى) له ژياندا بوو، نهوزاته مان دهکرد به دهستگیر و تکاکار له لای تو، و به خاتری نهوله تو دهپاراینه وه، تویش خاتری نهوت دهگرتو، دههاتیت به هاوارمانه وه و بارانت بو ده بارانین، ئیستایش بیکه به خاتری عه باسی مامه ی پیغه مبهری خۆشه ویستمان بارانمان بو بره خسینه! فهرمووی: ئیتر بارانیان بۆدهباری. (تاج ۱/۴۸۲/۱ ز- ۱۷۸ ژ- ۹۴۹ ج- ۴).

کردنی نویژه بارانه له مزکه و تیکا جومعه و جه ماعه تی تیا بکری

۵۲۱- عَنْ أَنَسَ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) يَذْكُرُ أَنَّ رَجُلًا دَخَلَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ مِنْ بَابِ كَانَ وَجَاهَ الْبَيْتِ وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَائِمٌ يَخْطُبُ، فَاسْتَقْبَلَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَائِمًا، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، هَلَكْتَ الْمَوَاشِي، وَانْقَطَعَتِ السُّبُلُ، فَادْعُ اللَّهَ يُغْنِنَا. قَالَ: فَرَفَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدَيْهِ فَقَالَ: (اللَّهُمَّ اسْقِنَا، اللَّهُمَّ اسْقِنَا، اللَّهُمَّ اسْقِنَا). قَالَ أَنَسٌ: وَلَا وَاللَّهِ مَا نَرَى فِي السَّمَاءِ مِنْ سَحَابٍ، وَلَا قَرْعَةً، وَلَا شَيْئًا، وَمَا بَيْنَنَا وَبَيْنَ سَلْعٍ مِنْ بَيْتٍ وَلَا دَارٍ. قَالَ: فَطَلَعَتْ مِنْ وَرَائِهِ سَحَابَةٌ مِثْلُ الثُّرْسِ، فَلَمَّا تَوَسَّطَتِ السَّمَاءُ انْتَشَرَتْ ثُمَّ أَمْطَرَتْ. قَالَ: وَاللَّهِ مَا رَأَيْنَا الشَّمْسَ سِتًّا. ثُمَّ دَخَلَ رَجُلٌ مِنْ ذَلِكَ الْبَابِ فِي الْجُمُعَةِ الْمُقْبِلَةِ، وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَائِمٌ يَخْطُبُ، فَاسْتَقْبَلَهُ قَائِمًا فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، هَلَكْتَ الْأَمْوَالُ، وَانْقَطَعَتِ السُّبُلُ، فَادْعُ اللَّهَ يُمَسِّكْهَا. قَالَ: فَرَفَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدَيْهِ، ثُمَّ قَالَ: (اللَّهُمَّ حَوِّلْنَا وَلَا عَلَيْنَا، اللَّهُمَّ عَلَى الْأَكَامِ وَالْجِبَالِ وَالْأَجَامِ وَالظَّرَابِ وَالْأَوْدِيَةِ وَمَنَابِتِ الشَّجَرِ). قَالَ فَأَنْقَطَعَتْ، وَخَرَجْنَا نَمْشِي فِي الشَّمْسِ. (الحديث: ۱۰۱۳). (۴۶۰)

ئەم فەرموودەییە لە پێشەوه لەژمارە (۴۹۱) دا بەتەواوی رابورد، لەم دووژمارەیدا ئەم چەند خالە رەچاو دەکری:

۱- سوننەتە لەپێش دەست پی کردن بەنزاو پارانەوه هەردوو دەست بەرزەوه بکری، هەروا لەکاتی پارانەوه دیش دا.

۲- سەلح کێویکی ناسراوه لەمەدینە. پارانەوهی کۆتای فەرموودەکەیش واتای وایە: (ئەه! خودایە! بەدەورو بەرمانا ببیارینە، نەهوک بەسەرمانا، خودایە! بەسەر دەشتایی و سەر کێوویال و ناوشیوو دۆل و لەوهرگاگانا ببیارینە)

۳- آكام: يال و گردو ته پۆلكه، جبال: چياوكيؤ، آجام: قهلا، دارستاني چرپوپر، ظراب: شاخ و يالى دريژكولهى نزم، اوديه: شيوو دۆل و لاپال، منابت الشجر: له وهرگا).

۴- له كۆتايى گيرانه وهى ئيردا نووسراوه: فهرمووى: ئيتير له پاش پاران هوهى پيغه مبههر (درودى خوداي له سهر بى) بارانه كه له سهر مه دينه خوشى كرده وه، له پاش ته و ابوونى نويزى ههينى كه له مزگهوت دهرچووين و گهراينه وه خوهره تاو بوو. وهك له عومره تولقار و فهتحو شهرحه كان ومرده گيريت: ئهم خالانه لهم فهرمووده يه دا ره چاو دهكرين:

له ناو ووتارى ههينى دا قسه كردن به پي پيويست دروسته، ووتاره كه له سهر پي دهرى، سى جار نزا دووباره بكرتته وه، داواى نزاى باش له پياو باشان و خواناسان دهكرى، نزا كردن بۆلابرنى زيان دژى ته وه كولو پشت به خوابهستن نيه. ههردوو دهست له نزاو پاران هوه دا ههلا دهبرين، ووتارى ههينى كاتيكي له باره بۆنزاى خير، موعجزه يه كى گه وهرى تيا دا يه بۆ پيغه مبههر.

۵- له داواى ئهم گيرانه وه ئهمهش به بى ژماره نووسراوه: وَعَنْهُ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ): فَرَفَعَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَدَيْهِ، ثُمَّ قَالَ: (اللَّهُمَّ اغْنِنَا، اللَّهُمَّ اغْنِنَا، اللَّهُمَّ اغْنِنَا).

ديسان ئه نهس (دزى خودايان لى بى) فهرمووى: چاپيغه مبههر (درودى خوداي له سهر بى) ههردوو دهستى هه لبرى و نهوسا فهرمووى: (خودايه! بارانمان فرياخه، خودايه! بارانمان فرياخه، خودايه! بارانمان فرياخه).

تورنان خويندن له نويزه بارانه دا به دهنگى بهرزه

۵۲۲- حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي ذَنْبٍ عَنْ الزُّهْرِيِّ عَنْ عَبْدِ بْنِ تَمِيمٍ عَنْ عَمِّهِ قَالَ: رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ خَرَجَ يَسْتَسْقِي، قَالَ: فَحَوَّلَ إِلَى

النَّاسِ ظَهْرَهُ، وَاسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ يَدْعُو، ثُمَّ حَوَّلَ رِذَاءَهُ، ثُمَّ صَلَّى لَنَا رَكَعَتَيْنِ، جَهَرَ فِيهِمَا بِالْقِرَاءَةِ. (الحديث: ۱۰۲۴) برواة ذمارة: (۵۱۶).

۵۲۳- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَرْفَعُ يَدَيْهِ فِي شَيْءٍ مِنْ دُعَائِهِ إِلَّا فِي الْإِسْتِسْقَاءِ وَإِلَهُ يَرْفَعُ حَتَّى يُرَى بَيَاضُ إِبْطِئِهِ. (الحديث: ۱۰۳۱ - طرفاه في: ۱، ۶۳، ۳۵۶۵). (۶۱)

ئەنەس (بەزەئى خۇدەيان لى بىن) فەرەمۆى: پىغەمبەرى خۇدا (دروودى خۇدەى لەسەر بىن) لەهههه نزاىەكەىدا دەستى تەواو بەرز نەدەكردەو، لەنزەى داواى كردنى باراندا ئەبى، بەلام لەكاتى داواكردنى باراندا ئەوئەندە دەستى هەل دەبرى سەپىدەى هەردوو بنباخەلى دەرەكەوت. (ت/۴/۷۳/۱-ز-۱۷۴-ژ-۹۴۱).

كووتەى كاتى بارىنى باران

۵۲۴- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا رَأَى الْمَطَرَ قَالَ: اللَّهُمَّ (صَيِّبًا نَافِعًا). (الحديث: ۱۰۳۲). (۶۲)

عائشە (بەزەئى خۇاى لى بىن) فەرەمۆى: پىغەمبەر (دروودى خۇدەى لەسەر بىن) كەبارانى دەدى دەیفەرەمۆو: (ئەى خۇدايە! بىگىپرى بەبارانىكى لىزمەى بەخوپرى بەسود: اللهم اجعله صيبا نافعا).

كاتى با هەل دەكا

۵۲۵- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) يَقُولُ: كَانَتْ الرِّيحُ الشَّدِيدَةُ إِذَا هَبَتْ، عُرِفَ ذَلِكَ فِي وَجْهِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. (الحديث: ۱۰۳۴). (۶۳)

(۶۱) أخرجه مسلم في صلاة الاستسقاء، باب: رفع اليدين بالدعاء في الاستسقاء، رقم: ۲۰۷۱=۸۹۵.

(۶۲) لم يوافقه مسلم على تخريجه، وإن كان أصله فيه (فتح/۲/۶۱۰- خاتمة)- المترجم.

ئەنەس (رەزىي خۇدايان لى بىن) دەيفەرموو: جاران كەبای سەخت ھەلى دەکرد، بەھۆى ئەوموھ نیشانەى ترسان لەپروخسارى نازدارى پيغەمبەر دياربوو، ترسى ئەوموھى ھەبوو كەسزايى، ھاتبى بۆسەر نەتەوموھى ئىسلام.

فەرموودەكەى (نصرت بالصبا)

۵۲۶- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (نُصِرْتُ بِالصَّبَا، وَأُهْلِكْتُ عَادًا بِالدُّبُورِ). (الحديث: ۱۰۳۵- اطرافه في ۳: ۳۳، ۳۲، ۱۰۵، ۴۱). (۶۴)

ئىبنو عەباس (رەزىي خەوای لى بىن) دەفەرموو: پيغەمبەرى خوا (دروودى خودای لەسەر بىن) دەفەرموو: (خودای گەورە بەھۆى باى سەباوھ لەغەزای خەندەق دا سەرکەوتنى بەمن بەخشی، و دەھۆزى عادیشى بەباى رەشەبا فەوتان).

باسى بوومە لەرزەو نایات

۵۲۷- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: (اللَّهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِي شَامِنَا وَفِي يَمِينَا). قَالَ: قَالُوا وَفِي نَجْدِنَا؟ قَالَ قَالَ (اللَّهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِي شَامِنَا وَفِي يَمِينَا) قَالَ: قَالُوا: وَفِي نَجْدِنَا؟ قَالَ: قَالَ (هُنَاكَ الزَّلَازِلُ وَالْفِتَنُ، وَبِهَا يَطْلُعُ قَرْنُ الشَّيْطَانِ). (الحديث: ۱۰۳۷ - طرفه في: ۷۰۹۴). (۶۵)

ئىبنو عومەر (رەزىي خۇدايان لى بىن) فەرمووی: پيغەمبەر (دروودى خودای لەسەر بىن) فەرمووی: (خودايە! پیتو فەرپەرژینە بەسەر ولاتی شاممان و ولاتی یەمەنمان دا) یارانیش عەرزیان کرد: وەپیتو فەرپەرژینى بەسەر ولاتی نەجدیشماندا؟

(۶۳) لم يوافقه مسلم على تخريجه (انظر فتح/ ۲/ ۶۱۰- خاتمة)- المترجم.

(۶۴) أخرجه مسلم في صلاة الاستسقاء، باب: في ریح الصبا والدبور، رقم: ۹۰۰ = ۲۰۸۴.

(۶۵) الظاهر أن هذا الحديث من افراد البخاری- المترجم.

فهرموویهوه: (خودایه! پیت و فهر برژینه بهسهر ولاتی شاماناو بهسهر وهلاتی یه مه نمانا) یارانیش عهز زیان کردهوه: وه برژینئ بهسهر وهلاتی نه جیدشماندا؟ فهرمووی: (لهو یوه بوومه لهرزه و ئازاوه و فهرته نه بهرپا دهبی، وهههر لهویشه وه شهیتان شاخ قیت دهکاته وه).

خوا نه بی کهس نازانی باران که ی دهبارئ

۵۲۸- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ قَالَ: رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (مِفْتَاحُ الْغَيْبِ خَمْسٌ لَا يَعْلَمُهَا إِلَّا اللَّهُ: لَا يَعْلَمُ أَحَدٌ مَا يَكُونُ فِي غَدٍ، وَلَا يَعْلَمُ أَحَدٌ مَا يَكُونُ فِي الْأَرْحَامِ، وَلَا يَعْلَمُ نَفْسٌ مَاذَا تَكْسِبُ غَدًا، وَمَا تَذَرِي نَفْسٌ بَأَيِّ أَرْضٍ تَمُوتُ، وَمَا يَذَرِي أَحَدٌ مَتَى يَجِيءُ الْمَطَرُ). (الحديث: ۱۰۳۹- اطرافه فی: ۷۳۷۹، ۴۷۷۸، ۴۶۹۷، ۴۶۲۷). (۴۶۶)

ئینو عومه (رهزای خودیان لئ بی) فهرمووی: پیغه مبهه (دروودی خودی لهسهر بی) فهرمووی: (کللی نهینئ (غهیب) ئه م پینج شتهن، خوا نه بی کهسی تر نایانزانی، کهس نازانی سبهینئ چی دهبی، وه کهس نازانی که چی وا له ناو منالده کان دا ئه وهی واتیا ئایا نیږه، مییه، چیه و چی نییه، هیچ کهسی نازانی سبهینئ چی دهکا و چی ئیشیکی دهبی وه چی دهست دهکهوئ وه کهس نازانی که ی و لهکوی دهمری، وه کهس نازانی که که ی باران دهبارئ). (تاج/ ۷/ ۸۲).

پوون کردنه وه:

بسم الله الرحمن الرحيم

ئه گهر کهسی بلئ: نهینئ زوړن ههر ئه م پینجه نین؟ یابلئ: ئه ی ئه وه نییه که ئیستا به هوئ سوڼهر و شتی تری واوه دهمزانی کهسک کوږه یاکچه؟ یابلئ: به هوئ هوکاره گانی کهش شوناسیه وه دهمزانی که که ی باران دهبارئ؟

لهوه لاما ده لئین: راسته که ژماره ی نه یی زور زوره، به لام ناوه یانی ئەم پینجه به تایبه تی، له بهر چه نده ویه که، وهك ئەوه له سه ر دهمی پیغه مبه ردا زور كه س، له حیسا بگه رو جادوو گه رو ئەمانه، لافی زانی نی ئەم جوړه شتانه یان لیداوه، یابه تایبه تی له م پینج شته پرسیا ریان له پیغه مبه ر (دروودی خودای له سه ر بئ) کردوه.

دووم ده لئین: غه یب چه ند جوړی کی هه یه، عیلمی شی هه روه ها، جوړی له نه یی بیجگه له یه زدان ی پاك كه سی ترنا یزانی، جوړی له نه یی خودا خو ی ده یزانی، ئەگه ر خواستی له سه ری بئ كه سانی تریش ده یزانی وهك فریشته و پیغه مبه رو پیا و چاكان، گه لی جار ئەگه ر خودا خواستی له سه ر ئەوه بی كه رپی زی پیا و چاكی بگرئ، فریشته یی له نه یی یهك ئاگادار ده كا، ئەو فریشته یه به فه رمانی خودا هه والی ئەو نه یی یه ددها به پیا و چاكی، تاببی به كه رامه ت بوخو ی و به موع جیزه بو پیغه مبه ركه ی!

ئەم ئایه ته ئاماژه یه بۆ ئەم جوړه كه ده فه رموی: (عَالَمُ الْغَيْبِ فَلَا يُظْهَرُ عَلَى غَيْبِهِ أَحَدًا إِلَّا مَنِ ارْتَضَى مِنْ رَسُولٍ) جین/ ۲۶-۲۷- واته: هه ر خودا خو ی و به س ئەو جوړه نه یی یه تایبه تی یانه ده زانی، كه سی تریان لی ئاگادارنا كا، كه سی نه بی كه خو ی ره زای له سه ر بئ، وهك پیغه مبه ری، یافریشته یی). ئەم ئایه ته ی تریش هه روا: (يَخْتَصُ بِرَحْمَتِهِ مَنْ يَشَاءُ).

یانه گه ر خودای گه وره خواستی له سه ر بئ ئەو نه یی یه به هوی هوکار یكه وه ده زان ری، وهك ئەو نه یی (غه یب) یانه كه نه یشانه و كه ره سته بو زانی نی بی، وهكو ئامیری سۆنه ر بۆ ته ماشا گردنی مند الدانی ئافره ت، وهكو دمزگای كه ش ناسی بو پی شینی گردنی هه ورو هه لآو باران.

ئەمه له لای له لایه کی تریشه وه عیلم و زانی ن زاتی كه سی یانی هه یه، زانستی خودا زاتی یه كه سبی نی یه و زانستی دروست كرا و هه مووی كه سبی یه، به م ئیعتیبار هه ش غه یب به س خودا ده یزانی.

له راستیدا ئەم پینج شتە ی لەم فەرموودەیدا باس کراون، بۆهەموو کەسێ
سەرچاوەی غەیب، واتە: بەشیوەیەکی گشتی، ئەگەر تاكو تەرا لیروە لەوێ،
خودای گەورە جارجار بەدەگمەن کەسێ، لەهەندێکی زۆر کەم لەبابەتێ لەم
بابەتانە، لەبەر حیکمەتێ ناگادار بکا، بەو هەچ لەیاسا گشتیەکە ناگۆرێ. دەنا
رەورەوێ ژیان دەگۆرا، وەك ئەم یاسایە لەم پەندەدا زۆر بەجوانی داریژراوە،
کەدەم فەرمووی:

ئەگەر دەمزانێ چ پۆژ دەمردم

خانە ی ناوەدان وێران دەکردم

(بیداری) وەلی کییە؟

داخە کەم رەشە خەلک و دەرویش و سۆفیە ساویلکەکان بەپێچەوانەووە
لەحالەکە حاڵی دەبن، لەوان وایە وەلی هەچ کارو ئیشیکێ تری نییە تەنیا
کەرەمەت نواندن نەبێت، لەبەر ئەوە ئەوەندە زۆر چیرۆکی دەستەڵبەستیان
بەناوی کەرەمەتەووە بۆشیخەکانیان هەل بەستوووە حەیا ی ئەوانیشیان بردوووە!
هەر کۆلکە شیخی بگری لەم کوردوستانە ی خۆماندا، کەخەریکی کاری
شیخی تێ بێ، خۆی بەموسوڵمانیکێ ئاسایی دلسۆزی موسوڵمانان دەزانێ، هەر
چی لاف و گەزاف بێ نییەتی، بەلام زۆربە ی سۆفی و دەرویشەکانیان
بەهەزاران کەرەمەت و بەیت و بآلورە ناو و نازناوی گەورەگەورەیان دەدەنە
پال، شیخ بەخۆی دەلێ: خادم الفقرا، ئەوان پێ ی دەلێن: سولتانی ئەولیا،
شیخی بەروو بەحر، شاکەریم و شارەحیم!

بەندە بەخزمەت گەلی لەشیخانێ تەریقەتی ئەم سەردەمی خۆمە
گەشتوووم، بەووردی سەرنجی حالیانم داوە، زۆربەیان بەپراستی خێرخاوە
خانەدان و خاوەن ئیمان و خاوەن دیووخان بوون، گەرچی کەمە
کەمەکەموکۆریشیان بووبی، بەلام بەشیوەیەکی گشتی سەرمەشقی جووان
بوون بۆرەوشتی جووان و خزمەتی ئاین!

كەۋاتە ئەم جۆرە بابەتە بەقسەى خەلگى ناپسپۇرناپى، بەلكوو دەپى گوى
 بۇ قسەى كىتەپ شىل بىكرى، گوى لەمەلەى دانای زانا بگىرى، لەھەمان كاتدا
 خۇخەرىك كىردن بەم شتەلاۋەكى يانەۋە كارىكى فرەباش نىيە، ھەندى لايەنى
 ئايىنى مۇدىپن پەيدا بوون، ھەموو خەزمەتەكەيان بۇ ئىسلام ئەۋەپە: جنىۋ
 بەشىخو مەلاۋ دەرۋىش و سۆفى بىدەن، ھەتائىمى غەزالى قوربەسەرىشىيان
 كىردوۋە بەنۇكەى ئىمپىرالىزم! بەئىمىمى نەۋەۋى دىمفەرموون: موشرىك،
 دەلئىن: كەسى قەسىدەى بووردىيە بخوئىنىتەۋە فرە خۋايە واتە: مشركە، نوئىز
 لەپشتىۋە دروست نىيە، لەراستىدا ئەۋەى كەئەمپۇناۋيان ناۋە سەلەفىيەت،
 زۆر زۆر دوۋرە لەسەلەفىيەت، چونكە مەرجى ئەم سەلەفىيەتەى ئەمانە
 ئەمەپە: فەتكەردنى سەرجەمى زانايانى ئىسلام، جگەلەپەك دوو مونشەقق
 نەپى، ئەمانەش دەق ۋەك شىعەكان رقىان لە ھەموو زانايانى سەلەفە، چەند
 سەرىلىشىۋاپكى تىرى ۋەك خۇيان نەپى، شىعەپەش ھەموو سەحابەكان
 بەمونافق دادەنئىن، ھەشت نۇ كەسىيان نەپى!

بەندەئەم پىشنىارە دەكەم ئومىد دەكەم كەخوداى گەۋرەۋ دانائو زانا پىتو
 فەرى تى بخاۋ بىخاتە بەر جاۋى كەسانى دىسۆزى ئەم ئىسلامە ۋ ئەم گەلى
 كوردە:

۱- بىرەۋى تەۋاۋ بەمەزھەب بىدرى، لەھەموو قۇناغەكانى خوئىندىدا، چ ئايىنى،
 چ ناائىنى، جەخت لەسەر پابەند بوون بەم چۋار مەزھەبەبىكرى، بۆنمۇنە:
 لەپۇلى پىنچەمى سەرمەتايى دا لە كوردوستانى خۇماندا ئەم مەفھۇمە
 بخرىتە مىشكى قوتابىيەۋە: (ئىمە موسولمانىن، خوداى تاك ۋ تەنياۋ پاك ۋ
 پىرۋز دەپەرىستىن، (مۇخەمەد) پىغەمبەرمەنە، ئىسلام ئايىمانە، لەسەر
 مەزھەبى ئىمامى شافەئىن، رىزمان بۇ ھەموو سەر مەزھەبەكانى تر ھەپە،
 لەسەر بىرۋابەرى عەقىدەى ئەشەرىن).

۲- په راوه ناودار د گانی فیکه و عه قانید بکړینه و به سه رچاودی فه تواو پرسیارو وه لām، و به به پئی توانا بایه خو بره ویان پی بدری، و مزوو زووسه ر له نوی چاپ بکړینه و ده په خش بکړینه و ده، یا ته رجه مه بکړین، یا کتیبی نوی ی به نرخی مه زه به بی دابنری، و مه و ده ی که چاپ نه کراوه چاپ بکړی، و مزور به وردی به وانه بیژرینه و ده.

۳- وه نه و نه ده ی ده کړی که ناره گیری بکړی، له قیل و قال و له راجیای زور و له ته زه ممتی مه زه به بی و له ته جه ممودو توندره وی.

۴- کورت و پوخت نه مه بکه یین به دورشی نه گورمان: (خوره و شیر په نجه ی ئیسلام بی مه زه به بییه). له به رنه و ده به بی به هیج شیومی ری به لاهمه زه به بی نه دری.

پایانی

ماموستای عه سقه لانی (رهای خوی لی بن) ناماژه دهکا: که باسه گانی نویژه بارانه، له سه حیجی بوخاریدا (رهای خوی لی بن) چل فه رمووده ی به رز کراویان تیادایه، نویان بی رشتن، واته: ته علیقن، نه وانی تریان په یوه ستن، واته: مه و صوولن، واته: به ریز پیواونی رشته که یان، له بوخاریه و ده هتا سه ر پیغه مبه ر (دروودی خودای له سه ر بی) ناوه ی نراون. بیستو ه و تیان له م باسه دا، یا له پیشترا دوو بارن، پوخته که یان دهکاته سیازده.

پیشه و موسلیمش (رهای خوی لی بن) هه مویانی گیرا و ته و ده بیجگه له مانه یان:

۱- فه رمووده ی ژماره (۵۱۹ ت= ۱۰۰۹ اف).

۲- (۵۲۰= ۱۰۱۰ اف).

۳- (فه رمووده ی (۱۰۲۲ اف) له ته جریده که دا له م شوینه دا نییه).

۴- (۵۲۲ ت= ۱۰۲۴ اف) بر وانه: (ژماره ۵۲۲ و ۵۱۶). به لām بناغه (ئه صل) ی نه م

فه رمووده یه له موسایمیشدا هه یه س

۵- (۵۲۴=۱۰۳۲ف) به لام بناغه کهیی واتیادا.

۶- (۵۲۵=۱۰۳۴ف).

۷- (۱۰۳۶ف) له ته جریده کهدا له م شوینه دا نییه.

دوو بیستراو (ئه سه ر) ی صه حابه و غه یری صه حابه ی واتیادا.

تیبینی:

ئه م سال (۱۹۹۹ز) سالیکی بی باران بوو، له هه موو ناوچه ی خوړ هه لاتی ناوهرپاستا، له کوردستانی خو ماندا باران زوړ که م بوو، کفری و که لارو زوربه ی پاریزگای که رکوک دغل و دان بهر لاکرا، ئیستا که کو تای مانگی پینجه به رای بی ئاوی سه ری هه ل داوه، له وهر که م بووه، ئه و دغل و دانه ی که نه فه و تاوه، خه لک زوړ تر به داس ده یدرونه وه، نه ک به مه کینه، له بهر کورتی و کایه که ی، هه رو ده ا له م سائه دا کار مساتی تر سناک پرووی دا وه ک بوومه له رزه که دهوری شهش مانگ، ناو به ناو له شاری سلیمانی و دهورو بهری دا، روژی وا ده بوو شهش ههوت جار پرووی ده دا، هه یان بوو ده گه یشته شهش پله ی ریخته ر، به لام سوپاس بو خودا که زیانیکی ئه و تو ی نه بوو، ماو مه کیشه دهنگی نییه، هه روا سکچوون و کو ئیره یش که مه که مه رووی دا.

ههرواله م سائه دا له بهر بی ئاوی له به نداوه کانا کاره با زوړ که مه، شهوو روژی چوار سهعات کاره بامان هه یه. وه ک سه رده می به رد، به شه و چرای نهوت هه ل ده که ین. ئه مپوک شهش خو ربه ته واوی گیرا، له ناو شاری سلیمانی دا ماو می یه ک دوو دهقیقه ئه ستیره ده رکه هوت، دهوری سهعات و نیویکی خایاند، ئیمه له گه ره کی خو مان نو یژی خو رگیران مان کرد. مه لا نه بوو من بهر نو یژی که م کرد بوخه لکی گه ره ک، خوا قه بوو لی کا.

وه رگیر

نوری فارس هه مه خان

۲۲) نامہی خور گیران و مانگ گیران - کتاب الکسوف

نویژی خور گیران

۵۲۹- عَنْ أَبِي بَكْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كُنَّا عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأُنْكَسَفَتِ الشَّمْسُ، فَقَامَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَجُرُّ رِذَاءَهُ حَتَّى دَخَلَ الْمَسْجِدَ، فَدَخَلْنَا فَصَلَّى بِنَا رَكَعَتَيْنِ حَتَّى انْجَلَّتِ الشَّمْسُ، فَقَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (إِنَّ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ لَا يَنْكَسِفَانِ لِمَوْتِ أَحَدٍ، فَإِذَا رَأَيْتُمُوهَا فَصَلُّوا وَادْعُوا، حَتَّى يُكْشَفَ مَا بَكُمْ). (الحديث: ۱۰۴۰ طرفاه في: ۱۰۵۷، ۳۲۰۴). (۴۶۷)

وَفِي رَوَايَةٍ عَنْهُ قَالَ: (وَلَكِنَّ اللَّهَ تَعَالَى يُخَوِّفُ بِهِمَا عِبَادَهُ).

ئەبو بەکرە (پەزای خۆی لێ بێ) فەرمووی: لەخزمەتی پێغەمبەر دا بووین (دروودی خۆدی لەسەر بێ) هەڵسەپە لە چووبۆ لەو کاتەدا خۆرگیرا پێغەمبەریش (دروودی خۆدی لەسەر بێ) هەڵسەپە لە چووبۆ مزگەوت، لەپە لەپە لیدا لەشپۆشەکیی بەکیش دەکرد، ئێمەش لەخزمەتیدا چووین، جالەناو مزگەوتە کەدا دوو رکات نویژی خۆر گیرانی بووکرین، تاخۆرە کە بەربوو، ئەوجا و تارێکی دا بۆمەردوو مەکەو سوپاس و ستایشی خۆی کردو فەرمووی: (لەراستیدا ئەم خۆر و مانگە دوو نیشانەی گەورەن لە نیشانە گەورەکانی خودا، نە لەبەر مردنی کەس و نە لەبەر ژيانی کەس ناگیرن، کاتی دەبینن کە واخۆر گیراوە، یامانگ گیراوە نویژ بکەن و لەخودا بپارێنەووە نزا بکەن، تاخۆرە کە یامانگە کە بەردەبێ و خەمە کەتان دەپرویتەووە). (تاج/۱/۴۶۲ = ز-۱۶۶ ژ-۹۲۰).

لەگێڕانە و دیەکا لەئەبو بەکرەو پێغەمبەر (دروودی خۆدی لەسەر بێ) فەرمووشی: (بەلام خودای گەورە بەهۆی ئەم دوو دیاردەییەو، بەندەکانی خۆی ووریا دەکاتەو، هەتا لەقاروسەر بپێچی لەفەرمانی بترسن).

۵۳۰- عَنْ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كَسَفَتِ الشَّمْسُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ مَاتَ إِبْرَاهِيمُ فَقَالَ النَّاسُ كَسَفَتِ الشَّمْسُ لِمَوْتِ إِبْرَاهِيمَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (إِنَّ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ لَا يَنْكَسِفَانِ لِمَوْتِ أَحَدٍ وَلَا لِحَيَاتِهِ، فَإِذَا رَأَيْتُمْ فَصَلُّوا وَادْعُوا اللَّهَ). (الحديث: ۱۰۴۳- طرفاه فی: ۶۱۹۹، ۱۰۶۰). (۴۶۸)

موغیرہی کوری شوعبہ فہرمووی: لہسہر دہمی پیغہمبہردا (دروودی خودای لہسہر بن) نہو رپڑہی کہنیراہیمی کوری پیغہمبہر مرد (دروودی خودا لہسہر پیغہمبہر و نیراہیمی کوری بن) نہو رپڑہ خورگیرا، خہلک گوتیان: نہوہ لہبہر مردنی نیراہیم خورگیراوا پیغہمبہریش (دروودی خودای لہسہر بن) فہرمووی: (خورو مانگ دوونیشانہی گہورہن لہنیشانہ گہورہکانی خودا، نہلہبہر مردنی کہسو نہلہبہر ژیانی کہس ناگیرین، کاتی دیتان کہوا رپڑیامانگ گیراوا نہوا لہخودا بپارپنہوہو نوپڑ بکہن). (تاج: ۱/۴۶۱/۱ = ز-۱۶۴ ژ-۹۱۸).

باسی خیر کردن لہ خور گیراندا

۵۳۱- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) أَنَّهَا قَالَتْ: خَسَفَتِ الشَّمْسُ فِي عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَصَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، بِالنَّاسِ فَقَامَ فَأَطَالَ الْقِيَامَ، ثُمَّ رَكَعَ فَأَطَالَ الرُّكُوعَ، ثُمَّ قَامَ فَأَطَالَ الْقِيَامَ وَهُوَ دُونَ الْقِيَامِ الْأَوَّلِ ثُمَّ رَكَعَ فَأَطَالَ الرُّكُوعَ، وَهُوَ دُونَ الرُّكُوعِ الْأَوَّلِ، ثُمَّ سَجَدَ فَأَطَالَ السُّجُودَ، ثُمَّ فَعَلَ فِي الرُّكْعَةِ الثَّانِيَةِ مِثْلَ مَا فَعَلَ فِي الْأَوَّلَى، ثُمَّ انْصَرَفَ وَقَدْ انْجَلَتِ الشَّمْسُ، فَخَطَبَ النَّاسَ فَحَمِدَ اللَّهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ، ثُمَّ قَالَ: (إِنَّ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ آيَتَانِ مِنَ آيَاتِ اللَّهِ، لَا يَخْسِفَانِ لِمَوْتِ أَحَدٍ وَلَا لِحَيَاتِهِ، فَإِذَا رَأَيْتُمْ ذَلِكَ فَادْعُوا اللَّهَ، وَكَبِّرُوا وَصَلُّوا وَتَصَدَّقُوا). ثُمَّ قَالَ: (يَا أُمَّةَ مُحَمَّدٍ، وَاللَّهِ مَا مِنْ أَحَدٍ أَغْيَرُ مِنَ اللَّهِ أَنْ يَزْنِيَ

عَبْدُهُ أَوْ تَرْنِي أُمَّتُهُ، يَا أُمَّةَ مُحَمَّدٍ وَاللَّهِ لَوْ تَعْلَمُونَ مَا أَعْلَمُ لَضَحِكْتُمْ قَلِيلًا وَلَبَكَيْتُمْ
كَثِيرًا) (الحدي: ١٠٤٤ - اطرافه في: ١٢١٢، ١٠٦٦، ١٠٦٥، ١٠٦٤، ١٠٥٨، ١٠٥٦، ١٠٥٠، ١٠٤٧، ١٠٤٦، ٣١٦٦، ٥٢٢١، ٤٦٢٤، ٣٢٠٣). (٤٦٩)

عائِشَه (پهزای خَوای لی بی) فہر مووی: لہسہر دہمی پیغہمبہردا (دروودی خودای لہسہر بی) رُوژ
گیرا، جاپیغہمبہر (دروودی خودای لہسہر بی) ہہلسا چوو بۆمزگہوتو لہوئی نوئیژی
خۆرگیرانی لہسہر ئەم شیوہیہ، بۆموسولمانہکان کرد، ماوہیہکی دوورودریژ
لہناونویژہکەدا بہراوہستانہوہ ہەر قورئانی دەخویند، ئینجا چہمیہوہو
روکووعی بردو، دریژہی دابہ چہمینہوہکەیشی، ئینجا لہچہمینہوہ
ہہلسایہوہو گہلی قورئانی تری بہراوہستانہوہ خویند، بہلام لہہینی
راوہستانی یہکەمی کەمتر، ئەوجا دووبارہ رکوعیکی دوورو دریژی تریشی
بردہوہ، بہلام لہرکوعی یہکەمی کورتتر، ئینجا دوو کورنوشی دوورو دریژی
برد، لہچەشنی دوو چہمینہوہکەمی، یہکەم وەک یہکەم و دووہم وەک دووہم،
واتہ: لہدریژی وکورتیدا، ئینجا ہەرچی لہرکاتی یہکەمدا کرد، لہدووہمیش دا
ئەوہی کردہوہ، ئەوجا لہنویژ بۆوہو خۆریش بہر بووبوو.

ئینجا ووتاریکی دا بۆمہردومہکەو، سوپاس و ستایشی پەرورددگاری کردو
لہپاشا فہر مووی: (ئەم خۆرو مانگہ دوونیشانہی گہورہن لہنیشانہگہورہکانی
خودا، نہلہبہر مردنی کەسئ ونہلہبہر ژبانی کەسئ ناگیرین، جاہەر کاتئ
شتئ واتان بینی ئەوا لہخودا بہارینہوہو ئەللاھو ئەکبەر بکەن و نوئیژبکەن و
خیر و بہخشینہوہ بکەن).

له پاشا فەر مووی (ئەى نەوہى موحه مەد! ئەى گەلى ئىسلام! سویندم به خودا، کەس وەكى خودائاوا دەمار نایگرئ، کاتئ کەبەندەیی لهبەندەکانى شەر وائىسى بکا، یا کەنیزئ له کەنیزە کەکانى داوین پیسى بکا، ئەى گەلى موحه مەد! بەو خودایە ئەوہى کەمن دەیزانم ئەگەر ئیوہ بتان زانیایە زۆر کەم پێدە کەنین و زۆر ئەگریان). (تاج/ ۱/ ۴۶۳، ۲/ فیهى ئاسان/ ۱/ ۲۴۱= ز- ۱۶۶ ژ- ۹۲۱).

بانگەوازی نوێزى خۆرگیران

۵۳۲- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: لَمَّا كَسَفَتِ الشَّمْسُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (لُودِيَ) إِنَّ الصَّلَاةَ جَامِعَةٌ. (الحديث: ۱۰۴۵- طرفه في: ۱۰۵۱). (۴۷۰)

عەبدەللاى كورى عەمر (رەزى خودایان لى بى) فەر مووی: لەسەر دەمى پێغەمبەردا (دروودى خودای لەسەر بى) کە خۆر گیرا، بانگەواز هەل درا: (إِنَّ الصَّلَاةَ جَامِعَةٌ: وانوێزى خۆرگیران دەکړئ بە جەماعەت، زوو کەن لە دەستى مەدەن!). (= تاج- ۱- ۱۶۵ ژ- ۹۱۹).

پەنا بە خوا گرتن لە سزای گۆر لە خۆرگیران

۵۳۳- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا): أَنَّ يَهُودِيَّةً جَاءَتْ تَسْأَلُهَا، فَقَالَتْ لَهَا: أَعَاذُكَ اللَّهُ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ. فَسَأَلَتْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَيُعَذَّبُ النَّاسُ فِي قُبُورِهِمْ؟ فَقَالَ: رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (عَائِذَا بِاللَّهِ مِنْ ذَلِكَ). (الحديث: ۱۰۴۹- أطرافه في: ۱۳۷۲، ۱۰۵۵، ۶۳۶۶). (۴۷۱)

(۴۷۰) أخرجه مسلم في الكسوف، باب: ذكر النداء بصلاة الكسوف: الصلاة جامعة، رقم:

۹۱۰= ۲۱۰۰.

(۴۷۱) أخرجه مسلم في الكسوف، باب: ذكر عذاب القبر في صلاة الكسوف، رقم: ۹۰۳ = ۲۰۸۸-۲۰۸۶.

ثُمَّ رَكِبَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (ذَاتَ غَدَاةٍ مَرْكَبًا، فَكَسَفَتِ الشَّمْسُ، فَارْجَعَ ضَحَى، فَمَرَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْنَ ظَهْرَانِي الْحَجَرِ، ثُمَّ قَامَ فَصَلَّى وَقَامَ النَّاسُ وَرَاءَهُ، فَقَامَ قِيَامًا طَوِيلًا ثُمَّ رَكَعَ رُكُوعًا طَوِيلًا ثُمَّ رَفَعَ فَقَامَ قِيَامًا طَوِيلًا وَهُوَ دُونَ الْقِيَامِ الْأَوَّلِ، ثُمَّ رَكَعَ رُكُوعًا طَوِيلًا، وَهُوَ دُونَ الرُّكُوعِ الْأَوَّلِ، ثُمَّ رَفَعَ فَسَجَدَ سُجُودًا طَوِيلًا، ثُمَّ قَامَ فَقَامَ قِيَامًا طَوِيلًا وَهُوَ دُونَ الْقِيَامِ الْأَوَّلِ ثُمَّ رَكَعَ رُكُوعًا طَوِيلًا وَهُوَ دُونَ الرُّكُوعِ الْأَوَّلِ ثُمَّ قَامَ قِيَامًا طَوِيلًا وَهُوَ دُونَ الْقِيَامِ الْأَوَّلِ ثُمَّ رَكَعَ رُكُوعًا طَوِيلًا، وَهُوَ دُونَ الرُّكُوعِ الْأَوَّلِ، ثُمَّ رَفَعَ فَسَجَدَ وَهُوَ دُونَ السُّجُودِ الْأَوَّلِ ثُمَّ انْصَرَفَ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَقُولَ ثُمَّ أَمَرَهُمْ أَنْ يَتَعَوَّذُوا مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ). (الحديث: ۱۰۵۰).

عائشہی ہاوسہری پیغہمبہر (دروودی خودی لہسمر ہی) فہرمووی: جاری ژنیکی جوولہکہ ہات بولام، داوی دہسہنہی لی کردم و پیی گوتم: خوا پہنات بدات لہسزای ناو گوڑ، جابؤدئنیایی، لہم بارہیہوہ پرسیارم لہپیغہمبہر کرد: نایا ئہو خہلکہکدہمرن لہناو گوڑہکانیاندا لہسہر تاوانی ژیانی جیہان سزادہدرین! ؟ پیغہمبہر (دروودی خودی لہسمر ہی) فہرمووی: (بہئی) پہنا دہگرم بہخودا لہسزای ناوگوڑ).

جالہوہودوا سہرلہبہیانیک، پیغہمبہر (دروودی خودی لہسمر ہی) بہہوی مردنی ئیبراہیمی کوریہوہ،بہسواری کہژاوہیک لہمال دہرجوو، قہدہری ئیلاہی و چارہنووسی خوایی وابوو کہ خورگیرا، ئیتر پیغہمبہر (دروودی خودی لہسمر ہی) کاتی چیشتہنگاو گہرایہوہ، بہناو مالی ہاوسہرہکانی دا رمت بوو، تارؤیشتہ ناومزگہوت، ئہوجالہوئی لہشوینہکھی خویدا راوہستاو نویژی خور گیرانی دابہست. وہ موسولمانانیش لہ پشتیہوہ، بہجہماعہت نویژی خورگیرانیان دابہست. ئہوجا پیغہمبہر (دروودی خودی لہسمر ہی) لہراوہستانی یہکہمی رکاتی یہکہما، قورئانیکی زور دوور و دریژی خویند، ئہوجا جہمینہوہی یہکہمی رکاتی یہکہمی برد، وہلہناویدا یادیکی زوری خوی گہورہی کرد، ئہوجا سہری

له چه مینه وه هه ئیری، دیسان قورئانیکی زۆری دوورو درپژێ له پراوهستانی دووهه می پکاتی یه که ما خویند، به لām له قورئان خویندنی راوهستانی یه که می پکاتی یه که م که متر، ئه و جا چه مینه وهی دووه می ئه نجام دا، دیسان له ناو ئه م چه مینه وه یه شدا که چه مینه وهی دووه می پکاتی یه که م بوو، ته سبیحاتیکی زۆری خویند، به لām له ته سبیحاتی ناوچه مینه وهی یه که می پکاتی یه که م که متر، ئه و جا سه ری هه ئیری و پستی راست کرده وه فهرمووی: (سمع الله لمن حمده ربنا ولك الحمد...) ئینجا دوو کړنووشی دوورو درپژێ برد، ئیتر پکاتی یه که م ته و او ئه و جا پکاتی دووه میشی له سه ر هه مان شیوه ته و او کرد، ئه و جا له نوێژ بووه، له پاش ته و او بوونی نوێژ، و تارپکی بوخه لکه که دا، ئه وهی که حه زی خودای له سه ر بوو له م ووتارده فهرمووی: (به شیکی ئه م ووتاره له فهرموودهی ژماره ۵۳۱ دا رابورد- و مرگێر) له پاشدا پیغه مبه ر (بروودی خودای له سه ر بی) فهرمانی پی کردن که په نابگرن به خودا له سزای ناوگۆر، له ژبانی به رزه خا.

کردنی نوێژی خۆر گیران به کۆمه لی

۵۳۴- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: انْخَسَفَتِ الشَّمْسُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَصَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَامَ: قِيَامًا طَوِيلًا، تَحْوًا مِنْ قِرَاءَةِ سُورَةِ الْبَقَرَةِ، ثُمَّ رَكَعَ رُكُوعًا طَوِيلًا، ثُمَّ رَفَعَ فَقَامَ قِيَامًا طَوِيلًا، وَهُوَ دُونَ الْقِيَامِ الْأَوَّلِ، ثُمَّ رَكَعَ رُكُوعًا طَوِيلًا، وَهُوَ دُونَ الرُّكُوعِ الْأَوَّلِ، ثُمَّ سَجَدَ، ثُمَّ قَامَ قِيَامًا طَوِيلًا، وَهُوَ دُونَ الْقِيَامِ الْأَوَّلِ، ثُمَّ رَكَعَ رُكُوعًا طَوِيلًا وَهُوَ دُونَ الرُّكُوعِ الْأَوَّلِ، ثُمَّ رَفَعَ فَقَامَ قِيَامًا طَوِيلًا، وَهُوَ دُونَ الْقِيَامِ الْأَوَّلِ، ثُمَّ رَكَعَ رُكُوعًا طَوِيلًا وَهُوَ دُونَ الرُّكُوعِ الْأَوَّلِ، ثُمَّ سَجَدَ، ثُمَّ انْصَرَفَ وَقَدْ تَجَلَّتِ الشَّمْسُ، فَقَالَ: صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (إِنَّ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ آيَتَانِ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ، لَا يَخْسِفَانِ لِمَوْتِ

أَحَدٍ وَلَا لِحَيَاتِهِ، فَإِذَا رَأَيْتُمْ ذَلِكَ فَادْكُرُوا اللَّهَ). قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ رَأَيْتَكَ تَنَاولْتَ شَيْئًا فِي مَقَامِكَ، ثُمَّ رَأَيْتَكَ كَعَكَعْتَ؟ قَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (إِنِّي رَأَيْتُ الْجَنَّةَ، فَتَنَاولْتُ عَنْقُودًا، وَلَوْ أَصْبَتْهُ لَأَكَلْتُمُ مِنْهُ مَا بَقِيَ الدُّنْيَا، وَارَيْتُ النَّارَ فَلَمْ أَرْ مَنْظَرًا كَالْيَوْمِ قَطْ أَفْطَعُ، وَرَأَيْتُ أَكْثَرَ أَهْلِهَا النِّسَاءَ). قَالُوا: بِمَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: (بِكُفْرِهِنَّ) قِيلَ: يَكْفُرْنَ بِاللَّهِ؟ قَالَ: (يَكْفُرْنَ الْعَشِيرَ وَيَكْفُرْنَ الْإِحْسَانَ، لَوْ أَحْسَنْتَ إِلَى إِحْدَاهُنَّ الدَّهْرَ كُلَّهُ، ثُمَّ رَأَتْ مِنْكَ شَيْئًا، قَالَتْ: مَا رَأَيْتُ مِنْكَ خَيْرًا قَطْ. (ر: ٢٧) (الحديث: ١٠٥٢). (٤٧٢)

ئینو عهباس (پرمزی خویان لى بى) فهرمووی: لهسهر دهمی پیغه مبهردا (دروودی خودای لى بى) خورگیرا، پیغه مبهردا (دروودی خودای لى بى) نوپژى خورگیرانى کرد، وهله نوپژدهکدها گهلى پراوه ستاو ماوهیه کی دوورو درپژ له نا نوپژدهکدها به پراوه ستانه وه هه رقورئانی ده خویند، بگره له پراوه ستانى یه که می پکاتى یه که مدا به قهده سورته ی به قهره ی خویند ۰۰۰ نیتر هه موو فهرمووده که ی گپرایه وه (وهک له ژماره: ۵۳۳د رابورد) تانه وئ که ئیبنو عهباس ده لئ: جاپیغه مبهردا (دروودی خودای لى بى) فهرمووی: (خورو مانگ دوو نیشانه ی گهورمن له نیشانه گهوره گانی خودا، که دهبین به به لگهو نیشانه لهسهر بوونی خوداو یه کتایی خودا، نه له بهر مردنی که سو نه له بهر ژيانی که س ناگیرین! به لام هه رکاتئ شتیکی ناو هاتان دى نهوا زیکرو یادی خودا بکه ن. یاران (پرمزی خودایان لى بى) گوتیان: نه ی پیغه مبهردی خودا! لهم شوینه پیر پوزماتا، چاومان لیّت بوو ده ست برد بوشتئ که بهیئیت، که چی هه ل سله میته وه وهک که سئ له شتی بترسئ وابوو، نیتر کشایته دواوه؟! فهرمووی: (دروودی خودای لى بى) (ئه وه لهو کاته دا به هه شتم دى، وده ستم برد بویشوین ترى له میوه که ی هه تا بهیئیم بوئان، به لام بووم نه کرایه وه، نه گهر

بۆم بکرایه ته وه تاجیهان دهما هەرلێتان دهخواردو تهواو نه دهبوو، چونکه میوهی به ههشت که ده نکیکی لی ده که یته وه ده نکیکی تر له لایه نی خودا وه دپته وه جیگه ی! ههروه ها ناگری دۆزه خیشم دی! هه رگیزاو هه رگیز دیمه نی وادزیوو بی رمزام نه دیوه، سه رنجم دا زوربه ی خه لکه که ی ناوی، ژنان بوو). عه رزیان کرد: نه وه له به رچی؟ نه ی پیغه مبه ری خودا! فه رموو ی: (چونکه ناسوپاسی ده که ن و له به ر نه وه که ناسوپاس و ناشو کرن) گو تیان: ئایا ناسوپاسی و ناشو کری خودا ده که ن؟ فه رموو ی: نه، مه به ست نه و منیه، به لام ناسوپاسی و ناشو کری هه وه رو هاوړی ده که ن و، پی نه زانن و چا که یان له به ر چاونییه، گریمان به در یژیایی سال چا که و پیاو ته له که ل ژندا به که ی، به لام نه گه ر پوژی له پوژان شتیکی لی دیت که به دلی نه بی، ده لی: نه وه تی من هه م خیرم له تو نه دیوه! (ت/۱/۴۶۸-۱/ش/ن = ز-۱۷۱- ز-۹۳۲).

به نده نازاد کردن له خۆر گیرانا

۵۳۵- عَنْ هِشَامٍ عَنْ فَاطِمَةَ عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: لَقَدْ أَمَرَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (بِالْعَتَاقَةِ فِي كُسُوفِ الشَّمْسِ). (الحديث: ۱۰۵۴). (۴۷۳)

ئه سمائی کچی ئه بوبه کر (همزای خواهران لی بی) فه رموو ی: (له خۆر گیرانه که دا پیغه مبه ر (دروودی خودی له سه ر بی) فه رمانی کرد به به نده نازاد کردن، تاخودا ده روی ره حمه تیان لی بکاته وه).

باسی یادی خودا له خۆر گیرانا

۵۳۶- عَنْ أَبِي مُوسَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: خَسَفَتِ الشَّمْسُ، فَقَامَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَرَعًا، يَخْشَى أَنْ تَكُونَ السَّاعَةُ، فَأَتَى الْمَسْجِدَ، فَصَلَّى بِأَطْرَلِ قِيَامٍ

وَرُكُوعٍ وَسُجُودٍ رَأَيْتُهُ قَطَّ يَفْعَلُهُ، وَقَالَ: (هَذِهِ الْآيَاتُ الَّتِي يُرْسِلُ اللَّهُ لَأَنْ تَكُونَ لِمَوْتٍ أَحَدٍ وَلَا لِحَيَاتِهِ، وَلَكِنْ يُخَوِّفُ اللَّهُ بِهَا عِبَادَهُ، فَإِذَا رَأَيْتُمْ شَيْئًا مِنْ ذَلِكَ فَافْزِعُوا إِلَى ذِكْرِهِ وَدُعَائِهِ وَاسْتِغْفَارِهِ). (الحديث: ۱۰۵۹). (۴۷۴)

ئەبوو موسای ئەشعەری (پەزەن خەوی لێ بێ) فەررمووی: رۆژی خۆرگێرانەکە، پێغەمبەر (دروودی خەودای لەسەر بێ) راپەڕی و شەژاو مەترسی ئەوەی هەبوو کە ئەوە بەرای نیشانەکانی هاتنی قیامت بێ، پۆیشت بۆمژگەوت و لەوێ نوێژیکی خۆر گێرانی دوورو درێژی بەکۆمەڵی بۆ کردین، قەد نەمدیوە کەناو لەنوێژدا، قورئانی وا دورو درێژ لەراوەستانا بخوینێ، یا ئاوا چەمینیوە کورپنووش درێژ بکاتەو. وتاریکی دا، فەررمووی: (ئەم نیشانەو دیاردانە ی کە خودا دەیان نیڕی و پێشانێ ئەوخەلکەیان دەدا، وەک خۆر گێران و مانگ گێران و بومەلەرزه و گەردەلوول و ئەمانە، خودا بۆ ئەوەی دەنیڕی کەبەندەکانی خۆی هۆشیاربکاتەو و بەوانە بیان ترسینێ و هەرپەشەیان لێ بکا، ئەگینا ئەم جۆرە نیشانە، نەلەبەر مردنی کەس و نەلەبەر ژیاکی کەس روو نادات، جاکاتی دیتان شتێ لەمانە رووی دا، ئەوا پەلاماری یادی خودا بدمەن، نوێژ بکەن و خێرو خێرات بکەن، چونکە خودا بەهۆی کردنی ئەم جۆرە خواپەرستیانەو دەررووی رەحمەت لەبەندەکانی خۆی دەکاتەو، لەدەردو بەلاو ناخۆشی رزگاریان دەکا).

لەنوێژی خۆرگێران و مانگ گێرانا بەدەنگی بەرز قورئان دەخوینێ

۵۳۷- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: جَهَرَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي صَلَاةِ الْخُسُوفِ بِقِرَاءَتِهِ فَإِذَا فَرَعَ مِنْ قِرَاءَتِهِ كَبَّرَ فَرَكَعَ، وَإِذَا رَفَعَ مِنَ الرُّكْعَةِ

قَالَ: (سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ) ثُمَّ يُعَاوِدُ الْقِرَاءَةَ فِي صَلَاةِ الْكُسُوفِ، أَرْبَعَ رَكَعَاتٍ فِي رَكَعَتَيْنِ، وَأَرْبَعَ سَجَدَاتٍ. (الحديث: ١٠٦٥). (٤٧٥)

عائشه (همزای خوی لب) فہرمووی: لەنوێژی خۆرو مانگ گیراندا پییغەمبەر (مروودی خویای لەسەر لب) فاتحەو سوورمەتەکە ی پاشی بە دەمنگی بەرز دەخویندو لەسەر ئەم شیوہیە دەیکردن: کاتی لەفاتیحەو قورئان خویندنی پاش فاتیحە دەبوو ئەللاھو ئەکبەری دەکردو دەجوو بۆچەمینەو، کاتیکیش سەری لەچەمینەو هەڵ دەبەری دەیفەرموو: (سمع الله لمن حمده ربنا ولك الحمد) لەھەریەکی لەھەردوو رکاتەکەدا دوو چەمینەو دوو کورپنیشی دەبرد، کەدەکاتە چوار راوەستان و چوارئێعتیدال و چوارچەمینەو دوو چوار کورپنوش.

روونکردنەو:

ئەم چەندین خالانە لەم بابەتەدا پەچاو دەکری:

١- مەبەست لەئایات (نیشانەو عەلامات) چییە؟ مەبەست لەئایات لەم شوینەو لەوینە ی ئەم شوینەدا ئەو دیاردە سروشتی و نیشانە ئاسمانیانەن، کەناوبەناو لەناکاودا روو دەدەن، وەک: خۆرومانگ گیران و بوومەلەرزەو بورکان و گەردەلول و زریان و بای سەخت و لافاوی گەورەو هەورە تریشقەو برووسکەو ئەستێرە کشان و شتی تری سامناکی ترسناک، یاوەک قەومانی کارەساتی ناخۆش، وەک مردنی زانای ئایینی گەورەو مردنی پادشای دادپەرورەو ئیسلام پەرور، هەروادیل کردنی ئەم زاتانە لەلایەن دوژمنەو.

٢- لەم کاتانەدا چی بکری باشە؟ لەم کاتەدا بەشیوہیەکی گشتی خێرو یادی خودا نوێژو تەوہو پارانەو داوای لێ خوێ بوون لەخودا بکری، لەگەڵ پەچاو کردنی خالی سێیەم لەم روونکردنەو.

۳- لههه مان کاتا هه ریه که لهم دیاردهو نیشانانه، لهکاتی روودانیانا کردار یاگوتاریکی تایبهتی سوونهته، یا ههردووکیان، یاچه ند کردارو یاچه ند گوتاری، بۆنمونه: لهکاتی خوړو مانگ گیراندا نهو شتانه سوونهتن که لهم باسه دا بهدریژی باس کراون، لهکاتی گهردهلوول و بای سهختدا نزای تایبهتی خوئی ههیه، لهکاتی هه وره تریشقه دا سوونهته سی جا بلئی: (سُبْحَانَ مَنْ يُسَبِّحُ الرَّعْدُ بِحَمْدِهِ وَالْمَلَائِكَةُ مِنْ خِيفَتِهِ) لهکاتی کشانی نهستیردها و اباشه سهرنجی نه داو بلئی: (مَا شَاءَ اللَّهُ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ) لهکاتی فهوتی گه وره پیاوانی ئیسلاما کړنوش بردن بۆخودا، بهدهستی بهدهستنوئیزه وه بهرمو رووگهیه، یه که کورنوش سوونهته، لهکاتی بوومه له رزدها ته و بهو نزاو پارانه وه و په ناگرتن به خودا له شه پری نه م دیاردهیه سوونهته. (پروانه تاج/ ۱/ ۴۷۸، ۴۷۹، الاژکار للنووی ص ۱۶۲-۱۶۴).

۴- له کومه ئی فهرموودهو (نهر) بیستراوی دروسته وه دمرده که وئ که گونا هوی روودانی دمرده به لایه. جاری له سهر دمی پيشهوا عومهردا (پرمزی خوی لی بی، بوومه له رزه یی پروویدا، فهرمووی: (نهی خه لگی مه دینه! چ زووبیشهر عیتان بهرپاکرد، به خودا نه گهر نه مجاره رووبداته وه له ناوئیه ودا دانانیشم).

پایانی

باسه گانی نامه ی خوړو مانگ گیران- له سهر فهرمایشتی ماموستانی عهسقه لانی- چل فهرمووده ی تیا دایه، نیوه یان په یوه ستن واته: موصول، نهو نیوه ی تریشیان بی رشتن، واته: معلقن، سی و دویان له م باسه خویدا یاله پيشه وه دووباره بوونه ته وه، پيشهوا موسلیمیش (پرمزی خوی لی بی) هه موویانی گیرا وده وه، بیجگه له مانه یان:

۱- (۵۲۹ ت = ۱۰۴۰ ف).

۲- (۵۳۵ ت = ۱۰۵۴ ف).

پینج بیستراوی صه حابه و تابیعیشی واتیادا.

بسم الله الرحمن الرحيم

۲۳) نامه‌ی کورنوشی قورنانشویندن (کتاب سجود القرآن)

۵۳۸- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مسعود (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (قَرَأَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ النَّجْمَ بِمَكَّةَ فَسَجَدَ فِيهَا وَسَجَدَ مَنْ مَعَهُ غَيْرَ شَيْخٍ، أَخَذَ كَفًّا مِنْ حَصَى، أَوْ تُرَابٍ فَرَفَعَهُ إِلَى جَهَّتِهِ، وَقَالَ يَكْفِينِي هَذَا، فَرَأَيْتُهُ بَعْدَ ذَلِكَ قُتِلَ كَافِرًا). (الحديث: ۱۰۶۷ - اطرافه في: ۴۸۶۳، ۳۹۷۲، ۳۸۵۳، ۱۰۷۰). (۴۷۶)

عبداللای کوری مهسعود (پرمزی خوی لی بی) فهرمووی: لهمهککه، جاری پیغه مبهه (درودی خودی لهسهه بی) سورته (والنجم) ی خویندو کورنوشی تیادا برد، نهوا نهیش کهلهوی بوون لهگه‌لیا کورنوشیان برد، ته‌نیا پیره‌می‌ردی نه‌بی، که‌گوئی چهو، یالاگوئی خولی هه‌لگرت و به‌رزی کرده‌وه بوته‌ویلی و گوتی: پیویست به‌کورنوش ناکائه‌م به‌سه، له‌وه‌دوا نه‌وپیره‌می‌رده‌م دی به‌کافری کوژرا. (تاج: ۱/۳۳۲/۸ ز- ۱۱۰ ژ- ۶۵۲ = ش/د/ت/ن).

هه‌سقه‌لانی (پرمزی خوی لی بی) دمه‌هرمووی: (له‌توله‌ی نه‌وه‌دا که‌کورنوشی نه‌برد به‌بی‌پروایی کوژرا، وادیاره نه‌وانه‌ی که‌له‌ور‌ژده‌دا به‌م بو‌نه‌یه‌وه ته‌وفیق دران بو‌کرنوش بردن، خودای گه‌وره ئاخر خیری به‌نسیبی هه‌موویان کردووه، به‌پیر‌وزی نه‌و کرنوشه، له‌نه‌نجاهه‌موویان موسولمان بوون).

۵۳۹- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: (ص) لَيْسَ مِنْ عَزَائِمِ السُّجُودِ وَقَدْ رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَسْجُدُ فِيهَا. (الحديث: ۱۰۶۹ - طرفه في: ۳۴۲۲). (۴۷۷)

ئىبنو عبّاس (دەزى خويان لى بى) فەرمووى: ئايەتەكەى سوورەتى (ص) لەئايەتە دامەزراوەكانى سەجدەى تىلاوت نىيە، لەگەڵ ئەمەيشا كەوا دەئيم، من بەچاوى خۆم ديوە كەپيغەمبەر (دروودى خودى لەسەر بى) كورنوشى تيادا دەبردو دەيفەرموو: (ئەمە بۆداود سەجدەى تەوبەبوو، واتە: كورنوشى تەوبەو زيان، بەلام بۆئيمە دووسەجدەى شوكرە، واتە: كورنوشى سوپاس).

ئايەتەكەش ئەمەيه: (وَظَنَّ دَاوُدُ أَنَّمَا فَتْنَاهُ فَاستَغْفِرَ رَبَّهُ وَخَرَّ رَاكِعًا وَأَنَابَ) (۲۴/۳۸). (بەروانە تاج/۱/۳۳۱).

۵۴۰- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (سَجَدَ بِالتَّجَمِّ، وَسَجَدَ مَعَهُ الْمُسْلِمُونَ وَالْمُشْرِكُونَ، وَالْجِنُّ وَالْإِنْسُ). (الحديث: ۱۰۷۱ - طرفه في: ۴۸۶۲). (۴۷۸)

ئىبنو عبّاس (دەزى خويان لى بى) فەرمووى: پيغەمبەر (دروودى خودى لەسەر بى) لەدواى ئايەتەكەى كورنوشى سوورەتى (والنجم) هود، كورنوشى برد، موسولمانەكان و هاوبەشەيدا كەرەكان و جنۆكەو ئادەمیزاد، ئەودى لەوى بوو هەمويان كورنوشيان بردلەگەئيا، تەنانەت قاو داکەوت كەخەلكى مەككە سەرچەم موسولمان بوون!).

۵۴۱- عَنْ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَرَعَمَ أَنَّهُ قَرَأَ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (وَالْتَّجَمَ) فَلَمْ يَسْجُدْ فِيهَا. (الحديث: ۱۰۷۲ - طرفه في: ۱۰۷۳). (۴۷۹)

زهیدی کوپی سابت (پرمزی خوی لی بی) فهرمووی: سورتهی (والنجم) م دهورکردهو
 بوپیغهمبر (دروودی خودای لهسر بی) کورنوشی تیادانهبرد. (تاج/۱/۳۳۴ = ز-۱۱۱ ژ-۶۵۸ =
 ش/د/ت/ن).

۵۴۲- عَنْ أَبِي سَلَمَةَ (رحمه الله) قَالَ: رَأَيْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَرَأَ (إِذَا
 السَّمَاءُ انشَقَّتْ) فَسَجَدَ بِهَا. فَقُلْتُ: يَا أَبَا هُرَيْرَةَ، أَلَمْ أَرَكَ تَسْجُدُ؟ قَالَ: لَوْ لَمْ أَرَ
 النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَسْجُدُ لَمْ أَسْجُدْ. (الحديث: ۱۰۷۴). (۴۸۰)

نهبوو سهلهمه (پرمزی خوی لی بی) فهرمووی: نهبوهورمیرم دی سوورتهی (إِذَا
 السَّمَاءُ انشَقَّتْ) خویندو کورنوشی قورنانخویندنی تیادا خویند، پیم گوت:
 نهوه نه کورنوشه چی بوو؟ فهرمووی: (نهگهر بهچاوی خوّم پیغهمبرم
 نهدیبايه كهلهناو نه سورتهداکورنوش ببا کورنوشم نهدهبرد).
 (ت/۱/۳۳۳-۱۰ ش/د/ن).

۵۴۳- عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
 يَقْرَأُ عَلَيْنَا السُّورَةَ فِيهَا، السَّجْدَةُ فَيَسْجُدُ وَنَسْجُدُ، حَتَّى مَا يَجِدُ أَحَدُنَا مَوْضِعَ
 جَبْهَتِهِ. (الحديث: ۱۰۷۵- طرفاه فی: ۱۰۷۶، ۱۰۷۹). *

نیبنو عومهر (پرمزی خویان لی بی) فهرمووی: گهلی جار پیغهمبر (دروودی
 خودای لهسر بی) كهنهو سورتهانهی بۆدهخویندین كه کورنوشیان تیادایه، خوی
 کورنوشی دمبردو نیمهش کورنوشمان لهگهلیدا دمبرد، تهنانهت لهبر زوری
 عهشاماتهكه هندیكمان جیگهی دهست نهدهكهوت ههتا لهکاتی کورنوشهكهدا
 تهویلی لهسر دانئ. (ت/۱/۳۳۰-۲ ز-۱۱۰ ژ-۶۴۶ = ش/د).

(۴۷۹) اخرجہ مسلم فی المساجد ومواضع الصلاة، باب: سجود التلاوة، رقم: ۵۷۷ = ۱۲۹۷،
 ۱۲۹۸.

(۴۸۰) اخرجہ مسلم فی الصلاة (عینی/۱۰۵/۷-۱۰۹). المترجم = ۱۲۰۴-۱۲۰۶.

* مسلم. مساجد. ۱۲۹۵، ۱۲۹۶.

پایانی

ماموستا عهسقه لانی (رمزای خوی لی بی) دهفه رمووی: باسه کانی نامه ی کورنوشی
قورئانخویندن پازده فه رمووده ی تیادایه، دوانیان بی رشتن (موعه لله قن) نو
فه رمووده یان دووبارمن، پوخته که یان شهنش فه رمووده ن، موسلیمیش (رمزای خوی لی
بی) هه موویانی گیراوده توه جگه له مانه :-

۱- (۵۳۹ ت = ۱۰۶۹ ف).

۲- (۵۴۰ ت = ۱۰۷۱ ف).

۳- (۱۰۷۷ ف. برپوانه تاج/۱/ ۲/۳۳۵).

حهوت بیستراو (ئه سه ر) ی صه حابه و که سانی تریشی واتیا، به لام
بیستراوه کان له ته جریده که دا نین.

تییینی:

زهیدی کوری سابیتی ئه نصاری له صه حیجی بوخاریدا ههشت فه رمووده ی
هیه، خه زره جیه، زهید نووسه ری سرووش بوو، له سه رده می پیغه مبهردا
هه موو قورئانی له بهر بوو، به فه رمانی پیغه مبه ر (دروودی خودای له سه ر بی) زمانی
جووله که فی ربوو به پازده رۆژ، که پیغه مبه ر (دروودی خودای له سه ر بی) کاغه زی دهنووسی
بو یان زهید بو ی دهنوسین، که کاغه زیشیان ده هات زهید ده یخوینده وه
بو پیغه مبه ر (بر: تاج/۵/ ۳۳۱/۱ = تاج- ۴ ز- ۹۴ ژ- ۳۶۸۴ چ- ۴).

بسم الله الرحمن الرحيم

۲۴) باسه کانی کورت کردنه وه ی نوێژ (أبواب تقصير الصلاة)

۵۴۴- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: أَقَامَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
تِسْعَةَ عَشَرَ يَوْمًا يَقْصُرُ. (الحدیث: ۱۰۸۰ - طرفاه فی: ۴۲۹۹، ۴۲۹۸). (۴۸۱)

ثیبنوعه باس (همزای خوابان لئ بئ) فهرمووی: سائی نازاد کردنی شاری مهککه، پیغهمبه ر (دروودی خودای لهسهر بئ) نوژده شهو لهمهککه مایهوه، لهوماوهیهدا نویژی کورت دهکردهوه. واته: نویژه چوارینه کانی دهکرد بهدوورکات. (ت/۱/۴۴۷/۳ = ز ۱۵۵ ژ ۸۹۱).

۵۴۵- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) يَقُولُ: خَرَجْنَا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنَ الْمَدِينَةِ إِلَى مَكَّةَ، فَكَانَ يُصَلِّي رَكْعَتَيْنِ رَكْعَتَيْنِ، حَتَّى رَجَعْنَا إِلَى الْمَدِينَةِ. قُلْتُ: أَقِمْتُمْ بِمَكَّةَ شَيْئًا؟ قَالَ: أَقِمْنَا بِهَا عَشْرًا. (الحديث: ۱۰۸۱- طرفه في: ۴۲۹۷). (۴۸۲)

یهحای کوری ئهبو ئیسحاق فهرمووی: ئهنهس (همزای خوی لئ بئ) فهرمووی: لهحهجی مال ئاواپی دا، لهخزمهتی پیغهمبه ردا (دروودی خودای لهسهر بئ) لهمهدینهوه چووین بۆ مهککه، ئیتر ههر دوو رکات دوو رکات نویژه چوار رکاتی یهکانی دهکرد ههتا گهرایینهوه بۆمهدینه، گوتم بهئهنهس: لهمهککه هیچ مانهوه؟ فهرمووی: دهشهو لهوی ماینهوه. (ت/۱/۴۴۷/۲ = ز ۱۵۵ ژ ۸۹۰ = ش/د/ت/ن).

۵۴۶- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: صَلَّيْتُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمِنَى رَكْعَتَيْنِ وَأَبْيَ بَكْرٍ وَعُمَرُ، وَمَعَ عُثْمَانَ صَدْرًا مِنْ إِمَارَتِهِ، ثُمَّ أَتَمَّهَا. (الحديث: ۱۰۸۲- طرفه في: ۱۶۵۵). (۴۸۳)

ئیبنو عومهر (همزای خوابان لئ بئ) فهرمووی: لهحهجی مال ئاواپییدا، لهمینا، لهپۆژهکانی جهژنی قورباندا، لهگهڵ پیغهمبه رخوی و لهگهڵ ئهبووبهکرو عومهردا، لهکاتی جینشینى خویاندا، نویژه چوار رکاته کانمان بهدوو رکات دهکرد، واته: کورتمان دهکردنهوه لهجیاتی چوار رکات دوو رکاتمان دهکرد، کهئهم کرداره لهزاراوی شهرعی پیروژداپی دهوترئ (قصر الصلاة الرباعیه).

(۴۸۲) اخرجہ مسلم فی صلاة المسافرين وقصرها، باب: صلاة المسافرين..رقم: ۶۹۳ = ۱۵۸۴.

(۴۸۳) اخرجہ مسلم فی صلاة المسافرين وقصرها، باب: قصر الصلاة بمئى، رقم: ۶۹۴ = ۱۵۸۸.

ودهه روهها له گهڵ عوسمانیشدا له سه رهتای فه زمانه واییه کهیدا به هه مان چه شن ده مان کرد، به لام عوسمان له دواویی دا چوار رکاتی ته وای ده کردو له مینا نویژی کورت نه ده کرده وه. (تاج: ۱/ ۴۴۸/ ۴ - ز: ۱۵۵ - ژ: ۸۹۲ = ش/ ن).

۵۴۷ - عَنْ حَارِثَةَ بْنِ وَهَبٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ صَلَّى بِنَا النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) آمَنَ مَنْ كَانَ بِمَنْى رَكَعَتَيْنِ. (الحديث: ۱۰۸۳ - طرفه في: ۱۶۵۶). (۴۸۴)

حاریسه ی کوری وههب (رمزای خوای لی بی) فه مووی: له حه جی مال ئاواپی دا، له پۆژه گانی مینادا، پیغه مبه ر (دروودی خودای له سه ر بی) نویژه چوار رکاتییه گانی کورت ده کرده وه به دوو رکات بو ی ده کردین، له وکاته شدا دنیا زۆر هیمن و ئه مین بوو، ئه وه ی بلایی ترس له دوو ژمن پیغه مبه ر (دروودی خودای له سه ر بی) نه یبوو، که واته: کورت کردنه وه ی نویژ په یوه ندی به ترسه وه نییه، وه ک گه لی له زاناکان واده فه رموون. (بروانه: حاریسه بن وهب/ الاستیعاب/ ابن عبدالبر).

حاریسه ری کوری وههب خوزاعیه، برای دایکی عوبه یدیلای کوری نیامی عومه ره، له سه حیه ی دا چوار فه رمووده ی هیه، له بو خاریدا چوار فه رمووده ی هیه (رمزای خوای لی بی).

۵۴۸ - عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ يَزِيدَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) يَقُولُ: صَلَّى بِنَا عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ بِمَنْى أَرْبَعِ رَكَعَاتٍ فَقِيلَ ذَلِكَ لِعَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَاسْتَرْجَعَ، ثُمَّ قَالَ: صَلَّيْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمَنْى رَكَعَتَيْنِ؛ وَصَلَّيْتُ مَعَ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ بِمَنْى رَكَعَتَيْنِ، وَصَلَّيْتُ مَعَ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ بِمَنْى رَكَعَتَيْنِ، فَلَيْتَ حَظِّي مِنْ أَرْبَعِ رَكَعَاتٍ رَكَعَاتِ مُتَقَبَّلَتَانِ. (الحديث: ۱۰۸۴ - طرفه في: ۱۶۵۷). (۴۸۵)

(۴۸۴) اخرجه مسلم في صلاة المسافرين وقصرها، باب: صلاة المسافرين. رقم: ۱۵۹۶.

(۴۸۵) اخرجه مسلم في صلاة المسافرين وقصرها، باب: قصر الصلاة عيني، رقم: ۱۵۹۴.

کاتی قسه یان بوئیبنو مه سعود کرد: که نیمای عوسمان له کاتی حه جا، له پوژانی ره جمی شهیتانا له مینا نویژه چوارینه کان گورت ناکاته وه، به لگو به چوار پکاتی ته واو بهر نویژی نویژی نیوهر وو عه سرو خه ووتنان بوموسولمانان دهکا، نه مهی پینا خوش بوو، چونکه شتی وا به پیچه وانیه، باستره وهیه، بویه فهرمووی: (إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ). واته: شتی واکاره ساته، نینجا فهرمووی: (لهم پوژانه دا له میناله گهل پیغه مبهردا له سهر دهمی خویداو، له گهل نه بوبه کردا له سهر دهمی جینشینی خویداو، له گهل عومهردا له سهر دهمی جینشینی خویدا، ههریه کی لهم نویژه چوار پکاتیه مان بهدوو پکات دهکرد، خوزگه م لهم چوار پکاته ی که ئیستا له سهر دهمی جی نشینی عوسماندا دهیانکه م دوانیان گیرا دهوو، ئیتر بهسم بوو!).

۵۴۹- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (لَا يَجِلُّ لِمَرْأَةٍ تُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ، أَنْ تُسَافِرَ مَسِيرَةَ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ لَيْسَ مَعَهَا حُرْمَةٌ). (الحديث: ۱۰۸۸). (۴۸۶)

ئه بو هورمهیره (پزی خوی لی بی) فهرمووی: پیغه مبهردا (دروودی خودی له سهر بی) فهرمووی: (ئه وژنه ی باوهری ته واوی به خوداو به پوژی دواپی ههیه، دروست نییه بوی که به بی که سیکی خوی بجی بوسه فهری، که پوژهری ی، یازیتر دوور بی).

له سه فهردا نویژی شیوان کورت ناکریته وه

۵۵۰- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَعْجَلَهُ السَّيْرُ يُؤَخِّرُ الْمَرْبَ فَيُصَلِّيْهَا ثَلَاثًا، ثُمَّ يُسَلِّمُ، ثُمَّ قَلَّمَا يَلْبَثُ حَتَّى يَقِيمَ الْعِشَاءَ فَيُصَلِّيْهَا رَكَعَتَيْنِ، ثُمَّ يُسَلِّمُ، وَلَا يُسَبِّحُ بَعْدَ الْعِشَاءِ، حَتَّى يَقُومَ مِنَ جَوْفِ اللَّيْلِ. (الحديث: ۱۰۹۲). (۴۸۷)

(۴۸۶) اخرجه مسلم في الحج، باب: سفر المرأة مع محرم إلى حج وغيره، رقم: ۱۳۳۹.

(۴۸۷) اخرجه مسلم في صلاة المسافرين وقصرها، باب: جواز الجمع بين الصلاتين في السفر وفي

الحج، باب: الإفاضة من عرفات إلى المزدلفة، رقم: ۷۰۳ - ۱۶۲۵.

ثیبنو عہمہر (پرمزای خویان لئ بئ) فہرمووی: لہسہفہردا سہرنجی پیغہمبہرم دہدا، ئہگہر پہلہی رؤشتنی بواپہ، نویژی شیوانی دواہدہخست، لہپاشا سی رکاتی تہواوی نویژی شیوانی دہکردو سلاوی دہدایہوہ، ئیتر بہبی دواخستن نویژی خہوتنانی دادہبہستو بہدووورکات دہیکردو سلاوی دہدایہوہ، پیغہمبہر (دروودی خودای لہسہر بئ) لہسہفہردا لہپاش نویژی خہوتنانہوہ نویژی سوونہتی نہدہکرد، ہہتا نیوہشہو ہہل دہسا بوشہونویژ! .

باسی کردنی نویژی سوونہت بہسواری ولاج بارووشی لہرووگہنہبی

۵۵۱- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ أَخْبَرَهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُصَلِّي التَّطَوُّعَ وَهُوَ رَاكِبٌ فِي غَيْرِ الْقِبْلَةِ. (الحديث: ۱۰۹۴). (۴۸۸)

جابیری کوری عہدوللا (پرمزای خوی لئ بئ) فہرمووی: جاران پیغہمبہر (دروودی خودای لہسہر بئ) بہسواری ولاج نویژی سوونہتی دہکرد، جاری وادہبوو رووشی لہرووگہ نہبوو (تاج/۱/۲۱۴/۱ ز-۵۴ ژ-۳۹۳ = ش/د/ت/ن).

کردنی نویژی سوونہت بہسواری کوندریز

۵۵۲- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) صَلَّى عَلَى حِمَارٍ وَوَجْهُهُ عَنْ يَسَارِ الْقِبْلَةِ؟ فَقِيلَ لَهُ: تُصَلِّي لِغَيْرِ الْقِبْلَةِ فَقَالَ: لَوْلَا أَنِّي رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَعَلَهُ لَمْ أَفْعَلْهُ. (الحديث: ۱۱۰۰). (۴۸۹)

ئہنہسی کوری شیرین (پرمزای خوی لئ بئ) فہرمووی: ئیمامی ئہنہس (پرمزای خوی لئ بئ) کہلہشام گہرایہوہ چووین بہپیریہوہ بوپیشوازی، لہ شوینئ بہخزمہتی

(۴۸۸) لم يوافقہ مسلم علی تخريجہ (فتح/۲/۶۸۷-خاتمة)- المترجم.

(۴۸۹) اخرجه مسلم في صلاة المسافرين وقصرها، باب: جواز صلاة النافلة على الدابة في السفر: ۷۰۲ = ۱۶۱۸.

گه‌یشتین پیی ده‌لئین عه‌ینی ته‌مر، ته‌ماشایم کردبه‌سواری گویدریژئی نوویژئی سوونه‌ت ده‌کا، پرووی له‌لای چه‌پی قیبله‌وه‌یه، ئاله‌ملایه‌وه، منیش عه‌رزیم کرد: ده‌بینم نوویژئی سوونه‌تت کرد، که‌چی پرووت له‌پروووگه نه‌بوو؟ فه‌رمووی: (ئه‌گه‌ر بۆخۆم پیغه‌مبه‌رم به‌چاوی خۆم نه‌دیبا‌یه، که‌له‌سه‌ر ئه‌م شی‌وه‌یه نوویژئی سوونه‌تی ده‌کرد، ئه‌مه‌م نه‌ده‌کرد!).

رافه‌ و شیک‌کردنه‌وه: ئه‌م به‌هرانه له‌م فه‌رمووده‌یه وهرده‌گیری:

- ۱- کرداری پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودی له‌سه‌ر بئ) وه‌ك، گوتاری، به‌بئ سی‌ودوو، ده‌بئ به‌به‌لگه‌ بۆوه‌رگرتنی برپار، واته‌: کرداری ریك وه‌ك گوتاری سه‌رچاوه‌ی برپاره‌.
- ۲- نوویژئی سوونه‌ت، گه‌رچی نوویژخوین پرووشی له‌پروووگه نه‌بئ، به‌سواری و لاخ و خوشرو و ماشین و فرۆك و شه‌مه‌نده‌فه‌رو پاپۆرو مووشه‌ك و با‌ئۆن، له‌سه‌فه‌ردا دروسته‌.
- ۳- نوویژخوین له‌سه‌ر جیگه‌یی نوویژ بخوینی، که‌پییسی تیابئ، نوویژه‌که‌ دروسته‌، به‌مه‌رجی پیسیه‌که‌ لیئ نه‌که‌وئ، چونکه‌ و لاخ که‌ پیغه‌مبه‌ر خۆی نوویژئی به‌سواری پشتی کردوو، له‌پییسی به‌ده‌رنییه‌، هه‌ر هیج نه‌بئ ده‌روازه‌کانی له‌شی پیسییان پیوه‌ هه‌یه‌.

شت شت یاد ده‌خاته‌وه:

له‌یادمه‌ سائئ شیخ موحه‌مه‌دی قه‌رده‌اغی خه‌تیبی مزگه‌وتی گه‌وره‌ی سلیمانی (ره‌حه‌متی خوا‌ی لی بئ)، بۆنه‌قلی وتارو نوویژئی هه‌ینی، سه‌ری میکرو‌فونه‌که‌ی، به‌ده‌رزیه‌کی سنجاق دابوو له‌قه‌راخی یه‌خه‌ی جبه‌که‌ی. جابه‌ه‌ندئ لۆکه‌به‌سه‌ر ئه‌مه‌یان کرد به‌مه‌هانه‌یی له‌دژی خه‌تیب، گوا‌یه‌: ئه‌و میکرو‌فۆنه‌ به‌سه‌راوه‌ به‌وا‌یه‌ریکه‌وه‌، که‌ئو سه‌ره‌که‌ی به‌سه‌راوه‌ به‌چه‌ن دارته‌لیکه‌وه‌، که‌خواه‌ ناخواه‌ پیسی وا له‌بن یه‌کئ له‌ودارته‌لانه‌دا، شتی وایش نوویژ پووچ ده‌کاته‌وه‌!

دەورو بەری سالی ۱۹۵۵ بوو، عێراق سەر جەم لە ئیستا زیاتر، وەك مەنجه‌لی
سەر ئاگر دەكوڵا، لە مزگەوتی بێتەبەق مەلا مستەفای زەلەمی، ئیجازە ی
مەلایەتی دا بە یەكێ لە فەقێ مەلا باشەكانی خۆی، ئەوسا بابوو، بەم
بۆنە یەوێ ئاھەنگێکی قەشەنگ دەگێڕا، خەلکی گەرەك و گشت مەلا و فەقێ و
پیاوما قوولانی شارو قازی و فەرمانبەرانی میری بانگ دەكران، كۆمەلەی وتاری
جوړاو جوړ دەخویندرا نەو، شەكراو دەخورا یەو، ئیجازە نامە یەكی پیروژ
دەخویندرا یەو، ئەو جا قازی، یامەلا باشی، یا گەورە پیاوی، میژەر و جەبی
لەبەر فەقێ ئیجازە پێ دراوێكە دەكرد، ئیتر فەقێكە دەبوو بە مەلا و كوڵای
بەژیانی فەقێ یەتی دەھێنا.

ھەندێ كەسیش وەك كەلەشیری ناو دخت خۆی تی ھەل دەقورتاند، ئەم
جوړە كۆبوونەوێ بە ھەل دمازی، بۆ پڕوپاگەندە بۆ دەستەو بەستە ی خۆی،
ھەل ئەسا بە قاچاخی و وتاریکی دەدا!

جاك ك مو حەمەدی مامۆستا مەلا عبدولكەریم و من یەكێك بووین لەم
لاكوتانە! قەسەكانی من گەرچی كال و كرج بوون، بەلام چونكە بەیان حاڵی
رووداویێکی تالی رەق و زەق و ناحەقبوون، ھەتا ئیستایش لە ناو مەلا و فەقێكانا
سەدای ھەرمایە، پالفتەكەیان ئەمە بوو:

(... بەناوی ھەموو فەقێكانی ناوچەكەو، بیزاری لە حاڵی شەری خۆمان
دەردەبڕین، لەبەر ئەوێ داوا لە كار بە دەستان دەكەین، كە قوتابخانە ی ئایینی مان
بۆ بكەنەو، ھەتا كە ی ئێمە ی واریسانی پێغەمبەرمان، وەك سوڵكەر و شوان
گاوان، ئیواران مائەو مال نان بچینی نەو بەرێزان! ئیوێ ھەموتان بەتەل و
وا یەركارە باتان راكێشاوێ بۆ ناو مائەكانتان، ئێمە بەرپۆزی نیوەرپۆ، بەئاوینە
شەوقی ھەتاو رادەكێشین بۆ ناو حوجرەكانمان، چونكە نەكارەبایان تیا دا یە،
نەرپۆشنا یی، بەشەویش لەبەر پڕوناکی چرای كوڵان دەخوینن! گوتیشم:

ئەو ھەبۇ (مەجلىس عىلمى) شەرمى لەخودا ناکەن، لەکاتى تاقىکردنەو ھى تەعیندا، بەس سەیرى دیارى و دەسەنەو واسیتەو جلو بەرگ و کورەمەلایى دەکەن، گوئ بەزانست و مەلایەتى نادەن، مزگەوتەکانیان پەرکردو ھەمەلای نەزان، بارى و شترئ لۆکەیان لەسەر ناو، بەلام بەقەد حوشترئ عىلمى یان پئ نییە... سەرە واوى وەحە لەورگیانا نییە.. خەلگە بۇ خوا بەشایەت بن رۆژ رۆژى زانست و شەھادىە، باوى بارە لۆکە بەسەرچوو..!)

کاکەحەمەش لەبارەى زەمىنكى خەستى چرو پرى بەنداوى دوکان و دەر بەندیخانەو شانى پیا کرد... گوايە:

(... ئەم بەنداوانە بۇ ئەو ھەروست دەرکړن، کەببن بەبنکەى سەربازى ژپر دەریایی ئەتۆمى! ئەمەریکای جیھانخۆر دەیەوئ و لاتەکەمان بکا بە پیگەى ئەتۆمى لەدزى یەکیى سۆفیئ، کەباوکی گەلانە، پاسەوانى ئاشتى یە، .. دەى ئیمە چۆن رازى دەبین، کە لەخاکى ئیمەو ھێرش بېریتە سەر رزگارکەرى مەروفايەتى، برووخئ سەددى دوکان و دەر بەندیخان! بمرئ ئەمەریکا، بڑى .. و..!). ئەمە پوختەى وتارەکەى حەمە بوو . مامۆستا مەلا مستەفای سەفوت ھەبوو ، مەلایەکی زیرەکی پۆشنبیر بوو ، ووتار بېژیکى جوان بوو ، بەلام بەقەد عەققاد رقى لە کۆمەنیست بوو ، کۆمەلئ مەلای تریش ھەبوون، بەقەد دەرویشئ ئاگیان لە رۆژ نەبوو، لەم جۆرە کۆرانەدا چاویان لەبەریارى مەلای سەفوت بوو، کوێرانە دواى دەکەوتن، جا سەفوت لەم قسانەى (حەمەى مەلا) توورە بوو، بەمەلا مستەفای زەلمى گوت: (مەلا مستەفا! ئەمە ئاھەنگى ئیجازە وەرگرتنى فەقئ یە، یا مینبەرى وتارى ئیستگەى مۆسکۆیە..) ئەو جا گوتى:

(خەلگە! بۇ خواتان پئ دەلیم؛ ئەم بیرو باومرە پیسە بەنگ و تلایکى گەلانە، یەکەم کۆماری نەتەوايەتى کورد لەمەھاباد، رزگارکەرى مەروفايەتى، باوکی گەلانى جیھان بەچەند تەنەکە یەك نەوت فروشتى، بەچاوى خۆتان دەبینن

كەئەم شىن و شەپۇرۇ گا قۇرەيان لەبەرچاۋى رەشى گەلان نىيە، بەلگۇو بۇ
 ھەرىسەى نەۋتە، لەپراستىدا دانىشتن لەكۆرى وادا، با لەناو مزگەوتىشا بى،
 كەحەقىقەتى تيا ئاۋەژوو دەكرى تاۋانە.. ئەمە مزگەوتە يا خەلىيەو شانەى
 كۆمەنىستە..!) يا شتى لەم بابەتەى گوت، مەلا عبداللەى بىژۋەىى ھەبوو
 سۆفى شىخى بيارە بوو، لە خزمەت مامۇستا مەلا عبدلكەرىمى بيارەدا
 دانىشتىبوو، تاباسى بيارەى بۇ بكا، كەگۇى لەم كەينو بەينە بوو، بەحەمەى
 فەرموو: ئەم سەگبابە كىيە ئادەى بەشەق بىكەنە دەرۋە!

ئەۋجا سەفۋەت كۆرەكەى بەجى ھىشت، كۆمەلەكەيشى يەكسەر بەدەم
 جنىۋ دانەۋە كۆرەكەيان چۆل كىرد، ھەيان بوو دەىگوت: مچە زەلمى تۆ
 لەمەت چى؟! تۆ لەم ملەقووتىەت چى!؟

ئەو رۇژگارە لەئىستامان خراپتر، مەردوم چەۋاشە كرابوون، شارى سلىمانى
 دەتگوت گرگانە، جەماۋەر بەدەنگى دەھۆلى دوور بەتەۋاۋى تەفرە درابوو،
 ھەتا گەرەكەكانى ناۋى نامۇيان لى نرابوو، ۋەك: كۆرىا، مۇسكۆ، فیتنام.. تاد،
 داخەكەم ئىستائىش ھەندى كورد بەناۋى كوردى ددانىان ئال دەبىتەۋە، ئاشق
 بەناۋى بيانىن، ۋەك: حەماس و دىر ياسىن، ئەو ھەمكە گوندو شارۋچكە
 پىرۋزانەى كوردستان، كەقەلاچۇكران، ھىچيان شايانى ئەۋەندىن، كەبنكەو
 مەئبەندەكانى ئەۋانىان بەناۋە ناۋ بىرى!

ۋەكى تىرىش كۆمەللى مەلاى تىرى نىشتەمانبەرۋەر ھەبوو، زوربەيان
 لەژىرۋە پارتىۋ شتى تىرى ۋابوون، بەدزىيەۋە بەخۇيان دەگوت: عولەماى
 ئەحرار، زۆربەى فەقىكانى ئەو سەردەمە تەفرەدراۋى ئەم گوروپە بوون،
 چونكە بەخەيال ۋەك خەۋى خۇش مژدەيان دەدا كەبەزوۋىى لەسەر دەستى
 ئىشتراكىيەتدا (بەھەشت دىتەۋە بۆسەر زەۋى..) لەھوتافكىشاندا
 دەيانفەرموو: (.. سۆسىالىستى رېپرەومانە، ئەبو زەر پىشپەرەومانە !!) بە
 ئەبوۋدەرى غەفارىيان دەگوت: ابوالاشتراكىە!

من خۆم يەكئ بووم له به ته له بوانى ئەم تاقمەيه، به لگەيشم ئەم شتانەيه: به شداريم ده كردله (دەنگى فەقى) دا، رۆژنامەم به قاچاخى دەخويندەوه، له چاخانەى حەمەرەق به بهرگى فەقىيەتييەوه به سەرى پرووت دادەنيستم، دەرچووم بۆ سینهما، گویم له رادیۆ دەرگرت!! هاموشۆى باخى گشتیم دەرکرد، هاوبەشى موسابەقە و پیشەركۆ و وەرزشم دەرکرد، قژە سەرم درێژ دەرکرد، دەى ئەگەر ئەمە حوربىيەت و سەربەستى نەبێ دەبێ سەربەستى جى تری؟!

مامۆستا مەلا سەى غەفوور هەبوو، مەلاى مزگەوتى سەى حەسەن بوو، مەرۆڤيکى زاناودانا بوو، لەسەرگورووپی زانایانى سەربەست حلیب دەرکرا، لەم کاتەدا بەوردی سەرنجى ئەم فەلمەى دەدا، جاکاتى سەفوت و پێرەکەى کۆرەکەیان بەجى هێشت، به دەنگيکى بەرزى کارىگەر، کە هەموو لایى گوێيان لى بى، به سەفوت و دەستەکەى گوت: (وَأَمَّا زُوا الْيَوْمِ آيَهَا الْمَجْرُمُونَ!).

ئێتر کۆرەکە بوو بەکۆرپی (بژى و بمرى و بروخى!) من کاتى گەرپامەوه چووم بۆ خزمەتى مامۆستا مەلا ئەسەدى مەحوى (رەحمەتى خۆى لى بێت)، گویم لى بوو حاجى عەلى خەلیفە بەپەرۆشەوه دەنگوباسەکەى بێتەبەقى بۆ دەرگىراپەوه، دەيگوت: (.. قوربان! دەرەگا کە وتۆتە ناو مەلاکانیشەوه، هەيانە مۆسکۆ بەقیبلەگا دەزانى، فەقى سەيسەلەکەى لای تۆيش لەوانە.. رەنگ بى ئیستا گىرابى، ئای خۆ ئەوتە هاتەوه..) مامۆستایش فەرمووی: فەقى نوورى چایەکە گەرمە چایى بۆ خۆت تیکە..).

قەت قەت مەبەستم لەم قسانە تانە نییە، لەمردوو یا لەزیندوو، خوا یاربى من لەشتى واوه دوورم، مەبەستم خزمەتە، کەبیکەم تا هەل له دەستە، چونکە لەزۆر رۆشنیران دەبیستمەوه، کە ئەم جۆرە یادگارانه زۆر بەسوودن، بەتایبەت لەم جۆرە بابەتانه کە وهك ئاوێنەى ئەو کاتەيه وان.

جا هەر لەم بابەتەيه ئەم چەند یادگارانه:

مامۆستا شیخ ئەمجەد زەهاوی و شیخ صەوواف ھاتن، شەو لەنادی موومزەفین بوون، من و مەلا کەریمی گوڵپی و چەند فەقییەکی تر، دینیمان کردن، سکالای حالی خۆمان لەلاکردن، داوای یارمەتیمان لی کردن بۆ کردنەوێ فێرگە ئایینی، ئامادەیی خۆمان دەربری بۆ بەشداری کردن لەغەزای جەزائیدا.

جاری لەسەر دەمی عومەر عەلی دا^(٤٩٠) و دزمانم مەلیک، یا پیاویکی گەورە ھات، ئەرزەو ھالمان دا پێی، بۆ کردنەوێ قوتابخانەی ئایینی، لەسەر کۆیان کردینەو، لەئەنجاما من لەگەڵ بارچاوەشیکا لەسەر مەسەلەکە دەمان تێک گیرا، منیان گرت: فەقی غەفووری کانی سپی کەیی و فەقی رەووفی شانەخسەیی و فەقی کەریمی سییەلانی چوون بۆ خزمەتی قازی شیخ محەممەدی خال، گوتیان: قوربان! فەقی نوری لەسەر مەدرەسە گیراوە، کردوویانە بە شیوعی لەسەر قسەیی ھەق، قازی تەشریفی ھات، ھەر لەیادەمە بەمۆعاون سەرای فەرموو: (ئەمانە ئەھلی عیلمن، سبەینی دینە جیگە ئیمە، بەچاوی سووک تەماشایان مەکەن..). ئیتر بەریان دام.

ئای دنیا! ئیستا لەم میژوویدا (١٩٩٩) فەقی نوری، بەرھەمی ئەو کۆششەیی دەدووڕیتەو، لەپەیمانگەیی ئیسلامی کوردستان وانەبێژە، دەرەس بەفەقی دەلیتەو، خواپە! ھەموو ئاواتیکمان ئاوا بەھینیتەدی و بیت و فەر بخەیتە ئەم فێرگە ئیسلامییانە. ئامین. خواپە! بەرھەمەتی خۆت نمونەیی ئەزھەری شەریف لەم کوردستانەدا زۆربەکی. ئامین.

وەرگێڕ/ نوری فارس ھەمەخان - ١٩٩٩/٥/٣٠

(٤٩٠) ھەک دزمانین پێرۆز خانی دایکی خولە پێزە بانگ کرا بۆشایەتی دان لەسەر عومەر عەلی، بۆ مەحکەمەیی شەعب لەبەغدا، تەلەفیزیۆن قسەکانی میمی پێرۆزی نەقل کرد، ھەر لەیادەمە کە ھەک ئۆنیک کوردی ئازای گوساغ بەعومەر عەلی گوت: ھەک ماڵ و مائەت بە قاوورمە بێ ھەک جەرگی مەنت دا بەتەنۆرەو، جالەباش پۆزگاری نزاکەیی مێم پێرۆز گیرابوو، خۆم بەچاوی خۆم لە مەزگەوتی ئیبراھیم بەگ، لەکەر کووک تەرمی عومەر عەلی و ژنەکەیی و دوو مائەلیم بێنی، لەپێگەیی بەغا وەرگەپابوون، بوو بوون بەقاوورمە. راستە کە دوعای مەزڵۆم رەت ناییتەو (وەرگێڕ).

نه کردنی نویژه سوننه ته کانی پاش و پیش فہرزه کان

۵۵۳- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) فَقَالَ: (صَحِبْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَلَمْ أَرَهُ يُسَبِّحُ فِي السَّفَرِ وَقَالَ اللَّهُ جَلَّ ذِكْرُهُ لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ إِسْوَةٌ حَسَنَةً (الحديث: ۱۱۰۱) (۴۹۱).

ئيبنو عومەر (رمزی خواہان لى بى) دد فہر موى: بۆخۆم زۆر لەخزمەت پيغەمبەر دا بووم، نەيم ديوە کە لەسە فەردا نوێژى سوننەت بکا، وە لە حال خودای ياد مە زنىش دد فہر موى: (لقد كان لكم في رسول الله أسوة)؛ پيغەمبەرى خوا سەرمە شقى جوانە بۆ ئيوە، لە هەموو کارى کتانا پەي پەروى بکەن).

رافە و شیکردنەو:

بە پێى ئەم فەرموودەيە لەسە فەردا نوێژە سوننەتە کانی پاش و پيشى فەرزەکان ناکرێن. بەلام زۆربەى زاناکان دد فەرموون: لەسە فەريشا نوێژخوين ئارمەزووى خۆيەتى، بۆى هەيە هەموو جۆرە سوننەتى بکا، بۆى هەيە نەيانکا.

نوێژى سوننەت لەسە فەردا

۵۵۴- عَنْ عَامِرِ بْنِ رَبِيعَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّه رَأَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) صَلَّى السُّبْحَةَ بِاللَّيْلِ فِي السَّفَرِ عَلَى ظَهْرِ رَاحِلَتِهِ حَيْثُ تَوَجَّهَتْ بِهِ. (الحديث: ۱۱۰۴) (۴۹۲).

عامیری کوری رەبیعە (رمزی خوی لى بى) دد فەر موى: لەسە فەردا لەخزمەت پيغەمبەر دا (دروونى خودای لەسەر بى) بووم، ديوە بەشەو شەو نوێژى دکرد، جارى ديم

(۴۹۱) اخرجہ مسلم في الصلاة (عينى/۱۴۴/۷-۱۳۵) المترجم).

(۴۹۲) اخرجہ مسلم في الصلاة (عينى/۱۳۷/۷-۱۲۷) المترجم = ۱۶۱۴.

به سوارى ولاخه كهى، به دهم رپوه شهو نوپژى ده كرد، ولاخه كهى روى له هه رلايه ك بوايه، مه به ستنى نه بوو به مهرجى به ره و نهو جيگه برؤش تايه كه مه به ستنى بوو (بروانه تاج: ٢١٤ / ١ / ٢ / ٣ = ز- ٥٤ - ژ- ٣٩٣).

رافه و شيكردنه وه:

عاميرى كورى ره ببيع (رهزى خوى لى بى) يه كيكه له موسو ئمانه هه ره پيشينه كان، له گهل ژنه كهيدا كوچى كرد بو حه به شه، له پاشا كوچى كرد بو مه دينه، به درى يه، له گشت غهزاكانى ترى پيغه مبهردا (درووى خودى له سهر بى) به شدارى كردوه دوو فهرموده لى له صه حيجى بوخارى دا هه يه، له كاتى ئازاوه كهى سه رده مى عوسماندا (رهزى خوى لى بى)، عامير (رهزى خوى لى بى) شهوى هه لده ستنى بو شه و نوپژ، له پاش شه و نوپژ ده كهى ده خه و پته وه جادينه خهوى، پى دهلين: هه لسه له خودا بپارپه روه، كه له م ئازاوه يه په نات بدا، هه روه ك به نده باشه كانى خوى لى په ناداوه، نه وپش هه لده ستنى ته وه نوپژ ده كاو نزاده كا، جاله پاشا نه خوش ده كهوى، ئيتر له مال دهرناجى تائه و ساته ي ته رمه كهى ده بهن بو گورستان. چهند قسه يى له سالى وه فاتى كراوه، رهنك بى سالى سى و حه وتى كوچى، كوچى دوايى كردبى، رمزاو ره حمه تى خوى گه و ره ي لى بى.

كو كردنه وهى نوپژى شيوان و خه و ننان له سه فهدا

٥٥٥- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) (يَجْمَعُ بَيْنَ صَلَاةِ الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ إِذَا كَانَ عَلَى ظَهْرِ سَيْرٍ، وَيَجْمَعُ بَيْنَ الْمَغْرِبِ وَالْعِشَاءِ). (الحديث - ١١٠٧) (٤٩٣).

ثیبنو عه‌باس (ره‌زی خواپان لئ بئ) فهرموی: یاسای پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودی له‌سهر بئ) وابو،
 نه‌گهر له‌سه‌فه‌ردا بوايه، نوپژنی نیوه‌رو و عه‌سری پیکه‌وه گو‌ده‌کرده‌وه،
 وه‌نوپژنی شیوان و خه‌وتنانیشی پیکه‌وه گو‌ده‌کرده‌وه (ش/ تاج/ ۱/ ۴۴۹ = ز-۱۵۶
 ژ-۸۹۵).

کردنی نوپژ له‌سهره

۵۵۶- عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كَانَتْ بِي بَوَاسِيرُ، فَسَأَلْتُ
 النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَنِ الصَّلَاةِ، فَقَالَ: (صَلِّ قَائِمًا، فَإِنْ لَمْ تَسْتَطِعْ
 فَقَاعِدًا، فَإِنْ لَمْ تَسْتَطِعْ فَعَلَى جَنْبٍ). (الحديث: ۱۱۱۷).

عیمران‌نی کوری حوصه‌ین (ره‌زی خوی لئ بئ) فهرمووی: مایه‌سیریم بوو،
 له‌پيغمبه‌رم پرسى (دروودی خودی له‌سهر بئ): نه‌گهر مروقی ساغ به‌دانیشته‌وه نوپژنی
 سوننه‌ت بکا چونه؟ فهرموی: نه‌وه‌ی به‌پپوه نوپژ بکا نه‌وه خیرتره، به‌لام
 نه‌وه‌ی به‌دانیشته‌وه بیکات نه‌وه نیوه‌ی پاداشی راوه‌ستاوی بۆه‌یه، وه‌نه‌وه‌ی
 به‌راکشانه‌وه بیکات نه‌وه نیوه‌ی پاداشتی دانیشته‌وی بۆه‌یه. وه‌له‌باردی
 نوپژنی نه‌خوشیه‌وه لیم پرسى، فهرمووی: نه‌گهر ده‌توانی به‌پپوه نوپژ بکه،
 نه‌گهر ناتوانی نه‌وا به‌دانیشته‌وه‌بیکه، خو‌نه‌گهر به‌دانیشته‌وه نه‌ت توانی
 نه‌وا به‌ره‌و قیبله له‌سهر لا نوپژه‌که‌ت بکه، چ فهرز بئ چ سونه‌ت، له‌کاتی
 نه‌خوشیدا، چونکه مه‌هانای ره‌وای هه‌یه به‌هوی دانیشتن یا‌پالکه‌وته‌وه
 پاداشی که‌م ناکات. (تاج: ۱/ ۵۰۶ = ز-۱۸۵ ژ-۹۹۵).

کردنی نوپژ هه‌ندیکی به‌دانیشته‌وه و هه‌ندیکی به‌پپوه

۵۵۷- عَنْ عَائِشَةَ، أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ، (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) أَنَّهَا لَمْ تَرَ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى
 اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يُصَلِّي صَلَاةَ اللَّيْلِ قَاعِدًا قَطُّ حَتَّى أَسَنَّ، فَكَانَ يَقْرَأُ قَاعِدًا، حَتَّى

إِذَا أَرَادَ أَنْ يَرْكَعَ قَامَ، فَقَرَأَ نَحْواً مِنْ ثَلَاثِينَ آيَةً أَوْ أَرْبَعِينَ آيَةً، ثُمَّ رَكَعَ. (الحديث: ۱۱۱۸ - أطرافه في: ۱۱۱۹، ۱۱۴۸، ۱۱۶۱، ۱۱۶۸، ۴۸۳۷).
وَعَنْهَا (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) فِي رِوَايَةٍ: (ثُمَّ يَفْعَلُ فِي الرَّكْعَةِ الثَّانِيَةِ مِثْلَ ذَلِكَ فَإِذَا قَضَى صَلَاتَهُ نَظَرَ: فَإِنْ كُنْتُ يَقْطِئُ تَحَدَّثَ مَعِي، وَإِنْ كُنْتُ نَائِمَةً اضْطَجَعَ) (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ). (الحديث: ۱۱۱۹).

عائیشه، دایکی موسولمانان (رمزای خوبان لئ بئ) فهرمووی: هه‌رگیز نه‌مدیوه پیغه‌مبهر (دروودی خودای له‌سهر بئ) به‌دانیشته‌وه شه‌و نوپژبکا، هه‌تا کاتئ چوو به‌سالأ، ئیتر به‌دانیشته‌وه قورنانی ناو نوپژری شه‌ونوپژری ده‌خویند، هه‌تا ده‌یویست که روکوع ببا، نه‌وسا هه‌لده‌ستایه سهرپئ، به‌راوه‌ستانیشه‌وه ده‌وری سی چل ئایه‌تی تریشی ده‌خویند نه‌وسا روکوعی ده‌برد. له‌گیرانه‌وه‌یه‌کی ترده‌ا عائیشه (رمزای خوای لئ بئ) فهرمووی: ئیتر له‌رکاتی دووه‌میشا هه‌مان شتی ده‌کرده‌وه، جا‌کاتئ له‌شه‌و نوپژه‌که‌ی ده‌بو‌وه ته‌ماشای ده‌کرد: نه‌گهر من به‌خه‌بهر بومایه نه‌واقسه‌ی له‌گه‌ل ده‌کردم، نه‌گهر من خه‌وتوو بومایه نه‌وا نه‌ویش راده‌کشا (دروودی خودای له‌سهر بئ).

پایانی

شیخی عه‌سقه‌لانی (رمزای خوای لئ بئ) دم‌فه‌رمووی: باسه‌کانی کورت کردنه‌وه‌ی نوپژ به‌نجاو دوو فه‌رموده‌ی به‌رزده‌وه کراوی تیادایه، شازده‌یان رشته‌کرتاون، نه‌وانی تریان په‌یوه‌ستن، واته: موصولن سی و دوویان له‌م باسه‌خویدا یاله‌پیشیه‌وه دووباره بونه‌ته‌وه پیشه‌وا موسلم یش (رمزای خوای لئ بئ) هه‌موایانی گیراوه‌ته‌وه بی‌جگه له‌مانه‌یان:

۱- (۵۵۴ ت = ۱۰۸۰ ف).

۲- (۵۵۱ ت = ۱۰۹۴ ف).

۳- (۱۱۰۸ ف. له‌ته‌جریده‌که‌دا نیه).

۴- (۵۵۶ ت = ۱۱۱۷ ف).

ههروهها شهش بیستراو (ئهسهه) ی صهحابهو کهسانی تری پاش ئهوانیشی واتیا.
کهواته کوژی بهرزموهکراوو بیستراو دهکاته: (۵۸=۶+۵۲) لهه پهنجاو ههشته
چواردیهان لهتهجریدی بوخاریدا ههیه لهژماره: (۵۴۴) هوه ههتا ژماره: (۵۵۷)
چونکه: (۵۵۷-۵۴۳=۱۴).

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۲۵) باسهکانی شهونویژ (أَبْوَابُ التَّهَجُّدِ)

۵۵۸- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِذَا قَامَ مِنَ اللَّيْلِ يَتَهَجَّدُ قَالَ: (اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ، أَلْتَ قِيمُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَنْ فِيهِنَّ، وَلَكَ الْحَمْدُ، لَكَ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَنْ فِيهِنَّ، وَلَكَ الْحَمْدُ أَلْتَ نُورِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَنْ فِيهِنَّ وَلَكَ الْحَمْدُ، أَلْتَ الْحَقِّ، وَوَعْدُكَ الْحَقِّ، وَلِقَاؤُكَ حَقٌّ، وَقَوْلُكَ حَقٌّ، وَالْجَنَّةُ حَقٌّ، وَالنَّارُ حَقٌّ، وَالنَّبِيُّونَ حَقٌّ، وَمُحَمَّدٌ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) حَقٌّ، وَالسَّاعَةُ حَقٌّ اللَّهُمَّ لَكَ أَسْلَمْتُ، وَبِكَ آمَنْتُ، وَعَلَيْكَ تَوَكَّلْتُ، وَإِلَيْكَ أُنَبِّئُ، وَبِكَ خَاصَمْتُ، وَإِلَيْكَ حَاكَمْتُ، فَاعْفِرْ لِي مَا قَدَّمْتُ وَمَا أَخَّرْتُ وَمَا أَسْرَرْتُ وَمَا أَعْلَنْتُ، أَلْتَ الْمُقَدَّمُ وَأَلْتَ الْمُؤَخَّرُ، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، أَوْ: لَا إِلَهَ غَيْرُكَ، وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ). (الحديث: ۱۱۲۰ - أطرافه في: ۶۳۱۷، ۷۳۸۵، ۷۴۴۲، ۷۴۹۹) (۴۹۴).

ئیبینو عهباس (رمزی خواپان لئ بئ) فههرمووئ: پیغهمهبر (دروودی خودای لهسهه بئ) کهلهشهوا
ههئنهسا بؤ شهونویژ، لهسهههتاوه دمیغههرموو: (اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ) ههتا (...)
وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ. واته:

ئەى خودايە! سوپاس و ستايش ھەر بۆتۆيە، تۆ ھەتايەتايە پايدەدارى و مايەى بوون و مانى ھەمووشتىكى و، پارىژمرو راگرى ئاسمانەكان و زەوى و ئەوھىشى لەوانا ھەيە، ھەرچى ھەيە و نىيە سەر رشتەى بوون و نەبوونى بەدەستى تۆيە، ديسان سوپاس و ستايش بۆتۆ، ھەرخۆتى خاوەن و پادشاى راستەقىنەى ئاسمانەكان و زەوى و ئەوھىشى وا لەنا و ئەوانا، ديسان سوپاس و ستايش بۆتۆ، تۆھەقى و راست و دروستى و، بەئىنت ھەقە و راستە و دروستە و، شادبوون و گەيشتن بەدىدارى تۆلەپاش مردن، ھەقە و راستە، فەرموودمت راستە، بەھەشت راستە، دۆزەخ راستە، پىغەمبەران ھەق و راستن، موھەمەد (درودى خوداى لەسەر بىن) ھەقە و راستە، قيامەت راستە، ئەى خودايە! خۆم سپارد بەتۆ، باوەرم ھەيە بەتۆ، پشت و پەنام ھەرتۆى، دالەدم ھىناوھتە بەرتۆ، بەپشتى تۆدەچم بەگزنەھەزى خۆما، مەھكەمە و دادى خۆم دىنمەلاى تۆو، تۆدەكەم بەھەكەم لەنىوانى خۆم و نەيارما، ساتۆيش بەكەرەم و گەرەمى خۆت لەگوناھى بەرو دوام خۆش بە، ھەرۋەھا لەگوناھى نەينى و ئاشكرام، پەرۋەردگارم! پىشخستن و پاش خستن بەدەستى خۆتە، خۆداى راست و پەوان ھەرتۆى، بزۋوتن و ھىزو تەواناى ھەر بەدەستى خودا خۆيەتى و بەس)

(تاج/۱/ ۵۰۲ = ز- ۱۸۴ ژ- ۹۸۶ = ش/ت/ن).

یاسی گہرہ یی شہ ونویژ

٥٥٩ - عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: كَانَ الرَّجُلُ فِي حَيَاةِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا رَأَى رُؤْيَا قَصَّهَا عَلَى رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَمَنْنَيْتُ أَنْ أَرَى رُؤْيَا، فَأَقْصُهَا عَلَى رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَكُنْتُ غُلَامًا شَابًّا، وَكُنْتُ أَتَانِمُ فِي الْمَسْجِدِ عَلَى عَهْدِ (رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَرَأَيْتُ فِي النَّوْمِ كَأَنَّ مَلَكَيْنِ أَخَذَانِي فَذَهَبَا بِي إِلَى النَّارِ، فِإِذَا هِيَ مَطْوِيَّةٌ كَطَيِّ الْبُرِّ، وَإِذَا لَهَا قَرْنَانِ، وَإِذَا فِيهَا أُنَاسٌ قَدْ عَرَفْتُهُمْ، فَجَعَلْتُ أَقُولُ: أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ

التَّارَ، قَالَ: فَلَقَيْنَا مَلَكًا آخَرَ، فَقَالَ لِي: لَمْ تُرْعَ، فَقَصَصْتُهَا عَلَى حَفْصَةَ فَقَصَصْتُهَا حَفْصَةُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى السَّلَامُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ (نَعَمْ الرَّجُلُ عَبْدُ اللَّهِ، لَوْ كَانَ يُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ). (الحديث رقم: ١١٢١ والحديث رقم: ١١٢٢ - أطرافه في: ٧١، ٧٠، ٢٩، ٧٠، ١٦، ٧٠، ٤١، ٣٧، ٣٩، ١١٥٧). (٤٩٥)

عبداللہ کوری عومہر (رہزای خویان لی بی) فہرمووی: جاران لہ زانی پیغہ مہر خویدا (دروودی خودای لہسہر بی) پیاو ھہ بوو خہونی دہدی و دہیگیرایہوہ بو پیغہ مہر (دروودی خودای لہسہر بی) منیش بہ عہ زہتہوہ بووم کہ خہونی ببینم ھہ تا، بیگیر مہوہ بو، لہوسہر دہمہدا من ھہ زہکار بووم، ژنم نہ ھینابوو، لہمزگہوت دہخہوتم، جارئ لہخہو مادیم وا دوو فریشہ وک بمگرن و بمبہن بوڈوزخ و ابو، ناگرہ کیش۔ وک بیر ھہ لچنراو۔ لہناوہوہ ھہ لچنرا بوو، ھہ روا دوو شاخہی ھہ بوو وک دوو شاخہی چہرخی سہر بیر، کہلہ ھہردوو تہنیشتی بیرہوہ ھہن، ھہردوو سہری داری چہرخہ کہیان دہخریتہ سہر، چہند کہ سیکی تیادا بوون ناسیمنہوہ، ئیتر دہستم کردبہ گوتنی پہنادہ گرم بہخودا لہزیانی ناگر، فہرمووی: جاگہیشتن بہفریشہیہکی تر، بہمنی فہرموو: ترست نہبی، جائہم خہونہم گیرایہوہ بوخہ فصہی خوشکم، کہ ھاوسہری پیغہ مہر بوو، حہ فصہیش دہیگیریتہوہ بو پیغہ مہر (دروودی خودای لہسہر بی) پیغہ مہر فہرمووی: (عبداللہ پیاوی چاکہ، بریا۔ بہشہو۔ شہونویژی دہکرد!)۔ (تاج۔ ز۔ ٢٧-ژ۔ ٣٣٩٨)۔

سالی کوری عہبداللہ کوری عہمہر (رہزای خویان لی بی) دہیفہرموو: (ئیت لہوہدوا عہبداللہ باوکم بہشہو، نہختیک نہبی، نہدہنوست ھہرخہریکی شہو نوژیروشتی وا بوو!)۔

راقه و شیکردنه وه:

ئهم بههرانه لهم فهرموودهیه و مردده گیرین:

- ۱-ئاوات خواستن بۆ بینینی خهوی باش، کهببی بههوی دل ږوونکردنه وه.
- ۲-نووستن له ناو مزگه وتدا، به مهر جی ږی له پهرستی (عیبادت) نه گری.
- ۳-فریشته له خهوندا ده بینرین، چونکه پیغه مبهه ته قریری خهونه کهی ئیبنو عومهری کردووه.
- ۴-زۆر جار بههوی خهونه وه خودا بهندهی خوی هوشیار دهکاته وه.
- ۵-که وهرهیی و خیری شه ونویژ.

نه کردنی شه ونویژ له بهر نه خویشی

۵۶۰- عَنْ جُنْدَبَا قَالَ: اشْتَكَيْ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَلَمْ يَقُمْ لَيْلَةً أَوْ لَيْتَيْنِ. (الحديث: ۱۱۲۴- اطرافه فی: ۴۹۸۳، ۴۹۵۰، ۱۱۲۵). (۴۹۶)

جوندوبی کوری عهبدللا (ږمزی خوی له بهر) فهرمووی: پیغه مبهه ری خودا (دروودی خودی له سهر بهر) نه خویش بوو، له بهر نه وه شه وی، یادووشه و شه ونویژی نه کرد.

راقه و شیکردنه وه:

جوندوب صه حابهیه، له سهردهمی پیغه مبهه ردا میرد منال بووه.

هاندانی که سوکار له سهر شه ونویژ

۵۶۱- عَنْ عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَخْبَرَهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) طَرَقَهُ وَفَاطِمَةَ بِنْتَ النَّبِيِّ عَلَيْهِ السَّلَامُ لَيْلَةً، فَقَالَ: (أَلَا تُصَلِّيَانِ). فَقُلْتُ:

يَا رَسُولَ اللَّهِ أَنفُسُنَا بِيَدِ اللَّهِ فَإِذَا شَاءَ أَنْ يَبْعَثَنَا بَعَثْنَا، فَأَنْصَرَفَ حِينَ قُلْنَا ذَلِكَ، وَلَمْ يَرْجِعْ إِلَيَّ شَيْئًا، ثُمَّ سَمِعْتُهُ وَهُوَ مُوَلٌّ، يَضْرِبُ فَخِذَهُ وَهُوَ يَقُولُ: (وَكَانَ الْإِنْسَانُ أَكْثَرَ شَيْءٍ جَدَلًا). (الحديث: ١١٢٧ - اطرافه في: ٤٩٧).

عہلی کوری نے ابو تالیب (ہمزای خوی اس بی) فہرمووی: شہوئی پیغہمبہر (درودی خودای لسمہر بی) تہ شریفی ہیئنا بؤلای من و فاتیمہی گچی، سہیری کرد: نیئمہ نوستوین، فہرمووی: (نہری نہوہ بؤشہونویژ ناکہن، نادہی ہہئسن بؤ شہونویژ).

منیش گوتہم: نہی پیغہمبہری خودا! وہک خودای گہورہ لہم نایہتہدا (اللہ یتوفی الانفس حین موتہا ..) دمفہرموی، گیانمان والہدہستی خودا خویدا، ہہرکاتی خوئی حہزکا ہہئمان بسیئنی نہوا ہہئمان دہسیئنی! جاکہوامان گوت پیغہمبہر (درودی خودای لسمہر بی) بہرہودوا گہرایہودو ہیچ وہلامی نہدایہود، لہپاشا کدوور کہوتہودہ گویم لی بوو لہپہرؤشا دہیدا بہرانی خویداو بؤ بہرپہرجی وہلامہکہی من ئەم نایہتہی خویندہودہ: (وَكَانَ الْإِنْسَانُ أَكْثَرَ شَيْءٍ جَدَلًا) (١٨-٥٤).

واتہ: لہراستیدا نادہمیزاد لہہہموو شتی زیاتر حہزی لہدہمبازی یہ). ٥٦٢ - عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (إِنْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِيَدْعُ الْعَمَلَ وَهُوَ يُجِبُّ أَنْ يَعْمَلَ بِهِ خَشْيَةً أَنْ يَعْمَلَ بِهِ النَّاسُ فَيُفْرَضَ عَلَيْهِمْ وَمَا سَبَّحَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سُبْحَةَ الضُّحَى قَطُّ وَإِنِّي لَأَسْبَحُهَا). (الحديث ١١٢٨ - طرفه في: ١١٧٧) (٤٩٨)

عائیشہی ہاوسہری پیغہمبہر (درودی خودا لہپیغہمبہرو رمزای خودا لہکہس و کارو ہاوسہرو ہاوپیکانی) دمفہرموی: (گہلی جار وادہبوو کہ

(٤٩٧) أخرجه مسلم في صلاة المسافرين وقصرها، باب: ماروی فیمن نام اللیل اجمع حتی...

رقم: ٧٧٥=١١١٥.

(٤٩٨) أخرجه مسلم في صلاة المسافرين وقصرها، باب صلاة الضحى.. رقم: ٧١٨=١٦٥٩ شیخ شیحا.

پېغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) بەردەوام دەبوو لەسەر کاری، وەحەزیشی لەو دەبوو کە بەردەوام بێ لەسەری، هەموو کاتێ لەساتی خۆیدا ئەنجامی بدا، بەلام لەگەڵ ئەوەیش دا وازی لەو کارە دەهێنا، لەترسی ئەوەی کە موسوڵمانان سەری تێ بکەن و بەرە بەرە فەرزبێی لەسەریان. وەبەپێی زانیاری من، من خۆم هەرگیز نەمدیوه کە پېغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) نوێژی چێشتەنگاو بکا، بەلام من خۆم نوێژی سوننەتی چێشتەنگاو دەکەم، چونکە هەواڵم زانیوه کە پېغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) کردوویەتی بپروانە: (ریاضی صالحین بەرگی ۱۳/ ۶۹ فەرموودە ی ژمارە/ ۱۱۴۱).

رافەو شیکردنەوه: وەك پێسایه‌کی گشتی زاناكان دمه‌رموون: (سوننه‌ت دمه‌ریایه‌کی گه‌وره‌ی فره‌ بابته‌، كه‌م كه‌س په‌ی به‌هه‌مووی دمه‌با، به‌تایبه‌تی له‌سه‌رده‌می پېغه‌مبەر خۆیدا).

ئەمەش دەگەرپێتەوه بۆ سروشتی راگەیانندی بەرنامەی ئیسلامی پێرۆز، چونکە پېغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) بەفەرمانی خودای گەوره، لەبەر حکمەتێ کەخودا خۆی دەیزانی، بەپێی کات و شوێن و بۆنە و بوار، لەکۆڕ و دانێشتن و وتار و فەرموودەکانیدا، بەگوتار و بەکردار و بەپەرزا دەربرین لەسەر شتێ، بەهۆی هۆکاری لەبار بەپێی سەردهمی خۆی، وەك نووسین و فیڕکردن و پێ لەبەرکردن، لەپێگەی هاوڕێیانی یه‌وه، بەرنامەی ئیسلامی بەناو گەلی ئیسلام دا پەخش دەکردەوه.

جا بەبێ گومان، زوربە یاران، کەم تا زۆر، لەم کارە پێرۆزەدا هاوبەشی یان کردووه، بەلام کەسیان ناگیان لەسەر جەمی سوننەت بەتەواوی نەبووه، بگرە زوربەیان لەبابەتیکی تایبەتدا پسپۆری یان هەبووه، بەلام ئەوەی لەکیس ئەمیان چووه، بەنصیبی ئەوی تریان بووه، جا لەسەر ئەم بنیاتە ئەم چەند یاسایە دامەزراوه:

۱- (چه سپاندن پیش ده خری له سهر نه فیکردن) بۆ نمونه: چه زره تی عانیسه (همزی خوی لی بی) نه فی نه وه دهکا که پیغه مبهه (دروودی خودای له سهر بی) نویژی چیشته نگای کردبی، به لام کهسانی تر له هاورپییانی پیغه مبهه (دروودی خودای له سهر بی)، نه وه دیان چه سپاندوه که پیغه مبهه (دروودی خودای له سهر بی) نویژی چیشته نگای کردوه. دهی له م بابته دا کار به پای نه وانه ده کری که ده لئین: (نویژی چیشته نگاو سوننه ته، چوونکه پیغه مبهه خوی (دروودی خودای له سهر بی) کردوویه تی و فهرمانیشی کردوه به کردنی).

وه بایستی رای عانیسه ییش ناوا روون ده کریته وه:

(بۆیه ناگای له م نویژه ی پیغه مبهه (دروودی خودای له سهر بی) نه بووه، چونکه زوریه ی کات پیغه مبهه (دروودی خودای له سهر بی) له کاتی چیشته نگاودا له دهره وهی ماله وه بووه، له ناو پیاواندا بووه، له مزگه وت بووه، له سه فهر بووه، له غهزا بووه، چونکه پیاو که متر له کاتی چیشته نگاودا له ماله وه ده بی، سه ره رای نه وه ییش سوننه ت چه ند جوړیکی هه یه، هه ندی سووننه ت پیغه مبهه (دروودی خودای له سهر بی) جاری دوان کردوویه تی هه ر شتیکیش یه ک جار به فهرموئ بیکه ن، یاخوی بیکا به سه بۆ کردنی.

جوړی یه که م: به لگه ی زۆرو روون له نایه ت و فهرمووده هه یه له سه ری، وه ک: شه ونویژو رۆژوی سووننه ت و خپرو سه ده مه کردن و زۆر شتی تری له م چه شاننه، که به زۆری پیغه مبهه کردونی.

جوړی دووه م: پیغه مبهه خوی (دروودی خودای له سهر بی) چه ند جاری له ژیانیدا بۆ ته شریع کردوونی و به س. وه ک نویژ کردن له ناو مالی که عبه دا.

جوړی سییه م: خوی نه یی کردوه، به لام به یارانی خوی فهرمووه بیکه ن، وه ک: (بانگدان و قامه ت کردن و نه و جوړه سوننه تانه ی که بۆ ئوممه تی سووننه ت بوون که به رابه ر به و بیکه ن، له پیزو خوشه ویستی و نه ده ب و شه رم و شکو

کردن له خوځی و که سوکاری) وهك قورئان دمه رموی: (یا ایها الذین آمنوا لا ترفعوا اصواتکم فوق صوت النبی) مهبهست له وه که ده لئین: (پیغه مبه ر خوځی بانگو و قامه تی نه داوه) شیوه ی هه میشه یی یه. چونکه له سه فه ردا جاری بانگی داوه.

۲- (کار به کوځی به لگه کان ده کری، به مه رجی کوځوونه ومیان ده ست بدا)

۳- (زیاده ی ثیقه مه قبووله).

تیبینی: پاش نه وه ی کتیب پهیدا بوو زور له زاناکان شاره زایی یان له زوربه ی سوننه تدا پهیدا کرد.

شه ونو یژی پیغه مبه ر (دروودی خوی له سه ر بی)

۵۶۳- عَنْ الْمُغِيرَةَ بْنِ شُعْبَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) يَقُولُ: (إِنْ كَانَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) لَيَقُومُ لِيُصَلِّيَ حَتَّى تَرْمِ قَدَمَاهُ أَوْ سَاقَاهُ فَيُقَالُ لَهُ فَيَقُولُ أَفَلَا أَكْرُنُ عَبْدًا شَكُورًا).^(۴۹۹) (الحديث: ۱۱۳۰ - طرفاه في: ۴۸۳۶، ۶۴۷۱).

موغیره ی کوځی شوعبه (پرمزی خوی له بی) فه رمووی: پیغه مبه ر (دروودی خودی له سه ر بی) نه وه نده له شه ونو یژدا به پیوه راوه ستابوو، هه ردوو قاچی یا هه ردوو لاقی په نه مابوون! جا یاران (پرمزی خویان له بی) عه رزیان کرد: نه ی خو شه ویستی خودا! بو نه وه نده خو ت ماندوو ده که ی، خو تو خودا له هه موو گونا هیتک خو ش بووه که واته بو وا له خو ت ده که ی؟! نه ویش (دروودی خودی له سه ر بی) ده یفه رموو: (نه دیی ده بی که منیش به نده یه کی ستایش کارو عه بد یکی سوپاسگوزار بم). (ت/ ۱ / ۴۹۳ / ۷ = ز ۸۱- ژ ۹۷۱).

خه وئنی بهره بهیان

٥٦٤- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) (أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ لَهُ أَحَبُّ الصَّلَاةِ إِلَى اللَّهِ صَلَاةُ دَاوُدَ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَأَحَبُّ الصَّيَامِ إِلَى اللَّهِ صِيَامُ دَاوُدَ وَكَانَ يَنَامُ نِصْفَ اللَّيْلِ وَيَقُومُ ثُلُثَهُ وَيَنَامُ سُدُسَهُ وَيَصُومُ يَوْمًا وَيُفْطِرُ يَوْمًا) (الحديث ١١٣١- أطرافه في: ١١٥٢، ١١٥٣، ١٩٧٤، ١٩٧٥، ١٩٧٦، ١٩٧٧، ١٩٧٨، ١٩٧٩، ١٩٨٠، ٣٤١٨، ٣٤١٩، ٣٤٢٠، ٥٠٥٢، ٥٠٥٣، ٥٠٥٤، ٥١٩٩، ٦١٣٤، ٦٢٧٧ (٥٠٠))

عهبدوئلاى كورى عهمرى كورى عاص (پزى خوهران لى بى) فهرمووى پيغه مبهى
(دروودى خوداى لى سى بى) پيى فهرمووم: (په سهند ترين نوپز له لای خودا ئه و نوپزه يه
كه له سهر دستوورى داود پيغه مبهى بى (دروودى خوداى لى سى بى) وه ههروها روژوويش،
ياساى داود پيغه مبهى ريش ئاوا بوو: نيوى شه و ده خهوت، سى يه كى شه و يش
شه و نوپزى ده كرد، ئه مه ده كاته پينج بهش له شهش بهشى شه و، وه ئه و
شهش يه كه كه ي تريشى ده خه و ته و ده و مروژ نا روژيكيش به روژوو ده بوو) (ت/
١/ ٤٩٤ / ٩- ش / د = ز- ١٨١ ژ- ٩٧٣).

رافه و شيكردنه وه:

مه به ستى سهره كى له فهرموو ديه ئه وه يه: كه به شيوى گشتى شه و نوپزو
روژووى سوننه ت له سهر ئه م شيويه بن، هه تا جه سته يش بهشى خوى
بچه سيته وه و تووشى بيزارى نه بى، دهنه شه و نوپز نه گهر له م نه ندرزميه يش
كه متر يا زياتر بى ههر ده بى. هه ندى له زانايان كارى باش به م ياسايه ده كهن:
(كار تا زورتى بى پاداشيشى زورتى).

۵۶۵- عَنْ مَسْرُوقٍ قَالَ: سَأَلْتُ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) (أَيُّ الْعَمَلِ كَانَ أَحَبَّ إِلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَتْ: الدَّائِمُ، قُلْتُ: مَتَى كَانَ يَقُومُ؟ قَالَتْ: كَانَ يَقُومُ إِذَا سَمِعَ الصَّارِخَ) (الحديث: ۱۱۳۲) (۵۰۱)

مه سروق دهمرموی: عهرزی عائیشہم کرد: کام کاری باش لهلای پیغهمبهر (دروودی خودای لهسهر بی) خوشهویست بوو؟ فهرمووی: (خوشهویستترین کردهوی باش بهلای پیغهمبهر هوه (دروودی خودای لهسهر بی) کردهوی باشی ههمیشہیی بوو. واته: باشترین نایینداری لهلای خودا ئهومیه که خاوه نه کهی بهردهوام بی لهسهری) عهرزیم کرد: ئهی کهی پیغهمبهر (دروودی خودای لهسهر بی) لهخه وه لدهسا بو شهونویژ؟ فهرمووی: (کاتی گوپی لهکه له شیر نیوه شهو دهبوو دهیخویند هه لدهسا بو شهونویژ) (وفي رواية عنها قالت: ما ألفاه السحر عندي إلا نائماً. تعني النبي (دروودی خودای لهسهر بی)).

لهم گیرانه وهیده عائیشہ (همزای خودای لهسهر بی) فهرمووی: (ئه وه شهوانه که پیغهمبهر لهنوره شهوی خو ما لهلای من دهبوو، له نیوه شهودا، که که له شیر نیوه شهو دهیخویند هه ل دها بو شهونویژو نوویژکی زوری جوانی دهکرد، له پاشا دهخه وتهوه، ئیتر هه تا بهرمه بیان زوربهی کات دهخه وتهوه).

باسی راوهستانی دوورو دریز له شهونویژدا

۵۶۶- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (صَلَّيْتُ مَعَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) لَيْلَةً فَلَمْ يَزَلْ قَائِمًا حَتَّى هَمَمْتُ بِأَمْرِ سَوْءٍ قُلْنَا وَمَا هَمَمْتَ؟ قَالَ هَمَمْتُ أَنْ أَقْعُدَ وَأَذَرَ النَّبِيَّ - صَلَّيْتُ اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ -) (الحديث ۱۱۳۵) (۵۰۲)

(۵۰۱) أخرجه مسلم في صلاة المسافرين وقصرها، باب صلاة الليل .. رقم: ۷۴۱-۱۷۲۷.

(۵۰۲) أخرجه مسلم في صلاة المسافرين وقصرها، باب: استحباب تطويل القراءة في صلاة الليل، رقم: ۷۷۳ = ۸۱۲.

ثیبینو و مهسعود (رمزی خودایان له بی) فهرمووی: شهوئ شهونویژم بهجهماعهت لهگهل پیغهمبهردا (دروودی خودای لهسمر بی) دهگرد، پیغهمبهر (دروودی خودای لهسمر بی) نهوهنده بهپیوه راوهستا و بهدووړو دریژی قورثانی خویند، تهنانهت نیازم بوو ئیشی خراب بکه، عهرزیمان کرد: نیازت بوو چی بکهیت وا بهخرابی دادهنیت؟ فهرمووی: نیازم بوو دابنیشم و پیغهمبهر بهپیوه بی و من بهدانیشتنهوه جهماعهتهکه م تهواو بکه م لهپشتیهوه، دیاره کهشتی وایش تهرکی نهدمبه).

له م فهرموودمیه نه م بههرانه ومردهگیرئ:

۱- دریژی راوهستان سوننهته، شهونویژ بهجهماعهت سوننهته.

۲- پیچهوانه ی پیشنویژ کاریکی خراپه.

۳- نهدمب لهپیشنویژ سوننهته، بهتایبهتی نهگهر گهوره بی.

۴- درسئ، یا قسهیی تی ی نهگهیشتی دووباره ی بکههیتهوه لهماموستا، ماموستایش بهشینیهی بهبی تووړه بوون روونی بکاتهوه بویان، چونکه نهومتا فقهی و یارانئ ثیبینو مهسعوودو، ثیبینو مهسعوود ناویان کردووه.

شهونویژی پیغهمبهر (دروودی خودای لهسمر بی) چهن رکات بوو

۵۶۷- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: (كَانَتْ صَلَاةُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثَلَاثَ عَشْرَةٍ رَكْعَةً يَغْنِي بِاللَّيْلِ) (الحديث: ۱۱۳۸). (۵۰۳)

ثیبینوعه بباس (رمزی خویان له بی) دمفهرمووی: (شهونویژی پیغهمبهر (دروودی خودای لهسمر

بی) سیازده رکات بوو).

۵۶۸- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ ثَلَاثَ عَشْرَةٍ رَكْعَةً مِنْهَا الْوُتْرُ وَرَكْعَتَا الْفَجْرِ). (الحديث: ۱۱۴۰) (۵۰۴)

لهعائیشہی ہاوسہری پیغہمبہرہوہ (درویدی خودی لہسہر ہی) دہفہرموی: پیغہمبہر
(درویدی خودی لہسہر ہی) بہوہترو دوو رکاتہ سوننہتہکھی بہیانی یہوہبہشہو سیازدہ
رکات نویژی سوونہتی دہکرد) (ت/۱/۴۹۸ ز-۱۸۲ ز-۹۸۱ = ش/د/ت/ن).

(باسی شہونویژی پیغہمبہرو ئہودی لہشہونویژ ہہئوہشاوہتہوہ)

۵۶۹- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُفْطِرُ مِنَ الشَّهْرِ حَتَّى نَظْنَ أَنْ لَا يَصُومَ مِنْهُ وَيَصُومُ حَتَّى نَظْنَ أَنْ لَا يُفْطِرَ مِنْهُ شَيْئًا وَكَانَ لَا تَشَاءُ أَنْ تَرَاهُ مِنَ اللَّيْلِ مُصَلِّيًا إِلَّا رَأَيْتُهُ وَلَا نَائِمًا إِلَّا رَأَيْتُهُ) (الحديث: ۱۱۴۱ أطرافه في: ۱۹۷۲، ۱۹۷۳، ۳۵۶۱). (۵۰۵)

ئیمامی ئہنہس (ہمزای خوی لی ہی) فہرمووی: گہلی جار پیغہمبہر (درویدی خودی لہسہر ہی)
لہمانگ ئہوہندہ لہسہر یہک بہرؤژوو نہدہبوو، تہنانہت زہینمان بو ئہوہ
دہجوو کہئیر لہو مانگہدا بہرؤژوو نابی، گہلی جاریش ئہوہندہ لہسہر یہک
بہرؤژوو دہبوو، ہہتا زہینمان بو ئہوہدہجوو کہئیر ئہو مانگہ گشتی
بہرؤژوو دہبی، ہہموو شہوویکیش شہونویژیکی جوانی دہکرد، بہلام کاتی
تایبہتی نہبوو بو شہونویژ، بہپی ی بواری گونجاو، لہکوئی ی شہودا دہستی
بداپی بوئی بہشہو شہونویژہکھی دہکرد، لہبہرئہوہ جاری وا دہبوو
دہیتبینی لہسہرہتای شہوہوہ نویژی سوننہت دہکاو خہریکی شہونویژہ،
جاری وایش دہبوو لہسہرہتای شہوہوہ دہخہوتو لہپاشتر بہشہو
شہونویژہکھی دہکرد، وہ ہہروہا کاتہکانی تری شہویش ہہروا).

شہیتان سی گری دہدا لہپشتہ سہری کہسی شہونویژنہکا

۵۷۰- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يَعْقِدُ الشَّيْطَانُ عَلَى قَافِيَةِ رَأْسِ أَحَدِكُمْ إِذَا هُوَ نَامَ ثَلَاثَ عُقَدٍ يَضْرِبُ كُلَّ

عُقْدَةٌ: عَلَيْكَ لَيْلٌ طَوِيلٌ فَأَرْقُدْ فَإِنْ اسْتَيْقَظَ فَذَكَرَ اللَّهَ انْحَلَّتْ عُقْدَةٌ فَإِنْ تَوَضَّأَ انْحَلَّتْ عُقْدَةٌ فَإِنْ صَلَّى انْحَلَّتْ عُقْدَةٌ فَأَصْبَحَ نَشِيطًا طَيِّبَ النَّفْسِ وَإِلَّا أَصْبَحَ خَبِيثَ النَّفْسِ كَسَلَانًا). (الحديث: ١١٤٢ - طرفه في: ٣٢٦٩) (٥٠٦)

نهبو هورهيره (همزای خوابی است) دمفهرموی: پیغمه مبهر (دروودی خودی لسمبر به) دمفهرموی: (کاتی که دهخهون شهیتان سی گری دمدا لهپشتی سهرتان و یهکه یهکه دمست دهمالی بهگریکانا و دهلی: بخهوه شهوگاریکی دوورو دریژت لهسهربی، جا نهگهر خهوت و لهپاشا خهبهری بووهویدی خودای کرد گریهکان دهکریتهوه، خو نهگهر دهستونویژیگی گرت، نهوا گریهکی تریشیان دهکریتهوه، ومنهگهر شهونویژیگی کرد، نیتر ههموو گریکان بهتهواوی دهکریتهوه، وهخوشی گورج و گول و دلخوش دمیتهوه، نهگینا لهپهستی و دلگرانی و تمبهلی دمیتهوه!) (ت/١/٤٩٢/٥ ز ١٨١ ژ ٩٦٩ = ش/د/ن).

روونکردنهوه:

عهسقهلانی دمفهرموی: لهپروالتهی فهرموودهکوهه وادهکوهی کهئهمه هه ربو خهوی شه و وایه، وهخوشی ههروایه، بهلام دوورنییه کهلهخهوی رپوژیشدا شتی واههبی، ههتا خهوتوو خهبهری نهبیتهوه بو نوژی فهرز.

١- یادیکی تایبهتی مهرج نییه، ههرچی بهیادی خودا دابنریت بوئه مهبهسته دمییت. وهك سهلاومت دان و قورئان خویندن و خویندنهوهی فهرموده پیغمه مبهر (دروودی خودی لسمبر به) و دهورو دهرسی زانستی شهرعی. باشتین یادهوهیه کهوا لهفهرموده (٥٧٧) دا کهله دواوهدی، ههروا نهوهی کهلهفهرموده ژماره (٥٥٨) داکه رابورد.

۲- کەسێ لەشی پیس بێ دەسنوێژ بەس نێیە، دەبی خۆی بشوێ.

ههروا شهیتان گمیز دهکاته ناوگوێچکهی

۵۷۱- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (ذَكَرَ عِنْدَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) رَجُلٌ فَقِيلَ مَا زَالَ نَائِمًا حَتَّى أَصْبَحَ مَا قَامَ إِلَى الصَّلَاةِ فَقَالَ بَالَ الشَّيْطَانُ فِي أُذُنِهِ). (الحديث: ۱۱۴۴ - طرفه في: ۳۲۷۰). (۵۰۷).

عهبدوولای کوری مهسعوود - رمزای خوای ئی بێ - فهرمووی: لهخزمهتی پیغه مبهردا (دروودی خودای لسمهر بێ) باسی کابرایهک کرا، گوترا: ههتا بهیانهکی ههر نووستبوو، وه نهچوو بوو بهلای شهونوێژهوه! پیغه مبههریش (دروودی خودای لسمهر بێ) فهرمووی: (ئهوه شهیتان گمیزی کردوته ناو گوێچکهیهوه). (ت/ ۱/ ۴۹۳/ ۶ ز- ۱۸۱ ژ- ۹۷۰ = ش/ن).

باسی نزاو نوێژ له کۆتایی شهوهوه

۵۷۲- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: (يَنْزِلُ رَبُّنَا تَبَارَكَ وَتَعَالَى كُلَّ لَيْلَةٍ إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا حِينَ يَبْقَى ثُلُثُ اللَّيْلِ الْآخِرِ يَقُولُ مَنْ يَدْعُونِي فَأَسْتَجِيبَ لَهُ مَنْ يَسْأَلُنِي فَأُعْطِيَهُ مَنْ يَسْتَغْفِرُنِي فَأَغْفِرَ لَهُ). (الحديث: ۱۱۴۵ طرفاه في: ۶۳۲۱، ۷۴۹۴) (۵۰۸)

ئهبو هورمهیره (رمزای خوای ئی بێ) دمهفرمووی: پیغه مبههر (دروودی خودای لسمهر بێ) فهرمووی: (لهسییهکی دوایی شهوه، ههموو شهوی، خودای پهروهر دگاری پیروژو گهوره مان، دێته خوارهوه بۆ ئاسمانی خواروو، دمهفرمووی: کێ لهم دمههه لیم

(۵۰۷) أخرجه مسلم في صلاة المسافرين وقصرها، باب: ما روى فيمن نام.. رقم: ۷۷۴ = ۱۸۱۴.

(۵۰۸) أخرجه مسلم في صلاة المسافرين وقصرها، باب: الترغيب في الدعاء والذكر في آخر

الليل، رقم: ۷۵۸ = ۱۷۶۹.

دهپارپیتتهوه تا بجم بههواریهوه، کئ لهم دهمهدا داوای شتم ئی دهکا تا بهشی
باشی پی بدهم و بی بهشی نهکهه، کئ داوای لیخوشبوونم ئی دهکا تا لیی خوش
بم! (٥٠٩)

باسی کهسی لهسهرهتای شهوهوه بخهوی و کوئایی شهو به خواپهرستی ناوهدان بکاتهوه

٥٧٣- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) أَنَّهَا سَأَلَتْ: (كَيْفَ كَانَتْ صَلَاةُ النَّبِيِّ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) بِاللَّيْلِ؟ قَالَتْ: كَانَ يَنَامُ أَوَّلَهُ وَيَقُومُ آخِرَهُ فَيُصَلِّي ثُمَّ يَرْجِعُ
إِلَى فِرَاشِهِ فَإِذَا أَذِنَ الْمُؤَذِّنُ وَتَبَّ فَإِنْ كَانَ بِهِ حَاجَةٌ اغْتَسَلَ وَإِلَّا تَوَضَّأَ وَخَرَجَ.
(الحديث: ١١٤٦) (٥١٠)

ئهسهوه (پزای خوی لی بی) فهرمووی: له ههزرتی عائیشهه پرسی: بهشهو
شهونویژی پیغهمبهه (دروودی خودی لهسهه بی) چۆن بوو؟ فهرمووی: (زۆر جارن

(٥٠٩) شیخی عهسقهلانی (رهحمتهی خوی ئی بی) لهپارهه روونکردنهوهی ئهم فهرموودهیهه، زۆر
زانایانهو مهلایانه، لههاتنه خوارهوهی خودا بو ئاسمانی خواروو ددهوی، وه راو بوچوونی
زانو لایهه و کۆمهله مهژهبی یهکان باس دهکا، یهکئ لهو زاتانه ئیبنو عهرمبی یه، که
دهفهرموی: (من رام لهسهه تهئویلی ئهم جوژه فهرموودانهیه، کهبوئی جیههولاو
جیگهیان لی دی...).

کهچی بهداخهوه لهپهراویژدا، کهسی کهپرنگ بی چاپکارکهبی، بهبی عیلم بهنهزانی
لهخویهوه پرئ قسهی بی سهرو بهری نووسیوه، گواپی بهخیرئ جهنابی ئهم ئهفهندی
یه سهلهفی یهه ئهوهی عهسقهلانی و زانایانی ئیسلام تا ئیستا فهرموویانه بیدعهتو
شتی وایهه پرپووجهو باطیلهو سهلامتهی لهوهداپه لیی دوور بکهویتتهوه. داو
لهخویندهواران دهکهه کهبهگوپی ئهم کولکه خوئهوارانه دلیان لهزانا گهورمهکان لهق
نهبی. (ومرگپ)

(٥١٠) أخرجه مسلم في صلاة المسافرين وقصرها، باب: صلاة الليل وعدد ركعات النبي
(صلى الله عليه وسلم) رقم: ٧٣٩ = ١٧٢٥.

پیغهمبەر (دروودی خودی لسمبر بی) له سه رهتای شه وه وه دهخهوت، له کو تایی شه وه وه هه لده ستا بو شه ونویژ، ده سنویژیکی جوانی ده شور دو دهستی ده کرد به شه ونویژ، کاتی شه ونویژ مهکی ته واو ده کرد، ده گه راپیه وه بو ناو نویژی نو ستنه که ی، جا کاتی که بانگ بیژ بانگی به یانی دها، له ناو نویژ که راده پهری، نه گه ر کاری به خوشوردن هه بوا یی خو ی ده شور دو غوسلی ده کرد، دها ده سنویژی ده گرت و ده ر ده جوو بو مزگهوت، له و ی پیژنو یژی نویژی به یانی بو هاو ریانی ده کرد.

باسی شه ونویژی پیغهمبەر (دروودی خودای له سه ر بی) له مانگی ره مهزان و له مانگه کانی تری سال دا

۵۷۴- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) أَنَّهَا (سَلَّتْ: كَيْفَ كَانَتْ صَلَاةُ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي رَمَضَانَ؟ فَقَالَتْ: مَا كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَزِيدُ فِي رَمَضَانَ وَلَا فِي غَيْرِهِ عَلَى إِحْدَى عَشْرَةِ رَكْعَةٍ يُصَلِّي أَرْبَعًا فَلَا تَسَلُّ عَنْ حُسْنِهِنَّ وَطَوْلِهِنَّ ثُمَّ يُصَلِّي أَرْبَعًا فَلَا تَسَلُّ عَنْ حُسْنِهِنَّ وَطَوْلِهِنَّ ثُمَّ يُصَلِّي ثَلَاثًا قَالَتْ عَائِشَةُ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَتَنَامُ قَبْلَ أَنْ تُؤْتِرَ؟ فَقَالَ يَا عَائِشَةُ إِنَّ عَيْنِي تَنَامُ وَلَا يَنَامُ قَلْبِي). (الحديث: ۱۱۴۷ طرفاه في: ۲۰۱۳، ۳۵۶۹) (۵۱۱)

ئه بو سه له مه ی کو ری عه بدو ره مان - رهحه ته خوا ی لی بی - فه رمووی: له عائی شه ی هاو سه ری پیغهمبهرم پرس ی: له شه وانی مانگی ره مهزانا، شه ونویژی پیغهمبهر (دروودی خودی لسمبر بی) چو ن بو و؟ فه رمووی: (به پیی ناگاداری من به شیوه ی گشتی، پیغهمبهر (دروودی خودی لسمبر بی) نه له شه وانی مانگی ره مهزانا، نه له شه وانی مانگی تر دا، له یازده ركات شه ونویژ، زیاتری نه ده کرد، له پیشا چوار ركاتی ده کرد، مه پرسه له جوانی و در یژی یان، ئنجا چوار ركاتی تری شی

دهکرد، مه پرسه له جوانی و درېژیان، ئنجا سی رگاتی تریشی دهکرد. عائیشه
فهرمووی: عمرزیم کرد: نهی پیغه مبهری خودا! بهرله وه وهر بکهی جار
جاره ده تبینم دهخهوی؟ فهرمووی: (نهی عائیشه! چاوه کانم دهخهون بهلام
دلّم ناخهوی!). (ت/ ۱/ ۴۹۸/ ۵ ز- ۱۸۲ ژ- ۹۸۲ = ش/ د/ ت/ ن).

روونکردنه وه:

ئهمه مانای وانیه که پیغه مبهر (دروودی خودای لمسر بی) له مانگی رهمه زانا زیاتر
له مانگه کانی تر سهرگهرمی تاعت نه بووه، راسته که کردهوی پیغه مبهر
(دروودی خودای لمسر بی) ههمیشه یی بووه، بهلام فهرمووده ی تری دروست زوره
که به لگن له سر:

۱- پیغه مبهر (دروودی خودای لمسر بی) له مانگی رهمه زاندا سهرگهرمی طاعت و
شه و نوپزو قورئان خویندن و رهوان کردنی قورئان و خپرو صه دهقه کردن و
خه لوه کردن بووه، به تایبه تی له دهی دواپی رهمه زاندا، به پی ی فهرمووده ی
ژماره ششی ئهم ته جریدی بوخاری یه، له ههموو شه و کانی رهمه زانانا،
حه زه رتی جو برائیل (سه لای خوی لمسر بی) ته شریفی دهات بو خزمهت پیغه مبهر
(دروودی خودای لمسر بی) قورئانی پی رهوان دهکرد، وه به پیی فهرمووده ی ساخ، شهوی
وابوو له رهمه زانا، پیغه مبهر (دروودی خودای لمسر بی) له سهرمتای شه و ده، مال و منال و
خیزانی خوی و موسولمانانی له مزگهوت کو کردو ته وه ههتا نزیکه به یانی
ته راویچی به جه ماعت بو کردوون، ته نانهت مه ترسی نه و میان بووه که فریای
پارشو نه که ون، پیغه مبهر نه و ونده له شه و نوپزا راوه ستابوو لاقه کانی
پهنه مابوون، شهوی وابوو پیغه مبهر (دروودی خودای لمسر بی) سی جار له خه وه لساوه
بو شه و نوپز. که واته: ئه گهر که سی، ههتا ده توانی شه و نوپزیکی زوری دوورو
دریز بکا، جیگه ی خو یه تی، چونکه شتی وا له سوننهت دا چه سپاوه. (برپاوه:
تاج- ۱ ز- ۱۸۲ ژ- ۹۷۸ ههتا ژماره ۱۰۱ به تایبه تی ژماره ۹۸۴، ۹۹۴).

بار له خو قورس کردن له په رستش و خوا په رستیدا باش نییه

۵۷۵- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (دَخَلَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَإِذَا حَبْلٌ مَمْدُودٌ بَيْنَ السَّارِيَتَيْنِ فَقَالَ مَا هَذَا الْحَبْلُ قَالُوا هَذَا حَبْلٌ لِرَيْتَبَ فَإِذَا فَتَرْتُ تَعَلَّقْتُ بِهِ فَقَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) لَأَ، حُلُّوهُ يُصَلِّ أَحَدُكُمْ نَشَاطُهُ فَإِذَا فَتَرَ فَلْيَقْعُدْ). (الحديث ۱۱۵۰) (۵۱۲)

نهنه سی کوری مالیک (پرمزای خوی لى بى) فهرمووی: جارئ خوشه ویست (دروودی خودای
لسمربى) چوو بو مزگهوت، روانی و گوریسی له ناوهندی دوو کوله کهدا
رایه لکراوه، فهرمووی: (نهم گوریسه چییه؟ گوتیان: نه مه گوریسی زهینه بی
خیزانته، که له نویژ کردنی سوننه تدا ماندوو بوو، خوی پی دهگری.
فهرمووی (دروودی خودای لسمربى): (بیکه نه وهو لایبه ن، شتی و مه کهن، نه وهنده
نویژى سوننه ت بکه ن که گورج و گوئن، کاتی خاوبوونه وهو خولکتان نه ما، نیتر
دانیشن) (ریاض / ۱ / ۱۴۶ = بهرگی یه کهم به کوردی، فهرمووده ی پینجه م
له زنجیره ی خوی، ژماره ی فهرمووده که له ریاضا - ۱۴۶).

رافه و شیکردنه وه:

رسته ی (نیتر دانیشن) دوو واتا هه ل دهگری: یه کهم: (نیتر به دانیشننه وه
نویژى سوننه ت بکه ن). دووهم: (نیتر واز له کردنی نویژى سوننه ت بهینن، تا
مانووتان دمرېچي).

که سیّ شه و نویتز بکاو له پاش خوو پیوه کرتن وازی لی بیتنی، کاریکی
ناباش و مکروه دهکات

۵۷۶- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: قَالَ: لِي رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) (يَا عَبْدَ اللَّهِ لَا تَكُنْ مِثْلَ فُلَانٍ كَانَ يَقُومُ اللَّيْلَ فَتَرَكَ قِيَامَ اللَّيْلِ). (الحديث ۱۱۵۲) (۵۱۳)

عبدالوللای کوری عه مری کوری عاص (رهزای خودیان لى بى) فه رمووی: پیغه مبه ر
(دروودی خودای لى مبر بى) پیی فه رمووم: (نهی عه بدوللای! وهك فيساره كهس مه به،
كه شه و نویتزى ده كرد، به لام ئیستا وازی لی هیناوه). (ریاض / ۱ / ۱۵۵ ز- ۱۵۴ ژ-).

باسی به هره دی که سیّ به شه و به ده م یادی خوداوه له خه و خه به رى
بیته وه و نویتز بکات

۵۷۷- عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: (مَنْ تَعَارَّ مِنَ اللَّيْلِ فَقَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ الْحَمْدُ لِلَّهِ وَسُبْحَانَ اللَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ ثُمَّ قَالَ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي أَوْ دَعَا اسْتَجِيبَ لَهُ فَإِنْ تَوَضَّأَ وَصَلَّى قُبِلَتْ صَلَاتُهُ). (الحديث ۱۱۵۴) (۵۱۴)

عوباده ی کوری صامیت (رهزای خوی لى بى) فه رمووی: پیغه مبه ر (دروودی خودای لى مبر بى)
ده فه رموئ: (هه ر موسولمانئ کاتئ به شه و خه به رى ده بیته وه، به ده م یادی
خوداوه خه به رى ببیته وه بلی: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ
الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ الْحَمْدُ لِلَّهِ وَسُبْحَانَ اللَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ
وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ: هه ر خودا خودایه، تاك و ته نه ایه، بئ هاوه ل و بئ

هاوبه شه، مولک و خاوهنی و پاشایه تی هەر قابیل به خوڤیه تی، سوپاس و ستایش
 هەر شایسته ی خوڤیه تی، هیچی له دهست دهرناچی و دهسه لات و تهوانایی به سهر
 هه موو شتیكا هه یه، سوپاس بۆ خودا، یه زدانیکی پاك و بی گهر دو بی نه نگه،
 سوپاس و ستایش هەر قابیل به خوڤیه تی هه تا هه تایه، هەر بۆ خوڤی خودایه و
 بهس، خودای گه وره له هه موو مه زنی مه زنه ره، وهه هه موو جموو جووئی، وه
 هه موو هیزو توانایی به دهستی خودا خوڤیه تی) فهرمووی (دروودی خودای لسه ره بی):
 ئه و جا بلێ: اللهم اغفر لي: خواجه! لیڤ خوڤ به، یا هەر نزایه کی تر بکا،
 له پاش گوته ئه م گوته پیرۆزه، خودا نزا که ی گیرا دهکا. فهرمووی (دروودی خودای
 لسه ره بی): ئه گهر له دوا ئه وه هه لسی دهست نوێژی بگری و نوێژ بکا، نوێژه که ی
 قه بوول دهبی). (تاج / ۸ / ۳۵ / ۱ = تاج- ۴ ز- ۹ ژ- ۴۲۸۹).

روونکردنه وه:

ئهبو عهبدووللای فهربه ری (رهحمتهی خوای لی بی) که راوی سه حیحی بوخاری یه،
 له بوخاری خوڤیه وه (رهز او رهحمتهی خودایان لی بی) ده فهرموئ: (له پیڤش خهوتنا ئه م زیکره م
 کرد به ویردی سه ر زمانم، که سی هاته خهوم ئه م نایه ته ی تا کو تای
 خوینده وه، که ده فهرموئ: (وه دوا إلى الطَّيِّبِ من القول، وه دوا إلى صراط
 الحمید). (حه ج / ۲۲).

له تاجول ئوصول دا ئامازه بۆ ئه وه نه کراوه که ئیمامی بوخاریش ئه م
 فهرمووده یه ی گیراوه ته وه، عومه یری کوری هانی (رهزای خوی لی بی) که چواره م
 که سه له پیاوانی رسته ی ئه م فهرمووده یه، خوا ناسیکی گه وره بوو، هه موو
 رۆژی هه زار رکات نوێژی ده کرد، سالی سه دو بیست و هه وتی کوچی
 به شه هیدی ده مرئ (رهزای خوای لی بی) ئه م زاته نموونه یه که له پیاوانی رسته کان
 (سه نه د) ی فهرمووده کانی سه حیحی بوخاری پیرۆز

٥٧٨- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّهُ قَالَ وَهُوَ يَقْصُ فِي قَصْبِهِ وَهُوَ يَذْكُرُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ أَخَا لَكُمْ لَا يَقُولُ الرَّفْثَ يَعْنِي بِذَلِكَ عَبْدَ اللَّهِ بْنِ رَوَاحَةَ:

وَفِينَا رَسُولُ اللَّهِ يَتْلُو كِتَابَهُ إِذَا انْشَقَّ مَعْرُوفٌ مِنَ الْفَجْرِ سَاطِعٌ
أَرَانَا الْهُدَى بَعْدَ الْعَمَى فَقُلُوبُنَا بِهِ مُوقِنَاتٌ أَنَّ مَا قَالَ وَاقِعٌ
يَبِيتُ يُجَافِي جَنْبَهُ عَنْ فِرَاشِهِ إِذَا اسْتَقَلَّتْ بِالْمُشْرِكِينَ الْمَضَاجِعُ
(الحديث ١١٥٥ - طرفه في: ٦١٥١) (٥١٥)

روؤزی ئەبو ھورەیرە (پەڕەیی خۆی لێ بێ) ئامۆزگاری دەخویندەوێ بۆ ھاوڕێکانی،
فەرمووی: پێغەمبەری خودا (دروودی خوادای لێ بێ) فەرمووی: ئیبنو
رەواحە ی براتان کە قسەی ھیچ و پووج ناکا - گوتووێتە (گویل):

وَفِينَا رَسُولُ اللَّهِ يَتْلُو كِتَابَهُ إِذَا انْشَقَّ مَعْرُوفٌ مِنَ الْفَجْرِ سَاطِعٌ
أَرَانَا الْهُدَى بَعْدَ الْعَمَى فَقُلُوبُنَا بِهِ مُوقِنَاتٌ أَنَّ مَا قَالَ وَاقِعٌ
يَبِيتُ يُجَافِي جَنْبَهُ عَنْ فِرَاشِهِ إِذَا اسْتَقَلَّتْ بِالْمُشْرِكِينَ الْمَضَاجِعُ

واتە: پێغەمبەری خودا (دروودی خوادای لێ بێ) وایە لەناو ماندا، لەگەڵ شەبەقی بەیانی
دا بەرنوێژیمان بۆ دەکاو، قورئانمان بۆ دەخوینێ، کە نامەی پێرۆزی خودای
گەورە و مەزنە، ڕێگەی راستی بێ نیشان داوین و، لە ڕێگەی چەوت ڕزگاری
کردوین و لە کوێرە و دەری کوێرە ڕۆی و، لە چەرە سەری سەرگەردانی و،
لە کوێرە ڕۆی سەر کوێری، قوتاری کردوین، ئێمە بەدڵ باوەڕی تەواومان
هەیه کە هەرچی ئەو پێغەمبەرە نازدارە دەفەرموێ، راست و دروست و هەقەو،
زوو یا درەنگ چی فەرمووێ دێتەدی و روو دەدات، نیشانیەکی جوانی تری
ئەو پێغەمبەرە نازیزە ئەوێ: کاتێ کە خەڵک و بێ باوەڕ نا موسوڵمانەکان

تیر خه و دهبنو، له شه ودا لال و پال ده که ونو، له گهرمه ی خه ودا پر خه ی خه ویا ن دئ و پر خو هو پیا نه، نه و زاته پیروژه له وکاته دا له باتی خه و تن و پال که و تن له ناو نوینی نه رم و گهرما، سه رگهرمی شه و نو یژ کردنه و گهرمه ی عیبادت و خودا په رستی یه تی) (تاج / ١٠ / ١٧٦).

روونکردنه وه:

لیږده دا شیخی عه سقه لانی له فته حولباریدا نه م چیرۆکه راگو یژ ده کا: ده لئ: داره قوطنی سه بارمت به م هه لبه ستانه نه م داستانه ده گپ رپ ته وه: جارئ عه بدوللای کور ی ره و احه له گه ل که نیزه کیکی خو یدا دروست ده بی، ژنه که ی له و کاته دا له سه ر نه و حاله ده بی نی، وه به عه بدوللا ده لئ: من تو م بی نی له گه ل که نیزه که که تدا دروست بووی نه ویش حاشای ل ده کا و ده لئ: شتی وام نه کردو وه، ژنه که یشی ده لئ: ده ی نه گهر وایه و له شت پاکه و له شت بیس نییه، ده فهرمو و نه ندازه ی قورئانم بو بخو ینه، هه تا با و مر پ پی بکه م، که شتی وات نه کردو وه، عه بدوللا یش نه م شیعرانه ده لئ!

ژنه که یشی سه رسام ده بی و ده لئ: (له بهر نه وه ی با و مر م هه یه به خودا، وا نه وه ی که به چاوی خو م دیم به درو ی ده زانم!)

عه بدوللا له پاشتر پیغه مبه ر (دروودی خودای له سه ر بی) له م چیرۆکه ناگادار ده کا، پیغه مبه ر یش (دروودی خودای له سه ر بی) هه لویستی عه بدوللا ی پی خو ش ده بی وها پی ده که نی کاکيله کانی دهر ده که ون! (فه رمایشتی عه سقه لانی ته وا و بو).

له م چیرۆکه وه دهر ده که وئ: مرؤف دروسته بو ی به فیلی ره و، به حيله شهرعی و شتی وا، خو ی له هه لویستی شلوق رزگار بکات، هه تا له دادگا ده توانی شو ینه و نی (توریه) بکا و سو یند له سه ر شتی بخوات و مه به ستی شتی تر بی، به مه رجی مه به ستی خزمه تی راست و دروستی بی، به تایبه تی ده سته ی

پاریزمران لهم لایه نه وه دمتوانن ئهم داستانه بکهن به سه رمه شق، به تایبه تی تر که کاتی که سی بیه وی گومانباری، به مه هانه یی، به شو به هی له حه دیکی شه ری رزگار بکات.

عبداللای کوری ره واحه (رهزای خوی لی بن) ئه نصارییه، خه زره جیه، که سناو (کونیه) ی ئه بو موحه ممه ده، له خزمه ت پیغه مبه ردا ناماده ی به درو ئو خودو خوده بییه و خنده قو عه مره تولقه ضاو هه موو جه نگه کانی تری پیغه مبه ر بووه، هه تا غه زای مۆته، که له سالی هه شتی کۆچیدا له شام رووی داوه، لهم غه زایه دا یه کی بوو له سه ر له شکره کان که شه هید کران، نه وه ی له پاش به جی نه ماوه، یه کی بوو له نه قیبه کانی په یمانی شه وی عه قه به، یه کی بوو له نوو سه ره کانی پیغه مبه ر (دروودی خودای له سه ر بن) له په یمانی موئاخاتدا پیغه مبه ر کردی به برای میقداد، ئهم مژده ی سه رکه وتنه مه زنه که ی برده وه بۆ مه دینه، هه میشه یه که م که س بوو له له شکری ئیسلام که دمه رده چوو بۆ غه زای وه دوایین که س بوو که ده گه راپیه وه. جاری پیغه مبه ر (دروودی خودای له سه ر بن) له گه ل سی سواردا ناردی بۆ سه ر ئوسهیدی کوری ره قراقی جووله که، که له خه یبه ر بوو، کوشتیان و گه رانه وه.

عبداللای شاعیریکی جوانی خو ش ده ست بوو، جاری خو شه ویست (دروودی خودای له سه ر بن) پی پی فه رموو: ئاده ی شیعیریکی سه رپی یی (ارتجالی) که زاده ی ئهم کاته بی بلی، که خو م چاوم لی ت بی) جا یه که سه ر له جیگه ی خوی راسته وه بوو، به بی راوه ستان فه رمووی (بسیط):

إنی تفرست فیك الخیر أعرفه
والله یعلم أن ما خاننی البصر
أنت النبیُّ ومن یحرم شفاعة
یوم الحساب لقد أزی به القدر

فثبت الله ما آتاك من حسن
تثبيت موسى، ونصرا كالذي نصروا

واته: بهفیراسهت، بهنووری ئیمان ههست دهکهم کهبیت و فهپ لهتۆ
دهرباری، بهباشی ئهمه دهزانم، خودا دهزانی کهمن لهه بۆ چوونهما بهههله
نهچووم، تۆ پیغه مبه ریکی وای، ئهوهی لهقیامهتا لهتکاو شهفاعهتی تۆ
نائومید بۆ، ئهوه چاره رهشی قیامهت خۆیهتی، خودا ئهوه دینه جوانه
که به تۆدا ناردوو یهتی دامه زراوی بفرموی، وهک چۆن لهسهردهمی خۆیا
ئایینی مووسای دامه زرانده لهولادتدا، وه پیرۆزییهکی وهک پیرۆزی و
سهرکهوتنی ئهوانت پێ خهلات بفرموی. پیغه مبه ریش (دروودی خودی لهسهر بێ) پێ ی
دهفرموی: (ئهی کورپی رهواحه! خودا تۆیش لهسهر حهق راگیر بکا).

لهعهمه رهتول قهضادا ئیبنو رهواحه لهبهردهم مهوکیبی ههزهرتهوه
تهشریفی دهرویشتهو ئهم سروودهی دهخویندهوه (رهجهز):

خلوا بني الكفار عن سبيله اليوم نضربکم علی تنزله
ضربا یزیلُ الھام عن مقيله ویذهل الخلیل عن خلیله

ئیمامی عومه ریش (همزای خوی لێ بێ) پێی دهفرموی: (ئهوه چۆن ههلهی وا
دهکهی ئهی ئیبنو رهواحه! لهخاکی بهست (ههردم) ی خودادا لهخزمهت
ههزهرته دا، شیعر دهخوینیتهوه؟! پیغه مبه ریش (دروودی خودی لهسهر بێ) دهفرموی:
(ئهی عومه! وازی ئی بیینه با شیعرهکانی بخوینیتهوه، بهو کهسه کهگیانی
منی بهدهسه، قسهکانی ئهم لهشیرو تیر چاکتر کاریان ئی دهکا).

لهغهزایهکا لهخزمهت پیغه مبه ردا، هاوڕێیان ههموویان لهتاو گهرمای زۆر
ههموو دهستیان دانا بوو لهسهر سهریان، کهسیان بهپۆژوو نهبوون، بیجگه له
پیغه مبه رو ئیبنو رهواحه.

ئیبنو عەبدولبەر (رەزای خوی لی بێ) لە ئیستیعبا دەفەر موی: چیرۆکەکی ئیبنو رەواحە و ژنەکی و کەنیزە کەکی بەناوبانگە، لەچەند روویەکی ساغەو و خۆمان گیراومانەتەو، کە ئاواپە: ئیبنو رەواحە شەوێ دەرپواتە لای کەنیزە کەکی، ژنەکی پێی دەرانی و لەسەر ئەو سەر زەنشتی دەکا، ئەویش حاشای لی دەکا، ژنە کەیش دەلی: من بەچاوی خۆم ئەو دەم بینی دەی ئەگەر راست دەکی دروست نەبووی لەگەڵیدا، فەرموو هەنێ قورئان بخوینە، چوونکە بۆ لەشپیس دروست نییە کە قورئان بخوین؟ ئیبنو رەواحەیش دەفەر موی (وافر):

شهدت بأن وعد الله حق وأن النار مثوى الكافرينا
وأن العرش فوق الماء حق وفوق العرش رب العالمينا
وتحملة ملائكة غلاظ ملائكة الإله مسومينا

ژنە کەیشی دەلی: (باوەرم بەخودا کردوو چاوی خۆم بەدرۆ خستەو!) چونکە ژنەکی قورئانی نەخویند بوو، وە قورئانی لەبەر نەبوو

۵۷۹- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: (رَأَيْتُ عَلَى عَهْدِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَأَنَّ بِيَدِي قِطْعَةً إِسْتَبْرَقَ فَكَأَنِّي لَا أُرِيدُ مَكَانًا مِنَ الْجَنَّةِ إِلَّا طَارَتْ إِلَيْهِ وَرَأَيْتُ كَأَنَّ اثْنَيْنِ أَتَيَانِي أَرَادَا أَنْ يَذْهَبَا بِي إِلَى النَّارِ فَتَلَقَاهُمَا مَلَكٌ فَقَالَ لَمْ تُرْغِ خَلِيًّا عَنْهُ (الحديث ۱۱۵۶) فَقَصْتُ حَفْصَةً عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِحْدَى رُؤْيَايَ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نِعَمَ الرَّجُلُ عَبْدُ اللَّهِ لَوْ كَانَ يُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ فَكَانَ عَبْدُ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ) (الحديث ۱۱۵۷). (۵۱۶)

لەتاجدا لەبەرگی پێنجەمی کوردیە کەدا، لە لاپەلاڕە (۱۳۰) دا، ئەم فەرموودەیە ئاواپە: ئیبنو عومەر (رەزای خوی لی بێ) فەر موی: بەسەرینی پێغەمبەر

(دروودی خودای لیسر بئ) ئەگەر پیاوی خەونیکی بدیبایە دەگیرێتەوە بۆ پیغەمبەر (دروودی خودای لیسر بئ) منیش بە عەزەتەو بووم تا خەونی ببینم هەتا بیگیرمەو بووی، لەو سەردەمەدا من هەرزەکار بووم، جەھێلکی رەبەن بووم، ژنم نەبوو، لە مزگەوت دەخەوتم، جاری لەخەوما دیم وا دوو فریشتە وەک بمگرن و بمبەن بۆ دۆزەخ وا بوو، ئاگرەکش وەک بیری لەناوێوە هەڵچنراو ناوا هەڵچنراو بوو، هەر وا دوو شاخە هەبوو، وەکی دوو شاخە چەرخێ سەر بیر، چەند کەسیکی تیادا بوون ناسیمنەو، ئیتر دەستم کرد بەگوتنی پەنا دەگرم بەخودا لەزانی ئاگر، جا لەم کاتەدا دوو فریشتە کە گەشتن بەفریشتەپەکی تر، فریشتە تازە کە پێی گوتم: ترست نەبی (و بەوانیشی فەرموو: وازم ئی بەینن) لەپاشا ئەم خەونەم گیرێتەوە بۆ حەفصەیی خوشکم، کە هاوسەری حەزەرت بوو، حەفصەیش دەگیرێتەوە بۆ پیغەمبەر (دروودی خودای لیسر بئ) دەفەرموی: (عەبدوڵڵا پیاوی چاکە، بریا - شەونویژی دەکرد!) سالی کوری عەبدوڵڵای کوری عومەر (رمزای خۆدایان لئ بئ) دەیفەرموو: ئیتر لەو دەوا عەبدوڵڵای باوكم بەشەو نەختیك نەبی نەدەنووست، هەر خەریکی شەونویژ بوو! (ریاض/ ٣/ ٤/٨٨٢).

پایانی

مامۆستای عەسقلانی (رحمەتی خۆی ئی بئ) دەفەرموی: باسەکانی شەونویژ (تەجد) و ئەو باسانە تر کەوان لەگەڵیا - مەبەست: هەتا باسی (التطوع بعد المكتوبة) یە - شەست و شەش فەرموودەیان لەخۆ گرتوو، دوازدەیان ڕشتە کرتاون (واتە: موعەللەقن: بئ رشتن) ئەوانی تریان پەيوەستن واتە: (مەوصوولن) چل و سییان یا لەم باسەدا یا لەباسەکانی پێشپەڕە دووبارە بوونەتەو، پوختەکەیان (٦٦-٤٣= ٢٣) بیست و سێ فەرموودەپە، (هەر بیست و سێ کەیان لەتەجریدەکەدا هەن، لەژمارە - ٥٥٨ هەتا ٥٨٠) موسلیمیش رمزای خۆی ئی بئ هەموویانی گیراوتەو بێجگە لەمانەیان:

١- (١١٣٩ فتح. له ته جریده که دا نییه)

٢- (٥٦٩ ت = ١١٤١ ف)

٣- (١١٤٣ ف. له ته جریده که دا نییه چونکه به ته واوی دی)

٤- نهو ته علیقه یه که وا له پېش فهرمووده ژماره (١١٤٦) دوه له فته تحولباریدا، له ته جریده که دا نییه، چونکه ته علیقه کانی بوخاری له ته جریدی بوخاریدا نین.

٥- (٥٧٧ ت = ١١٥٤ ف)

٦- (٥٧٨ ت = ١١٥٥ ف)

٧- (٥٨٠ = ١١٦٦ ف. له ته جریده که دا له سهرتای یه که م باسی دوا نه م باسه ی ژیر دسمانه). عه سقه لانی ده شفه رموی: هه روا دمبیستراو (نه شهر) ی صه حابه و تابیعیشی تیا دایه. که واته: کوی فهرمووده کان و بیستراوه کان ده که نه (١٠٦٦ = ٧٦) له م حه فتاو شه شه بیستو سیانیا ن له ته جریده که دا هاتوون. چونکه دوو باره و ته علیق و نه شهر له ته جریده که دا نین، دوو باره له یه که شوین دهنووسری، مه گهر چوئها.

تیبینی:

به پپی نهو ژماره دانانه ی که له م نوسخه تازانه دابو فته تحولباری کراوه، له لایه ن (محمد فؤاد عبدالباقی و هاوړیکانیه وه - چاپی یه که م ١٤٠٧ ک - ١٩٨٦ ز - قاهره) گه لی له باسه کان ژماره کانیان ته واو دمرناچی. نه وده تا له م باسه دا کوی فهرمووده و نه شهر و ته علیقه کان ده که نه (٧٦) که چی نه وان ژماره یان به (٥٢) په نجاو دوو داناوه، نه گهر ژماره ته نیا بو فهرمووده کانیش دابنری ده که نه (٥٤) نه که (٥٢) له لایه کی تریشه وه هه ندی فهرمووده ی نه م باسه هه یه عه سقه لانی به یه که فهرمووده ی داناوه، که چی نه وان دوو ژماره یان بو داناوه،

وهك ژماره (۱۱۲۱، ۱۱۲۲) كه پيشهوا بوخاری به دوو رشته گيړاويه تيه وه، له عه بدوللای كورې موحه ممه دو له مه حموودی كورې غه يلانه وه، وه عه سقه لانی له ته نبيه كه ی كوتايی رافه ی ئه م فهرمووده يه دا ده فهرموئ: (مه تنی ئه م فهرمووده يه، سياقه كه ی به پيی له فضى مه حمووده، سياقی عه بدولل بؤ ئه م مه تنه له دواوه له ته عيردا دئ). كه ته ماشای ته رقيمی عومه ده تولقارئيش ده كه ی (دار احياء تراث العربي) بؤ ئه م قه دمه ره (۴۵) ژماره يان داناوه له ژماره (۱۵۰ - ۱۹۴) به پيی ی بؤ چوونی به نده دمبی له ته رقيمی فهرمووده كانی صه حيحی بوخاریدا، چهن خالی ره چاو بكرئ:

- ۱- نه طرافي حه ديته كه. ۲- بؤ چوونی خاوه ن شهرحه كه، سه باره ت به مه تنه كه كه سه رباسه، يا حه ديته، مه وصوله يا موعه لله قه، يا نه شه ره. ۳- به تايبه تی له ته رقيمی فه تحولباریدا.

بسم الله الرحمن الرحيم

يا حي يا رحمان يا رحيم حقق لنا الآمال يا كريم!

(۲۶) باسه كانی نويزی سووننه ت

(نويزی سووننه ت دوو ركات دوو ركات سووننه ته)

۵۸۰- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: (كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُعَلِّمُنَا الْإِسْتِخَارَةَ فِي الْأُمُورِ كُلِّهَا كَمَا يُعَلِّمُنَا السُّورَةَ مِنَ الْقُرْآنِ يَقُولُ إِذَا هُمْ أَحَدُكُمْ بِالْأَمْرِ فَلْيَرْكَعْ رَكَعَتَيْنِ مِنْ غَيْرِ الْفَرِيضَةِ ثُمَّ لِيَقُلْ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْتَخِيرُكَ بِعِلْمِكَ وَأَسْتَقْدِرُكَ بِقُدْرَتِكَ وَأَسْأَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ الْعَظِيمِ فَإِنَّكَ تَقْدِيرُ وَلَا أَقْدِيرُ وَتَعْلَمُ وَلَا أَعْلَمُ وَأَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ اللَّهُمَّ إِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَنَّ هَذَا الْأَمْرَ خَيْرٌ لِي فِي دِينِي وَمَعَاشِي وَعَاقِبَةِ أَمْرِي أَوْ قَالَ عَاجِلِ أَمْرِي وَآجِلِهِ فَأَقْدِرْهُ لِي وَيَسِّرْهُ لِي ثُمَّ بَارِكْ لِي فِيهِ وَإِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَنَّ هَذَا الْأَمْرَ شَرٌّ لِي فِي دِينِي وَمَعَاشِي وَعَاقِبَةِ أَمْرِي أَوْ

قَالَ فِي عَاجِلِ أَمْرِي وَآجِلِهِ فَاصْرِفْهُ عَنِّي وَاصْرِفْنِي عَنْهُ وَاقْدِرْ لِي الْخَيْرَ حَيْثُ كَانَ
ثُمَّ أَرْضَنِي قَالَ وَيُسَمِّي حَاجَتَهُ). (الحديث - ۱۱۶۶ - طرفاه في: ۶۳۸۲، ۷۳۹۰). (۵۱۷)

جابیری کوپی عہدوللا (ہجری خودہان لئ ہی) فہرمووی: پیغہ مبہر (درودی خودی لسمہر ہی)
دہستووری وابوو، بؤ ھہموو کارو فرمانی، فیری نیستیخارہ (داوای نیشاندانی
خیری دہکردین، وەك چؤن فیری سوورہتہکانی قورئانی دہکردین،
دہیفہرموو:) ٲہگہر یہکیکتان نیازی کاریکی ھہبوو، وە نہیدہزانی باشہ یا
خرابہ، با لہپیشا دوو رکات نویژی سوننہت بکا، بلی: اللّٰهُمَّ إِنِّي أَسْتَخِيرُكَ
بِعِلْمِكَ وَأَسْتَقْدِرُكَ بِقُدْرَتِكَ وَأَسْأَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ الْعَظِيمِ فَإِنَّكَ تَقْدِرُ وَلَا أَقْدِرُ وَتَعْلَمُ
وَلَا أَغْلَمُ وَأَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ اللَّهُمَّ إِنْ كُنْتُ تَعْلَمُ أَنَّ هَذَا الْأَمْرَ خَيْرٌ لِي فِي دِينِي
وَمَعَاشِي وَعَاقِبَةِ أَمْرِي: یا فہرمووی: عَاجِلِ أَمْرِي وَآجِلِهِ فَاصْرِفْهُ عَنِّي وَاصْرِفْنِي
عَنْهُ وَاقْدِرْ لِي الْخَيْرَ حَيْثُ كَانَ ثُمَّ أَرْضَنِي بِهِ:

ئہی خودایہ! داوات لی دہکەم کەبہعیلم و زانستی خۆت و دہسەلات و
تەوانایی خۆت چاکە و خیرم نیشان بدەو ئەوہی باشە بۆم زالم بکە بەسەر
کردنیا، وەداوای بەشو بارەو بەخششی گەورە ی خۆت لی دەکەم، چونکە
تۆتوانای ھەموو شتیکت ھەیەو، من بئ دہسەلاتم و تەوانام نییە، وەتۆ
ھەمووشت دەزانی و من نازانم، وەھەر خۆت توانا زانای بەھەموو نہینی و
ناشکرایەك، پەروردگارم! تۆ دەزانی ئەگەر ئەم کارە باشە بۆم، باشە بۆدین و
ئاینم و، باشە بۆژیانم و بۆ سەرئەنجامی کارم).

یافہرمووی: باشە بۆنیستام و باشە بۆ پاشەپۆژم، ئەوا لەچارەمی بنوسەو
ئاسانی بکەبۆم و لەپاشیشا پیت و بەرەکەتی تیبخەبۆم، وەتۆ دەزانی ئەگەر
ئەم ئیشە خراپە بۆم، خراپە بۆدین و ئاینم و خراپە بۆگوزەرانم و بۆ

سەرئەنجامی کارم، یافەرموی: خراپە بۆئیستام و پاشەپۆژم، ئەو لەمن لادەومنیش لەئەولادە، وەچی چاکە ئەووم لەچارەبنوسە، لەپاشاپازیم بکە پێی!).

پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) فەرمووی: (وەناوی نیازەکەیشی بەیانی). واتە: لەویدا کەدەلێی: تۆدەزانی ئەم کارە... بلی: ... ئەم کارە کەژن هێنانە، یاخانوکپینە، یائەمەییە، یائەوہییە، باشە بۆمن ... تا دواوی. (تاج/۱/۵۱۰-ب/د/ت/ن).

سەرەوکاری دوورکاتە سوننەتەکە ی پێش نوێزی بەیانی

۵۸۱- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: لَمْ يَكُنِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى شَيْءٍ مِنَ التَّوَافِلِ أَشَدَّ مِنْهُ تَعَاهُداً عَلَى رَكْعَتِي الْفَجْرِ. (الحديث: ۱۱۶۳). (۵۱۸)

عائیشە (پەزای خۆی لێ بێ) فەرمووی: پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) هیچ سونە تێکی تری وەک دوورکاتە سوننەتەکە ی پێش نوێزی بەیانی ئاوابەباشی سەرەوکاری نەدەکرد! . (ت/۱/۳۰۶-ش/د).

چی لە دوو رکاتە سوننەتەکە ی بەیانییدا دەخوێنرێ

۵۸۲- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُخَفِّفُ الرُّكْعَتَيْنِ اللَّتَيْنِ قَبْلَ صَلَاةِ الصُّبْحِ حَتَّى إِنِّي لَأَقُولُ هَلْ قَرَأَ بِأَمِّ الْكِتَابِ. (الحديث: ۱۱۶۵). (۵۱۹)

(۵۸۸) أخرجه مسلم في صلاة المسافرين وقصرها، باب: استحباب ركعتي سنة الفجر، رقم: ۷۲۴.

(۵۱۹) أخرجه مسلم في صلاة المسافرين وقصرها، باب: استحباب ركعتي سنة الفجر

رقم: ۷۲۳- المترجمه.

عائیشہ (ہمزی خوی لی بی) فہرمووی: پیغہمبہر (دروودی خودای لمسر بی) ئہوہندہ بہگورجی دوورکاتہ سوننہ تہکھی پییش نویژی بهیانی دہکرد، تہنانت لہدلی خوّمہوہ دہم گوت: چوّن فریای خویندنی فاتحہ دہکھوئ! (ت/۱/۳۰۶-ش/د/ن).

کردنی نویژی چیشتہنگاو لہ مالہوہ (لہ ناوایی دا)

۵۸۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: أَوْصَانِي خَلِيلِي بِثَلَاثٍ، لَا أَدْعُهُنَّ حَتَّى أَمُوتَ: صَوْمٌ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ مِنْ كُلِّ شَهْرٍ، وَصَلَاةُ الضَّحَى، وَتَوَمُّ عَلَى وَثْرٍ.

ئہبوو ہورہیرہ (ہمزی خوی لی بی) فہرمووی: دؤستی ئازیزم پیغہمبہری خوشہویستم (دروودی خودای لمسر بی) ئہم سی ئاموژگاریہی کردوم، ہہتا دہمرم تہرکیان ناکہم: لہہممو مانگی سی رۆژ بہرۆزوو دہم، وہہممو رۆژی بہلایہنی کہمہوہ دوورکات نویژی چیشتہنگاو بکہم، وہہممو شہوئ لہپییش خہوتندا نویژی وہتر بکہم. (ت/۱/۸۵-ش/د/ن). (الحدیث: ۱۱۷۶ فتح الباری). (۵۲۰)

کردنی دوورکات نویژی سوننہتی پییش نیوہرؤ

۵۸۴- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ -كَانَ لَا يَدْعُ أَرْبَعًا قَبْلَ الظُّهْرِ وَرَكَعَتَيْنِ قَبْلَ الْعَدَاةِ. (الحدیث: ۱۱۸۲). (۵۲۱)

عائیشہ (ہمزی خوی لی بی) فہرمووی: پیغہمبہر (دروودی خودای لمسر بی) ہہرگیز ئہم نویژہ سوننہتانہی تہرک نہدہکرد: چوار رکات لہپییش نویژی نیومرووہوہ دوورکاتیش لہپییش نویژی بہیانہوہ. (ت/۱-ش/د/ن).

(۵۲۰) اخرجہ مسلم فی صلاة المسافرين وقصرها، باب: استحباب صلاة الضحی.. رقم: ۷۲۱.

(۵۲۱) بروانہ (مسلم: صلاة المسافرين وقصرها، باب: جواز النافلة قائما وقاعدا، رقم: ۷۳۰).

نویژی سووننه تی پیش شیوان

۵۸۵- عَبْدُ اللَّهِ الْمُزْنِيُّ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (صَلُّوا قَبْلَ صَلَاةِ الْمَغْرِبِ قَالَ: فِي الثَّالِثَةِ: (لِمَنْ شَاءَ) كَرَاهِيَةً أَنْ يَتَّخِذَهَا النَّاسُ سُنَّةً. (الحديث: ۱۱۸۳- طرفه في: ۷۳۶۸). (۵۲۲)

عبداللای موزنی (رمزی خوی لی بن) له پیغهمبه روه ده فهرموئ: (دروودی خودای لسمه بن) (دوورکات نویژی سوننهت، له پیش نویژی شیوانه وه بکهن) له سه ری جاری سیهه ما فهرمووی: (نهمه بو که سیکه نارمزوی کردنی نهم نویژه سوننه تهی هه بی). پیغهمبه ر (دروودی خودای لسمه بن) بو یه وای فهرموو، نه وه کو مه ردووم بی کهن به ده ستورو وایزانن که ده بی هه ر بکری.

پیوستی سهره باسه کان

بابهت

لاپهړه

پیشه کی

۵

۱- باسی نه ووی سرووش (وه جی) چۆن چۆنی ده ستی به هاتن کرد بۆ پیغه مبهری خوا،
هه زره تی موحه ممهه (د.خ)

۳۳

۳۴

۳۶

۳۷

۳۷

۳۸

۳۹

۴۰

۴۲

۴۴

۴۴

۴۷

۴۸

۴۹

۵۰

۵۲

۵۳

۵۴

۵۵

۵۸

۵۹

۶۰

۶۱

۶۲

۶۵

۶۶

باسی کاروبارده کانی باومر
کام موسولمانه زۆر باشه
خۆراک به خشین به شیکه له ئیسلام
به شیکه له ئیمان جی بۆخوی پیخوشتی بۆ برای موسولمانیشی پی خوشی
باسی خوشه و پیستی پیغه مبهری (دروودی خودای له سهر بی) له باومر
باسی چیژی شیری باومر
باسی نیشانهی باومر حویی نه نصاره
باسی: به شیکه له ئایینداری نه گهر له دهست ئازاوه راکه
باسی: پیغه مبهری له هه موو که سی زیاتر له خوا دهرسی
باسی باومر به هیژو بی هیژی ههیه
شهرمو ههیا به شیکه له ئیمان و باومر به خوا
نه ووی شاهه تمان بهیژی و نوژی بکاو زکات بدا سهر و سامانی پارێزراون
باسی: هه ندی دهفه رموون ئیمان کرده و هیه
کاتی ئیسلام له سهر واتای راسته قینه نهی
کفر تا کفر فهرقی ههیه
کهس به کردنی تاوانه کانی سهرده می نه فامی کافر نابی جگه له شیرک و کوفر
باسی: صلح له نیوان موسولماناندا
باسی: زولم تا زولم جیاوازی ههیه
باسی: نیشانهی مرۆی ناپاک (مونا فیق)
کردنی ته راویح له شهوی لیل القدر دا نیشانهی ئیمان
باسی: غهزا کردن له باومر
باسی: شه و نوژی رده مهزان نیشانهی باومر ساخه
باسی: نوژی له ئیمان
باسی به جوانی موسولمان بوون
باسی باشترین ئایینداری

- ۶۸ باومې زيادو كم دمكا
- ۷۱ باسى: زمكات له ئىسلامه
- ۷۳ باسى: شوپن كهوتنى تهرم له باومېره
- ۷۶ باسى هاتنى جوهرائيل بولاي پيغهمبر بۇ روونكر دنهوى ئيمان و ئىسلام و ئىحسان
- ۷۸ باسى: كهسى ئايىنى خوى لهننگ بپاريژى
- ۸۱ دانى پينج يهك له باومېره
- ۸۴ باسى: كردموه ههيه بهوى نيازموه دىبى بهصدمقه
- ۸۵ (۳) نامه‌ی زانين (كتاب العلم)
- ۸۹ باسى بهخشی زانين
- ۹۱ باسى: دانيشتن لهو شوپندا كهريزى كۆرمكه كۆتايى دئ
- ۱۴۴ (۴) نامه‌ی دهستنويز
- ۱۶۶ باسى: بهرماوهى سهگو شوپن پاي لهناو مزكهوتا
- ۲۰۸ (۵) نامه‌ی خوشوردن (غوسل)
- ۲۲۰ (۶) نامه‌ی بيتويزى (كتاب الحيض)
- ۲۳۴ (۷) نامه‌ی تهيه موم (كتاب التيمم)
- ۲۴۵ (۸) نامه‌ی نويز (كتاب الصلاة)
- ۲۵۱ (۹) چند باسيكى نويز بهجل و بهرگوه (أبواب الصلاة في الثياب)
- ۲۷۴ (۱۰) باسهكانى رووكه (أبواب القبلة)
- ۲۸۰ (۱۱) باسهكانى مزكهوت (أبواب المساجد)
- ۲۲۳ (۱۲) باسهكانى بهريهست (سوتره) نويزكه
- ۲۳۲ (۱۳) نامه‌ی كانهكانى نويز (كتاب مواقيت الصلاة)
- ۳۶۰ نويزى قهزا بهجماعت دهكړئ
- ۳۶۱ باسى قهزاي نويزى لهبير چوو
- ۳۶۳ باسى گوفتوگو لهباش نويزى خهوتنان
- ۳۶۹ (۱۴) نامه‌ی بانگ (كتاب الأذان)
- ۳۸۲ (۱۵) نامه‌ی جهماعت و پيشنويزى (كتاب الجماعة والإمامة)
- ۴۱۱ (۱۶) نامه‌ی چوئييتى نويز (كتاب صفة الصلاة)
- ۴۶۵ ۱۷- نامه‌ی ههينى (كتاب الجمعة)
- ۴۶۵ نويزى ههينى فهرزه
- ۴۶۶ خوېونخوش كردن بۇ ههينى
- ۴۶۶ باسى گهورمى ههينى (فضل الجمعة)

- ۴۶۷ رۆندەن لەسەر و پەش
- ۴۷۴ سیواک کردنی پۆزی ھەینی
- ۴۷۵ لەنویژی بەیانی پۆزی ھەینی دا چی سوننەتە بخویندێت
- ۴۷۵ باسی کردنی ھەینی لەگوندو شاردا
- ۴۷۶ ئەگەر کەسێ نەچێ بۆ نوێژی ھەینی ئایا خۆشۆردنی لەسەر وەک ژن و منال
- ۴۷۷ لە ماوەی چەندەو دەبێ بچن بۆ نوێژی ھەینی ..
- ۴۷۸ کاتی کردنی نوێژی ھەینی
- ۴۷۹ لەقەرچە گەرمادا، کاتی نوێژی ھەینی کەبە؟
- ۴۷۹ باسی پۆشتن بۆ نوێژی ھەینی ..تاد
- ۴۸۰ دروست نیە کەسێک کەسێکی تر ھەلبەستێت و خۆی لە جینگەکە دابنیشێ
- ۴۸۱ بانگی پۆزی ھەینی
- ۴۸۱ یەك بانگیژ بانگ دەفەرموێ
- ۴۸۲ بۆنۆژی لەسەر دوانگە، کەگۆی لەبانگ بوو وەلامی دەسەنیتەو
- ۴۸۳ واپەسەندە وتار لەسەر دوانگە بەدرا
- ۴۸۵ وتار دەبێ بەپێتوھ بێ
- ۴۸۵ واباشە لەوتارا لەپاش ستایش، وتار خوێن بێ! اما بعد
- ۴۹۰ نوێژی دیاری مەزگەوت لەکاتی وتارا
- ۴۹۲ داواي باران لەوتاری نوێژی ھەینی دا
- ۵۰۰ ۱۸-باسەکانی نوێژی ترس (أبواب صلاة الخوف)
- ۵۰۳ ۱۹-نامەي ھەردوو جەژنەکان (كتاب العيدين)
- ۵۰۳ باسی یاری کردن لەجەژندا بەقەلغان و نێزە
- ۵۰۴ پۆزی جەژنی رەمەزان، شتێ بخوا، ئەوسا بپروا بۆنوێژی جەژن
- ۵۰۵ سوننەتی ھەردوو جەژن بۆ موسوڵمانان
- ۵۰۵ باسی شت خواردن لەپۆزی جەژنی قورباندا
- ۵۰۷ چون بۆ نوێژ گاکە بەبێ دوانگە
- ۵۰۹ چوون بۆنوێژی جەژن بەبێ یابەسواری، وتار لەپێش نوێژەکەدا، بانگ و قامەت
..... ناکرێن بۆ نوێژی جەژن
- ۵۱۰ گەورمیی خیری کردەوێ جاگە لەجوار پۆزەي جەژنی قوربانا
- ۵۱۱ قوربانێ کردن لەپۆزی جەژندا
- ۵۱۱ رێگۆڕکێ لەکاتی گەرانەوھ لەنوێژی جەژن

- ۵۱۱ کهسئ نوپژى جهژنى چوو دوورکات نوپژ دهکا
- ۵۱۴ ۲۰- نامه‌ی نوپژى وه‌تر (کتاب الوتر)
- ۵۱۴ باسه‌کانى وه‌تر
- ۵۱۵ باسى کاته‌کانى کردنى وه‌تر
- ۵۱۵ با وه‌تر بکا به‌دواترين نوپژى شهوى
- ۵۱۶ وه‌تر کردن به‌سواری ولاخ
- ۵۱۶ خویندننى قونووت له‌به‌رو دواى روکووع
- ۵۱۹ ۲۱- نوپژه بارانه (صلاة الاستسقاء)
- ۵۲۲ له‌کاتى په‌شه سال و بچ بارانيدا مه‌ردوم داواى پارانه‌وه له‌پېشنوپژ بؤ باران ده‌کهن
- ۵۲۴ کردنى نوپژه بارانه له‌مزگه‌وتیکا جومعه‌و جه‌ماعه‌تى تيا بکړئ
- ۵۲۵ قورئان خویندن له‌نوپژه بارانه‌دا به‌دهنگى به‌رزه
- ۵۲۶ گووته‌ى کاتى بارينى باران
- ۵۲۶ کاتى با هه‌ل دهکا
- ۵۲۷ فه‌رمووده‌کەى (نصرت بالصبا)
- ۵۲۷ باسى بوومه له‌رزه‌و ئايات
- ۵۲۸ خوا نه‌بې کهس نازانئ باران که‌ى دمبارئ
- ۵۳۴ ۲۲) نامه‌ى خور گيران و مانگ گيران - کتاب الکسوف
- ۵۳۴ نوپژى خور گيران
- ۵۳۵ باسى خپر کردن له‌خور گيراندا
- ۵۳۷ بانگه‌وازی نوپژى خورگيران
- ۵۳۷ په‌نا به‌خوا گرتن له‌سزای گور له‌خورگيرانا
- ۵۳۹ کردنى نوپژى خور گيران به‌کۆمه‌لى
- ۵۴۱ به‌نده نازاد کردن له‌خور گيرانا
- ۵۴۱ باسى يادى خودا له‌خور گيرانا
- ۵۴۲ له‌نوپژى خورگيران و مانگ گيرانا به‌دهنگى به‌رز قورئان ده‌خوپنرئ
- ۵۴۵ ۲۳) نامه‌ى کورنووشى قورئانخويتدن (کتاب سجود القرآن)
- ۵۴۸ ۲۴) باسه‌کانى کورت کردنه‌وه‌ى نوپژ (أبواب تقصير الصلاة)
- ۵۵۱ له‌سه‌فه‌ردا نوپژى شيوان کورت ناکرپته‌وه
- ۵۵۲ باسى کردنى نوپژى سوننه‌ت به‌سواری ولاخ بارووشى له‌پرووگه‌نه‌بچ
- ۵۵۲ کردنى نوپژى سوننه‌ت به‌سواریى گوپدرپژ
- ۵۵۹ نه‌کردنى نوپژه سوننه‌ته‌کانى پاش و پيش فه‌رزمکان

- ۵۵۹ نوپڙی سوننهت له سه فهدرا
- ۵۶۰ کۆکردنه وهی نوپڙی شیوانو خه وتنان له سه فهدرا
- ۵۶۱ کردنی نوپڙ له سه رلا
- ۵۶۱ کردنی نوپڙ هه ندیکي به دانیشتنه وه و هه ندیکي به پیوه
- ۵۶۳ ۲۵) باسه کانی شه نوپڙ (ابواب التهجید)
- ۵۶۴ باسی گه وره یی شه ونوپڙ
- ۵۶۶ نه کردنی شه ونوپڙ له بهر نه خوشی
- ۵۶۶ هاندانی که سوکار له سر شه ونوپڙ
- ۵۷۰ شه ونوپڙی پیغه مبه ر (دروودی خوای له سر بی)
- ۵۷۱ خه وتنی به ره به یان
- ۵۷۲ باسی راوستانی دوورو درپڙ له شه ونوپڙ دا
- ۵۷۳ شه ونوپڙی پیغه مبه ر (دروودی خودای له سر بی) چن رکات بوو
- ۵۷۴ شهپتان سی گری دمدا له پشته سهری که سی شه ونوپڙ نه کا
- ۵۷۶ هه روا شهپتان گمیز دهکاته ناوگوینچکه ی
- ۵۷۶ باسی نزاو نوپڙ له کوتایی شه وه وه
- ۵۷۷ باسی که سی له سه رته ی شه وه وه بخه وئ و کوتایی شه به خواپهرستی ناو ددان بکاته وه
- ۵۷۸ باسی شه ونوپڙی پیغه مبه ر (دروودی خودای له سر بی) له مانگی ره مه زان و
له مانگه کانی تری سال دا
- ۵۸۰ بار له خو فورس کردن له پهرستش و خواپهرستیدا باش نییه
- ۵۸۱ که سی شه ونوپڙ بکاو له پاش خوو پیومگرتن وازی ئی بیئی، کاریکی ناباش و مکروه دهکات
- ۵۸۱ باسی به ره ری که سی به شهو به دم یادی خداوه له خو خه به ری بیته وه نوپڙ بکات
- ۵۹۰ ۲۶) باسه کانی نوپڙی سوننهت
- ۵۹۰ نوپڙی سوننهت دوو رکات دوو رکات سوننه ته
- ۵۹۲ سه ره وکاری دوو رکاته سوننه ته که ی پیش نوپڙی به یانی
- ۵۹۲ چی له دوو رکاته سوننه ته که ی به یانیدا ده خوینری
- ۵۹۳ کردنی نوپڙی چی شته نگاو له مال وه (له ناوایی دا)
- ۵۹۳ کردنی دوو رکات نوپڙی سوننه تی پیش نیومرو
- ۵۹۴ نوپڙی سوننه تی پیش شیوان
- ۵۹۵ پیږستی سه ره باسه کان